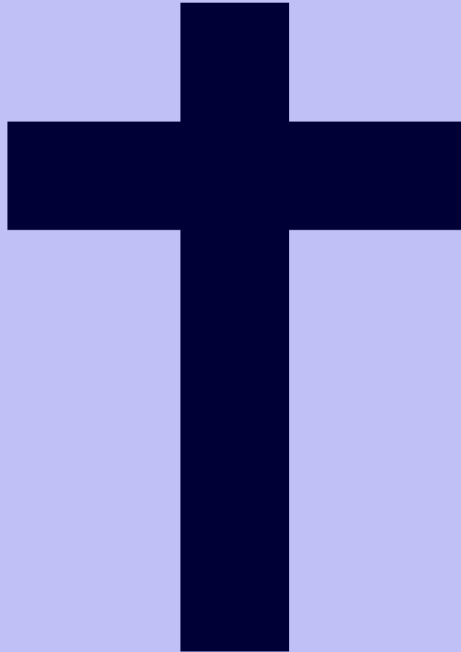

Deftera Lfida Dzratawi

New Testament in Hdi

Deftera Lfida Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022

f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898

Contents

Mata	1
Markus	47
Lukwa	77
Yuhwana	123
Slna gwal ghunay	156
La Ruma	199
1 Kwarent	220
2 Kwarent	239
Galat	252
Afesus	259
Filip	267
Kwalus	272
1 Tesalunik	277
2 Tesalunik	281
1 Timute	284
2 Timute	290
Titus	294
Filimun	297
Hebru	299
Yakubu	315
1 Piyer	320
2 Piyer	326
1 Yuhwana	330
2 Yuhwana	336
3 Yuhwana	337
Yuda	338
Suna Yuhwana	340

Gwada ta sabi da Mata

Mndara dzidzihya Yesu
Luk 3:23-38

¹ Wya ka tva saba mndara tan ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma tan,) Peres ta yata Isrum, Isrum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasun, Nasun ta yata Salmun, ⁵ Salmun ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumun (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumun ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amun, Amun ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta han ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iliyakim, Iliyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iliyazar, Iliyazar ta yata Matan, Matan ta yata Yakubu, ¹⁶ Yakubu ta yata Yusufu ta nzakway ka za'ala Mari. Tsa Mari ya ta yata Yesu ta hga lu ka Kristi*.

¹⁷ Zlrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda na, ghwanpdaw fward da mida. Zlrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanpdaw fward da mida. Zlrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila

ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanpdaw fward da mida.

Yakwa Yesu
Luk 2:1-7

¹⁸ Wya ka lu yata Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu na, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvta han ta vgha, ka zlghanavata Sulkum nda ghuwa ta hudi ta Mari. ¹⁹ Tsa zwan midzani Yusufu ya na, narma mndu ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kum tsi ta zlanavata tsa makwa ya ma kdek ma kdek. ²⁰ Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavata, ka lagha duh-wala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zlan ka ta kla Mari na nzakway ka markwa ghuni. Tsa hudi zlghaf tsi ya na, Sulkum nda ghuwa ta zlghanavata. ²¹ Zwan zgun dza'a tsi yata, na tsanafta gha ta hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanafta mnduhani ma dmakuha tan,» ka'a nda tsi.

²² Inda tsaya na, magu maga na dzanaghatá ghan skwi ya mnigin Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

²³ «Wya dza'a zlghafzlgha daghala makwa ta kul snanta zgun ta hudi, na yatani ta zwan zgun, na tsanafta hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu‡ ka'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snata tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klafta tsi ta Mari na nzakway ka markwa tan. ²⁵ Wala a Yusufu ta ksanta tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zla tsi ta ksanta. Ka tsanafta tsi ta hga tsa zwan ya ka Yesu.

2

Sli'agafu gwal ma mndara luwa da vla glaku na Yesu

¹ Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yata lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'afu gwal nda sna ta skwi ta ghan tekwa daga ma mndara luwa ka safi da luwa Ur-salima. ² Ka dawanta han: «Ga tsa zwan yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na?

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi ka'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu ka'a ya. ‡ **1:23** Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

Nda ngha ŋni ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndəra luwa kəl ŋni ka safi da tsəlbu ta kəmani.»

³ Snaŋta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsibak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka dawu tsi da həŋ: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta:

⁶ «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda. Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu, kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwaŋta ya ma kdek ma kdek, ka dawantá tsi da həŋ: «Yawu zlagapta tsa tekwaŋta ya na?» ka'a. ⁸ Ka ghunaftá tsi ta həŋ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwan ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mniyata ŋa dza'a vərda i'i guli da tsəlbu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kdakwa taŋ ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá həŋ ka dza'a. Ka nghəglantá həŋ ta tsa tekwaŋta si nghan həŋ daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kəma taŋ. Bhadaŋatani da tsa vli nda tsa zwan ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghan taŋ ta sladata tsa tekwaŋta ya, ka tuta ŋudufa taŋ da rfu katakata. ¹¹ Ka lamə həŋ da həga. Ka slanaghatá həŋ ta tsa zwan ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlbatá həŋ ta kəma tsa zwan ya, ka vlantá həŋ ta glaku. Ka palanaptá həŋ ta zlibiha taŋ, ka mbəhatá həŋ nda dasu, nda urdi ŋa dray nda dra, nda mandaɓaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta həŋ nda ma suni kazlay: Yahayaha həŋ da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'aftá həŋ ka vraghata da luwa taŋ nda ta sana tvi.

Kdikinjá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa taŋ, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu.

* **2:4** Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi. Huseya 11:1. § **2:18** Ngha ta Irmiya 31:15.

Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslí'a, kla ta na zwan na nda mani ka hwayaghata ka nda həŋ ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan na ŋa dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar‡ hgagapta yu ta zwan da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwaŋta ya. Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwaŋta ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwaŋta ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama. Ta snaku lili nda ŋada ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani, va a ta ləanatá ŋuduf wu kabga rwurwa həŋ§,» ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka ləglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwan na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwan na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snaŋtani kazlay: Zwanə Hiridus ta nzakway ka Arki-layus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zləŋaftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnananŋta Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili.

²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta

† **2:6** Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42. ‡ **2:15** Ngha ta

hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ɲa dzanaghatá ghəɲa gwada ya mana la anabiha, ka həɲ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka həɲ.

3

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa: «Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak.

Ka'a mantsa: "Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*"» ka'a.

⁴ Gatá lguta swida ɲalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá banava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeɲ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka manigintá həɲ ta dmakuha taɲ, ka maganaftá tsi ta batem ta həɲ ma ghwa Zurdeɲ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ɲa maganaftani ta batem ta həɲ ná, ka'a nda həɲ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa basatá ɲudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a marantá mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ɲni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: laviɲlava Lazglafta ta mbədanafwa na palaha na ɲa nzakwa taɲ ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpada mista fuha ɲa ratsiɲta nda slrəɲ nda slrəɲ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsiɲtsa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem ɲa marantá ta mbədata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, mal ɲani glaku ka ɲa da. Slaghu a yu dər ɲa hlaptá baabəh ma səlani

wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi ɲa vihaptá hyani, ɲa dganatá sabatbat nda hənzila hya ɲa pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ɲa drintani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

Maganaftá batem ta Yesu

Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadika Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurdeɲ slanaghatá Yuhwana ɲa maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa wu! I'i ta kuma magidifta kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantsa ya ndanana karaku, kabga mantsa ya dza'a magata u ta inda skwi ya kumaɲ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kdəkwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwan, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəɲani. ¹⁷ «Nanana zwanə da ya dvu yu, ya ta zdigihata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4

Dzəghaɲta halaway ta Yesu ma mtak

Mak 1:12-13, Luk 4:1-13

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ɲa dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwad mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanafwa maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanə Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbədavafwa həɲ ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: "nda skwa zay kwenkwen yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,†"» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghuɓa. Ka kladaftá tsi ta bəma həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka si Zwanə Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka

* 3:3 Ngha ta Isaya 40:3. * 4:2 Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay. † 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3.

lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “dza’a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani na tsu’afta kagha ma dzva tan na kwala sela gha da gruntá pala‡,”» ka’a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantse: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: “Ma dzaghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə’a,”» ka’a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bdəma sana ghwá nda slra, ka maranata za mgham ma ghəna hadik nda gadghəlanani tani. ⁹ Ka’a nda tsi mantse: «Ka tsəla tsəla ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda tan demdem,» ka’a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantse: «Halaway! Laghula gha ta vata i’i. “Na Mghama gha Lazglafta dza’a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza’a skwa ka ta htsin*,”» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka’a nda tsi. ¹¹ Mnatanani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli’adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlantá hən ta skwa zay.

Zlrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snanta Yesu kazlay: Wa’a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak kə’a, ka sli’aftá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabulun nda Naftali. ¹⁴ Mantse ya magata tsi na dzanaghatá ghəna gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabulun nda Naftali ta nzakway ta wa drəf tvə sana bla ghwa Zurden,

nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza’a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadək. Lanagha la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta hən‡,» ka’a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta mna gwada, ka’a mantse: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka’a.

Hgafta Yesu ta tanjana duhwalhani
Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka nghanatá tsi ta zwanamaha his, i Simun ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wda kadəna tan hən da drəf na tuma klipi kabga tuma klipi slna tan. ¹⁹ «Mbadwa mista da na naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda hən. ²⁰ Ka gi zlanavatá hən ta kadəna tan ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta tan dau’, ka nghanatá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga hən nda da tan Zebedi ma kwambalu ta paya kadəna tan. Ka hgaftá Yesu ta hən. ²² Ka zlanavatá hən ta tsa kwambala tan ya nda da tan tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi na mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəna ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha tan, nda inda ya ta raghwa hən. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəna Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal danwa, nda gwal ta nra danwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa sela tan. Ka mbambə Yesu ta hən. ²⁵ Ka sli’i dəmgə mistani, gwal ta sli’afta ta hadika Galili, nda gwal ta sli’afta ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana bla ghwa Zurden.

5

Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7
Luk 6:20-23

¹ Nghay Yesu ta sli’adaghata dəmgə da tsi, ka sli’aftá tsi ka lafi ta kuđunur ka nzata. Ka sli’adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi na tan, ka’a mantse: ³ «Rfu da gwal nda sna ta pda tan ma Sulkum, kabga na tan ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza’a

‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12. § 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13 † 4:16 Ngha ta Isaya 8:23–9:1

l6ana l6a Lazglafta ta nɔɖufa taŋ.

⁵ Rfu da gwal leɓtekwa ghəŋa taŋ, kabga dza'a vɔɔŋvɔa Lazglafta ta haɖik ya tanaf tsi ta imi ta sləmən ta hən.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga skwi ta kumə Lazglafta ta hən, kabga dza'a baghaku hən.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hiɖahiɖa ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hiɖahiɖa ta hən.

⁸ Rfu da gwal hezle' a nɔɖufa taŋ, kabga dza'a nghanŋgha hən ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sləga zɖaku mataba mnduha, kabga zwana ɖa kuni ka Lazglafta dza'azlay nda hən.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ ta ghəŋa magay taŋ ta skwi tɖukwa, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ŋa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghəŋa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadaɖ, kabga mamu nisəla ghuni dagala ta kzla kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tinlaghutá kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghəŋa haɖik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula ghəŋa haɖik. Ka sabsa nəmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nəmgɔanafta na? Ta haɖ hayhayani wu, ta ghəŋa pghidinta ŋa dinlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghəŋa haɖik. Haɖ luwa ta bafta lu ta ghwa ta ɖifaghuta wa. ¹⁵ Haɖ lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzuɓamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu ŋa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa həga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwadakakwa tsuwadaka ghuni ta kəma mnduha, kada nghanɔta hən ta nərma slna ta magə kuni, ŋa zɔəzlvay taŋ ta da ghuni ta luwa.»

Nɔanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghən kazlay: Sa da hərdintá zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kə'a. Sa da hərdinta a yu wu, sa da nɔanaftá yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda haɖik katsi, haɖ sana skwi dər ned, dər ndəhed dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kɖavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dər wa ta kwalaghutá snatá dər ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa ŋani ya ŋa sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagən gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa ŋani ya ŋa sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa wu katsi ná, haɖ kuni dza'a walaŋtá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa basa nɔɖuf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walaŋta dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta basanavatá nɔɖuf ta zwanamani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá ghəŋa gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya ŋa vzaghata da duda vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi ŋa vlay ta gwir ŋa Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama gha katsi, ²⁴ zlaŋzla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vɔɔŋtá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, ŋavaŋa ka dzrafta kuni ma kɖaku

* 5:21 Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlanjá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak.

²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had'ka dza'a sabi hada kata kđin a ka ta planatá kdavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəṇa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ṇudufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwaslin tsakwasla ka wuđidinta ka di'in. Dər pđata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsintsa ka wuđidinta ka di'in, dər pđata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta ghəṇa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tan katsi, vindanaftani ta delewera ghzlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tan, ka ta ghəṇa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzlin lu guli, hliri ta hle tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəṇa wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walanja wadu kə'a. Manda va tsa wadana ka ta MghamŠ Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walanja wadutá vli, dər nda luwa, kabga vla nza-kwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda ghəṇa gha, kabga laviṇ a ka ta mbədanafka ka ṇuslin dər ka ṇra ta ya dər turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ṇa sabi ma wa ghuni ná, ka anj tsi, anj.

Ka mantša a tsi wu, mantša a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəṇa tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta ghəṇa planamtá mndu ta ṇaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'in dza'a plamta lu ta sli'in* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəṇa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəṇa gha nda ga zlaḡa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ṇa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huḡa gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghaf-pgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawandawa mndu ta skwi da kagha vlanjla gha. Ka laghala mndu da ḡla nzawa da kagha, ma sđanaf ka.»

Gwada ta ghəṇa dva ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvuḡva ta zwanama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəṇa gwal ta giri ṇa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəṇa gwal kul zđaku ghəṇa tan, nda ya ta ghəṇa gwal zđa ghəṇa tan. Ta nzagazna ta imi ta ghəṇa tdukwa mnduha, nda ya ta ghəṇa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kuni laghu dvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəltə na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantša ya a ta maga həṇ guli ra? ⁴⁷ Ka ṇa zwanama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantša ya a ta maga gwal kul snanja Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərda mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərda mndu‡ ya.»

† 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24. * 5:38 Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † 5:43 Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6. ‡ 5:48 Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13.

6

Tva vla skwi ɲa pɖuɬa

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tɖukwa, yaha kuni da magay ɲa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ɲa pɖu ya, ma ghubu ka ta ghəɲa gha ta ghəɲani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ɲa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həɲ ta nisəla taɲ. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta pɖu ya, ma snəɲ dzva zlaɓa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nza-kway ka skwi nda dɪfa. Dza'a plaghampɪla Da gha Lazglafta ta ngha skwi ta magə ka ma dɪfa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəbu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ɲa gwal ta maga madgwirmadgwir zdəgana maga du'a ta həɲ ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madəɖga tvi* ɲa nghanɪta mnduha ta həɲ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həɲ ta nisəla taɲ. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampɪla Da gha ta nzakway ta nghay ma dɪfa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gɖa kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ɲa gwal kul sanɪta Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'ənnafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala taɲ, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kɖaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama: «Da ɲni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuɓa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

* 6:5 Ngha ta Lukwa 18:10-14.

¹¹ Vlaɲnavla ta skwa zay prək zay ɲni gita.

¹² Plaɲnapla ta dmakuha ɲni, manda ya ta plinista aɲni ta dmakwa gwal ta maganata.

¹³ Ma zlaɲna ka tawa skwi dza'a dzəghaɲnata. Klapkla ta aɲni ma dzva halaway, [kabga ɲa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ɲa kɖekedzen. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ɲa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka had kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma psɪlaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta psɪlafpsɪla həɲ ta kuma, kabga ɲa nghay mnduha kazlay: Ta suma həɲ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həɲ ta nisəla taɲ nda tsaya.

¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masammasa ta rdɪ ma ghəɲa gha ka payanata ka, mbazɪɲ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəɲa Da gha hada ta nzaku ma dɪfa yeya nda ngha. Dza'a plaghampɪla tsa Da gha nda ngha ta skwi ta magə ka ma dɪfa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zɪraghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zɪraghata. ²¹ Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ɲudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadək

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsididira gha, tsuwadək inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadək ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tɖikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsedi

Luk 16:13

²⁴ «Had mndu dza'a laviŋta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magay-magay ŋa ya, ta magaymagay ŋa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husaŋta sani, ta dvutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudŋntá tsi ta sani. Laviŋ a kuni ta gwaftá maga slna ŋa Lazglafta, ta magaymagay kuni ŋa tsedi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suḍay ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa 6a. Had həŋ ta sləgu wu, tska a həŋ ta skwi ta vwah wu, had həŋ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunťá skwi ta həŋ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahəŋ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəŋa lgut tama 6a? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah 6a. Had sana slna ta magata həŋ wu, had həŋ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuŋ nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dínakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dīna ta kuzuŋ gita, gamahtsimani ŋa vzamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlghay nda ŋuḍufa ghuni.

³¹ «Ma walaŋ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ŋni zay? A nu dza'a ŋni say? A nu dza'a ŋni suḍay ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snaŋťá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ŋa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tḍukwa ta wa irani karaku,

dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəŋani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəŋani, prək dər wati ma vaghu nda ḍaŋwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu

Luk 6:37-38,41-42

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu, da tsaghunaghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəŋa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ŋa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ŋa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi da nga slimbítsa udzu ma ira zwanama gha, kul nghanťa kagha ta dughuslani ma ŋa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbítsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ŋa gha na? ⁵ Tsa maḍgwirmaḍgwira gha ya. Tiŋəl ká ka klintá dughusl ma ira gha karaku, kada nghanťa ka ta vli ŋa kligiŋťá slimbítsa udzu ma ira zwanama gha.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuḍa ŋa kriha, da mbəḍavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da diŋlanaptá tsi, ka mbəḍavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta ḍawaŋta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zbaŋta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlanťá zwanani ḍawaŋər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi ḍawaŋ tsa zwan ya, ka klaftani ta nahadik ka vlanťa na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá ŋərma skwiha ka vlanťá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snaŋta

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10.

klaftá skwiha dínadína, ka vlantá gwal ta dawanta da tsi rki?»

Hbatá ghəŋa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəŋ, kabga tsaya klatá ghəŋa zlahu Musa, nda gwada la anabi*.»

Tviha his *Luk 13:24*

¹³ «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha *Luk 6:43-44*

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma nudufa tanj ta sidi həŋ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna tanj dza'a tsatsafta kuni ta həŋ. Ta dagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta dagay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zda ná, zda yakwani. Ala, ka zda a fu ná, zda a yakwani guli wa. ¹⁸ Had fu zda ta laviŋta yaftá yakwa fu kul zdaku wa. Manda tsaya guli ná, had fu kul zdaku ta yaftá yakwa fu zda guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zdaku yakwani, ta tsinŋta lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa tanj ta tsatsafta lu ta həŋ.»

Vərda duhwalha Yesu *Luk 13:25-27*

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama da, Mghama da! kə'a a dza'a lami da ga mghama da wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da da ta nzakway ta luwa kwenkwenj dza'a lami. ²² Nda ndgha gwal dza'a mnay ŋa da badu tsa kazlay: Mghama da, Mghama da! Anni a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Anni a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Anni a si ta maga ndəghata mazəmzəmha nda hga gha kay guli ra kə'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda həŋ banluwa na: "Ta walanj a yu ta snantá kaghuni wu.

Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.»

Həgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snantá na gwada ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hida ta baftá həgani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa həga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dər wati ma mndu ta snantá na gwada ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá həgani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa həga, ka saf falak guk grunŋa, ka zlutá tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdinŋta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya, nza a manda tsa ŋa gwal tagha zlahu ŋa tanj ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rda mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghwa, ka sli'aftá ndghata dəmgə mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rda mndu tida zləmbata ma ghuvani, ka'a mantsa: «Mghama da, ka ta kumay ka, laviŋlava ka ta mbidifŋa,» ka'a. ³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani ka ksanŋta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ya-hayaha ka mnananŋtá mndu! La ka dza'a ka da marananŋtá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta, ka plata ka ta ghəŋ nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snanŋta mnduha nda mba* ka kə'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamə Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma

* 7:12 Ngha ta la Ruma. 13:8-10. † 7:23 Ngha ta Zabura 6:9. * 8:4 Ngha ta Zlahu 14:2-23.

ndəḅa dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantša: «Mghama ḁa, wa'a kwalva ḁa ta hani mint-gha gəzəmbła' a ta ghuya ḁaṇwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanaftha,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama ḁa! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva ḁa. ⁹ I'i guli ná, mista maliha nziṇta yu, mamu sludziha mista i'i guli. “Ka la!” ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka “saghasa!” ka yu nda sani, gi saghani. Ka “maga ta ya!” ka yu nda kwalva ḁa, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndərmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantša: «Kah-wathwata ká yu ta mnaghunata, dər mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndərga zlghay nda ṇudufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlghay nda ṇuduf mndərga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndəra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za həga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta həṇ ka pghidiṇta da grum ma bli, ma vli ṇa taw nda hpada sli'ij,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantša: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlghaf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanaftha Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta ḅasa ṇudidar. ¹⁵ Ka ksantá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ṇudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganatá skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazligiṇtá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantša ya magata tsi ṇa dzanaghatá ghəṇa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

«Tsatsi ka ghəṇani ta hlaghutá ḁaṇwaha mu, ka mbambanafta ma kwala mu kul dughwanaku‡ ka'a ya.»

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

¹⁸ Nghanata Yesu ta dəmgə ta wanafta ná, «mbadma ta a ḅlu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghata, ka'a nda tsi mantša: «Maləma ḁa! Ta dza'a mista gha yu dər dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Gərhanha ná, mamu ghurumha taṇ. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu həgaha taṇ. Ama Zwanə mndu ná, had dər vli ṇa fadatani ta ghəṇani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantša: «Mghama ḁa! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da ḁa karaku,» ka'a. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Mbadə kagha mista ḁa! Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada həṇ ta mbliha taṇ,» ka'a.

Ləanata Yesu ta falak ta drəf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

²³ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata ndəru həṇ ta drəf, ka sli'avaftá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafta. Ka həṇ nda tsi mantša: «Mghama ḁa, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka həṇ. ²⁶ Ka Yesu nda həṇ mantša: «Nu ta kəl kuni ka zləṇ. Kay! Nda hta zlghay nda ṇudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanaghatá falak nda drəf, ka nzatá vli tḅekw. ²⁷ Ka ndərmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snəṢ dər falak nda drəf tani ta gwadani katək na?» ka həṇ.

Mbanaftha Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma həṇ

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta taṇ ta tsa sana ḅla drəf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha həṇ da guyay. Ta zləṇay lu ta həṇ katakata, laviṇ a mndu ta walaṇta labə nda tvə tsa wa. ²⁹ Ka gi dzə həṇ ta lawlaw. Ka

† 8:11 Mndəra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva dəḁakwa fitik. ‡ 8:17 Ngha ta Isaya 53:4. § 8:27 Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32.

həŋ mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwaŋa Lazglafta? Sagha da ghuyaŋnaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka həŋ.

³⁰ Tsaw manda a nda həŋ, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghə lu. ³¹ Ka ndəbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Ka ta ghzla aŋni ka ná, ghuna ta aŋni da a bra ghuvazuha a,» ka həŋ. ³² Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drəf, ka zadamtá həŋ mida.

³³ Ka sli'aftha tsa gwal si ta ngha həŋ ya nda hwaya, ka laghwida luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaghatá tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghanja taŋ ta Yesu ya, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka həŋ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

¹ Ka sli'afthá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrəglaghuta nda ta drəf, ka ɓhadaghatá tsi da luwani*. ² Ka tsukwadaghatá sana mnduha da tsi ta kativin ta sana mndu nda rwa səlani. Nghanata Yesu ta zlgəhay nda ŋudufa taŋ, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sagəŋ! Nəvaŋa gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ma ghəŋa taŋ mantsa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta†,» ka həŋ. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu həŋ, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afslí'a gha ka mbaɗaka ta mbaɗa kə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mnduha ta na ghəŋa hadik na kə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sli'afslí'a gha,

kla ta kativin ja gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afslí'a tsa mndu ya ka laghwí tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dəmgə ta tsaya, ka ksutá tsi ta həŋ ka zləŋ. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ta vlanťá mndərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgafta Yesu ta Mata ŋa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'aftha Yesu ka zluŋťá tsa vli ya, ka nghanťá tsi ta sana mndu ta hgə lu ka Mata, ta nzaku ma həga tska dzumna. «Mbaɗa mista ɗa!» ka'a nda tsi. Ka sli'aftha Mata ka laghwí mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatá ndəghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghay la Farisa ta tsa zay taŋ ta skwa zay kawadaga ya, ka həŋ nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha‡ na?» ka həŋ.

¹² Slrew lami da sləməŋa Yesu, ka'a mantsa: «Had mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá ghəŋa gwada ya mnə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghəŋ nda riniš a wu kə'a ya. Sagha a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku ŋa i'i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'afthá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha dawəŋta da Yesu, ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kwal ŋa gha duhwalha suma, ya wya ta suma aŋni nda la Farisa tazlay na?» ka həŋ. ¹⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a lavinlawa gwal hagan lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwaŋa midzi nda həŋ ra? Dza'a saghasa fitik ŋa kləgadanaghutá həŋ ta zwaŋa midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma həŋ ta suma.

* 8:30 Ngha ta Markus 5:11. * 9:1 Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. † 9:3 Ngha ta Zlahu 24:16. ‡ 9:11 Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § 9:13 Ngha ta Huseya 6:6.

¹⁶ «Haď mndu ta tsa'atá lfida lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantša tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwiŋta tsa halatani ya. ¹⁷ Haď lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantša tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ŋa mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl hən his his ka nzata dīna.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanja makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ŋa tan mantša, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zlambata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantša: «Ta nzđava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəŋani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwanpďə his ta paghaku, ka lagha tsi ksantá wa lguta Yesu nda ga muhul hul.

²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəŋani na: «Đər wa lgutani yeya ksən yu taďa ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbəďavata Yesu, ka nghanavata tsi. Ka'a nda tsi mantša: «ŋavanja gha makwa da! Zlghay nda ŋuďufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka 6hadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya sinlak, nda gwal ta vaza vgha.

²⁴ Ka'a nda hən mantša: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuďasu hən. ²⁵ Manda mbiginta lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksafatá tsi ta tsa zwanja makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdiď ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta anŋi!» ka hən.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha hən slanaghata. Ka Yesu nda hən mantša: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a laviŋlava yu ta mbaghunafat kə'a ra?» ka'a nda hən. «Anŋi Mghama da,» ka hən nda tsi. ²⁹ Ka ksantá tsi ta iriha tan. «Manda va tsa zlghafta ghuni nda ŋuďuf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda hən. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha tan ya. «Yahayaha kuni walaŋta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ŋďanďa nda hən. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu hən da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəď hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzligintá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya mida. Ka zraftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsəlen. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dəmgə ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlaŋtá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha*,» ka la Farisa nda ŋa tan.

Tawata Yesu ta hidahida ta dəmgə

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagal adagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda đanwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dəmgə ná, ka ksantá tsi ka hidahida, kabga nda həfa hən, ta haď mbraku ma hən wu, nda nza hən manda tuwakha kul haď mndu ŋa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantša: «Dagala skwi ŋa ts kay ta vwah, slaghu a gwal ŋa ts kay wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ŋa ts kanatá skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanpďə his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagaftá Yesu ta duhwalhani ghwanpďə his. Ka valantá tsi ta mbrakwa

* **9:34** Ngha ta 12:24. † **9:36** Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17.

ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda danwaha, nda ya ma inda danwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta hən. ² Wya hga tsa gwal ghwanpda his ya: Tanjanani, Simun ta hgə lu ka Piye, nda Andre ta nzakway ka zwanamani, nda Yakubu zwanə Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanə Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simun mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunaftha Yesu ta duhwalhani ghwanpda his
Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanpda his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda hən ma kɔaku tsi ka ghuna hən mantse: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahən ná, nda nza hən manda tuwak nda zada. ⁷ Lawa ka mna kuni na tan kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul dughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanaftha kuni ta gwal nda ksa da rda mndu, ka ghazlanta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlgahf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər tse, dər skwi na da manaka tse ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá 6a6ah, dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwanə luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani na tsu'afthá kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'aftha ghuni. ¹² Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, “ka nza zdakwa Lazglafta nda kaghuni†,” ka kuni dazlay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya na tsu'a zdaku katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya ta ghəna tan. Ala, ka fa a vgha tan wu katsi, ka vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'afthá kaghuni snaghuna a lu ta gwada

ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa həga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwinta kuni ta rgitik ta səla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəna mnduha ná, ta dərder na luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka na mnduha ma tsa luwa ya.»

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:9-13, Luk 21:12-17

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hida manda nahadik, manda ghərhu' kul had gwada ta ghəjani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay hən ta kaghuni nda gaslərbaha ma həga tagha skwa tan. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma numna nda ya ta kəma mghamha. Na nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma tan, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hlada ghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi na mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya na gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanamani dza'a vlatá zwanamani na dzata. Dani dza'a vlatá zwanani na dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana tan ta dadaha tan, na vlatá hən na pslata. ²² Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha ta ghəna gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdanakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu na ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kɔaku kuni ka ranafthá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanə mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi nani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵ Lavinlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta

* **10:10** Ngha ta 1 La Kwarent. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. Yahuda ta lagha hən da mndu.

† **10:12** Ka nza zdaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la

taghanatá skwi. Lavinlava kwalva ta nza-kway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəŋ ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləŋa həŋ. Had skwi buk-wana lu dza'a kwal kul sabi ta daʒi wa. Had skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləmən ma sləmən ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləŋ kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul lavinṭa dzatá hafu. Lazglafta ta lavinṭa zadánatá† slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ŋa zləŋay katək. ²⁹ Had lu ta skwaptá tiyti his ta kwaḅu ra? Kulam nda tsa ná, had ya dər turtuk ma həŋ dza'a zadavaghuta kul dṽaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta demdem. ³¹ Yaha kuni da zləŋ, mal kaghuni sgitan ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ŋa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ŋa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ŋa Yesu aš i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ŋa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

Zḁaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zḁaku klagagha i'i da ghəŋa hadik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwan nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dṽafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. Ka malaghumala dṽafta mndu ta zwanjani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da guli wa. ³⁸ Ka kla

a mndu ta udza zləŋayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadinṭada tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadinṭa hafani ta gwada ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'aftá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'aftsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'aftsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tḁukwa, kabga nzakwani ka mndu tḁukwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tḁukwa. ⁴² Mndu ta tanaftá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaniha ya, kabga nzakwani ka duhwala da ná, kah-wathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

11

Ghunafṭa Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpḁə his ya ná, ka sli'aftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snanṭá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunafṭa tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanṭa da Yesu kazlay: Kagha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snan kuni nda skwi ya nghan kuni. ⁵ Nda nghan gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbaḁa gwal si nda raghwa səla tan. Nda mbamba gwal si nda rḁa mndu ta həŋ. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal

† 10:28 Ngha ta Yakubu 4:12. § 10:33 Ngha ta 2 Timute. 2:12. * 10:36 Ta ghəŋa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6.

* 11:5 Ngha ta Isaya 35:5-6, 61:1.

si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlg haftá i'i,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəja Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ɲa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghay ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghay na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghay 6a? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghay? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta həŋ ná, ma həga ga mghamha həŋ. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghay tama? Anabi rki laghu kuni da nghay? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəjani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda dá ka kagha ɲa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, haď mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna həŋ ta gwada ta ghəja tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snanɲa katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda sləmənɲa snay ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ɲa graha tan ¹⁷ kazlay: Vyanafta ɲni ta sinlak ná, skala a kuni wu, fanafha ɲni ta laha ta ɲada ghəŋ, tawa a kuni wu kə'a ya həŋ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, "a' nda halaway ma ghəjani!" ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwanɲa mndu, ta zay ta skwi, ta

say ta skwi, "a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya," ka həŋ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghaku difla Lazglafta ma slanhani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlg haftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzəmhani mida, kabga kwalaghuta tan ta mbədanaftá nzakwa tan. Ka'a mantsa: ²¹ «Danwa ɲa gha luwa Kwarizin! Danwa ɲa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzəm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Sidun lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanaftá həŋ ta nzakwa tan ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha‡ wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baďu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Tir nda luwa Sidun dza'a nzakwa tsi ka ɲa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tdəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəmzəm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita na\$. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baďu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ɲa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda haďik tani, kabga difana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəja tan, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranatá ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da dá ta vliha ta inda skwi. Haď sana mndu nda sna ta Zwan wa, ba Da yeya nda sna. Haď sana mndu nda sna ta Da guli wa,

† 11:10 Ngha ta Malatsi 3:1. ‡ 11:21 Kwarizin, Betsayda, Tir, Sidun: Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10. § 11:23 Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28. * 11:25 Ngha ta 1 La Kwareŋt 1:17-29.

ba Zwan̄ yeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwan̄ ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ɲa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hərfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

Zwan̄a mndu Mgham ta ghəɲa sabat *Mak 2:23-28, Luk 6:1-5*

¹ Ma va tsa fitik ya, baɗu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafá maya ta duhwalhani. Ka ɓala'atá hən̄ ta ghəɲa alkama* ɲa dghaday. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə hən̄ ya ná, ka hən̄ nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ɓa! Wa'a hən̄ ta maga skwi kul raku ka magay baɗu sabat†,» ka hən̄ nda tsi. ³ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ta dzanaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə hən̄ da həga Lazglafta ka zuta hən̄ ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Haɗ sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ɲa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzanaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Baɗu sabat ná, ta zluɲzla gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə hən̄ ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta hən̄ ka dmaku§ wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəɲa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zɗigihata pla ghən̄ nda rini* a wu kə'a ya ná, má haɗ kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga hən̄ ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul haɗ dmakwa tan̄ ya wa. ⁸ Zwan̄a mndu ná, tsatsi mgham ta ghəɲa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani *Mak 3:1-6, Luk 6:6-11*

⁹ Ka sli'aftá Yesu ka zlan̄tá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha ɗawan̄ta da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ɲa mbanaftá mndu baɗu sabat re, ari ki na?» ka hən̄ nda tsi ɲa mutsaftá rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dəɗaghatá kɗakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvrun̄ baɗu sabat, dza'a kwal kul kligin̄tá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zɗaku baɗu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tɗap dzva gha,» ka'a. Ka tɗaptá tsi, gi yəmaɗ vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzrəku ɲa zba tvi ɲa zaɗin̄tá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tan̄ ya, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'aftá dəmga guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma ɗan̄wa. ¹⁶ Ka zlahanaghatá tsi ta hən̄ ka ɲɗan̄ɗa kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ɲa dzanaghatá ghəɲa gwada ya mna anabi Isaya kazlay: ¹⁸ Wya kwalva ɗa ya zbap yu, ya ɗvu yu, ya ta zɗigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma ɗa, dza'a mnanamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tudukwa guma ɗa kə'a. ¹⁹ Zbəta a ta zlərdawi wa. Dzəta a ta lawlaw wa. Haɗ mndu dza'a snan̄ta ta gugudaku ta pazlala wa. ²⁰ Haɗ dza'a kɗəglin̄tá ɓlanaptá sulam nda ghada ɲatani wa. Haɗ dza'a kɗin̄ta mtəglin̄tá pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlan̄tani ta za ghwa ta skwi tɗukwa. ²¹ Na fafta mndəra mnduha ta ghəɲa tan̄ ta hgani† kə'a ya.

* **12:1** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † **12:2** Ngha ta Sabi 34:21. ‡ **12:4** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § **12:5** Ngha ta Mbsak 28:9-10. * **12:7** Huseya 6:6, nda Mata 9:13. † **12:21** Ngha ta Isaya 42:1-4.

Ghziŋta Yesu ta ghwadaka sulkumha
Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

²² Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiŋta, ka tsiŋta ka rgha guli. Ka mbanafá tsi. Ka gwadé tsa mndu ya ta gwadé tsalen, ka nghaná tsi ta vli tsidid guli. ²³ «Zlah zwaná Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndermimay.

²⁴ Na snanŋa la Farisa ta tsa skwi ya, ka hən mantse: «Nda mbrakwa halaway† ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka hən.

²⁵ Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu hən. Ka'a nda hən mantse: «Ka ta lmu-vuslma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuvustalmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had ya dza'a sladglata ma hən guli wa. ²⁶ Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? ²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərda hahən dza'a tsaghunatá gumani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, 6havaghuna6ha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a laviŋtá lami da həga ga mndu nda mbra ka hlugudunŋtá huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hlugudunŋtá huzlani.

³⁰ «Mndu kul had mista da ná, ghuma da tsa mndu ya. Mndu kul had ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidinŋtá ŋa tsa mndu ya ta kwizay. ³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta hən. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had lu dza'a plinistá dmakwani wa. ³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwaná mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had

lu dza'a walanŋtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zda ya fu ya, ka lu ná, zda yakwani. Ka si zda a ya fu ya wu, ka lu ná, zda a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mna-gaptá skwi dīna, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma ɲudufa mndu ta mniginŋa wubisima mndu. ³⁵ Nərma mndu ná, ma tsa nərma skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta skwi dīna. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa taŋ dza'a mnəginŋa mnduha bađu guma ta inda ɲaslu ya brəfəgin hən. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka ɲa kwala dmakwa gha kul had tsi, ka ɲa nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

Zlghawa Yesu ɲa gwal ta dawamazəmzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantse: «Mghama da, ta kumay ɲni ta magata gha ta mazəmzəm ɲa grafta ɲni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka hən.

³⁹ Ka Yesu nda hən mantse: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Had hən ta zləŋa Lazglafta wa. Ta dawamazəmzəm hən. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta hən, ka tsa ɲa anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma huda mghama klipiŋ ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwaná mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hadik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna hən ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanafá hən ta nzakwa taŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, “ɲa ghuni dmaku,” ka gwal ma luwa

† 12:24 Ngha ta 10:25. § 12:40 Ngha ta Yunusa 2:1. * 12:41 Yunusa 1-4.

Niniva dza'a sli'afra mnay na mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli'afra sana marakw ta ga mgham ma vli di'in nda ga sud†, ka lagha da sna difla Salumuñ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuñ nda difil. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha, “ña ghuni dmaku,” ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu
Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabisa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ña dza'ani da ra vli tuhwayan tuhwayan ka zba vli ña mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ña mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ “ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra,” ka'a dza'azlay, ña sli'afra ka vradaghatá. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay ña vraghutani, ña hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəñ ta malaghutá tsatsi nda sidi. Ña lama tan da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantsa tama, dza'a nza-kway badzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani tantan. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu
Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dənga ná, ka bhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nzaghutá hən ma bli, ka zbə hən ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantsa: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay ñani ya mantsa: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadapta tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da. ⁵⁰ Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kuman Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

13

Gwada ta wutsa hulfa
Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

¹ Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf. ² Ka tskadaghatá dənga nərɓisl ta vgha ta vatani. Ka sli'afra tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha ña tan ka mahdihdi, ka'a mantsa: «Mbada sana mndu ka sli'afra ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyafra tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəñani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrən mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyafra tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghən ka zwan dze'dze', bərləzla ghəña sanlaha, seleta ghəña sanlaha, midida ghəña sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda sləmənə snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka hən mantsa: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada ña tan ka mahdihdi katək na?» ka hən. ¹¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snanťá vərda difatá ga mghama Lazglafta, ama vlan a lu ta hahən wa. ¹² Ña mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, ña sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi ña tan, kabga dər nghanha hən, nghan a hən wa. Dər snanha hən nda sləmənə tan katək, sna a hən wu, graf a hən guli wa†.

¹⁴ «Ta ghəña tan dədafta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay:

“Dər dza'a nda sna kuni nda sləmənə ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghan kuni nda ira ghuni, nghan a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təñu tənə ghəña na mnduha na.

† 12:42 Nghan ta 1 Mghamha 10:1-10. * 13:1 Nghan ta Markus 3:1. † 13:13 Nghan ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Nghan ta Isaya 6:9-10.

Dərzlaf dərzla həŋ ta sləmənə taŋ,
hafha həŋ ta ira taŋ,
kabga va a həŋ ta nghanə wa,
yaha həŋ da snənə nda sləmənə taŋ,
yaha həŋ da grafta ma ɲudufa taŋ,
yaha həŋ da mbədanəftá nzakwa taŋ,
da mbanəftá yu ta həŋŞ.”

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəŋa kaghuni, kabga nda nghanə ira ghuni ta vli, nda sna sləmənə ghuni ta sləmənə.

¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa taŋ si ta dvanə nghanəta na skwi nghanə kaghuni na, lay nghanə a həŋ wa. Si ta kumay həŋ ta snənəta na skwi snənə kaghuni ná, sew sna* a həŋ wa,» kə'a ya.

*Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya
Mak 4:13-20, Luk 8:11-15*

¹⁸ «Snawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snənəta gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta həŋ ya, həŋ. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá həŋ ta tsa skwi wutsam lu ma ɲudufa taŋ ya. ²⁰ Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snənəta gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'əftá tsi nda rfu. ²¹ Tsaw tama, had' slrənə mistani wu, nzəvava a wa. Ka gi grungra ghuya dənəwa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snənəta gwada Lazglafta, ka laghu həŋ da ndana skwiha ma ghəŋa had'ik, nda skwa gadghəl, ka raghwanaatá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma həŋ, ka nənəta həŋ ka ksubənə. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snənəta gwada Lazglafta ka snatá həŋ, ka magəftá həŋ: Ghərməbətə ghərməbətə sanlaha, salala sanlaha, mid'ida sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

²⁴ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi mantəsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgaməta vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani

da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyafta tsa hulfa ya ka pghəftá ghəŋ, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa dənəhəga ya mnay ɲani, ka həŋ mantəsa: “Mghama da! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?” ka həŋ. ²⁸ Ka'a nda həŋ mantəsa: “Ghuma da ta magatá tsa,” ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantəsa: “Ta d'vay ka ka dza'a ɲni rətiŋta rki na?” ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantəsa: ²⁹ “Zlanəwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gaɲiŋta nda vərda hya. ³⁰ Zlanəwa həŋ ka glakwa həŋ ka skwa turtuk ha ka sagha fitika tsəay ta vwah. Tskapwa tsəa karaku ta rira, ka habafta kuni ɲa driŋta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura da, ka yu dza'azlay nda gwal tsəa skwi ta vwah,” ka'a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi kay guli mantəsa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka dyaft dya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, ɲa sli'adaghata dyakha da baba həga taŋ ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi guli mantəsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka laəbanamta ma kuratá darama hupu hkən ɲa ɲlaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu ɲa mnigənəta skwi nda difa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had' sana skwi mnanənə tsi ta həŋ kul had' ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghəŋa gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda həŋ.

Dza'a mniginmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zlaftá ghəŋa hađík† kə'a ya».

Klatá ghəŋa gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbađa Yesu ka zliŋtá dəmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka həŋ nda tsi mantsa: «Pslan nap psla ta klatá ghəŋa tsa mahdihdi ta ghəŋa rira ya,» ka həŋ. ³⁷ Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwaŋa mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəŋa hađík tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kđakwa ghəŋa hađík. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaftá rira ŋa driŋta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nzakwa tsi bađu kđavakta ghəŋa hađík guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwaŋa mndu ta duhwalhani ŋa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ŋa hliŋtá həŋ di'in nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá həŋ da duda vu. Ŋa wahay tan ta wahu, ka hpada sli'in‡ tan hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tđukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wuđakwa hahəŋ ma ga mghama DaŤ tan. Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawinťá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawinťá inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadəŋ

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəŋ ta wuđadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəŋ ya, ŋa tđagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka dagaptá ya dínadína, ka pghamta ma tughuba, ŋa pghinťa ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kđakwa ghəŋa hađík. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta tan ta ghwadaka mnduha mataba tđukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata tan ta həŋ da duda vu, ŋa wahay tan ta wahu ka hpada sli'in‡ tan hada.»

Lfiđa gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləmənə ghuni rki na?» ka'a nda həŋ. «Anj!» ka həŋ zlghanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagha zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danəhəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfiđ ka lfiđ, nda ya ma skwiha nda kđa fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlghaftá Yesu Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kđinťa Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'afta tsi hada ka laghwi. ⁵⁴ Ka bhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka taghə tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagha skwa tan. Ka ndərmim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanťá mndərga na ma difil? Wa ta vlanťá mbrakwa maga mndərga na ma mazəmzəm? ⁵⁵ Zwaŋa tsa mndu ta fidi ya a tsi kay ra? Mari a mani‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simun, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghamani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťá na difil na, nda na mbraku na tama 6a?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlghafta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həgaŤ ga tan yeya ta hərtətata lu ta anabi.

‡ 13:42 Ngha ta Mata 8:12 § 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3. * 13:50 Ngha ta Mata 8:12. † 13:54 Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ 13:55 Ngha ta Yuhwana 6:42. § 13:57 Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44.

Ama ma hamata vli ná, ta vlanjva lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazəmzəm magan Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgahaf a mnduha nda ɲuduf wa.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem
Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ɲumna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsaftá mbrakwa maga mazəmzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəɲa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zləɲaftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagha fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagadagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanaftá tsi ta ɲuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani dawən ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanafatá mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəɲa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wadanata, hada tsa gwal hagadagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlan̄ta kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghata ghəɲa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəɲa Yuhwana ta kwambleh, ka vlan̄tá tsa zwan̄a makwa ya, ka klan̄tá tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da padamta. Ka sli'aftá hən̄ ka laghwi mnanatá Yesu.

Zun̄ta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda snan̄ta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi hada nda kwambalu, ɲa laghwi nzakta kətsau' ta wa mazawa. Ka snin̄tá dəmga, ka sli'aftá hən̄ nda səla ka laghwi da zbin̄ta. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksan̄tá hən̄ ta Yesu ka hidahida, ka mbambanaftá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hən̄ nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vrin̄vra ta na mnduha na ka dza'a hən̄ da luwaha da zba skwi ɲa zay tan̄,» ka hən̄. ¹⁶ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Zban̄ a hahən̄ ta sli'i wa, vlan̄wawla kaghuni ta skwa zay ta hən̄, ka za hən̄,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hən̄ nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun̄,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valan̄tá duhwalhani ɲa dɔgay ɲa dəmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá hən̄. Ka tsakaftá lu ta padakwani‡ ma vəl zay tan̄ ka ghwanak ghwan̄pdə his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay hən̄ ta dambu' hutaf, mbəda a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ɲa dza'a ta sana 6lu, ta nzaghutá tsatsi ɲa vrin̄tá tsa dəmga ya. ²³ Manda vrin̄tani ta hən̄, ka sli'afta tsi ka laghwi nzata ta ghwa ɲa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərdək tama, ka sli'aftá Yesu ka mbada ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbadani ta drəf ná, ka ksaftá zlən̄ ta hən̄. «Aya halalay!» ka hən̄ ka wahu

* 14:3 Ngha ta Markus 6:17. † 14:4 Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21. ‡ 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44.

nda zləŋ nda zləŋ. ²⁷ Gi ka Yesu nda həŋ mantša: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantša: «Mghama da, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghəŋa na imi na da kagha,» ka'a.

²⁹ «Saghasa!» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbada ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksafatá zləŋ. Gi səlikw zraftani ta dədəku da huda imi tsa. «Mghama da, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadapta Yesu ta dzvu ka ŋanata. «Nda hta zlgəhay nda ŋudufa gha, kabgawu kəl ka ka dga ghəŋ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá həŋ ka lami da kwambalu, ka ləbata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vərda Zwaŋa Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsələbu ma ghuva Yesu.

Mbambanafa Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta taŋ ta drəf, ka 6hadaghata həŋ ta hadika Genazaretš. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá həŋ ta lwi da inda luwaha ta wanaftá həŋ. Ka hləganaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi: «Zlanəzla ta tvi ta həŋ ka ksaŋta həŋ ta wa lguta gha kwenkwen,» ka həŋ nda tsi. Inda tsa gwal ta ksaŋta ya, ka mbambaftá həŋ.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza taŋ

Mak 7:1-13

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ur-salima, ka lagha da Yesu. Ka həŋ mantša: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzi, kul had həŋ ta mbazintá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantša: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahu Lazglafta, ka laghwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: «Vla ta

glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «“Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a.

⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinlava ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlanatá Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlanatá gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantša ya zadana kuni ta gwada Lazglafta ka mbədafta nda ŋa ghuni. ⁷ Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa da,

ama ma ŋudufa taŋ ná, di'ing həŋ nda i'i.

⁹ Ka bətbəta tsələba həŋ ta tsələbu ŋa da, gwada Lazglafta ya ka həŋ ta tagha zlahu mnduha ŋa mnduha‡ kə'a ya.

Skwi ya ta ŋrintá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hgadaghatá Yesu ta dəmga da tsi, ka'a nda həŋ mantša: «Fawafa ta sləmən ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ŋrintá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ŋrintá mndu,» ka'a.

¹² Na snaŋta duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá həŋ. Ka həŋ nda tsi mantša: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlaŋ kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə'a re?» ka həŋ. ¹³ Ka'a mantša: «Inda fu ya kul ŋəbata Da da ná, dza'a tdiŋtda lu. ¹⁴ Zlaŋwazla ta həŋ, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həŋ. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka həŋ his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsislaŋnap tsisla ta tsa mahdihdi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantša: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katək ra?

¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da hudi, ŋa dza'a thidiŋta ma dra kə'a ra?

¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋrintá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋudufa

§ 14:34 Ngha ta Markus 6:53. * 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38. † 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13.

mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'insli'in, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta nrinta mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta nrinta mndu wu,» ka'a.

Zlghay nda nudufa sana marakw
Mak 7:24-30

²¹ Tahula tsa ka sli'afra Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Sidun. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwana Dawuda, tawata hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danwa nani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlghanaftawi der te'. «Vrin na marakw ta wahu mista mu na 6a!» ka duhwalhani gavadaghata mnay nani ka ndanda. ²⁴ Ka'a mantsa: «Ghunaga na la Isra'ila^s nda zada manda tuwak lu ta i'i, na sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsalata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klafta skwa zay zwani ka vzanata zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma vel zay danahaga tan,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlghay nda nudufa gha makwa da, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kuman ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbafta tsa makwani ya.

Mbambanafa Yesu ta ndaghata gwal danwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afra Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa drifa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndaghata damga slanaghata. Ka hlananaghata han nda gwal ta dzagidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa sala tan, nda gwal ka rgha, nda ndaghata sanlaha ma danwaha, ka pghata ta kamani. Ka mbambanafa tsi ta han. ³¹ Ka ndarmim tsa damga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambata gwal si ka budunur fawaya tan, ta gwal nda rwa sala tan ta mbada, ta gwal

si nda ghulpa ta ngha vli. Ka han mantsa: «Na Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka han.

Zunta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu'fwad

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hganfa Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda han mantsa: «Ta kshata ka hidahida na damga na, kabga mahkena fitika tan na kawadaga nda i'i, had skwi dan han wa. Va a yu ta vrinta han nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tan ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na na zunta ndaghata damga mandana na?» ka han. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda han. «Ndafan han, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka han nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndaghata damga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a.

³⁶ Ka hlafta tsi ta tsa buradi ndafan nda tsa klipiha ya, ka rfanaghata tsi ta Lazglafta ta ghani. Ka balanapta tsi ka vlant duhwalhani. Ka daganafa hahan guli ta tsa ndaghata damga ya. ³⁷ Ka zainda tan, ka baghawta han. Ka tsakfa lu ta pdakwani ka ghwanak ndafan. ³⁸ Dambu'fwad na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbada a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vrintani ta tsa damga ya dzagha tan, ka lam tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadan*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghata la Farisa nda la Sadukiya slanaghata Yesu. «Maranmara ta njizla ya ta saha daga ta luwa,» ka han dawanfa da tsi na dzaghay. ² Ka Yesu nda han mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: «Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,» ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta nra ta vli ma mndara luwa gasardak ya guli na: «Dza'a ghubugwa vli gita,» ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganata skwiha ya ta magaku

§ 15:24 Ngha ta 10:5-6. * 15:39 Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray.

ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá n̄izla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, z̄l̄nja a h̄əj ta Lazglafta wa. Mazəmzəm yeya ta dawu h̄əj. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta h̄əj ka ɲa anabi Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda h̄əj. Ka sli'aftá tsi ka zlan̄ta h̄əj ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magə Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta dr̄əf ná, zanap za h̄əj ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa gh̄əj gh̄əj da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda h̄əj. ⁷ «Tsəna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya k̄əl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma gh̄əj tan̄.

⁸ Ka Yesu nda h̄əj sn̄əj tsi ta tsa ndana tan̄ ya mantsa: «Slaghwa a zlḡhay nda n̄uduf da kaghuni wa. Kabgawu ta k̄əl kuni ka ndanay kazlay: Hadu skwa zay da amu wu k̄ə'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Had kuni ta havakta ka buradi zunus lu ta mnduha d̄əmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Had kuni ta havaktá ka buradi nd̄əf̄an̄ zunus lu ta mnduha d̄əmbu' fwaď kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata da kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya k̄ə'a ná, waka kaghuni kwal kul sn̄əj kazlay: Ta gh̄əj buradi a ta gwada yu wu k̄ə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta gh̄əj is ta magə lu ma buradi a mna Yesu ta magay tan̄ ta dasuwa wu, ama ta gh̄əj tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga h̄əj ta dasuwa.

Yesu ná, Kristi ya

Mak 8:27-30, Luk 9:18-21

¹³ Bhadaghata Yesu ta hadika Sezare Filip, ka dawantá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwan̄a mndu na?» ka'a nda h̄əj. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka

sanlaha,» ka h̄əj nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda h̄əj. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwan̄a Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyeŋ nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simun̄ zwan̄a Zunas, nda tfawi ta gh̄əj kagha, kabga mnda s̄əla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da da ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyeŋ§ ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* da. Had sana skwi dza'a lavintá mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta gh̄əj hadik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da pl̄inta ta gh̄əj hadik guli ná, dza'a pl̄in̄pla lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walan̄ta mnanantá d̄əwati ma mndu kazlay: Kristi yu k̄ə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta gh̄əjani.

Mnan̄ta Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuyd̄ipghuya la galata mndu, nda la mali ta gh̄əj gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta d̄ənw̄a katakata. Na dzata tan̄ ta i'i. Baďu mahk̄ən ya, ɲa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyeŋ ka ksaghutá Yesu nda gh̄əjani ta sl̄əpa vli, ka dvanaghata: «Ka klin̄kla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walan̄ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta f̄ə ka ɲa da. Manda ɲa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ɲa mnda s̄əla ta ndana ka,» ka Yesu mb̄əd̄avata nda Piyeŋ.

Gwada ta gh̄əj nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vz̄intani ta gh̄əjani ka klayni ta udza z̄l̄əjayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zad̄inzada tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a

* **16:4** Ngha ta 12:15-21. † **16:9** Ngha ta 14:15-21. ‡ **16:10** Ngha ta 15:32-38. § **16:18** Piyeŋ: Tsaya ta h̄əj lu ka Pala. * **16:18** Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † **16:19** Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23.

zadintá hafani ta ghəŋa gwadā ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa hadik na demdem ka ŋani, ka nda zadā hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwanja mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganafani ta nisəla inda mndu taḡta magatá slnani† ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had' sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanjá hən ta sagha Zwanja mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanja i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta
Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwanamani Yuhwana nda ghəŋa tan, ka laghu hən ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbədavaftá Yesu ta wa ira tan, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navaftá lgutani tilil ka ŋusliŋ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira tan ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən hadna: Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwadā ya Piyer, gi ka saha kusay ka ŋusliŋ tilil bukwaamtá hən. Gi ka snanťa lu ta sana lwi ta gwadagapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwanja dá ya dvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəŋani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi snanťa tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hən zluzlumbuh ta hadik. Ka ksutá zlən ta hən katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hən, ka ksantá hən. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zlən kuni ta zlən!» ka'a nda hən. ⁸ Kə'a ka hən nghanaghta ná, Yesu turtukwani yeya nghan hən hada.

⁹ Ta vragatá hən ta tsa ghwá ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta hən: «Yahayaha kuni mnananťa dər wati ma mndu ta skwi ya

nghan kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwanja mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dawanta da tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tinəl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katək na?» ka hən. ¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tinəl Iliya dza'a sagha ŋa payanatá inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hən ta danwa manda ya kuman hən. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hən ta danwa ta Zwanja mndu guli,» ka'a nda hən. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadā ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwadā ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwan ksu seteni
Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndusadaghata tan tavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəlbata ma ghuya Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dá! Tawatá hidahida ta zwanja dá ksu seteni†, ta ghuya danwa ŋani katakata. Da vu kə'a ta dədamta badu ma sani, da imi badu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá hən ta mbanafta,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, had' zlghay nda ŋuduf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ŋa yawu dza'a gdavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwan ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwan ya, gi ka mbaftá tsa zwan ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghəŋa tan, ka gavadaghatá hən da dawanta da tsi: «Kabgawu kəl anni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katək na?» ka hən. ²⁰ «Hta ta zlghay nda ŋudufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hən. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlghay nda ŋuduf ki'a da kaghuni manda hya kramasa‡ katsi ná, laviŋlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afslí'a. Had' sana skwi dza'a

‡ 16:27 Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6. * 17:10 Ngha ta Malatsi 3:23. † 17:15 Ngha ta 4:24. ‡ 17:20 Ngha ta 13:32.

trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligintá lu,]» ka'a nda həŋ.

Mnəglan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwan̄a mndu ma dzva mnduha. ²³ N̄a dzata tan̄, bađu mahkəna fitik n̄a sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghəŋani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda 6hadaghata tan̄ da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna həgaŠ Lazglafta katək na?» ka həŋ nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'aftá tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simun̄, kinawu ndana kagha ta ghəŋa tsa gwada tan̄ ya na? I wa ran̄ pla dzumna nda dzumna luma n̄a mghamha ta na ghəŋa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play tan̄ nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun n̄a tan̄. La da drəf, ka vzadata ka ta n̄alum. Tsa tan̄tan̄a klipi dza'a ka da ksaf̄ta ya, ka gunan̄ta ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlan̄ta ka ta həŋ n̄a platá n̄a u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəŋ manda zwan̄ kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka həŋ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwan̄ kwitikw ka sladanata ta kəma tan̄. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbədanaf a kuni

ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, had̄ kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəŋani manda na zwan̄ kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'aftá zwan̄ manda na zwan̄ wana tsi na ta ghəŋa gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbin̄tá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbin̄zləmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlghaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma n̄urzlun̄ ka vzaghata da drəf. ⁷ Dan̄wa n̄a ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazlambin̄tá mndu! An̄ mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zlambin̄tá mndu. Ama dan̄wa n̄a mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsin̄tsa gha ka wudin̄ta ka di'in̄. Ta dər lama ka da hafu n̄a kdekedzen̄ nda səla gha slun̄ turtuk, ka dzva gha slun̄ turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlaha gha yipa' ka dzvuha gha yəmad̄ a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu n̄a kdekedzen̄. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwaslin̄ tsakwasla gha ka wudin̄ta ka di'in̄. Ta dər lama ka da həga hafu n̄a kdekedzen̄ nda ira gha guzlin̄ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

Tuwak nda zada

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətatá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gd̄ata ta n̄gha kuma Da d̄a ta nzakway ta luwa ta n̄gha həŋ. [¹¹ Sa da mbanaf̄ta gwal ya si nda zada na Zwan̄a mndu*.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dərmāk ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, had̄ ta zlan̄tá tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwad̄uta ya

ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slaf-sla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəŋani ka malaghuta ta ghəŋa tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwađuta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanama ta gaghata dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzranja kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klafkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ŋa da graftá tsa gwađa ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanatá tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ŋa Igliz katsi guli, ŋha ta tsa mndu ya manda mndu kul snanťa Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hbafhba lu guli ta luwa‡.

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ŋa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da da ta luwa ta hən. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga da ná, mataba tan yu,» ka'a.

Gwađa ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata dawanja da Yesu, ka'a mantša: «Mghama da! Ka ta giha ga zwanama da ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfəŋ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Ndəfəŋ səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfəŋ mbsak, ndəfəŋ mbsak, ndəfəŋ səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədaftá skwa gadghəlani ma dzva

gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlenwi mlenwiha tse di da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ŋa plata wa. Ka tsa mgham ya mantša: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa tan tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ŋani tani, ŋa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsəlɓata ta kəmani, ka'a mantša: “Wya dzvu, ksa ta ŋuduf, dza'a plagha pla yu demdem,” ka'a. ²⁷ Ksanťa tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danahəgani ya, ka zlananjá tsi ta tsa dməŋ ya ka zlinťa.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zlinťa, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksə hən ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərmaək. Ka valaftá tsi tida, ka ksanəftá ŋurzlun. “Plihapla ta skwa da gita gita!” ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka'a mantša: “Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza'a plagha pla yu,” ka'a nda tsi. ³⁰ “Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita,” ka'a. Ka laghu tsi hamťa tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməŋani ya. ³¹ Ŋhay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanəftá tsi ta hən ta ŋuduf katakata. Ka laghu hən rusanaftá danahəga tan ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahəgani ya, ka'a nda tsi mantša: “Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i'i ná, ³³ had kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?” ka'a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ŋudufani§ wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

19

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw Mak 10:1-12

† 18:16 Ŋha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. ‡ 18:18 Ŋha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23. § 18:35 Ŋha ta 6:15.

¹ Manda kđĩnta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ta hadika Galili ka laghwí ta hadika Zudiya ta 6la ghwa Zurdén. ² Ka sli'afta dāmga rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay hən ta tsanamtá matsavada. Ka hən nda tsi mantsa: «Lavinlava mndu ta ghziintá markwa tan, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuḃa ra? «Ma zlafta inda skwi ná, zlagigin zлага Lazglafta ta i zgun nda marakw*.» ⁵ Ka Lazglafta mantsa: «Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanťa i dani nda mani, ka laghwí da ndi'aftá vgha nda markwa tan, ɲa nzakway tsa hahən his ya ka mndu turtuk†.» Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a hən ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa tan. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghziay mndu ta markwa tan katsi ná, vindanaftani ta delewera ghziintani‡ kə'a 6a?» ka hən nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghziintá marakw. Ma zlaftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walanťa ghziintá markwa tan, ka taghəŋa hliri§ a tsi. Nzakwani ná, ka ghziinghzla mndu ta markwa tan, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka hən. ¹¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Inda mndu a dza'a lavintá ɲaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlan Lazglafta ta mbrakwa ɲafta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuḃitik, mamu gwal ya psɫaf mnduha nda psɫa, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a lavintá ɲaftá tsa gwada ya, ka ɲa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani *Mak 10:13-16, Luk 18:16-17*

¹³ Tahula tsa, ka hɫadaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ɲa fanaghatani ta dzvu ta hən ka maga du'a ta ghəŋa tan. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha hən da i'i, ma pyə kuni ta hən, kabga ɲa gwal ta gara vgha nda hahən* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwí.

Sana duhwal ka gadghəl *Mak 10:17-31, Luk 18:18-30*

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dīna, ɲa nzakwa da nda hafu ɲa kḃekedzen kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa nərma skwi na? Turtuktuk nərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ɲa kḃekedzen kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku ɲa i da gha nda ma gha, dṽudṽa ta mnda səla manda va ghəŋa gha†,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta pḃakwani ɲa magəgəɫta da na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem‡ katsi ná, la ka dzawintá ka ta inda skwa gha, ka daganaf ta ta tsedani ta gwal ka pḃu. Dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²² Na snanťa tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka 6asaftá tsi ta ɲuduf ka sli'afta ka laghwí, kabga gadghəl ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəglinťa mnaghunata na: Ta dər

* **19:4** Ngha ta Zlafta 1:27 nda 5:2. † **19:5** Zlafta 2:24. ‡ **19:7** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31.
§ **19:9** Ngha ta 5:32. * **19:14** Ngha ta 18:3-5. † **19:19** Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18.
‡ **19:21** Ngha ta 5:48.

laba ñalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá ghəñani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snan̄ta duhwalhani ta tsa gwađa ya, ka ndərau' hən̄ katakata, ka hən̄ mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a laviñta mutsaftá mbaku tama?» ka hən̄. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta hən̄, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwađa, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana añni, zlanavazla añni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda añni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbəđavafta§ inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwan̄a mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwan̄pəđə his kaghuni, ña tsa guma ta ghəñə mndəra la Isra'ila ghwan̄pəđə his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavatá həgani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəñə gwađa ta i'i ná, dza'a mutsay hən̄ ta dərmaKatani, ka malaghuta a tsi, ña mutsay tan̄ ta hafu ña kədekeden̄ guli ta ghəñani. ³⁰ Ama nda ndəgha gwal ta nzakway tan̄tan̄, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway tan̄tan̄,» ka'a.

20

Gwađa ta ghəñə kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ña gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həga ma həgani, wrək sərdək, da zba gwal ña ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá hən̄ ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha tan̄. Ka ghunaghatá tsi ta hən̄ da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan̄, ka nghəglan̄tá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda hən̄ mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba

da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku,» ka'a nda hən̄. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəñ vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda hən̄ mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda hən̄. ⁷ Ka hən̄ nda tsi mantsa: "Had̄ mndu ta klaftá añni ña maga slna wa," ka hən̄. Ka'a nda hən̄ mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla tan̄ ka zlafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ña kdiñta gha nda gwal tan̄tan̄," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zlaftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlan̄tá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən̄. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zlaftá ksa slna tan̄tan̄. "Mali dza'a añni zlgay" ka hahən̄ si ta gray. Ama ka vlan̄tá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən̄. ¹¹ Ta zlgə hən̄ ya, ta dza'a nda ñun̄uraku hən̄ ta ghəñə tsa dan̄ahəga ya. ¹² Ka hən̄ mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kwen̄kwen̄ maga hən̄ ta ksa slna ná, waka kagha planatá hən̄ guram nda ña añni na? Añni, hərfa hərfa ñni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka hən̄. ¹³ Ka'a nda hən̄ mantsa: "Gra da, nən̄ap a yu ta kagha wa. Ta tseda vagha mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgə ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kuman̄ yu vlan̄ta yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ña gha. ¹⁵ Lavin̄lava yu ta maga skwi manda ya kuman̄ yu nda tseda da, mantsa a kasi'i wa? Ari zdəgagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tan̄tan̄. Ña nzakwa gwal tan̄tan̄, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

§ 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14. * 20:2 Ngha ta Mata 5:26. † 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

Mahkəna mnan̄ta Yesu ta gwada ta mtak-wani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka n̄lu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa hən̄ ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwan̄pdə his ya, ka'a nda hən̄ mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta n̄lu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwan̄a mndu, ka vlan̄tá la mali ta ghən̄a gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha, n̄a tsanaghata tan̄ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlan̄vla hən̄ ta gwal kul haď ka la Yahuda, n̄a gagay tsaha ya, n̄a sləvay tan̄ nda krupi, n̄a zlən̄afta tan̄ ta udza zlən̄ay. Baďu mahkəna fitik, n̄a sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuh-wana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsəlɔata tsi ta kəmani n̄a dawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, n̄a nzata na zwana da na, nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaɔa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a laviŋlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya daŋwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say n̄ni!» ka hən̄ nda tsi. ²³ Ka Yesu‡ nda hən̄ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya daŋwa da ya, ama ta ghən̄a gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaɔa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da da dza'a vlan̄tá tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta hən̄,» ka'a.

²⁴ Snan̄ta tsa pďakwa duhwalha ghwan̄ ya ta tsa gwada ya, ka ɓasanavatá hən̄ ta n̄uduf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagamaghatá Yesu ta hən̄, ka'a nda hən̄ mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghən̄a mnduha ta má mgham mghama tan̄ ta ghən̄a tan̄. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahən̄ ta mbrakwa tan̄ ta ghən̄a tan̄. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka dər wa ta kuma

nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwan̄a mndu n̄a maganata lu ta slna wa. Ama sasa n̄a maganatá slna ta mnduha, n̄a vlatani ta hafani n̄a mbanaftá ndəghata mnduha§,» ka'a.

Mbambanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'aftá dəmgə rutut mis-tani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snan̄tá hən̄ ta labla Yesu nda ta tsa kə'a, ka dzatá hən̄ ta lawlaw. «Mgham, Zwan̄a Dawuda! Tawa ta hidahida ta an̄ni,» ka hən̄. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dəmgə ya, ka dawa hən̄. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwan̄a Dawuda! Tawa ta hidahida ta an̄ni,» ka hən̄. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hgadaghatá tsi ta hən̄. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda hən̄. ³³ «Mghama da, gwanan̄nagwana ta iriha n̄ni!» ka hən̄ nda tsi. ³⁴ Ka ksantá hən̄ ta Yesu ka hidahida. Ka kasantá tsi ta iriha tan̄. Ka gi nghan̄tá hən̄ ta vli nzidid. Ka laghu hən̄ mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan̄ a i Yesu nda duhwalhani ka ɓhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa hən̄ nda luwa Beslaze tavata ghwa Zaytun*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hən̄ mantsa: «Lawala da a luwa ta kəma ghuni a. Ka ɓhadaghaɔha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghata kuni ta hən̄. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghən̄ani katsi ná, "Mgham ta kumay," ka kuni da zlghanaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla hən̄.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga n̄a dzanaghatá ghən̄a gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

‡ 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. § 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6. * 21:1 Ngha ta Markus 11:1.

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, le6tekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdiĥ, ta vuvu'ukwa kdiĥ, ta nzakway ka zwaṇa kdiĥ[†],» ka'a.

⁶ Ka sli'aftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta hən. ⁷ Ka hlaktá hən ta tsa mana kdiĥ ya nda zwaṇani, ka pghaftá hən ta lgutha taṇ ta hən, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zla-zlatə ndəghata mnduha ta lgutha taṇ ta tvi. Sluhwa ṇa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi[‡] guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka hən mantsa: «ṇa Zwaṇa Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! ṇa Lazglafta ta luwaŠ glaku!» ka hən.

¹⁰ Manda 6hadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kbutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka hən. ¹¹ Ka tsa dənga mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka hən.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka gh-zligintá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlambidintá tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda hən mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná, həga maga du'a ya kə'a, ka nintá kaghuni ka galigha la gənda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla taṇ tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta hən. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəṇa gwal ta dra skwi ṇa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ṇa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ṇa Zwaṇa Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta hən ta ṇuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na

ra?» ka hən. «Aṇi! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walaṇ a kuni ta dzaṇaftá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: «Kagha ta payaftá zləzlva kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kumaṇ ka[†],» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlaṇtá hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afra Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanaftá maya. ¹⁹ Ka nghanṭá tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walgaṇta yəglafta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzuṇ ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlghafzlgħa kuni ta Lazglafta nda ṇuduf dgaṇ a kuni ta ghən dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: «Ama, sli'afslí'a hada ka vzaṇta ka ta vgha da drəf,» ka kuni dza'azlay nda ya ghwa ya ná, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a dawəṇta kuni nda zlghay nda ṇuduf nda ma maga du'a ná, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

Wa ta vlaṇtá mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ṇa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta, nda la galata mndu da dawəṇta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kəl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka hən. ²⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a dawəṇta yu da kaghuni guli. Ka zlghidifzlgħa kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli

[†] 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. [‡] 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13. [§] 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25.

* 21:13 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. [†] 21:16 Ngha ta Zabura 8:3. [‡] 21:25 Ngha ta 3:6.

ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ɲa maga batem[‡] na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka'a nda həŋ. Ka laghu heŋ da dzray mataba hahəŋ hahəŋ.

Ka həŋ mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,” nu kwal kuni kul zlglafta 6a? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zləŋay mu ta mnduha guli, kabga klafkla həŋ demdem kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ²⁷ Ka həŋ nda Yesu tama mantsa: «Sna a aŋni ka wa ta ghunafta wu,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «I'i guli ná, haď yu ta mnaghunata ka wa ta vlihata na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa zwaniha his

²⁸ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwaniha. Ka'a nda sani tanɲaŋ mantsa: “La ka dza'a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagəŋ,” ka'a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,” ka'a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli'afɲa ka laghwida vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwanɲa ya manda va tsaya guli. “Aray, ta dza'a yu da,” ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwaniha his ya, ta magata skwi ya kumə da tanɲa ná?» ka Yesu nda həŋ. «Tsa tanɲaŋ ya ya,» ka həŋ. Ka Yesu nda heŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tinlaghutinla gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlglafta. Ama ka zlglaftá gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghanɲa ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlglafta wa,» ka Yesu nda həŋ.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi 6a: Mamu sana mndu ta ɲaɲaftá fwa inabiha ma vwahani. Ka ɲamtá tsi ma

muhul. Ka laptá tsi ta ghurum ɲa ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli ɲa nzagata ka nghanɲa. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli'afɲa tsi ka laghwida dista luwa. ³⁴ Magatá fitika ɲaga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ɲa mutsanafta tanɲa ta ɲani ma ɲagata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka ɲgaptá həŋ nda ɲga ta sani ka dzata həŋ nda dza ta sani. Ka zlərtsatá həŋ nda zlərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha tanɲaŋ ya. Ka maganatá tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahəŋ guli manava ɲa tsahaya. ³⁷ Kɲavaktani, ka ghunədanaptá tsi ta həŋ ta vərda ɲani ma zwanɲa nda mnay kazlay: Dza'a vlanɲa həŋ ta glaku ta zwanɲa ɲa kə'a. ³⁸ Na nghanɲa tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwanɲa ya, ka həŋ mataba tanɲa mantsa: “Wana tsa mndu dza'a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! ɲa zay mu ta həgani,” ka həŋ. ³⁹ Ka valaftá həŋ tida. Ka tshidinɲa di'ɲa nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Baďu da saghər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə'a dza'a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda həŋ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ksantə a həŋ ka hidahida wa. ɲa klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. ɲa vlay tsahaya ɲani nda fitikani ta ɲani mataba ɲagata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka həŋ.

⁴² Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ta walanɲa a kuni ta dzaɲafta skwi vindaf lu ma defteri ra?

“Tsa pala wuďidin gwal ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga. Tsaya ná, Lazglafta ta ɲvaftá nzakwani mantsa.

Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu*.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Dza'a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ɲa vlanɲa mndəra mnduha dza'a snanatá gwadani ɲina kə'a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza'a zləmbafta ta tsa pala ya, dza'a hur6ə hur6a. Ala, ka tsa pala ya ta

zləmbanaghatá mndu katsi, dza'a hu'anap hu'a† nǝrdək ta tsa mndu ya.]]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihda Yesu ya, ka graftá hən kazlay: Ta ghəŋa tan ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə'a. ⁴⁶ Ka zbə hən ta ksafatá Yesu. Ama ka zləŋaftá hən ta dəmga, kabga klafkla dəmga ta Yesu ka anabi.

22

Mahdihdi ta ghəŋa kla makwa

Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəŋlanatá hən nda mahdihdi mantsa: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanani ta makwa. ³ Ka ghwanafatá tsi ta kwalvahani ŋa hagaktá gwal hagan tsi ŋa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagha. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ŋa dza'a "mnanatá tsa gwal hagan tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə'a. Pslap-sla yu ta slaha da, nda rina fisika da nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla makwa," ka'a nda hən. ⁵ Ndanani a tsa gwal hagan lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta hən, ka psalatá hən. ⁷ Ka kuzlanafatá tsi ta nǝduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta psalatá tsa mnduha ya ka drintá luwa tan. ⁸ Tahula tsa, ka'a nda kwalvahani mantsa: "Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagan lu ya, ran ta hən a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza'a guyunja kuni da na vla za skwa zay na," ka'a nda hən. ¹⁰ Ka sli'afat tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá hən ta inda mndu ya guyun hən. Nda ghwadaka mnduha tani, nda nǝrma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghanatá tsi ta sana mndu kul hadlguta kla makwa tida. ¹² Ka'a nda tsi mantsa: "Ari gra! Waka kagha sami

da na həga na kul hadlguta kla makwa ta kagha na?" ka'a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi ŋa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantsa: "Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wudidinjta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpada sli'injani* hada," ka'a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki'a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka tskavata ka dzrafta ka hən dza'a ksafatá Yesu nda gwada dza'a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunafatá hən ta sanlaha ma duhwalha tan kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tan, ka hən nda Yesu mantsa: «Mghama da, nda sna ŋni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ŋa mnduha. Had kagha ta zləŋa ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnəŋnamna ta ŋa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka hən.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tan ya. Ka'a nda hən mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwaβu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwaβu† ya. ²⁰ Ka'a nda hən mantsa: «ŋa wa na fwatu nda hgu ta na kwaβu na ná,» ka'a. ²¹ «ŋa mgham Sezar ya,» ka hən. «Ka mantsa tsi ya ní, vlanjavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar. Vlanjavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a. ²² Snanja tan ta tsa gwada ya, ka ndərmim hən nda ndərmima. Ka zlanavatá hən ta Yesu ka laghwa tan.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Badu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka hən nda Yesu mantsa: «Mghama da, ka Musa na: "Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwan katsi, klay zwanamani ta tsa

* **22:13** Ngha ta Mata 8:12. † **22:19** Ngha ta Mata 20:2.

wadgani ya ka markwa tan̄ ɲa yanatani ta zivir ta tsa zwanamani ta mtuta[‡] ya,” ka’a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da an̄ni ndəfān̄ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwan̄ wa. Ka wunanaghatá sagəɲani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwan̄ ya guli, ya a ta zwan̄ wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfān̄, hađ ya ta yatá zwan̄ ma hən̄ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta tan̄ demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Bađu sli’agapta dza’a sli’agapta gwal̄ nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza’a nzakway ka zə’ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfān̄ ya, ya wya klukla hən̄ demdem ka marakw na?” ka hən̄. ²⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəɲa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuḅa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Bađu sli’agapta dza’a sli’agapta lu ma mtaku ná, hađ lu dza’a kləgəltá vgha ɲa nzakway ka marakw nda zə’al wa. Dza’a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəɲa sli’agapta ma mtaku ná, ta dzan̄af a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I’i Lazglafta Abraham, i’i Lazglafta Izak, i’i Lazglafta YakubuṢ ka’a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal̄ nda rwa a wu, Lazglafta gwal̄ nda hafu ya,» ka’a. ³³ Snaɲta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?

Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snaɲta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya ka’a, ka ts kavatá hən̄. ³⁵ Lagha sani mataba tan̄ ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ɲa mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka’a nda tsi mantsa: ³⁶ «Mghama dá! Wati mali mataba zlahuha na?» ka’a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «“Dvudva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ɲudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya tan̄tan̄a zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda

tsaya guli: “Dvudva ta sləvda gha manda va ghəɲa gha†” ka’a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha[‡] his ya sladafta hən̄,» ka’a.

Daway ta ghəɲa i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka ts kavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda hən̄ mantsa: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəɲa Kristi na? Zwan̄a wa ya na?» ka’a. «Zivra Dawuda ya,» ka hən̄ nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa kazlay: Mgham ka’a 6a? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama dá na:

Sawi nzata nda ga zeghwa dá, ha ka nanafta dá ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla ghaṢ”, ka’a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama dá”, ka Dawuda ta hɣay ya ní, waka Kristi dza’a nzakway ka zivrani tama?» ka’a.

⁴⁶ Trid̄, traptra dər wa ta zlghanaftá wi. Daga bađu tsa, hađ mndu ta walglan̄ta dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəɲa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmga nda ya nda duhwalhani tani mantsa:

² «Dzan̄anaghatá gwal̄ tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta hən̄, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən̄. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən̄, kabga hađ hahən̄ ta magay manda va ya ta mnata hən̄ wa.

⁴ Ta hbafhba hən̄ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən̄ ta ksən̄ta dər nda wa ndəfina dzva tan̄ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən̄ ná, ta magay hən̄ ɲa nɣay wa ira mnduha. Mantsa ya ná, 6ərzləzla ka hahən̄ ta mbaghaftá ɲa tan̄ ayaha ta fun̄ta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən̄ ta zlan̄tá dzva lguta* tan̄. ⁶ Vli nda paya ta kəma ɲa tan̄ ta

‡ 22:24 Ngha ta Zlrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6.

† 22:39 Ngha ta Zlahu 19:18.

‡ 22:40 Ngha ta Mbsak 15:38-41.

§ 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16.

* 22:37 Ngha ta Vrafta

Ngha ta 7:12. § 22:44 Ngha ta Zabura 110:1.

* 23:5

zbay ɲa nzakwa taɲ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə həɲ ɲa nzakwa taɲ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay həɲ ta ganaghata mnduha ta zgu ta həɲ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga həɲ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hga kuni ta mnda səla ta ghəɲa hadik ka “Da” kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəɲani ná, dza’a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəɲani guli ná, dza’a kapanafkapa lu,» ka’a.

*Danwa ɲa gwal tagha zlahu nda la Farisa
Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47*

¹³ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbada ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərda kaghuni wu, zlanəɲ a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slrintá maga du’a ɲa nghay wa ira mnduha. Tsaya tama dza’a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku†.

¹⁵ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ɲa mutsaftá dər mndu turtuk ɲa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ɲa nintə ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ɲa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Danwa ɲa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawada mndu ta wadu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama

ka wadawada mndu ta wadu nda dasu ma həga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta skwi wada tsi ɲa magay ya, ka kuni.” ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal həga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuḅa ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, “ka wadawada mndu ta wadu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlan tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta tsa skwi wada tsi ɲa magay ya,” ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kəl lu ka mbəhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbəhu ka skwi nda ghuḅa ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir ná, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda həga Lazglafta ná, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa ná, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku‡ tida ya tani.

²³ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta ɲavaɲa kuni ka vla zaka nidališ, ka zluntá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tdukwa, nda maga zdaku, nda nzaku ka ɲərma. Tsahaya skwi ma ɲa magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dizapdiza kuni ta imi ɲa klinṭa miyaun mida, ka laghwa ghuni da ndutá ɲalibwa.

²⁵ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ɲa ghuni ta laghwi da mbazinta, ama ma hudani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla’uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tinəl ma ka kuni ghuḅintá huda leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuḅa.

²⁷ «Danwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Manda kulu ḅap lu ka ɲuslinṭə nzakwa ghuni. Ká

† 23:14 Ngha ta Markus 12:40. ‡ 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.

ka nda dinakwani nda ta hulani, ama nda ma hudani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata nɔ́ɔ́ak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta nghadaghatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tɔ́ukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghə́ɔ́a madgwirmadgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Danwa ɔ́a ghuni gwal tagha zlahu ɔ́a mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ɔ́a la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu aɔ́ni ta fitika dzidziha ɔ́ni ná, ma gwafta a aɔ́ni ta wi nda hən ka pslatá la anabi wu, ka kuni.” ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantasa ya ná, maranmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə́a. ³² Dina tsa, lawa ta kə́ma ta kə́ma nda maga tsa ghwadaka slna zlaf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndə́ra la mupuha! Had wa ghuni ɔ́a ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza’a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da hən, nda gwal tagha zlahu. Dza’a pslata nda psla kuni ta sanlaha, dza’a zlenjafta nda zlə́ɔ́a kuni ta sanlaha, dza’a slə́vapta nda slə́va kuni ta sanlaha ma hə́ɔ́a tagha skwa ghuni, dza’a zbinzba kuni ta hən ma inda luwaha, ka giri ɔ́a tan. ³⁵ Tsaya tama, ta ghə́ɔ́a ghuni dza’a vrafta usa gwal tɔ́ukwa psla kuni. Zrafta ta Abel mndu tɔ́ukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwanja Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuḃa ma hə́ɔ́a Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza’a vrafta ta ghə́ɔ́a gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka’a.

Gwada Yesu ta ghə́ɔ́a Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadagha Lazglafta. Nda kda fitika zbanja da ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama,

zlaghunanzla lu ta hə́ɔ́a ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kuni dza’a nghə́ɔ́anɔ́ta i’i wa, ha ɔ́a mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghə́ɔ́a mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kə́a,» ka’a.

24

Gwada ta ghə́ɔ́a tasiɔ́ta hə́ɔ́a Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

¹ Mbadə́ Yesu ka sabi ma hə́ɔ́a Lazglafta, ka sli’i. Ka lagha duhwalhani tavatani ɔ́a maranata batá hə́ɔ́a Lazglafta. ² Ka Yesu nda hən mantasa: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki’e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza’a tasiɔ́tasa lu ta indani demdem. Had nzugwatá pala sani ta sani, dza’a pɔ́data wa,» ka’a.

Ma kɔ́aku kɔ́akwa ghə́ɔ́a hadik ka sagha

Mak 13:3-13, Luk 21:7-19

³ Ka sli’aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá Zaytun. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata hən nda ghə́ɔ́a tan kawadaga nda tsi. Ka dawantá hən da tsi: «Mnaɔ́namna ka yawu dza’a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ɔ́ni dza’a snanɔ́ta fitik dza’a kəl ka ka sagha, nda fitika kɔ́akwa ghə́ɔ́a hadik na?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantasa: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndə́gha mnduha dza’a klafta hga da ka sagha: “I’i Kristi,” ka hən dza’azlay ɔ́a nanaghata tan ta ndə́ghata mnduha. ⁶ Dza’a nda sna kuni ta gwada ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di’iɔ́. Dasuwa ka kuni, yaha ɔ́udufa ghuni tɔ́u, kabga nda nza tkwe’ ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kɔ́akwa ghə́ɔ́a hadik wa. ⁷ Dza’a vulay sana luwa ta vulu nda sana luwa. Dza’a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza’a slasla maya ma sana vliha. Dza’a gigɔ́avafgigda hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza’a magaku ya ná, dza’a nzakway manda zlrakwa ɔ́asa yaku.

Skwi dza’a slanaghatá duhwalha Yesu

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

⁹ «Dza’a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ɔ́a mnduha, ɔ́a gaghunaptá iri. Dza’a pslapsla

* 23:35 Ngha ta Zrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † 23:38 Ngha ta Irmija 22:5. ‡ 23:39 Ngha ta Zabura 118:26.

lu ta kaghuni guli. Dza'a husanhusa kuni ta inda mndera mnduha ta ghəŋa hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlgħay nda ɲudufa tan. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husantá sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ɲa nanaghata tan ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya dʋu ma ɲudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda ɲuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afɬa ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ɲa mnduha ta ghəŋa hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ya, ɲa snantá gwal kul snantá Lazglafta. Tahula tsaya tama, ɲa sagha fitika gwada ta kdakwa ghəŋa hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta danwa
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda nga kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghu6a ya, dina ka snantá mndu ta dzanay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwa. ¹⁷ Ka ta ghəŋa həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgalta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Danwa tan ɲa mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwan tan ghuva tan ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndə6a kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya badu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya danwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walan a mndərga ghuya danwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəŋa hadik wa. Had mndəra tsaya dza'a sləglata† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantša: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'afɬa.

²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ɲa magay tan ta skwa mandərmimiha nda mazənzəmhə katakata ɲa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal dagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantša: “A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a,” yaha kuni da dza'a. “A! Wana difaghuta hadna kə'a,” yaha kuni da zlgħafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbala skwi ya ná, hada dza'a tska gugzlum ta vgha.

Dza'a vragavra Zwanja mndu
Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya danwa ya, gi tdik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadəkəltá vli wu, dza'a rkaga rka tek-watsa ta luwa, dza'a gigdavafgigda‡ skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a nga lu ta saha zwanja mndu ta luwa ɲa wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, ɲa ngħay tan ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani§. ³¹ Na ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ɲa vyata tan ta duli ta taw katakata, ɲa tsakakta tan ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'afɬani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf
Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi ɲa tagħay ghuni ma nza-kwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta dakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda nga kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nza-kwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walanja a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa
Mak 13:32-37, Luk 17:26-30, 34-36

* **24:15** Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11. † **24:21** Ngha ta Daniyel 12:1. ‡ **24:29** Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § **24:30** Ngha ta Daniyel 7:13. * **24:31** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, haď mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwan, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwan mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kđaku tsa ima mabudbud ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamtá ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula hən da hamtá ghəŋ ma kla makwa, nda valantá kwagha tan ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu†. ³⁹ Haď sana skwi ndanəŋ hən wu, ha ka sagha ima mabudbud hlaghatá hən demdem‡. Baďu tsa fitik dza'a sagha Zwan mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantša tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dīna ŋa sənəŋa ghuni: Ka má nda sna danəhəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwan mndu.

Nərma kwalva ya nda hida

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na nərma kwalva nda hida fanam danəhəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka hən ka dgayni ta skwa zay ŋa tan nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha danəhəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danəhəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, «saghata a danəhəga da misim-misim wu» ka'a dza'azlay ma ghəŋani, ⁴⁹ ŋa linəŋani ta psła grahani ta ksə hən slna ka skwa turtuk. Ŋa laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku.

⁵⁰ Nda sagha danəhəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəŋ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dgapdga danəhəgani, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ŋa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'inəŋani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwan

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klaftá pitirla tan ka dza'a da gəma zwan midzi. ² Mataba tan, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tan ná, tana a hən ta rdī ŋa sɡay da tsa pitirla tan ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahən ta rdī ma hwarak ŋa sɡay da ŋa tan. ⁵ Ka gərdatá zwan midzi ka sagha misimmisim. Ka zunur hani ta hən, ka pslatá hani ta hən demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: «Wa'a zwan midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,» ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sɡanaghatá vu ma pitirla tan. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantša: «Tanəfawata ta na rda ghuni na, wana na ŋa ŋni ma pitirla na ta mtaku,» ka hən. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantša: «Kay! Slaghwa a ka dɡay mu wa, lawala da gwal ta dza-wapta, ka skwakta kuni ta ŋa ghuni,» ka hən. ¹⁰ Ta laghu hahən da skwa rdī ya ná, ta ɬhagaghatá zwan midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha tan ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka hən mantša: «Mghama da, mghama da! Gunəŋnaguna ta watgha,» ka hən. ¹² Ka'a nda hən mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,» ka'a. ¹³ Ka Yesu sɡanaghata mantša: «Nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9–7:6. ‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24. § 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalva-hani, ka dganaftá tsi ta gadghalani ta hən ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talan* hutaf, ka vlanťá sani. His kə'a klafta ka vlanťá sani. Pal kə'a klafta guli ka vlanťá mahkəni. Taḡta mbrakwa tan kə'a dganaftá hən. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlghaftá talan hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talan hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlghaftá talan his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talan his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talan turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadik, ka difanatá tsa tseda danahəgani ya.

¹⁹ «Nzdavanzdá lu katakata tama, ka vraktá danahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da hən ta skwi maga hən nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talan hutaf ya, ka kladanaghata nda talan hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, talan hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghaftá talan his ya guli, ka kladanaghata nda sana talan his. Ka'a mantsa: "Mghama da, talan his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan his guli," ka'a. ²³ Ka danahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nza-kwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talan turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwaḡa ta kagha kə'a. Ta tskay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanťá ka. ²⁵ Ka zlənəaftá yu ta zlən, ka laghu yu da difanatá tsa talanə gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahəgani nda tsi

manťsa: "Kagha ná, ghwaḡaka kwalva ka, yaḡi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tskay yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanťá yu kə'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda da ya ma ban̄ki†, ma na vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghəni. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talan ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talan ghwan ya," ka'a.

²⁹ «Mantsa ya ná, n̄a mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi n̄a nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwaḡaka kwalva ya ka wudidinťa kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpada tsi ta sli'in̄ani‡ hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwan̄a mndu da tsa guma

³¹ «Baḡu sagha dza'a sagha Zwan̄a mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəni hadik ta kəmani, n̄a dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda n̄gha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ N̄a pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaḡani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zlafta ghəni hadik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidiftá kuni ta imi n̄a say. Nzan̄a yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa da ka fərḡi'u, sudidiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapn̄gha kuni ka i'i. Ma nzakwa da ma gamak, nghadighan̄gha kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwaḡa Lazglafta ya dza'azlay mantsa: "Yawu nghanťa n̄ni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá n̄ni ta skwa zay? Yawu nghanťa n̄ni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá n̄ni ta imi n̄a say? ³⁸ Yawu nghanťa n̄ni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá n̄ni

* **25:15** Talan: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf. † **25:27** Ban̄ki: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa. ‡ **25:30** N̄gha ta Mata 8:12.

ta kagha? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ka fər̄di'u ka sudavaghatá ɲni ta lgut? ³⁹ Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ma gamak ka lagha ɲni nghaghata?" ka hən̄ ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mant̄sa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ɲa zwanama dá gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaḅani ya mant̄sa: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da h̄ga vu ya ɲa kdekeden̄, payaf lu ɲa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi ɲa say wa. ⁴³ Nzan̄za yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa dá ka fər̄di'u, sudidiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa dá ma gamak guli, nghadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka hən̄ dza'azlay guli na: "Mghama dá, yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ka fər̄di'u? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghan̄ta ɲni ta kagha ma gamak kul kataghata ɲni na?" ka hən̄. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda hən̄ mant̄sa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ɲa gwal ya nda hta katakata ya, ɲa dá kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ Na sli'a tsaha ya da vla ghuya d̄an̄wa ɲa kdekeden̄, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu ɲa kdekeden̄§ guli," ka'a.

26

Dzrawi ɲa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda k̄d̄inta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mant̄sa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kə'a, ɲa vlatá Zwan̄a mndu ɲa zl̄n̄afta," ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma daḅa h̄ga ga mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá hən̄ ta ksaf̄tá Yesu ma difa ma difa ɲa dzata. ⁵ Ama ka hən̄ mant̄sa: «Yaha da nzakway badu fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anaf̄tá ɲudufa mnduha," ka hən̄.

Pgh̄aganata sana marakw ta r̄d̄i ta Yesu ma gh̄n̄

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma h̄ga ga Simun̄, sana mndu nda r̄d̄a mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay hən̄, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda nd̄aghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pgh̄aganatá tsi ma gh̄n̄. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zd̄agana a ta hən̄ wa. «Kabgawu ta kəl lu ka ḅadza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ɲa skwapta na urdi na ka tsedi dagala, ka daganaf̄tá la ka p̄d̄u ná," ka hən̄. ¹⁰ Sn̄an̄ta Yesu ta tsa gwada tan̄ ya, ka'a nda hən̄ mant̄sa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya d̄an̄wa ɲa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka p̄d̄u inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gd̄avata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ɲa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mn̄ lu ta na Lfida Gwada na ta gh̄n̄a hadik tender ná, dza'a gd̄agda lu ta rusa skwi maga na marakw na ɲa havay," ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'af̄ta sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi ɲa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda hən̄ mant̄sa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlan̄tá hən̄ ta suley hkən̄ mbsak.‡ ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ɲa vlatani ta Yesu.

§ 25:46 Ngha ta Daniyel 12:2. * 26:11 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:11. † 26:12 Ngha ta Markus 14:8. ‡ 26:15 Ngha ta Zakari 11:12.

Payafita Yesu ta skwa zaya skala Pak
Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Bađu tantana fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hən. ¹⁸ Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da huda luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: "Wana ndusakndusa fitika da, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha da, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,"» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta hən. Ka payafta hən ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanpda his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə hən ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda hən. ²² Rmasas ka vgha inda tan. «I'i a wu su'u ní Mghama da! I'i a wa su'u ní Mghama da!» ka inda hahən. ²³ Ka'a nda hən mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hlibaš ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghu-lani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghəŋani*. Ama danwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ŋa mnduha. Ta dran ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlatá ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama da?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha da, ka Yesu
Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay hən, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vlanťá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha da ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlanťá tsi ta

hən. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa da ya, usa slərba zughu† dza'a pghinta lu ŋa pla dmakwa ndəghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a səglanťá na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da da,» ka'a.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer
Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

³⁰ Tahula fafanafta tan ta laha skala Pak, ka laghu hən ta ghwá Zaytun. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuhwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak, ŋa gazlata tuwakha demdem ta bra‡.

³² Ama tahula sli'agapta da ma mtaku, dza'a tinlaghutinla yu ta ɓhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuhwaya lamndu ka zlavaghata ná, had i'i dza'a walanťa hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a. ³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ŋa mtuta da kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka ɓhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tdata ŋudufani ka ksay ka zləŋ. ³⁸ Ka'a nda hən tama mantsa: «Tdatda ŋudufa da manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka

§ 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53. † 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmia 31:31-34. ‡ 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

ta magaku tsi, di'ijindi'ina ta na leghwa ghuya danwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'aftha tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta həŋ. Ka'a nda Piye mantša: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dər ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndəba kuni ta dzvu, kada ŋaŋta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi dina mndani, ama hađ mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndəbəgəltá dzvu, ka'a mantša: «Da da, ka va a ka ta di'inghuta na leghwa ghuya danwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ŋa say da ná, ka maga tsi manda ya kumaŋ ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá həŋ ta hani, nda ghərba həŋ da hani.

⁴⁴ Ka zləglantá tsi ta həŋ ka zəgladaptá daw', ka ndəbəgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglintá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda həŋ mantša: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni ba? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwaŋa mndu ma dzva gwal dmaku. ⁴⁶ Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ŋa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ŋa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwađa ya i Yesu, nda ɓhakta Zudas ta nzakway tek w mataba duhwalha ghwanpda his ya. Kawadaga həŋ nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha.

⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta həŋ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantša: «Zgu tsa ŋa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləmənəŋ sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantša: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta həŋ guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, laviŋ a yu ta hgan̄ta Da da, ŋa gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanpda his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantša ya dza'a magakwa tsi kə'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantša: «Nya ŋa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ŋa ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ŋa dzanaghata ghəŋa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbadaka Piye ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daɓa həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kdavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwadā ta Yesu prək ka dzata. ⁶⁰ Trid, mutsaf a həŋ wa. Aŋ mndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, laviŋlava yu ta tasiŋtá na həga Lazglafta na, ka

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 26:56 Ngha ta 26:31. † 26:60 Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. ‡ 26:61 Ngha ta Yuhwana 2:19.

bəgladafta da bađu mahkən†, ka'a. ⁶² Ka sli'aftha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantša: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantša: «Nda həga Lazglafta nda hafu mida, ta dawa yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantša: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghu-naghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda nŋha kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda nŋha kuni ta sahani ma kusay ta luwaš guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhintá lgut ta vghani. Ka'a mantša: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndəra wati gwada ya ta psəgəltə mu, ya wana nda sna sləməŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka həŋ hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafə həŋ ta sərdək ma kuma ŋa Yesu, ka dənəzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka həŋ.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daḡa tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'aftha tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanťa sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəltə.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka həŋ nda tsi mantša:

«Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka həŋ nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna‡ a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'aftha tsi ka laghwi dzibil ka hərḡa taw.

27

Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

¹ Tsadakwa vli gasərdək, ka tskavata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá həŋ, ka klaghatá həŋ vlatá Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka hagə tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda həŋ. «Nu gwada aŋni! Dzik nda kagha tsaya,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka pghidintá Yuda ta tsa tsedi ya ma həga Lazglafta, ka laghwi hamťa ketsin ma nurzluŋani, ka dzuvťa htsinani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta tsa tsedi ya. «Ra a ka gwafta na tsedi na nda tsedi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tseda nasa ya,» ka həŋ.

⁷ Ka dzraftá həŋ, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ŋa la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəŋa skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá həŋ ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa mbsaka tsedi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá həŋ ŋa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla,

Š 26:64 Nŋha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 26:66 Nŋha ta Zlahu 24:16. † 26:67 Nŋha ta Isaya 50:6.

‡ 26:75 Nŋha ta 26:34. * 27:10 Nŋha ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15.

mantsa ya mnidifta* Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka nūmna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka nūmna dawanta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəja hamata tsakalawa la mali ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadə hən ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagha a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim nūmna Pilat katakata.

Tsanaghata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39–19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna nūmna ta zligintá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawən mnduha da tsi ta zliŋta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snaŋ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, kə'a nda hən mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» kə'a nda hən. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata hən ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa taŋ ta mndu ŋa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəja gha ma gwadə ta na mndu kul hađ dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta danwa katakata ta ghəja na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagha la mali ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka liŋtá bara mnduha ŋa daway taŋ ta sliŋtá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda hən. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka hən hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawanta da hən. «Zləjafta ta udzu! Zləjafta ta udzu! Zləjafta ta udzu!» ka hən hlaftá wi.

²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka nūmna nda hən. «Zləjafta ta udzu! Zləjafta ta udzu! Zləjafta ta udzu!» ka hən hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlramta a mataba taŋ wu, ta sgaku nda sga sli'avafta ŋudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kə'a mbazintá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva da ta ghəja gwadə ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» kə'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghəja aŋni nda zwana ŋni tani!» ka hən hlaftá wi. ²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta hən. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zləjafta ta udzu.

Ghubasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza nūmna Pilatu ta Yesu da dađi ma huđa həga, ka ha-gadaghata hən ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghən. ²⁸ Ka sudatá hən. Ka sudanavatá hən ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá hən ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghən, fanamha hən ta dafa ma dzva zeghwī. Ka lagha hən da tsəlbu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka hən.

³⁰ Ka tafa sərđək tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghən. ³¹ Manda kdakwa taŋ ta gagay, ka sudaghutá hən ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudglanavatá tsa ŋani ma lgut ya. Ka klə hən ŋa dza'a zləjafta ta udza zləjay.

Kla Yesu ŋa zləjafta

Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

³² Ta sap hən ma huđa luwa, ka guyatá hən nda sana mnda la Sireŋ, ta hgə lu ka Simuŋ. Ka mblanaftá hən ta kla udza zləja Yesu. ³³ Manda ǝhadaghata taŋ da vli ta hgə lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghən kə'a ya, ³⁴ ka vlanťá hən ta ima inabi nda skwi ya dah dāha‡. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zləjafta taŋ, ka vzə hən ta vindimaš, ŋa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá hən ka nghay.

† 27:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8. ‡ 27:34 Ngha ta Zabura 69:22. § 27:35 Ngha ta Zabura 22:19.

³⁷ Na maraṇtá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghəṇani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zlaṇaftá lu ta gəndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaḅani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbaḁa ta tvi ka kəktsa ghəṇ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiṇtá həga Lazglafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən‡ ná, mbanafmba ta ghəṇa gha tama 6a, ka si Zwaṇa Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zləṇay na tama 6a,» ka həṇ.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la galata mndu guli, ka həṇ mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid' trapta ma mbanafha ghəṇani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zləṇay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəṇa ḁa ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndanaŠ tama, ka si ta ḁvay tsi. "I'i ná, Zwaṇa Lazglafta yu," a katsi kay ra,» ka həṇ. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zlaṇaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik ḁək ma ghəṇ ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli tḁik ka grum ta ghəṇa haḁik dem-dem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da ḁa! Da ḁa! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba taṇ, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbunṭa ta wa udzu, ka vlay ṇani ṇa sayni†. ⁴⁹ «Zlaṇzla ka nga mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafha,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga‡ Lazglafta his, daga ta ghəṇ dikw ta mndər, ka gigḁavaftá

haḁik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahəṇ ma kulu, ka laghu həṇ da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuḁa. Nda ndəgha mnduha ta nghanṭa həṇ hada.

⁵⁴ Nghanṭa mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta nga Yesu ta tsa gigḁavafta haḁik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zləṇ ta həṇ katakata. «Kahwathwata ná, Zwaṇa Lazglafta na mndu na,» ka həṇ. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'ṇ ka nghanṭa. Tsaw daga ma luwa Galili sli'afṭa həṇ mista Yesu ṇa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da ḁawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ṇa vlaṇṭa. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mb-samta ma wupaya ṇusliṇ. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ṇa ghəṇani. Ka taṇwalunṭá tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'afṭá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbəṇ nda tsa kulu ya.

Nghanṭa la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ṇa baḁu Sabat, ka sli'afṭá la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka həṇ nda tsi mantsa: «Mghama ḁa, mamu sana skwi havagagha ṇni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, "tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafuŠ," ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a həṇ nga tsa kulani ya, ha baḁu

* **27:38** Nghanṭa ta Isaya 53:12. † **27:39** Nghanṭa ta Zabura 22:8. ‡ **27:40** Nghanṭa ta 26:61, Yuhwana 2:19. § **27:43** Nghanṭa ta Zabura 22:9. * **27:46** Nghanṭa ta Zabura 22:2. † **27:48** Nghanṭa ta Zabura 69:22. ‡ **27:51** Nghanṭa ta Sabi 26:31-33. § **27:63** Nghanṭa ta 16:21, 17:23, 20:19.

mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnə həŋ ɲa mn-duha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanɲan ya,» ka həŋ. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həŋ ka dza'a kuni da nghay, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həŋ da vla tsa kulu ya, ka ɲərzlaftá həŋ ta tsa klam ya, ka pghatá həŋ ta la sludzi ɲa nghay.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha bađu Dəmas, ka sli'afɛta i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hađik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanwalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wuđaku manda wuđa luwa. Ka ɲusliŋ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zləŋ. Ka zlambutá həŋ manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zləŋ kaghuni ta zləŋ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zləŋaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta hađ hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa ng-hanata vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani ka-zlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'afɛta tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ɲa duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda həŋ. «Zguwa tsa!» ka'a nda həŋ. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka ɲaɲanata səlahani, ka tsəlɔu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama ɗa, ka dza'a həŋ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ɲni nda həŋ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá san-laha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ɲa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka ts kavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həŋ ta klafta tsedi ɗəmblək ka vlaŋtá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həŋ nda həŋ mantša: «“Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani‡ aɲni ná, ki6a” ka kuni dza'azlay, ka həŋ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta ɲumna ya, dza'a nda sna aɲni ta skwi ɲa mnanata, hađ sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka zlghaftá tsa la sludzi ya ta tsa tsedi ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta həŋ. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə həŋ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwa

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'afɛta tsa duhwalha Yesu gh-waŋpɗə nden ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwa ya mnanaf§ Yesu ta həŋ. ¹⁷ Na gi nghay tan ta Yesu, ka tsəlɔatá həŋ ta kəmani. Ama ta dga ghəŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda həŋ mantša: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hađik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəŋa hađik demdem, ka nanafta kuni ta mn-duha ka duhwalha* ɗa, ka maganafta kuni ta batem ta həŋ ma hga Da, ma hga Zwan, nda ya ma hga Sulkum nda ghu6a. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta həŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kdavakta ghəŋa hađik,» ka'a.

* 28:1 Ngha ta 27:56. † 28:7 Ngha ta 26:32. ‡ 28:13 Ngha ta 27:64. § 28:16 Ngha ta 26:32. * 28:19 Ngha ta Slina gwal ghunay 1:8.

Gwada ta sabi da Markus

*Slna Yuhwana mnda maga batem
Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28*

¹ Zlrafta Lfida Gwada ta ghonja Yesu Kristi Zwanja Lazglafta. ² Nda nza manda ya nda vinda ta ghonjani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tinlaghutá ghu-naftá mndu ka kagha karaku, na dza'a fadaghatá tvi. ³ Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay: Payanawa paya ta tvi na Mgham ka lele'anata* kuni ka'a.

⁴ Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵ Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maniginjá hən ta dmakuha tan, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta hən ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurden. ⁶ Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida nalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá banava huta misti.† Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁷ Wya ka'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula da, mal nani mbraku ka na da, slaf a i'i dekdek dər na bukwadata ka plaptá zu'a baah ma selani wa. ⁸ I'i ná, magaghunaftá batem nda imi na da. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuəba dza'a magaghunafta tsi.»

*Maganaftá batem ta Yesu ma imi
Mat 3:13–4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13*

⁹ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurden. ¹⁰ Ta sabə Yesu ma imi manda kaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka nghanjá tsi ta gunatá luwa buwan, ka saha Sulkum nda ghuəba manda gharbu' ta ghonjani. ¹¹ Ka gi snaku lwa Lazglafta daga

ta luwa kazlay: «Kagha zwanja da ta dvu yu, ma hyahya nudufa da,‡» ka'a.

Dzəghanta halaway ta Yesu ma mtak

¹² Tahula tsa, ka gi tinwaghatá Sulkum nda ghuəba ta Yesu da mtak. ¹³ Ka zatá tsi ta fitik fwađ mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimtak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

*Tanjanja hgay Yesu ta duhwalhani
Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11*

¹⁴ Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak,§ ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵ Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbədanafwa nzakwa ghuni, ka zlghafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶ Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka nghanjá tsi ta i Simun nda zwanjamani Andre ta wda kadəna tan da drəf na tuma klipi, kabga tuma klipi slna tan. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantsa: «Saghawasa, mbadwa mista da, dza'a naghunafna yu ka gwal hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸ Gi sdak zlanavazla hən ta kadəna tan, ka laghu mistani. ¹⁹ Manda zadapta tan daw', ka lagha hən slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwanjamani Yuhwana ta paya kadəna tan guli ma kwambalu. ²⁰ Ka hgaftá tsi ta hən, «mbadwa mista da,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghwi mistani, ka zlanavatá da tan Zebedi ma kwambalu kawadaga nda gwal ksanatá slna ta hən.

Ghzliginjá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

²¹ Tahula tsa, ka bhadaghatá hən da luwa Kafarnahum. Na gi sagha sabat, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi na mnduha ma tsa həga ya. ²² Ka ndərmim hən nda ndərmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa nani tagha skwi ya. Nza a manda na gwal tagha zlahu Musa na mnduha wa. ²³ Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba tan ta lami da tsa həga

* 1:3 Ngha ta Isaya 40:3. † 1:6 Ngha ta 2 Mghamha 1:8. ‡ 1:11 Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1. § 1:14 Ngha ta sura 6:17.

tagha skwa tan ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantse: ²⁴ «Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda anji, sagha ka da zada anji? Wya nda sna nji kazlay: Mndu nda ghuba daga da Lazglafta kagha ka'a na?» ka'a. ²⁵ «Haf wa gha! Sabse ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶ Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanafta tsa mndu ya katakata, ka lilita tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷ Ka tsuta nudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka dadawu han mataba tan, ka han mantse: «Nu mnderga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mnderga nana! Na dvanaghatani ta der halaway tsi na, ta snanasna han,» ka han. ²⁸ Ka tuta gwada ta ghanja Yesu wdid ta hadika Galili.

Mbanafta Yesu ta midza Simun

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta tan ma tsa haga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá han ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simun nda Andre. ³⁰ Tata lamé nda la han da haga, ka gi mné lu na Yesu ta gwada ta midza Simun ta hani ta basa nudidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka nanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlan mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganata skwa zay ta han.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dadata fitik badu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka tskavata inda mnduha ma luwa nerbisil ta watgha tsa haga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndaghata mnduha ma danwaha tan kavghakavgha, ghazliginha ta ndaghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlan a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya na gwada guli wu, kabga nda sna hahan guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sardak, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndábu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simun nda sanlaha ma mnduha ka laghwi

da naghay. ³⁷ Ka naghé han, ka slaftá han tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka han nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnanaftá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kel yu ka sagha,» ka'a nda han. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma haghata tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazliginha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsaláta ta kama Yesu. Ka'a mantse: «Nda zadakatahuda gha, lavinlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksanftá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaftá tsi ta dzvani ka ksanfta. «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, klawad vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vrinfta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantse: «Yahayaha ka da walanfta mnanaftá mndu, ka dza'a ka da maranaftá vgha gha ta mnda dra skwi na Lazglafta. Ka plata ka ta ghan manda ya vindaf Musa, na maranftá ghubatá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha,*» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tuta tsi wdid. Kabga tsa, ka pyaftá tsa gwada ya ta Yesu ka lamé da luwa banluwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha der ndiga ndiga da slanaghata hada.

2

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa selani

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Tsakw fitik tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda sanfta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha ka'a, ² ka sli'adaghatá mnduha nerbisil ndaghaganaptá vli nduk ta dabitgha, had vli na nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu na tan. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwad mataba mnduha ta sli'adaghata da tsi ta sana mndu nda rwa selani. ⁴ Zbay tan ta tvi na

* 1:44 Ngha ta Zlalu 14:2-32.

6hanavatá Yesu ná, trid mutsaf a hən wa. Ka ɲladaftá hən ta ghəɲa tsa dzuguvi nzamə Yesu mida ya. Ka gunaptá hən ta ghəɲani, ka hbaftá hən ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá hən nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlghay nda ɲudufa tan ya ná, «nda pla dmakwa gha sagəɲ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahá Musa ɲa mnduha ma tsa vli ya, ka hən ma ghəɲa tan mantsa: ⁷ «Nu ta kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta lavintá* pla dmakwa mndu ta ghəɲa Lazglafta turtukwani na?» ka hən. ⁸ Snaɲta Yesu ta tsa skwi ta mnə hən ma ghəɲa tan ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda hən mantsa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ɲa na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari mal blakwa mnay ɲani kazlay: Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snaɲta kuni kazlay: Mamu Zwaɲa mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mndu ta ghəɲa hadik kə'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, "Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,"» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat kə'a sli'afta, zləɲal klaftá skwa hanani, ka sabə tsi nzərem ta nghay inda mnduha. Ka ndərmim hən nda ndərmima, ka zləzlvu hən ta Lazglafta. Ka hən mantsa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka hən.

Hgafta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka vrəglaghata nda ta wa drəfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha dlvivis slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ɲa tan. ¹⁴ Tata gra mbada Yesu, ka nghaná tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway ka zwaɲa Alfe, ta nzaku ta watgha həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma həga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna,

nda sanlaha ma ghwadaka mnduha, kabga nda ndəgha mndərga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá hən ka za skwi ma həga ga Levi.† ¹⁶ Kə'a, ká gwal tagha zlahá Musa ɲa mnduha ta nza-kway mataba la Farisa ná, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwadaka mnduha‡ ya. Ka hən nda duhwalha Yesu mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na 6a?» ka hən. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwada ya da sləməɲa Yesu. Ka'a mantsa: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aɲni kə'a wa,» ka'a nda hən.

Gwada Yesu ta ghəɲa suma

Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha dawanta da Yesu. Ka hən mantsa: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal ɲa gha ma duhwalha suma ka na?» ka hən nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ka ta kawadaga graha zwaɲa midzi nda tsa zwaɲa midzi ya katsi ná, ta sumay hən ta suma ra? Ka ta kawadaga hən katsi ná, had hən ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, ɲa klaghutá zwaɲa midzi. Badu tsaya tama, dza'a sumay hən ta suma. ²¹ Mantsa guli, had lu ta tsaktá lfida gərzan, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi katsi ná, dza'a kdinkda tsa lfida gərzan ya ta mdukiɲtá tsa halata lgut ya. ²² Had lu ta dihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta dihamta lu. Kabga tawaf-tani dza'azlay ná, dza'a zlukiginz lukwa ta tsa halata huta ya, ɲa tiɲtani. ɲa nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghəɲa sabat

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Badu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tviš ma vwaha nimaya, ka 6ala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ngha 6a gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha

* 2:7 Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25. † 2:15 Ngha ta Lukwa 5:29. ‡ 2:16 Ngha ta Lukwa 15:1-2. § 2:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26.

gha ka maga skwi pyaf lu ta magay badu sabat* na?» ka həŋ. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋaf a kuni ta skwi maga Dawuda† ma fitika kuzlanafta maya ta həŋ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghəŋa inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ná, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pđar tsi ta skwi ŋa zaŋta, tsatsanafta guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay‡ ya ná, hađ hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kwenkwen ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafta ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kabga ŋa kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu ŋa sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwaŋa mndu ka nzaku ka mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a.

3

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanaftər mbanaft a tsi ta na mndu na badu sabat, ká mnduha nzata ka nŋa Yesu tiritiri, kabga ŋa mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda həŋ tama mantsa: «Nu skwi nda ra ŋa magay badu sabat na? Maga skwi dīna re, ari maga ghwađaka skwi a na? Mbanaftá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda həŋ. Tsitsrid, ka həŋ nzata. ⁵ Ka kuzlanaftá tsi ta Yesu ta ŋuđuf manda waftani ta həŋ, kabga tsa təŋa ta ghəŋa taŋ ya. Huf safi ta ŋuđufa Yesu, «tdaptađa ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundliŋ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabtá la Farisa dzibil, gi ka laghwi həŋ dzrəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus* ŋa zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghatá mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba taŋ, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snaŋta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta həŋ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pđakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta 6la ghwa Zurdeŋ, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Siduŋ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani ŋa payanata kwambalu, kabga yaha mnduha da 6isla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal đanwa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwađaka sulkum ta həŋ nŋa Yesu guli ná, ka sli'adaghatá həŋ da tsələu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwaŋa Lazglafta!» ka həŋ nda tsi. ¹² Ka davanaghatá Yesu ta həŋ ka ŋđanđa. «Ma mnanə kuni ta i'i» ka'a nda həŋ.

Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwanpđə his

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kuđunur. Ka haga'atá tsi ta gwal kuman tsi, ka sli'adaghatá həŋ slanaghata. ¹⁴ Ka đaga'atá tsi ta gwal ghwanpđə his ŋa nzaku tavatani, ŋa ghunayni guli ta həŋ mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlaŋha ta mbrakwa ghazligintá duhwalha halaway ma mnduha ta həŋ. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwanpđə his dagab tsi ya: Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer†, ¹⁷ nda i Yakubu nda zwaŋamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga taŋ, manda mnay kazlay: Zwana nəzla luwa‡ kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwaŋa Alfe, Tade, Simuŋ mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Razanaftá Sulkum nda ghu6a

²⁰ Tahula tsa, ka sli'aftá həŋ ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha dlivis slanaghatá həŋ, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik ŋa zaŋta skwa zay. ²¹ Snaŋta la taŋ ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwađa ghunislakani kə'a ya, ka sagha həŋ da klay.

* **2:24** Nŋa ta Sabi 34:21. † **2:25** Nŋa ta 1 Samuyel 21:2-7. ‡ **2:26** Nŋa ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9. * **3:6** Hiridus Antipas. † **3:16** Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. ‡ **3:17** Gray nda Lukwa 9:54.

*Zlghawa Yesu ta ghəŋa razay ta razu lu
Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10*

²² Ka gwal tagha zlahu Musa ŋa mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantša: «Nda ksa na mndu na da Belzebulš, kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiŋta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka həŋ. ²³ Ka hagaftá Yesu ta həŋ ka mnay ŋa taŋ nda mahdihdi. Ka'a nda həŋ mantša: «Waka halaway dza'a ghazligiŋtá halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tdukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ŋani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da həga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta həŋ nda inda rarazuha dza'a həŋ rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuša, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəŋani ŋa kdekeden,» ka'a nda həŋ, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka həŋ ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ŋa taŋ.

*I wa vərda zwanamani ma Yesu?
Mat 12:46-50, Luk 8:19-21*

³¹ Tahula tsa, ka 6hadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá həŋ ta mndu da həga ŋa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ŋani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka nghadaptá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanafta ya, ka'a mantša: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

§ 3:22 Ngha ta Mata 10:25. * 4:12 Ngha ta Isaya 6:9, 10.

4

*Mahdihdi nda mnda wutsa hulfa
Mat 13:1-9, Luk 8:4-8*

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ŋa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ŋərəbisl tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi ŋa taŋ nda mahdihdi. Wya ka'a nda həŋ ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu 6a! Mbadaka sana mndu ka sli'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantša, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwanata pghaf a ta ghəŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayafta tsahaya, ka galafta, ka pghaftá ghəŋ ka zwan dze'dze'. Midida ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, 6ərzləzla ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi,» ka'a nda həŋ.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihdi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawantá həŋ ta ghəŋa tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snantá difa ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ama ŋa sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnananŋta lu ta həŋ, ¹² kabga ŋa nghan taŋ, nghanŋta a həŋ wa. ŋa snay taŋ, snanŋta a həŋ dekdek wa. Ka má nda sna həŋ katsi ná, má dza'a mbəđakmbəda həŋ ta vgha da Lazglafta ŋa plinistani ta dmakuha taŋ*,» ka'a nda həŋ.

Klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda həŋ guli mantša: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni

dza'a sɲaŋtá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa taŋ. Na gi sɲaŋta taŋ ta gwada Lazglafta ma ɲudufa taŋ, ndadaghata hal-away hlugudunustá hən, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida hən. Ka sɲaŋsna hən ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka hən ta tsu'afɛta nda rfu, ¹⁷ ama haɗ hən ta zlaŋtá vli ɲa dzugwamta tsa gwada ya ta slrən ma ɲudufa taŋ wa. Ka grungra ghuya ɗaŋwa nda giri ta hən kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata taŋ ta zlghay nda ɲudufa taŋ. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida hən. Sɲaŋsna hən ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula hən da ndana nzaku ma ghəŋa haɗik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka ɲiŋtá hən ka ksubaŋ. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda haɗik ka gənək hən. Ta sɲaŋsna hən ta gwada Lazglafta, ta zlghafzlgha hən nda ɲudufa taŋ, ta magay hən ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata hən, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va ɲulum ɲulum magatá ɲa taŋ,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirla

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda hən guli: «Ta klafkla lu ta pitirla ɲa dzuɓamta ma tughuba ra? Ari ta klafkla a lu ɲa fiŋta mista ghzlən na? Ta klafta ɲa fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Haɗ skwi nda ɗifa dza'a kwal kul sabi ta ɗaɓi wa. Haɗ skwi kɗekkɗek dza'a kwal kul maravata baŋluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənə snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda hən guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta sɲaŋta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta ɲa ghuni, ɲa sgaghunaghatá ɲa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmənəni ɗina ka sna gwada ná, dza'a sganaghasga Lazglafta ta

sɲaŋtani. Ama mndu ta ɗərzlaftá sləmənəni ná, dza'a sganaghasga ta ɗərzlanafta guli,» ka Yesu.

Hulfa ma haɗik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda hən guli: «Ka gragra nda hulfa ta pghamta mndu da haɗik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Ɗər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, ɗər ta vaghə ta nzakwani tsi gifik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Haɗik ta dyiŋtá hulfa ɲa nzakwani ka kuzun. Tahula tsa, ɲa pghaftani ta ghən ɲa ksayni ta zwaŋ. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərzlən tama, nda maga fitik ɲa tsay, sagha fitika kla vdu ɲa tsay‡ tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19

³⁰ Wya ka'a nda hən guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndəzɪkw nzakwani mataba hulfaha ta ghəŋa haɗik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gɗiz ka malaghutá hamata sluhwaha niɗali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka laviŋta dyakha ta baba həga taŋ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnanəŋta tsi ta gwada ta hən prək ka sɲaŋta taŋ. ³⁴ Inda ɲani ma gwada nda hən ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata taŋ nda ghəŋa taŋ nda duhwalhani ya ná, tsiɪlanaptani ta hən.

Ləanata Yesu ta mativirau'

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu baɗu va tsa, «mbaɗma ta a ɓlu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'afɛta hən ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə hən da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwi, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə hən ma kwambalu, ka sli'afɛta mghama mativirau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafta kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghənəni ta skwa fa ghən. Ka sli'anafɛta

† 4:21 Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33. ‡ 4:29 Zuwel 4:13.

həŋ. «Mghama dā! Ndana a kagha ta na zwaḍuta dza'a zwaḍuta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mantša, ka dvanaghatá tsi ta falak. «L6al6a ka nzata ka t6ekw!» ka'a nda drəf. Ka l6atá falak, ka nzatá vli t6ekw. ⁴⁰ Ka mbəḍavatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda həŋ mantša: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, haḍ zlghay nda ṇuḍuf da kaghuni dekdek katək ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksaftá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katək na? Nduk nda falak nda drəf tani ta snanatá gwada!§» ka həŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Manda laba tan ta tsa sana 6la drəfa Galili ta haḍika Geraseni* ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Haḍ mndu ta laviŋtá ksafta ṇa habafta dər nda zida wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zida, ama ta ratsiŋ ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta 6aliŋ 6ala ta tsa tsuhwalha ya. Haḍ mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagha, ta hanə nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghanjani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsəl6ata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa: Nya mataba dā nda kagha na? Ta ndə6a dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta ḍaŋwa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwaḍaka sulkum! Sabša ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka ḍawaŋtá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Də6a'» hga dā, kabga nda tska ṇni. ¹⁰ Kdəkkdək, ma ghzliŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ṇḍaŋda nda tsi.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay tan tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwaḍaka sulkum ya mantša: «Kdəkkdək, ghuna ta aŋni da a

ghuvazuha a, ka sli'amta ṇni da həŋ,» ka həŋ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda həŋ. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf. Ta magay mbsaka tan ta dambu' his ta zaḍamta ma tsa drəf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta ngha tsa ghuvazuha ya, ka sli'afta həŋ nda hwaya ka laghu mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghata tan tavata Yesu, ka nghanjani həŋ ta tsa mndu si sli'amə ghwaḍaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlan nda suḍatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zləŋ. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, ṇa tan. ¹⁷ Tahula tsa, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma haḍika ṇni,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantša: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanafta ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'afta tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta haḍika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndərmim inda tan nda ndərmima.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana 6la drəf, ka sli'adaghatá mnduha ṇər6isl slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa drəf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekwa mataba maliha ma həga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghanjani ta Yesu, ka gi zləmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka ṇavatá tsi ka ndə6a dzvu da tsi, ka'a mantša: «Wa a makwa dā ta kala ghəŋ ta dza'a mtaku. Kdəkkdək, sawi ksaŋta nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'aftá Yesu ka

§ 4:41 Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * 5:1 Gray nda Mata 8:28. † 5:11 Ngha ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

dza'a kawadaga nda tsi. Mbadá mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka bislay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba tanj ta maga vaku ghwanpde his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta danwa katakata ta dza'a da takay da duhturha. Zadinzada ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had lavaghwani wu, tata sgaku nda sga tsa danwani ya. ²⁷ Na sanjta tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kifikadamta tsi mataba mnduha, ka lagha ksanjta lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghajani: «Tsa ksanj yu ta der lgutani tada na, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksanjani ya, gi tersiu' lbata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani na, wder nda mba. ³⁰ Gi ta snu Yesu ma nani ma vgha guli na, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbadavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantasa: «Wa na mndu ta ksanjta lgutha da na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantasa: «Nda ngha ka ta tskata mnduha ta bisla kagha na, wa ta kshata na» ka ka? ka hanj nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksanjta ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlanj, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zlambatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnananjta kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantasa: «Nda mba ka makwa da, kabga zlghafta gha ta i'i nda nudufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandolan,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay na Zayrus kazlay: Kdikwa tsa makwa gha ya tsa, na danwazlgalta gha najaw ta mgham na? ka hanj. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada tanj ya ka gwada wa. «Ma zlanj ka, fafta kagha ta ghajna gha ta i'i kwenkwenj na gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'afta tsi ka dza'a. Ka pyanata tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'ata tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu na dza'a mistani. ³⁸ Ka bhadaghatá hanj da tsa Zayrus mali ma hoga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatá Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza lubaluba. ³⁹ Ka lamé tsi da hoga. «Kabawu ta kel kuni ka hlawi, ta kel kuni

ka taw? Ya wana ta mta a zwan wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda hanj. ⁴⁰ Ka ghugasu hanj ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptá inda mndu ma hoga. Ka hgana'ata tsi ta i dani nda mani ma tsa zwan ya, nda tsa gwal lagha hanj kawadaga ya, ka lamé hanj da tsa dzuguvi nda zwan mida ya. ⁴¹ Ka nanata tsi ta dzvu, ka'a mantasa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afli'a, i'i ya ta gwada nda kagha ka'a ya.

⁴² Gi hlabet s ka tsa makwa ya sli'afta ka gi mbada. A', ghwanpde his ima tsa makwa ya. Ka nzata hanj ndandrakawa ka ndermimay. ⁴³ Mbadaka Yesu ka zlanaghatá hanj ka ndanja kazlay: Yahayaha kuni da mnay der na wa tsi, ka'a. Ka'a nda hanj guli mantasa: «Vlanjwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlghafta Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'afta Yesu ka zlanjta tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Badu sabat, ka lamé Yesu da tagha skwi na mnduha ma hoga tagha skwa la Yahuda. Kaka nda ndaghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghe tsi ya. Ka ndermim hanj nda ndermima: «Wa ta taghanafta mnderga nana ma skwi? Wa ta vlanjta mnderga nana ma difil ta kel tsi ka maga nana ma mazamzama na? ³ Tsa mnda fidi ta nzakway ka zwanja Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwanamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simun a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka hanj. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da hanj. ⁴ Ka Yesu nda hanj tama mantasa: «Ta vlay lu ta glaku na anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la tanj nduk nda ya ma hoga ga tanj‡ ná, had lu ta vla glaku nani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kel Yesu ka kwal kul maganjta mazamzama hada. Ka laghu tsi ksanjta nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanafta tsi ta hanj. ⁶ Ka ndermim

* 6:1 Ngha ta Mata 13:54. † 6:3 Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ 6:4 Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44.

Yesu nda ndərmima ta tsa kwala taŋ kul zlgħaftá tsatsi nda ɲuduf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanɲpɔ́ his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ɲa mnduha. ⁷ Ka hagaftá tsi ta duhwalhani ghwanɲpɔ́ his ɲa ghwanaftani ta hən ɲis ɲis ɲis da luwaha. Ka valantá tsi ta mbraku ta hən ɲa ghazligintá ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanaghatá tsi ta hən ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenkwen dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftá skwa zay, nda dər zliba ghuvu, yaha kuni klaftá tsemi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftá mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'aftá kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kəl kuni ka sli'afta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'afta kaghuni ta kwalaghutá sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tsa vli ya, ka tukwinta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta sala ghuni. Tsaya dza'a marantá nzakwa dmakwa taŋ ta ghəŋa taŋ,» ka'a nda hən. ¹² Ka sli'aftá hən ka laghwi da mnay ɲa mnduha, ka hən mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka mniginta kuni ta dmakwa ghuni,» ka hən. ¹³ Ka ghazligintá hən ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha hən ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdī ta hən§.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanaghatá tsa gwada ta gwadə lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zərwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka hən. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ɲa taŋ. ¹⁶ Ama manda kdakwa Hiridus ta snanta tsahaya: «Tsa Yuhwana tsaghu yu ta ghəŋani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,»

ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksafatá Yuhwana ná, kabga gwada ta Hiridiya ta nza-kway ka markwa zwanamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ɲa Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwanama gha wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksafatá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin basanava basa Hiridiya ta ɲuduf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbə tsi ta tvi ɲa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərda dər Hiridus ná, ta zləŋay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghuəa Yuhwana, ɲərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwada ta gwadə Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghəŋani dər má dɔafɔva tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ɲa dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, badu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Badu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghəŋa sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili ya. ²² Badu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalū ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanaftá tsa skalani ya ta ɲudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantsa: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, dawihə dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatá tsi. Ka'a mantsa: «Skwi ya dza'a dawanta kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má sləahwa luwa da tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay ɲa mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantsa: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani zlgħaftá wani mantsa: «Dawa ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəglaghutá tsi slanaghatá mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwambləh ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavgliŋ a ta sdanafta wu, kabga nda ghada wadanatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta nghay ka'a nda tsi mantsa: «La ka tsagaghata ka

§ 6:13 Gray nda Yakubu 5:14. * 6:17 Ngha ta 8:27. † 6:18 Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'aftá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghatá ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta kwemblem. ²⁹ Manda snan̄ta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha həŋ klaghata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbada tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka tsakavatá həŋ tavata Yesu, ka rusa skwi si maga həŋ, nda skwi ya si ta taghə həŋ ɲa mnduha. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mbadma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptá hafu hada,» ka'a. Had fitika tan ɲa mutsaftá dər zan̄ta dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavadaku katakata hada. ³² Ka sli'aftá hahəŋ hahəŋ ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i həŋ, nda ndəgha mnduha ta nghintá həŋ, ka tsəmaftá həŋ. Ka gazlatá inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda səla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutá həŋ ta ɬhadaghata, kabga ta hway nda hwaya hahəŋ. ³⁴ Manda ɬhadaghata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksantá həŋ katakata ta Yesu ka hidahida, kabga nda nza həŋ manda tuwakha kul had mnda ngha‡ həŋ, ka gi nzatá tsi ka tagha skwiha ɲa tan̄. ³⁵ Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay ɲani. Ka həŋ mantsa: «Wana ma mtak lu hadna, laghula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a həŋ da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a həŋ skwa skwiha ɲa zay tan̄,» ka həŋ. ³⁷ Ama ka Yesu nda həŋ mantsa: «Vlan̄wavla kaghuni ɬa ta skwa zay ta həŋ,» ka'a. Ama ka həŋ nda tsi mantsa: «ɲa sli'a ɲni da dzawaktá buradi prək ka tseda vagha mnduha his dərək ta maga slnaš, ka valan̄tá həŋ ɲa zay tan̄ rki?» ka həŋ. ³⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa nagh» ka'a. Naghanata tan̄, ka həŋ mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa

klipi his ya,» ka həŋ. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nzanzata həŋ ka ghuḅu ka ghuḅu ta kuzun̄wa mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatá mnduha, ka nzanzata dərək dərək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka nghadaftá tsi nda ta luwa ka rfanaghatá Lazglafta. Tahula tsa mantsa, ka ɬalanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valan̄tá duhwalhani, ɲa daganaptá tsa mnduha ya. Mantsa guli, ka daganaptá tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta həŋ. ⁴² Inda tan̄ demdem ka zazutá həŋ, ka babaghawtá həŋ. ⁴³ Ka tsakftá lu ta padakwa tsa buradiha nda klipiha ya ka ghwanak ghwanpdə his.* ⁴⁴ Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dambu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblafta Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu ɲa dza'a tan̄ ta sana ɬla drəf nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vrintá dəmga ɲa laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatá həŋ. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta ghwa da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya ná, ɬhatá tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra həŋ. Wər ta tsughbura sərək vli, ka sli'aftá tsi ka mbada ta drəf nda səla, ɲa dza'a nda da həŋ, ka kumə tsi ta klatá wa tan̄. ⁴⁹ Kə'a ka həŋ ná, mamu skwi ta mbada ta imi, zlah halalay ya, ka həŋ ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda tan̄ demdem, ka ghudzaku həŋ ta ghudzaku da zləŋ. Ka gi gwadganatá Yesu ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda həŋ. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata həŋ. Ka gi lɬata tsa falak ya tɬekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ɲa snan̄ta tan̄ ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi

‡ 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6.

§ 6:37 Ngha ta Mata 20:2.

* 6:43 Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

nda buradi ya ná, lanamə a ta həŋ wu, kabga tən̄təŋa ghəŋa tan̄.

Mbambanafta Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadafta tan̄ ta drəf, 6hadaghar həŋ ta hadika Genazaret, ka hbanata həŋ ta kwambala tan̄ ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba tan̄ ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta tan̄, ka sli'aftá həŋ nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə həŋ nda ghzləŋa tan̄ nda ghzləŋa tan̄ ta gwal kul dughwanaku, da inda vli snan̄ həŋ kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huda luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta da6i. Ka ndə6u lu ta dzvu da tsi, ɲa ksantə dər wa lgutani tsi kwen̄kwen̄. Inda gwal ta ksantə ná, nda mbamba həŋ.

7

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghəŋa tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ya ma Ursalima, ka tskavata tavatá Yesu. ² Ka nghan̄tá həŋ ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ɲratá dzvu, mbazin̄ a həŋ manda ya taghanaf dzidziha tan̄ ta həŋ wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had̄ həŋ ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva tan̄ tsuwedek dina, manda ya taghanaf dzidziha tan̄ ta həŋ wa.* ⁴ Ka vragaghavra həŋ ta luma, had̄ həŋ ta za skwa zay ka ta mbazaghu a həŋ ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha tan̄ ta həŋ ta magə həŋ manda: Tva mbazapta dina ta kuwa, nda bəzleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbadá la Farisa nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ka dawantə da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Nu kul had̄ duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl həŋ ka za skwa zay kul mbazin̄tá dzvu na?» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Tsa

mad̄gwirmad̄gwira ghuni ya. A ta ɲa Isaya ta mnay ta ghəŋa ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay:

nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlva həŋ ta i'i. Ma ɲudufa tan̄ ná, d̄va a həŋ ta i'i wa. ⁷ Zləzləva i'i ta zləzlvu həŋ ná, ka bətbət. Ma ɲa taghay tan̄ ta zlahu da ɲa mnduha ná, ka laghu həŋ da ɲanatá zlahu mnduha†,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahu Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudin̄tá zlahuha Lazglafta, ka ɲanatá ɲa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: «Vla ta glaku ɲa i da gha nda ma gha,» kə'a. Ka'a guli na: «Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡ lu,» kə'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ɲa mnduha ná, laviŋlava mndu ta mnay ɲa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ɲa kataghata, daw laviŋ a yu wu, kabga kwarban̄ ya manda mnay kazlay: Dza'a vlan̄tá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantsa ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katan̄ta i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantsa ya tama ná, ta mbədin̄mbəda kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ɲrin̄ta mndu

Mat 15:10-20

¹⁴ Tahula tsa, ka hagəglaktá Yesu ta dəmga da tsi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Gunawa guna ta sləməŋa ghuni dina, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Had̄ skwi ta zadata mndu nda za ta ɲrin̄ta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲrin̄ta mndu,» kə'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'afta Yesu ka laghwi da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmga, ka dawantá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gray graf tsi ya. ¹⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «A'a, had̄ difil ma ghəŋa kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had̄ skwi ta zadata mndu nda za ta laviŋtá ɲrin̄ta mndu wu kə'a ra? ¹⁹ Had̄ tsa skwi ta

* **7:3** Gray nda Lukwa 11:38. † **7:7** Ngha ta Isaya 29:13. ‡ **7:10** Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9.

zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da huɗi ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiŋta ma dra,» ka'a. Tsa gwaɗa Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuɓa inda skwa zayŋ ka'a. ²⁰ «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriŋta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwaɗaka ndanuha, nda sli'insli'ɲ, nda ghali, nda psila mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənɓa mndu, nda kakraŋaku, nda ghudzaku, nda vza rut-sak ta mndu, nda gəla ghəŋ, nda ga rgha. ²³ Inda tsa ghwaɗaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriŋta mndu,» ka'a nda həŋ.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw
Mat 15:21-28

²⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta haɗika Tir nda Siduŋ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snanɗa mndu kazlay: Wa'a hadya ka'a wa, ama laviŋ a ta diɓaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snanɗa tsi ta mna gwaɗa ta Yesu. Ka gi sli'aftá tsi ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndəbu tsi ta dzvu da tsi ɲa ghzligiŋtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta haɗika Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlanɗla ta zwani karaku ka baghafta həŋ. Dina a ka klaftá duvula zwani ka vlanɗá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama ɗa, ama ta ɗagay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta haɗik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwaɗa gha ya, la makwa ɗa dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi dzaghani. Bhadaɗhatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta ghzləŋ. Ta haɗ tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul snanɗa
zləmən

§ 7:19 Gray nda Slna gwal ghunay 10:9-16.

³¹ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ta haɗika Tir, ka laghwi nda ma luwa Siduŋ, ka zla-gaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bhadaɗhatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləmən wu, sna a ta gwaɗa guli wa. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksanɗa nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ɲ nda mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndəfiŋa dzvuhani da sləmənha tsa mndu ya, ɗanafta ta sərdəkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna ka'a ya, nda gwaɗa luwa tan. ³⁵ Gi wuzlanɗ gunaguna sləmənha tsa mndu ya, gi wuted plata ghanikani tsa, ka gwaɗa tsi ta gwaɗa tsəlen. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha həŋ da mnay ɗər ɲa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta həŋ ya ná, ka sgə hahəŋ ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim həŋ katakata, ka həŋ mantsa: «Inda skwi ta magə na mndu na na, ɗina. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatani ta sləmənhanɗi, ka gwaɗayni ta gwaɗa. Kay! Skwi ɗina ta magə na mndu na,» ka həŋ.

8

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha
dəmbu'fwad

Mat 15:32-39

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsəkəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, haɗ skwa zay ɲa zay tan wa. Ka hgantá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hiɗahiɗa na mnduha na, kabga ma hkəna fitika tan na ta nzaku kawadaga nda i'i, haɗ skwi mutsaf həŋ ɲa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda həŋ katsi, mutsafta a həŋ ta mbraku ɲa mbaɗa ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ɲ sanlaha mataba tan guli,» ka'a nda həŋ. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ɲa vlanɗá na mnduha na ɲa baghanaftá həŋ na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda həŋ. «Ndəfán həŋ,» ka həŋ nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta haɗik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá

həŋ. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfáŋ ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka ɓalanaptá tsi, ka valaŋtá duhwalhani, ɲa daganafá tsa mnduha ya. Ka daganafá hahəŋ ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da həŋ, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəŋa tsa klipi ya, ka valaŋtá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá həŋ. Ka tsakaftá lu ta pɗakwani ma vɛl zay taŋ, ka ghwanak ndəfáŋ. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay həŋ ta dambu' fwaɗ. Mantsa tama, ka vɛɛŋtá Yesu ta həŋ dzagha taŋ. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu həŋ ta haɗika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəmzəm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda ɓhadaghata taŋ, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghata, ka zləɗə həŋ ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay həŋ ta mutsaftá ghurum ɲa ksakaftá Yesu, ka həŋ nda tsi mantsa: «Magaŋnamaga maga ta mazəmzəm ɲa maraŋta kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ɲa gha ma mbraku kə'a,» ka həŋ. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kɛl mnduha ta na zamana na, ka ɗawa magatá mazəmzəm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, haɗ sana mazəmzəm dza'a maranaŋta lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ɲa dza'a ta sana ɓla tsa drɛf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

¹⁴ Ma tsa sli'a taŋ ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da həŋ ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá həŋ. ¹⁶ Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba taŋ. «Zlah na kwala buradi kul haɗ da amu na yeya,» ka həŋ. ¹⁷ Fslek ka tsa gwada ya lamə da sləməŋa Yesu. Ka'a nda həŋ mantsa: «Kabgawu ta kɛl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul haɗ da kaghuni na? Ha gita, haɗ mahizl ma ghəŋa ghuni

ra? Təŋtəŋani ghəŋa ghuni katək ra? ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghanɗá kuni ta vli? Wana mamu sləməŋa ghuni, nu kul sɛaŋtá kuni ta sləməŋ*? Haɗ kaghuni ta havaktá skwi katək ra? ¹⁹ Ma fitika daganafá ɗa ta buradi hutaf ta mnduha dambu' hutaf, kidaghi ndaghanafá kuni ta ghwanak nda paɗakwa vɛl zay mnduha na?» ka'a nda həŋ. «Ghwaŋpɗə his həŋ,» ka həŋ.† ²⁰ «A ki ma fitika daganafá ɗa ta buradi ndəfáŋ ta mnduha dambu' fwaɗ, kidaghi ndaghanafá kuni ta tughuba nda paɗakwa vɛl zay mnduha guli?» ka'a nda həŋ. «Ndəfáŋ həŋ,» ka həŋ.‡ ²¹ «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni sɛaŋta tama?» ka'a nda həŋ.

Mbanafá Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka ɓhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndəɓu lu ta dzvu da tsi ɲa ksakaŋta. ²³ Ka ksakaftá Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanafá tsi ta sɛɗək ta iri, ka pghanafá dzvu, ka ɗaw tsi da tsi kazlay: Nda ngha ka ta skwi ra? kə'a. ²⁴ Ka gunaŋtá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda ngha yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta ngha yu ta həŋ,» ka'a. ²⁵ Ka pghəglaftá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanɗá tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda ngha ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da huɗa luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə həŋ ta tvi, ka ɗaw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka həŋ mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda

* 8:18 Gray nda Irmiya 5:21, Azekiyel 12:2. † 8:19 Ngha ta 6:35-44. ‡ 8:20 Ngha ta 8:1-9.

i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantisa: «Kagha na: Kristi§ ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta hən ka ndan̄da. Ka'a nda hən mantisa: «Yahayaha kuni da walan̄tá mnay mantisa ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantisa tama, ka zlaftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwan̄a mndu ta dan̄wa katakata. Dza'a wuḏidin̄ wuḏa la galata mnduha, nda maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, baḏu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwaḏaha ya ban̄luwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghatá. ³³ Ka mbəḏavata Yesu, ka ngha duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantisa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Haḏ ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghəŋa tan̄ manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa tan̄. Ka'a mantisa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vziŋtani ta ghəŋani, ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista ḏa. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa ḏa ka mndu katsi ná, dza'a zadin̄zadā tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadin̄tá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfidā Gwaḏa ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəŋa haḏik na tender, ka nda zadā hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'in̄ ka sli'in̄ hən da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnantá hga ḏa nda gwaḏa ḏa guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwan̄a mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnantá tsa mndu ya baḏu vragata ḏa kawadaga nda duhwalha nda ghuḓa ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda hən guli mantisa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ŋa nghan̄ta tan̄ nda ira tan̄,» ka'a.

Mbəḏavafta Yesu

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ŋlaghatá hən ta sana ghwaḏa nda slra. Lafa tan̄ ta tsa ghwaḏa ya, ka mbəḏavaftá tsi ta kəma tan̄. ³ Ka wuḏaku lguthani tilil katakata. Haḏ mndu ta na ghəŋa haḏik na dza'a laviŋtá ghuḓaptá skwi ŋa ḓanafta ŋa laf taḓ ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksafta zlən̄ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ŋa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantisa: «Maləma ḏa, ḏina ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tḏik bukwamtá hən. Ka gwaḏagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantisa: «Nana na zwan̄a ḏa ta ḏvu yu nda ŋuḏufa ḏa. Snawa ta gwaḏa ḏa tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad̄zləwad̄zləwad̄, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá hən. Kə'a ka hən ná, Yesu turtukwani yeya nghan̄ hən kawadaga nda hən. ⁹ Ka sli'aftá hən ka saha ta tsa ghwaḏa ya. Ta saha hən, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantisa: «Yahayaha kuni da mnantá skwi nghan̄ kuni ŋa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwan̄a mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá hən ta tsa gwaḏa ya, ama ka laghu hən da ḏaḏawaku mataba tan̄ «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka hən. ¹¹ Mantisa tama, ka ḏawan̄tá duhwalhani da Yesu. Ka hən mantisa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tin̄əl Iliya dza'a saha karaku‡ kə'a na?» ka hən. ¹² Ka Yesu nda hən mantisa: «An̄i, dza'a tin̄laghutin̄la Iliya ta saha ŋa payanataḏa inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəŋa Zwan̄a mndu

§ 8:29 Kristi: Tsaya Almasihu. * 9:3 Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † 9:7 Ngha ta 1:11. ‡ 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

kazlay: Dza'a ghuyay ta danwa katakata, d̄veta a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá hən̄ ta danwa manda ya kuman̄ hən̄. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghən̄ani,» ka'a nda hən̄.

*Mbanafta Yesu ta sana zwan̄ ksu seteni
Mat 17:14-21, Luk 9:37-43*

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zlane hən̄ ya, ka nghan̄tá hən̄ ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta zler̄d̄utawi nda hən̄. ¹⁵ Na ghur, nghay tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da hən̄. Ka sli'afta hən̄ nda hwaya ka dza'a ga zgu ɲani. ¹⁶ Ka Yesu dawantá da hən̄ mantsa: «Ta ghəɲa wu ta zler̄da kuni ta wi nda hən̄ na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlghanaftawi mantsa: «Maləma da, zwan̄a da ksu seteni, vlan̄ a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwan̄ ya ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'in̄ ka hpaday, gi dzən̄ vghani. Tsaya kəl yu ka ndəba dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzligin̄tá hən̄ ta tsa seteni ya ma tsa zwan̄a da ya mazlay, ama ka traptá hən̄,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ghwadaka mndəra mnduha kul had̄ zlghay nda ɲuduf da hən̄! Na kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? Na kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwan̄ ya,» ka'a nda hən̄. Ka klədanaghatá lu. ²⁰ Gi ghur nghay tsa zwan̄ ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawantá Yesu da dani ma tsa zwan̄ ya: «Daga Yawu zlafta na skwi na ta na zwan̄ na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwan̄ani ksaf̄ta tsi. ²² Baɖu ma sani, klaftani wudamta da vu, dər da imi tsi, gi wudamtani ma ɲa dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka lavin̄lava ka, kdəkkdək katan̄na kata, tawa ta hidahida ta aɲni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka lavin̄lava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu lavin̄ta magata ka zlghafzlgha mndu nda ɲuduf na?» ka

Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapan̄tá dani ma tsa zwan̄ ya ta lwi, «Zlghafzlgha yu, sawi katihata ma hta ta zlghay da,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghay Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghatá tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snantá sləmən̄. Sab̄sa ma na zwan̄ na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dekdek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwan̄ ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka nintá tsi ta tsa zwan̄ ya gzəmb̄la' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka ɲanatá Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'aftá tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da həga nda ghəɲa tan̄, ka daw hən̄ da tsi. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu kəl aɲni ka traptá ghzligin̄tá tsa seteni ya katək na?» ka hən̄. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda hən̄.

*Mnəglan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda
sli'agaptani*

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'aftá hən̄ hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghan̄ta mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi ɲa duhwalhani. Wya skwi ta mnə tsi ɲa tan̄: «Dza'a ksaf̄ksa lu ta Zwan̄a mndu ka vlata ma dzva mnduha ɲa dzata tan̄. Baɖu mahkən̄, ɲa sli'aftani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zlan̄ hən̄ guli nda dawantá da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka ɓhadaghatá hən̄ da luwa Kafar-nahum. Ta nzaku hən̄ ma həga, ka dawantá Yesu da hən̄: «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda hən̄. ³⁴ Sriw nzan̄a hən̄, pslaf a hən̄ ta wa tan̄ wa, kabga si ta zba snantá mali mataba tan̄ hən̄, na skwi si ta uwa'uwal hən̄ ta tvi. ³⁵ Ka nza-datá Yesu, «saghawasa» ka'a nda hən̄. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghən̄ani ka sagən̄ gudzekw mista lamndu, ka nza-kwani ka kwalva tan̄ guli.» ³⁶ Ka hgaftá tsi ta sana zwan̄ kwitikw, ka sladanata mataba tan̄. Ka tskwaftá tsi ma ghuvani,

ka'a nda həŋ mantsa: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'aftá sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'aftá i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunigihata tsu'af tsi,» ka'a.

*Mndu ta vla zdaku ɲa amu ná, ɲa amu tsa
Luk 9:49-50*

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Maləma da, nda nɣa ɲni ta sana mndu ta gh-zla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: “Yesu ta vlihatá mbraku,” ka'a. Ka lmə ɲni, kabga haď ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga haď mndu ta maga mazəməzəmə nda hga da, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul haď ta raza amu guli ná, ɲa amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunaftá imi rau' ɲa say, kabga nzakwa ghuni ka ɲa Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haď nisəla tsa mndu ya dza'a zwaďuta dekdək wu,» ka Yesu.

*Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku
Mat 18:6-9, Luk 17:1-2*

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlghafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta ďarwa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma ɲurzlun, ka vzagħata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagħa kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinťsa gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka buďudun, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul haď ta mtavata dekdək. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ɲəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdək guli wa.] ⁴⁵ Ka səla gha ta famta kagħa kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinťsa ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda səla gha slun turtuk, ka nzakwa gha nda səla gha yipa' his his, ɲa wudamtá kagħa da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ɲəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdək guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagħa kəl

ka ka dəďamta da dmaku katsi, tsakwaslin tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzlin turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, ɲa wudamtá kagħa da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ɲəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdək guli wa. § ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slugħul. [Inda skwi ta drə lu ɲa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slugħul tida] ⁵⁰ Slugħul ná, skwi đina ya, ama ka ta haď zdaku mida dekdək wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida ɲa vranamtá si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slugħul ma kagħuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlaha nda sanlaha,» ka'a.

10

*Tagħa skwi ta ghəɲa ghzlinťa marakw
Mat 19:1-12, Luk 16:18*

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá i Yesu nda duhwalhani hada ka lagħwi ta haďika Zudiya nda tvə drəfa Zurden. Ka tsəgladagħatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nəəglatá tsi ka tagħa skwi ɲa taŋ manda ya snu tsi. ² Ka gavadagħatá la Farisa tavata Yesu ɲa hla səlani. Ka đawaŋťa həŋ da tsi, ka həŋ mantsa: «Mamu re haď wa a tvi ɲa ghzlinťa mndu ta markwa taŋ na?» ka həŋ. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzlinťa markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka ghzlinťani* kə'a,» ka həŋ. ⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təɲa ta ghəɲa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mantsa. ⁶ Ama ma zlraftani, manda kďinťa Lazglafta ta magaftá inda skwi, “ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw.†” ⁷ Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanťa dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa taŋ, ⁸ ɲa nzakwa tsa hahəŋ his ya ka slu'uvgha turtuk‡. Mantsa tama, nəəgla a həŋ ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nza-kwa taŋ.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda vrakta taŋ, ka lamə həŋ nzata ma həga,

§ 9:48 Nɣa ta Isaya 66:24. * 10:4 Nɣa ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † 10:6 Nɣa ta Zlrafta 2:24. ‡ 10:8 Nɣa ta Zlrafta 1:27 nda 2:24.

ka dawantá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tan, ka klaftá sana marakw katsi, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa tantan markwa tan ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al katsi, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta həŋ, nda ma fanaghatani ta dzvu ta həŋ. Ama ka ghzlə duhwalha Yesu ta həŋ. ¹⁴ Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta magə həŋ ya ná, zdəgana a wu, ka kulanaftá tsi ta ŋuduf. «Zlanwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda həŋ na ga mghama Lazglafta. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'afta ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta həŋ, ka tfanaghatawi ta həŋ.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷ Manda sli'afta Yesu ka mbada ta tvi, ka sli'aftá sana mndu ka hwayakta tsələata ma ghuvani, ka daway da tsi: «Ari nərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta da ta hafu ŋa kdekeden na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka nərma na? Had sana nərma taəta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənbə mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* ka'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama da, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwan da,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka dvutá tsi, ka'a nda tsi mantsa: «Ta turtuk skwi

ta pđugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganaftha ka ta gwal ka pdu, mantsa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a nda tsi. ²² Na snan̄ta tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá ŋuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka waftá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima ta tsa gwada ya. Ka vrəgliŋtá Yesu ta mnay guli, «Zwana da, nda bla ka lama gwal ta fafta ghəŋa tan ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va ndərmimgəltə duhwalhani, ka həŋ mataba tan mantsa: «Ka si mantsa tsi katsi ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka həŋ. ²⁷ Ka nghanavatá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Had mndu dza'a laviŋtá mbanaftá ghəŋani wa, ama laviŋlava Lazglafta ta mbanaftá mndu, kabga laviŋlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana aŋni, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had mndu ta sli'afta ka zlan̄tá hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta fərtə ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta həgaha, nda zwanama, nda kwaghamana, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta dan̄wa guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni ta hafu ŋa kdekeden da Lazglafta. ³¹ Nda ndəgha gwal si ta kəma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda həŋ.

Mahkəna mnan̄ta Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbada həŋ ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma tan. Hluhla zlan̄ ta duhwalhani, nda gwal ta

dza'a mista tanj tani. Ka tskəglanatá Yesu ta tsa duhwalhani ghwanpda his ya tavatani, ka zlaftá tsi ta mnay na tanj ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna 6a! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksaftha lu ta Zwanja mndu, na vlantá maliha ta ghəja gwal ta dra skwi na Lazglafta, nda gwal tagha zlahu na mnduha, na tsanaghata tanj ta guma na dzata, na vlantá tanj ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ na ganapta tsahaya tiri, na tafay tanj ta sərdək tida, na sləvay tanj nda krupiha, na dzata tanj, ama badu mahkən, na sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama da, ta kumay nni ta maganata gha ta skwi dza'a dawanta nni da kagha,» ka həj nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda həj. ³⁷ «Badu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta anji, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlaḅa gha ná, kiḅa,» ka nni. ³⁸ Ka Yesu zlghanaftawani ta həj mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta dawə kuni wa. Dza'a laviṇlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya danwa dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda həj. ³⁹ «Anji, dza'a laviṇlava nni,» ka həj. Ka Yesu nda həj mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya danwa dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a lu ghuydipta ya†. ⁴⁰ Ama ta ghəja skwi ta nghanantá tsa nzaku nda ga zeghwa da nda ya nda ga zlaḅa da ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka na gwal payanaf Lazglafta ta həj,» ka'a nda həj. ⁴¹ Na snanta tsa pdakwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavata həj ta nuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda həj. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghəja mndəra mnduha ná, ta gay həj ta ma mgham mghama tanj. Gwal kulan lu guli, ta maray hahəj ta mbrakwa tanj ta ghəja

tanj. ⁴³ Ama mantsa a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kəma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwanja mndu kabga na maganata lu ta slna wa, ama na nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani na vara ndəghata mnduha guli,‡» ka Yesu zlghanaftawani ta həj.

Gunanata Yesu ta ira Bartime
Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka ḅhadaghatá həj da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwanja Time. ⁴⁷ Manda snantani kazlay: Yesu zwanja la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbada mnduha ka nūrhway. «Ma gwadaf ka,» ka həj. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ndanḁa: «Zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantsa: «Hga-gaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá həj ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka həj nda tsi mantsa: «Ḃavanja ka sli'afta ka, wya ta hga kagha,» ka həj. ⁵⁰ Ka slurtidintá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka dawantá Yesu da tsi. Ka'a mantsa: «Nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka'a. «Maləma da, ka nghəglanta yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlghafta gha ta i'i nda nudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglantá tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

11

Lama Yesu da luwa Ursalima
Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Taghwan a həj ka ḅhadaghata da luwa Ursalima wu, ka labə həj nda mista ghwa zaytun, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na.

† 10:39 Gray nda Slna gwal ghunay 12:2. ‡ 10:45 Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.

Ka 6hadagha6ha kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdi hana lu ta kul walaŋta mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka "ŋaw kuni ta tsa na" ka mndu dawanta da kaghuni katsi, "Mgham ta kumay," ka kuni dazlay. Gi dza'a zlaghunanzla hən ŋa klaktá ghuni da hadna," ka'a nda hən. ⁴ Ka sli'aftá hən ka labə, ka slanaghatá hən ta zwanja kdi hana lu ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá hən. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda hən mantsa: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ŋaw kuni ta tsa zwanja kdi hana lu ya na?» ka hən. ⁶ Ka zlghanaftá hən ta wa tan manda ya mnanaŋ Yesu ta hən. Ka zlanťá lu ta hən, ka laghu hən. ⁷ Ka klədanaghatá hən ta tsa zwanja kdi hana lu ya ta Yesu, ka pghaftá hən ta lguta tan, ka ŋladaftá Yesu nzafta tida.* ⁸ Ka liŋťá mnduha ta zlazlatá lgutha tan ta tvi, sləhwa fuha ŋa sanlaha ta 6alakta ma vwah† ka pghay ŋa tsu'ay. ⁹ Mbadaka gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «Ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da ŋni! Glaku ŋa Lazglafta ta luwa!‡» ka hən. ¹¹ Ka 6hadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da həga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'aftá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwanpďə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi'afta Yesu ta fwa ghuraf
Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə hən ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanaftá maya ta Yesu. ¹³ Ka nghanťá tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwan tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantsa: «Walgaŋta a mndu ta tsagatá yaku

ta kagha ŋa zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

Ghziglaptá gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹⁵ Tahula tsa, ka 6hadaghatá hən da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da da6a həga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liŋťá tsi ta ghzligiŋťá hən dzibil, ka zlambiđiŋťá tsi ta tabəha gwal ta mbəď, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghəbu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk ŋa tsughwadadapta nda ma tsa da6a həga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ŋa tan. Ka'a mantsa: «Vinda a ma gwaďa Lazglafta kazlay: Həga da ná, dza'a nzakway ŋa həga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbada kaghuni ka niŋta ka galigha gwal gənda\$,» ka'a. ¹⁸ Manda snanťa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə hən ta tvi ŋa dzatá Yesu. Ama ta zlən hən guli, kabga ksaŋksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dəďata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa tan.

Maga du'a kul had dga ghən

Mat 21:20-22

²⁰ Ga sərďək ta labə hən ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzunun nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrəŋhani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəŋa skwi ta luta. «Maləma da, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay 6a!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Fafwa ghəŋa ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afslí'a ka vzamta ka ta vgha da drəf! ka'a nda tsi katsi, ka dgaŋ a tsi ta ghəŋ ta ghəŋani wu, faffa ta ghəŋani ta skwi ya mna tsi ŋa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawanta nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəŋa ghuni tida manda skwi

* 11:7 Gray nda Zakari 9:9. † 11:8 Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ŋa vla glaku ya. ‡ 11:10 Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9. § 11:17 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

nda ghada mutsatani, dza'a nghay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma nɔdɔfa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka haɗ kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, haɗ Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli wa]*» ka Yesu nda hɛɲ.

Ga mutsa Yesu ta glaku
Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbaɗa hɛɲ, ka vrɛɣladaghatá hɛɲ da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma hɛga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghɛɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ɲa magay?» ka hɛɲ nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawandawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlghidifzlgha kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda hɛɲ. ³⁰ «Wya tsa daway ɗa ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlghidifwa zlgha ta wani,» ka'a nda hɛɲ. ³¹ Ka laghu hɛɲ zlerɗay mataba tan. «Waka mu dza'a zlgha wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlghafta 6a,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantisa guli wu, ka hɛɲ, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vɛrɗa anabi ya kɛ'a. Tsaya tama, ta zlerɗay hɛɲ ta skwi dza'a magɛ mnduha. ³³ Mantisa tama: «Sna a anɲi ta mndu ta ghunakta wu,» ka hɛɲ. Ka Yesu nda hɛɲ tama mantisa: «Mantisa i'i guli, haɗ yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12

Sana ghwaɗaka mnda vwaha inabi
Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

* **11:26** Ngha ta Mata 6:15. † **11:30** Ngha ta 1:4-5. 118:22-23.

¹ Mantisa, ka nzatá Yesu ka mna gwada ɲa tan nda mahdihdi, ka'a mantisa: «Mamu sana mndu ta sli'afta ka laghwɛ da ɲaɓaftá fuha inabi ndɛr ndɛr ndɛr ma vwahani, ka ɲamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ɲa ɗitsa yakwani. Ka bamtá tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida ɲa nzakwa mnda nghay*. Tahula kɗɪɲtani ta payanata tsa vwahani ya ɗina, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'aftá tsi ka laghwɛ dista luwa. ² Sagha fitika ɗaga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ɲa mutsanafata tan ta ɲani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, ɗɪɲ ksafksa hɛɲ ka ɗgaptá, ka vrinta kul vlanɗa. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá hɛɲ guli, ka tatanaghatá hɛɲ ta ghɛɲ ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkɛna kwalva, ka dzatá hɛɲ nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka ɗgaptá hɛɲ nda ɗga ta sanlaha, ka psalatá hɛɲ nda psala ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pɗakwa zwanani turtuktuk ta ɗvu tsi ma hya nɔdɔfani, ka kɗɪɲtá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay hɛɲ tahula ta na zwanɗa ɗa na kɛ'a. ⁷ Ka sli'afta tsa zwan ya ka lagha slanaghatá hɛɲ. “Ya wana tsa mndu dza'a za hɛga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ɲa zay amu ta tsa hɛga ya!” Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba tan. ⁸ ɗɪɲ ksafksa hɛɲ ka dzata, ka vzidɪɲtá hɛɲ ta mblani ɗi'ɪɲ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magɛ dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ɲa zaɗanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ɲa vlanɗani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya kɛ'a ta mnay ra? “Tsa pala wuɗidɪɲ gwal ta ba hɛga ya, tsaya ta nuta ka vɛrɗa palaka tughwa hɛga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta ɗvaftá nzakwa tsa pala ya ka vɛrɗa palaka tughwa hɛga. Skwa ndɛrmimay nzakwani ta wa ira amu!†”» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghɛɲa tan

* **12:1** Gray nda Isaya 5:1-2. † **12:11** Ngha ta Zabura

ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zba hən ta tva ksafu, ama ka zlanatá hən ka laghwa tan kabga zləŋa gwada da mnduha.

Gwada ta ghəŋa pla dzumna

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá hən ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,† ŋa dza'a gwada nda Yesu, kada dakwatsafu lu ta gwada ma wani ŋa ksafu. ¹⁴ Wya ka hən lagha mnay ŋani: «Maləma da, nda sna ŋni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had kagha ta zləŋa ira mnduha wu, kabga had ghuya gha nda mndu ta ghərbakwani wa. Vərda nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ŋni ta dawantá gwada da kagha: Ma zlahu Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ŋa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ŋni na?» ka hən. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?» Ka Yesu zlghanaftawi ta hən, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira tan ya. «Klagaghawakla ta tsa kwaḁu ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá hən turtuk. Ka dawantá Yesu da hən. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? Ŋa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda hən. «Ŋa mgham Sezar ya,» ka hən. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantsa: «Vlanwa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar, vlanwa Lazglafta ta ya ta nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a nda hən. Ka ndərmim hən katakata ta tsa zlghawani ya.

Daway ta ghəŋa sli'agabta ma mtaku nda hafu

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahən ná, gwal ta mnay kazlay: Had sli'agabta mndu ma mtaku wuṣ kə'a ya hən. Ka dawantá hən da tsi, ka hən nda tsi mantsa: ¹⁹ «Maləma da, wya ka Musa vindaŋnafta: “Ka mamu mndu mtu zwanamani ka zlanatá markwa tan, ya a ta zwan nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwanamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanamani ta mtuta ya,”* ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfán hən ma da tan. Si ka klaftá zumali ma hən ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwan wa, ²¹ ka wunanaghata tsa mahisa zwan ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwan wa. Mantsa ya tsa mahkəna zwan ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka raftá hən ta tsa marakw ya, kul had ya ta yatá zwan nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantsa tama ní, badu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya mataba tan badu tsaya tama, ya wya klafkla hən demdem ta tsa marakw ya ka markwa tan?» ka hən nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlghanaftawani ta hən mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋ. Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had klutá vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza hən manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋa gwada ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzanaf a kuni ta tsa vli ta ghəŋa mubuk nda vu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: “I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu,†” ka'a. ²⁷ Hahən ná, ta nda hafu hən, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni katakata,» ka Yesu nda hən.

Daway ta ghəŋa mali mataba zlahu

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghayni ná, dina tsa zlghatá wa Yesu ŋa tan ya. Ka sli'afu tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawanta. Ka'a mantsa: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa 6a la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta

‡ 12:13 Ngha ta Mata 3:6. § 12:18 Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * 12:19 Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8. † 12:26 Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16.

ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka d̥vuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ɲudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha.† ³¹ Wya mahisani: “Ka d̥vuta ka ta mnda s̥ala manda va d̥vuta gha ta gh̥ɲa gha.Š” Mataba inda zlahuha ná, had̥ zlahu ta malaghutá tsahaya wa,» ka’a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ɲa mnduha ya nda tsi mantsa: «Zda tsa mghama da. Kahwathwata tsa mn̄a ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta ka’a ya, had̥ sani dekdek ta gh̥ɲa tsatsi* wa. ³³ Had̥ taβta d̥vuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ɲudufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda d̥vutani ta mnda s̥ala manda va d̥vutani ta gh̥ɲani wa. Malaghumala tsaya ta gh̥ɲa skwi nda s̥ala ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá gh̥ɲ ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlaɲta lu manda ya daw̄ɲ zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgawani ya ná, mamu difil mida. Ka’a nda tsi mantsa: «Di’iɲaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka’a. Had̥ mndu ta d̄erglaftá ɲuduf ka daw̄galtá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwan̄a Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kd̄a Yesu ta tagha skwi ɲa mnduha ma h̄aga Lazglafta. Wya ka’a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwan̄a Dawuda ya ka’a na? ³⁶ Ya wya ka v̄erda Dawuda pghaf̄er Sulkum nda ghuβa mnata:

“Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama da na:
Nzanza gha nda ga zeghwa da ha ka sagha fitik dza’a ɲiɲta
yu ta ghuma gha ka skwa diɲlay gha,‡ ”
ka’a.

³⁷ Ya “Mghama da ka,” ka v̄erda Dawuda ta h̄gay ní, wa ka’a nz̄aglaku ka zwan̄ani tama?» ka’a guli. Tsa skwi ta tagh̄a Yesu ya na, zd̄aganazda ta tsa d̄amga ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka’a nda h̄ɲ ma tsa skwi ta tagh̄a tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal

tagha zlahu ɲa mnduha! Hah̄ɲ ná, nda lgutha zutututa zd̄aganata wawaku ta h̄ɲ. Zd̄aganazda ganaghatá zgu ta h̄ɲ ta luma. ³⁹ Ta zbay h̄ɲ ta vla nzaku ta k̄ama ma h̄aga ta k̄al lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dina ta zb̄a hah̄ɲ ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hah̄ɲ gwal ta dghwad̄gudun̄ta skwa la wadgu. Zd̄aganazda slrin̄ta maga du’a ta h̄ɲ ta k̄ama mnduha ɲa ghuban̄ta h̄ɲ. Dza’a tsanaghat̄sa lu ta guma ta h̄ɲ katakata,» ka’a.

Vla skwa markwa wadgu ka p̄du

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mb̄ɲ nda akwata pgha tsedi ma h̄aga Lazglafta, ka nghay ka mnduha ta pgha tsedi dida. Nda nd̄agha la gadgh̄al ta va pghadatá tsedi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka p̄du guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka hagan̄ta Yesu ta duhwalhani, ka’a nda h̄ɲ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghu-nata, tsedi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ɲani ka ɲa p̄akwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma f̄erta tani da h̄ɲ kla’ata h̄ɲ ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kd̄avakta skwi ma ɲa zayni ga tan̄ klaf̄ tsatsi ka pghadata,» ka’a.

13

Tasiɲtá h̄aga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma h̄aga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama da, ngha ta glakwa na pala na 6a! Nghan̄a ka ta glakwa bata na h̄aga na 6a!» ka’a. ² Ka Yesu nda h̄ɲ mantsa: «Nda ngha ka ta glakwa batá na h̄aga na ki’e, had̄ nzugwatá pala d̄er turtuk dza’a p̄data wa, dza’a tasiɲtasa lu tesne’» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza’a magaku ma kd̄a kd̄akwa gh̄ɲa had̄ik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli’aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytun̄, ta nzakway mb̄ɲ nda h̄aga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda

‡ 12:30 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5. § 12:31 Ngha ta Levi 19:18. * 12:32 Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35.

† 12:33 Gray nda Huseya 6:6. ‡ 12:36 Ngha ta Zabura 110:1.

ghəŋa taŋ ta Yesu ka dawanta da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, nɔzla wu dza'a maranta magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwananna mna,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka zlafta Yesu ta mnay ɲa taŋ, ka'a nda həŋ mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghunafta. ⁶ Kabga nda ndəgha mnduha dza'a sli'akta ka klafta hga da kazlay: "I'i Kristi," ka inda taŋ dza'a mnay, ɲa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwaɗa ta lmu ndusa nda ya di'in, yaha ɲudufa ghuni tɗu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kɗavakta kɗakwa ghəŋa haɗik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana haɗik ta lmu nda sana haɗik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza haɗik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta haɗik. Nda tsahaya dza'a zla ghəŋa haɗik ta ɓasay manda marakw ta ɓasa yaku. ⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a dɗay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaɗhunagha hla lu ta kəma la ɲumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha ɗa. Hada dza'a maranta kuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka ɗa ta kəma taŋ. ¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnanaŋta mnduha ta ghəŋa haɗik tender ta Lfiɗa Gwaɗa Lazglafta, kada kuɗuta ghəŋa haɗik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwaɗay wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghuɓa skwi dza'a kuni gwaɗay. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanamani dza'a vlatá zwanamani ɲa dzata, zwanani ɲa da dza'a vlata ɲa dzata, ta mbəɗavata zwani tvə dadaha taŋ nda mamaha taŋ ɲa vlatá həŋ ɲa ps-lata.* ¹³ Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha ɗa, ama mndu ya dza'a kɗanakta su'afta

dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakdawaya skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda nɗa kuni ta manzakdawaya ta ɲriŋta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzana. Mantsa guli, ka nda nɗa gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya həŋ ta ghwa. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta bɗəma həga, yaha da ndana valagata ɲa vru da həga‡ kabga ɲa klafta sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha ɲa klafta lgutani. ¹⁷ Ghuya ɗaŋwa dza'a slanaghatá mi'aha nda huɗi nda gwal nda zwani ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndəɓawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá ghəŋa haɗik ka sagha ta gita, ta sla a mndərga tsa ghuya ɗaŋwa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sləglata a vani guli wa.§ ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma haɗ mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal ɗagap tsi ɲa nzaku ka ɲani. ²¹ Ka "wana Kristi hadna," "a' wa'a Kristi hada a," ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwaɗaka la krista nda ghwaɗaka anabiha. Dza'a magay həŋ ta ɲizla sana skwiha nda mazəmzəmha ɲa nana ɗagatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, daswa ka kuni. Wya mnaghu-namna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa ɗaŋwa ya, dza'a mtumta fitik, haɗ tili dza'a ɓəglafata wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwaɗsa ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.* ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nɗanta lu ta saha Zwanɗa mndu nda mbraku ma

* **13:12** Gray nda Mika 7:6. † **13:14** Nɗa ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11. ‡ **13:15** Nɗa ta Mata 24:17. § **13:19** Gray nda Daniyel 12:1. * **13:25** Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. † **13:27** Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

ghwayak, ta wudaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanafha ta duhwalha Lazglafta, ɲa sli'a tanj ta kdavakta ghəɲa hadik tender,[†] kulam ta slrəɲa luwa, ɲa tsakaktá mnduhani dagab tsi.

Tagha skwi ta ghəɲa ghuraf
Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf 6a! Ka nda nga kuni ta ghuraf ta daku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa dəwiɲ tama kə'a. ²⁹ Mantsa ya guli, ka nda nga kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snanɲa kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanja mndu ka saha tama kə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha ta na zamana gita na dza'a kduta dekdek kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda hadik ná, dza'a kdu kda. Ama gwada da ná, had dza'a kuduta wa. Nzawanza hzlenja, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kdakwa ghəɲa hadik
Mat 24:36-44

³² «Ta ghəɲa gwada ta tsa fitik ya ná, had mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a həɲ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzlenja nda fatá ghəɲa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nzakway manda zə'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanɲa tsi ta həgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna tanj ta həɲ. Ka nga ka ta həga, ka'a nda mnda nga həga, ka nzata ka hzlenja, ka'a guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ³⁵ Kaghuni guli, hzlenja fata ghəɲa ghuni kabga snanɲa a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala həga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, had mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ɲa ghuni na ná, mantsa ya ta mna yu ɲa inda mnduha kazlay: Hzlenja ka kuni fata ghəɲa,» ka'a.

14

Dzra skwi ɲa ksafɲa Yesu ɲa dzata
Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul had is mida,* ka zbu gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta hidaku ɲa ksafɲa Yesu ma kdek ma kdek ɲa klay dzata. ² «Yaha da nzakway baɲu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka baɲu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anaftá mnduha ta hwanzaɲaku,» ka həɲ.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghəɲ ɲa Yesu
Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma həga ga Simuɲ si nda rda mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka ɓlaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bərzləganatá tsa urdi ya ma ghəɲ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanafɲa tsi ta sanlaha ta ɲuduf, ka rurunwaku həɲ ta rurunwaku. Ka həɲ mantsa: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ɲa klafta ka skwapta ɲa mutsaftá suley hkən dərmək[‡], ka daganafɲa gwal pɲu ná,» ka həɲ ka ɓasanavatá ɲuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda həɲ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya ɲanɲa ɲa tsa marakw ya? Zlanawa zla, ɲərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pɲuha ná, kawadaga həɲ nda kaghuni inda fitik,[‡] laviɲlava kuni ta vla skwi ɲa tanj dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gdavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kdavakta ɲərma skwi kura tsi, maga tsi. Rdi má ɲa masadivata baɲu dza'a da da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfida Gwada Lazglafta ma ghəɲa hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ɲa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu
Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

* 14:1 Ngha ta Sabi 12:1-27. † 14:5 Ngha ta Markus 6:37. ‡ 14:7 Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11.

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekwa mataba duhwalha ghwanpdə his, Ka laghu tsi da slanaghatá gwal dra skwi na Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda həŋ. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həŋ, ka rfu həŋ ta rfu. «Dza'a vlaghavla anji ta tsemi guli,» ka həŋ nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka n'avata Zudas ka psa tvi dza'a kəl tsi ka vlanťá Yesu ta həŋ.

Zay Yesu ta skwa zay na skala Pak
Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Bađu tsa tanťana fitika skala skwa zay kul had is mida ya, bađu tsaya ta hna lu ta tuwak na maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli na maga skala Pak na?» ka həŋ. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda həŋ mantsa: Lawala da huda luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzlegghwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamə da həga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zə'ala həga ma tsa həga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kəl yu ka za skwa zay na skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na? ka mghama nji, ka kuni dazlay nda tsi, na maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghu-namara ta vli ma sana dzuguvi ta ghəna sana həga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi na za skwa zay na skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha ya, ka laghwi da hudluwa, ka slafta həŋ ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta həŋ. Ka datá həŋ ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpdə his. ¹⁸ Nda nza nzakwa tanťama ta za skwa zay həŋ, ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ta mnaghu-nata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zə mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha\$,» ka'a. ¹⁹ Rəmasas ka vgha tanť. «I'i a wu su'u na?

I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka həŋ turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpdə his ta zə mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwanja mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwada Lazglafta.† Ama danwa na mndu dza'a vlata Zwanja mndu ma dzva mnduha na dzata. Dər ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ.

Tahanata Yesu ta za skwa zay na ghuba
Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²² Ta zə həŋ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaftá tsi ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: Nanana ná, slu'uvgha da ya, zlgghawazlggha, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlanťá tsi ta həŋ. Ka zlgghaftá həŋ ka nanja'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Nanana na usa da ya. Nana usa da ná, dza'a pghupgha na slərba zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.‡ ²⁵ Kahwathwata ta mnaghu-nata yu, had yu dza'a səglanťá ima yakwa fwa inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfidani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda həŋ.

²⁶ Ka fanaftá həŋ ta laha\$ zləzlvə Lazglafta, ka sli'aftá həŋ ka dza'a ta ghwa zaytanť.

Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu
Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

²⁷ Ta labə həŋ ta tvi, ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,*» ka'a nda həŋ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay: Dza'a dzadza yu ta mnda ngə tuwak, na gazlaghuta tuwakha kə'a†.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta da, dza'a tinlaghutinja yu ta bhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdek wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka

§ 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngə ta Zabura 41:10. † 14:21 Ngə ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53.

‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmiya 31:31-34. § 14:26 Ngə ta Zabura 113-118. * 14:27 Ngə ta Zakari 13:7.

† 14:27 Ngə ta Zakari 13:7.

yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kdaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərda kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» ³¹ Ama ka Piyer vrəgliŋtá zlgħanaftawi nda mbraku nda mbraku mantša: «Dər má ɲa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, haɗ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pɗakwa sanlaha nda tsi guli.

Ndəba dzva Yesu ma Getsemani
Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Ka ɓhadaghatá hən da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha taŋ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbəɗap a hən ta səla wu ná, ka ksafatá zləŋ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. ³⁴ Ka'a nda hən mantša: Tɗatɗa ɲudufa ɗa katakata ta kuma dzihata, nza-wanza hadna ndiri, ka'a nda hən. ³⁵ Tahula tsa ka mbəɗaptá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta haɗik, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya ɗanwa na ta ghəŋa ɗa, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, haɗ skwi kul laviŋtá ka ta magay wa, klinkla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka sli'afatá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta hən ta hani. Ka'a nda Piyer mantša: «Simuŋ, ta hani ka ra? Laviŋ a ka ta nzɗavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndəbə kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ɲudufa ghuni ta maga skwi ɗina, ama haɗ mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda hən. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá hən. Ta vraktá tsi ná, ta zuŋura hani hən kay guli. Ka sli'anaftá tsi ta hən. Trid traptra hən ta skwi ɲa mnanata, kabga nda ghuya hən da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ɲa mahkəna səla, ka'a nda hən mantša: «Tata

hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ɓa? Nda kɗa, nda maga fitikani tama. Wana vlanɣla lu ta Zwanja mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Sli'afwasli'a, mbadma guya hən, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva taŋ ya,» ka'a nda hən.

Ksafatá Yesu

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekw mataba duhwalha ghwanɗə his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskatá mnduha, nda huzla lmu da hən da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlanɗá hən. Tinlaghutinla ta mnanatá hən kazlay: Ka nda ngha kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafatá kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walaŋta zlinɗa, ka'a nda hən. ⁴⁵ Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma ɗa,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksafatá Yesu. ⁴⁷ Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghutá sləmənəŋ sani ma kwalva tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda hən mantša: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra? ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksafatá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, ɲa nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayaghutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'afatá sana galaɓay ka mbadma mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafatá, ⁵² ama ka slurtinɗá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərɗi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klaghatá hən ta Yesu da mala gwal dra skwi ɲa Lazglafta. Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda la

‡ 14:32 Ngha ta Mata 26:36. § 14:47 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 14:50 Gray nda 14:27.

galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu na mnduha tani, ka tskavatá hən. ⁵⁴ Ta klə hən ya, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daḅa tsa həga ga mali ta ghəṇa gwal ta dra skwi na Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mbadā maliha ta ghəṇa gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghəṇa Yesu, kabga na mutsaftá dzata, trid mutsaf a hən wa. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwada tan ya ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anaftá sanlaha ta gwada ta ghəṇani. Ka'a nda hən mantsa: ⁵⁸ Sninṣna ṇni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiṇtá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranaf ta da ta bafta baḁu mahkən kul ksanṭá mndu,‡» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada tan ya ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'anaftá mal ta ghəṇa gwal dra skwi na Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantsa: «Nu kul zlghə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» ⁶¹ Tsərida, ka Yesu nzata, zlgha a ta wani wa. Ka dawuglanṭá tsa mal ta ghəṇa gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanja Lazglafta nda tfawi ta ghəṇani ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu zlghanaftá mantsa: «Ani, i'i ya. Dza'a nda nga kuni ta i'i Zwanja mndu ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a ngəhay kuni ta saha da ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a. ⁶³ Na snanṭa tsa mal ta ghəṇa gwal ta dra skwi na Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinṭá tsi ta lgutani. Ka'a nda hən mantsa: «Nu tata zbəgəltamu? ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa ṇaslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəṇani?» ka'a. Prək ka dzatá na mndu* na, ka hən demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərdək tida, ka hbanamtá hən ta patak ma kuma, ka dəṇəzlay. Ka hən nda tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka hən nda tsi. Ka vlanṭá hən ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daḅa həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekwa mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəṇa gwal ta dra skwi na Lazglafta. ⁶⁷ Ka nghanṭá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'anaftá tsi ka laghwi da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka nghanṭá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka hən nda tsi. ⁷¹ Ka zlaftá Piyer ta ksi'a ghəṇani ka wadu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snanṭa Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəṇani. Ka gi sli'anaftá tsi ka laghwi da hərəba taw.‡

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Tsadakwa vli, ka gi tskavatá maliha ta ghəṇa gwal dra skwi na Lazglafta ka dzrəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu na mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá hən ta Yesu. Ka klaftá hən ka laghwi vlanṭá Pilat ka ṇumna. ² Tahula kladaghata tan ta Yesu da Pilatus, ka dawəṇṭá Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəṇa

† 14:56 Gray nda Zabura 27:12, 35:11. ‡ 14:58 Nga ta Yuhwana 2:19. § 14:62 Nga ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 14:64 Nga ta Zlahu 24:16. † 14:65 Gray nda Isaya 50:6. ‡ 14:72 Nga ta 14:30. * 15:2 Nga ta Mata 27:11.

gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka dawuglanɲá Pilat da Yesu, «Mbəda a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə həɲ ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsərid nzanza Yesu kul mbədanaghata dər ka turtuk. Ka vlanɲá tsi ta ndanu ta Pilat.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39–19:16

⁶ Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta həɲ. Mndu dawən həɲ ta zlinista tsi ta həɲ. ⁷ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata tan ta mndu ma vla zlərdəwɪ nda ɲumna. ⁸ Mbada dəmga ka sli'adaghata da Pilatus, «Zliɲniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta maganɲata,» ka həɲ. ⁹ «Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda həɲ, ¹⁰ kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta Yesu kə'a. ¹¹ Ama mbada maliha ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ka ɲavata, ka bara mnduha ɲa mnay tan kazlay: Zliɲnis Barabas, zliɲnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹² Ka vrəgliɲtá Pilat ta daway da həɲ: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumə kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda həɲ. ¹³ Ka hləglaftá həɲ ta wi: «Zləɲafzləɲa ta udzu, ka həɲ nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda həɲ guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hləglaftá həɲ ta wi nda mbraku, Zləɲafzləɲa ta udzu!» ka həɲ nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdanafta ɲuduf ta dəmga. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta həɲ, ta vlanɲá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ɲa slvanapta. Tahula tsa, ka zlananɲtá tsi ta həɲ ɲa zləɲafta ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgħaghutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá həɲ, ta daɓi

ma həga ma vla nzakwa Pilatus, ka ha-gadaghatá həɲ ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudanavatá həɲ ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka daftá həɲ ta teki ka wanamta ma ghəɲ manda zewzewa. ¹⁸ Ka gə həɲ ta zgu ɲani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka həɲ nda tsi. ¹⁹ Mbada ka həɲ ka dzay ta ghəɲ nda sarak guli, ka tafa sərdək tida. Ka tsəlbu həɲ ta tsəlbu ta kəmani, manda skwi ɲa vla glaku ɲani. ²⁰ Tahula hərfuta tan ta gagay, ka sudaghutá həɲ ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudglanavatá həɲ ta vərda ɲani. Ka klagapta ka klagħata ɲa zləɲay ta udzu.

Dalafta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labə həɲ ta tvi, ka guyatá həɲ nda sana mnda la Sireɲ ta hgu lu ka Simuɲ, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá həɲ ta kla tsa udza zləɲa Yesu ya. ²² Ka klagħatá həɲ ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəɲ kə'a ya. ²³ Bhadaghata tan da hada, ka kumə həɲ ta sunustá ima inabi laɓanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ɲa htanaghutá kuzlakwa tsa ghuya dənwa ya, ama ka kwalaghutá Yesu ta say. ²⁴⁻²⁵ Nzemndi təmbay vli ta zləɲaftá həɲ ta udza zləɲay, ka vzə həɲ ta vindima‡ ɲa daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafha lu nda ta ghəɲani, ta ghəɲa skwi kəl lu ka tsanaghatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kə'a. ²⁷ Ka zlanɲaftá həɲ ta gəndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaɓani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnə gwada Lazglafta kazlay: Nda mbada mataba mb-saka gwal ta maga ghwadaka skwi,§ kə'a. ²⁹ Mbada mnduha ta labə nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghəɲ ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasɲntasa yu ta həga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkən* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghəɲa għa kagha ka ghəɲa għa, ka saha ka ta na udza zləɲay na!» ka həɲ nda tsi. ³¹ Mbada maliha ta ghəɲa gwal dra

† 15:21 Gray nda Ruma 16:13. ‡ 15:24-25 Ngha ta Zabura 22:19. § 15:28 Ngha ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12.

* 15:29 Ngha ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19.

skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama triǵ laviɲ a ta mbanafhá ghəɲani wu,» ka həɲ mataba taɲ. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zləɲay na ndana tama, ka ngha ɲni, kada zlglafta ɲni nda ɲudufa ɲni!» ka həɲ. Mbaǵa tsa gwal zləɲaf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dək da ghəɲ, ka nutá vli tǵik ka grusl ta haǵik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkən, ka hǵatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» ka'a. Manda mnay ka-zlay: Lazglafta ǵa, Lazglafta ǵa, kabgawu zlidivata† ka na? kə'a ya. ³⁵ Snaɲta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka həɲ mantsa: «Wya ta hǵa Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka həɲ. ³⁶ Ka gi sli'aftá sani mataba taɲ ka hwayadapta klaftá susu, ka hbunja ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghədanaftá tsi ta Yesu ɲa sayni.‡ Ta tsghə tsi ya, «Swidwa! Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zləɲay na tsi, kaki tsi,» ka həɲ. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuǵa ma həǵa§ Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta haǵik. ³⁹ Ma tsa vli zləɲaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəɲ nda tsi. Manda nghanjani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata, na mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ɲ ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya ɲa maganatá slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Paǵamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Baǵu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dəǵa fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ɲuduf, ka lagha slanaghatá Pilat ɲa ǵawaftá tvi ɲa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimmisim ya. Ka hǵantá tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka ǵawanja da tsi kazlay: Nda kǵa fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanantá tsi ta tvi ta Yusufu ɲa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zləɲay, ka mbsamta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka taɲwalaktá mghama klam, ka hunja ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka ngha vli dza'a kəl lu ka famta.

16

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Manda luta sabat, ka sli'aftá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rǵa urdi ɲa dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afta həɲ, ka ǵhadaghatá həɲ mbessa vzlazlan ta kulu gasərdək baǵu dəmas. ³ Ta labə həɲ ta tvi, ka həɲ mantsa: Wa dza'a taɲwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka həɲ. ⁴ Ndusadaghata taɲ, kə'a ka həɲ ná, taɲwalaghutaɲwala lu ta tsa mghama klam ya di'ɲ nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə həɲ da tsa kulu ya. Ka slanaghatá həɲ ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta ɲusliɲ zutut ta vghani. Nghanja taɲ, mbaǵaka həɲ ka ghudzafta da zləɲ. ⁶ «Ma zləɲ kuni ta zləɲ, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zləɲaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta haǵ hadna wa. Sli'afslia nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala

† 15:34 Ngha ta Zabura 22:2. ‡ 15:36 Gray nda Zabura 69:22. § 15:38 Ngha ta Sabi 26:31-33. * 15:43 Ngha ta Mata 27:57.

da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tin̄əl tsatsi dza'a 6hata ma Galili. Hada dza'a nghan̄ta kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda hən̄. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku hən̄ da zlən̄. Ka kwalaghutá hən̄ ta mna tsa gwada ya ŋa mndu, kabga nda ksa hən̄ da zlən̄.

Maran̄ta Yesu ta vghani da Mari Magdala

Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərdək bađu dəmas, tin̄əl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligin̄ tsi ta duhwalha halaway ndəfān̄ mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwī da mnay ŋa gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku hən̄ sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda n̄gha i'i nda ira dā, ka'a nda hən̄. Ka kwalaghutá hən̄ ta zlghaftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his
Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskəm da duhwalhani his ta mbada ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá hən̄ da Ursalima, ka rusu hən̄ ŋa sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlghaftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwan̄pdə nden̄

Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwan̄pdə nden̄ ta zə hən̄ ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta hən̄: Nu kul zlghaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghan̄ta i'i ta sli'agapta ya, tən̄tən̄a ghən̄a ghuni, ka'a nda hən̄. ¹⁵ Ka'a nda hən̄ tama mant̄sa: Lawala ta ghən̄a had̄ik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa inda mnduha.† ¹⁶ Inda mndu dza'a zlghafta nda ŋuduf, ka maganaftá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlghafta, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma. ¹⁷ Wya ŋizla dza'a maran̄ta gwal ta zlghaftá i'i: Nda hga dā, dza'a ghazlay hən̄ ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday hən̄ ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dər

ksafha hən̄ ta nahad̄ik nda dzvu, dər suha hən̄ ta gruma, had̄ sana skwi dza'a maganata tsi ta hən̄ wa. Dza'a fafanaghafafa hən̄ ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, ŋa mbambafta tan̄, ka Yesu nda hən̄.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta hən̄, ka klaghatá Lazglafta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.‡

²⁰ Hahən̄ guli, ka sli'aftá hən̄ ka laghwī da mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta hən̄ ma mna tsa gwada ya, ŋlanaghaha ta tsa gwada ya ta hən̄ nda ma magay tan̄ ta mazəmzəm.]

* 16:7 N̄gha ta 14:28. † 16:15 Slna gwal ghunay 1:8. ‡ 16:19 Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

Gwada ta sabi da Lukwa

Zlrafta Lukwa ta gwadani

¹ Ari nɛrma Tawfilus, nda ndɛgha mndu ha ta nɛvata ka vinda gwada ta ghɛna skwiha ta luta mataba nɛni. ² Ka vindafta hɛn manda va skwi nghan gwal ta nzakway ka maslɛmtsaka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga tanɛtan. ³ Ka nɛvatá i'i guli ka psa snanɛta dɛna ta skwiha ta luta daga tanɛtan nɛ vindaɛghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada snanɛta ka ta kɛɛavakta vɛrda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta ghɛnani.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta haɛika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi nɛ Lazglafta, Zakari hɛgani mataba mndɛra la Abiya mndɛra gwal ta dra skwi nɛ Lazglafta. Elizabet hga markwa tan ta sabi nda ma mndɛra la Haruna. ⁶ Tudukwa mndu hɛn his his ta wa ira Lazglafta. Ta snay hɛn ta zla ha Lazglafta nda skwa dzahayhani, haɛ maslivinza ta ksantá hɛn wa. ⁷ Mutsaf a hɛn ta zwan dekdek wa, kabga ka dzɛghɛn Elizabet, lula ima tan guli.

Dza'a natsay ka ta zwan ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga slna tsa dra skwi ya Zakari ta kɛma Lazglafta, kabga mbɛɛagagha mbɛɛa fitik nɛ magay mndɛra tan ta tsa slna ya, ⁹ ka zbaptá lu nda vindima ta Zakari nɛ lami da hɛga Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi nɛ Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magatá tsa fitika dra urdi ya, ka sli'aftá tsi ka lami da hɛga Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta magɛ dɛmga ta du'a ma bli. ¹¹ Má tsa tama, gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kɛma Zakari, ka sladata nda ga zeghwa tsa gwir ta drɛ lu ta urdi ya. ¹² Na gi nghanɛta Zakari, ka ghudzafá tsi da zlɛn, sraw vghani. ¹³ «Ma zlɛn ka ta zlɛn Zakari, wana tsu'aftsu'a Lazglafta ta ndɛba dzva gha.

Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwanɛ zgun nɛ tsanaftá gha ta hɛgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta ghɛnani guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta kɛma Lazglafta. Haɛ dza'a sa ima inabi dɛr skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a ndɛghundɛgha nda Sulkum nda ghuɛa daga ma huɛa mani. ¹⁶ Dza'a nda ndɛgha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama tan. ¹⁷ Ta kɛma ta kɛma dza'a dza'a tsi nda slnani ta kɛma Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku manda nɛ Iliya nɛ dzranaftá* nzaku mataba dadaha nda zwana tan, nɛ vranaktá ghɛna gwal ta maga ghwadaka skwi ka nɛrma mnduha. Mantsa ya dza'a payafta† tsi ta mnduha nɛ fata tan ta vgha nɛ Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a snanɛta skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zlghanaftawi mantsa: «I'i Gabriyel‡ ya, ta sladu ta kɛma Lazglafta nɛ maganatá slna. Tsatsi ta ghunighata nɛ gwadgaghata, ka mnaghatá tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavinɛta a ka ta gwada ha ka sagha fitika magata tsa skwiha ya wa, kabga zlghaf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzatá mnduha ka kzla saba Zakari, sew sabɛ a wa. Ka ndanu hɛn ta ndanu: «Nu ta slanaghata ma hɛga Lazglafta tama?» ka hɛn. ²² Manda sabani, ka traptá tsi ta gwada nda tskatá mnduha, gi ka tsatsaftá hɛn kazlay: Mamu mazɛmzɛm ta slanaghata ma hɛga Lazglafta kɛ'a. Lavinɛta a ta gwada nda wi nda hɛn wu, mbaɛa ka mnay nda dzvu nɛ tan.

²³ Tahula kɛɛuta fitika maga slnani, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nzɛɛa a tahula tsa wu, ka zlghaftá markwa tan Elizabet ta huɛi. Ka zatá Elizabet ta tili hutaf ta dɛfa vgha. Ka'a mantsa: ²⁵ «Zɛakatahuɛi ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa da ta kɛma mnduha da, kabga ta ya a yu ta zwan wa. Ama ka tawatá Lazglafta

* 1:17 Ngha ta Malatsi 4:6 † 1:17 Ngha ta Malatsi 3:23-24. ‡ 1:19 Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

ta hidahida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta ghəŋa da,» ka'a.

Dza'a ŋatsay ka ta zwan, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma hadika Galili, ²⁷ da sana daghali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sabə nda ma mndəra la Dawuda. ²⁸ Ka lamə tsi slanaghata: «Zgu tsa, tfaghaghatfa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ K6anafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mndəra nana ma ga zgu tama,» ka'a ma ghəŋani. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghaghatawi. ³¹ Wana dza'a zlghafzlgħa ka ta hudi, ŋa yata gha ta zwanə zgun, ŋa tsanafta gha ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala, dza'a hgay lu ka Zwanə Lazglafta ta luwa ŋa vlanəta Lazglafta ta ga mgham manda ŋa dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a gay ta mgham ta ghəŋa la Isra'ila ŋa kdekeden, kdavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghu6a dza'a saha ta ghəŋa gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwan nda ghu6a dza'a yata ka ya ka Zwanə Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul faftá lu ta ghəŋ ta yayni ta zwan ná, wa'a nda hudi ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had sana skwi ta tranaghatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'aftha duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanaghatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftha Mari misimmisim ka laghwi da sana luwa ta ghwa ma hadika Yahuda da nghanaghatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamə tsi da h6a ga Zakari ka ganaghatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanəta Elizabet ta ga zgwa Mari,

gi ka skalavaftá zwan ma hudani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghu6a ta Elizabet. ⁴² Ka klanəta tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Kagha, nda tfawi ta ghəŋa kagha mataba mi'aha. Na zwan ma huda gha na guli, nda tfawi ta ghəŋani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zdaku kəl mani ma mghama da ka sagha da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsərah da sləmənə da, ka skalavaftá na zwan ma huda da na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghəŋa kagha, kagha ta zlghaftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

⁴⁶ Ka Mari mantsa: «Ta zləzlvay yu ta Lazglafta. ⁴⁷ Ta taku ŋudufa da da rfu ta ghəŋa tsatsi mnda mba i'i, ⁴⁸ kabga dʋafdʋa ta nghapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawi ta ghəŋani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i, ⁴⁹ kabga dagala ŋərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra. Nda ghu6a h6a Lazglafta. ⁵⁰ Tawa hidahidani ná, nda nza ŋa dekdek ta ghəŋa gwal ta zləŋay. ⁵¹ Nda dzvani maranəta tsi ta mbrakwani, ka ghzlinəta tsi ta gwal ta gla ghəŋ, nda ghər6aku ma ŋudufa tan. ⁵² Ka slislinwinəta tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaftá tsi ta gwal nda hta, ⁵³ ka baghanaftá tsi ta gwal ma maya nda skwiha zdazda, ka ghzlinəta tsi ta gwal gadghəl b6adar. ⁵⁴ Manda ya tanaf tsi ta imi ta sləmənə ta dzidziha mu, ka katanəta tsi ta la Isra'ila mnda maganatá slna, ⁵⁵ ka havaptá tsi ka tawa hidahidani ŋa Abraham nda inda zivrani tani ŋa dekdek,» ka'a.

⁵⁶ Ka nzatá Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghutá tsi dzaghani.

Yagatá Yuhwana

⁵⁷ Mantsa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yatá tsi ta zwanə zgun. ⁵⁸ Ka snanəta sləvdahani nda la tan ta tsa ŋərma zdaku

magana Lazglafta ya, ka sli'adaghatá hən gwaftá rfu kawadaga nda tsi. ⁵⁹ Bađu matghasa fitik manda dgatani, ka sli'adaghatá hən ɲa tsanatá fafađa zwan. Ka kumə hən ta tsanaftá hgani ka Zakari manda va hga dani. ⁶⁰ «Mantsa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. ⁶¹ «Had mndu mataba mndəra ghuni tsanaf lu ta mndərga tsa hgu ya wu,» ka hən nda tsi. ⁶² Ka dawantá hən nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanaftá hgu na?» ka hən nda tsi. ⁶³ Klagidighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» kə'a vindaftá hga tsa zwan ya. Inda tan demdem ka ndərmim hən.

⁶⁴ Gi hadahada, ka zlrəglaftá Zakari ta gwađa tsələ, ka zləzlva Lazglafta. ⁶⁵ Ka ksafatá tsi ka zlən ta inda sləvdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwa ma hadika Zudiya. ⁶⁶ Inda mndu ta snantá tsa gwađa ya, ta ndanu ta ghəjani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwan ya tama kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwan ya,» ka hən.

Zləzlva Zakari ta zdakwa Lazglafta

⁶⁷ Tsa Zakari dani ma tsa zwan ya kay, ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuđa, ka zraftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: ⁶⁸ «Zləzlva Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katantá mnduhani, ka varatá tsi ta hən.

⁶⁹ Ka sladamatá tsi ta mnda mba mndu nda mbra ta sabi ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani, ⁷⁰ manda ya mnigin tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

⁷¹ Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni, nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

⁷² Mantsa ya, marananmara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidziha mu, ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghuđa ya, §

⁷³ manda ya wadana tsi ta dzidza mu Abraham,

⁷⁴ «Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni,

kada laviŋta kuni ta ksanatá slna kul had zlən,

⁷⁵ ɲa nzata ghuni ka gwal nda ghuđa, gwal tdukwa ta kəmani ma inda kdavakta hafa mu.»

⁷⁶ Kagha zwanja da, anaba Lazglafta ta luwa dza'a hga lu ta kagha.

Kagha dza'a tinlaghuta ka mgham ɲa fadanatá tvi,

⁷⁷ ɲa snanamtá mnduhani kazlay: dza'a mbay ta hən ma platá dmakwa tan kə'a.

⁷⁸ Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu kəl tsi ka vlagatá tsuwadəkani manda fitik ta safi

⁷⁹ gavzlaŋ, ka sagha da amu daga ta luwa, ɲa tsuwadəkaku ta ghəja gwal ta nzaku ma grusl,

nda gwal ta nzaku ta wa hdak ma sulkuma mtaku,

nda ya ɲa pgha səla mu ta tva zdaku,» ka'a.

⁸⁰ Mbada tsa zwan ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kəl tsi ka marantá nzakwani banluwa da la Isra'ila.

2

Yagatá Yesu

Mat 1:18-25

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Augustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə'a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus ka ɲumna ta hadika Siri zrafta tsa tanɲa mbədaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli'i hən da vinda hga tan ma luwa tan. ⁴ Ka sli'afat Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka ɲladaftá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kəl lu ka yatá mgham Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda hudi ya, da vinda hga tan. ⁶ Manda ɬhadaghata tan da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwanja zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu'an, kabga mutsaf a hən ta həga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada ɲa gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina tan. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma tan, ka wanaftá tsuwadaka glakwa Lazglafta ta həŋ. Ka ksafatá zləŋ ta həŋ katakata. ¹⁰ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ, kabga Lfida Gwada dza'a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yəgaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya njizla dza'a kəl kuni ka tsəmafta: Dza'a slanaghasla kuni ta vzi'uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma tsu'an,» ka duhwala Lazglafta nda həŋ. ¹³ Ka gi sli'agatá ndəghata sanlaha ma duhwalha Lazglafta ta luwa nərɓisl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ mantša: ¹⁴ «Glaku ŋa Lazglafta ta luwa, zɗaku ta ghəŋa haɗik mataba mnduha ɗvu tsi.»

Sli'a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba tan mantša: «Mbaɗma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka həŋ. ¹⁶ Ka sli'afatá həŋ ka laghwi misimmisim, ka slanaghatá həŋ ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwanja vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'an*. ¹⁷ Tahula nghan̄ta tan, ka rusu həŋ ta skwi mnana lu ta həŋ ta ghəŋ tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal ngha rini ŋa tan ya nda ndərmima. ¹⁹ Ka ŋanatá Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghəŋani ka ndanu ta ghəŋani. ²⁰ Ka vraghutá tsa gwal ngha rini ya dzagha tan nda vla glaku nda zləzlvu ŋa Lazglafta ta ghəŋa inda skwi snan həŋ, ka nghan̄ta həŋ manda va skwi ya mnana lu ta həŋ ya. ²¹ Ta matghasa fitik ŋa tsanatá fafaɗa tsa zwan ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kɗaku mani ka zlgəftá huɗani ya.

Marantá Yesu ma hɗa Lazglafta

²² Kɗatá tsa fitika ghuɓata Mari manda ya ta mnə zlahu Musa ya, ka klaghatá i Mari

nda Yusufu ta tsa zwan ya da Ursalima ŋa vlan̄tá Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwanja zgun† ná, ŋa Lazglafta ya kə'a ya. ²⁴ Ka dranaftá həŋ ta Lazglafta ŋa pla ghəŋ ta «kukuha his ka zwana ghərɓu'‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahu Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tɗukwa mndu ya, ta snay ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnanaŋmna Sulkum nda ghuɓa kazlay: Haɗ dza'a mtuta karaku ka ta ngha a tsi ta ghunatá mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. ²⁷ Ka ghunaftá Sulkum nda ghuɓa da hɗa Lazglafta, ta kladaghatá i dani nda mani ta Yesu ŋa kɗiŋta magatá skwi manda ya mna zlahu ŋa magay. ²⁸ Ka tsu'afatá tsatsi ta tsa zwan ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantša:

²⁹ «Ndana tama mghama ɗa, nda kɗa magatá slna gha, zlan̄zla ta kwalva gha, ka ɓhata tsi nda vghata zɗaku manda ya mna ka, ³⁰ kabga nda ngha yu nda ira ɗa ta mbaku vla ka, ³¹ mbaku ya payaf ka ŋa inda mnduha demdem. ³² Tsuwadək ya ŋa inda mndəra mndu. Tsatsi dza'a klaktá glaku ŋa mnduha gha la Isra'ila.»

³³ Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghəŋa tsa zwan ya. ³⁴ Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta həŋ. Ka'a nda Mari mantša: «Nana zwan na ná, dza'a klakkla ta zləmbaku, nda sli'afatá ŋa ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka njizla daga da Lazglafta, ŋa husan̄tani ta sanlaha ma mnduha. ³⁵ Dza'a tuzigin̄ tuza ta skwi ma ŋuɗufa mnduha. Vəɗa kagha guli ŋa nza-kwa ŋuɗufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwan ya.

* 2:16 Ngha ta Lukwa 2:7. † 2:23 Ngha ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Ngha ta Zlahu 12:8.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghəŋa Yesu

³⁶ Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndəra la Asira. Ndəfəŋ yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghani da mndu, ³⁷ ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbusak fwad mida imani. Ma həga Lazglafta ta nza-kwa tsi ta ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. ³⁸ Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwada ta Yesu ŋa inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kdīnta i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlahə Lazglafta, ka vrəghutá həŋ da luwa taŋ ma Nazaret ta hadika Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwaŋ ya, ka sifaku tsi, dagala difil ma ghəŋani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwaŋ ya ghwanpədə his, ka ŋlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu həŋ ta magay. ⁴³ Tahula kdatá tsa skalu ya ta vru həŋ dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda həŋ ka nzaghuta ma Ursalima kul snantá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada həŋ kawadaga nda grahani ka həŋ sizlay. Tekulemes vagha taŋ ta mbada, ka zbə həŋ mataba mndəra taŋ nda grahani, lay ngə a həŋ wa. ⁴⁵ Trapta taŋ ta pahay, ka vrəghutá həŋ pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Badu mahkəna fitik, ka slanaghatá həŋ ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ta sna skwi ta mnə həŋ, ta dza'a nda dawanta da həŋ guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlghawi ta zlghə tsi nda tsa snantá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur ngəntá i dani nda mani, ka ndra'u həŋ nda ndra'uwa. «Sagəŋ, nu kəl ka ka maganənatá skwi mandana? Hərfa ta aŋni nda da gha na təklək ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «ŋaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nəə ma həga da da yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda həŋ. ⁵⁰ Tsərid, sna a həŋ ta tsa skwi ta mnə tsi ŋa taŋ ya

wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwada taŋ, ka sli'əftá tsi kawadaga nda həŋ, ka valaghata da Nazaret. Ka ŋanatá mani ta inda tsa skwiha ya ma ghəŋani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zdəganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanəpdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanəs Pilat ka ŋumna ta hadika Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gə zwanəmani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghəŋ gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sagha gwada Lazglafta da ghəŋa Yuhwana zwaŋa Zakari ma mtak. ³ Ka sli'əftá Yuhwana ka laghwi da ra inda luwa ta wanaftá ghwa Zurdeŋ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafu lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:

«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:

payanawa paya ta tvi ŋa Mgham, ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanəmta lu ta inda vli ka didiŋa, ka tasiŋta lu ta inda ghwa nda kuđunurha, ka dayapta lu ta skwi ka ghuluŋud, ka payanata lu ta huraəasl ta tvi,

⁶ ŋa ngənta inda mnda səla ta mbaku da Lazglafta*.»

⁷ Ka mnə tsi ŋa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndəra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta basə ŋuduf ta sagha ta kəma kə'a na? ⁸ Magawamaga ta slna ya ta maranta mbədatá nzakwa ghuni, ka zlanəta kuni ta mnay ma ghəŋa ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza ŋni ya, kə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, laviŋlava Lazglafta ta

* 3:6 Ngə ta Isaya 40:3-5.

nanafatá ya palaha ya ka zwana Abraham.
⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada
 ɲa tsintá fu daga ta slrɛɲ. Inda fu ya kul
 zdaku yakwani, dza'a tsintsa lu ka vzamta
 ma vu,» ka'a.

¹⁰ Ka dɛmga nda Yuhwana mantse: «Nu
 ta raku ɲa magay ɲni tama?» ka hɛɲ. ¹¹ Ka'a
 nda hɛɲ mantse: «Mndu ya his lgut da tsi, ka
 dganapdga tsi nda mndu ya kul had tsi da
 tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka
 maga tsi mantse ya,» ka'a.

¹² Ka sli'adaghatá gwal ta tska dzumna
 guli, ɲa maganafta Yuhwana ta batem ta
 hɛɲ, ka dawə hɛɲ da tsi: «Malɛm, nu ta
 raku ɲa magay aɲni guli?» ka hɛɲ. ¹³ Ka'a
 nda hɛɲ mantse: «Ma daw kuni ta skwi da
 mndu ka malaghutá ya tsaf lu,» ka'a nda
 hɛɲ. ¹⁴ «A ki aɲni, nu ta raku ɲa magay
 ɲni?» ka La sludzi dawanta guli da tsi.
 Ka'a nda hɛɲ mantse: «Ma mbrəh kuni ta
 mndu ɲa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda
 kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mn-
 duha nda Yuhwana, kabga nda fa ghəɲa
 taɲ ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda hɛɲ
 mantse: «I'i ná, nda imi ta magaghunafta
 yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha
 ta malaghutá i'i nda mbraku. Slaghu a i'i
 ka plintá zu'a ɓaɓahani wa. Tsatsi, dza'a
 magaghunafmaga ta batem nda Sulkum
 nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ɲatá
 kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha
 ta hyani, ɲa tsamtani ma gvurani, ɲa
 drintani ta sabatbat nda vu kul mtavata,»
 ka'a nda hɛɲ demdem. ¹⁸ Mantse ya ka
 Yuhwana ta mna Lfida Gwada ɲa mnduha,
 ka dza'a nda vla ndəghata hidakuha ɲa taɲ.

Tsamta Hirudus Antipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham
 Hiridus ta ghəɲa klugudunustani ta
 Hiridiya markwa zwanamani Filip, nda ya
 ta ghəɲa ndəghata sanlaha ma ghwadaka
 skwi ta magə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta
 Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta
 ghəɲa tsa ghwadaka skwi ta magə tsi ya.

Maganafta batem ta Yesu *Mat 3:13-17, Mak 1:9-11*

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta
 batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka ma-
 ganaftá lu ta batem guli. Ta ndəbu tsi
 ta dzvu, ka gunatá luwa buwan, ²² ka
 saha Sulkum nda ghuɓa ta ghəɲani manda
 ghərbu' ta nghə mnduha. Mantse, ka snaku
 lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay:
 Kagha Zwanə da dvu yu ma hyahya ɲudufa
 da†, ka'a.

Mndəra la taɲ ma Yesu *Mat 1:1-17*

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak
 ta zlaftá tsi ta ksa slnani. Manda va
 ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwanə
 Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra taɲ:
 Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata
 Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya
 Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa
 Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla,
 Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata
 Matatiyas, Matatiyasa Samayin, Samayina
 Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana,
 Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zeruba-
 bel Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera
 Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama
 Elmadama, Elmadama Yera, ²⁹ Yera
 Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera
 Yurima, Yurima Matat, Matata Levi,
³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah,
 Yudaha Yusufu, Yusufa Yunam, Yunama
 Iliyakim, ³¹ Iliyakima Meleya, Meleya
 Mena, Mena Matat, Matata Natan, Natanə
 Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed,
 Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Na-
 sun, ³³ Nasuna Aminadap, Aminadapa
 Admin, Admina Arni, Arni Hesərum,
 Hesuma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda
 Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham,
 Abraham Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura
 Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek,
 Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam,
 Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema
 Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Ma-
 tusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered,
 Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan,
³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu,
 Adamu ya Zwanə Lazglafta.

† 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

4

Dzəghan̄ta halaway ta Yesu
Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurdeñ, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwad mb-sak zan̄ a ta skwa zay wa. Ka dzəghan̄ta halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka halaway nda tsi mantša: «Ka Zwan̄a Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kwen̄kwen̄ yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.* ⁵ Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranató tsi ta inda za mgham ma ghəñja hadik. ⁶ Ka'a nda tsi mantša: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəñja hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva ḁa. Lavin̄lava yu ta vlantá mndu ya ta ḁvu yu guli. ⁷ Ka tsəlḅa tsəlḅa ka ma ghuva ḁa, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsəlḅa ka ta tsəlḅu, ka maganató slnani turtukwani†,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bḁəma həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantša: «Ka si Zwan̄a Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa ng-hapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afta tan̄ ta kagha ma dzva tan̄, yagha pala da dzughusta ta səla"» ka'a‡. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə'a,» ka'a. ¹³ Kḁakwa halaway ta dzəghan̄ta nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa baḁu ma sani guli.

Kwalaghutá Yesu ma Nazaret
Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum

nda ghuḅa. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zlrafta Yesu ta slnani ma Galili
Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka sli'aftá tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda baḁu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli'aftá tsi ŋa dzan̄aftá skwi ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlantá. Ka plantá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ŋa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tfidaghatawi ŋa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pḁu,

ghunafghuna ta i'i ŋa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunispa lu kə'a,

ŋa gwanintá ira gwal nda ghulpa,

ŋa zlu'agapta ḁa ta gwal raghwana lu,

¹⁹ ŋa snanamta ḁa ta mnduha ta vaku

dza'a sagha zdakwa Lazglafta†» kə'a.

²⁰ Manda kd̄intani ta dzan̄afta, ka mbsaftá tsi ka vlantá kwalva ma tsa həga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda həñ mantša: «Nana gwada Lazglafta snan̄ kuni nda sləmən̄a ghuni gita na ná, nda kḁa magatani ka ŋa ghuni,» ka'a. ²² Inda tsa hahən̄ ma tsa vli ya ka zdəganatá tsi ta həñ, ka ndərmim həñ ta tsa gwada zdaku ta sabə ma wani ya. Ka həñ mantša: «Zwan̄a Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka həñ. ²³ Ka Yesu nda həñ mantša: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihdi ta ghəñja i'i kazlay: Ka duhtur ka katsi ná, mbanafmba ta ghəñja gha kagha ka ghəñja gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, "magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snan̄ ŋni ta magə ka ma Kafar-nahum ya"» kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had lu ta tsu'afta hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá həñ. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila,

* 4:4 Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3. † 4:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. ‡ 4:11 Ngha ta zabura 91:11-12. § 4:12 Vrafta ta Zlahu 6:16. * 4:16 Ngha ta Sabi 20:10. † 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2.

ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadika Yahuda, ²⁶ Má ɲa ghunafta lu ta Iliya ɲa katanɲa ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katanɲá sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadika Sidun. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rɔ́a mndu ta hən ma Isra'ila, had ya mbanaf lu dər turtuk mataba tan wu, Na'ama mnda la Siri[‡] yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka ɓasaftá hən ta ɲuduf demdem ma tsa hɛga tagha skwa La Yahuda ya, manda snanɲa tan ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'aftá hən, ka ksagaptá Yesu ma huɗa luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwa baf hən ta luwa tan tida ya, ma ɲa sliɲwidinɲa, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba tan ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadika Galili. Baɗu sabat, ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa hɛga tagha skwa tan ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba tan. Ka sli'aftá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda anɲi sagha ka da zaɗa anɲi? Wya nda sna yu mndu nda ghuɓa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tskatá mnduha, ka saghu tsi mida kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ɲudufa mnduha demdem, ha ka ɗaɗawu hən mataba tan kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa tan, ka hən. ³⁷ Ka tutá hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.

Mbanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku
Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

³⁸ Manda sli'agapta tan ma hɛga tagha skwa la Yahuda, ka laghu hən da Simun. Ta lagha hən ta ɓasa ɲudidar midza

Simun katakata. Ka ndəbu lu ta dzvu da Yesu ɲa katanɲá tsa marakw ya. ³⁹ Ka ɓukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zliɲzla!» ka'a nda ɲudidar, ka zliɲtá tsi. Gi hadahada ka sli'aftá tsa marakw ya ka maganatá skwa zay ta hən.

⁴⁰ Manda ɗaɗata fitik, ka hladaghatá gwal nda mnduha tan kul dughwanaku da ɗanwaha kavghakavgha ta hən da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta hən, ka mbambanaftá hən. ⁴¹ Ka sli'agaptá duhwala halaway guli nda lili ma ndəghata mnduha. Ta sli'agaptá hən, ka hən mantse: «kagha ná, Zwanja Lazglafta ka,» ka hən nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta hən, ɲa hanaftá wi ta hən, kabga nda sna hahən kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

Sli'a Yesu da mna Lfiɗa Gwada ma luwa Zudiya

Mak 1:35-39

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu ka laghwi da mtak. Ka sli'aftá mnduha ka zbay, ka slanaghatá hən, ka kumə hən ta ɲanata yaha lavaghwi tavata hən. ⁴³ Ka Yesu mantse: «Dina guli ka mnananɲa ɗa ta Lfiɗa Gwada ta ghəɲa ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kəl Lazglafta ka ghunighata,» ka'a nda hən. ⁴⁴ Ka sli'aftá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta vli ta mna tsa Lfiɗa Gwada ya ma inda hɛga tagha skwa la Zudiya.

5

Hgafta Yesu ta tanɲa duhwalhani

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

¹ Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drəf ma Genezaret, ka va sli'adaghata ɗəmgə dlivis slanaghata ɲa sna gwada Lazglafta da tsi. ² Ka nghanɲá tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwaɓa kaɗəɲa tan. ³ Ka sli'aftá Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka ɲa Simun. «Gavadanam gava kwitikw nda ma huɗa drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi ɲa mnduha.

⁴ Manda kɗakwani ta gwada, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wuɗadata kuni nda graha gha ta kaɗəɲa

[‡] 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

ghuni ɲa tuma klipi,» ka'a nda Simun.
⁵ Ka Piye mantse: «Mghama da, kurzlin hana ɲni ta tumay, lay mutsaf a ɲni wa. Yaw, dza'a vzadavza ɲni tama ta gwada gha» ka'a nda tsi. ⁶ Ka vzadatá hən, ka waftá tsi ta ndəghata klipiha ta malaghutá mbraku ka kuma ratsintá kadəɲa tan. ⁷ Ka kəməts hən ta sanlaha ma graha tan ma sana kwambalu ɲa sagha katanťá hən. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanaftá hən ta tsa kwambaluha tan ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha tan ya ta zamta da imi. ⁸ «Mghama da! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simun Piye tsəlbata ma ghuva Yesu nghər tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hlulha zləɲ ta i Piye nda grahani ta ghəɲa tsa mandərmima tuma klipi maga hən ya. ¹⁰ Mantse ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha nda i Simun ya guli. Ama ka Yesu nda Simun mantse: «Ma zləɲ ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta tan ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla hən ta inda skwiha tan ka laghwi mista Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi nghanťani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruha ma ghuvani ka ndəba dzvu. «Mghama da, ka ta kumay ka lavinlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghuḅa,» ka'a. ¹³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani ka ksanťa. Ka Yesu mantse: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafmba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuḅa. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantse: «Yahayaha ka da walanťá mnananťá mndu, la da marananťá vgha gha ta mndu ta dra skwi ɲa Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa ɲa grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwada da tsi nda ya ɲa mutsaftá mbaku ma dənwaha tan guli. ¹⁶ Ama ta gdata Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlahani

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu ɲa dəmga, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pdakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma dənwaha tan. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlani. Ka zbə hən ta ḅhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá hən ta tvi ɲa lami, kabga hiḅa ta mnduha. Ka kladaftá hən nda ta bdəma həga, ka gunaptá hən ta ghəɲa tsa həga ya, ka fadatá hən sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləɲani nda ghzləɲani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlghay nda ɲudufa tan ná, «nda pla dmakwa gha sagəɲ,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ḅa? Wa ta lavinťá pla dmakwa mndu ta ghəɲa Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəɲa tan. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ḅa! ka Yesu nda hən, kabga nda sna tsatsi ta ndana tan. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ɲa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afslí'a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plinťá dmakwa mndu ta ghəɲa hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afsta tsa mndu ya tsa ta nghan mnduha demdem, zləɲal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvu Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu hən ta Lazglafta. «Nda ngha ɲni ta skwa mandərmimi gita,» ka hən nda zləɲ nda zləɲ.

Hgafta Yesu ta Levi ɲa dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanťá tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta

nzaku ma hōga ksa slnani. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli'aftá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka laghwi mistani. ²⁹ Lagha Levi ka mag-anatá skwa zay ga' ga tan. Ka nzata hən ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba tan. ³⁰ Ka rurunwaku la Farisa nda mnduha tan ta tagha zlahu ŋa mnduha ta rurunwaku. Ka hən mantsa: «Kab-gawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwadaka mnduha na?» ka hən nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Had gwal dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa anŋi kə'a wu, sa da haga gwal ta snanta kazlay: Gwal dmaku anŋi kə'a yu, ŋa mbədanafta tan ta nzakwa tan,» ka'a nda hən.

Mnay Yesu ta gwada ta suma
Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha anŋi ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay tan nda sa skwa say tan ŋa duhwalha kagha,» ka hən. ³⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Dza'a laviŋlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwanja midzi ka ta kawadaga zwanja midzi nda hən badu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik ŋa kləgədanaghutá zwanja midzi ta hən. Ma tsa fitikha ya dza'a suma hən ta suma,» ka'a nda hən. ³⁶ Ka'a nda hən nda mahdihdi guli mantsa: «Had mndu ta kuhwa'atá lfida lgut ŋa tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lgut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a ŋha tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Had mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a tinja ta tsa zlibi ya, ŋa mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfida ta pghamta lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. «Mal zdakwa ya nda tawa» ka lu ta mnay,» ka'a.

6

Zwanja mndu mgham ta ghəja sabat
Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Badu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka 6ala'atá duhwalhani ta ghəjani. Ka vərdə hən ma dzvu ka dghaday. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanjá hən. Ka'a nda hən nda hən mantsa: «Kab-gawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay badu sabat na?» ka hən. ³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka sli'aftá tsi ka lami da hōga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafha ta tsa gwal mistani ya guli, an mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta yeya ta zay.†» ⁵ «Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəja sabat,» ka'a nda hən.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani
Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə Yesu da hōga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi. Mamu sana mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu gwal tagha zlahu ŋa mnduha‡ nda la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak ta Yesu ŋa razay. Ka nzatá hən ka ŋha Yesu ta iri ta iri ŋa ŋhay ka dza'a mbər mba a wa tsi ta mndu badu sabat, ka hən. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana tan. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta ŋhay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ŋa magay badu sabat na? Maga skwi dīna ta raku re, ari maga skwi kul dīnaku a na? Mbanaftá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawanta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta hən turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tdaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi

* 6:3 Ŋha ta 1 Samuyel 21:2-7. † 6:4 Ŋha ta 1 Samuyel 26:6. ‡ 6:7 Ŋha ta Irmiya 36:4 nda Izra 8:1.

yəmad. ¹¹ Ka kuzlanaftá tsi ta həŋ ta ɲuduf, ka laghu həŋ dzədzərkaku mataba taŋ ɲa zba maganatá ghwaɗaka skwi ta Yesu.

Zabafta Yesu ta duhwalhani ghwanpɗə his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka laghuwi tavata ghwa da maga du'a. Ka hani tsi kurzliŋ nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka ha-gadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá həŋ. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanpɗə his mataba taŋ, ka tsanaftá tsi ta hgu ta həŋ ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanpɗə his zaba a tsi ya: Mamu Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piye, nda Andre zwanamani ma Simuŋ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwanə Alfe, nda Simuŋ ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwanə Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dɛmga sna gwaɗa da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha həŋ kawadaga, ka sladavatá həŋ ta sana vli ka dandar tskava ɲəɗɗəmatata sanlaha ma duhwalhani, nda ndəghata mnduha ta sli'akta ma luwa Ur-salima, nda sanlaha ta haɗika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drəf ta nzakway ka luwa Tir nda Siduŋ. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwaɗa da Yesu həŋ, nda ya ɲa mutsa mbaku ma ɗaŋwa taŋ. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kasu ghwaɗaka sulkum ta həŋ. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ɲa ksaŋta dər ndəhed, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba həŋ.

Nda zɗakwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pɗu, kabga ɲa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlaŋta maya ndanana, kabga dza'a baghaku kuni. Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana, kabga dza'a ghuɓasay kuni ta ghuɓasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husaŋhusa kuni ta mnduha, ka ta vzighunisvza həŋ, ka ta razay həŋ ta kaghuni, ka ta vazay həŋ ta rutsak ta kaghuni kabga vəl zlghafta ghuni ta Zwanə mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu, ka vavalakwa kuni da rfu baɗu slaghu-naghata tsa skwiha ya, kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.

Mantsa ya si ta ghuya dzidziha taŋ ɲa la anabiha ghalya.

²⁴ ɗaŋwa ɲa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl, kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ɲa ghuni zɗaku.

²⁵ ɗaŋwa ɲa ghuni! Kaghuni gwal nda bagha, kabga dza'a dzay maya ta kaghuni. ɗaŋwa ɲa ghuni! Kaghuni gwal ta ghuɓasu ndanana, kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ ɗaŋwa ɲa ghuni! ka ta mnay inda mnduha ta zɗaku ta kaghuni, kabga mantsa si ta mna dzidziha taŋ ta ghəŋa la ghwaɗaka anabiha ghalya.»

Dvuwaɗva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwaɗa ɗa ná, dvuwaɗva ta ghumaha ghuni, ma-gawa zɗaku ɲa gwal ta husaŋta kuni.

²⁸ ɗawawa tfawi ta ghəŋa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəɓawa dzvu ta ghəŋa gwal ta giri ɲa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagəŋ katsi, mbəɗanawa sana lagəŋ guli. Ka kləgadaghawkla mndu ta lguta huɗa gha katsi, ma pyə ka ta kləgadaghawtá dawra gha. ³⁰ Vlaŋvla ta skwi ta mndu ta ɗawaŋta da kagha. Ka kləgadaghawkla mndu ta skwa gha ɲa ɲani katsi, ma ɗawugəl ka da tsi. ³¹ Ka nu skwi ɗina ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəŋ guli. ³² Ka gwal ta ɗvutá kaghuni yeya ka kaghuni ta ɗvuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta ɗvutá hahəŋ ta ɗvuta həŋ?

³³ Ka ɲa gwal ta magaghunatá zɔ́aku yeya ka kaghuni maga zɔ́aku katsi, mndɛra wati ma nisɛla ta kzlɛgɛlta kaghuni ya mantɛsa ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ɲa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni ɓla nzawa katsi ní, mndɛra wati ma nisɛla ta kzlɛgɛlta kuni guli ya mantɛsa ya ta ɓla gwal dmaku ta nzawa ɲa gwal dmaku guli, ɲa planamtá hɛɲ manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, ɗvuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zɔ́aku ɲa tan. Blawa nzawa ɲa mnduha, ma faf kuni ta ghɛɲ ta vraghunamta, dza'a mamu nisɛla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zɔ́a ghɛɲani nda mnduha kul haɗ ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Haɗ Lazglafta dza'a tsaghunaghatá guma guli wa. Ma ɲam kuni ta mndu ma ɲuɗuf, haɗ Lazglafta dza'a ɲamtá kaghuni ma ɲuɗuf guli wa. Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ɲa ghuni guli. ³⁸ Vlawa vla ta skwi ɲa mndu, dza'a vlay Lazglafta ɲa ghuni guli, ɲa ndəghaghunamta ta wa lguta ghuni, ka gəgzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndəghanafta ha ka paghawkani. Ta tsa skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ɲa mndu ya dza'a gra Lazglafta ɲa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda hɛɲ nda mahdi-hdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbaɗa ta tvi ra? Haɗ hɛɲ dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Haɗ zwan ta taghɛ lu ta skwi ɲani malaghutá Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwan ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi ngha hiwir ma ira zwanama gha, kul haɗ kagha ta nghapta ka dughusl ma ɲa gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ɲa zwanama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya ngha a kagha ta dughusl ma ɲa gha iri na? Mndɛra wani ma maɗgwirmaɗgwir tsa? Kligin kla karaku

ta dughusl ma ɲa gha iri, kada nghanta ka ta vli ɲa lavintá kligintá hiwir ma ira zwanama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Haɗ yakwa fu zɔ́a ta yaku ta fu kul zɔ́aku yakwani wa. Haɗ yakwa fu kul zɔ́aku yakwani ta yaku ta fu zɔ́a yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Haɗ lu ta mutsaftá mana ta hul'uwa wa. Haɗ lu ta daga yakwa ghuku ta madzəfdzəf wa. ⁴⁵ Mantɛsa ya guli, mataba ndəghata skwiha ɗinadina ma ɲuɗufani ta mnigintá ɲərma mndu ta skwi. Mataba ndəghata ghwadaka skwiha ma ɲuɗufani ta mnigintá ghwadaka mndu ta ɲani guli, kabga skwi ma ɲuɗufani ma mndu ta mnigintá wubisim.»

Həgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama ɗa! Mghama ɗa!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya haɗ kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i ɓa. Tsa mndu ya ná, ta snanɟna ta gwada ɗa, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá hɛgani. Ma zlayni ta bay, ka ladatá tsi ta mndərani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlundud dista tsa hɛga ya ma ɲa zlinta, triɗ, traptá zlinta kabga nda diha mndərani. ⁴⁹ Mndu ya ta snantá gwada ɗa, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá hɛgani ta haɗik, kul ladatá mndərani da haɗik. Ma saha zala vlundud dista tsa hɛga ya, gi krip zluta tesne' dekdək,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kɗinta Yesu ta mna inda tsa gwada ya ɲa tsa ndəghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'aftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwalvani ya ɗvu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda snanta tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghɛɲa la Yahuda,

ṇa guyata nda Yesu, ṇa ndəbanatá dzvu ṇa sagha mbanafá tsa kwalvani ya. ⁴ Ka sli'afá hən ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndəbanatá hən ta dzvu katakata. Ka hən mantsa: «Kdakkdek nda ra katanṭa gha ta tsa mndu ya. ⁵ Tsa mndu ya ná, ta dvay ta mndəra amu, tsatsi ta banafá həga tagha skwi,» ka hən. ⁶ Ka sli'afá Yesu ka dza'a kawadaga nda hən. Ndusa Yesu ka ḡhadaghata tama ta ghungladapta tsa mghama sludzi ya ta grahani ṇa mnanatá Yesu. Ka hən mantsa: «Mghama ḡa, yaha lu da danwazlaghafta, ra a yu ka ṇlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya dər kəl yu ka mnay kazlay: La a vərḡa i'i da guya kuma nda tsi wu kə'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, prək mbanafá kwalva ḡa tsa. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nziṇta yu, mamu sludziha ta ksa slna mista i'i guli. Ka "la," ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka "saghasa," ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka "magamaga ta ya skwi ya," ka yu nda kwalva ḡa, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na snanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbəḡavatá tsi tvə tsa ndəghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata ná, dər mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mndərga nana ma zlghay nda ṇḡḡuf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghatá tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghatá hən ta mbatá tsa kwalva si kul ḡughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwanja sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'afá Yesu ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Nayina. Ka sli'afá duhwalhani nda dəmga guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tsa luwa ya, ka guyatá tsi nda mnduha ta kla mbli ṇa paḡay. Tsa mbli ya, kdəkwəḡakwa zwanja sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanṭa Yesu ta tsa marakw ya, ka ksaftá tsi ka hiḡahiḡa. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghatá Yesu tavata tsa kativinṭa kəl lu ta mbli tida ya, ka ksanṭa. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaḡay ḡa, sli'afli'a

gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'afá tsa mbli ya ka nzata, ka gwadə tsi ta gwada. «Wya zwanja gha makwa ḡa,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda tanṭa ka zlən. Ka zləzlvu hən ta Lazglafta guli. «Nda zliga mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta ngahanaghatá mnduhani,» ka hən. ¹⁷ Ta ghənja tsa skwi ya, ka tuta gwada wḡidḡa ta ghənja Yesu ta inda haḡika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamtá duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaftá Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunafá hən da Mgham Yesu. Ka'a nda hən mantsa: «Lawala ḡawanṭa! Kagha tsa mndu snə ṇni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ṇni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'afá hən ka ḡhadaghata da Yesu. Ka hən mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunaganṇaghata da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə ṇni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ṇni ta sana mndu a na kə'a?» ka hən.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanafá Yesu ta ndəghata mnduha ma ḡanṭa tanṭa, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda hən mantsa: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghanṭa kuni, nda inda skwiha sananṭa kuni. Gwal si nda ghulpa nda nghanṭa ta vli, ta mbada gwal si nda raghwa səla tanṭa, kwandlanṭa kwandlanṭa mbambatá gwal si nda rḡa mndu ta hən, nda gwana sləmənja gwal si ka rgha si kul snanṭa sləmənṭa. Gwal si nda rwa, varamvara hən nda hafu. Mananamana lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pḡu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlanṭa zlghay nda ṇḡḡufani ta i'i,» ka'a nda hən.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlraftá Yesu ta mna gwada ta ghənja Yuhwana ṇa tsa ndəghata mnduha ta ts kavata ya. Ka'a mantsa: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghanṭa? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigḡu falak rki laghu kuni da nghanṭa? ²⁵ Ka tsa a tsi wu,

nahgani laghu kuni nghay 6a? Sana mndu nda sudatá lgut ta wudaku ta vghani rki laghu kuni da nghay? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tan hən ka nzaku ma həga ma mgham mgham.

²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghay tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghay? Anji mantsa nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta ghəŋa tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

I'i Lazglafta wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha

ŋa dza'a fadaghata tvi* kə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, haď ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snan̄ta tan̄ ta gwada Yuhwana, ka hən mantsa: "Ta kumay Lazglafta ta mbamafta," ka hən. Ka dawu hən ta maganaftá batema Yuhwana ta hən. ³⁰ Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, ka kwalaghuta hən ta tsu'af̄tá skwi ta kumə Lazglafta ta magay ŋa tan̄. Ka kwalaghutá hən ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa hən? ³² Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba tan̄ kazlay: Vyanafha ŋni ta sinlak skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta taw, tawan̄ a kuni ta taw wu kə'a ya hən. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, "a' nda ksa da halaway" ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwan̄a mndu guli, ka zay ka say, "a' dagala mahahaw'ani, dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya," ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma ghəŋa tan̄ ná, tsatsaftsatsa hahən ta vərđaka difla Lazglafta,» ka'a.

Yesu ma həga ga Simun̄ mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ŋa za skwa zay ga tan̄. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi.

³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snan̄tá tsi kazlay: Wa'a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata.

³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaftá tsi ta swidani ka takaday nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghan̄ta tsa mnda la Farisa ta hgadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghəŋani mantsa: «Ka ma vərđa anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksan̄ta na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.» ⁴⁰ Ka Yesu zlaftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simun̄, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «Anji Mghama da mna,» ka'a zlghanaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagha mnduha hutaf dərma kə'a vlan̄tá sani, prək ka tseda vagha mnduha hutaf mbsak kə'a vlan̄tá sani guli. ⁴² Ka traptá hən ta palata kabga haď skwi da hən prək ka palata tan̄ wa. Ka zlanan̄tá tsi ta tsa dmən̄ ya ta hən his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta đvutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanan̄ lu ta ŋani dagala ya ya,» ka Simun̄. «Ta ŋa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbədavata Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi ŋa Simun̄: «Nda ngha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da həga ga ghuni, walan̄ a ka ta tidiftá imi ŋa mbaza səla da manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha da manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama da ta zлана a ta brusa səlaha da wa. ⁴⁶ Walan̄ a ka ta pghighihatá rdī ma ghəŋ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rdī ta səlaha da. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maran̄ta đvutani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a đvu maran̄ tsa mndu ya guli.» ⁴⁸ «Nda pla

* 7:27 Ngha ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

inda dmakwa gha makwa da» ka Yesu nda tsa marakw ya. ⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantse: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka hən. ⁵⁰ «Zlghay nda ɲudufa gha ta mbaghafta makwa da, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi'aha ta pgha Yesu

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəŋani ² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazligin lu ta ghwadaka sulkumha ma hən, ka mbambanafta hən ma daŋwaha taŋ. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəfən mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta inda skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba taŋ. Inda tsa mi'aha ya ná, katanƙata hən ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva taŋ.

Gwada ta ghəŋa sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantse tama, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbada sana mndu ka sli'afra ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsay-wutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka diŋlaku lu tida, ka sli'adaghata dyakha da daguta. ⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga haɗ nasa mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaghatá teki ka raghwana. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək. Tsahaya, ka dayaftá hən, ka glafta ka pghaftá ghən ghərməbəts ghərməbəts. Ka mamu mndu nda sləmənəŋa snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani *Mat 13:10-17, Mak 4:10-12*

* **8:10** Ngha ta Isaya 6:9, 10.

⁹ «Nu klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawanta da tsi. ¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snantá difatá gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta. Na sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnananta lu ta hən kabga
«ta nghay hən, tridŋ ngha a hən wu, ta snay hən, sew sna a hən wa.*»

Gwada ta ghəŋa mndu ta wutsa hulfa *Mat 13:18-23, Mak 4:13-20*

¹¹ «Wya klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya. ¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida hən. Hahən ná, gi snanta taŋ ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá hən yaha hən da zlghafta ma ɲudufa taŋ da mbafta hən. ¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida hən, snanta taŋ ta gwada Lazglafta, gi zlghafta taŋ nda rfu, ama haɗ hən ta zlantá vli ɲa dzugwamta tsa gwada ya ta slrən ma ɲudufa taŋ wa. Ka dzghaɲdzgha skwi ta hən, gi suwak zlantá taŋ ta zlghay nda ɲudufa taŋ. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya hən, snanta taŋ ta gwada Lazglafta ka laghu hən da ndana nzaku ma ghəŋa haɗik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantse tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka ɲiŋta hən ka ksubaŋ. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənək hən, snanta taŋ ta gwada Lazglafta, ka zlghaftá hən nda ɲuduf tur-tuk, ka ɲanata hən ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni *Mak 4:21-25*

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu 6a! Haɗ mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzuɓamta ma tughuba wu, haɗ ta fiŋta mista ghzlən guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada ng-hanta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷ Inda skwi nda difa ná, dza'a marava-mara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a snansna lu, ɲa zlagaptani bəŋay ta daɓi. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva snanta skwi ta snanta kuni, kabga ɲa mndu nda guna sləmənəŋa ɲa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka haɗ tsi da mndu wu,

dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

*Vərda zwanamani ma Yesu
Mat 12:46-50, Mak 3:31-35*

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid traptra həŋ ta 6hanavata, tskutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

*Ləanata Yesu ta mativirau' ta ghəŋa imi
Mat 8:23-27, Mak 4:35-41*

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana 6la drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'aftha həŋ kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndəru həŋ, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avaftha mativirau' ta ghəŋa drəf, ka dza'a imi ndəghanaftá kwambalu. Ta wa hdak həŋ. ²⁴ Ka lagha həŋ sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zadá mu!» ka həŋ nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghatá tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka ləbatá vli ka nzata t6ekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mantša? Kulam ndana had' zlghay nda ŋuduf da kaghuni dekdek katək ra?» kə'a mbədavata tvə duhwalhani. Ka ksafatá zləŋ ta həŋ, ka ndra'u həŋ. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata taŋ?» ka həŋ mataba taŋ.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida

Mat 8:28-34, Mak 5:1-20

²⁶ Ka 6hadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta sála ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya ná, ksuxsa duhwala halaway. Nda kda fitikani kul sudgəltá lgut dekdek, had' ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur nghayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantša: «Yesu Zwaŋa Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kdəkkdək, wya dzvu, yaha ka ghuydiptá danwa,» ka'a wahata nda lwi

dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabša ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kda fitika ksafat tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafatani ya, si ta habafhaba mnduha nda zida, ka tsamtá səlahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsiŋtá tsi ka 6a6aliŋta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha na?» ka Yesu nda tsi. «D6a' hga da,» ka'a zlghanaftá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kdəkkdək, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvrurŋwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndə6a dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay taŋ tavata ghwá. «Kdəkkdək vlanŋa tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka həŋ nda Yesu. «Araŋ,» ka Yesu vlanŋtá tvi ta həŋ. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá həŋ ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'afatá mnduha ka laghwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha həŋ slanaghatá Yesu, ka slaftá həŋ ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá səla Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlan. Nghaŋta taŋ, ka ksutá tsi ta həŋ ka zləŋ. ³⁶ Mbadá tsa gwal si ta nghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa taŋ ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka həŋ mantša: «Kdəkkdək sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa həŋ da zləŋ katakata. Ka sli'afatá Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta səla gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani.

† 8:31 Gudzuvrurŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

Ka sli'aftá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani marakw, nda sana zwanja makwa

Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrəgladaptá Yesu ta sana 6la drəf, ka slanaghatá tsi ta ndəghata mnduha guli ta kzlay hada ɲa zlghafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hgə lu ka Zayrus ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəɲa həga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kdəkkdək mbada da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kdəkwəkdəkwə makwani ta kla imi ghwanpəda his kul dughwanaku ta kala ghəɲ. Ka sli'aftá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbada Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbədayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba tan Maghwanapəda hisa vakwani tsa ta paghaku. Kdɪŋkda ta inda skwi ma dzvani ɲa la duhtur. Had ya ka dər turtuk mataba tan ta mbanafta wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantsa: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantsa: «Maləma da! Mataba ndəghata mnduha mandana ta waghafta, had tva mbəda vgha gha ná, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zləɲ zləmbatá ma ghuva Yesu, ka mnə tsi ta kəma inda mnduha ta skwi kabgawu kəl tsi ka ksanta nda ya kə'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantsa: «Makwa da, zlghay nda ɲudufa gha ta mbaghafta, la nda vgha ta zdakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'afta ga Zayrus da mnay ɲa Zayrus: Ka'a mantsa: «Kdakwa tsa makwa gha ya tsa, ta ɲa danwazlgelta gha ɲaw ta Maləm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantsa: «Ma tdu ɲudufa gha, fata gha ta ghəɲa gha yeya ɲa gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus snanər tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda 6hadaghatá tan da tan, ka pyaftá Yesu ta

mnduha ta lami da həga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ɲa lamə mistani. ⁵² Ta lamə hən, ta wahu inda gwal ma həga ka tawa ghən ta ghəɲa tsa makwa ya. Ka hən mantsa: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta a wu ka'a,» ka hən ka ghuɓasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksaftá tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslí'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtá tsa makwa ya, ka gi sli'afta. «Vlanwavla ta skwa zay,» ka Yesu nda hən. ⁵⁶ Ndandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndərmimay. «Yaha kuni da mnay dər ɲa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá hən.

9

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanpəda his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanatá duhwalhani ghwanpəda his, ka vlantá tsi ta hən ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá danwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta hən tuza gwada ta ghəɲa ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hən sli'afta, ka'a nda hən mantsa: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdek ɲa dza'a da wawaku, dər dafa, dər zlibi, dər skwa zay, dər tsemi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lgut. ⁴ Dər ma wati həga da tsu'afta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dər ga vli dza'a kwal lu tsu'aftá kaghuni ya, wya dzva ɲni wya dzva ɲni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a marananťá hən ta 6asa ɲudufa Lazglafta ta ghəɲa tan,» ka'a nda hən.

⁶ Ka sli'aftá hən ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfida Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Antipas

Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na snanta tsa Hiridus Tetrak ta nza-kway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka

traptá tsi ta skwi ña ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghəña Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnə lu ta mndərga na skwiha ta snə yu na ta ghəñani tama?» ka Hiridus, ka psə tsi ta tva nghanjá Yesu.

Zunja Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tan, ka rusu hən ña Yesu ta inda skwi maga hən. Ka hlaghatá Yesu ta hən mistani, ka laghu hən nda tvə sana luwa ta hgə lu ka Betsayda nda ghəña tan. ¹¹ Snanja dəmgə kazlay: Laghula hən kə'a, ka sli'aftá hən zbiñtá hən. Ka lagha hən slanaghatá hən, ka zlghaftá Yesu ta hən, ka mnə tsi ta gwada ta ga mghama Lazglafta ña tan. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá hən ma danwa tan.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay ñani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a hən da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ña dza'a tan zba skwa zay nda vli ña hana tan, kabga ma mtak mu hadna,» ka hən. ¹³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Vlanwawla kaghuni 6a ta skwi ña zay ta hən,» ka'a. Ka duhwalhani mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ña dza'a ñni da dzawagaghatá skwa zay ña zunjá inda na mnduha na rki?» ka hən nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dambu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hən ka tsakavata hən hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Aray!» ka hən ka tsakanatá hən ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəñani, ka 6alanaptá tsi ka valantá duhwalhani ña daganaptá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawtá hən.

Ka tskaftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwanpde his.

Yesu ná, Kristiya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka'a dawanja da hən mantsa: «Wa i'i ka dəmgə ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hən nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hən guli mantsa: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantsa: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnanja Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30-9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá hən ka ndanja mantsa: «Yaha kuni da mnay dər ña wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwanja mndu ta danwa katakata, dza'a wdinwda la galata mndu nda gwal mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ña mnduha. Dza'a dzadza lu, ña sli'agaptani nda hafu badu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda hən demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da katsi, ba zlanjani ta ndanu ta ghəña ghəñani, ka vlatani ta ghəñani ka kla udza zlanjayni † inda fitik, ka dza'a mista da,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi, dza'a Zadinjada tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadinjada mndu ta hafani ta ghəña i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katanja mutsafta mndu ta inda na ghəña hadik na ka ñani ka Zadinjada tsi ta hafani, ka ghəñani a tsi na? ²⁶ Ka ta 6asa zlanj mndu ka mnanjá hga da, nda gwada da guli katsi, i'i Zwanja mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanjá tsa mndu ya badu sagha dza'a sagha yu ma glakwa da, nda ya ma glakwa Da da nda duhwalhani nda ghu6a, ta luwa.

* 9:14 Ngha ta Mata 14:21. † 9:23 Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hən nda ira tan,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlafta Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka nlaghatā hən ta ghwa da maga du'a. ²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavafta kumani tskəm, mbədavafha lgutani ka wudaku tilil ka nşulin. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kə'a dza'a kdinta magata skwi ta kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghər6a i Piyer nda grahani da hani, sli'avata tan, ka nghanā hən ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dğay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantša: «Maləma dā! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga nni ta həga tumpul hkən. Pal nja gha, pal nja Musa, pal nja Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtā hən, ka ksaftā zlən ta tsa duhwalha ya nghər hən ta saha tsa kusay ya bukwamtā hən. ³⁵ Ka gwadagaptā lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantša: «Nanana zwanja dā ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanan hən ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwanj nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha hən ta ghwa, ka sli'aftā ndəghata dəmgə ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatā sana mndu mataba mnduha: «Maləma dā! Ta ndə6a dzvu yu da kagha, nghanava na zwanja dā na 6a! kdakwakdakwa zwanja dā na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafta. Na ksaftani, gi wahayni

ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri nani, zlah kə'a ta zlinta. ⁴⁰ Ka ndə6u yu ta dzvu da duhwalha gha ma nja ghzligintā mida nā, trid traptra hən,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantša: «Gwal tənənə ghənə tan kul had zlgħay nda nūduf da hən, kulam nja yawu dza'a nzavaghu-nata yu? Kulam nja yawu dza'a nzata yu ka su'agħunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatā tsa zwanj ya, ka slanatā tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatā Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanaftā tsi ta tsa zwanj ya, ka vlantā tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndərmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnəglanəta Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndərmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwal-hani mantša:

⁴⁴ «Fawafa ta sləmən dīna, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da hən wa. Nda dīfa klatā ghənə tsa gwada ya da hən, kabga nja kwala tan kul snanəta. Ta zlənəy hən ta dawanəta tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka nərmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghən tan, ka zlərdə hən mataba tan. Ka hən mantša: «Wa mali mataba mu na?» ka hən. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka hgaftā tsi ta zwanj kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda hən mantša: «Dər wa ta tsu'aftā na zwanj kwitikw na nda hga dā, vərda i'i tsu'af tsi. Dər wa ta tsu'aftā i'i guli, tsu'af tsu'a ta tsa mndu ta ghunigihata ya. Tsa mndu ta nintā ghənani ka zwanj gudzekw dekdek mataba ghuni ya nā, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had kuni ta husanəta nā, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'agħutā Yuhwana ta gwada, ka'a mantša: «Maləma dā! Nda ngha nni

ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftá ŋni kabga had tsatsi mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «Ŋaw! Ma pyə kuni! Ka had gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kəl Yesu ka zlanťá ghəŋa hadik, ka klaftá tsi ta ghəŋani ŋa dza'a 6hata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kəma ta kəma. Ka sli'áftá tsaha ya ka ksaftá tvi, ka 6hadaghatá hən da sana zwanja luwa la Samari ŋa payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'áfta, kabga nzakwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snaŋta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwada ya, «Maləma da! Va a ka ta dawəŋta ŋni da Lazglafta ŋa zliginťani ta vu ta luwa, ka zadanata tsi ta hən ra?» ka hən. ⁵⁵ Ka mbədavatá Yesu ka davanaghatá hən: «[Sna a kuni ka mndəra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndərga tsaya ma ndanu wu! Sagha a Zwanja mndu da zadanatá mndu wu, saghasa ŋa mbanáftá hən,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'áfta hən ka laghwi da sana zwanja luwa.

Zlanťá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu

Mat 8:19-22

⁵⁷ Ta mbada hən ta tvi, ka sana mndu mantša: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantša: «Mamu ghuruma gərhanja, mamu həga dyakha, Zwanja mndu ná, had vli ŋa fadatani ta ghəŋani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantša: «Mbada mista da!» ka'a nda tsi. «Mghama da! Zliha-zla ka dza'a yu padamtá da da karaku,» ka tsaya zlghanáftá wi. ⁶⁰ «Zlanťzla ta gwal nda rwa ka pada hən ta ghəŋa tan, sli'afslí'a kagha ka dza'a ka da mna gwada ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantša: «Ta dza'a yu mista gha mghama da. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a da ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantša: «Ka nda ghada sli'áfta mndu ka dza'a mista da, ka ləglaghwani ngha vli

nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, had hayhayani dekdek ŋa magaftá slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

Ghunafta Yesu ta duhwalha ndəfəŋ mb-sak his mida

¹ Tahula tsa ka zabəglaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəfəŋ mbsak his mida, ka ghunaftá tsi ta hən his his his ta kəma ta kəma da inda vli ya má dza'a 6hata tsatsi. ² Ka'a nda hən mantša: «Dagala skwiha ŋa tskay ta vwah, tsaw slaghwa a mnduha ŋa magay wa. Ndə6awa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndəgha ŋa tskanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsemi, dər zlibi, dər 6a6ah. Yaha kuni laghwi da gaga zgu ŋa mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagha kuni, “ka nza zdakwa Lazglafta ta ghəŋa na həga na,” ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zdaku ma tsa həga ya katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya nda tsi. Ka had tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'aftsu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlaghunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'áftá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlaghunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul dughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. “Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta,” ka kuni dza'azlay nda hən, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu'áftá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda hən na: ¹¹ “Wana ŋni ta tukwaghunatá nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'áfta ta səla ŋni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə'a.” ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Bađu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná,

* 10:12 Ngha ta Zlrafta 19:1-29.

ta ləŋləŋa ŋa luwa Suduma* ka ŋa tsa luwa ya,» ka'a nda həŋ.

Luwaha ta kwalaghutá zlgħafta nda ŋuduf

Mat 11:20-24

¹³ «Daŋwa ŋa gha luwa Kuraziŋ! Daŋwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəməzəmə maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduŋ katsi ná, má nda kda fitika mbəđanaftá taŋ ta nzakwa taŋ, ka zlanavatá maga ghwađaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəŋ ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway bađu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malaghumala kafatá guma ta ghəŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ ka ŋa ghuni.

¹⁵ «Kagha luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagha ra? Siga! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantša: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada da sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'aftá kaghuni, i'i kwalaghu tsi ta tsu'afta. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'aftá i'i, kwalaghukwala ta tsu'aftá mndu ta ghunighata,» ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfəŋ mbsak his mida ya

¹⁷ Manda lagħwa tsa gwal ndəfəŋ mbsak his mida ya, ka varaktá həŋ nda rfu katakata. «Mgham da! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna həŋ ta gwada davanagħar ŋni ta həŋ nda hga gha,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda ngħa yu ta halaway ta dəđagata ta luwa manda wuđakwa luwa. ¹⁹ Snawa 6a! Vlagħunavla yu ta mbrakwa diŋlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghəŋa inda mbrakwa ghuma, hađ sana skwi dza'a balagħunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snagħunata ghwađaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghəŋa vindatá hga ghuni ta luwa,» ka'a nda həŋ.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

† 10:27 Ngħa ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zđanaftá Sulkum nda għuđa ta ŋuduf ta Yesu, ka'a mantša: «Əŋka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghəŋa difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, nda ya da gwal nda mahizl ma ghəŋa taŋ, ka maranaŋtá ka ta gwal kul snaŋtá skwi. Kahwathwata mantša nzakwani Da, ta rfa kagħa yu ta ghəŋa đvaftha gha mantša, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da da, hađ mndu nda sna ta tsa Zwaŋ ya wa, Da yeya nda sna. Hađ mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwaŋ yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwaŋ ta maranaŋta,» ka'a. ²³ Ka mbəđavatá Yesu tvə duhwalhani, ka mnay ŋa taŋ nda ghəŋa taŋ kazlay: Rfu ŋa ghuni, kaghuni gwal ta ngħaŋtá skwi ya ngħaŋ kuni kə'a. ²⁴ Ka yu ta mnagħunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma ngħaŋtá skwi ya ngħaŋ kaghuni, trid ngħa a həŋ wa. Si ta kumay həŋ ta snaŋta, sew, sna a həŋ wa,» ka'a nda həŋ.

Dvuđva ta Lazglafta, đvuđva ta sləvda għa guli

²⁵ Lagħa sana mnda tagħa zlahu ŋa mn-duha ka sli'afta kabga ŋa dzəghaŋtá Yesu, ka'a mantša: «Maləma da, nu dza'a yu magata ŋa mutsafta da ta hafu ŋa kdekedzer na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantša: «Waka lu vindaftha ma deftera zlahu na? Nu dzaŋaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka đvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kdavakta ŋudufa gha, nda kdavakta hafa gha, nda kdavakta mbrakwa gha, nda kdavakta ndana gha guli, ka đvuta ka ta sləvda għa manda va ghəŋa għa† kə'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantša ya nzakwani, la magay mantša dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantša: «Wa ya ta nza-kway ka sləvda da na?» Ka tsa mnda tagħa zlahu ya kabga ta kumay ta nza-kwa gwada ta ŋani. ³⁰ Ka Yesu mantša: «Mbada sana mndu ka sli'afta ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dəđamtá tsi mataba la gənda, ka zlu'atá həŋ ta tsa mndu ya ka dgata ka pđanamtá hafu hafu, ka lagħwa taŋ. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi ŋa Lazglafta ta va tsa tvi

ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kə'a ná, ka ksanjá tsi ka hidahida. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rdi nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kdihani. Ka klaghata da həga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani, ka klaftá tsi ta tseda vagma mndu his ta maga slna ka vlanjá mndu nda tsa həga ya, ka'a nda tsi mantsa: "A'a, ka nghapta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghəjani ya, na mnihata gha vragaghar yu, na plaghata da," ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkən ya, ta nzakway ka sləvda tsa mndu ta dədamta mataba la gənda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidahida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'afra i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbada i Yesu nda duhwalhani, ka bhadaghatá hən da sana luwa. Ka tsu'afra sana marakw ta hgə lu ka Marta ta Yesu ga tan. ³⁹ Mamu mukumani ta hgə lu ka Mari guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwadə tsi, ⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay na Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Tha a kagha ta na zlidinta mukuma da ta slna na katək ra? mnanamna ba ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyə ka ta ghəja gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghəja ndəghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vərđani ya dza'a kwal lu klugudunusta dekdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a na duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magə Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kdakwani ta maga tsa du'a ya, Ka dawantá sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama da! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda

ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta magə kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay:

“Da nni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḅa, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlanjavla ta skwa zay prək zay nni inda fitik,

⁴ planjavla ta dmakwa nni, manda ya ta plinista anni ta dmakuha gwal ta maganata guli.

Ma zlanja ka tawa skwi dza'a dzəghanata,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'afra tsa mndu ya ma takala, ka laghwani slanaghatá tsa grani ya. “Zwanama da, katihakata nda kanaya buradi hkən. ⁶ Mamu sani mataba graha da si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had skwa zay na vlanja da wu,” ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma həga, ka'a mantsa: “Ma gərzlə ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha da, nda ghada nni ta ghəzən nda zwana da, lavglin a yu ta sli'afra na vlaghatá buradi wu,” ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dər má lavinta a tsi ta sli'iglafta na vlanjá skwi ya ta dawu tsi, kabga dər má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afra ka vlanjá inda skwi ta kumə tsi kada kwala tsi ta gərzləgəta.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dər wa ta dawanta ta mutsay, ka dər wa ta zbanja ta slafsla tida, ka dzandza mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlanjá zwanani, dawanjər tsi ta buradi na? Ari ka klipi a dawanj tsi, na klaftani ta nahadik ka vlanja ka zlanjá klipi na? ¹² Ari ka slislik a dawanj tsi ná, na klaftani ta rda ka vlanja na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi dina na zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlanjá Sulkum ta mndu ta dawanta rki na?» ka'a.

Ghzlay Yesu ta duhwalha halaway
Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzligintá Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zlraftá tsa mndu ya ta gwađa tsalen, ka va ndərmim dənga. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa dənga ya mantša: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghəŋa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka həŋ. ¹⁶ «Magaŋnamaga ta mazəməzəm dza'a maraŋta kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha kə'a,» ka sanlaha nda tsi ŋa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana taŋ, ka'a mantša: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ŋa zlazlakwa həga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapdga halaway his katsi ní, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gdavata tama, "ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway" ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəŋ dza'a tsaghunatá gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta maraŋtá ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbafhba mndu nda mbra ta vghani ka ngha həgani ka tsi ná, haď skwi dza'a ksantá skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habafta tsehwtehwewh ka hləgadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəŋani tida ya katsi, ta haď mbrakwani wa. Ŋa hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dginta.

²³ «Mndu ya kul haď mista ďa ná, nda i'i gwadani. Mndu kul haď ta katihata ka tskanata ná, kwizintá ŋani,» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi
Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabša ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ŋa dza'ani da ra vli tuhwayaŋ tuhwayaŋa, ŋa zba vli ŋa mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ŋa mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa həga ďa ma vəl sabi yu ya

gra," ka'a, ŋa sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghatá tsi da tsa həga ya, nda tsukwa vli mida nda paya ďina katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay ŋa vraghutani, ŋa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəŋ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ŋa lama taŋ da tsa həga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nzakwa tsa mndu ya ka őwadzuta ka malaghutá nzakwani taŋtaŋ,» ka'a.

Tfawi ta ghəŋa gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma huďi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klanťá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katək ná, rfu da mndu ta fata sləməŋ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ŋa gwal ta dawə mazəməzəm da tsi

Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantša: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má magaŋnamaga lu ta mazəməzəm ta saha daga da Lazglafta, ka həŋ ta daway. Haď sana mazəməzəm dza'a maganata lu ta həŋ, ka mndərga ŋa anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka ŋizla ŋa gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwaŋa mndu, ŋa gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'in ta haďika Seba ka lagha da sna difil da Salumuŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuŋ hadna, baďu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, ŋa ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həŋ ta gwada anabi Yunas, ka mbəďanaftá həŋ ta nzakwa taŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Baďu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, ŋa ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnay ŋa mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək
Mat 5:15, 6:22-23

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

³³ «Haď mndu ta tsamtá vu ma pitirla ƚa fata ma lwa vli ka ka dzuɓamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ƚa nghan̄a mnduha ta lami da h̄aga ta tsuwad̄ak. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta d̄inad̄ina ira gha, ma tsuwad̄ak vgha gha. Ka nda ɓadza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwad̄ak ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwad̄ak inda vgha gha, haď pɗakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwad̄ak manda tsuwad̄aka pitirla ta tsuwad̄aka vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta gh̄əŋa dina
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kɗakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ƚa dza'a za skwi ga tan̄. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazintá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya ƚa ghuni ta mbazint̄a, ama ma ɲudufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá huɗani guli ra? ⁴¹ Klawá skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni ƚa gwal ka pɗu, tsaya dza'a kəl inda skwi ka nzaku tsuwed̄aka da kaghuni.

⁴² «Daŋwa ƚa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwan̄ ta nzakway mataba n̄dali ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay ƚa Lazglafta, ka zlan̄tá nzaku tɗukwa, nda ɗvutá Lazglafta. Tsaya skwi má ƚa magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Daŋwa ƚa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni ɗvaftá tant̄aŋa vla nzaku ma h̄aga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu ƚa ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Daŋwa ƚa ghuni! Manda kulu ta zwad̄uta ta mbad̄ə mnduha ta mbad̄a tida kul snan̄ta ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama ɗa, an̄ni ta razə ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ƚa mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Daŋwa ƚa ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kərtawa ndəgaku ka kaghuni nda mnduha, va a

kaghuni ta hintá ɗər ndəfiŋa dzva ghuni ƚa katan̄tá hən̄ ka klay wa.

⁴⁷ «Daŋwa ƚa ghuni! Kula anabiha psła dzidziha ghuni ghalya ƚa ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zɗəgaghunazɗa tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kə'a. Pslapsla hahən̄ ta la anabiha, baba kuluha tan̄ ƚa ghuni. ⁴⁹ Tsaya kəl Lazglafta ma ɗifilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunədaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta hən̄, dza'a pslapsla hən̄ ta sanlaha, dza'a ganapga hən̄ tiri ta sanlaha kə'a. ⁵⁰ Ta ghəŋa tsaya dza'a kəl lu ka ghuzlanan̄tá iri ta gwal ta na fitik na kabga psłata tan̄ ta inda la anabiha daga złrafta ghəŋa haɗik, ⁵¹ na złrafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuɓa ma h̄aga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlanan̄ghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghəŋa vəl psłata tan̄ ta tsa mnduha ya.

⁵² «Daŋwa ƚa ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snan̄tá skwi, lamə a vərɗa kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlan̄ta Yesu ta tsa vli ya, ka złraftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta złurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka ɗakwats hən̄ ƚa ksaf̄ta nda gwada dza'a sabi fətes ma wani, ƚa fanamtá tɓan̄ ma lwi.

12

Gwada ban̄luwa
Mat 10:26-27

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha ɲəɗɗəm tavata Yesu ka ɓisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka mad̄gwirmad̄gwir ta magə hən̄ ya. ² Haď skwi nda ɗifa dza'a kwal kul sabi ta ɗaɓi wa. Haď skwi kɗekkɗek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta ɗaɓi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləmən̄ ma sləmən̄ ma dzuguvi dza'a tuta wɗiɗ ta ɗaɓi.»

Fafwa gh̄əŋ ta Lazglafta
Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunatá kaghuni ta nzakway ka graha ɗa: Ma zləŋ kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwen̄kwen̄,

kul laviṇṭá hən ta magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zləṇay. Zləṇawa zləṇa ta Lazglafta. Tsatsi ta laviṇṭá dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nza-kwani, tsatsi dza'a kuni zləṇay, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had'lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya dər turtuk ma hən wa. ⁷ Mbədaf mbəda lu nduk nda swidi ma ghəṇa ghuni tani, ma zləṇ kuni ta zləṇ dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnaṇṭá Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maraṇṭá ghəṇani ta daḡi ka mnay: «Na Yesu i'i» ka'a ná, ka Zwaṇa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: «Na da na mndu na,» ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: «ṇa Yesu a i'i wu» ka'a, ka Zwaṇa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: «Na da a na mndu na wu,» ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza ṇazlu ta ghəṇa Zwaṇa mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuḡa dza'a razanafta mndu katsi, had'lu dza'a plinistá dmakwani dekdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghata guma, ka dər da gwal tsa guma nda gwal ṇumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza'a kuni magay ṇa kata ghəṇa ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuḡa dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ṇa mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba dəmga nda Yesu mantsa: «Maləma da, mnanamna ta zwaṇama da kada dganapta ṇni ta skwa za hga ṇni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i'i ṇa tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i'i ṇa dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda hən nda mahdihdi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva

dagala. ¹⁷ «Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had'vli ṇa pgha na nimaya da na wu?» ka'a ma ghəṇani. ¹⁸ «Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzaḡiṇṭá guvurha da yu, ka tahanaghata ṇa tskamta da ta inda nimaya da, nda hamata skwiha da mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dər ṇa vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha da,» ka'a. ²⁰ «Rghargha vgha na, kuḡaṇ hafa gha ta na rvidik gita u na, ṇa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəṇani, ka zlaṇṭá tskanatá skwi ta ghəṇani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ṇa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta «He', a nu dza'a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,» kə'a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvu 6a, had' ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had'wbani wu, had' guvurani guli wu, Lazglafta ta zunṭá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza'a laviṇṭá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəṇa hafani kabga vəl mnayni ta he' na?

²⁶ «Ka si laviṇ a kuni ta magatá skwi dər ka ki'a wu, nu ta kəl kuni ka mna he' nda pdakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah 6a, had'hən ta maga slna wu, had'hən ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumuṇ, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ṇa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzuṇ ma vwah ná, gi gamahtsimani ṇa drinta nda vu. Kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nah-gani ta htinṭá zlghay nda ṇudufa ghuni? Nu kul laviṇṭá kuni ta faftá ghəṇ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza'a kuni zay nda skwi dza'a kuni say. ³⁰ Gwal kul snaṇṭá Lazglafta ma ghəṇa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta dvay kuni ta tsa skwiha

ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghnavla Lazglafta ta pďakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghal ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwanja bra. Zďəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawinwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dginja kuni ŋa gwal ka pdu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul ɓadzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksanja a ghali wu, ksanja a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskata gadghala gha ya na, hada ŋudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwanja mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ŋa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzanja danahaga tan ta watgha vrakar tsi ma vla kla makwa ŋa gunanata tan. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha danahaga tan slanaghatá hən ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ŋa nzanatani ta hən ma vla za skwi, ŋa saghani vlanja skwa zay ta hən. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta hən ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləmən dīna. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da tan kati, má dza'a nzanza ndiri má zlanja a ka zlatani ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndananja kuni dza'a sagha Zwanja mndu,» ka'a.

Nərma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piye dawanta mantsa: «Mghama da! ŋa anji nda ghəŋa ŋni re, ari ŋa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdihdi na na,» ka'a nda tsi. ⁴² «Wa na mndu tdukwa nda mahizl ma ghəŋani na na? Tsaya a mndu dza'a danahəgani mnay ŋani: "Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ŋa gwal ta magihatá slna nda fitikani," ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha danahəga slanaghata ta magay mantsa ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta

mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəŋa inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghəŋani mantsa: "Wana nda gərda mghama da katək na," ka'a ka linja psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku kati, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snanja tsi, ŋa ghuyaghunaptani ta danja katakata, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dgapdga lu kwərđək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snanja skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka dgapta, ki'a yeya dza'a dgunja lu. Ka dagala vlanja lu ta mndu kati, dagala dza'a dawalu da tsi guli. Ka si fərta tani vlanja lu ta mndu kati, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlaɓa ta mnduha ta gwada ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadik, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya danja manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kulun yu ta magatani. ⁵¹ Zďaku klagagha yu ta ghəŋa hadik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwanja, dza'a nda dma i zwanja nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata dəmga na: «Nghay ghuni ta njatá ghwayak nda ga mazu ná, "dza'a saghasa imi" ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, "dza'a mamu vis gita," ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa madgwirmadgwir madəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta

dganatá skwiha ta magaku ta hadik nda ya ta luwa, waka kuni traptá snantá dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəŋa ghuni traptá tsatsaftá maga skwi dina? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sli'afta kuni ka dza'a da guma katsi, navaŋa ka dzray nda tsi ma kdaku kuni ka bhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludziha, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka v zamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghu-nata ná, "had ka dza'a walaŋtá sabi hada ka ta kdin a ka ta platá kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,"» ka'a.

13

Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'adaghatá san-laha ma mnduha mnay ŋa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psila Pilat ma fitika dray tan ta skwi ŋa Lazglafta. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Mal ŋa tsa la Galili psila lu ya glakwa dmaku ka ŋa pđakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl hən ka ghuytá tsa danwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ŋa tan wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kuni demdem manda hahən. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpđə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta hən ya ná, mal ŋa tan glakwa dmaku ka pđakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ŋa tan wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kaghuni manda hahən guli,» ka'a.

Fuya kul had ta yaku

⁶ Wya ka'a nda hən nda mahdihdi guli: «Mamu sana mndu dyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da daga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a dekdek wa. ⁷ Ka'a nda tsa mndu ta ngha tsa vwaha inabi ya mantsa: "ngha

6a ta na ghuraf na, mahkəna vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. Naw ŋa zlənutani ta vli ka bətbət na, tsintsal!" ka'a nda tsi. ⁸ "Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinta yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza'a yafya kdaghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi ŋa tsinta gha,"» ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul dughwanaku bađu sabat

¹⁰ Bađu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi ŋa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku ghwanpđə tghas ŋin sulkuma halaway kutsuvud, laviŋ a ta sladata ndədap wa. ¹² Nghanja Yesu ta tsa marakw ya, ka hganja tsi. «Nda mba ka ma danwa gha makwa da,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndədap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanafá tsi ta nuduf ta mgham ta ghəŋa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu bađu sabat ya. «Mamu fitik mku' ŋa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, bađu sabat a wu,» ka'a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi bađu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Maghwanapđə tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plintá tsəna marakw na ma tsa zidá ya bađu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutá tsa zlghawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəŋa inda nərma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza'a gra lu ta ga Mgham Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra yu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka sləgamta ma gam, ka dyaftá tsi ka glafta gədiz, ka babaftá dyakha ta hga tan ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

* 13:15 Ngha ta Lukwa 2:7.

*Gwada ta għeja is**Mat 13:33*

²⁰ Ka Yesu guli mantša: «Ndaw dza'a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka laḡanamta ma gratá darama hupu hkən ja ḡlanafta inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

*Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?**Mat 7:13-14,21-23*

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Ursalima, ka dza'a nda tagha skwi ja mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu dawanta da tsi: «Mgham dá! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda həj mantša: ²⁴ «ḡavawaja ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndəgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ja trapta tan.

²⁵ «Ka sli'afslí'a danahəga ka nərzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ja kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama dá! Mghama dá! Gunanaguna ta watgha kə'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama dá! Ta va anji si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghə ka ta skwi ja mnduha ta inda pazlala ma luwa ḡni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi," ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpada sli'in nghanər kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdinwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'akslí'a mnduha nda ta slərpa luwa fwad, ja nzata tan ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway həj ta kəma. Gwal ta kəma ndanana, dza'a nzakway həj nda hul,» ka'a.

*Yesu nda Ursalima**Mat 23:37-39*

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka həj mantša: «Ta psa kagha Hiridus ja dzata, sli'afslí'a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka həj. ³² «Lawa mnanatá tsa gərhan ja kazlay: Ta

ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkəna fitik ja kdinta da ta slna da, ka'a nda həj. ³³ Ka kda yu ta mbada da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanťa mtuta ma Ursalima wa.

³⁴ «Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunəgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá həj nda pala. Kumanjuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlaghunantá həga ghuni. Had kuni dza'a nğəglantá i'i dekdek ha ka sagha fitik dza'a mnə kuni kazlay: Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kə'a,» ka'a nda həj.

14*Mbanafta Yesu ta mndu badu sabat*

¹ Badu sana sabat, ka sli'aftá Yesu ka lami da həga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka nğhay ndeezla. ² Mamu sani mndu kul dughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ja mba mndu badu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawanta da gwal tagha zlahu ja mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid nzanza həj kul zlghanaftá wi. Ka lagha Yesu ksantá tsa mndu kul dughwanaku ya ka mbanafta, ka ghuninta dzaghani. ⁵ Ka'a nda həj tama mantša: «Wa mataba ghuni ka dədaghadəda zwanani, ka slani a tsi da vəvrəm badu Sabat dza'a kwal kul tdiginta misimmisim na?» ⁶ Trid, traptra həj ta skwi ja zlghanaftá wani.

Dasuwa kaka nda vli ja nzata gha

⁷ Na nğhay Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku dinadina, ka'a nda həj nda mahdihdi mantša: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi lə ka da nzata ma vli dina, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malaghutá kagha hgaf lu ja da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni ya, da mnay ja gha kazlay: Sli'afslí'a, zlananžla ta na vli na ta na mndu na kə'a, ja ksutani ta kagha ka hula ta dza'a

nzəglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kə'a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, "6ay gra! sli'afslí'a, sawi da nzata hadya," ka'a dza'azlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghəñani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganatá ghəñani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda həñ.

Hagaftá gwal ka pđu ɲa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa ka vaghu dər skwa zay ka hani a tsi ɲa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanama gha ta zwanama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta sləvdaha gha ka gadghəl ka gadghəl, da hgaftá həñ ta kagha ɲa plaghamta manava tsaya bađu ya ga tañ guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa katsi, haga ta la ka pđu, nda la ka marghum, nda la nda rwa səlahə tañ, nda gwal nda ghulpa, ɲa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga haď fitik dza'a plaghamta həñ manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta bađu fitik dza'a sli'agapta tđukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwada ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka haganťá tsi ta mnduha nda ndəgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha haganť tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva turtuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a da nghanata ná, ki6a, wya dzvu," ka sani tanťanť nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwanť dza'a yu dzaghanť" ná, ki6a, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta da yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu 6hata," ka sani nda

ɲani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dza-gha, ka rusanafťá tsi ta mghamani. Ka 6asaftá tsa danahəgani ya ta ɲuďuf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: "La misim-misim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pđu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la nda rwa səlahə tañ," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama da, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla ɲanťá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danahəga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, haď mndu mataba tsa gwal haganť lu ya dza'a danťá skwa zaya da wa,"» ka'a.

Dina zlanťa duhwalha Yesu ta inda skwi

Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbada mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbədavata Yesu, ka'a nda həñ mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malaghutani ta đvutá i'i ka i dani nda mani, nda markwa tañ, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghəñani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala da. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zləñayni*, ka kwalaghutá dza'a mista da, laviñ a ta nza-kway ka duhwala da wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, haď ta nzata ka mbədaftá mbsaka skwi dza'a zadĩnta tsi karaku ɲa nghanťni ka mamu re haď wa a tsedani prək ka kđĩntá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kđĩntá bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghu6asay həñ. ³⁰ "Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traptá kđĩnta," ka həñ dza'azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, haď ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a laviñərlaviñ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a sagha guyata nda tsi nda mnduha dambu' hisambsakwu ra? Tsaw tsatsi, dambu' ghwanť yeya ɲani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a nghanapta laviñta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul 6hadaghatá

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

tsi ndusa, ɲa dawa tva dzrafta nda tsi.
³³ Mantša tama, haɗ mndu dza'a lavinɗa
 nzata ka duhwala ɗa mataba ghuni, ka
 zlinɗa tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu
 sganaghata.

Slughul kul haɗ zɗaku mida

Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zɗa slughul, ka nda kɗa zɗaku
 mida katsi, ndaw dza'a vrɛglanamta lu ta
 zɗakwani na? ³⁵ Zɗɛgla a ɲa pghafta ta
 vwah dɛr ɲa rgwa wu, dza'a pghidinɗa
 lu ta haɗik. Ka mamu mndu nda slɛmɛɲa
 snay, ka sna tsi,» ka'a.

15

Slafɗa sana mndu ta tuwakani nda zaɗa

Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal
 ta tska dzumna da sna gwada da Yesu.
² Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu
 ka rurunwaku. «Niɲna na mndu na ta
 ghɛɲani ka gra gwal dmaku, wana ta za
 skwi kawadaga nda hɛɲ,» ka hɛɲ. ³ Ka
 mnɛ Yesu ɲa tanɗa mahdihdi hdi: ⁴ «Waya
 mataba ghuni, ka dɛrmɛk tuwakhani,
 ka zadavaghuta ya turtuk mataba tanɗa,
 dza'a kwal kul zlanavatá tsa pɗakuha tanɗa
 tɛmbaymbsak tɛmbay mida ya ma mtak,
 ka laghwida zba tsa turtuk ta zwaɗuta ya,
 ha ka nghanɗani na? ⁵ Manda nghanɗani, ka
 rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani.
⁶ Manda vraktani dzagha, ka haganɗa tsi
 ta grahani nda slɛvdahani. «Sawa ka rfa
 mu ta rfu, wana nda nɛɲa yu ta tuwaka
 ɗa si ta zwaɗuta kay,» ka'a nda hɛɲ. ⁷ Ka
 yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala
 rfu ta luwa ta ghɛɲa mnda dmaku turtuk
 ta mbɛɗanaftá nzakwani, ka ɲa tɗukwa
 mnduha tɛmbaymbsak tɛmbay mida ta
 kwalaghutá mbɛɗanaftá nzakwa tanɗa,»
 ka'a.

*Slafɗa sana marakw ta kwabani si ta
 zwaɗuta*

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley
 ghwanɗa, ka zwaɗugudunustá suley turtuk
 matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma
 pitirla, ka tsukwa hɛɲa ka psay ɗasuwa
 ha ka nghanɗani na? ⁹ Manda nghanɗani,
 ɲa haganɗani ta magrahani nda slɛvdahani.
 «Sawa, rfama ta rfu, wana nda nɛɲa yu

ta suley ɗa si ta zwaɗuta kay, ka'a.» ¹⁰ Ka
 yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala
 rfu da duhwalha Lazglafta ta ghɛɲa mnda
 dmaku turtuk ta mbɛɗanaftá nzakwani,»
 ka'a.

Dukwafta dani ta zwanani si ta zwaɗuta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu
 his zwanani. ¹² «Ari da! Vlihavla ta
 ɲada ma skwa za hɛɲa má dza'a yu mut-
 say,» ka sagɛɲ nda dani. Aray, ka da
 tanɗa. Ka dganaptá tsi ta gadghɛɲani ta hɛɲ.
¹³ Tsɛɓakw fitik tahula tsa, ka dzawinɗa tsa
 sagɛɲ ya ta ɲani demdem, ka sli'aftá tsi
 ka laghwida ta sana haɗik di'ɲ. Hada, ka
 ɓadziɲta tsi ta skwani ma maga sli'ɲsli'ɲ.
¹⁴ Manda kuduta tsa skwani ya demdem,
 ka slatá maya ta tsa haɗik ya. Lay, ta haɗ
 skwi dekdɛk da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá
 ghɛɲani ɲa maga slna ga sana mndu ma tsa
 haɗik ya. Ka ghunaghatá tsa mndu ya da
 nɛɲa ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzɛ
 maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya
 ghuvazuha ya, lay haɗ mndu ta vɛɲta wa.
¹⁷ Ka zɛɛftá tsi ta ndanu: «Kidaghi gwal
 ta ksa slna ga da ɗa, ta za skwi ka haslay,
 wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a
 vru yu da da ɗa. Vradaghata ɗa ya, da! ma-
 ganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, ma-
 gaghama yu ta dmaku guli, ¹⁹ rɛɲa a yu
 ka hɛɲa ka zwanɗa gha wu, fafa ta i'i manda
 mndu tekwa mataba gwal magaghatá slna,»
 ka yu dza'azlay nda tsi, ka'a. ²⁰ Ka sli'aftá
 tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka ɓhadaghata dzagha wu,
 ka nghanɗa dani. Ka ksafɗa tsi ta dani
 ka hidahida, ka sli'aftá tsi nda hwaya, ka
 lagha tsi habwa' tida, ka brusay. ²¹ «Ari Da!
 maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta,
 magaghama yu ta dmaku ta kagha guli,
 rɛɲa a yu ka hɛɲa ka zwanɗa gha wu,»
 ka tsa zwanɗa ya nda tsi. ²² «Klagapwa kla
 misimmisim ta tsa lgut ɗina katakata ya,
 ka suɗanavata kuni, fanaf kuni ta halagar
 ta dzvu, suɗanam kuni ta ɓaɓah ma sɛɲa.
²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda
 uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu
 ta rfu. ²⁴ Nana zwanɗa ɗa wana tsi na ná,
 manda skwi si nda mta, wana vrakta nda
 hafu, si nda zaɗa ka nghanɗa tsi,» ka dani
 nda kwalvahani. Ka zɛɛftá hɛɲ ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktá tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda hëga, ka snantá tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga tan. ²⁶ Ka hganťá tsi ta sani ma kwalva tan, ka dawanťá da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ «Zwanjama gha ya ta vrakta, ka dzatá da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nghanťani ta dughwana,» ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka 6asaťá tsi ta nđuť, ka kwalaghutá dza'a da hëga. Ka sabë dani gatay ŋa lamani da hëga. ²⁹ «Má kidagha vakwa da na ta magaghatá slna, ta kwalaghu a yu dekdëk ta snatá skwi ta mniyata ka wa. Ta ksaf a ka ta dër 6iza6iza gu ka vliyata ŋa hnata da, ka rfay ŋni ta rfu nda graha da wa. ³⁰ Na vrakta zwanja gha ya ta zadanatá gadghëla gha ŋa gwal ta hliri ná, ŋani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka ka,» ka'a nda dani. ³¹ «Sagëŋ, kawadaga kagha nda i'i inda fitik. Inda skwa da ná, ŋa gha ya. ³² Nda ra ka magatá skwa skalu, ka rfay mu ta rfu. Nana zwanjama gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktá tsi nda hafu. Si nda zada, ka nghavatá tsi,» ka dani nda tsi.

16

Njërma kwalva

¹ Ka Yesu nda duhwalhani guli mantša: «Mamu sana mnda gadghël ta hlaťá huzlani ka pghanamtá sana mndu ma dzvu ŋa nghanata. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa'a tsa mndu ya ta badza huzla gha kə'a. ² Ka hganťá tsi. Ka'a nda tsi mantša: «Waka ka ta magay ka lu ta snë yu ya na? Mnihamna káka ta maga slna gha. Ndanana na, nzëglanaghata a ka ta ghëŋa huzla da wa,» ka'a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantša: «Waka yu dza'a magay tama? Wana hlaghuhla danjahëga da ta inda huzlaha ma dzva da? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa da wu. Ka la yu da gatá skwi ka yu, dza'a ksay ta i'i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza'a yu magay dza'a kël mnduha ka tsu'atá i'i ghzlëdisrë lu dazlay,» ka'a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaťá tsi ta gwal nda huzla danjahëgani da hëŋ. «Kidaghi skwi ta dza'a ka vlay ŋa danjahëga da na?» ka'a

nda tanťanja mndu. ⁶ «Garwa rđi dërmək ya,» ka'a nda tsi. «Klafkla ta delewera gha, nzanza misimmisim ka vindaťa ka ta hutafmbsak,» ka'a nda tsi. ⁷ «Ki da kagha, ta kidaghi ŋa gha ŋa vlay?» ka'a nda sani guli. «Buhwa hya dërmək ya,» ka'a nda tsi. «Klafkla ta delewera gha, vindaťvinda ta Tghasmbsak,» ka'a nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danjahëga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghëŋa hadik na nzakwa tan mataba tan, ka zwana tsuwadək,» ka'a.

Lavin a mndu ta gwaťá danjahëga his wa

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata na: Hlawana ghwadaka skwa gadghël ta na ghëŋa hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Bađu kdaghutani da kaghuni ya, ŋa tsu'ay Lazglaťa ta kaghuni ma hëgani ŋa kdekedzen. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ŋanatá skwi kwitikw, nda sna guli ta ŋanatá skwi dagala. Ka sna a mndu ta ŋanatá skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ŋanatá skwi dagala wa. ¹¹ Ka lavin a kuni ta ŋanatá ghwadaka skwa gadghëla na ghëŋa hadik na wu katsi, wa dza'a mnay kazlay: Zlgha ta vërda skwa gadghël kə'a? ¹² Ka lavin a kuni ta ŋanatá skwa gadghël wu ní, wa dza'a vlaghatá vërda ŋa gha ma skwi tama.

¹³ «Lavin a kwalva turtuk ta ga kwalva danjahëga his wa. Nda husanťa sani turtuk, nda dvutani ta sani. Ka mantša a tsi wu, dza'a ndi'anava ndi'a ta vgha ta sani, ŋa husanťa tsa sani ya. Lavin a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglaťa kuni guli na, ka kwalva tsedi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglaťa

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghu6asu la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga dvuďva hahëŋ ta tsedi. ¹⁵ Ka Yesu nda hëŋ mantša: «Ka tdukwa mndu anji ka kaghuni ta mara ghëŋa ghuni ta këma mnduha. Tsaw nda sna Lazglaťa ta nđuťa ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglaťa.

¹⁶ «Daga ghalya ta zlaťá lu ta mna gwada ta ghëŋa skwi vindať lu ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda

maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zlaftá lu ta mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu'u mnduha ta vgha ŋa lami. ¹⁷ Tsaw mal ndəkweɗata hərduta luwa nda hadik ka dəɗavaghuta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzliŋ zə'ala taŋ guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefedfeda nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi zdazda ta zə lu ga taŋ. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pɗu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katək ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pɗu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka padamtá lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta ɗaŋwa katakata ma vla nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanťá ghəŋ ná, ka nghanťá tsi ta Abraham di'ŋ kawadaga nda Lazar. ²⁴ «Da ɗa Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiŋa dzvani ma imi, ka diɗifta tsi ta ghanik ləŋlən, kabga ta ghuya ɗaŋwa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzatá lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: «Sagəŋ! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəŋa hadik, ta ghuyə Lazar ta ɗaŋwani ya. Ndana tama nda ləa ŋudufa tsatsi, ta ghuyə kagha ta ɗaŋwa gha. ²⁶ Zlanha lu ta tsa, mamu mghama gudzuvrūŋ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli'aftha hadna da aŋni ŋa dza'a da kaghuni ná, laviŋ a həŋ wa. Laviŋ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da aŋni guli wu,» ka'a. ²⁷ «Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da ɗa, ²⁸ kabga ta mamu zwanama ɗa hutaf. Ka dza'a tsi da snanamťá həŋ, da

sagha hahəŋ guli da ghuya ɗaŋwa ma na vla ghuya ɗaŋwa na,» ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ «Mamu vindatá deftera zlahu Musa nda vindatá gwada la anabiha da zwanama gha, ka snasna həŋ,» ka Abraham nda tsi. ³⁰ «Slaghwa a tsaya da ɗa Abraham wu, ka sli'af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həŋ ka tsi ná, hadahada həŋ dza'a mbəɗanaftá nzakwa taŋ,» ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ «Ka va a həŋ ta sna tsa zlahu Musa nda tsa gwadaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli'aftha mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həŋ, had fitik dza'a snata həŋ wu, ka Abraham nda tsi,» ka'a.

17

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dziŋtá mnduha ka tuthun. Ama ɗaŋwani ma mndu ta zləmbiŋtá sani. ² Ta dran ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəŋa ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanaŋmna dar. Ka mbəɗanaf mbəɗa tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfəŋ səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghaŋta kazlay: Bgadaya kə'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlghay nda ŋuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantsa: «Sagəŋnagha zlghay nda ŋuduf,» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu tsu'anaftá wani ta həŋ mantsa: «Ka mamu zlghay nda ŋudufa ghuni taɓta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni ŋa ya babala ya kazlay: Tɗaftda ta vgha gha ka dza'a ka vzamtá vgha ma drəf kə'a, ŋa snaghunatani.»

Vərda kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanatá rini a tsi, na gi nghanťa tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, «sawi misimmisim da za skwa zay» ka'a dza'azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza'a tsi mnay ná, «diha skwa zay, ka mbəɗapta ka ta lgut ŋa vla skwi ŋa ɗa, ta zə yu. Tahula tsa, ŋa zay gha ta ŋa gha

kə'a." ⁹ Dza'a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta na magay katsi, "nu hayhaya kwalva ma anni 6a, skwi ya laviŋ ŋni ta magata maga ŋni, ka kuni mnay,"» ka'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu ksu rda mndu

¹¹ Ta dza'a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwan hlu rda mndu ta həŋ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həŋ kətsau'. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahida ta anni,» ka həŋ kapaŋtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həŋ, «lawa la maranaŋtá vgha ghuni ta mnda dra skwi na Lazglafta,» ka'a nda həŋ. Tata mbada həŋ ka dza'a, gi kləwəf nda mbamba həŋ. ¹⁵ Na gi nghanťá sani turtuk mataba taŋ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlva Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwan a həŋ ta mbambafta kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kwenkwen ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəŋani. ¹⁹ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka, zlg hay nda ŋudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza'a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ghur a dza'a nghanťa lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. ²¹ «Had lu dza'a mnay kazlay: A! "Wana tsi," a! "Wa'a tsi" kə'a wa. Dina ka snaŋta ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həŋ.

Fitik dza'a sagha Zwanja mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantsa: «Dza'a saghasa fitik na kumaŋta ghuni ta nghanťá fitika Zwanja mndu dər turtuk səla

tsi, nghanťa a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: "A! Wa a hada a," "a! Wana hadna," yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda daslakwa wuda luwa ta sli'afta ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantsa ya dza'a sagha Zwanja mndu badu ŋani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta danwa katakata na vziŋta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantsa ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwanja mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagha taŋ na zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlundud zadanatá həŋ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ŋabəy, ka babay, ²⁹ vagim badu saghwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drəfa vu zadanatá həŋ tendərzlele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi badu tsa fitik dza'a zlagapta Zwanja mndu ya.

³¹ «Badu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dədəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma hudá həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu‡ 6a! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋani ná, dza'a zadinžada. Ama mndu ya ta zadinťá hafani dza'a mutsafmutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzləŋa turtuk, na klaghutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, na klaghutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, na klaghutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama da?» ka həŋ. «Ka ga mbla skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka'a nda həŋ.

18

Sana ghwadaka mnda tsa guma

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihdi na taŋ, na gdavata taŋ nda maga du'a, yaha malandugwa taŋ da rwaku, da zlanatá həŋ. ² Ka'a

* 17:26 Ngha ta Zlrafta 6:5-12 nda 7:6-23. † 17:29 Ngha ta Lukwa 10:12. ‡ 17:32 Ngha ta Zlrafta 19:26.

mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləŋa Lazglafta, haď ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdata ta lagha da mnay ɲani kazlay: Dgaŋna guma mataba ɲni nda ghuma da, ka'a ta-zlay. ⁴ Nda kda fitika kwalaghutani ta tsanata tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghəŋani mantsa: "Dər ma zləŋa a yu ta Lazglafta wu, haď ghuya da nda mnda səla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dər tsanata da ta na gumani na, yaha da gdata ta sagha da ghuya ghəŋa da,"» ka'a. ⁶ «Fawa sləməŋ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya 6a! ⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganata zdaku ta mnduhani ta wahu da tsi gifik nda rvidik tani ɲa gərda həŋ rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zdaku ta həŋ gi hadahada. Nziya nza tsi, badu vragata dza'a vragata Zwanja mndu ni, dza'a slanaghasla ta gwal ta zlglafta nda ɲuduf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta ngha ghəŋa taŋ ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta ka ghuḅasa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta ɲladafta da həga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghəŋani. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk ɲa gha ma skwiha da ghwan kə'a." ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kətsau', walaŋ a ta kapaŋta ghəŋ nda ta luwa wa. Mbada kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuva. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na," ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra ɲani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa ɲa tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa

ta kapaŋta ghəŋani, dza'a gwitsaganag-witsa lu. Ka hananahana mndu ta ghəŋani, dza'a kapaŋfaka lu,» ka'a.

Na gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbada mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ɲa tfaŋaghatani ta wi ta həŋ guli, Na nghanja duhwalhani ta tsa hladaŋatá zwani ya, ka ghzlə həŋ ta həŋ. ¹⁶ Ka hgantá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Zlaŋwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i! Ma pyə kuni ta həŋ. Nda nza ga mghama Lazglafta ka ɲa gwal ta gara vgha nda həŋ. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw ná, haď dza'a walaŋta lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawantá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «Ŋərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu ɲa kdekeden na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka ɲərma na? Lazglafta turtukwani ɲərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: "Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku ɲa i da gha nda ma gha*, kə'a,"» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwanja da ra,» ka'a. ²² Na snanja Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pəgədaghawta. La dzawinťa skwiha gha, ka daganafťa ka ta tsedani ta la ka pdu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²³ Na snanťani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta ɲudufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta dran lama ɲalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta 6a?» ka tsa gwal ta sna skwi

* 18:20 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda səla ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlgšanaftawa tanj. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana anjani ta zlanjta inda skwa njani, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda hənj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlanjzla mndu kabga ga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa tanj a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsaftá skwi dagala ma na zamana na, nj mutsaftani ta hafu nj kdekedzer dazlay wu,» ka'a.

Mnəgalta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hgadaghatá Yesu ta duhwalhani ghwanpda his da tsi, ka'a nda hənj mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kdafta skwi vindaf la anabi ta ghəja Zwanja mndu. ³² Dza'a vlanjla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, nj gagay tanj, nj rarazay tanj, nj tafay tanj ta sərdək tida. ³³ Tahula sləvapta tanj nda krupi, nj dzata. Ta mahkəna fitik, nj sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahənj, sna a hənj ta klatá ghəjani wa.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Ndusadaghata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snanjani ta dəmga ta sli'adaghatá, ka dawanjta tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl nj hanaftá wi. «Zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawanjta da tsi. «Maləma da, ka nghəglanjta yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəglanj nga gha, zlgħay nda njudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda

tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid irani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvə Lazglafta. Inda mndu ta nghanjta ka zləzlvu tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka 6hadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hgə lu ka Zakayus, mali ta ghəja gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw lavinj a ta nghanjta wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka njladafta ta sana fwa babala, nj nghanjta Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda 6hadaghata Yesu da tsa vli ya, ka kapanjta tsi ta ghənj, ka nghanjta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu hənj da tanj, ka tsu'aftá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghanjta mnduha ta tsaya, mbada hənj ka rurunjwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka hənj. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna 6a Mghama da! Dza'a daganafatá sləahwa gadghəla da yu ta la ka pdu. Ka mamu mndu si hulgudunus yu ta skwani, fwaď səla dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na həga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zadə nj mbambanaftá hənj Zwanja mndu,» ka'a.

Kwalvaha hkən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay hənj ta tsa skwi ya, ka sganaghatá Yesu ta mahdihdi kabga ndu-sanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzłaga ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndəra tanj ta laghwi ta sana hadik di'ij, nj famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kdə tsi kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá slna ghwanj ka daganafatá tseda dasu* pal pal pal ta hənj. «Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,» ka'a nda hənj. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanjhusa ta

* **19:13** Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

tša mnduha ta tša hadik ya. Ka ghunaftá hən ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ɲni ta gayni ta mgham ta ghəɲa aɲni wu kə'a. ¹⁵ Kulam nda tša, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadikani. Ka hagaktá tsi ta tša gwal daganaf tsi ta tšedi ya, ɲa dawanja da hən ta skwi mutsanagha hən. ¹⁶ Ka lagha sani tanjan. Ka'a mantsa: "Mghama da! Ghwan mutsanaghata yu ta ghəɲa tša vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁷ "Dina tša, vərda kwalva ka. Fitika tša nzata gha ka vərda mndu ma skwi ki'a ya, ka ɲumna ta ghəɲa luwaha ghwan ta famta yu ta kagha," ka tša mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. "Mghama da! Hutaf mutsanaghata yu ta ghəɲa tša vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁹ "Kagha guli, ka ɲumna ta ghəɲa luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a." ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: "Mghama da! A'a tseda dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlənafzləɲa yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tskay ka ta skwi ta vwah ya kul sləgaftá ka," ka'a nda tsi. ²² "Ghwadaka kwalva ka. Ta gwada gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tskay yu ta skwi ta vwah kul sləgaftá yu kə'a a tša wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tša tseda da ya ma banji? Ma na vrakta da na ná, ma ɲa klagapta da nda zwan ta ghəɲani?" ²⁴ Ka mgham nda tša gwal hada ya mantsa: "Klégədanaghwa tša tseda dasu ya ka gwanaghata kuni ta tša ghwan ɲani ya," ka'a. ²⁵ Ka hən nda tsi mantsa: "A'a! Ghwan a ɲani tša mghama da wa!" ka hən nda tsi. ²⁶ "Ka i'i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ɲani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu wu katsi, klégadanaghutá va tša ki'atani ta fə tsi ta ghəɲ tida ya, ka'a zlghanaftawi ta hən. ²⁷ Tša hamata gwal kul kuma nzakwa da ka ga mgham ta ghəɲa tan ya, hlagaghawahla ta hən ka pslata kuni ta hən tawa ira da, ka'a nda hən," ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tša gwada ya, Ka sli'aftá tsi ka mbada ta kəma tan ɲa dza'a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima
Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwa Zaytun ya, ka ghunaftá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda hən mantsa: ³⁰ «Lawala da na luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwan kdih ta hba, ta kul walanjá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ "Ka ɲaw ta pla kuni na?" ka mndu nda kaghuni ya, "Mgham ta psay"» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tša gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá hən manda va ya mnana Yesu ta hən. ³³ Tata playplay hən, «ɲaw kuni ta zwan kdih na?» ka tša gwal nda kdiha tan ya. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka hən zlghanaftawi ta hən. ³⁵ Ka klanaktá hən ta tša zwan kdih ya ta Yesu. Ka pghaftá hən ta lgutha tan tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu hən ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha tan ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tša tvi ta saha nda tvə ghwa Zaytun ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zləzlva Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghəɲa inda mazənzəm ya nghan hən. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zdaku ta luwa, glaku ɲa Lazglafta ta luwa nda gaftək,» ka hən. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na ba, ka ləata hən,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmgə. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha hən ta wa tan ná, pala dza'a wahay,» ka'a nda hən.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dekdek nda luwa, ka nghanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghəɲani. ⁴² Ka'a mantsa: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zdakwa gha gita! Ndana tama, zadaghaghazada nğəglanja a ka wa. ⁴³ Dza'a saghasa fitika ksaghaghata, ɲa dzəbafta ghumaha gha ka waghaftha, ka ɲamtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ ɲa zadaghata nda mnduha gha tani. Zlanata a hən ta nzugwatá pala ta ghəɲa sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tša fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka'a.

Ghzlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta
Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta, ka zlaftá tsi ta ghzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantsa: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná, həga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka nin̄ta ka galigha la ghali†?» ka'a nda həñ. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga Lazglafta inda fitik. Mbaɗa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghəɲa mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a həñ ta tvi ka həñ dza'a ɓhanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwaɗani.

20

Wa ta vlan̄tá tvi ta Yesu ɲa magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga Lazglafta, ka mna Lfida Gwaɗa ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka həñ mantsa: «Mnaɲnamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka həñ nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka ɗawaghuna ɗawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawə mna,» ka'a nda həñ. ⁵ Ka nzatá həñ ka dʒrəkay mataba tan̄. «“Ka Lazglafta ya ta ghunagata” ka mu, “nu kul ɓlghaftá kuni ta gwaɗani ɓa,” ka'a dza'azlay nda amu. ⁶ “Ka mnduha ya” ka mu guli, dza'a ɓlrətsaku mu nda pala da inda mnduha ɲa pslatá amu, kabga nda sna inda tan̄ kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a aɲni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka həñ nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, haɗ yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda həñ.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi ɲa mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ɲaɓatá fuha inabi ma vwa-hani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa ɲa nzɗavata. ¹⁰ Magatá fitika ɗaga yakwa fwa

inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwal-vani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ɲa hlanaftá mayaka ɲani ma yakwa fu. Ka mbəɗanata tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanafata. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rəhaptá həñ ta tsaya guli, ka rarazata, ka vrin̄ta kul klanafata. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwal-vani, ka balanatá həñ ta tsaya guli ka vzidin̄ta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantsa: “Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwan̄a ɗa ɗvu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlə həñ ta glaku ɲani,” ka'a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwan̄ ya, gi ka həñ mantsa: “Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ɲa mu,” ka həñ. ¹⁵ Ka tsəhaghatá həñ di'in̄ nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantsa: «Mantsa tama ní, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta həñ? ¹⁶ Dza'a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá həñ. ɲa klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda həñ. «Haɗ tsaya dza'a magaku mantsa wu,» ka tsa mnduha ta sna gwaɗa Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamtá Yesu da kuma tan̄, ka'a mantsa: «Nu klatá ghəɲa tsa gwaɗa vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wuɗidin̄ gwal ta ba həga ya,

ta nuta ka palaka tughwa həga* kə'a ya?

¹⁸ Inda mndu dza'a nzeghwafata ta tsa pala ya, dza'a huruɓu huruɓa. Ka tsa pala ya ta dəɗanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a ɲərɗək,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ɲa mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zbə la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksafatá Yesu, kabga nda sna həñ kazlay: Ta ghəɲa tan̄ ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya kə'a, ama ka ɓlənəftá həñ ta mnduha.

† 19:46 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. * 20:17 Ngha ta Zabura 118:22.

²⁰ Ka va ďakwats hən ta Yesu, ka ghu-nadaghatá hən ta sana mnduha ta nzak-way manda va ya nərma mnduha ya, da ďawa gwada da Yesu, ƚa ďakwatsa gwada da tsi, ƚa ksafťa ka vlantá ƚumna. ²¹ Ka ďawanťá hən da tsi: «Mghama ďa! Nda sna ƚni ta gwada ta gwadə ka, nda skwi ta taghə ka tďukwa nzakwani kə'a. Had' ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə ka,» ka hən. ²² «Mnaƚnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ƚa mgham Sezar na?» ka ga ƚni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madgwirmadgwira tan ya, ka'a nda hən mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwaďu† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «ƚa mgham Sezar ya,» ka hən. ²⁵ «Ala plawa ƚa mgham Sezar ta ya ta nghanatá mgham Sezar. Plawa ƚa Lazglafta ta ya ta ng-hanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid' traptra hən ta ksafťa krughuvani ma skwi ya ta mnə tsi ta kəma mnduha. Tsa zlgħawani yeya ta vlantá ndərmimay ta hən katək, ka nzatá hən faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had' sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kə'a ya. Ka ďawanťá hən da Yesu. ²⁸ «Mghama ďa! Ka Musa vindaƚnafta na: "Ka mamu sana mndu nda zwanamani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ƚa yanatani ta zivir ta zwanamani‡," ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndəfán hən. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkən, ka raftá hən ndəfán ndəfán tida ka rwuta hən, had' ya ta yatá zwan nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ƚa wa ƚa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya baďu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndəfán ndəfán ka markwa tan na?» ka hən nda tsi. ³⁴ Ka

Yesu nda hən mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghəna had'ik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal nghadap Lazglafta kazlay: Nda ra hən ka vragapta ma mtaku nda hafu, ƚa nzaku nda hafu ma mbəďakwa luwa dazlay kə'a ya, had' hən dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had' hən dza'a mtəgəltá mtaku wu, kabga nda nza hən manda duhwalha Lazglafta. Nda nza hən ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a hən ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kďinjkďa Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ƚa nzaku nda hafu kə'a. Ma vla gwada ta ghəna mubukw ta zlgħaku, ka hgə tsi ta Mgham, "ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta YakubuŠ." ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda tan demdem ƚani ta nzakwa hən nda hafu.» ³⁹ Rkau' tsu'uwaghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka hən mantsa: «Zďa tsa gwada gha ya Mghama ďa,» ka hən, ⁴⁰ Walglan a hən ta dawglantá sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya

Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanə Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərďa Dawuda ma deftera Zabura kazlay:

"Ka Mgham Lazglafta nda mghama ďa ná, nzanza nda ga zegħwa ďa,

⁴³ ta nanaftá yu ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla gha*" kə'a.

⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwanə Dawuda, ya wya "Mgham" ka Dawuda ta hğay?» ka'a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zďəgana wawaku ta hən nda lgut zutu-tuta ta kuma gagay lu ta zgu ƚa tan ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ƚa tan ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda

† 20:24 Ngha ta Lukwa 15:8. ‡ 20:28 Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 20:37 Ngha ta Sabi 3:2, 6. * 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahən gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slrɪŋslra hən ta maga du'a ɲa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta hən katakata,» ka'a.

21

Sana markwa wadgu ka pɖu

Mak 12:41-44

¹ Ka'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsemi gwal gadghəl da akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta. ² Ka nghanťá tsi guli ta sana markwa wadgu ka pɖu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantasa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pɖu ya ta pghadatá tsemi ka inda sanlaha. ⁴ Tsa tsemi pghada sanlaha ya ná, ma fərtá tani da hən kla'ata hən ka pghadata da tsa akwati tsemi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ɲa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

Dza'a tasiŋtasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbada sana mnduha ka mna gwada ta ghəɲa dinakwa həga Lazglafta nda rkatarkani nda pala nda skwiha ta vlə lu ɲa Lazglafta. Ka Yesu nda hən mantasa: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a saghasa fitik ɲa kwal kul nghəglanťá nzugwatá pala ta sani, dza'a tasiŋtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəɲa hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:3-13

⁷ «Mghama da! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndəra wati ɲizla dza'a kəl lu ka snanťá magakwa tsa skwiha ya tama?» ka hən nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunaťá lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaťá hga da ka mnay kazlay: "I'i Kristi, ndusakndusa fitik," ka hən dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista tan. ⁹ Bađu da snanťa kuni ta mna gwada ta vulu ta vulu lu, nda ghazenzen ta ghazenzen lu ya, yaha ɲudufa ghuni da tɖu, ya kdakwa ghəɲa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a. ¹⁰ «Dza'a vulay mndəra sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham.

¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu danwaha, nda maya guli ma vliha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zlən, nda ɲizlaha dagaladagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

¹² «Ma kdaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta danwa ɲa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da həga tagha skwa la Yahuda, ɲa tsaghu-naghatá guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kəma mghamha nda ɲumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ɲa da. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ɲa maranťa ghuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka da. ¹⁴ Wya skwi ɲa famta ghuni ma ghən: Yaha kuni laghwi da ndanay ká kuni dza'a wara-ptá ghəɲa ghuni. ¹⁵ I'i, dza'a ndanaghu-naktá tva gwadaha nda difil ɲa ɲarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ɲa trapta tan ta skwi ɲa mbəday. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatá kaghuni ɲa pslanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanhusa kuni ta hən dem-dem, kabga nzakwa ghuni ka ɲa da. ¹⁸ Ama dər turtuk had ya dza'a dədavaghuta ma swida ghəɲa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataťá htsinja ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Bađu da nghanťa kuni ta wanaťa sludziha ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kdakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantasa tsi katsi, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta ghwá. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huda luwa. ²² Mantasa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, ɲa hđanamťá ghəɲa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ Danwa ɲa mi'aha nda hudi dza'azlay, nda gwal nda zwan ta ghuvá tan ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya danwa dagala ma tsa fitik ya. Dza'a marananmara Lazglafta ta basa ɲudufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a

pslapsla lu ta hən nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta hən da ga vu'a mataba mndəra sana mnduha. Dza'a tasiŋtasa gwal kul snan̄tá Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kdaghuta fitika gay tan̄ ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwan̄a mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku njizla ta fitik nda tili nda tekwaŋsa. Ta ghəŋa hadik guli, dza'a ghudzaga drəf, ɲa vavalakwa imi, ɲa ksu-tani ta mnduha ka zlən̄ katakata, snan̄ta a hən ta skwi ɲa magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zlən̄a vəl ndana skwi dza'a magaku ta ghəŋa hadik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghan̄ta lu ta Zwan̄a mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka z-lrafzla tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapan̄ta kuni ta ghəŋ ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghəŋ ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granaf̄ta hən guli: «Ng-hawangha ta ghuraf nda inda fuha 6a. ³⁰ Ka nda n̄gha kuni ta zlafta tan̄ ta daku, gi nda sna kuni ndusa dəwɪŋ kə'a. ³¹ Mant̄sa ya, ka nda n̄gha kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka snan̄ta kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta kə'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had̄ na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makdaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada da ná luta a dekdek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghəŋ ma skwi ɲa zay nda za, nda skwi ɲa say nda sa, nda ndana nzaku ma ghəŋa hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwan̄a mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadən̄ ya dza'a sagha tsi ta ghəŋa inda mnduha ta ghəŋa hadik tender. ³⁶ Hɪzlen̄a ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a dər ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ɲa sladata ghuni ta kəma Zwan̄a mndu,» ka'a.

³⁷ Gifitik gifitik ya, ta tatagha skwi Yesu ma həga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwá ta hgə lu ka ghwá zaytun̄. ³⁸ Tsadakwa vli gasərdək ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnə tsi ma həga Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

¹ Ka ndusagaghatá fitika za buradi kul had̄ is mida ta hgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta tvi ɲa ksaf̄tá Yesu ɲa dzata. Kəl hən ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zlən̄ay hən ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgə lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwan̄pdə his. ⁴ Ka sli'af̄tá Zudas ka laghwɪ dzrafta nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ta n̄gha həga Lazglafta kə'a dza'a lavɪŋtá ksanaftá hən ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla an̄ni guli ta tsedi, ka hən nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta tan̄, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlan̄tá hən ta Yesu kul snan̄tá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had̄ is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaɓa man̄azak ɲa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda hən. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ɲni payamafta na?» ka hən nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda hən mant̄sa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa həga dza'a lami tsi ya. ¹¹ «Ga tsa vli ɲa zay ɲni ta skwa zay ɲa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na ka Mgham nda kagha?» ka kuni dazlay nda zə'ala həga ma tsa həga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghəŋa sana həga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ɲa skala Pak,» ka'a nda hən. ¹³ Ka sli'af̄tá hən ka

laghwi, ka slanaghatá hən ta tsa skwiha ya manda ya mnanaf tsi ta hən. Ka payaftá hən ta skwa zay ɲa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwal-hani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda hən mantse: «Ndada a kumafita yu ta zay da ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kɗaku yu ghuya ɗanwa wa. ¹⁶ Mantse nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zəglantá na skwa zay na ɗekɗek ha ka sagha fitika dzatá ghəɲani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapaɲtá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantse: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantse nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say da nana ta ima yakwa inabi ɗekɗek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantse: «Nanana ná, slu'uvgha da ya vla lu ɲa ghuni, ka maga kuni manda nana ɲa havay ghuni ta i'i,» ka'a ka vlanjtá tsi ta hən.

²⁰ Tahula zuta tan ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantse: «Nana leghwa na ná, slərɓatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa da ta pghuta ɲa ghuni. ²¹ Nghawa ɓa! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwanja mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama ɗanwani ma mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzva mnduha ɲa dzata!» ka'a.

²³ Ka zlaftá tsa duhwalha ya ta ɗaɗaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba tan dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avafitá gwada ɗuk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka hən zlərdanafta. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantse: «Ta ga má mgham mghama tan mghamha kul snanjtá

Lazglafta ta ghəɲa mnduha tan. «Nərma mnduha,» ka lu má hga aɲni, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghəɲa tan ya. ²⁶ Yaha ɲa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwan kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ɲa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dgaydgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dgaydgay. ²⁸ Kaghuni, wana gɗavagda kuni kawadaga nda i'i ma ɗanwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana Da da ta vla ga mghamani ɲa da ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ ɲa nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama da, ɲa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ɲa tsay ghuni ta guma ta ghəɲa mndəra la Isra'ila ghwanpdə his.»

Mnay Yesu ta krughuwa Simun Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simun! Simun! Nda sna ka ra? ɗawafɗawa halaway ta mbraku ɲa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela*. ³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghəɲa gha, kada kwala zlghay nda ɲudufa gha htuta ɗekɗek. Baɗu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. ³³ «Mghama da, ɗər dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, ɗər dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ɲa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. ³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata ná, makɗaku vazak ka wahata gita'una ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payavawa paya ɲa lmay

³⁵ Ka'a nda hən guli mantse: «Ma fitika ghwanaghata da ta kaghuni da vəl di'in da mna gwada, kul had tsedi, kul had zlibi, kul had ɓaɓah ya kay ní, mamu skwi pda kuni ra?» ka'a. «Had wa,» ka hən zlghanaftá wi. ³⁶ «Ndana tama, ka mamu tseda mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliba mndu, ka klafta tsi guli, ka had kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta hudani ɲa skwata. ³⁷ Ka yu ta mnaghunata

* 22:31 Ngha ta Lukwa 3:17.

ná, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal pslatá mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaf lu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. ³⁸ «Mghama da, wana kafayha his,» ka həŋ. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda həŋ.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'afatá Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwá zaytuŋ manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mistani guli. ⁴⁰ Manda 6hadaghatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zlambuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata həŋ ka zaptá mtak prək ka mtaka wudadaptá pala. Ka tsəlbatá tsi ka maga du'a. ⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya danwa na ta ghəŋa da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlatá mbraku. ⁴⁴ Ma tsa tdata nudufani ka ghuyay ya, ka njavatá tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka tadaku ta hadik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'afatá tsi ka lagha slanaghatá duhwalhani ta hani kabga nda gurdá nudufa taŋ katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zlambuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlundud slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekwa mataba duhwalha ghwanpdə his ya kay ta kəma taŋ. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanə mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka həŋ mantša: «Mghama da! Ka tsa ŋni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ. ⁵⁰ Ka gi tsanamtá sani mataba taŋ ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləmənə zeghwani. ⁵¹ «Zlanwazla prək tsa!» ka Yesu

nda həŋ. Ka ksantá tsi ta sləmənə tsa mndu ya, ka mbanafat.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ŋha həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantša: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra?» ⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zbanə a kuni ta ksaftá i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən səla Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta taŋ ta Yesu, ka klaghatá həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula taŋ tahula taŋ. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka da6a həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzda, ka nghanatá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba taŋ tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va r6ats nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahatá vazak. ⁶¹ Ka mbədavata Mgham Yesu ŋha-gapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkən səla dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hər6a taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay *Mat 26:67-68, Mak 14:65*

† 22:37 Ŋha ta Isaya 53:12.

⁶³ Mbada tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dənžlay. ⁶⁴ Ka hbanamtá hən ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənžlughusta,» ka hən ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə hən ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka tsakatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, ka klaghatá hən ta Yesu da vla tsa guma tan. ⁶⁷ Ka hən mantsa: «Kagha Kristi ra? Mnəɲnə mna,» ka hən. Ka Yesu mantsa: «Dər ki mnaghunata yu, zlgəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwanja mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgahanafawani ta hən. ⁷⁰ «Zwanja Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka hən hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda hən. ⁷¹ «Mndəra wati gwaɗa tata zbəgalta mu, ya wya mnamamna vərɗa tsatsi nda wubisimani, nda sna sləmənja amu?» ka hən.

23

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Ka sli'afatá hən demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ɲumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ɲni ta hwazlaɓa mnduha ɲni. Ma plə kuni ta dzumna ɲa mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka hən ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawanja da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgahanafatá wani. ⁴ Ka Pilat mantsa: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata da ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda ya nda tsa dəmga ya. ⁵ «Ta hwazlaɓa mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zlafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka hən ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawanja snər tsi ta kulantá

Galili. ⁷ Snaɲta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə Hiridus ta mgham na Yesu kə'a, ka vrintá tsi ta Yesu da mgham Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Anjipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kɗa fitika zbayni ta nghanja, ta ghəja skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a nghannga yu ta maga sana mazəmzəm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va dɗawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew had sana skwi zlgahanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha. Ka va ɲavatá hən ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbada i Hiridus nda sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá hən ta lgut káka nda dɪnakwani, ka vrinta da Pilat ta nzakway ka ɲumna. ¹² Daga baɗu tsa, ksata gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa tan.

Habaftá Yesu ɲa dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39-19:16

¹³ Manda tsakanata Pilat ta la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tsa guma nda dəmga tani, ka'a nda hən mantsa: ¹⁴ «“Wana na mndu na ta hwa-zlaɓa mnduha,” ka kuni klakta da i'i, ka dawanja yu da tsi ta kəma ghuni, had skwi dər turtuk mataba tsa skwiha ta mnə kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kəl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli had sana skwi maga na mndu na ta nzakway prək ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sləvapta nda krupi ɲa zlinja da,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zlinisla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta hən.] ¹⁸ Ka hən mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zlinnista ka ta Barabas,» ka hən hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vəl dzatá mndu ma sli'avafatá hwazlaɓaku nda ɲumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zlinja Yesu, ka gwadgəlganata tsi ta hən. ²¹ Ka hən mantsa: «Zlənɲafzlənja ta udzu! Zlənɲafzlənja ta udzu!» ka hən hlaftawi. ²² Ka Pilat nda hən ka mahkən mantsa: «Nu va na ghwaɗaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi prək ka dzata wa.

Kla Yesu na dzata
Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-
 27

³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ŋa dza'a pslatá hɔŋ kawadaga nda Yesu.

³³ Bhadaghata tan̄ da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghəŋ» ya, ka zləŋaftá həŋ hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mn̄ duha his ya kay. Pal sani nda ga zegh-wani, pal sani nda ga zlaḡani. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa tan̄, kabga sna a həŋ ta skwi ta magə həŋ wu,» ka'a. Ka vzə həŋ ta vindima ŋa daguvustá lguthani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka nghan̄. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ŋa Lazglafta tsi katək ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghəŋani tama ḡa?» ka gwal dagaladagala ta ghəŋa la Yahuda ka ghuḡasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá

³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghəŋa gha ka ghəŋa gha, ka mbanafmba ka,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zlanə a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ Na u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u nu u ta mutsafta. Tsatsi, haf skwi ga tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i badu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

30 *Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-*

42 *Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-*

50-51 Mamu sana n̄ərma mndu t̄dukwa
nzakwani, ta h̄gə lu ka Yusufu. Mnda
la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta
hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta
sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw

* **23:46** Ngha ta Zabura 31:6.

tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsin lu ta ghənjani ma guma ɲa magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka ɲumna da dawaftá tvi ɲa dza'a kla mbala Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbala Yesu ta udza zləɲay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Bađu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwan a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hən ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghatá hən da luwa. Ka payaftá hən ta rdi nda urdi ɲa masay ta mbala Yesu. Ka nzaptá hən bađu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24

Sli'agapta Yesu ma kulu

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

¹ Wrək tgha gasərdək bađu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdi nda urdi payaf hən ya kay, ka sli'afta ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká hən ná, tanwalaghutanwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunta ya. ³ Ka lami hən dida, ngha a hən ta mbala Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hən ta skwi ɲa ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma tan nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha tan. ⁵ Ka ksaftá zləɲ ta hən katakata, ka dzadzata hən ta ghəɲa tan nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantsa: «Ta zbə ɲaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, ɲa dzata ta udza zləɲay, ɲa sli'agaptani nda hafu ma mtaku bađu mahkəna fitik kə'a ya.»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta hən. ⁹ Sli'afta tan ta kulu, ka laghu hən da rusanaftá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanpdə nden ya nda pdakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya ɲa gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari

mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista tan ya hən. ¹¹ Ta nghə ka tsabaku hən ta tsa gwada ya, zlgahaf a hən ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwadatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghan tsi ɲufuk ta hadik, ka vraghatá tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus

Mak 16:12-13

¹³ Bađu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanpdə nden matakataka tan nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a hən nda ghwa yiva ta ghəɲa skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəɲa tsa skwi ta maguta ya hən, ka ksaftá Yesu ta hən ka mbađa kawadaga nda hən. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta hən, tsəmaf a hən wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəɲa wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda hən. Gagərdzək sladaslada hən, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba tan ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda hən. ¹⁹ Ka hən nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwadani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá hən ɲa dzata, ka zləɲaftá hən ta udza zləɲay ra? ²¹ Tsatsi dza'a mbanaftá la Isra'ila ka ɲani sizlay, kulam nda tsa, hkən gita manda luta tsa skwiha ya. ²² An mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ɲni ta gwada sana mi'aha mataba ɲni ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha hən, slanagha a hən ta mblani wu, ka vraktá hən da mnay: "Mar-avamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ɲni, ka mnə hən ɲanɲni kazlay: Sli'afslia nda hafu kə'a." ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba ɲni guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá hən ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a hən wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mnduha kul had mahizl

ma ghəŋa tan, ta daramay nda darama ta zlgħa inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa ɗaŋwaha ya makɗaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda həŋ. ²⁷ Ka zlaftá Yesu ta rusa gwada ta ghəŋani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata tan nda tsa luwa ta dza'a həŋ ya, mbada Yesu ka kɗa mbada manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ɪŋ. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda aŋni, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka həŋ nzafta tida, ka ŋanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda həŋ. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda həŋ, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi*, ka valaŋtá tsi ta həŋ. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira tan ka tsəmaftá həŋ, gi lay nghəgla a həŋ tavata həŋ wa. ³² «Burburbur a ŋudufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ŋa u ta tvi kay ra?» ka həŋ mataba tan.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá həŋ ka vraghuta da Ursalima. Bhadaghata tan, ka slanaghatá həŋ ta tskata vgha tsa duhwalha ghwanpɗə nderŋ ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista tan, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka həŋ tsəmaftá Yesu, ma fitika ɓalanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani
Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya həŋ, ka gi maravata vɛrdaka Yesu mataba tan, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zɗaku» ka'a ganaghatá zgu ta həŋ. ³⁷ Ka ksafatá tsi ta həŋ ka zləŋ, ka ghudzaku həŋ katakata, ba glamglam ya ka həŋ si-zlay. ³⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəŋ? ³⁹ Nghawangha ta dzvuha ɗa nda səlahə ɗa 6a, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Haɗ slu'uvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəŋa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə

tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlahani ŋa tan. ⁴¹ Ta graf a həŋ karaku wu, ta rfu həŋ katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda həŋ. ⁴² Ka vlaŋtá həŋ ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlgħaftá tsi ka zay ta wa ira tan.

⁴⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ŋa ghuni ma fitika nzakwa ɗa kawadaga nda kaghuni kazlay: “Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,» ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Ka gunanaŋtá tsi ta mahizl ta həŋ ŋa snaŋtá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Wya ka lu vindafta: Dza'a ghuyay Kristi ta ɗaŋwa, ŋa sli'agaptani ma mtaku nda hafu baɗu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ŋa inda mndəra mnduha ka mbəɗanafta həŋ ta nzakwa tan, ŋa planata Lazglafta ta dmakwa tan. Tiŋəl ma luwa Ursalima dza'a zlafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghun-gaghunatá tsa skwi taghunaf Da ɗa ta imi ta sləməŋ ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma huɗa luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda həŋ.

Sli'a Yesu ka zlaŋtá duhwalhani
Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta həŋ ma huɗa luwa, ka laghu həŋ nda tvə luwa Betani. Bhadaghata tan da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatawi ta həŋ. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghəŋa tan, ka dgaghutá tsi ta vgha nda həŋ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahəŋ, manda kɗakwa tan ta tsəlɓanatá tsəlɓu, ka vraghata həŋ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gɗatá həŋ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

* 24:30 Ngha ta Lukwa 22:19.

Gwada ta sabi da Yuhwana

Yesu Kristi ná, gwada Lazglafta ya

¹ Daga tanton mamu gwada*. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tanton, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Had skwi magaf Lazglafta kul had tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zlafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaku mnduha. ⁵ Tsa tsuwadaku ya ta tsuwadaku ma grusl, walan a grusl ta ksafu dekedek wa.

⁶ Ka zlagaptá sana mndu ta hgə lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi na nzaku ka maslamsaka tsuwadaku, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadaku ya wu, zlagap na ga maslamsaka tsuwadaku tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadaku ya ná, varda tsuwadaku ya. Ma saghani ta ghəna hadik ka tsuwadaku tsi ta mnda səla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya ná, nda ghada nza-kwani ma ghəna hadik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghəna hadik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afu. ¹² Lagha gwal ta tsu'afu, ka zlglafta hgani. Na tsahaya, ka vlantá tsi ta hən ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a hən ka zwanani manda ya ta yagata mnda səla, manda ya ta kumə mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumə tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnə lu ya kay ná, ka mbədavaftá tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndəgha nda zɗakatahudi, nda kahwathwata. Nda ngaha mu ta glakwani, glakwa zwan turtuktuk ghunaf Da ya. Zɗakatahudi nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadatá Yuhwana ta nzakway ka maslamsakani banluwa. «Wana tsa mndu mnə yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula ɗa ya ná, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kɗaku lu ka yatá i'i kə'a ya kay.» ¹⁶ Dagala zɗakatahudi katakata,

tfamaghatfa ta wi demdem, ta gɗagɗa ta vlamatá zɗakatahudi. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zɗakatahudi nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Had mndu ta kɗə walanťa nghanťa Lazglafta wa. Tsa zwan turtuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnanťa nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi na Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha hən da ɗawanťa da tsi: «Wa kagha na?» ka hən. ²⁰ Ka mnatá Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta hən wa. «Kristi a i'i wu,» ka'a klinistá ghəni ta hən. ²¹ «Tsa wa kagha ɓa? Iliya ka rki?» ka hən nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda hən. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka nni dza'azlay nda gwal ta ghunagan'ngahata ɓa? Wa i'i ka va kagha na?» ka hən nda tsi kay guli. ²³ «I'i ná,

“lwi ta gugudaku ma mtak yu, lele'anawa tvi na mgham†”» ka'a nda hən, manda ya mnə anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa. ²⁵ Ka ɗawglanťa hən da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, naw ta maga ka ta batem ɓa?» ka hən nda tsi. ²⁶ «I'i ná, nda imi ta magə yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snanťa kuni. Tsatsi ta sagha nda hula ɗa. ²⁷ Ra a yu ka plaptá zu'a ɓaɓahani wu,» ka'a nda hən. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta ɓla ghwa Zurden, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi ná, Zwan Lazglafta ya

²⁹ Gamahtsimani ka ngə Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwan tuwaka Lazglafta ta klaghutá dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnə yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula ɗa ta malaghutá i'i, mamu tsatsi ma kɗə lu ka yatá i'i kə'a ya kay. ³¹ I'i guli ná, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. Nana

* 1:1 Ngaha ta aya 14. † 1:23 Ngaha ta Isaya 40:3.

saghasagha yu da maga batem ma imi na ná, ɲa snanamtá la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantša: «Nda nga yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghərbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wu, ka mnihatá Lazglafta ta ghunaftá i'ɲa maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a nghan̄ta ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghuḃa, ka'a. ³⁴ Ka nghan̄tá yu manda va tsaya. Nana mndu na ná, Zwaɲa Lazglafta ya, ka yu ta ghəɲani.»

Taɲtaɲa duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da va tsa vli ya. ³⁶ Nghan̄ni ta Yesu ta labə mantša: «Wa a zwaɲa tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snaɲta tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu həɲ mista Yesu. ³⁸ Kə'a ka Yesu mbəḃavata, ta nghə tsi ná, ta dza'a mistani həɲ. «Nu ta zbə kuni ḃa?» ka'a nda həɲ. «Maləma ḃa! Ga ta nzakwa ka na?» ka həɲ nda tsi. ³⁹ «Saghawasa ka nghanata kuni ḃa!» ka'a nda həɲ. Ka laghu həɲ mistani, ka nghanatá həɲ ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta nzemndi fwaḃ vli nda tsa. Ka kḃiɲtá həɲ ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snaɲtá gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekwa Andre ta nzakway ka zwaɲamani ma Simuɲ Piye. ⁴¹ Tiɲəl ɲa zwaɲamani Simuɲ sli'afta tsi ka laghwi da mnay. Ka'a mantša: «Slafsla ɲni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur nghan̄ta Yesu, ka'a nda tsi mantša: «Simuɲ! Zwaɲa Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. ⁴³ Gamahtsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbaḃa mista ḃa,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piye ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla ɲni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghəɲani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghəɲani ya kay. Yesu zwaɲa Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi

ya dīna dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka nghanata ka ḃa!» ka Filip. Ka sli'aftá tsi ka lagha. ⁴⁷ Nghan̄ Yesu ta laghani, «wana vərḃa mnda la Isra'ila kul haḃ sana skwi ɲa tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snaɲta ka ta i'ɲa na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! Nghan̄ a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kḃə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma ḃa! Kagha ná, Zwaɲa Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zlray kagha ta zlghay tsa ḃa, kabga mnay ḃa kazlay: Nda nga yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda nga ka ta skwiha ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka Yesu sganaghata mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda nga kuni ta gunatá luwa buwaɲ ɲa ɲla duhwalha Lazglafta, ɲa saha taɲ ta ghəɲa Zwaɲa mndu,» ka'a.

2

Kla makwa ma Kana

¹ Ta mahkəna fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta haḃika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kḃutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantša: «Nda kḃa ima inabi da həɲ,» ka'a. ⁴ «Nahgani ɲa gha nda i'ɲa katək ní a ma! Ta maga a fitika ḃa wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dərmaḃ nda hisambsak hisambsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghuḃa səlahə taɲ. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda həɲ. Ka ndaghanafatá həɲ te'te'. ⁸ «Ndana tama, taɲwatá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda həɲ, ka taɲtá həɲ. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbəḃanaf lu ka ima inabi ya ná, zḃakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga tsa ima inabi ya wa. Taghəɲa tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hgan̄tá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantša: «Tiɲəl ima inabi ya zḃa ta dgə lu ɲa mnduha, kada

vla ya leghlegha tahula baghuta tan ná, ka laghwa kagha difanatá ya zdá, ka zlra klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya tanšana mazəmzəm maga Yesu ma luwa Kana ta hadika Galili. Mantsa ya maranta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghəŋ tida. ¹² Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zata hən ta fitik tsəbakw hada.

Ghzlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Ndusagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da daʒa həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghərбу'ha, nda gwal mbada tsemi ta nzaku tavata tabəla tan hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta tʒan ɲa krupi, ka ghzlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa daʒa həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidiŋtá tsi ta tseda gwal mbədu, ka zlambiŋtá tabəla tan. ¹⁶ «Hliŋwa na skwiha na hadna, ma niŋ kuni ta həga Da da ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghərбу'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta tazlay: «Dvafɖva* yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəmzəm dza'a ka magata, ɲa marantá skwi kəl ka ka maga mndəra skwi mandana na?» ka la Yahuda zlaftá gwada nda tsi. ¹⁹ «Tasiŋwatasa ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkən,» ka Yesu nda hən. ²⁰ «Ta skwi vaku fwaɖ mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a bafta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwada Yesu ya ná, ta gwada ta ghəŋa ghəŋani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula sli'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka zlghaftá hən ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta, nda gwada Yesu ta mnata tani.

Nda sna Yesu ta skwi ma ɲuɖufa mnduha

* 2:17 Ngha ta Zabura 69:10.

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndəgha gwal ta zlghafta nghər hən ta mazəmzəmha ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta hən tsidiɖ. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwada ta ghəŋa nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma ɲuɖufa mndu.

3

I Yesu nda Nikwademu

¹ Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hgə lu ka Nikwademu tekw mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka sli'aftá tsi nda rvidik ka lagha slanaghatá Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna ɲni kazlay: Mnda tagha skwi ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a, kabga had mndu ta laviŋtá maga tsa mazəmzəmha ta magə kagha ya, ka had Lazglafta kawadaga nda tsi wu,» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviŋ a ta nghaná ga mghama Lazglafta wu,» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatá mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da huda mani, ɲa yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviŋ a ta walaŋtá lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu ná, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya ná, ɲa Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: "Tkwe' ka yagatá kaghuni ka mahis" kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga sli'afta tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum,» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagha mndu ta tagha skwi ɲa la Isra'ila ná, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snan ɲni ta mnə ɲni, skwi nghan ira ɲni ta gwada ɲni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə ɲni wa. ¹² Gwaday da ta skwi ta magaku ta hadik ɲa ghuni, zlgha a kuni wu, waka kuni dza'a zlghaftá skwi ta magaku ta luwa

dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Had' mndu ta kdə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwanja mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadafta lu ta Zwanja mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlghaftá hafu ŋa kdekeden.

¹⁶ «Dvudva Lazglafta ta ghəŋa hadik, kəl tsi ka vlatá Zwanjani turtuktuk, dər wa ta zlghafta, zwađuta a wu, mutsafmutsa ta hafu ŋa kdekeden. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwanjani ŋa tsanaghatá guma ta mnduha ta ghəŋa hadik wu, ama ŋa mutsafta mnduha ma ghəŋa hadik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatá Zwanjani ta ghəŋa hadik. ¹⁸ Mndu ta zlghaftá Zwanja Lazglafta, had' guma ta ghəŋani wa. Mndu kul zlghafta, nda ghada tsatá guma ta ghəŋani, kabga kwalani kul zlghaftá Zwanja Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghəŋa tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghəŋa hadik, ka zlanavatá mndu ta tsuwadək ka laghwi dvatá grusl, kabga slnaha tan kul dínaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husanhusa tsuwadək. Had' tsa mndu ya dza'a walanja sagha da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta dađi. ²¹ Ka ŋərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi ná, dza'a saghasa da tsuwadək kada nghavata inda slnani ta magə tsi tsidid kazlay: Skwi ta magə tsi, zdəganazda ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka laghwi ta hadika Zudiya. Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda həŋ hada. Ka magə tsi ta batem ŋa mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli ŋa mnduha ma sana vli ta hgə lu ka Inuŋ, ndusa nda sani vli ta hgə lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va sli'adaghatá mnduha ŋa maganaftá batem ta həŋ. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksaghatá Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka sli'anaftá duhwalha Yuhwana ta zlərdutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəŋa gwada ta ghuə səla. ²⁶ Ka sli'aftá həŋ ka lagha da mnay ŋa Yuhwana kazlay: Maləma da! Tsa mndu si kawadaga

nda kagha ta 6la ghwa Zurden si ta mnə ka ta gwada ta ghəŋani ya kay ná, wa'a ta maga batem ŋa mnduha. Ta sli'i inda mnduha da tsi, ka həŋ. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Had' mndu dza'a mutsaftá sana skwi ka Lazglafta a ta vlanja wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləmənja ghuni ta mnə yu tazlay “Kristi a i'i wu” kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kdaku tsatsi ka sagha. ²⁹ Ŋa zwanja midzi ta kla lu ta makwa, gra zwanja midzi ya guli ná, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwanja midzi. Snaŋtani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana ná, rfu ŋa da ta rfay. ³⁰ Ka ŋla tsatsi nda ŋla, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa ná, nzanaghanza tsatsi ta ghəŋa inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəŋa hadik guli ná, ŋa ghəŋa hadik tsatsi. Gwada ta ghəŋa skwi ta ghəŋa hadik ŋani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəŋa inda skwi nzanaghata tsatsi]. ³² Gwada ta ghəŋa skwi nghan tsi nda ya snaŋ tsi ta gwadə tsi. Had' mndu ta tsu'aftá gwadani wa. ³³ Mndu ta tsu'aftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a. ³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwadə tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlanj Lazglafta mida.

³⁵ «Dvudva Da ta Zwanj, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani. ³⁶ Mndu ta zlghaftá tsa Zwanj ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalaghutá zlghaftá tsa zwanj ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəŋa basa ŋudufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəŋani,» kə'a.

4

I Yesu nda markwa la Samari

¹ Ka snaŋtá la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta sli'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a. ² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ŋa mndu wu, duhwalhani zlanəŋ tsi ta magay. Snaŋta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya, ³ ka sli'aftá tsi ta hadika Zudiya ŋa vrə ta hadika Galili. ⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya, ⁵ ka 6hadaghatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha

Yakubu ta vlanjá zwanjani Yusufu bamma, ta hadíka Samari. ⁶ Ma tsa vli ya, mamu vovrəma Yakubu. Manda hərfatá Yesu ta mbada, ka nzatá tsi ta wa tsa vovrəm ya, wər ma ghəj fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi. ⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay. ⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta dawə imi na say da i'i ta nza-kway ka markwa la Samari na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumə Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta dawə imi na say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a dawə imi na say, má na vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mantsa: «Mghama dá! wana had skwi na tagafta da kagha wu, nda la na vovrəm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na? ¹² Mal kagha ka dzidza nni Yakubu si ta sa ima na vovrəm na nda zwanani, nda rinani tani, ka zlananjá tsi na ra?» ka'a. ¹³ Ka Yesu nda tsi Mantsa: «Dər wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlanjuzla ndala, ¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlanjə yu na ná, walglanjə a ndala ta kuzlanjə wa. Tsa imi dza'a vlanjə yu ya ná, dza'a nuna ka dzuəy, na mbəzagapta hafu na kdekedzenj mida,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Mghama dá! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta səglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi. ¹⁶ «La hgaktá zə'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya. ¹⁷ «Had zə'ala da wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ta na gha ta mnay kazlay: Hadu zə'ala da wu kə'a, ¹⁸ kabga hutaf zə'ala gha. Nana ga tanj ka ndanana guli, zə'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mantsa ya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁹ «Mghama dá! Anabi ka ta grə yu nda na skwi na. ²⁰ Dzidziha nni la Samari ná, ta na ghwá na si ta maga həj ta du'a na Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a na Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marakw

na, zlgəfzlgəhə ta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a na Da ta na ghwá na, dər ma Ursalima. ²² Kaghuni la Samari, na skwi kul snanjá kuni ta maga kuni ta du'a. Anni la Yahuda, na skwi snanj nni ta maga nni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku. ²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kəl mnduha ka maga du'a, na tsəəy tanj ta tsəəlu na Da, kabga mndərga tsa mnduha ta tsəəba tsa tsəəlu ya ta zbə Da. ²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a nani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga həj,» ka Yesu nda tsi. ²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hgə lu ka Kristi ya, kə'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnanamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi. ²⁶ «Tsa mndu ta mnə kagha ya na i'i ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwada həj, ka vraktá duhwalhani. Ka ndərmimi duhwalhani ta tsa nzatani ka gwada nda tsa marakw ya. Tsit-sirid, nzanja həj, had ya ta pslanaftawi, ka dawanjə da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwadə ka nda tsi na kə'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwi da luwa da mnay na mnduha. ²⁹ Ka'a mantsa: «Sawa nghan mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu 6a, zlah Kristi na mndu na?» ka'a. ³⁰ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu. ³¹ «Maləma dá! Kwa za ta skwa zay misimmisim,» ka duhwalhani nda Yesu, ma tsa fitik ya. ³² «Mamu skwa zaya da kul snanjá kaghuni,» ka Yesu nda həj. ³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwalhani mataba tanj. ³⁴ Ka Yesu nda həj mantsa: «Maga skwi ta zdəganatá mndu ya ta ghunigihata ka kdinistá slnani, skwa zaya da. ³⁵ «Ta fwad pdakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, ng-hadapwangha ta ndəhatá nimaya ta vwah 6a, ta ghwanj a lu ka ts kay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta nisəlani, na ts kanatani ta hulfani na hafu na kdekedzenj. Mantsa ya, na rfay mndu ta sləgafta nda mndu ta ts kata ta rf u

kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihdi mnə lu kazlay: Slgadatá slgayslgay ɲa sani, tskatá tskayt-skay ɲa sani kə'a ya ná, kahwathwata nza-kwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafta yu. Ghuyghuya sanlaha ta ɗanwa ma slna, ka lagha kaghuni da ɲatsa ndela tsa slna tan ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndəgha la Samari ma tsa luwa tan ya ta zlghaftá Yesu ta ghəɲa tsa gwada mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi ta inda skwiha maga yu kə'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndəbə hən ta dzvu da tsi ɲa nzatani kawadaga nda hən. Ka nzatá tsi ka zatá fitik his hada da hən. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Yesu, kabga Yesu ka ghəɲani ta mna gwadani ɲa tan. ⁴² «Zlghafzlgha aɲni ndanana tama makwa na, kabga gwada gha mna ka yeya a wa. Nda sna vərda aɲni nda sləmənə ɲni. Grafgra ɲni kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghəɲa hadik ya kə'a.»

Mbanafta Yesu ta zwanja sana mnda ksa slna ɲumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had lu ta vla glaku ɲa anabi ta hadikani wu» kə'a. ⁴⁵ Bhadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanjá inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahən guli da vla tsa skalu ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbədanaftani ta imi ka ima inabi ya kay. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna ɲumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafarnahum, kul dughwanaku zwanjani ta kala ghən. ⁴⁷ Snaɲtani kazlay: Sli'afslí'a Yesu ta hadika Zudiya, ka sagha ta hadika Galili kə'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantsa: «Kdəkkdək, mbada mbanaftá zwanja da kul dughwanaku, ta kala ghən,» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta ngha a kaghuni ta mazəmzəm nda skwa ndərmimay wu ná, zlgha a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantsa: «Mghama da! Mbada ma kdaku zwanja da mtuta,»

ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha! Wa a zwanja gha wdərwdər,» ka'a.

Ka zlghaftá tsa mndu ya ta tsa gwada mnana Yesu ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagha, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta ɲlu da mnay ɲani kazlay: Wa'a nda mba zwanja gha wdər kə'a. ⁵² Ka tsa mndu ya mantsa: «Ta wati luwa lenavata tsi na?» ka'a dawanta da hən. «Ki'a hdzikata fitik ma ghən dahawu, ta lavaghutá tsa ɲudidarani ya,» ka hən nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu ɲani kazlay: Wdərwdər zwanja gha kə'a ya. Daga badu tsa ka zlghaftá tsatsi nda gwal ga tan tani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazəmzəm maga Yesu ta hadika Galili manda zlanjani ta hadika Zudiya.

5

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda raghwa səlani

¹ Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu ndusa nda watgha saba tuwakha. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwada Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamha hutaf. ³ Ma tsa glakamha ya, mamu ndəghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda rwa səla tan nda dzva tan ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya ɲa gigdanafta. Ka gigdavafigigda tsa imi ya, ka tinəl wa ta gi laha dida tahula gigdavaftani ya, nda mba tsa mndu ya dər kinawu tsa ɗanwani ya. ⁵ Hkənmbusak tghas mida vakwa sana mndu ma ɗanwani ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kda fitikani ta basə tsa ɗanwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta gha ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama da! Had mnda da ɲa fadihata da imi gigdavafer tsi wa. Ka dza'a yu, ka yu ya ná, gi tinlaghuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afslí'a gha kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi

hadahada ka mbaftá tsa mndu ya, sləjad klaftá skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, bađu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantša: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnaghatá kla skwa hana gha na?» ka həŋ. ¹¹ ««Kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka» ka tsa mndu ta mbadifta ya nda i'i,» ka'a nda həŋ. ¹² «Wa tsa mndu ta mnaghata kazlay: Kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a ya na?» ka həŋ dawanta da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanaf lu ya wu, kabga zadamzadā Yesu mataba tskata mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyaftá Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma daḅa həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka walglanta maga dmaku da slagghaghatá ya katakata ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mndu ya, ka laghwi da mnay na la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsiŋa Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya bađu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Tata maga slna Da da kulam ndanana, mantša i'i guli, tata maga slna yu kulam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghəŋa tsa gwada gwada tsi ya, ka zbəgəltā la mali mataba la Yahuda ta Yesu na dzata. Ta ghəŋa vəl ɓlanaptani ta zlahā Sabat kwenkwen a ta zba həŋ wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da da kə'a ta gra ghəŋani nda Lazglafta guli ya.

Vlanṭa dani ta inda mbrakwani ta zwanṭani

¹⁹ Ka Yesu vrəgliṇtá gwadani nda həŋ mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, laviŋ a zwanṭ ta magatá skwi gaghəŋ, gaghəŋani, ka ngha a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantša ya ta maga zwanṭ guli. ²⁰ Ta dṽay Da ta zwanṭ. Tsaya ta kəl tsi ka maranantá inda skwi ta magə tsi, na maranantani ta slnaha ta malaghutá nana, kada nghanṭa kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantša ya ta vlanṭa zwanṭ ta hafu na mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghəŋa mndu wu, ma dzva zwanṭ fanamta tsi ta inda guma na gumay, ²³ kada

vla inda mndu ta glaku na zwanṭ, manda ya ta vlə həŋ ta glaku na Da ya. Ka vla a mndu ta glaku na zwanṭ wu katsi, had tsa mndu ya ta vla glaku na Da ta ghunagatá tsa zwanṭ ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta sna gwada da, ka zlghaftá tsi ta mndu ta ghunigihatá, mamu hafu na kdekedzen ma tsa mndu ya. Had lu dza'a tsanaghatá guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka laghwi da hafu. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a saghasa fitik, nda ghada va saghani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snantá lwa Zwanṭa Lazglafta. Tsa gwal dza'a snanta ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlanṭa tsi ta zwanṭ na mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlanṭa tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwanṭa mndu. ²⁸ Tsaya a skwi na ndərmimay ghuni wu, dza'a saghasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snantá lwani ²⁹ na sli'agapta tanṭ. Gwal ta maga skwi dina ya, dza'a sli'agapta na nzata nda hafu hahəŋ. Gwal ta maga skwi kul dinaku ya guli, dza'a sli'agapta na tsanaghatá guma ta həŋ hahəŋ.»

Nzakwa Zwanṭ ka masləmtsək

³⁰ Ka Yesu mantša: «Had sana skwi dza'a magata i'i gaghəŋ gaghəŋa da wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa yu ta guma. Nda tvani ta tsa yu ta guma kabga zba a yu ta skwi ta kumə ghəŋa da wu, skwi ta zdəganatá mndu ta ghunigihata ta zbə yu.

³¹ «Ka i'i katsi mnatá gwada ta ghəŋa da katsi ná, had hayhaya tsa gwada da ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghəŋa i'i katsi, nda sna yu kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghəŋa i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnaghunatá tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbanṭ a yu ta mndu na mna gwada ta ghəŋa da wa. Tsaya kwenkwen mnaghuna yu na mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirla ta zlghaku ka tsuwadaka vli ya. Kumankuma kuni ta nzdavata nda rfu ma tsuwadakani.

³⁶ «I'i, mamu na da ma gwada ta ghəŋa da ta malaghutá na Yuhwana. Tsa gwada ya

ná, slnaha vliha Da ɲa kɔanafta ɔa ta magay ya. Tsa slnaha ta kɔa yu ta magay ya, ta maraɲta tsidid'kazlay: Da ya ta ghunigihata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya, ta mnaná gwaɔa ta ghəɲa ɔa. An mndani ta walaɲ a kuni ta snaná lwani wa. Ta walaɲ a kuni ta nghaná kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwaɔani ma ɲuɔufa ghuni wu kabga zlghaf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagha skwi ya nda vinda ma gwaɔa Lazglafta kabga mida dza'a mutsa ɲni ta hafu ɲa kɔekedzerɲ ka kuni. Tsa gwaɔa Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəɲa i'i ta gwaɔa tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagha da i'i ɲa mutsa vɔɔda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda sɔla a ta mutsa i'i ta glakwa ɔa wa. ⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid'kazlay: Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da ɔa ta ghunigihata, ka kwalaghutá kuni ta tsu'aftá i'i. Ka ma sana mndu ta klaftá ghəɲani ka ghəɲani ka sagha katsi ná, má tsu'aftsu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta ɔva glaku da sani nda sani, ka kwalaghutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlghafta na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəɲ tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlghafzlgha kuni ta Musa katsi ná, má zlghafzlgha kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəɲa i'i tsatsi ta gwaɔa. ⁴⁷ Ka si zlghaf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ní, waka kuni dza'a zlghaftá gwaɔa ɔa na?» ka'a.

6

Zuɲta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

¹ Tahula tsaya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta sana ɔla tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'aftá dɔmga rutut mistani nghər hən ta mazəmzəm, ka mbamba gwal kul ɔughwanaku. ³ Ka ɲlaghatá Yesu ta ghwá ka nzagata hada kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klaná ghəɲ ka ng-hadapta ná, rutututa dɔmga ta lagha da tsi.

* 6:7 Ngha ta Mata 20:2.

Ka'a mantsa: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi ɲa zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ Na tsakwasla gwaɔa da tsi kəl tsi ka mnanata mantsa, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantsa: «Dər tseda vagha mnduha his dərmaɲk* ta maga slna klaf lu ɲa dzawaktá buradi nda tsi ná, slaghu a dər ɲa valaná hən ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwanamani ma Simun Piyer nda tsi mantsa: ⁹ «Mamu sana zwan hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw ɲa slafta kawu mataba ndəghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Mnanawa mna ta hən ka nzanzata hən nda nzanza,» ka'a. Tsaw mamu ɔyatá kuzun ksif ma tsa vli ya, ka nzanzaftá mnduha ta maga dambu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəɲani, ka daganafá tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganafá tsi ta tsa klipiha ya ta hən guli manda ya ta kumə hən. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa paɔakwani yaha da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tsakaftá hən, ka ndaghanaftá hən ta ghwanak ghwanpɔa his nda pɔakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta tan demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vɔɔda anabi dza'a sagha ta ghəɲa hadik mnə lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghaná mazəmzəm maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a saghasa lu da ksafá nda mbraku ɲa nzakwani ka mgham kə'a, ka kɔɲta Yesu ta ɲləglaghata ta ghwá.

Mbaɔay Yesu ta mbaɔa ta imi

Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatá hawu, ka sli'agatá duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamá hən da kwambalu ɲa tsughwada drəf ɲa dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatá vli, ta vradagha a Yesu slanaghatá hən wa. ¹⁸ Tata ndrə hən, ka sli'avaftá falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghaná hən ta Yesu ta mbaɔa ta

drəf ta ndusadaghata tavata kwambalu, ka ksaftá zləŋ ta həŋ. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka Yesu nda həŋ. ²¹ Si ta kumay həŋ ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda 6hadaghata kwambalu da tsa vli ta dza'a həŋ ya.

Zbay dāmga ta Yesu

²² Gamahtsimani, ka havaktá tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Tur-tuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Grafgra həŋ guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəŋa taŋ laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana kwambaluha ma luwa Tiberiya, ka 6hadaghatá həŋ ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəŋa buradi, ka zutá mnduha ya kay. ²⁴ Nghay mnduha ná, had Yesu hada wu, had duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamtá həŋ da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafar-nahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka 6hadaghatá həŋ ka zbə həŋ, ka slanaghatá həŋ ta wa sana 6la tsa drəf ya. «Maləma da! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka həŋ nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zbə kabga vəl nghan̄ta ghuni ta mazəməzəm a kuni ta i'i wa. Ta zbə kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghaftá kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna ŋa skwa zay dza'a 6adzuta. Nəwawəŋa ka maga slna ŋa skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatá hafu ŋa kdekeden. Tsa skwa zay ya ná, Zwan̄a mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta ŋizla vlan̄tani ta mbraku,» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka həŋ nda tsi mantša: «Nahgani dza'a aŋni magay ŋa kđintá magatá slna Lazglafta na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Zlghafta ghuni ta mndu ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta maganata ghuni,» ka'a. ³⁰ Ka həŋ mantša: «Mndərga wati mazəməzəm lavin̄ ka ta magan̄nata ŋa nghan̄ta ŋni, kada zlghafta ŋni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidziha ŋni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na:

“vlagavla ta buradi daga ta luwa† ŋa taŋ, ŋa zay taŋ,» ka həŋ nda tsi. ³² Ka Yesu nda həŋ mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da da ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vlaga Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vla hafu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik yeya,» ka'a nda həŋ. ³⁴ Ka həŋ mantša: «Mghama da! gdagda ta vlan̄natá mndərga tsa buradi ya,» ka həŋ.

³⁵ Ka Yesu nda həŋ mantša: «I'i buradi ta vla hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglan̄ta a maya ta kuzlan̄ta wa. Ka zlghafzlgha mndu ta i'i, walglan̄ta a ndala ta kuzlan̄ta wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda nghan̄ta kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlghaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa həŋ da i'i. Had i'i guli dza'a zlan̄tá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa ŋa maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i ŋa maga skwi ta kumə mndu ta ghu-nigihata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghu-nigihata ná, kwala da kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, ŋa sli'aganapta da ta həŋ badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da da, dər wati ma mndu ta nghan̄tá zwan̄ ka zlghaftá tsi, nda mutsa hafani ŋa kdekeden. Dza'a sli'aganapsli'a yu badu kdakwa ghəŋa hadik,» ka'a.

⁴¹ Ka rurun̄waku la Yahuda ta ghəŋani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwan̄a Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na snan̄ amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghəŋa wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a 6a?» ka həŋ. ⁴³ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Zlanawazla ta rurun̄waku mataba ghuni, ⁴⁴ had mndu dza'a lavin̄tá sagha da i'i, ka ghunagagha a Da ta ghunigihata da i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: “Dza'a taghanaf-tagha Lazglafta‡ ta skwiha ta həŋ.” Dər wa ta snay, ka zlghaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya da i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda nghan̄ta tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha da Lazglafta yeya nda nghan̄ta ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu

† 6:31 Nghan̄ta Sabi 16:13-15, 31. ‡ 6:45 Nghan̄ta Isaya 54:13.

ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, nda mutsa hafani na kdekedenj. ⁴⁸ I'i buradi ta vla hafu. ⁴⁹ Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda tanj. ⁵⁰ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mteta a wa. ⁵¹ I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu na kdekedenj. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slu'uvgha da ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəŋa hadik nda hafu,» ka Yesu nda həŋ.

⁵² Ka həŋ mantsa: «Waka na mndu na dza'a vlamatá slu'uvghani na zay na?» ka la Yahuda zlghanafta ta ghəŋani. ⁵³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slu'uvgha Zwanə mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, had hafu dekdek ma kaghuni wa. ⁵⁴ Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da, mamu hafu na kdekedenj ma tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁵⁵ Vərda skwa zay ná, slu'uvgha da ya. Vərda skwa say guli ná, usa da ya. ⁵⁶ Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. ⁵⁷ Tsa Da ta ghunighata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantsa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzanza nda hafu. ⁵⁸ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda na dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá həŋ ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu na kdekedenj,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁹ Ta taghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

⁶⁰ Ka sanlaha mataba duhwalhani snəŋər həŋ ta tsa gwada ya mantsa: «Dukdukwa na gwada na, wa dza'a laviŋtá snay na?» ka həŋ. ⁶¹ Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta rurunwaku duhwalhani ta ghəŋa tsa tagha skwi ya kə'a, «nda nra njudufa kaghuni guli ra? ⁶² A ka tsa nghanj kuni ta Zwanə mndu ta nlu da vli si hada tsi ghalya, waka njudufa ghuni dza'a magay tama? ⁶³ Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, had sana skwi laviŋ mnda səla ta magata

wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. ⁶⁴ Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlghafta dekdek,» ka Yesu nda həŋ. Tsaw nda sna Yesu daga zlaftani ta gwal kul zlghafta dekdek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. ⁶⁵ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya kəl yu ka mnay na ghuni kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunak a Da wu kə'a ya,» ka'a.

⁶⁶ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndəgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza'agelta mistani. ⁶⁷ Ka Yesu mantsa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwanpdə his ya. ⁶⁸ Ka Simun Piye mantsa: «Mghama da! Da wa ta dza'a nni? Ya wana mamu gwada hafu na kdekedenj da kagha. ⁶⁹ Zlg hafzlgħa nni, nda sna nni guli kazlay: Kristi mndu nda ghuḅa ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Ka Yesu mantsa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwanpdə his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda həŋ. ⁷¹ Ta ghəŋa Zudas Iskaryut zwanə Simun ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, dər má tekwa tsatsi mataba tsa gwal ghwanpdə his ya.

7

Kwalaghuta zwanamani ta zlghaftá Yesu

¹ Tahula tsa, mbaḁa Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta dakwatsay dakwatsay mal- iha ta ghəŋa la Yahuda hada na dzata. ² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi da la Yahuda. ³ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghanjta duhwalha gha guli ta slna ta magə ka, ⁴ had mndu ta kuma marantá ghəŋani ta difa ghəŋani wa. Ya wya mamu skwiha ta magə ka ya, maranmara ta ghəŋa gha banluwa na nghanjta inda mnduha ta kagha,» ka zwanamani nda tsi. ⁵ Tsaw ta zlghafa zwanamani ta tsatsi wa. ⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta sagha a fitika da wa. Na kaghuni ya ná, dər ta wati luwa tsi, nda maga fitik, ka kaghuni. ⁷ Had kaghuni ta husantá mnduha wa. I'i ná, husanhusa yu ta mnduha,

kabga ta mnanaŋmna yu ta slna taŋ kul dīnaku ta həŋ. ⁸ Lawala kaghuni! La a i'i wu, kabga ta kda a sagha fitika da karaku wu,» ka Yesu nda həŋ. ⁹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həŋ, ka nzaghutá tsatsi ma Galili.

¹⁰ Manda laghwa zwanamani da vla skalu, ka sli'aftá tsatsi ka ghəŋani ka lafi ma dīfa ma dīfa, kul maraŋtá ghəŋani banluwa.

Taghay Yesu ta skwi ma həga Lazglafta

¹¹ Ka la Yahuda mantsa: «Ga tsatsi tama!» ka həŋ ka zba Yesu ma vla skalu. ¹² Ka sli'avaftá zlərdutawi ka ŋdaŋda ta ghəŋa tsatsi mataba mnduha kazlay: Nərma mndu ya, ka sanlaha, mnduha ta zadīŋta tsi, ka sanlaha. ¹³ Ma va tsaya ná, haď mndu ta klaŋtá lwi ka gwada ta ghəŋa Yesu wu, kabga zləŋa la mali ta ghəŋa la Yahuda.

¹⁴ Dəgatá tsa fitikha ŋa skalu ya ka gragra ya ná, ka sli'aftá Yesu ka lamə da həga Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha mida. ¹⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Taghaf ga na mndu na ta na ŋani ma skwi na na? Ya wya ta lagha a da vla taghaftá skwi wu, waka a snaŋtá skwi ma gwada Lazglafta mandana na?» ka həŋ ka ndərmimay. ¹⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta sagha da mndu ta ghunigihatá skwi ta taghə yu, ta sabə da i'i a wa. ¹⁷ Ka fafa mndu ta ghəŋani ka maga skwi ta kumə Lazglafta, dza'a nda sna ka ta sagha da Lazglafta na skwi ta taghə yu na tsi, ka ta kla'ata ma ghəŋa da a yu. ¹⁸ Mndu ta mna gwada ta ghəŋa ghəŋani ná, ghəŋani ta ghubu tsi. Mndu ta zba vlaŋtá glaku ta mndu ya ta ghunafta, vərda mndu tsa mndu ya, ghwadaka mndu a wa. ¹⁹ Musa a ta vlaghunata zlahu wu ra? haď ya mataba ghuni ta maga slna nda tsa zlahu ya wa. Ta zbə ŋaw kuni ta i'i ŋa dzata tama?» ka Yesu nda həŋ. ²⁰ Ka həŋ mantsa: «Nda ksa ka da halaway, wa ta zba kagha ŋa dzata na?» ka həŋ nda tsi.

²¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Turtuktuk yeya slna magan yu, ka ndərmim kuni nda ndərmima demdem. ²² Vlaghunavla Musa ta zlahu ŋa datsa fafaď, an mndani Musa a ta zlafta wa. Daga ta dzidzi ta zlafta lu. Ta datsay a kuni ta fafaďa zwani baďu sabat rke? ²³ Ka si laviŋlava kuni ta tsa fafaďa zwan baďu Sabat, kabga yaha lu

da ɓlanaptá zlahu Musa ya ní, kabgawu ta ɓasa kuni ta ŋuduf ta ghəŋa i'i, kabga vəl mbanaf ta da ta mndu dzahuma' baďu sabat tama? ²⁴ Ma tsə kuni ta guma wa iri, tsawa tsa ta guma manda ya ta raku,» ka Yesu nda həŋ.

Kristi ná, Almasihu ya

²⁵ Ka sanlaha ma mnduha la Ursalima mantsa: «Nana mndu na a ta zbə həŋ ŋa dzata kay ra? ka həŋ. ²⁶ Ngha ɓa ta platá vghani ta gwada, gwadanaf a lu wa. Ari tsatsaftsatsa a maliha mu kazlay: Kristi na mndu na kə'a kana? ²⁷ An mndani nda sna mu ta vli sabə tsi. Wya ka saghasa Kristi tani ná, haď mndu nda sna ta vli dza'a sabə tsi wu,» ka sanlaha ma mnduha la Ursalima guli.

²⁸ Ma tsa tagha skwi ta taghə Yesu ma daɓa həga Lazglafta ya, ka klaŋtá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Nda sna kaghuni ta i'i nda vli sabə yu dardar guli ra? Gaghəŋ gaghəŋa da a sagha yu wa. Vərda mndu tsa mndu ta ghunidikta ya. Tsaw sna a kaghuni tama ta tsa mndu ya wa. ²⁹ I'i, nda sna yu, kabga sagha da tsatsi i'i. Tsatsi ta ghunidikta,» ka Yesu. ³⁰ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksay. Sew haď ya ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani karaku wa. ³¹ «Baďu saghar Kristi ní, dza'a magay ta mazənzəm ka malaghutá ŋa na mndu na ri?» ka ndəghata sanlaha ma mnduha mataba tsa dəmgə ya.

Ghunafta la Farisa ta mnduha ŋa ksaftá Yesu

³² Ka sniŋtá la Farisa ta tsa skwi ta mnə mnduha makdekmakdek ta ghəŋa Yesu ya. Ka ghunaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta gwal ngha həga Lazglafta da ksa Yesu. ³³ Ka Yesu mantsa: «Ta teke'a nzda da kwitikw da kaghuni, kada vra yu da mndu ta ghunidikta. ³⁴ Dza'a zbay kuni ta i'i, slafta a kuni ta i'i wu, laviŋta a kuni ta ɓhata ma vli ta dza'a yu guli wu,» ka Yesu nda həŋ. ³⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Dza'a laghu diga ŋa kwala mu kul slanaghata na? Dza'a laghu da taba la Yahuda ta wiďamtá vgha ma səla la Grek, ka tagha skwi ŋa la Grek rki na? ³⁶ Dza'a zbay kuni ta i'i, sladiğhata

a kuni wu, laviṇṭa a kuni ta ḡhata da vli ta dza'a yu guli wu, ka'a ná, nu klatá ghəṇa tsa gwadani ya na?» ka həṇ ta ghəṇani.

Mnay Yesu ta gwada ta Sulkum nda ghuba

³⁷ Baḡu kḡavakta fitika tsa skalu ta nzakway ka mghama fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka sladata, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Ka ta kuzlan̄kuzla ndala ta mndu, ka sawi tsi da i'i da sa imi. ³⁸ «Ka zlgħafzlgħa mndu ta i'i katsi, dza'a mbəzagapmbəza dzuḡay ma ṇudufani.» Tsa imi ya ta vla hafu. Mantsa ya vindatani ma gwada Lazglafta,» ka Yesu. ³⁹ Tsaya ná, ta gwadə ta ghəṇa Sulkum dza'a tsu'u gwal dza'a zlgħaftá tsatsi ta tsa gwada ya. Ta vla a lu ta Sulkum karaku ma tsa fitik ya wu, kabga ta kapanaf a lu karaku ta Yesu ma glakwani wa.

Kwala Yesu kul haḡma fəlma mnduha

⁴⁰ Ka sanlaha mataba tsa dəmgə ya snan̄ər həṇ ta tsa gwada ya mantsa: «Vərḡa anabi na mndu na,» ka həṇ. ⁴¹ «Kristi ya,» ka sanlaha. «Tsaw ma Galili dza'a saba Kristi rki? ⁴² «Ma zivra Dawuda ma luwa Batlehem ta nzakway ka luwa Dawuda*» a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwada Lazglafta kay ra?» ka sanlaha. ⁴³ Kidaghi gamndər ka tsa ndəghata mnduha ya dagavapta ta ghəṇa gwada ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksafṭa, sew haḡ ya ta faftá dzvu tida wa.

Gargha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal ngħa həga Lazglafta ya da slanagħatá tsa la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta nda la Farisa ya. Ka həṇ mantsa: «Nya kwəl kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda həṇ. ⁴⁶ Ka həṇ mantsa: «Kay! Haḡ mndu ta kḡə walan̄tá gwadaftá mndərga tsa gwada ta gwadə tsa mndu ya wu,» ka həṇ nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli ḡa? ⁴⁸ Mamu mndu dər turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa ta zlgħaftá tsa mndu ya ta ngħə kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndəghata mnduha ta zlgħafta ta ngħə kaghuni ya ná, sna a həṇ

ta zlahə Musa wu, gwal nda ksi'a həṇ!» ka la Farisa nda həṇ.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba tan̄ si ta sli'afta girvidik ka lagħa slanagħatá Yesu ya kay nda həṇ mantsa: ⁵¹ «Ka ta ḡawap a lu ta gwada da mndu, ka snan̄tá skwi magə tsi wu ná, ta gi tsanagħatsa zlahə mu ta guma ta ghəṇani ra?» ka'a. ⁵² Ka həṇ mantsa: «Tekw kagħa mataba la Galili guli ra? Dzan̄a ta gwada Lazglafta ḡa ka ngħa ka, ka dza'a slanagħasla ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka həṇ nda tsi. [⁵³ Tahula tsa, ka gazlagħutá həṇ dzagħa tan̄.]

8

Marakw ksaf lu ta hliri

¹ Ka sli'aftá Yesu ka lagħwi ta ghwá Zaytun̄. ² Wrək tgha ka vragatá tsi, ka lamə tsi da ḡaḡa həga Lazglafta, ka sli'adagħatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagħa skwi ṇa tan̄. ³ Mbada gwal tagħa zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa ka ksadagħatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta kəma Yesu. ⁴ Ka həṇ mantsa: «Mghama ḡa! Wana na marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mndərga na marakw na ná, zlam̄bata nda pala, ka zlahə Musa mnan̄nata. Waka kagħa nda ṇa għa na?» ka həṇ nda Yesu.

⁶ Tsaw ṇa tsanam̄tá matsavada, kada mutsafta həṇ ta rutsak tida lagħa həṇ mna tsa gwada ya ṇani. Lagħa Yesu ka dzam̄tá ghəṇ ka vinda skwi ta haḡik nda ndəfiṇa dzvu. ⁷ Ka ḡavataḡ həṇ ka va ḡaway da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walan̄ta gatá dmaku ya, ka zlrəfzlrə tsi ta wuda na marakw na nda pala,» ka'a kapan̄tá ghəṇ. ⁸ Ka dzəglam̄tá tsi ta ghəṇ ka vindgəltá skwi ta haḡik. ⁹ Tahula snan̄ta tan̄ ta tsa gwada Yesu ya, ka gazlagħatá həṇ turtuk turtuk, zlrəfta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlan̄tá həṇ ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kəmani. ¹⁰ Kə'a ka Yesu kapglan̄tá ghəṇ ná, tsa marakw yeya ngħan̄ tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagħa ḡiga həṇ kay ní makwa na? Haḡ mndu ta tsagħagħa ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa

* 7:42 Ngħa ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmia 23:5, Mika 5:1.

marakw ya mantsa: «Had' mghama da wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghəŋa kagha guli wa. La! Yaha ka magəŋəltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghəŋa hadik

¹² Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «I'i tsuwadaka ghəŋa hadik, mndu ta dza'a mista da ná, had' dza'a mbada ma grusl wu, dza'a mutsay ta tsuwadaka hafu,» ka'a.

¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghəŋa gha ta ghubu ka, vərda gwada a na gwada gha na wu,» ka həŋ ta ghəŋani. ¹⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dər má ghuba ghəŋa da ta ghubu yu ná, vərda gwada ya ta mnə yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsə kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghəŋa mndu wa.

¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, vərda guma na guma da, kabga turtukwa da a yu wu kawadaga ŋni nda Da ta ghunighata.

¹⁷ Nda vinda ma zlahu ghuni kazlay: Ka nda guya gwada mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwada ya* ka'a. ¹⁸ Ghuba ghəŋa da ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da da ta ghunidikta guli,» ka'a nda həŋ. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka həŋ nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da da guli wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da da guli,» ka'a nda həŋ.

²⁰ Ta tagha skwi ma daɓa həga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tsemi. Sew had' mndu ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

Mnəŋta Yesu ta sli'ani da dani

²¹ Ka Yesu mantsa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, laviŋta a kuni ta ɓhata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda həŋ guli. ²² Ka la Yahuda mantsa: «Vghani rki dza'a tsi dzu-vta kəl tsi ka mnay kazlay: Laviŋta a kuni ta ɓhata da tsa vli ta dza'a yu ya wu ka'a na?» ka həŋ ta ghəŋa tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantsa: «Gwal ta ghəŋa hadik kaghuni, la ta luwa i'i, ŋa gwal ta ghəŋa hadik kaghuni, ŋa na ghəŋa hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya

tsa kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgħa a kuni kazlay: «I'i ná, i'i ya ka'a ya wu,» ka'a nda həŋ. ²⁵ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Wa kagha katək na?» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga tanɗan ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha ŋa mnay da ta kaghuni, ka tsaghunagħatá guma. Tsa mndu ta ghunighata ya ná, vərda mndu ya. Skwi snan yu da tsi ta mnə yu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik,» ka'a nda həŋ.

²⁷ Sew sna a həŋ kazlay: Ta gwadə ta Da na Yesu ta tsa gwada ya ka'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Baɗu kapadafta ghuni ta Zwanə mndu ya, baɗu tsaya dza'a snanɗa kuni «ta i'i.» Baɗu tsaya guli dza'a snanɗa kuni kazlay: Gagħəŋgagħəŋa da a ta maga yu ta skwi wu, manda ya tagħadif Da ta mna yu ta gwada da† ka'a. ²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ŋni nda tsi. Turtukwa da a zlihata tsi wu, kabga ta maganamaga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndəgha gwal ta zlgħafta.

Da Lazglafta ta sagha kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlgħafta ya mantsa: «Ka gdavagda kuni ma skwi ta tagħə yu ŋa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərda duhwalha da. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ŋa vlagħunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a. ³³ Ka la Yahuda mantsa: «Zivra Abraham anɗi, ta walan a anɗi ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ŋa mnay gha kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni ka'a na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Had' vu'a ta gdavata ma həga ga mndu wu, zwan yeya ta gdavata ŋa dekdek. ³⁶ Ka zwan ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni ka'a, ama wana kuni ta psa i'i ŋa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwada da wa. ³⁸ Skwi nghan yu da Da da ta mnə yu. Kaghuni, skwi tagħaghunaf da ghuni ŋa ghuni ta magay,» ka'a. ³⁹ Ka

* 8:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15. † 8:28 Ngha ta Yuhwana 3:14.

həŋ nda tsi mantsa: «Abraham da ɲni ta aɲni,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka má vərda zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunata kahwathwata skwi ya snaŋ yu da Lazglafta kuni. Ta walaŋ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə kuni,» ka'a nda həŋ. Ka həŋ mantsa: «Masagwa a aɲni wa. Turtuktuk Da ɲni ta nzakway ka Lazglafta,» ka həŋ. ⁴² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka si Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a dɜvudɜva kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagha, gaghəŋgaghəŋa da a sagha yu wa. Tsatsi ta ghunigidaghata. ⁴³ Laviŋ a kuni ta snaŋtá gwada da wu, kabga kwala ghuni kul fatá sləməŋ ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zlrafta. Ta walaŋ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had kahwathwata da tsi wa. Vərda ɲani ma gwada ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihata kazlay: Ta6 magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə yu, kabga wu kwal kuni zlghay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ɲa Lazglafta ná, ta snay ta gwada Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwada Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ɲani wu,» ka Yesu nda həŋ.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantsa: «Ta ɲaɲni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagha, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka həŋ nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantsa: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ɲa da ta vlay ɲa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlanjta glaku ta ghəŋa da a ta zbə yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ɲa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta taghə yu, had dza'a mtuta dekdek wa,» ka'a nda həŋ.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantsa: «Ndanana grafta ɲni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. «Ka snasna mndu ta skwi ta taghə yu ná, had dza'a mtuta dekdek wu,» ka ka ná, ⁵³ mal kagha ka tsa da ɲni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagha a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagha ta gray na?» ka həŋ. ⁵⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka vla glaku ta vlə yu ɲa ghəŋa da katsi ná, bətbət tsa glakwa da ya. Da da ta vlihatá glaku, tsa ta mnə kaghuni kazlay: Má Lazglafta ɲni ya kə'a ⁵⁵ kul snaŋta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka guram nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəŋa Abraham ta ghəŋa vəl ndanayni ta dza'ani nghanjta fitika da. Ka nghanjta tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantsa: «Ta maga a ima gha hutaf mbsak ná, gi nda ngha yu ta Abraham ka ka?» ka həŋ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «“Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəɗlu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i,» ka'a nda həŋ. ⁵⁹ Na mnatani ta tsaya, ka hlaftá həŋ ta pala ɲa zlərtsay. Ka difaghutá Yesu, ka saghu tsi da da6a həga Lazglafta.

9

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

¹ Ta labə Yesu ta tvi, ka nghanjta tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma da! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katək na?» ka duhwalhani dawanjta da tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa dmakwani a ghulpəta tsi wu, ta ghəŋa dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpəghulpa ɲa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunigihata. Wana vli dza'a kuzuta ɲa kwal kul laviŋta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəŋa hadik na yu karaku ná, i'i tsuwadaka ghəŋa hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka tfatá tsi ta sərdək, ka hwaɗa'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani.

⁷ Manda kđintani ta masanaftá, ka'a nda tsi mantša: «La mbazinta kuma gha ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya.

Ka sli'aftá tsi ka laghwi mbazintá kumani. Mbazintani, tsidid irani, ka sli'aftá tsi ka laghu dzaghani. ⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gdata ta nghanja ta gatá skwi ya. ⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantša: «Añ! vada ya,» ka'a. ¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghanjá vli 6a?» ka həñ nda tsi. ¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwada'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. «La mbazintá kuma gha ma ima Silwe,» ka'a nda i'i, ka sli'aftá yu ka laghwi yu mbazinta, kəl yu ka nghanjá vli,» ka'a. ¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka həñ nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda həñ.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpaya

¹³ Ka klaftá həñ ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw badu Sabat hwada'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanaftha ya. ¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghanjá vli. Ka'a mantša: «Hadik hwada a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazinta yu ta kuma da, kəl yu ka nghanjá vli,» ka'a nda həñ. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndər. «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahə sabat wu,» ka sanlaha. «Waka mnda dmaku dza'a maga mndərga tsahaya ma mazənzəmə na?» ka sanlaha, ka həñ ta ghəñani. ¹⁷ Ka həñ nda tsa mndu ya mantša: «Wa tsa mndu ta mbaghafta ya ka kagha ta gray na?» ka həñ ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda həñ.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəñə la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanjá tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu həñ hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha həñ. ¹⁹ Manda sagha tañ, «zwanja ghuni na mndu na ra? Grafgra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanjá vli ndana 6a?» ka həñ nda həñ. ²⁰ Ka dadahani mantša:

«Nda sna añni kazlay: Zwanja ñni ya kə'a. Ta yagatá ñni guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a añni kə'a magaku kəl tsi ka nghanjá vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prək ka zlgəhawani tsatsi ka ghəñani,» ka həñ. ²² Ta zləñay tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəñə la Yahuda, kəl həñ ka mnay mantša. Tsaw la mali ta ghəñə la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta tañ. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a talintala lu ta tsa mndu ya ma həga tagha skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prək tsatsi ka ghəñani ka zlgəhawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəgləñtá la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka həñ nda tsi mantša: «Mna kagha ta kahwathwata ta kəma Lazglafta. Añni ná, nda sna añni kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka həñ. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantša: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snəñ i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda nghanja yu ta vli tsidid,» ka'a nda həñ. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanjá vli ka ka?» ka həñ nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu. Nu ta kumə kuni ta mnəglaghunata da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda həñ. ²⁸ Ka rarazə həñ. Ka həñ mantša: «Ba kagha ta nzakway ka duhwalani wala, añni ná, duhwalha Musa añni. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a añni ka sagha ga tsi wu,» ka həñ. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantša: «Wanawa mandərmimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snəñ amu ná, zlgəha a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu ya ta vla glaku ñani, ta snanatá ñani, ta zlgə tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanatá ira mndu yaga lu nda ghulpa kə'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu ná, má had' sana skwi laviñ tsi ta magata wa,» ka'a nda həñ. ³⁴ Ka həñ nda tsi mantša: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli ná, ka taghəgəltá skwi ñəñni,» ka həñ, ka ghzlagapta ma həga tagha skwa tañ.

Vərdaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snan̄ta Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagha skwa la Yahuda kə'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantsa: «Zlghafzlgha ka ta Zwan̄a mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waya ní mghama da! Mnihamna ka zlghafta yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta nghə ka, ta gwadā nda kagha na,» ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlghafzlgha yu mghama da,» kə'a tsəlōata ka ndəba dzvu nani. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Sasa yu ta na ghəŋa hadik na n̄a dganatā nzakwa mnduha. N̄a nghan̄ta gwal kul nghan̄tā vli, ta vli. Ta ghulpəta gwal nda n̄gha ta vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantsa: «Dza'a ghulpgghulpa an̄ni guli ra?» ka həŋ nda tsi manda snan̄ta tan̄ ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka má ghulpgghulpa kuni katsi ná, má had̄ dmaku ta kaghuni wa. Tsaw “nda n̄gha an̄ni ta vli,” ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gdavata,» ka'a nda həŋ.

10

Yesu vərda mnda n̄gha tuwak

¹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgha gamaka tuwakha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgha tsa mndu ya katsi, mnda n̄gha tuwakha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda n̄gha tsa həga ya ta watgha, dza'a nda sna tuwakha ta lwani, n̄a h̄gayni ta tuwakhani nda h̄ga tan̄ nda h̄ga tan̄. N̄a zligin̄tani ta həŋ dzibil. ⁴ Zligin̄tani ta inda tuwakha ta nzakway ka n̄ani ya, n̄a dza'ani ta kəma tan̄, ta dza'a hahəŋ mistani. Ta dza'a tuwakhani mistani, kabga nda sna hahəŋ ta lwani. ⁵ La a həŋ mista mndu kul snan̄tā həŋ wu, dza'a hwayaghuwaya həŋ di'in̄ nda tsi, kabga tsatsaf a həŋ ta lwani wa.»

⁶ Mantsa ya ka Yesu mnanatā mahdihdi ta həŋ, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghəŋa tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərda mnda n̄gha tuwak

⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgha

gamaka tuwakha. ⁸ Inda gwal ta sagha ka tinlaghutā i'i, ghali tsaha ya, gənda həŋ guli. Ama ka kwalaghutā tuwakha ta sna lwa tan̄. ⁹ I'i watgha gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a lavin̄lava ta lami ka sabi, n̄a mutsaf-tani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali n̄ani ta sagha da ghalay, n̄a dzata, n̄a zadanata. I'i ná, saghasa yu n̄a mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, n̄a nzakwa tan̄ kul had̄ sana skwi ta p̄dugudunustā həŋ. ¹¹ I'i vərda mnda n̄gha tuwak, vərda mnda n̄gha tuwak ná, nda fa vghani n̄a tuwakhani. ¹² Mndu ta n̄gha tuwak ta plə lu nda pla n̄ani ná, n̄ani a tuwakha wu na, n̄hayni ta kramtak mtak ta sagha ya ná, hwayaghutani ka zlanavatā tuwakha, n̄a valafta kramtak mtak ta tuwakha, ka kwi-tanātā həŋ. ¹³ Tsaya skwi ta magə mndu ta maga slna n̄a tsedi, had̄ dan̄wani nda tuwakha wa. ¹⁴ I'i ná, vərda mnda n̄gha tuwak yu, nda sna yu ta tuwakha da, hahəŋ guli nda sna hahəŋ ta i'i, ¹⁵ manda va ya snan̄ Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha da guli n̄a tuwakha da. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakha da guli, kul had̄ ma na gamak na. Dza'a nda sna həŋ ta lwa da, n̄a hlaktā da ta həŋ, n̄a nzata tan̄ tuts, turtuk mndu ta n̄gha həŋ. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha da n̄a mtuta, n̄a mutsəglaf̄ta da. ¹⁸ Had̄ mndu ta lavin̄tā klaptā hafu ma i'i wu, i'i ka ghəŋa da ta vlata. Lavin̄lava yu ta vlata, lavin̄lava yu ta mutsəglaf̄ta. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da da nda i'i.»

¹⁹ Ka dagəglavaptā la Yahuda kidaghi gamndər ta ghəŋa tsa gwadā ya. ²⁰ Ka sanlaha ma həŋ mantsa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, n̄aw ta sna kuni ta gwadā ta gwadə tsi na?» ka həŋ. ²¹ «Had̄ mndu nda ksa da halaway ta gwadā manda tsaya wu, lavin̄lava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlghafa sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalə lu ta skala havaktā guna həga Lazglaf̄ta ma Ursalima. ²³ Mbadā Yesu ka wawaku ma rmak ta wa tsa həga Lazglaf̄ta ta hgə lu ka rmaka Salumun̄ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta

dliwis. Ka hən nda tsi mantša: «ŋa kulam yawu dza'a zlaŋnata ka ma dga ghən ta dgə ŋni na? Ka kagha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnaŋna ka dardar 6a?» ka hən nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantša: «Mnaghunamna yu, zlgha a kuni wa. Na slnaha ta magə yu nda hga Da da na ta mnaŋtá i'i, ²⁶ zlgha a kuni wu kabga haď kuni mataba tuwakha da wa. ²⁷ Nda sna tuwakha da ta lwa da. I'i nda sna yu ta hahən, ta dza'a hən mista da guli. ²⁸ Ta vlaŋvla yu ta hafu ŋa kdekeden ta hən. Haď hən dza'a walaŋta zwaďuta wu, haď mndu dza'a hlaptá hən ma dzva da guli wa. ²⁹ Tsa Da da ta vliha ta hən ya, malaghumala ta inda sanlaha. Haď mndu dza'a laviŋtá hlaptá hən ma dzva Da da wa. ³⁰ Aŋni nda Da da ná, ka skwa turtuk ŋni,» ka'a nda hən.

³¹ Lagha la Yahuda ka hləglafťa pala ŋa zlərtsay. ³² Ka Yesu nda hən mantša: «Wya nda ndəgha slna dinadina si da Da da magaghuna yu, ta ghəŋa wati ta kuma kuni ta zlərtsa i'i na?» ka'a nda hən. ³³ Ka hən mantša: «Ta ghəŋa magata gha ta skwi dina a ta zlərtsa ŋni ta kagha wu, ta ghəŋa vəl kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda səla ná, ta gra ghəŋa gha ka nda Lazglafta,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hən mantša: «Vinda a ma deftera zlahaghuni ma vla mnay Lazglafta kazlay: Kaghuni ná, "lazglaftaha" kuni* kə'a kay ra? ³⁵ Nda sna mu kazlay: Haď mndu dza'a laviŋtá hərdiŋta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta wu kə'a. Tsaw lazglaf-taha kuni ka Lazglafta tsanaftá hgu ta mnduha ta mnə tsi ta gwaďani ŋa taŋ. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunigihata ta ghəŋa haďik, waka kuni dza'a mnay kazlay: Ta kwarakwara ka kə'a kabga mnay da kazlay: Zwaŋa Lazglafta yu kə'a? ³⁷ Ka slna Da da a ta magə yu ta nghə kuni wu, ma zlghaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magə yu katsi, dər má zlghaf a kuni ta i'i wu, zlghafwazlgha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, ŋa snaŋta ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli kə'a,» ka Yesu nda hən. ³⁹ Ta ghəŋa tsaya ka zbəgəltá hən ta ksafta, ka zadanağhatá tsi rək ta hən. ⁴⁰ Ka vrəglaghutá Yesu ta 6la ghwa Zurden,

ma vla taŋtaŋa magay Yuhwana ta batem ŋa mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Haď mazəməzəm dər turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ya mna Yuhwana ta ghəŋa na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndəghata mnduha ta sli'adaghata da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndəgha gwal ta zlghafťa Yesu.

11

Mtakwa Lazar

¹ Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf daŋwa. Ma tsa luwa ya ta nzakwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanaftá urdi ta səla ta Mgham Yesu ka takaday nda swida ghəŋani ya. Zwaŋamani tsa Lazar kul dughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi ŋa Yesu kazlay: Mghama da, dughwana a tsa gra gha ya kay wu kə'a. ⁴ Ka Yesu mantša: «Dzata a tsa daŋwa ya ta Lazar wa. Ŋa maraŋtá glakwa mbrakwa Lazglafta tsa daŋwani ya, kada maravata glakwa Zwaŋa Lazglafta guli,» ka'a manda snaŋtani ta tsa gwaďa ya.

⁵ Tsaw ta dvay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snaŋta Yesu kazlay: dughwana a Lazar wu kə'a ya, ka magəglatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa, «vramavra ta haďika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Maləma da, kďakwa la Yahuda tsa ta kuma zlərtsa ta kagha nda pala ŋa dzata ná, vramavra ta haďika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantša: «Ghwanpďə his a nzemndi ma vaghu ra. Ka ta mbada gifitik mndu ta mbada ná, haď tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadaď vli ta wa irani gifitik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbada mndu ta mbada katsi, ta dzadzay tuthun, kabga ngha a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda hən. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sli'anafta,» ka'a nda hən tahula mnatani ta tsa gwaďa ya. ¹² «Mghama da! ka si hani ta dzata ya ní, haď dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata ka hahən sizlay nda ŋa taŋ. Tsaw ta ghəŋa mtatani mna Yesu ta ŋani. ¹⁴ Ka Yesu klinistá ghəŋani ta hən

* 10:34 Ngha ta Zabura 82:6.

mantša: «Nda mta Lazar tane! ¹⁵ Ta rfu yu ta ghəŋa kwala da kul had hada. Dina tsaya ka ŋa ghuni, ŋa fafta ghuni ta ghəŋ ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda hən. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tuma ta hgə lu ka mbuhwali nda pɔakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwada fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkən nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndəgha la Yahuda ta sli'adaghata da zg-wantá i Marta nda Mari, ta ghəŋa mtatá zwanama tan. ²⁰ Manda snan̄ta Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyay ta tvi, ta nzutá nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantša: «Mghama da! Ka má hadna ka katsi ná, má mta a zwanama da wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay: Inda skwi dza'a ka dawanta da Lazglafta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazglafta ta wani kə'a,» ka Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantša: «Dza'a sli'agapsli'a zwanama gha ma mtaku,» ka'a nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantša kazlay: Dza'a sli'agapsli'a ma mtaku badu kɔakwa ghəŋa hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantša: «I'i tsa mndu ta sli'aganaptá gwal nda rwa ŋa nzəglata tan nda hafu ya. Mndu ta zlghaftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzan̄a nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlghaftá i'i had dza'a mtuta dekdek wa. Zlghafzlgħa ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantša: «An̄ni mghama da, zlghafzlgħa yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwan̄a Lazglafta ya dza'a saha ta ghəŋa hadik ka,» ka'a nda tsi.

Tawa Yesu ta ghəŋa mta ta Lazar

²⁸ Mnatani ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari makdek makdek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha, ka'a. ²⁹ Na gi snan̄ta Mari mantša ya, gi brahwat sli'afta, ka hwaya slanaghatá Yesu. ³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyakwa tan nda Marta ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta ləa

ɲuduf ŋa Mari ta tsa gi sli'aftani brahwat ka sli'i dzibil ya, ka hən mantša: Ya sli'ani da taw ta kulu tsa, ka hən ka sabi mistani. ³² «Mghama da! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanama da wu,» Ka Mari zləmbatá ma ghuva Yesu nghan̄ər tsi manda ɔhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta ɲudufa Yesu ka kəanafta. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda hən. «Mghama da! Sawi nghanata ɔa,» ka hən nda tsi. ³⁵ Ka mbəzə Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dvay ɔa!» ka la Yahuda ta ghəŋani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanaftá ghulpata mndu kay guli ná, laviŋ a ta pyaftá Lazar má ŋa kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba tan.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka ləglagha tsi ta ɲudufa Yesu. Ka sli'aftá tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya fun lu ta klam ta wani. ³⁹ «Tan̄walaghwa ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama da! Nda ghada zi'atani, kabga ma fwada fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlghafzlgħa ka ná, dza'a nda ngħa ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka tan̄walaghutá hən ta tsa klam ya. Ka nghanadftá Yesu nda ta luwa, ka'a mantša: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga ta zlghafzlgħa ka ta tawa da. ⁴² Nda sna yu kazlay: Ta gɔagɔa ka ta zlghidiftawa da kə'a. Nziya nza tsi ná, ŋa na mnduha ta widifta na ta mna yu, kada zlghafta hən,» ka'a. ⁴³ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Lazar! Sabsa,» ka'a. ⁴⁴ Ka sabə tsa Lazar si nda mta ya nda slahwatá səlahani nda dzvuhani, nda patak ma kuma. «Paliŋwapala, ka mbaɔa tsi ta mbaɔa,» ka Yesu nda hən.

Baray mghamha ta vgha ŋa dzatá Yesu Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2

⁴⁵ Mataba tsa la Yahuda si ta lagha da zgwa Mari ya ná, nda ndəgha sanlaha ta zlghaftá Yesu nghan̄ər hən ta skwi maga tsi. ⁴⁶ Ka sli'aftá sanlaha mataba tan, ka laghwi slanaghatá la Farisa, ka rusanaftá skwi maga Yesu ta hən. ⁴⁷ Lagha la mali

ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa, ka tskanata gwal tsa guma. Ka həŋ mantsa: «Dagala mazəməzəmə ta magə tsa mndu ya, waka mu dza'a magay na? ⁴⁸ Ka zlanazla mu ka va magayni katsi ná, dza'a sli'aghuslia mnduha da zlglaftá tsatsi, ŋa sagha la Ruma da zadánatá həga Lazglafta nda mndəra amu tani,» ka həŋ. ⁴⁹ Ka Kayifa ta nzakway tekw mataba la mali ta ghəŋa la Yahuda, ya zbap lu ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya, nda həŋ mantsa: «Kaghuni wa, had skwi snəŋ kuni wa. ⁵⁰ Had kuni ta ndanu ra? Drəŋ mtuta mndu turtuk da manaka mnduha, kaya dza'a zadánata lu ta mndəra mndu nekwnekw,» ka'a.

⁵¹ Tsaw tsa gwada mnə tsi ya ná, nda dvayni a wa. Ma vəl tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, ka mnutá tsi kazlay: Dza'a mtumta Yesu da mnaka la Yahuda kə'a. ⁵² Ŋa la Yahuda nda ghəŋa tan a wu, nda nza guli ŋa tskanata inda zwana Lazglafta ta wídatá vgha.

⁵³ Daga badu tsa ka dzraftá həŋ ta wi ŋa dzata Yesu. ⁵⁴ Tsaya kwal Yesu margəltá vghani banluwa mataba la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Ifrayim ndusa nda wa mtak. Ka nzatá tsi hada kawadaga nda duhwalhani.

⁵⁵ Ka ndusaktá fitika skalay la Yahuda ta Pak. Ma kdaku tsa fitika skalu ya, ka sli'adaghatá ndəghata mnduha tsa hadik ya da luwa Ursalima, ŋa ghuɔɪntá vgha tan. ⁵⁶ «Ta ndanə kuni ná, dza'a saghasa da vla skalu re, ari saghata a wa na?» ka həŋ mataba tan, ka zba Yesu. ⁵⁷ Tsaw si mnumna la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa kazlay: Ka wa mndu da snəŋtá vli hada tsi ya ná, ka mna tsi ŋa ksafata, ka həŋ.

12

Pghafta Mari ta urdi ta səla Yesu

Mat 26:6-13, Mak 14:3-9

¹ Ta pdakwa fitik mku' ka maga skala Pak, ka Lagha Yesu da luwa Betani, ma tsa luwa ta nzaku Lazar, tsa mndu sli'aganap tsi ma mtaku ya kay. ² Ka danatá lu ta skwa zay hada, ka dgə Marta. Tekw tsa

Lazar ya mataba tsa mnduha ta nzata ŋa za skwa zay kawadaga nda Yesu ya. ³ Ka klaftá Mari ta hwaraka urda sana fu ta hgə lu ka Nar, nda bla dzvani, ka rita litir. Ka pghə tsi ta səla Yesu, ka takaday nda swida ghəŋani. Ka vərtikanaftá tsa urdi ya ta vli ma inda tsa həga ya. ⁴ Ka Zudas Iskaryut zwanə Simun, ta nzakway tekw mataba duhwalha Yesu ta dza'a skwaptə ya mantsa: ⁵ «Had lu si ta skwaptá na Urdi na ka tseda vagha mnduha hkən dərmaḱ* ka daganəftá gwal ka pdu ra?» ka'a. ⁶ Vərdə gwada ta la pdu a gwada tsi wa. Vərdə tsatsi ná, ghali ya kabga ta dza'a tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tskə lu ma zlibi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantsa: «Zlanazla! Ka fata tsi ŋa badu pada i'i. ⁸ Gwal pdu ná, tavata kaghuni hahəŋ. I'i, nzata a yu tavata kaghuni ŋa dekdek wu,» ka'a.

Mal dzatá Lazar, ka gwal dra skwi ŋa Lazglafta

⁹ Snəŋta ndəghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani kə'a, ka sli'adaghatá həŋ. Tsa sli'adaghata sli'adagha həŋ ya ná, ta ghəŋa gwada ta Yesu nda ghəŋani a wu, ta kumay həŋ ta nghanatá tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndəgha la Yahuda ta sli'apta mataba tan ka laghwi da zlglaftá Yesu ta ghəŋa gwada ta Lazar.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40

¹² Gamahtsimani, ka snəŋtá dəmga ta sli'adaghata da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima kə'a. ¹³ Ka ɔal həŋ ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyay ta tvi. Ka həŋ mantsa: «Ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka həŋ ka hla wi. ¹⁴ Manda ya nda vinda, ka mutsaftá Yesu ta zwanə kdih, ka laf tsi tida.

¹⁵ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ mnduha ma luwa Ursalima, wa'a Mghama ghuni ta sagha ta zwanə kdih†,» ka'a.

* 12:5 Ngha ta Yuhwana 6:7. † 12:15 Ngha ta Zakari 9:9.

¹⁶ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá ghəṇani karaku wa. Tahula kapanafta lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá hən kazlay: Ta ghəṇa tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya kə'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta ghəṇa Yesu. ¹⁷ Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi nghan hən, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa ya. ¹⁸ Tsaya kəl mnduha ka sli'adaghata da guyay kabga sanjta tan ta tsa mazəmzəm maga tsi ya. ¹⁹ «A had sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa ba ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba tan.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

²⁰ Mamu la Grek† mataba tsa gwal ta sli'adaghata da Ursalima ṇa tsəlbu da Lazglafta ma tsa fitika skalu ya. ²¹ Ka hən mantsa: «Mghama da! Ta kumay ṇni ta guyata nda Yesu,» ka hən nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta hadika Galili. ²² Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka sli'afatá hən kawadaga ka laghwi mnanatá Yesu. ²³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanaftá Zwanja mndu ma glakwani. ²⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndlenw manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka dədam a tsi da hadik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. ²⁵ Mndu ta dva ghəṇani ná, dza'a zadinzađa. Ala, ka malaghumala dvafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma ghəṇa hadik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani ṇa kdekeden. ²⁶ Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista da, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna da ya guli. Ka ta magihamaga mndu ta slna, dza'a ṇlanafṇla Da da ta tsa mndu ya,» ka'a nda hən.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

²⁷ Ka Yesu mantsa: «Ndanana ná, wana nda tsa ṇdufa da. Sna a yu ta skwi ṇa mnay da wa. Da! Klapkla ta i'i ma na ghuya danwa na ka yu, tsaw ta ghəṇa tsa ghuya danwa ya klə yu ka saha ta ghəṇa hadik

da ghuyay kay guli. ²⁸ Da! Maranmara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta marantá glakwa da, dza'a kday yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. ²⁹ «Luwa ya ta ṇəzlata,» ka dənga ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwadganata,» ka sanlaha. ³⁰ Ama ka Yesu mantsa: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ṇa da a wa, ka ṇa ghuni gwadagata tsi. ³¹ Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na ghəṇa hadik na. Ndanana dza'a wudidinta lu ta mghama na ghəṇa hadik na. ³² I'i, badu kapadifta§ lu ta na ghəṇa hadik ya, dza'a tđaktđak yu ta inda mnduha da i'i,» ka'a. ³³ Tvi kə'a dza'a mtaku ta mnə tsi ma tsa gwadani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ṇa kdekeden Kristi, ka anṇi taghafta ma deftera zlahu ná, waka kagha tama ta mnay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwanja mndu kə'a. Wa tsa Zwanja mndu ya?» ka tsa dənga ya. ³⁵ Ka Yesu mantsa: «Ta bats nzda tsuwadak karaku mataba ghuni. Tatake'a tsuwadak na ná, Mbada wambada ta mbada ma tsuwadak, yaha vli da kuzaghunaghata. Mndu ta mbada ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zlghafwazlgha ta tsuwadak ta da kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwadak,» ka'a nda hən. Gwadata Yesu ta tsa gwada ya, ka laghu tsi ka zaghuta di'in nda hən, ka difaghuta.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlghaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazəmzəmha mamaga tsi ta wa ira tan ya, ka kwalaghutá hən ta zlghafta. ³⁸ Mantsa ya dza'a kəl tsi ka nzakway taḡ ta gwada manda ya mna anabi Isaya kazlay:

«Mghama da, wa ta zlghaftá gwada ya gwada ṇni?

Wa maranan Mgham Lazglafta ta mbrakwani*?»

³⁹ Skwi kwal hən zlghafta ná, wya tsi ka Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulpintá ira tan, ka tənanaftá ghəṇa tan, ṇa kwala tan nghanṇa nda ira tan, ṇa kwala tan tsatsafta da mbəđaktá hən ta vgha tvə i'i

‡ 12:20 Ngha ta Yuhwana 7:35. § 12:32 Ngha ta Yuhwana 3:14. * 12:38 Ngha ta Isaya 53:1. † 12:40 Ngha ta Isaya 6:9-10.

na mbanaftha da ta hən̄j[†] kə'a,» ka Lazglafta. ⁴¹ Ma tsa fitika nghan̄ta Isaya ta glakwa Yesu ka mnə tsi ta gwada ta ghən̄jani[‡] ya, mnata tsi ta tsa gwada ya. ⁴² Ma va tsaya ná, mamu ndəghata la mali ta ghə̄na la Yahuda ta zlghaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá hən̄j ta marantá ghə̄na tan̄j, kabga zlə̄na gwada da la Farisa, da talintá lu ta hən̄j ma həga tagha skwa tan̄j. ⁴³ Malaghumala d̄vafta tan̄j ta ghubu da mnduha ka ya da Lazglafta.

Yesu ná, tsuwadək ya

⁴⁴ Ka Yesu klan̄tá lwi mant̄sa: «Mndu ta zlghaftá i'i, i'i a zlghaf tsi wu, tsa mndu ta ghunigihata ya zlghaf tsi. ⁴⁵ Mndu nda n̄gha ta i'i, nda n̄gha ta mndu ta ghunigihata. ⁴⁶ I'i ná, tsuwadək yu, ka saha yu ta ghə̄na had̄ik kada kwala mndu ta zlghaftá i'i da nzata ma grum. ⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwada mna yu, ka kwalaghutá tsi ta maga sl̄na nda tsi katsi, i'i a dza'a tsa guma ta ghən̄jani wu, kabga sa a yu ta ghə̄na had̄ik na tsa guma wu, sasa yu na mba mnduha ta ghə̄na had̄ik. ⁴⁸ Mndu ta vzid̄ta ka kwalaghutá tsi ta zlghaftá gwada da, dza'a tsanaghat̄sa lu ta guma. Tsa gwadaha gwada yu ya dza'a tsanaghatá guma bad̄u kd̄akwa ghə̄na had̄ik. ⁴⁹ I'i ná, gaghən̄j gaghə̄na da a ta gwada yu ta gwada wa. Tsa Da ta ghunigihata ya ta mnihatá gwada na gwad̄ay da, nda ya na ta taghay da na mnduha. ⁵⁰ Nda sna yu kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu na kd̄ekedzen̄ kə'a. Inda skwiha ta mnə yu ná, manda va skwi mniha Da da ta mna yu,» ka'a.

13

Mbazanata Yesu ta s̄la duhwalhani

¹ Ta kd̄avakta fitik lu, gamahtsimani dza'a skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu kazlay: Saghasa fitik dza'a k̄al tsi ka zlanatá na ghə̄na had̄ik na, ka laghu da Da kə'a. D̄vud̄va tsatsi ta gwal ta zlghafta ma na ghə̄na had̄ik na, had̄ kd̄avakta d̄vutani ta hən̄j wa. ² Ka zə Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu. Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá Zudas zwan̄a Simun̄ Iskaryut na skwaptá Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghən̄jani kazlay: Sa daga da Lazglafta yu, dza'a vru da Lazglafta

yu kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa Lazglafta ta inda skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka sl̄i'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka hbivta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifin̄, ka mbambazə tsi ta s̄la duhwalhani. Ka ta takad̄ tsi nda tsa ira gwada hbiv tsi misti ya kay. ⁶ Ka lagha tsi ta Simun̄ Piyer. Ka Simun̄ Piyer mant̄sa: «Mghama da! Kagha ná, na mbaza s̄la da!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta kd̄a a sn̄anta gha ta na skwi ta magə yu na karaku wu, dza'a nda sna ka dazlay,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzen̄kadzen̄, had̄ ka ta walan̄tá mbaza s̄la da wu,» ka Piyer nda tsi. «Ka mbazagha a yu ta s̄la gha wu, had̄ ima gha ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a mant̄sa: «Mghama da! S̄laha da kwen̄kwen̄ a dza'a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha da nda ghə̄na da tani,» ka Simun̄ Piyer nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu mant̄sa: «Ka nda mbazambaza mndu, had̄ ta zbəgəltá mbaza wa. Ba s̄laha kwen̄kwen̄ dza'a mbambazanaghuta tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka vgha ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,» ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu dza'a skwapta, tsaya k̄al tsi ka mnay kazlay: Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta s̄laha tan̄j, ka sud̄glavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá ka zəgəltá skwi. Ka'a nda hən̄j mant̄sa: «Nda sna kuni ta tsa skwi magə yu na ghuni ya ra? ¹³ “Mndu ta tagha skwi” nan̄ni ka, “mghama n̄ni” ka, ka kuni ta hga i'i. Ta na ghuni tsaya, manda va tsaya yu. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham, mndu ta tagha skwi na mndu, mbaza ghuna mbaza yu ta s̄la ya ní, kaghuni guli na mbazay ghuni mant̄sa ta na sani nda sani. ¹⁵ Maraghunatá tsaya maraghuna yu, na magay kaghuni guli manda tsa magaghuna yu ya. ¹⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had̄ kwalva ta malaghutá mghamani wu, had̄ mnda ghunay guli ta malaghutá mndu ta ghunafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni ta tsaya, dza'a rfu kuni kata magay kuni ta sl̄na nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta gwada yu ta tsa gwada ya wu, nda sna yu ta gwal zabap yu. Tsa

[†] 12:41 N̄gha ta Isaya 6:1.

gwada nda vinda ma defteri ya ná, dina ka magatani mantse. “Mndu ta zə ɲni ta skwa zay kawadaga nda tsi ta lidista.*”

¹⁹ Ka yu ta mnaghunata daga ndanana ma kɔaku skwi ka slata. Mantse tama ka slasla skwi ya, ɲa zlgħafta ghuni kazlay: “I’i ná, i’i ya” kə’a. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka tsu’aftsu’a mndu ta mndu dza’a ghunafta yu kati ná, i’i tsu’af tsi. Ka tsu’aftsu’a tsi ta i’i, tsu’aftsu’a guli ta mndu ta ghunighata,» ka’a.

Sli’a Zudas skwaptá Yesu

Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23

²¹ Tahula kɔɲta Yesu ta mana tsa gwaɖaha ya, ka ghudzavaftá ɲudufani, ka’a mantse: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza’a skwaptá i’i,» ka’a mnananta hən baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagha vgha tan. Sew sna a hən ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwadə ka ta ghənani na na? ka ka dawanta da tsi ɖa?» ka Simun Piyer nda tsi nda dzvu. ²⁵ Mantse ya tama, «Waya ní mghama ɖa,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghən da ghuvu Yesu ka daway. ²⁶ Ka Yesu mantse: «Tsa mndu dza’a ni’agafu ya ta ndurzla ɖafa ka vɔanta ya ná, vani tsaya,» ka’a nda tsi. Ka ni’agafu tsi ta ndurzla ɖafa ka vɔantá Zudas zwanə Simun Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlgħafta Zudas ta tsa ndurzla ɖafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misimmisim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Haɖ mndu dər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ɲani mantse wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ɲa za skalu, ka la valanta skwi ta gwal ka pɖu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa tan. ³⁰ Na zlgħafta Zudas ta tsa ndurzla ɖafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidik vli ta tsa luwa ya.

Dvuwaɖva ta vgha ghuni

³¹ Tahula sagħwa Zudas dzibil, ka Yesu mantse: «Ndana na ɲlanafu lu ta Zwanə mndu. Ka ɲlanafu lu ta Lazglafta

guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagiginta Lazglafta ta glakwani ya, dza’a mariginmara ma vərda tsatsi ta glakwa zwan guli, dza’a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana ɖa, ta ɖats yeya nzda ɖa kawadaga nda kaghuni, dza’a zbay kuni ta i’i. Manda va ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Lavin a kuni ta ɖhata ma vli ta dza’a yu wu kə’a ya, manda tsaya ta mnaghunanta yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwaɖva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda va ya ɖvu i’i ta kaghuni ya, ɖvuwaɖva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta ɖvuɖva kuni ta vgha ghuni sani nda sani kati, ta tsaya dza’a snanta mnduha kazlay: Duhwalha ɖa kuni kə’a,» ka’a.

Mnay Yesu ta krughuva Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34

³⁶ Ka Piyer mantse: «Mghama ɖa! dza’a diga ka na?» ka’a nda tsi. «Lavin a ka ta ɖhata da tsa vli ta dza’a yu ya ndanana wu, dazlay ya, dza’a ɖhaɖha ka mista ɖa,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantse: «Mghama ɖa! kabgawu dza’a kwal yu lavinta ɖhata mista gha ndana na? Dər ɲa dzatá i’i tsi, fafa yu ta vgha ɖa ka ɲa gha,» ka’a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantse: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ɲa ɖa ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kɔaku vazak wahata ná, hkən səla dza’a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə’a nda i’i,» ka’a.

14

Nda ma Yesu tva dza’a da Da

¹ Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantse: «Yaha ɲudufa ghuni da tɖu, fafwafa ta ghəɲa ghuni ta Lazglafta faf kuni guli ta ghəɲa ghuni ta i’i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma həga ga Da ɖa, ka má haɖ tsi mantse wu, má mnaghunamna yu. Dza’a nda sli’a yu da payaghunata vli. ³ Tahula lagħwa ɖa ka payaghunata vli, dza’a vragavra yu, ɲa hlay ɖa ta kaghuni tavata i’i. ɲa mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza’a nzata i’i, ka’a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza’a yu, nda sna kuni ta tvi guli,» ka’a. ⁵ Ka Tuma mantse:

* 13:18 Ngha ta Zabura 41:10.

«Mghama da, sna a ŋni ta vli ta dza'a ka wu, waka aŋni dza'a snaŋta tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantse: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Had' mndu dza'a laviŋta lami da hoga ga Da, ka nza a tsi nda tvə i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da da. Ndanana ná, nda sna kuni, nda nga kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantse: «Mghama da! Maran̄namara ta tsa Da ya, ka zɔafta ŋuɖufa ŋni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantse: «Nda kɔa fitika da kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda nga mndu ta i'i ná, nda nga ta Da. Waka ka dza'a mnaykazlay: Maran̄namara ta Da kə'a na? ¹⁰ Zlghaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghəŋa da a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghəŋa ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghəŋa ghuni dər ta ghəŋa tsa slaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghafta i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slaha ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda sli'a i'i da Da da. ¹³ Mantse tama, inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da, dza'a magay yu, kada maranta Da ta glakwani nda ma zwan. ¹⁴ Ka dawandawa kuni ta sana skwi nda hga da, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuba

¹⁵ «Ka dvudva kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha da. ¹⁶ I'i, dza'a daway yu da Da ta sana mndu ŋa ghunəghunatani ŋa nzatani ŋa dekdek kawadaga nda kaghuni ŋa kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kliginta kahwathwata ya. Lavin a mndu ma ghəŋa hadik ta tsu'afu wa. Lavin a hən ta snaŋta guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gɔata kawadaga nda kaghuni, dza'a gɔavagda ŋa dekdek ma ŋuɖufa ghuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta ɔats nzda da, nganta a

mnduha ma ghəŋa hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda nga kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Baɖu tsaya dza'a snaŋta kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka ŋanaŋa mndu ta zlahuha da ka snata, tsaya mndu ta dvutá i'i. Dza'a dvudva Da da ta tsa mndu ta dvutá i'i ya. I'i guli dza'a dvudva yu ŋa maranta da ta nzakwa da,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da aŋni, kul maravata ka da mnduha ta ghəŋa hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantse: «Ka dvudva mndu ta i'i, dza'a ŋanaŋa ta gwada da, dza'a dvudva Da da ta tsatsi guli. ŋa sagha ŋni nda Da da tani ŋa nzakwa ŋni ga tan. ²⁴ Ka dvu a mndu ta i'i wu katsi, ŋana a ta gwada da wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghəŋa da a yu wu, tsa Da da ta ghunigihata ya ta mnihata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda ghuba ya dza'a ghunagata Da nda hga da. Tsatsi dza'a taghaghunafta inda skwi, ŋa havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zɔaku ya ta zlaghunanta yu*. Zɔakwa da ya ta vlaghunata yu. Vla a yu ŋa ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Yaha ŋuɖufa ghuni da tɔu, yaha kuni da zlən. ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, "nda sli'a yu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni." Ka ta dvay kuni ta i'i katsi ná, dza'a rfay kuni ta rfu ta ghəŋa má snaŋta ghuni kazlay: Nda sli'a yu da Da kə'a, kabga mal Da ka i'i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunata tsa skwiha ya ndanana ma kɔaku hən ka slata, kada zlghafta kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Had' gwada ta dagala ta ŋa mnaghunata da wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghəŋa hadik na ya ta sagha. Tsaw lavin a ta ŋraptá i'i wa. ³¹ Dina ka snaŋta mnduha ta ghəŋa hadik kazlay: Dvudva yu ta Da kə'a. Inda skwiha ta magə yu guli ná, manda

* 14:27 Nga ta Isaya 9:5.

va ya mniha Da ta maga yu. Sli'afwasli'a hadna mbadma,» ka'a.

15

Yesu vərda fwa Inabi

¹ «I'i vərda fwa inabi, Da da mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i, kul had ta yaku ná, ta tsintsá. Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i ta yaku guli na, ta sladaflada na sgəlavaghata yakwani. ³ Ghadaghada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladafta kaghuni. ⁴ Gdavawagda nda ndi'atá vgha ta i'i manda ndi'atá i'i nda kaghuni ya. Lavin a dzva fu ta yafta ka ndi'a a tsi ta dughwan wa. Mantsa kaghuni guli, lavin a kuni ta magatá sana skwi ka gdava a ndi'atá kaghuni ta i'i wa. ⁵ I'i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gdavata ndi'atani ta i'i manda i'i nda tsatsi ya, dza'a yaf ya tsatsi rgədzə6. Ka had i'i wu, lavin a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gdava a ndi'atá mndu ta i'i ná, dza'a wudidin wuda lu manda dzva fu na ghwalutani, na hlafta tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, na drutani. ⁷ Ka gdavagda ndi'atá kaghuni ta i'i, ka gdavagda gwada da guli ma kaghuni katsi, dawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza'a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzə6 ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani anni kə'a, tsaya dza'a marantá glakwa Da da. ⁹ Dvudva i'i ta kaghuni manda va ya dvu Da da ta i'i ya. Gdavawagda ma dvutá mnda da. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlahá da, dza'a gdavagda kuni ma dvutá mnda da. Manda tsaya snata i'i ta zlahá Da da, kəl i'i ka gdavata ma dvutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa da ma kaghuni, na ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlahá da ta mnaghunata yu, dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda va ya dvu i'i ta kaghuni ya. ¹³ Had sana dvutá mndu ta malaghuta ta ghəna vlata mndu ta hafani na grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha da. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə danəhəgani wa. Graha da ta hga i'i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da

Da da ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i'i wu, i'i ta zabaptá kaghuni, ka faghunaghatá slna na magay, na yafta ghuni, na gdavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza'a vlaghunavla Da da ta inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka dvuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka'a.

Kwalaghuta ghəna hadik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husanhusa kuni ta mnduha ta na ghəna hadik na katsi, tinəl i'i ta husantá hən ka kaghuni. ¹⁹ Ka má na na ghəna hadik na ka ghuni katsi, má dza'a dvafdva mnduha ta na ghəna hadik na ta kaghuni, kabga na tan kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hligintá kaghuni mataba mnduha ta ghəna hadik. Ta ka na mnduha ta ghəna hadik a kaghuni wu, kəl kuni ka husantá hən. ²⁰ Havakwahava ta gwada mnaghuna yu. "Malaghumala a kwalva ka Maləmani wa." Ka si ghuydipghuya mnduha ta danwa, dza'a ghuyay hən na kaghuni guli. Ka si snasna hən ta gwada da, dza'a snay hən ta na ghuni guli. ²¹ Ta gwada ta i'i dza'a maga hən ta tsaya na ghuni, kabga sna a hən ta mndu ta ghunigihata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má had gwada walan yu ta mnanatá hən wu, má had dmakwa tan wa. Ndanana tama, lavglin a hən ta mnay kazlay: Had dmakwa nni wu kə'a wa. ²³ Ka ta husanhusa yu ta mndu, ta husanhusa Da da ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba tan ta slnaha ya kul walantá sani ma mndu ta magata wu katsi, má had dmakwa tan wa. Ndanana, nda ngha hən ta slnaha da, ka husantá yu ta hən nda Da da tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantsa ya, na nzakwa tsa gwada nda vinda ma deftera zlahá tan ta mnay kazlay: Ka bətbət husanta* yu ta hən kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta kligintá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwada ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwada ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zlafta mu ta nzaku,» ka'a.

* 15:25 Ngha ta Zabura 35:19, 69:5.

16

¹ Ka Yesu mantša: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwala kuni zlanavata zlgħay nda ɲuɖufa ghuni. ² Dza'a talin̄tala lu ta kaghuni ma h̄aga tagħa skwa la Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a k̄al mnduha dza'a ps-latá kaghuni ka ndanay kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zd̄aganatá Lazglafta k̄a'a. ³ Mantša ya dza'a maga h̄aɲ, kabga sna a h̄aɲ ta d̄ar Da, d̄ar i'i wu,» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda ghuba

⁴ Ka'a guli mantša: «Ka sagħasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya k̄al yu ka managhunatá tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga tan̄tan̄. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigiha yu. Sew had̄ ya mataba ghuni ta d̄away kazlay: Dza'a da wa ka na k̄a'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunan̄ta d̄a, ka gurdutá ɲuɖufa ghuni. ⁷ Kahwathwata na skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na lagħwi dza'a lagħu yu na kata ta kaghuni. Ka lagħu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka lagħula yu, dza'a ghun̄agaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta gh̄aɲa had̄ik ta krughuva tan̄ ta gh̄aɲa skwi ka dmaku nda ya ta gh̄aɲa skwi td̄ukwa, nda ya ta gh̄aɲa skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta gh̄aɲa had̄ik ta gh̄aɲa tan̄ ta gh̄aɲa skwi ka dmaku, kabga kwala tan̄ kul zlgħaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta gh̄aɲa had̄ik ta gh̄aɲa tan̄ ta gh̄aɲa skwi td̄ukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, ngh̄aglan̄ta a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta gh̄aɲa had̄ik ta gh̄aɲa tan̄ ta gh̄aɲa skwi ka guma, kabga nda ghada tsanagħatá guma ta ghwad̄aka mghama na gh̄aɲa had̄ik na.

¹² «Ta dagala skwi má ɲa managhunata d̄a, tsaw lavin̄ta a kuni ta ɲafta ndana wa. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mnigin̄tá kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwad̄a ma gh̄aɲani a dza'a kla'ata tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a san̄ta tsi, dza'a tsi mnay, ɲa mnaghunatan̄i ta skwi dza'a slaku ta k̄ama. ¹⁴ Tsatsi dza'a maran̄tá glakwa d̄a, kabga skwi da i'i

dza'a tsu'af̄ta tsi ɲa mnay ɲa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da d̄a ná, ɲa d̄a ya. Tsaya k̄al yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ɲa mnay ɲa ghuni k̄a'a ya,» ka'a.

Dza'a mb̄adavafmb̄ada taw ka ghubasu

¹⁶ Ka'a guli mantša: «Ta b̄ets nz̄da, ngh̄aglan̄ta a kuni ta i'i wa. Bats nz̄da guli, dza'a ngh̄aglan̄n̄gha kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hah̄aɲ hah̄aɲ mantša: «Ta b̄ets nz̄da ngh̄aglan̄ta a kuni ta i'i wu, bats nz̄da guli ná, dza'a ngh̄aglan̄n̄gha kuni i'i guli. Nda sli'a yu da Da,» ka'a ná, gwad̄a wu tsa gwad̄a ya ta gwadamata tsi na?» ¹⁸ «Ta b̄ets nz̄da» ka'a ya ní, nu gh̄aɲ tsaya ma gwad̄a tama? Sana a amu ta skwi ta kum̄a tsi ta mnay wu,» ka h̄aɲ. ¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kum̄a h̄aɲ ta d̄away da tsi, ka'a nda h̄aɲ mantša: «Ta d̄ad̄awavustá kuni mataba ghuni ta gh̄aɲa skwi mn̄a yu kazlay: Ta b̄ets nz̄da nghan̄ta a kuni ta i'i wu, bats nz̄da guli, dza'a ngh̄aglan̄n̄gha kuni ta i'i k̄a'a ya ra? ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ɲad̄ay kuni ta gh̄aɲ, ta rfu mnduha ta gh̄aɲa had̄ik ta rfu. Dza'a gurdaku ɲuɖufa ghuni, ɲa nutá tsa gurdatá ɲuɖufa ghuni ya ka rfu. ²¹ Ka sagħasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta d̄an̄wa ta b̄asay. Na gi yatani ta tsa zwan̄ ya, gi zanaptani ta tsa ghuya d̄an̄wani ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga nghan̄tani ta mnda s̄ala ta saha ta gh̄aɲa had̄ik. ²² Mantša ya ta b̄asa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyaku amu, ɲa rfay ghuni ta rfu. Had̄ mndu dza'a lavin̄tá klagħutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

²³ «Ka sagħasa tsa fitik ya, had̄ kaghuni dza'a d̄awan̄ta skwi nda d̄awa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlagħunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni d̄awan̄ta nda h̄ga d̄a. ²⁴ Kulam gwatna had̄ sana skwi ta kd̄a d̄awan̄ta kuni nda h̄ga d̄a wa. Dawawad̄awa dza'a mutsay kuni, kada nd̄agħafta ɲuɖufa ghuni da rfu,» ka'a.

Ghubasapta Yesu ta gh̄aɲa had̄ik

²⁵ Ka'a guli mantša: «Ka mahdihdi mnaghunata yu ta tsa gwad̄a ya. Dza'a sagħasa fitik dza'a kwal yu mn̄aḡalta

mantsa ɲa ghuni, ɲa mnaghunanta da ta skwi tsidid ta ghɛɲa Da. ²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghɛɲa ghuni dza'a dawwa skwi da Da nda hga da, dɛr maga a i'i ta du'a da tsi ɲa ghuni. ²⁷ Vɛrda Da kaghɛɲani nɔ, ta dvay ta kaghuni kabga ta dvay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i nɔ, sa daga da Lazglafta yu kɛ'a. ²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghɛɲa hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'af ta ghɛɲa hadik ka vru da Da,» ka'a. ²⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Had mahdihdi ma na tama wa. Wya zlra ka ta kligintɔ ghɛɲa gwada. ³⁰ Ndanana tama, nda sna ɲni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kɛ'a. Ma kdaku mndu ka dawanta skwi da kagha, nda sna kagha ta skwi ta kumɛ tsi ta daway. Tsaya kɛl anɲi ka zlghafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagha kɛ'a,» ka hɛɲ nda tsi. ³¹ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Ndanana zlra kaghuni ta zlghafta ba? ³² Wya fitik ta sagha, nda ghada va saghani katɛk ɲa wutsata ghuni ta vgha, ta ksɛ ya ta tvani ta ksɛ ya ta tvani, ɲa zlidivata ghuni turtukwa da. Tsaw kahwathwata nɔ, turtukwa da a yu wu, kabga kawadaga ɲni nda Da. ³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ɲa mutsafta ghuni ta zdaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghɛɲa hadik ta danwa ɲa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghuɓasapghuɓasa yu ta mbrakwa na ghɛɲa hadik na,» ka'a.

17

Ndɛɓay Yesu ta dzvu ta ghɛɲa duhwalhani

¹ Tahula gwadata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka nghadaftɔ tsi nda ta luwa. Ka'a mantsa: «Da, nda maga fitik! Maranmara ta glakwa zwanja gha ɲa maranta zwanja gha guli ta glakwa gha. ² Vlanjla ka ta mbraku ta ghɛɲa inda mnda sɛla, ɲa vlantani ta hafu ɲa kdekeden ta gwal pgham ka ta hɛɲ ma dzvani. ³ Hafu ɲa kdekeden nɔ, tsaya snanta tan ta kagha. Kagha vɛrda Lazglafta turtuktuk, nda snanta tan ta mndu ya ghunaga ka ta nzakway ka Yesu Kristi. ⁴ Maranmara yu ta glakwa gha ta ghɛɲa hadik, kdinkda yu ta magatɔ slna ya vliha ka ɲa magay. ⁵ Ndanana tama Da nɔ, ɲlidif

ɲla da kagha manda nzatɔ nzakwa da si ta kul zlraftɔ ghɛɲa hadik ya. ⁶ Snanamsna yu ta hga gha ta gwal hligin ka ma ghɛɲa hadik ka vlihata ya. Si ka ɲa gha hɛɲ, ka hlaftɔ ka ta hɛɲ ka vlihata. Ka snatɔ hɛɲ ta gwada gha. ⁷ Ndanana nɔ, nda sna hɛɲ kazlay: Inda skwi ya vliha ka nɔ, sagha da kagha kɛ'a. ⁸ Mnanamna yu ta hɛɲ ta gwada ya mniha ka, tsu'aftsua hɛɲ. Nda sna hɛɲ dar kazlay: Daga da kagha sagha yu kɛ'a, zlghafzlgaha hɛɲ guli kazlay: Kagha ta ghunighata kɛ'a.

⁹ «Ta ghɛɲa hahɛɲ ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta ghɛɲa pdakwa mnduha ma ghɛɲa hadik wa. Ta ghɛɲa hahɛɲ ta maga yu ta du'a, kabga ɲa gha hɛɲ. ¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka nda ya nɔ, ɲa gha hɛɲ. Inda tsaha ta nzakway ka ɲa gha ya guli nɔ, ɲa da hɛɲ. Ta maravamara glakwa da ma hɛɲ.

¹¹ «Ta had i'i ma ghɛɲa hadik wa. Hahɛɲ nɔ, tata ghɛɲa hadik hɛɲ. Ta dza'a da kagha i'i. Da da, kagha ta nzakway nda ghuɓa, ɲanana ta hɛɲ nda mbrakwa gha. Nda mndɛrga tsa mbraku vliha ka ya, kada nzakwa hɛɲ ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsa nzakwa da kawadaga nda hɛɲ ma ghɛɲa hadik ya nɔ, si ta nghay yu ta hɛɲ nda mbrakwa gha ya vliha ka. Nana yu ta hɛɲ, had ya ta zadavaghuta wu, ba ya ta nzakway nda fa ɲa zwaduta, ɲa kdintɔ skwi ya nda vinda ma defteri yeya ta zadapta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa da tata ghɛɲa hadik na, kada ndɛghafta rfa da ma hɛɲ. ¹⁴ Mnanamna yu ta gwada gha ta hɛɲ. Tsaya kɛl hɛɲ ka husanta mnduha ma ghɛɲa hadik, manda nzakwa i'i kul had ka ɲa ghɛɲa hadik ya. ¹⁵ Ndɛɓa a yu ta dzvu da kagha ɲa hlaptɔ hɛɲ ma ghɛɲa hadik wa. Ama nghay yeya dza'a ka ngha hɛɲ da katkata tsa ghwadak ya. ¹⁶ Manda nzakwa i'i kul had ka ɲa ghɛɲa hadik ya nɔ, manda tsaya nzatɔ nzakwa hahɛɲ, nza a hɛɲ ka ɲa ghɛɲa hadik wa. ¹⁷ Niɲna ta hɛɲ ka ɲa gha, nda ma kahwathwata. Gwada gha nɔ, kahwathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta i'i ta ghɛɲa hadik ya, i'i guli, ta ghunay yu ta hahɛɲ ta ghɛɲa hadik. ¹⁹ I'i faghafa yu ta

ghəŋa da ka ŋa taŋ, kada nzakwa hahəŋ guli ka ŋa gha kahwathwata.

²⁰ «Ta ghəŋa na hahəŋ na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta ghəŋa gwal dza'a zlgħafta i'i nda ma gwada taŋ, ²¹kada nzakwa həŋ demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza həŋ ka yakwa u manda guyatá u, kagha ma i'i, i'i ma kagha ya. Ka nza həŋ ka mnda turtuk ŋa mnay mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

²² «I'i, ŋlanafŋla yu ta həŋ, manda tsa ŋlidifta kagha ya, kada nzakwa həŋ ka mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³i'i ma hahəŋ, kagha ma i'i ya. Manda tsaya dza'a kəl həŋ ka nzakway kahwathwata ka mndu turtuk, kada snanŋta mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata, dʋudʋa kagha ta həŋ manda ya dʋu kagha ta i'i guli ya kə'a. ²⁴Da! Tsəna mnduha vliha ka na ná, ta kumay yu ta nzakwa taŋ ma vli ya nza i'i, ŋa nghan taŋ ta glakwa da ya vliha kagha, kabga dʋudʋa ka ta i'i daga ta kul zlaftá ghəŋa hadik. ²⁵Da da! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma ghəŋa hadik ta kagha wa. I'i, nda sna yu ta kagha, na hana guli, tsatsaftsatsa həŋ kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a. ²⁶Snanamsna yu ta kagha ta həŋ, ta dza'a snəglanamsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dʋu dʋaf ka ta i'i ya ma həŋ, ŋa nzamta i'i ma həŋ guli,» ka'a.

18

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Tahula kdiŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'aftá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta 6la lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantasa vli ya, ka lamə tsi dida kawadaga nda həŋ. ²Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nghan həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'aftá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela,

nda pinatá vu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'aftá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantasa: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵Ka həŋ mantasa: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «I'i nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: I'i nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷«Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglanŋta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸«Vada nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si i'i ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹Kəl tsi ka mnay mantasa ya ná, ŋa nzakwani manda va tsa gwada mnə tsi kazlay: Had ya dər turtuk zadanaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsəhagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləmənani nda ga zeghwi. Malkus hga tsa kwalva ya. ¹¹Ka Yesu mantasa: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say da ta leghwa ghuya danŋwa ya vliha Da da wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹²Lagha tsa tskatá sludziha ya nda mghamha taŋ tani, nda la Yahuda ta nghan həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³Ka klaghatá karaku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴Tsa Kayifa ya tsa ta vlanŋta hidaku ta la Yahuda kazlay: Dran mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadanata lu ta inda mndəra mndu* kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵Ka sli'aftá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə

* 18:14 Nghan ta Yuhwana 11:49.

tsi mista Yesu da daɓi ma huɗa hɛga ga tsa mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgha. Ka vragaptá va tsa duhwal snan mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta ngha watgha ya. Ka hgadamtá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantsa: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsɛna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta ngha watgha ya nda Piyer. «Tekw a i'i mataba tan wu,» ka Piyer.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta ngha hɛga Lazglafta ta vu, ka slinɛ hɛj, kabga mtasl vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá hɛj.

Daway Hana ta gwada da Yesu

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghɛ ka ɲa mnduha na?» ka tsa mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Banluwa si ta mna yu ta gwada ɲa inda mndu ma hɛga tagha skwa la Yahuda nda ya ma hɛga Lazglafta. Ma vli ta tska-vata inda la Yahuda si ta gɗata yu ta tagha skwiha. Had sana skwi mna yu kɗekkɗek wa. ²¹ Kabgawu ta kɛl kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnɛ yu ɲa tan ya ɓa. Nda sna hahɛj dɪnadɪna ta skwi mnana yu ta hɛj,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantsa ya, ka sli'aftá sani mataba tsa gwal ta ngha hɛga Lazglafta ya, ka lagha dgharuntá Yesu. «Mantsa ta zlgaha ka ta wi ɲa mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantsa: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamanmna. Ala ka si tɗukwa gwada mna yu, kabgawu ta kɛl lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunaftá Hana nda va tsa habatá dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli

Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simun Piyer ta slinutá vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsɛna mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Siga! had i'i mataba tan wu,»

ka Piyer ka wadutá vli. ²⁶ «Ngha a yu ta kagha kawadaga nda tsɛna mndu na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. Tsatsi ná, la tan ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slɛmanani ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka wadutá vli kay guli. Ka gi wahatá vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasɛrdɛk, ka klaftá hɛj ta Yesu ga Kay-ifa, ka klaghata da hɛga dagala ga ɲumna la Ruma. Lamɛ a vɛrɗa hahɛj da tsa hɛga ya wu, da ɲrintá hɛj ta vgha tan makɛd hɛj ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kɛl Pilat ɲumna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá hɛj. Ka'a nda hɛj mantsa: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka hɛj mantsa: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ɲni wu,» ka hɛj nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahaghuni,» ka Pilat nda hɛj ta ghɛjanani. «Vlanɲa a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlghanaftawani.

³² Mantsa ya dza'a magakwa skwiha na ya gwadɛ Yesu ta ghɛjanani kɛ'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghatá Pilat da daɓa hɛga, ka hgadamtá tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagha ra?» ka'a dawanta da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Kagha ta ndanapta ma ghɛja gha re, ari sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Laghuni, nda maliha ta ghɛja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta klaktá kagha da i'i, nahgani maga ka ya katɛk na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantsa: «Ga mghama ɗa ná, ɲa na ghɛja hadik na a wa. Ka má ɲa na ghɛja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha ɗa, má ɲa kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ɲa na ghɛja hadik na a ga mghama ɗa wu,» ka Yesu. ³⁷ «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ɲa sagha mnanjá kahwathwata ma na ghɛja hadik na. Inda mndu ta nzakway ka ɲa kahwathwata ná, ta snay ta gwada ɗa,» ka Yesu. ³⁸ «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

*Guma dzatá Yesu**Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25*

Tahula tsa, ka sēglap tsi dzibil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantša: «Slanagha a yu ta skwi præk ɲa dzatá tsəna mndu na wa. ³⁹ Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlighunistá mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka'a nda hən. ⁴⁰ Ka hən mantša: «Tsatsi a ɲa zlinɲa wa, Barabas katsi,» ka hən hləgləftawi. Tsaw tsa Barabas ya ná, gənda ya.

19

¹ Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka sləvapta kuni nda krupi, ka Pilat. ² Lagha la sludzi ka daftá teki, ka fanamta ma ghən manda zewzewa, ka sudanavatá hən ta lguta má mgham mgham ka dva guli. ³ «Zgutsa ɲa gha mghama la Yahuda,» ka hən gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

⁴ «Ndana tama wana yu dza'a kləgaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi præk ka dzatá na mndu na wu kə'a,» ka Pilat sēglap dzibil slanaghatá la Yahuda. ⁵ Ka sabə Yesu nda zewzewa teki ma ghən, nda sudatá lguta má mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda hən. ⁶ Na gi nghay la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, «zləɲaftá! zləɲaftá!» ka hən hlaftawi. «Klawakla kaghuni ka zləɲafta kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dekdek præk ka dzata wu,» ka Pilat nda hən. ⁷ «Mamu zlahu ɲni. Ka tsa zlahu ya ná, dzata! ka'a, kabga Lazglafta yu kə'a fatá ghəɲani,» ka la Yahuda zlghanaftawi. ⁸ Snaɲta Pilat ta tsa gwada ya, ka ksəgləftá zlən katakata, ⁹ Ka lamə tsi da daɓa həga. «Sagha ga ka na?» ka'a dawaɲta da Yesu. Sew zlghanafta a Yesu ta wani wa. ¹⁰ «Zlgha a ka ta wa da wu? sana a ka kazlay: Lavinlava yu ta zlighista, lavinlava yu ta zləɲaftá kagha kə'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. ¹¹ «Had sana skwi laviɲ ka ta ghəɲa i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kəl dmakwa tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva gha ya, ka malaghutá ɲa gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

¹² Hada tama, ka zbə Pilat ta tvi ɲa zlinɲa. «Ka zlinɲa ka ta tsəna mndu na ná, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli ná, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. ¹³ Snaɲta Pilat ta tsa gwada ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzaftá tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hgə lu ka Pave. Tsa Pave ya, Gabasla ta hga lu nda gwada Hebru. ¹⁴ Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwanə a fitik ma ghən wu, ka Pilat nda la Yahuda mantša: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. ¹⁵ «ɲa dzatá! ɲa dzatá! Zləɲafta ta udzu» ka hən hlaftá wi. «Ka zləɲaghunafta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda hən. «Had sana mghama ɲni ta ghəɲa Sezar wu, ka la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta.» ¹⁶ Lagha Pilat ka vlanɲá hən ta Yesu ɲa zləɲafta ta udzu.

*Dalafta la sludzi ta Yesu ta udza zləɲay**Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43*

Ka tsu'uwaghutá hən ka klaghata. ¹⁷ Ka klə Yesu ta udzu ɲa zləɲa ghəɲani, ka sabi ma huda luwa ɲa dza'a da sana vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghən.» «Gwalgwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwada Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zləɲafta hən ta Yesu ta udzu. Ka zlanənavatá hən ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka hən zləɲamtá Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka fagata kuni ta ghəɲa tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafta. ²⁰ Nda ndəgha la Yahuda ta dzaɲaftá tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zləɲaf lu ta Yesu ya. Nda gwada Hebru, nda gwada Lateɲ, nda gwada Grek vivindafta lu ta tsa skwi ya. ²¹ «Má vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda kə'a wa. «T'i mghama la Yahuda» ka'a, ka ka má vindafta,» ka la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafta ná, nda vinda,» ka Pilat zlghanaftawani ta hən.

²³ Tahula zləɲafta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaftá hən ta lguthani, ka daganapta fwaɗ ta hən ta hən. Ka klaftá hən ta dzampani ya gaf lu mantša daga ta ghən dikw ta hadik kul had iri tida ya guli.

²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ɲa ngha mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahəŋ hahəŋ. Tsa skwi maga la sludzi ya ná, magamaga həŋ manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganaptá həŋ ta lgutha ɗa,
ka vzə həŋ ta vindima ta ghəŋa dzampa* ɗa
kə'a ya,
tsaya skwi maga la sludzi.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zləŋaf lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala. ²⁶ Nghay Yesu ta mani, kə'a kə'a ná, wya tsa duhwal ta ɗvu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantša: «Ma! Wya zwaŋa gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma gha!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da taŋ.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda sɲaŋta Yesu kazlay: Nda kɗa inda skwi tama kə'a, «ndala ta kuzlihata†!» ka'a, ɲa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri. ²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka sli'aftá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbunɗa ta wa dafa, ka tsghadafta funɗa ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghəŋa inda skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghəŋ, ka sabə hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Baɗu luma madagala ɲa gi lamə da Sabat magakwa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka sli'aftá həŋ ka laghwi da ɗaway da Pilat ɲa balanaptá səlahə taŋ ɲa hligiŋtá həŋ ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da balanaptá səlahə tsa mnduha his zlanəŋa lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha həŋ ta Yesu, kə'a ka həŋ ná, nda ghada mtatani. Ka zlanɗá həŋ ta balanaptá səlahani. ³⁴ Ka sliglanavatá sani ma tsa sludziha ya ma ɲwazliɓ nda gupani,

ka gi mbəzagaptá us nda imi. ³⁵ Tsəna mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda ngha tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnə tsatsi kə'a. Mnay ta mnə tsi ná, kada zlghafta kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantša, ɲa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri kazlay: Haɗ ghudzifani dza'a ɓlanapta‡ lu ɗər turtuk wu kə'a ya. ³⁷ Ka lu vindafta ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavangha həŋ ta tsa mndu sliglanava§ həŋ nda gupa ya» kə'a.

Paɗamtá Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Tahula tsa, mamu sana mnda la Arimate ta hgə lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makdek makdek kabga zləŋa la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi ɗawaftá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanəŋtá Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. ³⁹ Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghatá Yesu girvidik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá laɓatá urdi ka hpuppu ta hgə lu ka Mir nda Alwes. ⁴⁰ Ka klaftá həŋ ta mbla Yesu, ka masanavatá rɗi ka urdi, ka mbsamtá həŋ ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta paɗə həŋ ta mnda taŋ. ⁴¹ Tsaw ma tsa vli kəl lu ka zləŋafta ya, mamu sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfɗ ta kul walaŋta lu ta paɗamtá mndu mida. ⁴² Ndusa nana, ka həŋ ka paɗamtá Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha ɲa lami da Sabat.

20

Ta haɗ Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

¹ Wrək tgha gasərdək baɗu ɗəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, taŋwalaghutaŋwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. ² Ka sli'aftá tsi nda hwaya ka laghwi slanaghatá i Simuŋ Piyer nda tsa sana duhwal ta ɗvu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a ɲni ta vli fam lu

* **19:24** Ngha ta Zabura 22:19. † **19:28** Ngha ta Zabura 22:16, 69:22. ‡ **19:36** Ngha ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12, Zabura 34:21. § **19:37** Ngha ta Zakari 12:10.

wu,» ka'a. ³ Ka sli'äftá i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwí ta kulu. ⁴ Ka sli'äftá hən his his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tinlaghutá tsi ta 6hadaghata ta kulu. ⁵ Bhadaghatani má ɲa lamani, lamə a wa. Ka 6ukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik. ⁶ Ka 6hadaghatá Simun Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik, ⁷ nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghən ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya ɲusafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. ⁸ Ka lamə tsa duhwal si ta 6hadaghata tanɲan ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlghaftá tsi. ⁹ Tsaw si ta graf a hən ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. ¹⁰ Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha tan.

Maranɲa Yesu ta ghənani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

¹¹ Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta tsa taw ya ná, ta 6ukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. ¹² Ka nghanɲá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vla si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghən, sani nda tvə səla. ¹³ «Nya ta taw ka ní makwa na?» ka hən nda tsi. «Mghama dá ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» ka'a nda hən. ¹⁴ Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbəдавatá tsi. Ka nghanɲá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. ¹⁵ «Nya ta taw ka ní makwa na? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi sizlay. «Mghama dá, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» ka'a. ¹⁶ «Mari!» ka Yesu hganɲa, ka mbəдавatá tsi. «Rabum» ka'a nda tsi. Manda mnay kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma ɲiha ka, ta laf a yu da Da dá karaku wu, la da mnay ɲa zwanama dá kazlay: Ta dza'a da Da dá ta nzakway ka Da ghuni yu, da Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda ngha yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'äfta ka laghwí da mnay

ɲa duhwalha. Ka rusu tsi ɲa tan ta skwi mnana tsi.

Maranɲa Yesu ta ghənani da duhwalhani
Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49

¹⁹ Gahawu badu va tsa dəmas ya, ka tskavatá tsa duhwalha ya ma həga. Ka ɲərzlaftá hən ta watgha kabga ta zlənay hən ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba tan. ²⁰ Mnatani mantasa ya, ka maranɲa tsi ta dzvuhani nda ɲwazliɓani ta hən. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanɲər hən ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantasa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda hən guli. ²² Tahula mnatani ta tsaya, «tsu'uwawatsu'uwa ta Sulkum nda ghuɓa,» kə'a vusludanaghatá hən. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha tan, dza'a planapla lu ta dmakuha tan. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planatá dmakuha tan, had'lu dza'a planatá dmakuha tan guli wa,» ka'a.

Maranɲa Yesu ta ghənani da Tuma

²⁴ Tsaw had' Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda ngha ɲni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pɗakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka ngha a yu ta mivida pusa ta dzvuhani, ka ksanɲa dá nda ndəfɲa dá ta vla tsa pusaha ya, ksanɲa yu guli nda dzva dá ta ɲwazliɓani wu, had'yu ta zlghafta dekdək wa,» ka Tuma nda hən.

²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka nzəglatá duhwalha Yesu ma həga, kawadaga Tuma nda hən badu tsa. Ka ɲərzlaftá hən ta watgha. Ka lamə Yesu da taba tan. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda hən. ²⁷ «Wya dzvuha dá ksanɲksa nda ndəfɲa gha, wya ɲwazliɓa dá guli, ksanɲksa nda dzva gha, ka zlanɲa ka ta dga ghən, ka zlghafta ka nda ɲuduf,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kagha ta nzakway ka Mghama dá, kagha ta nzakway ka Lazglafta dá guli,» ka Tuma zlghanaftawi. ²⁹ «Zlray gha ta zlghaftá tsa 6a kabga nghanɲa gha ta i'i? Rfu da gwal ta zlghaftá i'i, kul nghanɲá hən ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu kəl lu ka vindaftá na defteri na?

³⁰ Ta traku mazəmzəm magəgla Yesu ta kəma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na ná, vinda a vinda lu ɲa zlgħafta ghuni kazlay: Yesu ná, Kristi ya, Zwanja Lazglafta ya guli kə'a. Ka zlgħafzlgħa kuni ta tsatsi, dza'a mutsay kuni ta hafu nda ma tsatsi.

21

Maran̄ta Yesu ta ghəɲani da duhwalhani

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka marglavatá Yesu da duhwalhani ta wa drəfa Tiberyad. Wya kə'a maravata: ² Ta nzaku i Simun̄ Piyer nda Tuma ta hgə lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta hadika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simun̄ Piyer nda həɲ. «Nda sli'a aɲni mista gha guli,» ka hahəɲ guli nda tsi. Ka sli'aftá həɲ ka laghwɪ, ka lamə həɲ da kwambalu. Kurzliɲ hana taɲ ndiri bađu tsa, ksaf a həɲ ta klipi dər ka turtuk wa. ⁴ Tsadəkwa vli gasərdək, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa drəf ya. Tsəmaf a duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda həɲ. «Had wu,» ka həɲ nda tsi. ⁶ «Wudədawa kadəɲa ghuni ta slərpa kwambalu nda ga zeghwɪ ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda həɲ. Ka wudədátá həɲ. Ka traptá həɲ ta tdagaf̄ta kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta d̄vu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi snan̄ta Simun̄ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sud̄ɲsuda ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da drəf. ⁸ Ka vragaghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tda tsa kadəɲ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di'ɲaghu a həɲ katakata wa. Ka mitir dər̄mæk yeya ri kaki nzakwa taɲ nda wa sgam. ⁹ Ta sli'agaptá həɲ ma kwambalu, kə'a ka həɲ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda buradi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda həɲ. ¹¹ Ka lamə Simun̄ Piyer da kwambalu, ka tdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəɲ nda ndəghatani nda klipi bərzləzla ya. Dər̄mæk nda hutaf mbsak hkən mida gwagwatani.

Kulam nda va tsa nzakwani mantsa ya ná, ratsanap a ta tsa kadəɲ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda həɲ. Had ya mataba tsa duhwalha ya ta walan̄tá dawan̄ta kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna həɲ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klaftá tsa buradi ya, ka daganaf̄ta həɲ, daganaf̄ha ta klipi ta həɲ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli'agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta taɲ ta skwa zay, ka Yesu mantsa: «Simun̄ zwan̄a Yuhwana! D̄vud̄va ka ta i'i, ka malaghutá ɲa nanaha na ra?» ka'a dawan̄ta da Simun̄ Piyer. «Aɲi Mghama da, nda sna kagha kazlay: Ta d̄vay yu ta kagha kə'a,» ka'a zlgħanaftá wani. «Ka ngħa ka ta zwana tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simun̄ zwan̄a Yuhwana! D̄vud̄va ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «Aɲi Mghama da! Nda sna kagha kazlay: Ta d̄vay yu ta kagha kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka ngħa ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simun̄ zwan̄a Yuhwana! Ta d̄vay ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanaf̄ta tsi ta Piyer ta ɲuduf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta d̄vay ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama da, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta d̄vay yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka ngħa ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəɲa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ɲa nzdagħafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwadaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ɲa vla glaku ɲa Lazglafta ya mnə tsi. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya d̄vu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbədavata ná, ta sagħasa tsa duhwal d̄vu Yesu ya mista taɲ. Tsatsi tsa duhwal ta fadagħatá ghəɲ da ghuv̄a Yesu, ma fitika nzata taɲ ka za skwa zay, ka daw tsi kazlay: Mghama da! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a

yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama
da, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka
Simun Piyer nda Yesu, nghər tsi ta sagha
tsa duhwal ya. ²² «Ka nzanza nda hafu
ha ka vrakta da, ka yu nda tsi ní, nu ta
nghaghata mida na? Sli'a kagha mista da
ňa gha 6a,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa
gwada ya mataba gwal zlgħay nda ɲuɖuf
kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a.
Mtəta a wa a mna Yesu ɲa Piyer wa. Wya
kə'a mnay: «Ka nzanza nda hafu ta vragatá
yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata
mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwadaha na
ta vindafta. Nda sna mu guli kazlay: Kah-
wathwata gwadani kə'a.

Dzatá ghəɲa gwada

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha
magəgla Yesu. Ka má ka vivindaf vivinda
lu ta indani ká lu katsi ná, graf a yu kazlay:
Má dza'a ɲafɲa ghəɲa hadik ta tsa defteriha
má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

¹ Ari Njërma da Tawfilus,

Ma tanɗa deftera da ná, rusaghaf rusa yu ta inda skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghə tsi ɗa mnduha daga ma zlaftani, ² ha ka sagha ta fitik kəl lu ka klaghata ta luwa. Ma kɗaku tsi ka ɗlaghatá ta luwa na, vɗaɗla ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marə tsi ta vgha ɗa tan nda tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha maranan tsi ta hən ɗa granafá hən kazlay: Nda hafu yu kə'a. Fwadmbak fitikani ta marananafá vgha ta hən, ka mna gwada ta ghəɗa ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ɗi nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta sləmən, manda ya snən kuni ma wa ɗa,» ka'a vɗanta zlahu ta hən ma sana fitik ta zə hən ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunaf-maga lu ta batem nda Sulkum nda ghuɓa,» ka'a nda hən.

⁶ «Mghama ɗa, ma na fitik na dza'a sladanafta ka ta ga mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta ts kavata tavatani ya ɗawanɗa da tsi.

⁷ «Nghaghunan a snanta ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafɗa. Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarə Sulkum nda ghuɓa ta ghəɗa ghuni. Na nzakwa ghuni ka masləmtsəka ɗa ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kɗavakta ghəɗa hadik demdem,» ka Yesu nda hən. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapə tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghanaynghan hahən demdem, ka zamta tsi ma ghwayak ta wa ira tan. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tan ta iri ka nghan sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptá sana mnduha his tavata hən nda sudata lguta ɗusliɗ ta vgha tan. ¹¹ Ka hən nda hən mantsa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kəl

kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda va tsa nghanay nghan kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka hən.

¹² Ka sli'afɗa tsa gwal ghunay ya ta ghwa ta hgə lu ka Ghwa Zaytun ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwa ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkənmbsak ta magata lu ta mbada manda sli'afɗa hada. ¹³ Bhadaghata tan da Ursalima, ka ɗlaghatá hən da sana dzuguvi banagha lu ta ghəɗa sana həga, ma vli sunə hən ta tska vgha. Wya tsa hahən ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwanə Alfe, nda Simun mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwanə Yakubu, na hən. ¹⁴ Hahən demdem, ta ts kay hən ta vgha inda fitik ɗa maga du'a. Kawadaga hən nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Baɗu sana fitik, ma tsa fitik ta ts kə hən ta vgha ya, ka ts kavatá gwal zlgay nda ɗuduf ta magay hən ta dərma k nda hisambak. Ka Piyer sli'avata mataba tan mantsa: ¹⁶ «Zwanama ɗa, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuɓa ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghəɗa Zudas, ta nuta ka mnda kla kəma ɗa mnduha ya ta ksafɗa Yesu ya. ¹⁷ Si tek w tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magə amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tsedi plana lu ma vəl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka dɗagatá tsi nda ga ma ghəɗghəɗ ka psutá huɗani pɗah. Mbəlaɓaɓ, ka harani saghwi ta daɓi. ¹⁹ Ka snanaghatá tsi ta inda mnduha ma Ursalima, kəl hən ka tsanaftá hgu ta tsa vwah ya nda gwada tan ka «Hakəldama,» manda mnay kazlay: Vwaha nasa kə'a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzanə lu ma deftera Zabura: «Dza'a nuna həgani ka kufik, haɗ mndu dza'a nzamta mida wa.» Ka'a guli na:

«Sana mndu dza'a klafta slnani* kə'a,» na skwi nda vinda ma defteri.†

²¹⁻²² Tsaya tama, ɗina ka sganaghatá sana mndu tavata amu, ɗa nzakway

* 1:20 Nghan ta Zabura 69:26 nda 109:8. † 1:20 Nghan ta Zabura 69:26, 118:8.

ka maslæmtsəka sli'agapta ya sli'agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gdata ta dza'a mista mu ta inda hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zlafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kəl lu ka kləgadamaghuta ka laghu ta luwa,» ka'a.

²³ Mantsa tama, ka pghatá lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusufu ta hgə lu ka Barsaba, ta hgay lu guli ka Yustus, nda Matiyas həŋ. ²⁴ Ka ndəbə həŋ ta dzvu, ka həŋ mantsa: «Mghama dá, nda sna kagha ta ɲudufa inda mnduha. Maraɲnamara ta ya zbap kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ɲa maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vla Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kumaɲ tsi ya,» ka həŋ. ²⁶ Ka vzə həŋ ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafta tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwanɲpɔdə nden ya.

2

Saha Sulkum nda ghuḃa

¹ Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal ɲa ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndəghamtá vgha ma tsa həga nzamə həŋ ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nzanzafta ta ghəɲa taɲ turtuk turtuk. ⁴ Ka ndaghaftá həŋ demdem nda Sulkum nda ghuḃa. Ka gi gwaḃə həŋ ta gwaḃa nda sanlaha ma gwaḃaha manda ya vlan Sulkum ta həŋ ɲa gwaḃay.

⁵ Tsaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi'amta ma dina la Yahuda ta sli'akta ta inda hadikha ta ghəɲa hadik. ⁶ Snaɲta taɲ ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli'adaghatá həŋ ɲərḃisl, ka ndərmim həŋ katakata, kabga inda taɲ ta sna skwi ta gwaḃə gwal zlghay nda ɲuduf nda gwaḃa taɲ ya ta gwaḃə həŋ. ⁷ Ka ndərmim həŋ nda ndərmima ka nutá manda rgha. Ka həŋ mantsa: «Inda na mnduha ta gwaḃa na gwaḃa na ná, la Galili a həŋ kay ra? ⁸ Wa kə'a magaku ta kəl inda amu ka snaɲtá skwi ta gwaḃə həŋ nda vərḃa ɲa mu ma gwaḃa ḃa? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli'akta ta hadika Partes, nda ya ta

hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli'akta ta hadika Mezaputami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Pun, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanaftá Sireɲ, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli'akta daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanaftá sanlaha. Nda inda tsa gwaḃaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnə həŋ ta ghəɲa glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka həŋ. ¹² Ka ndərmim həŋ katakata, snəgla a həŋ ta skwi ɲa magay wa. «Nu mndəra nana ma skwi manda na na?» ka həŋ mataba taɲ. ¹³ «Nda ghuya həŋ,» ka sanlaha ka ghuḃasa həŋ.

Mna gwaḃa Piyer

¹⁴ Ka sli'aftá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwanɲpɔdə nden ya, ka klanɲtá tsi ta lwi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Kaghuni la Yahuda, nda inda kaghuni ta nzakway ma Ursalima! Fawa sləməɲ ka sna skwi dza'a mnaghunata yu, ka sna kuni dina ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a həŋ manda tsa ta grə kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlan vli. ¹⁶ Gwaḃa anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata:

¹⁷ «Ma kdavakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta:

Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma dá ta ghəɲa inda mnda səla,

ɲa nuta zwana zgwana ghuni

nda kwagha ghuni ka anabiha.

Ka mazəmzəm dza'a gwaḃa yu ta gwaḃa ɲa duhwalha ghuni.

Nda ma suni dza'a gwaḃa yu ta gwaḃa ɲa la halata mnduha ghuni.

¹⁸ Mantsa ya nzakwani, dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma dá ta ghəɲa kwalvaha dá ka zgwana nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya,

dza'a nzakway həŋ ka la anabi.

¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandərmimi ma ghuvanata luwa, nda ɲizla mazəmzəmha ta hadik.

Dza'a mamu us,

dza'a mamu vu nda dukwakwa diŋ,
²⁰ tɔfik dza'a mbəɖavafta fitik.
 Ma kɔaku fitik dagala ta nzakway ka fitika
 Mgham Yesu ka sagha,
 ghəw manda us dza'a mbəɖavafta tili.

²¹ Mantsa tama,
 inda mndu ta hga hga Mgham Yesu
 nda fatá ghəŋ tida ná,
 dza'a mbaku*, » ka'a.

²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a
 mnaghunata yu: Yesu mnda la Nazaret
 na tsa mndu maraghunan Lazglafta ta ga
 Mghamani, ma magayni ta mandərmimi,
 nda nɔzla mazəməzəmha kavghakavgha
 mataba ghuni, manda va ya snəŋ vərɔda
 kaghuni ya. ²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu
 ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta
 manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kə'a, ta
 kuratá tsi. Ka zləŋaftá kuni ta Yesu. Ma
 zləŋafta ghuni nda ma dzva gwal kul zləŋa
 Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka
 kligiŋta ma ghuya ɔaŋwa mtaku, kabga haɖ
 mbrakwa mtaku ŋa ŋanata wa. ²⁵ Wya ka
 Dawuda mnuta ta ghəŋani:

“Ta nghay yu ta Mgham inda fitik ta kəma
 ɔa, ta nzaku nda ga zeghwa ɔa.

²⁶ Tsaya ta ghunanaftá ŋuɖufa ɔa,
 kəl yu ka fa laha rfu.
 Dər má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku
 ná,
 dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghəŋ,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa ɔa ma vla gwal
 nda rwa wu,
 zlaŋta a ka ta i'i ta nzakway ka ŋərma mnda
 gha ŋa rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.
 Dza'a ndəghidifndəgha ka nda rfu
 ma nzakwa gha tavata i'i†» kə'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa:
 «Zwanama ɔa, mutsafmutsa yu ta na fitik
 na ŋa mnaghunata tsidid ta gwada ta
 dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka
 paɔamta lu. Ta teke'a kulani dər gitana.
³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay:
 Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda
 wadanata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani
 ta palaka ga mgham manda nzakwa tsatsi‡
 ya kə'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a
 magaku. Tsaya kəl tsi ka mna gwada ta
 ghəŋa sli'agapta Kristi kazlay:

Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa
 wu,

rwu a slu'uvghani ma kulu wu\$ kə'a ya.

³² «Tsa Yesu gwadə yu ya ná, Lazglafta ta
 sli'aganapta ma mtaku. Nda nza aŋni dem-
 dem ka masləmtsəkani. ³³ Ka kapanaftá
 Lazglafta ka nzanata nda ga zeghwani.
 Ka zlglafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda
 ghuɔa tamaf lu ta imi ta zləməŋ ya, ka
 pghaŋnaghatá tsi. Tsaya skwi ta nghə kuni
 nda ya ta snə kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda
 ka ghəŋani a ta lafi ta luwa mndani wa.
 Tsaw wya skwi mna tsi:

“Ka Mgham Lazglafta nda Mghama ɔa ná,
 sawi nzata nda ga zeghwa ɔa,

³⁵ ha ka nanafta ɔa ta ghumaha gha

ka skwa ta diŋlay səla gha,* » ka'a.

³⁶ «Ka snəŋsna la Isra'ila kahwathwata
 kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay
 ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi
 kə'a guli,» ka'a.

*Sgavaghata mnduha Kristi ka dəmbu'
 hkən*

³⁷ Na snəŋta tsa mnduha ya ta tsa
 gwadaha gwada Piyer ya ná, ka kəanaftá
 tsi ta həŋ. «Zwanama, nu ka ŋni dza'a magay
 tama?» ka həŋ nda i Piyer nda sanlaha ma
 gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda həŋ mantsa:
 «Mbəɔanaɔwambəɔa ta tva nzakwa ghuni,
 ka magafta inda kaghuni ta batem ma
 hga Yesu Kristi, ŋa plighunista Lazglafta
 ta dmakuha ghuni, ŋa vlaghunatani ta
 Sulkum nda ghuɔa. ³⁹ Tsa ta ta imi
 ta sləməŋ taghunaf Lazglafta ya ná, ŋa
 kaghuni nda zwana ghuni, nda gwal
 di'indi'ŋ, nda ndəghata mbsaka gwal dza'a
 hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka'a.

⁴⁰ Ndada a sanlaha ma gwadaha manan
 Piyer, ka vla hidaku nda mbraku ŋa taŋ wa.
 «Tsu'afwatsu'a ta mbaku ka sli'apta kuni
 mataba gwal nda zada,» ka'a nda həŋ.

⁴¹ Nda ndəgha gwal ta zlglaftá tsa gwada
 Piyer badu tsa ya. Ka maganaftá lu ta
 batem ta həŋ. Tsa mnduha ta sgavaghata

* 2:21 Yuwel 3:1-5. † 2:28 Ngha ta Zabura 16:8-11. ‡ 2:30 Ngha ta Zabura 132:11. § 2:31 Ngha ta Zabura 16:10. * 2:35 Ngha ta Zabura 110:1.

ta ghəŋa gwal zlgħay nda ɲuduf baɖu tsaya ná, ta magay həŋ ta dəmbu' hkən.

Nzakwa gwal zlgħay nda ɲuduf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gɖata ta ɲavata ka sna skwi ta taghə gwal ghunay həŋ. Ta ɲavaŋa həŋ ka guya vgha nda zwanama. Ta ɲavaŋa həŋ guli ka guya ghəŋ ta ghəŋa skwa zay†, nda ya ma vla maga du'a. ⁴³ Ka zləŋ inda mnduha ta zləŋ, kabga nda ndəgha mandərmimi nda mazəməzəma ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlgħay nda ɲuduf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghəŋa taŋ. Inda skwa taŋ guli ná, ka skwa turtuk ta dguvusta həŋ ta vgha taŋ. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa həŋ ta skwiha taŋ ɲa daguvusta taŋ ta tsedani, taɖ ta ɖaŋwa dər wa mataba taŋ. ⁴⁶ Inda fitik həŋ ta tskavata ma həga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata həŋ ka za skwa zay ma watgha taŋ. Nda rfu nda rfu, nda ɲuduf turtuk ta za həŋ. ⁴⁷ Ta zləzlvay həŋ ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta həŋ. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghatá gwal ta mbanaf ta tsi ta ghəŋa ghuɖa taŋ.

3

Mbanaf tá sana mndu nda ragħwa səlani

¹ Ma sana fitik, ka sli'af tá i Piyer nda Yuhwana ka dza'a da həga Lazglafta da maga du'a ta nzemndi hkən ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa həga Lazglafta ta hgə lu ka «watgha ɖina» ya, mamu sana mndu nda ragħwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ɲa gatá skwi da gwal ta lami da tsa həga Lazglafta ya. ³ Ka nghan ta tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa həga ya. Ka gatə tsi ta skwi da həŋ. ⁴ «Ngha ta aŋni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha həŋ, dza'a mutsay yu kasi'i ta skwi da həŋ, ka'a ma ghəŋani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantša: «Dər tseɖi, dər dasu, haɖ da i'i wa. Skwi ta nzakway da i'i ná, tsaya dza'a vlagħata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli'af sli'a gha, ka mbaɖa ka ta mbaɖa!» ⁷ Ka'a ka ksaf ta dzva zegħwi, ka sli'anaf ta. Gi

hadahada, mutsafa səla tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vɖuk, sli'af tani tsa ka sla data. Ka mbaɖə tsi ta mbaɖa. Ka lamə həŋ kawadaga da həga Lazglafta, ka dza'a tsatsi nda vavalaku, nda zləzlvə Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbaɖayni ta mbaɖa, ka dza'a nda zləzlvə Lazglafta. ¹⁰ Tsəmaf taŋ kazlay: Tsa mndu ta gɖata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha həga Lazglafta ta nzakway ɖina yeya kə'a, ka hluta zləŋ ta həŋ, ka ndərmim həŋ nda ndərmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piye ta mna gwada ma həga Lazglafta

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf lu ya ná, lavagħu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gazladaghata inda mnduha wanafta həŋ ma rmak, ta hgə lu ka «Rmaka Salumuŋ.» Ka ndərmim həŋ nda ndərmima demdem. ¹² Na nghan Piye ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadagħatá vgha ya mantša: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a aŋni, manda skwi aŋni ta mbanaf tá na mndu na nda mbrakwa ɲni? Ndi'a ta vgha ɲni nda Lazglafta ta mbanaf tá na mndu na ra? ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maraŋta glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghəŋa ghuni ka mblanaf tá gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zliŋwa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vziŋvza kuni ta mndu ya nda ghuɖa, mndu ya tɖukwa, ka lagħu kuni ɖawaf tá zlighunista mndu ya ta pslatá mnduha. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaf tá Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agaf ta sli'agaf tsi ya ná, nda nza aŋni ka masləmtsəkani. ¹⁶ Ma fatá ghəŋa ɲni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anaf tá na mndu ta nghə kuni snaŋ kuni ta sladu na. Mantša, ma fatá ghəŋ ta Yesu kəl na mndu na ka mutsafa mbaku guzlindiliŋ, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsaw tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni

† 2:42 Ngha ta Lukwa 22:19.

kul snan̄ta magata kuni. ¹⁸ Mantsa ya dzanaghata Lazglafta ta ghə̄ja skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta dā̄jwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantsa ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ɲa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda ra nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka kzla mbədavafu inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuḁa. ²² Ka Musa na: "Dza'a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i'i, mataba zivra ghuni dza'a sabi tsi, ɲa snay ghuni ta inda skwi dza'a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza'a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza'a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza'a dzadza lu* guli," ka'a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnaɲnamna inda la anabi, zraftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ɲa ghuni taghunafu Lazglafta ta imi ta sləmə̄j nda ma wa la anabi. Ka ɲaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha† kə'a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka maraghunan̄tá kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ɲa tfaghunaghatawi, ka mbədaghunafu ɲa zlan̄tá ghwadaka skwi ta magə kuni,» ka Piyer.

4

¹ Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda sli'adaghata la mali ta ghə̄ja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kuzlan̄ta ta ɲudufa tan̄ tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ɲa mnduha kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza'a sli'agapta mnduha guli ma mtaku kə'a ya. ³ Ka hlaftá hə̄j ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ɲa hanay hada, kabga

nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snan̄tá tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha hə̄j ta zlghafta. Ta magay mbsaka tan̄ ta dəmbu' hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka tskavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ɲa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba tan̄, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghə̄ja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta. ⁷ Ka hlagaptá hə̄j ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hladaghata ta kəma tan̄. Ka hə̄j mantsa: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka hə̄j dawan̄ta. ⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuḁa. Ka'a nda hə̄j mantsa: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghə̄ja mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da aɲni ta ghə̄ja skwi dīna magana ɲni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da aɲni ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantsa nzakwani, dīna ka snaghunamta, mantsa ya ɲa inda la Isra'ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zlə̄j, ka sli'aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi. ¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay:

Pala ya wuḁid̄iɲ kaghuni gwal ba həga ta nzakway ka palaka tughwa həga* kə'a ya.

¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga haḁ sana mndu ta ghə̄ja tsatsi vlaga Lazglafta ta ghə̄ja haḁik tender ɲa mba amu wu,» ka'a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta tskavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə hə̄j guli ná, má si ka gratá mndu hə̄j, dzaɲa a dzaɲa tan̄ wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahə̄j ta gray. ¹⁴ Ta nghə hə̄j guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma tan̄, haḁ sana skwi lav̄iɲ hə̄j ta mbəday wa. ¹⁵ Ka ghunigin̄tá hə̄j dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa həga dzra gwada ya, ka nzatá

* 3:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19. † 3:25 Ngha ta Zrafta 22:18, 26:4. * 4:11 Ngha ta Zabura 118:22.

hahəŋ hahəŋ ka dzra gwada ta ghəŋa taŋ.
¹⁶ Ka həŋ mantsa: «Waka mu dza'a magay
 nda na mnduha na na? Wana nda sna
 inda mnduha ma Ursalima kahwathwata
 kazlay: Hahəŋ ta magatá tsa mazəməzəm ya
 kə'a, laviŋ a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada
 kwala na skwi na ta tuta katakata da mn-
 duha ná, dvanaghamadva ta həŋ, yaha həŋ
 walglan̄ta gwada ta tsa Yesu ya dər ŋa wa,»
 ka həŋ.

¹⁸ Ka hgəgladamtá həŋ ta i Piyer, ka da-
 vanaghata həŋ. Ka həŋ mantsa: «Yaha
 kuni walglan̄ta gwadan̄tá gwada ta Yesu,
 dər ka tagha skwi ŋa mnduha nda hgani,»
 ka həŋ nda həŋ. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuh-
 wana mantsa: «Mal sna ŋaghuni ka zlan̄ta
 ŋa Lazglafta skwi ta raku re, ari mal sna
 ŋa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka
 ghəŋa ghuni ta gumani. ²⁰ An̄ni ta ŋni, laviŋ
 a an̄ni ta hafta wi kul had̄ta gwada ta ghəŋa
 skwi ya nghan̄ an̄ni nda ira ŋni, nda ya
 snan̄ an̄ni nda sləmən̄a ŋni wu,» ka həŋ.
²¹ Ka dvəglanaghatá tsa mnduha ya ta həŋ
 ka zlin̄tá həŋ, had̄ skwi mutsaf həŋ prək
 ka hamtá həŋ ta ghəŋa skwi maga həŋ wa.
²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazəməzəm ya
 ná, ta malay imani ta fwad̄ mbsak.

Du'a gwal zlghay nda ɲuduf

²³ Tahula zlin̄tá i Piyer nda Yuhwana,
 ka sli'áftá həŋ ka laghu slanaghatá graha
 taŋ ma ghuḅa taŋ. Ka rusanaf̄tá həŋ ta
 inda skwi mnana la mali ta ghəŋa gwal dra
 skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ta
 həŋ. ²⁴ Na snan̄ta tsahaya ta tsa skwi ya
 rusanaf lu ta həŋ ya, ka gwaftá həŋ ta wi
 ka maga du'a da Lazglafta. Ka həŋ mantsa:
 «Mghama da, kagha ta zlaganaptá luwa
 nda had̄ik, nda drəf, nda inda skwiha ma
 həŋ. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa
 Sulkum nda ghuḅa, nda ma wa dzidza ŋni
 Dawuda, vu'a gha kazlay:
 «kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruv̄tá
 vgha?

Kabgawu ta kəl həŋ ka ndandanaku ka
 bətbət?

²⁶ Hbafhba mghamha ta ghəŋa had̄ik
 ta vgha ŋa vulu.
 Guyafguya gwal nda mbra ta wi
 ta ghəŋa Mgham Lazglafta nda ya

ta ghəŋa Mgham tfanagha tsi ta wi†» kə'a
 ya.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus
 nda Pwan̄əs Pilat ta wi ma na luwa na
 kawadaga nda sanlaha ma mndəra mn-
 duha, nda la Isra'ila ta ghəŋa kwalva gha
 ya nda ghuḅa, ta nzakway ka Yesu, mndu
 ya tfanagha ka ta wi. ²⁸ Skwi ya kuman̄ ka,
 ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga
 həŋ. ²⁹ Ndanana Mghama da, nghan̄ ka həŋ
 ta lma an̄ni ḅa. Vlan̄v̄la ta mbraku ta vu'aha
 gha ŋa mna gwada gha nda tatá us ta iri.
³⁰ Maran̄ mbrakwa gha, mbamba ta gwal
 kul dughwanaku, maga ta mazəməzəmha,
 nda mandərmimi nda hga Yesu kwalva gha
 ya nda ghuḅa,» ka həŋ. ³¹ Manda kdakwa
 taŋ ta ndəḅatá tsa dzvu ya, ka ghudzavaftá
 tsa vli tskava həŋ ya. Ka ndəghaftá həŋ
 demdem nda Sulkum nda ghuḅa, ka mnə
 həŋ ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dəguvta gwal zlghay nda ɲuduf ta skwa taŋ

³² Inda tsa gwal zlghay nda ɲuduf ya, ka
 skwa turtuk ɲudufa taŋ, ka skwa turtuk
 ndana taŋ guli. Had̄ mndu ya ta mnay
 kazlay: Ŋa da yeya kə'a wa. Tuts ka skwa
 turtuk skwa taŋ. ³³ Nda kuzla nda kuzla ta
 gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta
 Mgham Yesu. Ka tḱə Lazglafta ta wi ta
 ghəŋa taŋ demdem. ³⁴ Mataba taŋ, had̄ ya
 ta pḁata skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal
 nda vwah da həŋ, nda həga da həŋ mataba
 taŋ ya ná, ta dzawin̄ dzawa həŋ ka hlaktá
 tseda skwi ya dzawin̄ həŋ ³⁵ ka vlan̄tá gwal
 ghunay. Mbaḁa lu ka dḡay ŋa inda mndu
 taḁta skwi ya dvan̄ mndu ŋa maga slnani
 nda tsi. ³⁶ Manda Yusufu, ta nzakway tek̄w
 ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus,
 tsanaf gwal ghunay ta hgani ka Barnabas,
 manda mnay kazlay, «zwan̄a ufa vgha» kə'a
 ya: ³⁷ Ka skwaptá tsatsi ta ŋani vwah, ka
 klaktá tsedani ka vlan̄tá gwal ghunay.

5

I Hananiya nda Safira

¹ Mamu sana mndu guli ta hgə lu
 ka Hananiya nda markwa taŋ Safira.
 Ka skwaptá hahəŋ ta vwaha taŋ guli.
² Ka dzraftá həŋ nda markwa taŋ, ka

† 4:26 Nghan̄a ta Zabura 2:1-2.

difanaghutá tsa tsedi ya, ka klaktá pďakwani, ka vľantá gwal ghunay. ³ Ka Piyer nda tsi mantša: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zľanantá ńudufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghuġa, ka difanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴ Ta kul skwaptá ka ná, ka ńa gha a ńzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ńa gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ńa mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ńa Lazgľafta,» ka'a. ⁵ Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zľambatá Hananiya, ka mtuta. Ka hľutá zľeń ta inda gwal ta snantá tsa skwi ya. ⁶ Ka sľi'aftá duhwalha, ka dahamta, ka kľaghata paďamta.

⁷ Tahula luta awa hķen manda paďamta, ka lamə markwa tan, sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸ Ka piyer nda tsi mantša: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» ka'a. «Ani, mantša ya skwapta ńni,» ka tsa marakw ya. ⁹ Ka Piyer mantša «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzagha Sulkuma Mgham Lazgľafta na? Wya tsa gwal ta paďamtá zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» ka'a. ¹⁰ Gi hadahada, ka zľambatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamə tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá hən, ka laghwi da paďamta tavata zə'ala tan. ¹¹ Ka ksafatá tsi ka zľeń ta gwal zľghay nda ńuduf, nda hamata sanľaha ta snantá tsa skwi ya.

Mazəmzəmha kavghakavgha

¹² Nda ndəgha mazəmzəm nda mandərmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zľghay nda ńuduf ta tskavata kawadaga ma rmaka həga Lazgľafta ta hgə lu ka rmaka Salumun. ¹³ Had sana mndu ta guya vgha nda hən wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta hən. ¹⁴ Ta sgaku nda sga ndəghata zgwana nda mi'aha ta zľgha Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghəńa tan. ¹⁵ Ta hľakhla lu ta gwal kul dughwanaku, ka pghatá hən ta wa tvi ta kativin nda ya ta pəta, ńa lanaghata dər sulkuma Piyer yeya tsi ta sanľaha ma hən ta labə tsi ta tvi. ¹⁶ Nda ndəgha gwal ta gazľakta ma luwaha ta wanaftá Ursalima ta hľakta gwal kul dughwanaku,

nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hən demdem.

Giri ńa gwal ghunay

¹⁷ Mbada mali ta ghəńa gwal dra skwi ńa Lazgľafta, nda gwal tavatani, ta ńzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸ Ka sľi'aftá hən ka hľaftá gwal ghunay, ka pghamtá hən ma gamak. ¹⁹ Girvidik, ka gwaninťa duhwala Mgham Lazgľafta ta watgha tsa gamak ya ka hľiginťa gwal ghunay mida. ²⁰ Ka'a nda hən mantša: «Lawala da həga Lazgľafta ka mna kuni ta gwada ta ghəńa tsa ľfida hafu ya ńa mnduha,» ka'a. ²¹ Ka snatá tsa gwal ghunay ya ta tsa gwada ya ka sľi'aftá hən bit tgha ka laghwi da həga Lazgľafta ka tagha skwi ńa mnduha hada.

Ka tskavata i mali ta ghəńa gwal dra skwi ńa Lazgľafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ńa dzra gwada. Ka ghunaftá hən ta mnduha ńa dza'a hľagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatan had hən ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hən da mnay ńa tan. ²³ Ka hən mantša: «Ta lagha anni kay ná, tďetsa nda ha watgha gamak manda va vľani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vľa tan. Buts ka ńni gunatá tgha ná, kudatan, had mndu mida wu,» ka hən. ²⁴ Na snantá tan ta tsa gwada ya ná, nda ndərkawa ka i mghama ngha həga Lazgľafta nda la mali ta ghəńa gwal dra skwi ńa Lazgľafta, ńzata. Snəgla a hən ta skwi ńa mnay wa. Ka hən mantša: «Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hən dadawavusta. ²⁵ Tata tsa ndanə ya hən, ka sagha sana mndu da mnay ńa tan. Ka'a mantša: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma həga Lazgľafta ta tagha skwi ńa mnduha,» ka'a nda hən.

²⁶ Ka sľi'afta tsa mali ta ghəńa gwal ngha həga Lazgľafta ya kawadaga nda sludzihani, ńa hľakta hən. Ka mbraku mbrakwa a hľakta hən ta hən tama wu, kabga ta zľeńay hən ta zľeńľartsata mnduha ta hən. ²⁷ Hľakta tan ta hən, ka hľadaghatá hən ta hən ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəńa gwal dra skwi ńa Lazgľafta mantša: ²⁸ «Lmaf a ńni ta kaghuni ka taghəgəľtá skwi ńa mnduha nda hga tsa

mndu ya kay ra? Wana ndanana, tiñtá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzanamtá t6an ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda hən. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantsa: «Mal sna gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zlanaftha ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zeghwani, ka mnda mba mndu, 7a vla tvi 7a mnduha la Isra'ila 7a mbədanaftha tan 7a nzakwa tan, 7a mutsafta tan 7a platá dmakwa tan. ³² Anni, kawadaga nda Sulkum nda ghu6a, ya ta vlə Lazglafta 7a gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya anni,» ka hən.

³³ Ka kuzlanafthá tsi ta 7uduf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay hən má ta zadənatá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tskatá mndu, Gamaliyel hgani, mndu ta tagha zlahu 7a mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantse: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantse: «Mnduha la Isra'ila, 6aswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay 7a na mnduha na. ³⁶ Di'inaghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hgə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu ta6ta i'i wu k'a. Ta magay mnduha ta fwa6dərmək ta laghwi mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahula tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəghata mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta laghwi mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magan kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa hən ta na skwi na katsi, mamu kdavaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviñta a kuni ta l6anata wa. Daswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka snanata tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamta hən ta tsa gwal ghunay ya da h6ga, ka 6gaptá hən. «Yahayaha kuni walglanfa gwadantá gwada nda hga Yesu,» ka hən nda i Piyer. ⁴¹ Ka

sli'afthá tsahaya ka laghwi nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya 6anwa ta ghə7a Yesu, ka Lazglafta nda anni, ka hən. ⁴² Inda fitik tama, zlan a hən ta tagha skwi 7a mnduha, nda mna gwada ta ghə7a Lfida Gwada ta ghə7a Yesu Kristi ma h6ga Lazglafta nda ya ma h6ga ga mnduha wa.

6

Zabaptá mnduha ndəfán 7a katanfá gwal ghunay

¹ Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlghafta. Ka 7ad la Grek ta ghən ta ghə7a la Hebru, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadgaha tan. ² Ka hgaftá tsa gwal ghwanp6a his ya ta inda gwal zlghay nda 7uduf. Ka hən mantse: «Ra a ka zlanata anni ta mna gwada Lazglafta ka laghwi da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfán mataba ghuni, gwal nda difil ma ghə7a tan, ka zlananta 7ni ta tsa slna ya ta hən. ⁴ Anni ya, ka dihavata 7ni ka maga du'a nda mna gwada Lazglafta,» ka hən. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwada ya ta inda mnduha. Ka zabaptá hən ta i Atiyen, ta nzakway ka v6r6a mnda zlghay nda 7uduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghu6a ya guli, nda Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa An7akiya si ta tsu'afthá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá hən ta hən maranantá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghə7a tan nda fanaghatá dzvu ta hən.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwada Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlghay nda 7uduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi 7a Lazglafta katakata ta faftá ghə7a tan ta Yesu guli.

Ksaftá Atiyen

⁸ Ka zdənantá Lazglafta ta hudi ta Atiyen, ka vlanfá mbraku, ka magə tsi ta mazəzməzha nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avafthá sana mnduha, ka zl6rdawi nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma h6ga tagha skwa la Yahuda hən. «Gwal hlap lu ma ga vu'a,» i la Siren, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, hən.

¹⁰ Tsaw laviṇ a hən ta ṇrapta nda gwada wu, kabga vlanṽla Sulkum nda ghuḅa ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka baraftá hən ta sanlaha ma mnduha, ṇa mnay taṇ kazlay: Nda sna aṇni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantša ya, ka sli'anaftá hən ta ghəṇ ta dəmgə nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valaftá hən ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha taṇ. ¹³ Ka hlaftá hən ta tsakalawi. Ka hən mantša: «Had na mndu na ta zlanṽta raza həga Lazglafta mu nda ghuḅa, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ṇni ta mnayni kazlay: Dza'a dzaḅinḁzaḅa tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbəḁanaftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka hən. ¹⁵ Ka pghaftá inda tsa gwal ma tsa həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghay. Tata nghaynghay hən, ka mbəḁavaftá kumani manda ṇa duhwala Lazglafta.

7

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

¹ Ka mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta nda tsi mantša: «Tsaw mantša na skwi ta gwadə lu ta kagha na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantša: «Zwanama da nda dadaha da, maranaṇmara Lazglafta dagala ta ghəṇani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta hadika Meza-putami ya, ma kdə tsi ka laghwi da nzata ma luwa Haran. ³ Ka'a nda tsi mantša: “Zlanṽla ta hadika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta hadik ya dza'a maraghata yu*,” ka'a. ⁴ Mantša ya, ka sli'aftá tsi ka zlanṽta hadika Kaldiya ka laghwi da nzata ma luwa Haran. Tahula mtatá dani ka sli'aftá tsi ka laghwi da nzata ma na hadik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, had vli vlan Lazglafta ka ṇani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanaftá Lazglafta ta imi ta sləməṇ kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na hadik na, ṇa nzakwani ka ṇa gha, nda ya ṇa zivra gha tani kə'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwan karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantša: “Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana hadik

ma mayəm, ṇa dulay lu ta hən, ka ga vu'a ṇa taṇ hada ka vaku fwad dərmaḁk. ⁷ I'i dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula hən ya guli. Tahula tsa, ṇa sli'afta taṇ ka saghwi da tsəlḅu ma ghuva da ma na vli na†,” ka'a. ⁸ Ka dzraftá Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsiṇṽta fafad, na ṇizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanatá fafada zwanani Izak badu matghasa fitik manda yagata. Mantša ya Isiyaku, ka tsanatá tsi ta ṇa Yakubu. Yakubu guli, ka datsanatá tsi ta ṇa zwanani ghwanṇpdə his, ta nzakway ka dzidziha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidziha mu ta Yusufu, ka skwaptá hən. Ka klaghatá lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka klaptá tsi ma danwani, ka vlanṽta difil ṇa gwada nda Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka dzəganatá tsi ta tsa mgham ya. Ka fatá mgham ka ṇumna hadika Masar, ka zwirani kə'a fata guli. ¹¹ Ka slatá maya ta inda hadika Masar nda ya ta hadika Kan'ana. Ghuyan ghuya lu katakata. Ka traptá dzidziha mu ta skwi ṇa zanṽta. ¹² Ka snanṽta Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadika Masar kə'a. Ka ghunadaptá tsi ta dzidziha mu nda tanṽtaṇa səla taṇ. ¹³ Ka ləglap hən nda mahisa səla, ka mnanaṇṽta Yusufu ta ghəṇani ta zwanamani. Ka snanṽta Fir'awna ta mndəra taṇ guli. ¹⁴ Ka tsghaftá Yusufu ta lwi, ṇa hlagaghutá i dani Yakubu nda la ga taṇ tani. Ta magay mb-saka taṇ ta ndəfəṇ mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantša ya dzidziha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftá lu ta mbla taṇ ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamtá hən hada, ma vli ya skwa Abraham nda tsemi da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik ṇa magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməṇ ta Abraham ya, ka sgavaghatá yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənəaptá tsi ta mndəra amu. Ka dulu tsi ta dzidziha mu, ṇa vlata taṇ ta zwana taṇ tkwe' ṇa rwanatá hən. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatá lu

* 7:3 Ngha ta Zlrafta 12:1. † 7:7 Ngha ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.

ta Musa. Káka nda dínakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zata tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kđakwa dadahani ta klafta ka laghwi difanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftá tsi ka klaghata glanafta ka zwanani. ²² Mantsa, ka taghanaftá lu ta Musa ta difla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta laviñtá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumaftá Musa ta dza'a nghanaghatá la tan la Isra'ila magafər imani ta fwad mbsak. ²⁴ Ka ng-hantá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya danwa na sana mnda la Isra'ila. Ka lagha tsi katanja. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya na play. ²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama da kazlay: 'Ii fa Lazglafta na mbanaftá hən kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahən wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamtá ma lmu ta lmə gwal his mataba la Isra'ila. Si ka kumə tsi ta dzranaftá hən. Ka'a nda hən mantsa: "Graha da! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kəl kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanamani nda lmu ya slinwidinťá Musa mantsa: "Wa ta faghamta ka mghama nni na tsa guma ta anni na? ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snantá Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadika Madiyan. Ka yayatá tsi ta zwana zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwad mbsak hada, ka maranantá duhwala Lazglafta ta ghənani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwá Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghay, nghər tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi na tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snantá tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantsa: ³² "Ii Lazglafta dzidziha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zlən, Walglan a ta nghay wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantsa: Hlaphla ta baabah ma səla gha, kabga na vli slada ka na ná, hadik nda ghuə ya. ³⁴ Nghadap nga yu ta ghuya danwa na mnduha da ta ghuyə lu ma hadika Masar.

Snidigha sna nada ghənə tan, kəl yu ka saha da hlaptá hən mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar,†" ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vzin la Isra'ila kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, na tsa guma ta ghənə anni na? kə'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta na nzakay ka mgham, na mbanaftá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghan Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ila, nda maga mazəməzəm nda skwa ndərmimay ma hadika Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zata hən ta vaku fwad mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ila guli kazlay: Dza'a ghungaghu-naghuna Lazglafta ta sana anabi manda va i'i ta nzakway mataba mndəra ghuniš ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tskavata zwana la Isra'ila ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidziha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwá Sinay ya. Hada tsu'amafta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalaghutá dzidziha mu ta snanata, ka vzintá hən, ka kuma vru da Masar. ⁴⁰ "Maganafmaga ta Lazglafta na mbađa ta kəma nni, kabga sna a nni ta skwi ta slanaghatá* nana Musa ta hlaganapta ma Masar na wu," ka hən nda Haruna. ⁴¹ Mantsa fitik ya, ka tsaftá hən ta skwi manda zwanə sla ka pla ghən nani, ka skalu na skwi ya tsaf hahən nda dzva tan. ⁴² Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta hən, ka zlintá hən na tsəlbu na tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mnay kazlay:

Ari la Isra'ila, na da plihata kuni ta ghən ma zata ghuni ta vaku fwad mbsak ma mtak ya ra?

⁴³ Na da a wa. Na həga tumpula Mulku, nda fwata tekwatsa Refan hlaf kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni a tsi kay ra.

Tsaya dza'a kəl yu ka hlaftá kaghuni ka tsughwadaghunaptá hadika Babila†, ka'a.

‡ 7:34 Aya 27-34: Ngha ta Sabi 2:14–3:10.

† 7:43 Ngha ta Amus 5:25-27.

§ 7:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15.

* 7:40 Ngha ta Sabi 32:1, 23.

⁴⁴ «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si hëga tumpul pgham lu ta huzla dzratawi nda Lazglafta mida, da hëñ. Manda va ya mnanaft Lazglafta ta Musa ña magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghan tsi. ⁴⁵ Tahula tsa, ka zlghaftá dzidziha mu guli da dadaha tan. Ka pghaftá Dzesuwa ta hëñ ka hladamta da tsa hadik ghazlaf Lazglafta ta mnduha mida ta këma tan ya, kawadaga nda tsa hëga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. ⁴⁶ Tsatsi zdënan Lazglafta ta hudí, ka dawantá da Lazglafta ña vlantá tvi, ña banaftá hëga nda ghuëa, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. ⁴⁷ Nziya nza tsi tama, Salumuñ ta baftá tsa hëga ya. ⁴⁸ Tsaw had Lazglafta ta luwa ta nzaku ma hëga baf mnda sëla manda va ya mna Anabi kazlay: ⁴⁹ Ta luwa vla nzakwa da, vla fa sëla da ya guli ná, hadik ya. Mndëra wati hëga ya dza'a kuni bidifta na? Wati vli ya præk ka lama da dida na?

⁵⁰ I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra kë'a ya.†»

⁵¹ Ka Atiyen guli mantse: «Kaghuni ná, tëntëña ghëña ghuni. Ta hgë Lazglafta ta kaghuni ná, duduzla ka kuni nzata, va a kuni ta sna gwadä da Sulkum nda ghuëa manda va tsa nzakwa dzidziha ghuni ya wa. ⁵² Wati ma anabi ya kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri na? Ta pslapsla hëñ ta gwal ya ta mna gwadä ta ghëña mndu ta nzakway tdukwa. Ta na fitik na guli, ka skwaptá kaghuni ta tsa mndu tdukwa ya ka dzata. ⁵³ Kaghuni ka ghëña ghuni ta tsu'äftá zlahu nda ma dzva duhwala Lazglafta, ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa zlahu ya guli,» ka'a.

Mtakwa Atiyen

⁵⁴ Na snay tan ta tsa gwadä ya, ka sli'avaftá hëñ manda binzaun ta ghëña Atiyen, ka hi'idë hëñ ta dzvu ka wuslikay. ⁵⁵ Ama ka nghadaftá Atiyen, mndu ya nda ndëgha nda Sulkum nda ghuëa, ta luwa. Ka nghanntá tsi ta glakwa Lazglafta nda Yesu ta sladu nda ga zëghwa Lazglafta. ⁵⁶ Ka'a nda hëñ kay guli mantse: «Wana nda ngha yu ta gunatá luwa. Wa'a Zwanja mndu ta sladu nda ga zëghwa Lazglafta,» ka'a. ⁵⁷ Ka hlaftá hëñ ta wi katakata, ka

dzadzamtá dzvu ma slëmëñ, ka vavalaftá hëñ tida. ⁵⁸ Ka tsëhaftá hëñ ka klaghata tahula luwa, ka zlërtsay nda pala ña dzata. Ka pghatá la ka maslëmtsëka tsa skwi ya ta lguta tan da sana galaëay, Sawulu hgani. ⁵⁹ Ta zlërtsë hëñ ta Atiyen nda pala ya, ta magë tsatsi ta du'a da Lazglafta. Ka'a mantse: «Mgham Yesu, tsu'a ta hafa da,» ka'a. ⁶⁰ Ka tsëlëbatá tsi, ka gwadäta nda lwi dagala. Ka'a mantse: «Mghama da, ma mbëdanaf ka ta hëñ ta na dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani ta tsaya, ka sabë hafu sref mida.

8

¹ Ka zdëganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zlaftá ghuya dëñwa ña gwal zlghay nda ñuduf

Badu tsa fitik ya zlafta ghuya dëñwa katakata ta slanaghatá gwal zlghay nda ñuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlaghutá inda gwal zlghay nda ñuduf da sana vliha ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari. Gwal ghunay yeya ta pdäta hada. ² Mamu sana mnduha ta zlëña Lazglafta, ka padämtá hëñ ta Atiyen, ka tawamtá hëñ katakata.

³ Na Sawulu ya tani, kuma zadënanatá gwal zlghay nda ñuduf ñani. Ka dza'a tsi da hëga da hëga kasa zgwana nda mi'aha, ka pgha hëñ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwadä ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlaghuta ya ná, ra luwa ña tan ta magay ka mna gwadä ta ghëña Lfida Gwadä. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnë tsi ta gwadä ta Kristi ña mnduha hada. ⁶ Zdëganazda tsa gwadä ta mnë Filip ya ta hëñ. Tets ka skwa turtuk ndëghata dënga ta sna tsa gwadä ta mnë tsi ya, nda ya ta ngha tsa mazëmzëmha ta maga tsi ya guli, ⁷ kabga ta sli'agapsli'a ghwadäka sulkumha nda dza lili ma ndëghata mnduha. Nda ndëgha gwal nda raghwa, nda gwal matavaghu sëla tan ta mbambafta. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hgu lu ka Simun ma tsa luwa ya. Nda kdä fitikani ma

† 7:50 Ngha ta Isaya 66:1-2.

sana mnda a na?» ka'a. ³⁵ Ka zlaftá Filip ta gwada ta ghəŋa tsa vli dzaŋaf tsi ya, ka mnanaŋtá tsi ta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu. ³⁶ Tata mbada həŋ ta tvi, ka lagha həŋ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantsa: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadiftá batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlghafzlgha ka nda ɲudufa gha, ta magaku,» ka Filip. «Mantsa nzakwani, zlghafzlgha yu nda ɲudufa da kazlay: Yesu Kristi ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda tsi.] ³⁸ Ka sladanatá tsi ta tsa mwata plisani ya. Ka saha həŋ nda Filip mida ka lamə həŋ da imi, ka maganaftá Filip ta batem. ³⁹ Manda kdakwa taŋ ta sabi ma tsa imi ya, ka klaghatá Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudatanə nghəgla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagaptá Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka laghwi trezekw da luwa Sezare.

9

Hgafta Yesu ta Sawulu

¹ Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanaptá danwa nda rwanatá duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, ² ɲa dawaftá delewer ɲa dza'ani vlanťá la maliha ma həga tagha skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa delewer ya dza'a vlanťá tvi, ka slanaghasla tsi ta gwal zlghay nda ɲuduf hada, ɲa kasaftani ta həŋ ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbada həŋ ta tvi, ndusadagha ndusa həŋ nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zləmbagatá tsi ta hadik, ka snə tsi ta sana lwi ta hgay, ka'a mantsa: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ɲa da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagha ní Mghama da?» Ka Sawulu nda tsi. «I'i Yesu ta gə ka tiri ɲa da yeya, ⁶ Sli'afslí'a gha, ka dza'a ka da huđa luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi ɲa magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna həŋ ta lwi mndani, ama ngha a həŋ ta tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afta Sawulu ta hadik. Kə'a ka ngha yu ta vli kə'a,

ngaha a ta vli wa. Ka ksaftha lu ta dzvu ka klaghata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkən, ngha a ta vli wu, zaŋ a ta skwi wu, saŋ a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlghay nda ɲuduf ta hgə lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantsa: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslí'a ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hgə lu ka tvi nda ga zeghwi ya, ka dawanta ka ta sana mnda la Tarsus, ta hgə lu ka Sawulu, wa'a ma həga ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka nghanťá tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hgə lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghəŋani, kada nghəglanťa tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantsa: «Mghama da, nda ndəgha mnduha ta mnihatá gwada ta ghəŋa tsa mndu ya, ka rusiftá həŋ ta inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka sagha tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, ɲa kasa inda gwal ta hganťá hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «La! I'i ta zbaptá tsa mndu ya ɲa ghunay da, ɲa mnanaŋtá hga da ta sanlaha ma mnduha, nda ya ɲa mghamha, mantsa ya guli ɲa mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a maranaŋmara i'i ka ghəŋa da, ta inda ghuya danwa ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghəŋa hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'aftá Hananiya tama ka laghwi. Ka lamə tsi da tsa həga ya. Ka fanaghatá tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sawulu! Zwaŋama da ka. Tsa Mgham Yesu ta maraghanťá ghəŋani ta tvi ya, ta ghunidikta ɲa nghəglanťa gha ta vli, nda ya ɲa ndəghaghafta nda Sulkum nda ghuđa,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda ɲulaŋ manda ɲulaŋ ta ira Sawulu, ka nghəglanťá tsi ta vli. Ka sli'aftá tsi, ka maganaftá lu ta batem. ¹⁹ Ka zutá tsi ta skwa zay, ka vravaktá mbrakwani.

Zlafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda gwal zlghay nda ɲuduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'aftá tsi ka mnay ma həga tagha skwa la Yahuda, ka'a mantsa: «Yesu ná,

Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndərmim inda gwal ta snay nda ndərmima. Ka həŋ mantsa: «Nana mndu na a ta ganaptá iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa həŋ ŋa hlanťá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta a tsi kay ra?» ka həŋ. ²² Ka gdavató Sawulu ka mnay: «Yesu ná, Kristi ya,» ka'a. Ka kəanaftá tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a həŋ ta skwi ŋa zlgħanaftawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzraftá la Yahuda ta wi ŋa zba dzatá Sawulu. ²⁴ Ka nzatá həŋ ta watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka ďakwatsay ŋa dzata. Ka slramťá tsa skwi dzraf həŋ ya da sləməŋa Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famťá gwal zlgħay nda ŋuduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghiginťa nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bħadagħatani da luwa Ursalima, ka zbə tsi ta guyaftá vgha nda gwal zlgħay nda ŋuduf. Ka zləŋə həŋ nda zləŋa, kabga graf a həŋ kazlay, vərďa mnda zlgħay nda ŋuduf ya kə'a wa. ²⁷ Ama ka klaftá Barnabas, ka pghadagħata slanagħatá gwal ghunay. Ka rusanafťá Barnabas ta həŋ ka Sawulu ngħanťá Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwadganata. Rusanafha ta həŋ guli, kinawu ka Sawulu fatá ghəŋani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga baďu tsa ya, ka ksafťá tsi ta nzaku nda həŋ. Ta labla həŋ, ta vrakvra həŋ ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwadgana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlərday ta gwadaha nda həŋ. Ŋa tanť tani, zba htsinani ŋa dzata ŋa tanť. ³⁰ Snanťa zwanama, ka pghagħatá həŋ da luwa Sezare. Hada, ka ghunagħatá həŋ da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefďekw nzata nza-kwa guyatá ghəŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ta haďika Zudiya, nda ya ta haďika Galili, nda ya ta haďika Samari. Ta mbray həŋ ta vgha ka nzaku nda hanatá ghəŋ mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga həŋ nda zdakatahuda Sulkum nda ghuďa.

Mbanafťa Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya ná, ra inda vli ka naghanagħatá gwal zlgħay nda ŋuduf ŋani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanagħatá gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Lida. ³³ Ka slaftá tsi sana mndu ta hgə lu ka Ayniya ta hani ta ghzləŋ. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afslí'a ka payanata ka ta ghzləŋa gha,» ka'a. Ka gi sli'afťá Ayniya. ³⁵ Ngħanťa inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma daďi ma luwa Sirunť ta tsa mndu ya ná, ka zlgħaftá həŋ ta Mgham Yesu.

Vranamťa Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgħay nda ŋuduf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Da-gala ŋerma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pďu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksafťá ďanťwa ka mtutá tsi. Tahula mbazata, ka klaftá lu ka famťa ma dzuguvi ta ghəŋa sana həga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snanťá tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadaptá həŋ ta mnduha his da tsi. Ka həŋ nda Piyer mantsa: «Kďakďak sawi misimmisim da anťi,» ka həŋ. ³⁹ Ka sli'afťá Piyer ka labə kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda bħadagħatani, ka kladaftá lu da tsa dzuguvi ta ghəŋa sana həga ya. Ka sli'afťá inda mi'a wadgu wamťa ka taw, ka maray ŋani ta lgut nda dzampa ya maganaf Tabita ta həŋ ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma həga mantsa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu həŋ. Tahula tsa, ka tsəlbatá Piyer ka maga du'a. Ka mbəďavató tsi tvə mbli. Ka'a mantsa: «Tabita, Sli'afslí'a!» ka'a. Ka gunanťá Tabita ta iri. Ngħanťani ta Piyer, ka sli'avató tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka ŋanatá Piyer ta dzvu, ka sli'anafťa ka sladata. Ka hgadamťá tsi ta gwal zlgħay nda ŋuduf, nda tsa la wadguha ya, ka marananťá həŋ ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanagħatá tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlgħaftá ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzatá Piyer ka nzďavata ma Yafa ga sana mnda kəa huta, Simunť hgani.

10

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

¹ Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghəja sana ghuḅa la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghuḅa la Italiya.» ² Nərma mndu tsa mndu ya nda gwal ga tan tani. Ta zləṇay ta Lazglafta, dagala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³ Ma sana fitik ta nzemndi hkən tama, ka slanaghatá sana mazəməzəm. Ka nghanjá tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da həga ga tan ka hganja. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴ Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zləṇ nda zləṇ. Ka'a mantsa: «Nya ní Mghama da!» ka'a. «Bhadafḅha tsa maga du'a ta magə ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, kəl tsi ka havapta ka kagha. ⁵ Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanatá Simun ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶ Ya wa'a ga sana mnda kḅa huta Simun hgani tawa drəf hga tan ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷ Na gi laghwa tsa duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi ya, ka hgaftá tsi ta kwalvahani his nda nərma sludzani turtuk ta ksanatá slna manda ghalya. ⁸ Tahula rusanaftani ta həṇ ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghatá tsi ta həṇ da luwa Yafa.

Mnananta Sulkum nda ghuḅa ta gwada ta Piyer

⁹ Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa həṇ ka lamə da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta dədəmatá ghəja həga da maga du'a. Ta ghwan a fitik ma ghəṇ nda tsaya wa. ¹⁰ Ka kuzlanafá maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi ṇa zay. Tata də nda da lu ta skwi zay ṇani. Ka slanaghatá sana mazəməzəm. ¹¹ Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gatá gwada habun lu ta wani ta wani, ka saha ta haḁik. ¹² Inda nimtak fwad səla mistani, nda skwiha ta mbaḁa nda huḁi ta haḁik, nda zarakha tani mida. ¹³ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwadganata. ¹⁴ Ka Piyer mantsa: «Va a yu Mghama da wa. Haḁ skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kḁə walanja lami da wa da wu,» ka'a. ¹⁵ «Ka nda ra tsa skwi ya

ka zay ka Lazglafta ya ná, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶ Hkən vranafani mantsa ya, ka vrinjá tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷ «Nu mndəra tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klatá ghəja tsa mazəməzəm ta slanaghata ya, nda ḅhadaghata tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kḁakwa tan ta dawanjá vla həga la Simun. ¹⁸ «Hadna ta nzakwa Simun ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka həṇ gwadana nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹ Tata ndana skwi ta ghəja tsa mazəməzəm ya Piyer kay ná, «Wya mnduha hkən ta psa kagha, ²⁰ sli'afslí'a ka laha ka, ṇa dza'a gha kawadaga nda həṇ. Yaha ka da dga ghəṇ, kabga i'i ta ghunagaghatá həṇ,» ka Sulkum nda ghuḅa nda tsi. ²¹ Ka sli'afá Piyer ka saha slanaghatá tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghata na?» ka'a nda həṇ. ²² «Kwarney ka mali ta ghəja ghuḅa sludzi, ta nzakway ka nərma mndu, ta zləṇa Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunanakta. Duhwala Lazglafta ta mnadata ṇa hgadaptá kagha da tan ṇa sna skwi dza'a ka mnadata,» ka həṇ nda tsi. ²³ Ka hladamta Piyer ta həṇ, ka hanə həṇ hada.

Sli'afá Piyer ka laghwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'afá tsi ka laghu mista tan. Ka sli'afá sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghatá həṇ. ²⁴ Ka ḅhadaghatá həṇ da luwa Sezare. Gamahtsimani, ta kzlaykzlay Kwarney nda la ga tan tani, nda hḁuhuda grahani gwal hagaf tsi ya, ta həṇ. ²⁵ Manda ḅhadaghata Piyer, ka lagha Kwarney da guyay, ka zləmbatá tsi ma ghuvani ka ga zgu ṇani. ²⁶ «Sli'afslí'a, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'anafá. ²⁷ Tata dza'a nda ghwa yiva həṇ nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaghatá tsi ta hiḁatá mnduha hada. ²⁸ Ka'a nda həṇ mantsa: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guyay mnda la Zudiya ta vgha nda la mayəm, ḅalavakata lamə da həga ga tan. Tsaw haḁ mnda səla ya ṇa mnay kazlay: Nda ghuḅa yeya, ghuḅa a yeya ka guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. ²⁹ Tsaya kwal yu kul dganjá ghəṇ ka sagha hganər ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta

snanťá ghəŋa skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. ³⁰ Ka Kwarney mantša: Ma fwadā fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga dā ta nzəmndi hkən, ka gi sagha sana mndu nda sudatá lguta nŋsliŋ tilil ta vghani ta kəma dā. ³¹ Ka'a nda i'i mantša: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. ³² Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simuŋ hgani, mnda kəa huta, ta wa drəf hgani ya,» ka'a. ³³ «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana aŋni demdem ta kəma gha ŋa sna skwi ya mnagha Mgham ŋa mnanŋnata,» ka'a.

Piyer ta gwadā ga Kwarney

³⁴ Mbada Piyer ka zlaftá gwadā. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. ³⁵ Inda mndu dər má ma mndəra la wa tsi ta zləŋa hgani, ka maga skwi tdukwa ná, zdəganazdā. ³⁶ Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani ŋa zwana la Isra'ila ma mnananťá Lfida Gwadā ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta həŋ. ³⁷ Nda sna kuni ta skwi ta zlafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kdakwa Yuhwana ta mna gwadā, nda ya ta maga batem. ³⁸ Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghatá mbrakwa Sulkum nda ghuḃa ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu ranafťá inda vli ka maga zdaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta həŋ, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. ³⁹ Aŋi, nda nza aŋni ka masləmtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zləŋafta ta udzu. ⁴⁰ Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu badu mahkən. Ka vlanťá tsi ta tva maranťá ghəŋani. ⁴¹ Na tsa aŋni tinlaghu Lazglafta ta zbapta ŋa nzakway ka masləmtsəkani ya. Na tsa aŋni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maranťa tsi ta ghəŋani, tahula sli'agaptani ma taba gwal nda rwa ya. Na inda mnduha demdem a maranťa tsi ta ghəŋani wa. ⁴² Tsatsi ta mnanŋnata, ka

mna kuni ŋa mnduha, ka sladanafťa kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu, nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa kə'a. ⁴³ Inda la anabi ná, mnamna həŋ ta ghəŋani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlgħafta dza'a mutsay ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hgani,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa inda tsa gwal ta sna tsa gwadā ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlgħay nda nŋduf nda tsa fafada tan ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə həŋ ta gwaday tsa mnduha ya ta gwadā nda sanlaha ma gwadā. Ka zləzlvu həŋ ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantša: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganaftá batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa həŋ ta Sulkum nda ghuḃa manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantša: «Maganaftá batem ta həŋ nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tsa, ka ndəbanata həŋ ta dzvu ŋa nzdavatani tsəbakw fitik da həŋ.

11

Rusay Piyer ta skwi ta maguta ma Ursalima

¹ Ka snanťá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlgħafzlgħa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwadā Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradaghata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlgħay nda nŋduf nda datsa fafada tan nda gwadā nda Piyer. ³ «Lamla ka da həga ga gwal kul datsaku fafada tan, ka za skwa zay kawadaga nda həŋ,» ka həŋ nda tsi. ⁴ Ka zlaftá Piyer ta rusay ŋa tan turtuk turtuk ka tsa skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantša: «Ma nzakwa dā ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladighatá sana mazəmə. Ka nghanťá yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani ŋanana lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusadivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vitsay, ka nghanťá yu ta skwiha

fwad fwad səla mista tan, nda nimtak, nda skwiha ta mbađa nda hudi, nda zarakha mida. ⁷ “Sli’afslí’a gha Piyer ka hana ka, ka za ka ta həŋ,” ka sana lwi gwadgihata. ⁸ “Va a yu Mghama da wa, had skwa mbida nda skwi kul raku ta kdə lami da wa da wu,” ka yu. ⁹ “Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nghə ka ka skwi kul raku,” ka tsa lwi ya gwadglagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən kə’a vrəglanafta manda va tsaya. Ka vrintá lu ta tsa skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tsa luwa ya, nda ɓhadaghata sana mnduha hkən ghunaf lu ta həŋ daga ma luwa Sezare, ɲa slidighata ma tsa həga ta nzaku yu ya. ¹² “Ka dza’a ka mista tan, yaha ka da dga ghəŋ,” ka Sulkum nda ghuɓa nda i’i. Ka pghaftá na mnduha wana həŋ hadna na ta i’i da luwa Sezare, ka lamə ɲni demdem da həga ga Kwarney. ¹³ Ka rusanəftá tsa mndu ya kə’a nghanťá duhwala Lazglafta ta sladu ma həga ga tan. Ka’a nda tsi mantša: “Ghuna ta mndu da luwa Yafa ɲa hgaktá Simun, ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi, ¹⁴ ɲa mnaghunatani ta gwadaha ya dza’a klaghaktá mbaku, ɲa kagha nda həga gha tani demdem,” ka’a. ¹⁵ Ta zlrayzl-ray yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghuɓa ta ghəŋa tan manda va ya ta magaku nda amu tantan ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghuɓa dza’a magaghunafta lu ta batem kə’a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlanťá tsa Sulkum nda ghuɓa ya ta tsa mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlghafta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i’i tama ɲa dzanamťá wi ta Lazglafta?» ka’a. ¹⁸ Tahula sanťa tan ta tsa gwada ya, ka lbatá həŋ demdem, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta «ta vlanťá tva mbəđanaftá nzakwa tan ta gwal kul nzakway ka la Yahuda kada mutsafta həŋ ta vərda hafu tama,» ka həŋ.

¹⁹ Tsa ghuya danwa ta slata ma kdə fitika dzatá Atiyen sagha ya, ta wutsanatá gwal zlghay nda ɲuduf. Ka sli’aftá sanlaha ka laghwi dikw da luwa Finisi, ta laghu sanlaha da Kiprus, ta laghu sanlaha da Antakiya. Ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta ɲa la Yahuda ka zlanťá mnay ɲa

sanlaha ma mnduha. ²⁰ Mbađa sanlaha ma gwal zlghay nda ɲuduf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Sireŋ, ka sli’afta ka laghu da luwa Antakiya, tvə la Grek. Ka mnə həŋ guli ta Lfida Gwada Mgham Yesu ɲa tan. ²¹ Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda həŋ, kəl ndəghata mnduha ka zlghafta, ka mbəđaghutá vgha tvə Mgham Yesu. ²² Ka snanaghatá tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá həŋ ta Barnabas da luwa Antakiya. ²³ Manda ɓhadaghatani, ka nghanťá tsi ta zdakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlanťá tsi ta mbraku ta həŋ ɲa gdavata tan nda fatá ɲudufa tan ta Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw tsa Barnabas ya ná, ɲerma mndu ya, mnda zlghay nda ɲuduf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghuɓa. Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Mgham Yesu.

²⁵ Ka sli’aftá Barnabas ka laghwi da luwa Tarsus, da zba Sawulu. ²⁶ Manda slaftani tida, ka klagaghatá tsi da luwa Antakiya. Tan vakwa tan hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka taghə həŋ ta skwi ɲa ndəghata mnduha guli. Ma luwa Antakiya zlafta lu ta hga gwal zlghay nda ɲuduf, ka la krista. ²⁷ Ma tsa fitik ya, ka sli’aftá la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Antakiya. ²⁸ Mamu sani mataba tan ta hgə lu ka Agabus. Ka’a mantša: «Dza’a slaku maya ta ghəŋa hadik demdem,» ka’a manda ya mnana Sulkum nda ghuɓa. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. ²⁹ Ka gwal zlghay nda ɲuduf sladanata mantša: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya laviŋ tsi ta vlay ɲa tsəghay ɲa kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka həŋ. ³⁰ Ka tskaftá həŋ, ka vlanťá i Barnabas nda Sawulu, ɲa klanťá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12

¹ Ma va tsa fitik ya, ka zlaftá mgham Hiridus ta ghuya danwa ɲa Igliz. ² Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwanamani ma Yuhwana. ³ Ta nghə tsi ná, zdəganazda tsa skwi ya ta la Yahuda. Ka ksafťá tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. ⁴ Tahula ksafťani, ka tsamťá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghuɓa sludzi

fwad fwad ɲa mbaɗay tan ta vɣa ta nghay. Tahula kɗata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanaghatá guma banluwa. ⁵ Ma tsa ɲatá Piyer ma gamak ya tama, ka ɲavata Igliz ka maga du'a ka ɲɗanɗa ta ghəɲani.

Zliɲtá Piyer

⁶ Ta tsa rvidik ɲa tsadakwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanaghatá guma. Ta hani Piyer nda tsatani ma tsuhwalha his ma takataka sludziha his. Ta nzaku gwal nga watgha guli nda tvə watgha. ⁷ Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakaanaftá vli ma tsa dzuguvi ya. Ka nduhudantá tsi ta Piyer ma ɲwazliɓ. «Sli'afslí'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tsa tsuhwalha ya tsa ta dzvani. ⁸ «Hbana ɓanava gha ka sudamta ka ta ɓaɓaha gha,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. Ka magatá tsi mantsa. «Fava lguta gha, sawi mista ɗa,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka saghu Piyer ma gamak mista tsa duhwala Lazglafta ya. Zban a tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay. ¹⁰ Ka tsughwadagaptá hən ta tantana ghuɓa tsa gwal ta nga mnduha ya, tsughwadapha hən ta mahisani. Ka lagha hən tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da huɗa luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghəɲani ta wa ira tan. Ka sabə hən, ka ksaftá hən ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zlafta Piyer ta snantá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalani klaptá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladighatani,» ka'a.

¹² Na snantani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka sli'aftá tsi ka laghwi da Mari mani ma Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya. Hada, nda hiɓa tskatá vɣa mnduha ta maga du'a. ¹³ Ka lagha Piyer dzantá watgha lamə da həga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hgə lu ka Ruda, da sna lwani. ¹⁴ Ka tsatsaftá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ɲa gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da huɗa həga da mnay kazlay: Wa'a

Piyer ma bli kə'a. ¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka hən nda tsi. «Kahwathwata ta mna yu,» ka'a ta ghəɲani. «Ba sulkumani ya,» ka hən. ¹⁶ Mbaɗa Piyer ka gɗavata ta dza watgha. Manda gunata tan ta watgha ka nghanťa hən ta Piyer. Ka ndərmim hən. ¹⁷ Kɗkəɗkɗ, ka Piyer nda dzvu ka lɓanatá hən. Ka rusanaftá tsi ta hən ka Mgham Yesu kliginťa ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanaftá i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda hən guli. Ka gi sabə tsi ka laghwi da sana vli. ¹⁸ Tsadakwa vlani, ka kɓutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka hən. ¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, nga a wa. Laghani ka ɗadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghay ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ɲa pslatá hən. Tahula tsa, ka sli'aftá Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ɲa nzɗavata ka fitik tsəɓakw hada.

²⁰ Ka ɓasaftá mgham Hiridus ta ɲuduf katakata ta ghəɲa gwal ma luwa Tir nda Sidun. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ɲa lagha ta kəmani. Ka sutá hən ta ghəɲa Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha hən ɗawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ɲa zay tan. ²¹ Baɗu tsa fitik tsaf hən ya, ka sudavatá Hiridus ta lguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ɲəzlatá tsi banluwa. ²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi. ²³ Gi hadahada, ka dzuntá duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlantá glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbaɗa gwada Lazglafta ka ta vɣa, ka sgaku mbsaka gwal zlghay nda ɲuduf nda sga. ²⁵ Manda kɗinta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta hən da Ursalima, ka vraghutá hən. Ka klinťa hən ta Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya, mista tan.

13

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ɲa dza'a mna Lfida Gwada

¹ Ma Igliza luwa Antakiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ɲa mnduha. Hahən na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ɲra ya, nda Lukiyus

mnda la Siren, nda Manahen ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta ga mgham ta hadika Galili ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá hən ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ɲa maga slna ya hgan yu ta hən,» ka Sulkum nda ghuḅa, nda hən. ³ Tahula kdīnta tan ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá hən ta dzvu ta hən ka zlińtá hən.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka sli'aftá i Barnabas nda Sawulu, ghu-nafər Sulkum nda ghuḅa ta hən, ka laghu hən da luwa Selusi. Hada ɲlafta hən ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drəf. ⁵ Manda ḡhadaghata tan da luwa Salamina, ka mnə hən ta gwadā Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda hən ɲa zlghantá hən. ⁶ Ka tadaptá hən ta tsa hadik ya ka ḡhadaghata da luwa Pafus. Ka slanaghatá hən ta sana dēgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta nińtá ghəɲani ka anabi. ⁷ Tavata ɲumna tsa hadik ta tsavata ma drəf ya ta nzakwa tsi. Tsa ɲumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghəɲani ya. Ka hgaftá tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanatá gwadā Lazglafta. ⁸ Lagha tsa dēgha ta hgu lu ka Alimas nda gwadā Grek ya, ka dzadza wa tan ka zba mbədīntá zlghay nda ɲudufa tsa ɲumna ya. ⁹ Mbada Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndəghatani nda Sulkum nda ghuḅa, ka vazlaftá iri tida. ¹⁰ «Kuslembermbera magakwa gha, dagala nana mnda gha, zwanja halaway ka, ghuma inda skwi tdukwa ka. Yawu dza'a zlanja kagha ta mbədīntá tva Lazglafta ta nzakway ka tdukwani na? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ɲa ghulpəta gha. Dza'a nzdavanzda ka, hadka dza'a nghanjá fitik wu,» ka'a. Gi hadahada tđik vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ɲa ksay ta dzvu. ¹² Nghanata ɲumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlghaftá tsi nda ɲudufani. Lanafla tsa skwi ta taghə lu ta ghəɲa Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa Antakiya

¹³ Ka sli'aftá i Pwal nda grahani ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dgatá Yuhwana Markus ta vgha nda hən, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka sli'iglaftá hən ma luwa Perge, ka laghwi da luwa Antakiya ta hadika Pisidi. Bađu Sabat, ka lamə hən nzata ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzanafu lu ta vli ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya nda hən mantsa: «Zwanama da, ka mamu gwada da kaghuni ɲa vlanjá mbraku ta mnduha, lavinlava kuni ta gwaday ndana,» ka hən. ¹⁶ Ka sli'aftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantsa: Snawasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsəlbu ta kəma Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ɲa ɲlanafu hən, ma fitika nza-kwa tan ta hadika Masar. Ka hligińtá tsi ta hən ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwad mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda hən ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zadanatá tsi ta mndəra mnduha ndəfán ta hadika Kan'ana, ka vlanjá tsi ta tsa hadik ya ta hən, ɲa ɲatan. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta tan ya ná, ta klay ta vaku fwad dərma k nda hutafmbsak.

«Ka vlanjá tsi ta gwal ɲa tsanatá guma ta hən, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka dawu hən ta fanamtá mghama tan ta hən. Ka fanamtá Lazglafta ta hən ta Sawulu zwanja Kis, ta sabi ma mndəra la Benzamen. Fwad mbsak vakwani ta ga mgham ta ghəɲa tan.

²² «Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbədanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghəɲa tan. «Slafsla yu ta Dawuda, zwanja Yesay. Zdəgihazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,» ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləmən ya. ²⁴ Ma kđaku Yesu ka saha, mnanamna Yuhwana ta inda la Isra'ila ka-zlay: Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Ndusakwa fitika kđayni ta slnani, ka'a mantsa: «Duńwa wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula da, slaghwaa

yu dər ka plaptá zu'a 6a6ah ma səlani wa,"» ka'a.

²⁶ «Zwanama da, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zləŋa Lazglafta tani, ɲa amu tsghəgamaghata lu ta na gwada ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a həŋ ta tsa gwada la anabi ta dzaŋə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá həŋ ta ghəŋa skwi mna la anabi, nda ma dzata taŋ ta Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a həŋ ta skwi prək ka dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka həŋ nda Pilat. ²⁹ Tahula kdiŋta magatá skwi manda ya nda vinda ta ghəŋani ma deftera Lazglafta, ka klaghatá həŋ dzata ta udza zləŋay. Ka klagatá həŋ ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ɲa gwal ta sli'afta ma Galili kawadaga nda tsi, ka lafi da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana, ka masləmtsəkani da mnduha la Isra'ila. ³² Vərda aŋni, tsa Lfida Gwada ya ta mnaghunata aŋni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zləməŋ ta dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra taŋ ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his:

“Zwanə da ka,

gita yata yu ta kagha,”* ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walglan̄ta a ta mtuta ɲa fəgladam̄ta mblani da kulu ɲa rwutani wa.

“Tsaya kəl Lazglafta ka mnay kazlay:

Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghu6a, nda fa ghəŋ tida, ya tanaf yu ta imi ta sləməŋ ta Dawuda† kə'a ya.”

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na:

“Had̄ ka dza'a zlanatá mnda gha ɲa rwutani ma kulu wu,”‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maga-namaga ta skwi ta kumə tsi. Ka mtutá tsi, ka lam̄ta lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi.

³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda

hafu ya, walan̄ a rwaku ta ksan̄tá tsatsi wa.

³⁸ Mantsa tama zwanama, dina ka san̄ta ghuni kazlay: Əŋka'a ka tsa Yesu ya kəl lu ka mnaghunan̄ta nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlah̄a Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlghaftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnə la anabi kazlay:

⁴¹ “Kaghuni gwal ta mna mbrəs nda Lazglafta,

nghawangha, ndərmima wa ndərmima, ka zwadutá kuni, kabga dza'a magay yu ta fitika ghuni ta mandərmimi, ya dər ma kinawu rusaghunafta lu ná, grafta a kuni dekdek wu kə'a yaŠ”».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma həga tagha skwi, «Kdəkwakdək, ka vrakta kuni bađu sana Sabat da mnəglan̄natá na gwada na,» ka lu nda həŋ. ⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndəghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu həŋ ta yiva. Ka vlə i Pwal nda Barnabas ta mbraku ɲa taŋ. «Dihavawa diha ma zdakatahuda Lazglafta,» ka həŋ nda həŋ.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka tskavatá wər mnduha ma tsa luwa ya demdem ɲa sna gwada Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamə həŋ nda draku, ka dzadzə həŋ ta wa i Pwal, ka raraza həŋ. ⁴⁶ Zlənəŋə a i Pwal nda Barnabas ta həŋ wa. Ka həŋ mantsa: «Nda ra má ka tinlaghutá mna gwada Lazglafta ɲa kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a aŋni ka mutsa hafu ɲa kdekedzen̄ wu ka kuni ya, dza'a mbədaghutá vgha ɲni nda tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnan̄na Mgham Lazglafta:

“Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka gwal kul nzakway ka la Yahuda,

ɲa mnay gha ta gwada ta mbaku* ta ghəŋa had̄ik tender,”» ka'a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwada ya ná, ka rfu həŋ ta rfu, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka zlghaftá inda

* **13:33** Ngha ta Zabura 2:7. † **13:34** Ngha ta Isaya 55:3. ‡ **13:35** Ngha ta Zabura 16:10. § **13:41** Habakuk 1:5. * **13:47** Ngha ta Isaya 49:6.

gwal thanaf lu ta hafu ɲa kɛkedzen, ta hɛɲ.

⁴⁹ Ka tutá gwada Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli'amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zlaɲa Lazglafta, nda gwal dagaladagala ma luwa tani. Ka ganaktá hɛɲ ta giri ɲa i Pwal nda Barnabas, ɲa ɲawaftá hɛɲ ma hadika tanɲ. ⁵¹ Ka tukwanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika sɛla tanɲ ta hɛɲ, ka laghwa tanɲ da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndaghutá ɲudufa gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Anɲakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda ghuɓa tani guli.

14

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

¹ Manda ɓhadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamɛ hɛɲ da hɛga tagħa skwa la Yahuda, ka mnɛ hɛɲ ta gwada Lazglafta. Ma tsa mnay tanɲ ya, ndaɗa a ndəghatá la Yahuda nda la Grek ta zlgħafta nda ɲuduf wa. ² Ama mbaɗa tsa la Yahuda kul zlgħafta nda ɲuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ɲa gwaftawi nda hɛɲ ka zba gwada da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzɗavatá i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnɛ hɛɲ ta gwada Lazglafta ka ɲɗaɲɗa nda fatá ghɛɲ dar ta Mgham Lazglafta. Vɛrɗa gwada tsa gwada ya, ka Mgham Lazglafta nda hɛɲ nda ma vlaɲɲtani ta mbrakwa maga mazɛmzɛm, nda mandɛrmimi ta hɛɲ. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndɛr ma tsa luwa ya. Gɛts ya laha mista la Yahuda, gɛts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda mal-ihɛ tanɲ ta wi, ɲa liɲtá i Pwal nda Barnabas nda pala ɲa pslatá hɛɲ. ⁶ Ka snanagħatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka lagħu hɛɲ da diɗifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnɛ hɛɲ ta Lfiɗa Gwada ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa sɛlani ta kul walaɲta mbaɗaɲta mbaɗa daga yagata, ta nzakwani hada.

⁹ Ka fatá tsi ta slɛmɛɲ ka sna tsa gwada ta mnɛ Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta nghɛ tsi ná, mamu zlgħay nda ɲuduf da tsi præk ka mbanafɛ. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli'afslí'a ka sladata ka nda sɛla għa,» ka'a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vɗuk kɛ'a valavata, ka mbaɗa tsi ta mbaɗa. ¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá hɛɲ ta wi nda gwada Ikwaniya ta nzakway ka gwada tanɲ. «Wana sli'agata lazglaftaha manda mnda sɛla tsakwam tsakwam da slamagħata*,» ka hɛɲ. ¹² «Zeyus» nana, ka hɛɲ nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka hɛɲ guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwada. ¹³ Ka ksagagħatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta hɛgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghɛɲha rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa hɛga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghɛɲ ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snaɲta tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinɲtá hɛɲ ta lgut ta vgha tanɲ, ka ndadamta da taba tsa tskata mnduha. Ka hɛɲ mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza'a kuni magay na? Mndu aɲni manda va kaghuni tane. Lfiɗa Gwada ɲa aɲni ta kləgaghunagħata, ka zlaɲta kuni ta skwa wuyayha ka mbəɗakta kuni ta vgha tvə Lazglafta ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zliniszla ta tvi ta mnduha ɲa ksa tvi ya ta kumɛ hɛɲ. ¹⁷ Anɲ mndani, ta kwalagħu a Lazglafta ta maraɲtá ghɛɲani nda maga zɗaku wa. Ta nzəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha ghuni, ta hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ɲudufa ghuni da rfu,» ka hɛɲ. ¹⁸ Kulam nda va tsa mnay tanɲ mantsa ɲa tanɲ ya, zlahzlah ka hɛɲ pyaftá hɛɲ ta dza'a pla ghɛɲ ɲa tanɲ.

¹⁹ Ta ma tsa gwada ya hɛɲ, ka sli'adagħatá la Yahuda ma luwa Anɲakiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzlərtsə lu ta Pwal ma ɲa dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidinɲta tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagħa gwal zlgħay nda ɲuduf wanagħatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da

* 14:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 28:6.

huda luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka laghwi da luwa Derba.

Vraghata da Antakiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə həŋ ta Lfida Gwada ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá həŋ ta ndəghata gwal ta zlgħafta nda ɲuduf. Tahula tsa, ka vraghatá həŋ da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa Antakiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya. ²² Ka vɬantá həŋ ta mbraku ta tsa gwal zlgħay nda ɲuduf ya, ɲa dihavata taŋ ma zlgħay nda ɲudufa taŋ. «Nda ma ghuya ɗaŋwa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka həŋ, nda həŋ. ²³ Ka paghanamtá həŋ ta gwal ɲa ngha mnduha ta həŋ ma inda vla guya ta ghəŋa mnduha Lazglafta. Tahula ndəbata taŋ ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamtá həŋ ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlgħaf həŋ.

²⁴ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi nda ta hadika Pisidi, ka bhadaghatá həŋ ta hadika Pamfali. ²⁵ Ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá həŋ ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá həŋ nda kwambalu hada guli, ka laghwi da luwa Antakiya ta nzakway ta hadika Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta həŋ ta zɗakatahuda Lazglafta ɲa maganata slna ya kɗa həŋ ta magay. ²⁷ Manda bhadaghata taŋ, ka tskanatá həŋ ta Igliz, ka rusu həŋ ɲa taŋ ta inda skwi ya magə Lazglafta nda həŋ, nda ya kə'a guninistá tva zlgħay nda ɲuduf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavatá i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa Antakiya kawadaga nda gwal zlgħay nda ɲuduf.

15

Tskata vgha ma Ursalima

¹ Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadika Zudiya, ka lagha da Antakiya da taghay ɲa zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafada ghuni manda ya mna zlaħa Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zɗəgana a tsa tagha skwa taŋ ya ta i Pwal nda Branabas wa. Ka zlərdə həŋ ta wi nda həŋ ta ghəŋani ka ɲɗaŋɗa. Ka lu tama mantsa: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaħa mataba mu da Ursalima

slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsɨŋta həŋ ta gwada ta ghəŋani, ka həŋ. ³ Ka klaftá gwal zlgħay nda ɲuduf ta skwi ɲa mbada taŋ. Ka ksaftá həŋ ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadika Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlgħaftá Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəŋani. ⁴ Bhadaghata taŋ da Ursalima, ka tsu'aftá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta həŋ. Ka rusu həŋ ɲa taŋ ta skwi magə Lazglafta nda həŋ. ⁵ Mbada sanlaħa mataba la Farisa ta zlgħaftá Yesu, ka sli'avafta. «Datsay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafad, ka maga həŋ ta skwi ya mna zlaħa Musa guli,» ka həŋ. ⁶ Ka tskavatá gwal ghunay nda la galata mndu, ɲa ngha gwada ta ghəŋani. ⁷ Ka gwadanaghatá həŋ ta gwada katakata ta ghəŋani. Ka sli'aftá Piyer, ka'a mantsa: «Zwanama, nda sna kuni manda ghalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i ɲa mnanaŋtá Lfida Gwada ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada sɳaŋta həŋ ɲa zlgħafta taŋ kə'a. ⁸ Ka maraŋtá Lazglafta ya nda sna ta ɲudufa inda mndu, ka tsu'aftá həŋ nda ma vɬantani ta Sulkum nda ghuḃa ta həŋ manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Haɗ sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahəŋ manda ghuḃiŋtani ta ɲudufa taŋ, ma zlgħafta taŋ wa. ¹⁰ Ndanana tama ní, kabgawu ta kəl kuni ka zlurğa Lazglafta nda fanaghatá gwal zlgħay nda ɲuduf ta ndəgaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma zɗakatahuda Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəŋa amu ta mbaku manda va hahəŋ guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zɬraftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəməmha nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahəŋ mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. ¹³ Kɗakwa taŋ ta gwada ta gwada, ka zɬraftá Yakubu ta gwada, ka'a mantsa: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaɗ rusa Simuŋ ká Lazglafta zɬraftá nghapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabaptá tsi mataba taŋ ta gwal ɲa nzata ka ɲani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwadata la anabi ta gwada taŋ, manda ya nda vinda kazlay:

16 “Tahula tsaya dza’a vragavra yu, na bəglaftha da ta həga Dawuda ta zluta ya. Na payaftha da ta tsa badzatani ya, ka sladanaftha.*

17 Mantsa ya dza’a kəl hamata mnduha, ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ha-gaf yu na nzakway ka na da ya ka psa i’i,

ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya 18 mnata daga manda ghalya.”

19 Ka kdə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlan lu ta ghuya danwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbəđaktá vgha da Lazglafta, ka i’i nda na da. 20 Skwi na vindanaftá hən na: Zlanja tanj ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi bərtá lu nda bərtá†, nda za us, kabga 21 daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwada Musa ma inda luwa. Ta dzadzanay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagha skwa la Yahuda,» ka’a.

Tsga ta lwi na gwal kul nzakway ka la Yahuda

22 Mantsa tama, ka ndanatá gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlghay nda nɔdɔf, ta pasaptá mnduha mataba tanj na ghunay da Antakiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá hən ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgít ta hən his his mataba zwanama. 23 Wya ka hən vindanamtá delewer ta hən ma dzvu:

«Anni gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu na ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la Antakiya, ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. 24 Snaɔnagha sna gwada ta ghəna sanlaha ma mndu ta sli’aftha da anni, ka lafi da kəbaghunaftha kawadaga nda graha nni i Barnabas nda Pwal. 25 Ka nzanaghatá nni demdem ta ghənani, ka dgaptá hya mida. Ka zabaptá nni ta mnduha na ghundaghunaftha kawadaga nda graha nni i Barnabas nda Pwal. 26 Hahənj gwal ta vlatá hafa tanj na maganatá slna ta Mghama mu Yesu Kristi. 27 I Yuda nda Silas ta ghunədaghunaftha nni mista tanj, na rusaghunaftha tanj nda wubisima tanj ta va na skwi vindaghunaf nni na. 28 Skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuəa nda anni tani

na, va a nni ta faghunaghatá ndəgaku, ka malaghutá ya ta raku tkwe’ ka magay wa. Wya skwi na magay ghuni: 29 Yaha kuni za slu’a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu’a skwi bərtá lu nda bərtá, yaha kuni hliri‡. Ka zlanzla kuni ta maga tsa skwiha ya katsi ná, magamaga kuni ta skwi dina. Lənlənj ka kuni nzata,» ka hən.

30 Ka zlanjá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta hən ka laghwi da Antakiya. Ka tskanatá hən ta gwal zlghay nda nɔdɔf, ka vlanjá hən ta tsa skwi vindanaf lu ya ta hən. 31 Tahula dzanaftha, ka rfu hən demdem ta rfu nda mbraku ya vlan lu ta hən. 32 I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzdavata hən ta mna gwada na tanj na ləa nɔdɔf na tanj, ka mbra hən ma zlghay nda nɔdɔf. 33 Tahula nzdavata tanj tsəbakw fitik hada, «ka ghata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlghay nda nɔdɔf nda hən, na vra tanj slanaghatá gwal ta ghunaftha hən. [34 Sli’af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] 35 Ka nzatá i Pwal nda Barnabas ma luwa Antakiya. Ka taghə hən ta skwi na mnduha, ka mnə hən ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

36 Tsəbakw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza’a u naghanaghatá zwanama, ka kinawu nzakwa tanj,» ka Pwal nda Barnabas. 37 Si ta kumay Barnabas ta klintá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista tanj. 38 Lanaf a tsa dza’ani mista tanj ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta tsaghutá tsi ta vgha ka kwalaghutá kda dza’a maga slna kawadaga nda hən. 39 Ka zlərdanaftá hən katakata, ka dgatá hən ta vgha. Ka klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka nlaftá hən ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. 40 Ta zba’atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli’aftha tsi ka laghwi. 41 Ka rətsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku na Igliz.

* 15:16 Ngha ta Amus 9:11-12. † 15:20 Ngha ta Levitik 18:6-18 nda Levitik 17:10-16. ‡ 15:29 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

16

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

¹ Ka ɓhadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Listra guli. Mamu sana mnda Zlghay nda ɗuduf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlghay nda ɗuduf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Listra nda ya ma luwa Ikwaniya ya ta Timute. ³ Ka kumaftá Pwal ta klay ta səlani, ka klə tsi. Ka tsanată tsi ta fafad, yaha gwada da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna həŋ demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta ɓhadaghata həŋ, ta mnay həŋ ɗa inda gwal zlghay nda ɗuduf ta skwi ya tsin gwal zlghay nda ɗuduf nda la galata mndu ta ghəŋani ma Ursalima. Tsaya skwi ɗa snata ghuni ka həŋ ta mnay ɗa taŋ. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlghay nda ɗuduf, ka sgaku mbsaka taŋ inda fitik.

Fanaghata suni ta Pwal ma Truwas

⁶ Ka pyaftá Sulkum nda ghuɓa ta i Pwal nda Silas, ka mna gwada Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'aftá həŋ ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndusadaghata taŋ ta hadika Misiya, ka kumə həŋ ta dza'a ta hadika Bitani, ama vlan a Sulkuma Yesu ta tvi ta həŋ wa. ⁸ Ka kdanťá həŋ ta dza'a nda ta hadika Misiya, ka ɓhadaghatá həŋ da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanťá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kəmani ma suni, ta mnay ɗani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata aŋni kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghata tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə ɗni ta tva dza'a da Mekaduniya, kabga grafgra ɗni kazlay: Ta hga aŋni Lazglafta ɗa kla Lfidá Gwada da hada kə'a.

Zlghafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə ɗni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksafťá ɗni ta tva dza'a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu ɗni da luwa Nyapulis. ¹² Ka sli'aftá ɗni hada ka laghu ɗni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Tsəbakw fitika ɗni gerger ma tsa luwa ya. ¹³ Bađu fitika Sabat, ka saghu ɗni ma

huda luwa ka laghwi tawa ghwa, dza'a slaf-sla ɗni ta vla ndəɓa dzva la Yahuda hada ka ɗni sizlay. Ka slaftá ɗni ta tskata mi'aha. Ka mnə ɗni ta gwada ɗa taŋ. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba taŋ, makwa luwa Tiyyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zləŋay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta sləmən ka sna gwada ɗni. Ka gunanantá Lazglafta ta ɗudufani, ɗa tsu'a tsa gwada ta gwadə Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga taŋ tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgha yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá aŋni da taŋ.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a ɗni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá ɗni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlanťá mna skwi dza'a magaku ta kəma. Dagala tsedi ta tsanakta tsi ta danahəgani, nda tsa ma slayan'slayanani ya. ¹⁷ Ka gi mbadə tsi mista ɗni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanată slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata həŋ!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwada ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum mida ya. Ka gi sabə tsi mida hadahada. ¹⁹ Nghan la danahəgani ma tsa makwa ya ta kwala taŋ kul fəglaftá ghəŋ ta mutsa tsedi, ka hlaftá həŋ ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hlaghatá həŋ ta həŋ da mnda tsa guma la Ruma. Ka həŋ mantsa: «Gwada ɗa kətsida mnduha klamak nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul nghanata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka həŋ.

²² Ka pghaftá dənga ta vgha ta həŋ. Ka susudaghutá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Sləvawa həŋ nda krupi,» ka həŋ. ²³ Tahula sləvaptá həŋ, ka hlaghatá lu ta həŋ da gamak. «Ka nghan ka ta həŋ dīna,» ka lu nda mnda nghan gamak. ²⁴ Na mnana lu ta tsa gwada ya ta mnda nghan gamak, ka hlaghatá tsi ta həŋ da huda həga. Ka tsatsamtá tsi ta səlaha taŋ ma

udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magə i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zləzlvə Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghudzavafťá hadík, ka gigdavafťá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zida ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta ngha hən ya. Kə'a kə'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsəhagaptá tsi ta budgwani n̄a dzuvťá vghani, ba sli'aghuslia inda la vu'a kə'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana n̄ni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda ngha vu'a ya, ka ndadamťá tsi zləmbatá ta kəma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zlən. ³⁰ Tahula tsa ka hligintá tsi ta hən. Ka'a nda hən mantsa: «Mghamha dá, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghaf-zlgha ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagha nda la ga ghuni tani,» ka hən. ³² Ka mnanatá hən ta gwada Mgham Lazglafta, n̄a tsatsi nda la ga tan tani demdem. ³³ Ka hlaghatá tsi ta hən ta va tsa rvidík ya ka laghwi ghuḃinistá lkuha tan. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga tan tani demdem. ³⁴ Ka klaghatá tsi ta i Pwal nda Silas da tan, ka zunustá skwi ta hən. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga tan tani ta rfu, kabga zlghafta tan ta Lazglafta.

³⁵ Tsadakwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda ngha vu'a ya kazlay: Zlinzla ta hən kə'a. ³⁶ Ka mnda ngha vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zlinzla ta hən, ka gwal tsa guma tsghadiktá lwi, sabwasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagha lu ya mantsa: «Tsan̄nagha a lu ta guma wu, ka gi slvaptá lu ta an̄ni ta kəma mnduha, ka pghamtá an̄ni ma gamak, ta an̄ni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kdekdek ka lu nda an̄ni ra? Magava a tsaya mantsa wa! Sagha hahən kaghəna tan zlin̄nista,» ka'a. ³⁸ Ka sli'afťá tsa gwal ghunadagha lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksaftá zlən ta hən, snan̄ər hən kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kə'a. ³⁹ Ka lagha hən da ndəba dzvu, ka hən mantsa: «Ga ghunaga n̄ni ta dmaku,» ka hən. Ka hligintá hən ta hən ma gamak.

Ka ndəbanatá hən ta dzvu ta hən n̄a sli'apta tan ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka laghu hən da Lidiya. Tahula nghanaghata tan ta zwanama, ka vlantá mbraku ta hən ka sli'afťá hən ka laghwi.

17

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

¹ Ka ksaghatá hən ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagaghata nda ma luwa Apuliniya, ka ḡhaghata hən da luwa Tesalunik. Hada, mamu həga tagha skwa la Yahuda. ² Hkən Sabata Pwal ta lami ta ghən ta ghən manda ya snu tsi. Ka zlərdə tsi nda hən ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay n̄a tan, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta dan̄wa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kə'a. «Tsəna Yesu ta mnə yu n̄a ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdaghata tsa gwada ya ta ghunislaka sanlaha ma la Yahuda ta snay, ka laghu hən mista i Pwal nda Silas. Mantsa ya ndəghata la Grek ta zlən̄a Lazglafta, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndəghanaftá draku ta n̄udufa sanlaha ma la Yahuda, ka hlafta hən ta la tanda ma luwa, ka sli'anafta hən ta n̄udufa mnduha. Ka sli'adaghata hən da Yasun̄, ka zbə hən ta i Pwal nda Silas n̄a hla hən ta kəma mnduha, ⁶ slanagha a hən ta hən wa. Ka ksaghatá hən ta Yasun̄ nda sanlaha ma zwanama ta kəma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka hən mantsa: «Nana mnduha na ta kətsidanaftá mnduha ta ghən̄a hadík, ka sagha hən da amu ndanana, ⁷ ka tsu'afťá Yasun̄ ta hən ga tan. Had hən ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hgə lu ka Yesu, ka hən ta mnay,» ka hən. ⁸ Snan̄ta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa guma ta tsa gwada ya, ka sli'avaftá hən. ⁹ Ka platá i Yasun̄ nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zlin̄ta gwal ta tsa guma ta hən.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidík tama, ka kdikintá gwal zlghay nda n̄uduf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bhadaghata tan da hada, ka lamə hən da həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Mal la Yahuda ma Bere zdakwa ghən̄a tan ka

gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahəŋ ta ghəŋa taŋ kahwathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik həŋ ta vitsa vindatá skwi ma deftera Lazglafta ɲa nɣhay ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ɲa taŋ ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlglafta nda ɲudufa taŋ. Mantsa ya ndəghata mi'aha dagaladagala mataba la Grek nda zgwana taŋ tani. ¹³ Snaŋta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata həŋ da tsa luwa ya sli'anafatá ɲudufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kdikintá zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nza-ghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klaghatá gwal pɣhay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a taŋ ka vru, ka mnanatá Pwal ta həŋ kazlay: Ka sagha i Silas nda Timute slidighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa nzakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghanatá tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanafatá tsi ta ɲuduf katakata. ¹⁷ Mantsa tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zləŋa Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Mantsa ya guli nda inda mndu ta guyatá tsi nda həŋ ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagha dzaŋa tva mbada gwada ta hgə lu ka la Ipikuri, nda Situyikiya ta mbada gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katak na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul had hadna ta gwadə tsi.» Ka sanlaha, kabga snay taŋ ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klaghatá həŋ ta Pwal mista taŋ, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kudunur ta hgə lu ka Ariyupas. «Dza'a snaŋnamsna ka ta na lfida skwi ta taghə ka na rki na? ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da aŋni. Ta kumay ɲni ta snaŋta klatá ghəŋani,» ka həŋ nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kwenkwen. ²² Ka sladatá Pwal ta kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantsa: «Kaghuni mnduha la Atina,

ta nɣhadaptá yu dər ndigandiga ná, ɲanaŋa kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafta da ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghatá yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ɲa taŋ. Ka slaftá yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: ɲa Lazglafta kul snaŋta lu kə'a. Mantsa nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ɲani kul snaŋta kuni ya ná, tsaya sagha yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magaftá hadik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəŋa luwa nda hadik. Had ta walaŋta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psan a ta katu da mnda səla ɲa vlanatá skwi wa. Had skwi pda tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagaginta tsi ta inda mnduha, ka pghata həŋ təbsa' ta ghəŋa hadik demdem. Ka daganatá fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda taŋ ta hadik ɲa nzakwa taŋ. ²⁷ Mantsa ya kə'a magafta, kabga ɲa zbay taŋ ta Mgham Lazglafta, ma tatamay taŋ ta zbay. Aŋ mndani, di'inghu a nda amu wa. ²⁸ Əŋka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gigdavata, dər ta kəl mu ka nzaku. Mantsa ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: «Kahwathwata mndəra taŋ amu guli,» ka həŋ. ²⁹ Ka si mndəra taŋ ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granaftá Lazglafta nda tsa skwa wuyayha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghəŋani ta magafta ya wa. ³⁰ ɲaw lu 6a, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala taŋ kul snaŋta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbədanafatə həŋ ta nzakwa taŋ, ³¹ kabga fafa ta fitik ɲa tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəŋa hadik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ɲa maga tsaya ka sli'aganaptá tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya maranaŋta Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vərda mnda tsa guma zbap yu,» ka'a.

³² Na tsa snaŋta taŋ ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghuḅasu sanlaha nda ghuḅasa ta Pwal. «ɲa snəglanavata ɲni badu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'aftha Pwal mataba tañ ka laghwi.
³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlgħafta, ka laghu hən mistani. Mataba tañ, mamu Deniz, ta nzakway tekwa tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgani, nda sanlaha guli kawadaga nda hən.

18

Pwal ma luwa la Kwarent

¹ Tahula tsa, ka sli'aftha Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwarent. ² Hada, ka guyata tsi nda sana mnda la Yahuda ta hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Pun. Sli'afhani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa tañ Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyafta Pwal ta vgha nda hən. ³ Ka skwa turtuk slna ta magə hən. Həga tumpul ta dadah hən. Tsaya kəl Pwal ka gwafta vgha nda hən. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zləda gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tđaktá hən ɲa zlgħaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlan̄ta i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanagħatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghəɲani ka mna gwada. Ka paslə tsi ɲa la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grun̄tá la Yahuda ka rarazay. Mbadá Pwal ka tukwanatá rgitika lgutani ta hən. Ka'a nda hən mantsa: «Ta ghəɲa ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'aftha tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyus Yustus hgani. Ta zləɲay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga tañ. ⁸ Ka zlgħaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghəɲa həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mantsa ya la ga tañ guli. Nda ndəgha gwal ma Kwarent guli ta snan̄tá gwada Pwal, ka zlgħaftá hən, ka maganaftá lu ta batem ta hən.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwadganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mantsa: «Yaha zləɲ da ksafthá kagha da haftá ka ta wi Pwal, kđan̄ gwaday.

¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, had mndu dza'a walan̄ta faftá dzvu ta kagha ɲa ghuya đan̄wa ɲa gha wa. Nda ndəgha mnduha da ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka ɲumna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grun̄tá Pwal. Ka kladaptá hən da vla tsa guma. ¹³ Ka hən mantsa: «Nana mndu na ta bara mnduha ɲa tsəlbu ta kəma Lazglafta, ka zluñtá skwi mna zlahu,» ka hən. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mantsa, ama ka gi tsu'afthá Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantsa: «Ka had mndu dza lu wu katsi, had sana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghəɲa zwana gwadaha, nda ya ta ghəɲa hgu, nda ya ta ghəɲa zlahu ghuni ta zləda kuni ya, dzik nda kaghuni tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghəɲa tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta hən ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka gwaftá hən ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghəɲa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksafthá, ka đgaptá ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalan̄ a Galiyuna wa.

Vragħata Pwal da luwa An̄takiya

¹⁸ Ka nzđəglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwarent. Tahula tsa, ka sli'afthá tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlan̄tá zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kđə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghəɲani ma luwa San̄kre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka ɓhadagħatá hən da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'afthá tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə hən ta dzvu da tsi, má ɲa nzđavatani da hən, ama đvaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta đvay Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka ɲlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka ɓhadagħatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'afthá tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganagħatá zgu ta Igliz karaku, ma kđaku tsi ka laghwi da luwa An̄takiya. ²³ Tahula nzđavatani gerger ma luwa An̄takiya ta hadika Siri, ka sli'afthá tsi

ka laghwi da ranaftá hadíka Galat, nda hadíka Frizi, ka vla mbraku ña inda gwal zlgħay nda ñuduf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareñt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwada ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri. ²⁵ Tagħaf tagħa ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta tagħay ta skwi ta ghəña Yesu nda tvani ña mnduha. An mndani, maga batema Yuhwana yeya snañ tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwada nda tsafaratá vgha ma həga tagħa skwa la Yahuda. Snay i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgagħatá hən ña sganagħata tagħanaftá skwi nda tvani ta ghəña gwada Lazglafta. ²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadíka Akaya*. Ka sganagħatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá hən ta delewer ta gwal ta tsa hadík ya ña tsu'afta tan nda rfu. Bhadagħatani da hada, ka katanťá tsi nda zdaku ya vlan Lazglafta ta gwal ta għadatá zlgħafta. ²⁸ Ka gwadə tsi ta gwada banluwa nda la Yahuda, ka traptá hən ta skwi ña ñrapta. Ka maranañťá tsi ta hən ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a.

19

Pwal ma luwa Afisus

¹ Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwareñt, ka ranaftá Pwal ta vli ta ghwáha ta hadíka Asiya, ka bhadagħatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlgħay nda ñuduf hada. ² Ka'a mantsa: «Mutsafmutsa kuni ta Sulkum nda ghuḅa ma zlgħafta ghuni ra?» ka'a dawañta da hən. Ka hən nda tsi mantsa: «Ta sna a ñni ta skwi ta hgə lu ka Sulkum nda ghuḅa wa,» ka hən. ³ «Mndərga wati batem magagħunaf lu na?» ka'a nda hən. «Mndərga ña Yuhwana magañnaf lu,» ka hən nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'afta ka mbəḁanaftá nzakwa tan, magañnaf Yuhwana ta batem ta hən. Ka Yuhwana nda hən na: Zlgħafwa-zlgħa ta tsa mndu ta sagħa nda hula da

ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula snañta tan ta tsa gwada ya, ka maganaftá lu ta batem ta hən nda hga Mgham Yesu. ⁶ Ka fanagħatá Pwal ta dzvu ta hən, ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəña tan. Ka gwadə hən ta gwada nda sanlaha ma gwada, ka klə hən ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanpda his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatá Pwal ta dza'a da həga tagħa skwa la Yahuda. Hkən tilani ta mna gwada ta ga mghama Lazglafta, ka ñavata ña tdaktá ghəña gwal ta sna skwi ta mnə tsi. ⁹ Ka tənanaftá sanlaha mataba tan ta ghən, ka kwalagħutá hən ta zlgħafta, ka ghuḅasə hən ta tsa tagħa skwi ta ghəña tva Yesu ya ta kəma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'aftá Pwal ka zlanťá hən, ka hlagħatá gwal zlgħay nda ñuduf, ka lagħu hən da həga dzaña Tiranus, ka tagħə tsi ta skwi ña tan inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa tan ta tagħay. Ma tsaya snañta inda gwal ta nzakway ta hadíka Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwada Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magə Lazglafta ta mazəməzə ña ndərmimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kəl lu ka klaftá lgut nda salawar ya ta ksantá vgha Pwal tazlay, ka klanťá gwal kul dughwanaku ña ksantá hən, ña sagħwa tsa danwa nda ghwadaka sulkum ya tani ma hən. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, ña ghazliginťá ghwadaka sulkum ma mnduha. Ka dzəghañťá hahən guli ta ghzla ghwadaka sulkum nda həga Mgham Yesu ma gwal nda kasa da hal-away. Ka hən mantsa: «Nda hga tsa Yesu ta mnə Pwal ya ta mnaghunata ñni: Sab-wasa,» ka hən. ¹⁴ Ndəfán zwana sana mndu ta hgə lu ka Seva ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəña gwal ta dra skwi ña Lazglafta la Zudiya, ta maga mndərga tsa skwi ya mantsa. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadaka sulkum ya nda hən mantsa: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni tama?» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka valaťá tsa mndu ksu halaway ya ta hən ka mbranagħatá hən demdem. Ka ndandagaptá hən ma tsa həga ya nda

* 18:27 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

hwaya ka fərđi'u, nda babalatá vgha. ¹⁷ Ka snanaghatá tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksaftá zləŋ ta həŋ demdem, ka vlə həŋ ta glaku ŋa Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlgħafta, ka sagħa həŋ da mnay nda wa taŋ ta ghwadaka skwi ya mamaga həŋ. ¹⁹ Nda ndəgha gwal si ta mbađaku ta hlaktá defteriha taŋ ka dariŋta ta kəma mnduha demdem. Ka mbađaftá lu ta tseda tsa defteriha ya ná, ta klay ta tsedi ka dəmbu' hutaf ²⁰ Mantsa ya kəl gwada Mgham Yesu ka ŋluta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavafta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantsa: Ka ranafra yu ta vli ta hadika Mekaduniya, nda vli ta hadika Akaya* katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka 6hadagħa6ha yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka 6hadagħata da da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunagħatá tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katan̄ta ta hadika Mekaduniya. Ta nzatá vərđa tsatsi ka nzđavata ta hadika Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avaftá gwada katakata ta ghəŋa Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw mamu sana dəgha ta slru ta hgu lu ka Dametriyus, ta slara zwana həga ka kufur, ŋa wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganata slna. ²⁵ Ka tskanata tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndərga tsa slnahani ya guli. Ka'a nda həŋ mantsa: «Għa! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kə'a. ²⁶ Nda ngha kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnə Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva taŋ ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tđagħatá tsi ta ndəghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kwen̄kwen̄ yeya a wu, nduk ma inda vli ta hadika Asiya tani. ²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zləmbaku gwada ta ghəŋa həga skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vləgalta a mnduha ta glaku ŋa Deyes ka tsəlbu ma ghuvani manda ya ta magə lu ma inda vli ta hadika Asiya nda

ya ta ghəŋ hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snaŋta taŋ ta tsa gwada ya, ka gufaftá ŋudufa taŋ ka gugud həŋ ta gugudaku. «Ya dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus,» ka həŋ. ²⁹ Ka sli'avaftá vli kudukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksədanagħatá həŋ ta għa Pwal ta nza-kway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa hahəŋ his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumə Pwal ta dza'a slanagħatá həŋ, ama ka pyaftá gwal zlgħay nda ŋuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ŋumna ta hadika Asiya ta nzakway ka għa Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsu ya,» ka həŋ tsghadanagħatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəŋa mnduha. Ka nu ŋa ya laha ta guguday, ka nu ŋa ya laha ta gugday. Mal gwal mataba taŋ kul snaŋtá skwi ta tskanata həŋ. ³³ Ka snanamtá sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra tama mantsa: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapaŋtá dzvu, ka kuma gwada ŋa mnanaŋtá mnduha. ³⁴ Manda snaŋta taŋ kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlaftá həŋ ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka həŋ mantsa: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka həŋ hlaftá wi.

³⁵ Ka l6anatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantsa: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snaŋta kazlay: Luwa Afisus ta ŋanatá tsa həga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had mndu dza'a zlərday wa. L6anatá ŋuduf ka dzatá ghəŋ skwi ŋa magay. ³⁷ Na mnduha hlagagħa kuni da hadna na ná, had sana rutsak vzaf həŋ ta həga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla həŋ da gwal tsa guma, ka dza'a həŋ dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mnay katsi guli, dza'a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəŋa na skwi ta magaku gita na ná, laviŋlava lu ta tsaftá badza ta amu ka gwal zlərdawi, kabga had skwi prək ka tskamata mandana

* **19:21** Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

ná, ɲa mnay mu kazlay: Ta ghəɲa ya skwi ya tskavata mu kə'a wa,» ka'a. Kdawkani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

20

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

¹ Tahula ləatá tsa sli'avaf ta sli'avaf lu ya, ka tskanata Pwal ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka vɫantá mbraku ta həɲ. Ka dgatá tsi ta vgha nda həɲ, ka lagħwi ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valantá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka ɬhadagħatá tsi ta hadika Gres. ³ Ka zatá tsi ta tili hkən hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ɲa dza'a ta hadika Siri tama, ka snantá tsi ta dzray ta dzrə la Yahuda ta wi ta ghəɲani ɲa pghanatá budukwa. Ka ksəglagħatá tsi ta tvi nda ta hadika Mekaduniya. ⁴ Ka sli'afat i Supater zwanja Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadika Asiya, mistani. ⁵ Ka lagħu tsahaya ta kəma kzla aɲni ma luwa Truwas. ⁶ Aɲni ya, ka lamə ɲni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagħa ɲni slanagħatá həɲ ma luwa Truwas, ka zatá ɲni ta luma hada.

Kwanaha lagħa Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu baɖu luma gwasi, ka tskavata ɲni ɲa za skwa zaya* Mgham Yesu, ka zɫraftá Pwal ta gwada ta kəma gwal zlgħay nda ɲuduf, ka nzɖavatá tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadakwər vli. ⁸ Ma dzuguvu ma həga ta ghəɲa həga tskavata ɲni. Mamu ndəghata pitirlaha ma tsa dzuguvu ta ghəɲa həga tskava ɲni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwan ta hgu lu ka Fewtikus ta nzun̄ta tawa finitir. Ka dzin̄tá hani ma tsa nzɖavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghərɓanafta hani ya, ka dɖagatá tsi ta tsa mahkəna həga ta ghəɲa həga ya ta hadik. Kə'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal,

ka ndadagħata tsukwafta. «Ma tɖ ɲudufa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradaftá Pwal ka ɬla'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdə tsi ta gwada petsuwed vli. Tahula tsa, ka sli'afat tsi ka lagħwi. ¹² Nda hafu ma tsa galaɓay ya ta klagħatá lu dza-gha. Ka rfu həɲ ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Mitelen

¹³ Ka sli'afat ɲni ka lagħwi ta kəma ta kəma da ɲlaftá kwambalu ɲa kla aɲni da luwa Asus. ɲa dza'a ɲni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda səla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda lagħani slanagħatá ma Asus, ka klamtá ɲni da kwambalu, ka lagħu ɲni da luwa Mitelen. ¹⁵ Ka sli'afat ɲni hada nda kwambalu, ka ɬhadagħatá ɲni gamahtsi-mani mbəɲ nda luwa Kiyus. Gamahtsi-mani, ka ɬhadagħatá ɲni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka ɬhadagħatá ɲni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadika Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta ɬhadagħata da Ursalima, ka ma kdə fitika skala Pentakwat† ka sagħa a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunaftá Pwal ta mnduha da Afisus ɲa hgaktá gwal ngha Igliz. ¹⁸ Manda ɬhadagħata tan da slanagħata, ka Pwal nda həɲ mantsa: «Daga baɖu lagħa ɖa ta hadika Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda leɓtekwa ta ghəɲ mataba ghuya ɖan̄wa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá budukwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had sana skwi prək ka katá kaghuni ɖifaghuna yu wu kə'a. Mnaghunamna yu ta indani, ka tagħaghunafta ban̄luwa nda ya dzagħa dzagħa. ²¹ Ka gvalantá yu ta la Yahuda nda la Grek, ɲa mbəɖavata tvə Lazglafta ɲa zlgħafta tan ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda għuɓa ta

* **20:7** Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42. † **20:16** Pentakwat: Tsaya fitika skalu dagala ta fitika tska skwi ta vwah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda għuɓa ta ghəɲa duhwalha Yesu ta ma hutafmbsaka fitik tahula Pak. Ngha Zlahu 23:16.

tiŋwa i'i ɲa dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mnidɪnta Sulkum nda ghuɓa kwenkwen ná, dza'a sladiɣhasla ghuya ɗanwa, dza'a vzidimvza lu da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa ɗa, ɗar má kinawu ɗinutani ka ɲa ɗa wa. Dza'a kɗanaktá tsa ɲerma slna vliha Mgham Yesu ɲa magay, ta nzakway ka mna Lfida Gwada ta ghɛɲa zdakatahuda Lazglafta ya skwi ta zdagihata.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghaglanɗa a inda na kaghuni raghunaf yu, ka mnaghunatá gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta hɛga kuma ɗa dekkeɗ wa. ²⁶ Tsaya ta kɛl yu ka mnaghunata dar gita kazlay: Magaghunamaga yu ta inda skwi ya laviɲ yu ta magay nda inda kɗavakta mbrakwa ɗa. Ka dza'a zluɲzla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta haɗ i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, haɗ ya ɗifanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghɛɲa ghuni, nghawa ta inda bra ya vlaghuna Sulkum nda ghuɓa ɲa nghay guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mutsanak tsi ta ghɛɲani nda usa zwanani. ²⁹ Tahula laghwa ɗa ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha ta sidi manda mandundiha da taba ghuni, haɗ hɛɲ dza'a zlanɗa tsa bra ya wu kɛ'a. ³⁰ ɗar mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afslí'a sanlaha da tsakalawi, ɲa baraghata tanɗ ta sanlaha ma duhwalha mista tanɗ. ³¹ Ka nzata kuni hɗlenɗa. Havapwahava kazlay: Hkɛn vakwa ɗa ta ɲavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku ɲa inda kaghuni kɛ'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta zdakatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a ɲla kaghuni, ɲa zay ghuni ta hɛga kawadaga nda inda gwal nda ghuɓa. ³³ Ma nzakwa ɗa ná, gvalanɗ a yu ta ɗar tseda mndu, ɗar dzindara mndu, ɗar lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vɛrɗa kaghuni kazlay: Nda dzva ɗa si ta maga yu ta slna ɲa kata ghɛɲa ɗa, nda ya ɲa kata gwal ta dza'a mista ɗa tani kɛ'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magɛ yu mantsa ya ná, ɲa maraghunata kazlay: Mantsa ya ta maga

lu ta slna ɲa katanɗa gwal ka pɗu kɛ'a. ɲa havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlgɛay kɛ'a ya,» kɛ'a.

³⁶ Ta kɗaku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsalɓata tsi ka maga du'a nda hahɛɲ tani demdem. ³⁷ Rɛɓ hɛɲ demdem nda taw, ka lagha tekweise' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnayni kazlay: Nghaglanɗa a kuni ta hɛga kuma ɗa wu kɛ'a ya na skwi ta ganaftá taw ta hɛɲ. Ka sli'aftá hɛɲ ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

21

Lagha Pwal da luwa Ursalima

¹ Tahula dgata ɲni ta vgha nda hɛɲ, ka lamɛ ɲni da kwambalu. Ka sli'afta ɲni ka laghwi tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'afta ɲni ka laghwi da luwa Rudes. Ka gi sli'afta ɲni hada guli ka laghwi da luwa Patara. ² Hada, ka slafta ɲni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamɛ ɲni dida, ka laghu ɲni. ³ Nghay ɲni ta luwa Kiprus manda a, haɗik ya ta tsavata ma ɗrɛf, ka zluɲɗa ɲni nda ga zlaɓa ɲni ka laghu ɲni nda tvɛ haɗika Siri. Ka ɓhadaghatá ɲni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slanaghatá ɲni ta gwal zlgɛay nda ɲuɗuf, ka zata ɲni ta fitik ndɛfɛɲ ɗa hɛɲ. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka hɛɲ nda Pwal, manda kɗakwa Sulkum nda ghuɓa ta mnananɗa hɛɲ. ⁵ Ma kɗavakta tsa mandɛfɛɲa fitik ya, ka sli'afta ɲni ka sli'i. Ka pghafta hɛɲ demdem ta aɲni, nda mi'a tanɗ, nda zwana tanɗ tani, ha ka zluɲɗa huɗa luwa. Bhadaghata ɲni ta wa ghwa, ka tsalɓata ɲni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata ɲni ta vgha nda hɛɲ, ka ɲlaftá aɲni ta kwambalu, ta vraghuta hahɛɲ dzagha tanɗ. ⁷ Ka kɗiɲɗa ɲni ta mbada ɲni nda kwambalu. Sli'afta ma luwa Tir ka ɓhadaghata da luwa Tulemayis. Hada, ka guguvta ɲni ta zgu nda zwanama. Ka zata ɲni ta fitik turtuk kawadaga nda hɛɲ. ⁸ Ka sli'afta ɲni gamahtsimani ka dza'a, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Sezare. Ka sli'afta ɲni guli ka lagha da Filip ta hgɛ lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekwa mataba tsa gwal ndɛfɛɲ ya

* 21:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40.

kay*. Ka lamə ɲni da həga ga taŋ ka hanay ga taŋ. ⁹ Mamu kwaghani fwad ka daghali ka daghali ta klaktá lwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika ɲni ɲulum hada tama, ka sli'aftá sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slanaghata. Ka klaftá tsi ta banava Pwal, ka habanata tsi ta səlahani nda dzvuhani. Ka'a mantsa: «Wya skwi mna Sulkum nda ghuḅa: Ka ɲa wa nana banava na ná, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ɲa klafta taŋ ka fanamta gwal kul nzakway ka la Yahuda ma dzva taŋ,» ka'a.

¹² Na snan̄ta ɲni ta tsa gwaḁa ya, nda aɲni tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka ndəḅə ɲni ta dzvu ɲa Pwal ɲa kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda aɲni mantsa: «Ta ghəɲa wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidiftá zləɲ ra? I'i ta ḁa ná, ɲa habaftá i'i yeya a wu, dər má ɲa dza ta i'i ma Ursalima ta ghəɲa hga Mgham Yesu tsi, nda fa vgha ḁa,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ɲni mida ya ná, ɲəvglan̄ a aɲni guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kuman̄ tsi,» ka aɲni ta ghəɲani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbaftá ɲni ta vgha, ka ɲlaghatá da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'aftá sanlaha ma gwal zlghay nda ɲuduf ma luwa Sezare guli mista ɲni. Ka pghadaghata həɲ ta aɲni da vli ya dza'a hani ɲni ta hani ga sana mndu ta hgə lu ka Menasun̄, mnda sana luwa ta tsavata ma drəf, ta hgə lu ka Kiprus. Nda kḁa fitika tsa mndu ya ma zlghay nda ɲuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bhadaghata ɲni da Ursalima, ka tsu'afta zwanama ta aɲni nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'aftá Pwal kawadaga nda aɲni ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz tskavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta həɲ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata taŋ ta tsa skwi rusanaf Pwal ta həɲ ya, ka zləzlvu həɲ ta Lazglafta. Ka həɲ nda tsi mantsa: «Zwanama, nda ngha ka ta dəmbu' a ta la Yahuda ta zlghafta ya ki'e, ta ɲavan̄a həɲ

ka sna zlahu Musa. ²¹ Ka lu nda həɲ nda gwaḁa ta kagha ná, ma snə kuni ta zlahu Musa, ma ḁatsə kuni ta fafaḁa zwana ghuni, ma taghə kuni ta nzakwa la Yahuda, ká ka ta taghay ɲa inda la Yahuda ta nzaku ma səla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna həɲ kahwathwata kazlay: Hadna ka kə'a, dza'a sli'agaghasli'a həɲ. ²³ Ka si mantsa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ɲni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwad mataba mu ta waḁana ta waḁu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta həɲ ka dza'a ka da tsalapta ghəɲa gha kawadaga nda həɲ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahəɲ da play. Tahula tsa, ɲa htsin̄ta taŋ ta ghəɲa taŋ. Ka magamaga lu mantsa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snə mu ta mnay ta Pwal ya kay ná, tsakala wi ya kə'a. Ma tsaya dza'a kəl lu ka snan̄ta kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kə'a. ²⁵ Na gwal kul had ka la Yahuda ya, tsin̄tsa mu ta ghəɲani ka vindanafta mu ta həɲ kazlay: Yaha həɲ da za slu'a skwa wuyay, yaha həɲ da za us, yaha həɲ da za skwi ḅerta lu nda ḅerta, yaha həɲ da maga sli'in̄sli'in̄† kə'a,» ka həɲ.

²⁶ Mantsa tama, ka sli'afta Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwad ya ka tsalapta tsi ta ghəɲani. Gamahtsimani, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ɲa mnata fitika dzata ghəɲa tsa tsalatá ghəɲ, nda vlata skwa pla ghəɲ dza'a vlə lu ta həɲ ta həɲ ya.

Ksaftá Pwal ma həga Lazglafta

²⁷ Baḁu kḁavakta tsa mandəfəɲa fitik ya, ka nghan̄tá la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma həga Lazglafta. Ka gagaftá həɲ ta dəmga, ka ksafta həɲ ta Pwal. ²⁸ Ka dzata həɲ ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudidwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahu Musa, nda na həga Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hladamtá la Grek da na həga Lazglafta na, ka ɲrin̄tá na vli nda ghuḅa na,» ka həɲ. ²⁹ Tsaw si ngħin̄ngha həɲ ta sana mndu ta hgə lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da həga Lazglafta ka həɲ si ta gray.

† 21:25 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

³⁰ Kdükuts sli'avafslí'a vli ma luwa, ka gá-zladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksafá hən ta Pwal ma həga Lazglafta, ka ksiginá dzibil, ka gi hahuntá tghaha. ³¹ Ta naghay naghay hən ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay na mghama sludzi kazlay: ya nda 6adza vli ma luwa Ursalima kə'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghəja la sludziha, ka sli'aftha hən ka ndadaghata slanaghata hən. Nghay tan ta mghama la sludzi nda la sludzi tani, ka gi zlaná hən ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka njanatá Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu na ya ta gwaday, ka nu na ya ta gwaday, ka tsa tskata ghəja mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksafá ghəja gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta na Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Ndusadaghata Pwal tavata dzatá tva nlu da həga, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa nədəma ta mnduha ta mbada mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta ghəjani

³⁷ Ta ghwan a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghaná yu ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra? ³⁸ Ka gha a na mnda la Masar ta sli'anaftá zlədawi ka ma tan, ka hlaghatá gəndaha dəmbu' fwađ da mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantsa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwanə sana luwa ta klu lu ya yu. Kdəkkdək, vlihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlaná tsa mghama la sludzi ya ta tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da həga ya. Ma hlə kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zlaftá Pwal ta gwada nda hən nda gwada Hebru.

22

¹ «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, na wadapá ghəja da,» ka'a. ² Na tsa snay tan ta zlaftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata hən ta nzata sriw. Ka Pwal mantsa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu,

ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadiftá ta dzanə, ka taghadifta snantá zlahə dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. Nəvanə i'i guli ka sna na Lazglafta manda va na ta magə kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka pslatá hən. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha tani ka pghamtá hən da gamak. ⁵ Masləmtsəka da na la mali ta ghəja gwal ta dra skwi na Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahən zlglafta yu ta delewer na klaná zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, na dza'a da kasa gwal zlglafta nda nufuf ma tsa luwa ya, na hlaktá hən da luwa Ursalima, na tsanaghata guma ta hən.»

Mnay Pwal ta tva zlglaftani ta Yesu Slg 9:1-19, 26:12-18

⁶ «Tata mbada yu ta tvi, wur ma ghən fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək katakata daga ta luwa ka tsuwadəkanaftá vli ta widifta. ⁷ Ka zləmbadata yu ta hadik. «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri na da na?» ka sana lwi nda i'i ta snə yu. ⁸ «Wa kagha ní Mghama da!» ka yu nda tsi. «I'i Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri nani ya yu,» ka'a nda i'i. ⁹ Nda nghan gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadək ya, ama sna a hahən ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. ¹⁰ «Nu skwi na magay da ní Mghama da?» ka yu nda tsi. «Sli'afslí'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi na magay gha hada,» ka Mgham Yesu nda i'i. ¹¹ Ghulpidghulpa wudəkwa tsa tsuwadək ya kay, nghanəla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka bhididighata da luwa Damas.

¹² «Hada, mamu sana mndu ta hgə lu ka Hananiya. Ta zlənay ta Lazglafta, ta snay guli ta zlahə Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. ¹³ Ka sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantsa: «Zwanama da Sawulu, nghanəlanəgha ta vli,» ka'a. Gi hadahada, gi ka gwanatá iriha da, ka nghaná yu ta vli. ¹⁴ Ka Hananiya nda i'i guli mantsa: «Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya na snantá skwi ta kumə tsi,

na nghanja gha ta tsa tdukwa mndu ya, na snanja gha ta gwada varda tsatsi nda wani. ¹⁵ Kagma dza'a nzakway ka maslamsakani da inda mnduha ta gheja skwiha ya snan ka da tsi. ¹⁶ Ndanana, had sana skwi na kzlagahta gha wa. Sli'afli'a, sawi ka magaghafta lu ta batem, ka ghubata dmakwa gha nda ma hganja gha ta Mgham Yesu," ka'a.

Ya ka lu ghunafta Pwal da sana mnduha

¹⁷ «Tahula tsa, ka vraghuta yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma hoga Lazglafta, ka maridinta Mgham Yesu ta ghejani. ¹⁸ Na tsa nghanja da ya, ka'a nda i'i mantsa: "Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afra a hana ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu," ka'a. ¹⁹ "Mghama da, nda sna varda hahana kazlay: Si ta ray yu ta hoga tagha skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlgahfta kagma, ka hla hana da gamak, ka slava hana nda krupi ka'a. ²⁰ Ta dzata lu ta Atiyen ta nzakway ka maslamsaka gha ya na, hada varda i'i. Zdigihazda tsa dzata dza hana ya. I'i ta nanata lguta tsa gwal ta dzata ya," ka yu nda tsi. ²¹ "Sli'afli'a, la! Ta ghuna da vli di'ina yu ta kagma da gwal kul nzakway ka la Yahuda," ka'a.

Pwal nda mali ta gheja sludza la Ruma

²² Ka fata hana ta slama ka sna gwada ta gwadagapta Pwal ha ka mnagaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snanjan tan ta tsa gwadaha ya, «zadinta mnderga nana ma mndu ta gheja hadik, dzawa dza! Ra a ka zlanja nda hafu wu!» ka hana hlafta wi. ²³ Ka kwahu hana ta wi ka vaza lguta tan nda ta luwa, ka tsada hadik nda ta luwa. ²⁴ Tsaya kel mghama sludzi ka mnay kazlay: Klaghawakla ta Pwal da hoga, ka dawanafta kuni ta vli nda slavu, kada snanjan lu ta skwi ta kel na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghejani na, ka'a. ²⁵ Manda habafta lu na slava tama, ka Pwal nda mali ta gheja la sludzi ta sladu hada mantsa: «Vlaghunavla lu ta tvi na slava mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katark ra?» ka'a nda tsi. ²⁶ Snanjan tsa la mali ta gheja la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'afra tsi ka laghi da mnanata

mghama tan. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na na, mnda la Ruma ya,» ka'a nda tsi. ²⁷ Ka gi sli'afra tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghata Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kahwathwata ra?» ka'a nda tsi. «Ani!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i na, nda tse di dagala skwata yu ta nzakwa da, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «I'i na, ka mnda la Ruma yata lu ta i'i buzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwat vraghuvra tsa gwal si dza'a slava Pwal ya nda hul, na sagha nda sa dawanafta vli. Na tsa snanjan tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal ka'a ya, ka ksuta tsa habafta habaft tsi ya ka zlan.

Pwal ta kama gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zba tsa mghama la sludzi ya ta varda ka skwi kel la Yahuda ka ksafra Pwal. Ka palinta tsi ta tsa habafta habaft tsi ta Pwal ya. Ka hagakta tsi ta la mali ta gheja gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, na tsavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta kama tan.

23

Pwal ta kama numna Festus

¹ Ka vazlanamta Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantsa: «Zwanama da, had sana skwi damanaf yu ta Lazglafta ha gita wa. Had sana skwi guli na tsadivata wu,» ka'a. ² «Dzunwadza ta wubisim,» ka mali ta gheja gwal dra skwi na Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagma ghwadaka vata hoga gap lu nda ba* na. Nza na tsa guma ta gheja i'i manda ya ta mna zlahu kagma, ama ka zlanja ka ta zlahu, ka laghi da mnay kazlay: Dzunwa dza ka'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta gheja gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta gheja gwal dra skwi na Lazglafta ya ka'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Hadu ka dza'a raza mgham ta gheja mnduha gha wu† ka'a,» ka Pwal.

* 23:3 Ngha ta Mata 23:27. † 23:5 Ngha ta Sabi 22:27.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, labatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya kə'a, kəl tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantša: «Zwanama da, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwanja mnda la Farisa yu guli. Ta ghəja fafta da ta ghəja da, nda ya ta ghəja sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kəl lu ka tsa guma ta ghəj i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnatani ta tsaya, ka zlaftá zlərdutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tskata vgha ya his. ⁸ Had gwal nda rwa dza'a walanja sli'agapta wu, had duhwalha Lazglafta wu, had Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda ɲa tan. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda ɲa tan. ⁹ Ka sli'aftá inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu ɲa mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadata nda lwi dagala dagala: «Mutsaf a anɲi ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka hən. ¹⁰ Ka sgavaghata zlərduta wi katakata. Dunwa hən da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zlənaftá zləj kəl tsi ka ghunaftá la sludzi ɲa klaptá Pwal mataba tan, ka klaghata da həga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu maravata da Pwal mantša: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga masləmtsək gə ka ta ghəja i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa masləmtsək ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

Dzrawi ta ghəja Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi ɲa dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá hən ka mnay kazlay: Had mu dza'a zantá skwi nda za, nda sanjá skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka hən. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwaɗ mbsak. ¹⁴ Ka sli'aftá hən ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu. Ka hən mantša: «Wadawada ɲni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Had ɲni dza'a walanja zantá skwi nda za, ka ta dza a ɲni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay ɲni ta dagapta hya ma

na gwada na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, ɲa klaghunakta lu ta Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha anɲi ɲa gi dzata,» ka hən.

¹⁶ Sanja zwanja mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá budukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwada dza'a mnadata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəja la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantša: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwada dza'a tsi mnadata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksafatá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kumə ka ta mnihata na?» ka'a nda tsi.

²⁰ Ka'a nda tsi mantša: «Dzraftzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ɲa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ɲni ta dagapta hya ma tsa gwada ya kahwathwata ka hən dza'azlay nda kagha. Tsaw mantša ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta hən. Ya mamu gwal ta malay ta fwaɗ mbsak dza'a pghatá budukwa. Wada nda wada hən kazlay: Had ɲni dza'a walanja zantá skwi nda za, had ɲni dza'a sanjá skwi nda sa, ka ta dza a ɲni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha tan, ya gwada da kagha kwenkwen ta kzlə hən,» ka'a nda tsi.

²² Ka tsa mghama sludzi ya mantša: «Nana gwada mnidɲ ka na ná, yaha ka walanja mnananja sana mndu,» ka'a, ka ghunintá tsa duhwal ya.

Ghunaftá Pwal da ɲumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hgaftá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəja sludziha. Ka'a nda hən mantša: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzem-ndi təmbay girvidik, kawadaga nda sludziha his dərmək, nda sludziha ndəfəj mbsak ta ɲla plis, nda sludziha his dərmək nda huzla vulu da hən. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ɲa kla Pwal, ɲa ɬhadanaghata duhwana da ɲumna ta nzakway ka Feliks,»

ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá delewer guli:

²⁶ «I'i Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ña mghamani ñumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksaftha ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva tan snanər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ Ña zba snantá ghəña skwi ya kəl hən ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanatá guma ta hən. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghən skwi ta ksantá zlahā tan hən. Ama had skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha budukwa hən ɲani kə'a, kəl yu ka ghunədaghapta tsa mndu ya ɲa lagha hahən ka ghəña tan da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Ləɲləɲ ká ka nzata mghama da,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girvidik manda va ya mnanaf lu ta hən, ka klaghata da luwa Antipatris. ³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da vla nzakwa tan, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá hən ta tsa delewer ya ka vlantá ñumna, zlanəɲha hən guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzanəftá ñumna ta tsa delewer ya, ka'a mantša: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawanja da Pwal. Snantani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ña sna yu ta gwada gha saghər tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghay ma tsa həga baf Hiridus ya, ka tsa ñumna ya nda mnduha.

24

Tsanavatá gwada ta Pwal

¹ Tahula luta fitik hutaf, ka 6hadaghatá i mali ta ghəña gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu, nda sana mndu ta hgə lu ka Tertulus ya, nda vida ma gwada. Ka lagha hən da wlatá Pwal da ñumna. ² Ka hgadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl hən ka wlata. Ka'a mantša:

* **24:5** Ngha ta Mata 2:23.

«Mghama da, əɲka'a ka kagha kəl ɲni ka nzata nda zdaku. Snanja gha ta dzra nzaku kəl mnduha ɲni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ɲni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama da! Yaha ɲni da gərdaghata. Kdəkkdək, kabga zdakwa gha, faɲna fa ta zləməɲ ka sna ka ta zwanja gwada ɲni dza'a mnaghata ɲni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ɲni ta hwada ghəña la Yahuda dər ndigandiga ta ghəña hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret* ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlantá sgít ta həga Lazglafta ɲni, kəl ɲni ka ksaftha. [Ka kumə ɲni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlahā ɲni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ɲni nda mbraku, ⁸ ɲa sagha ɲni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda aɲni.] Ka dawanɗawa vərda kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mnə ɲni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghəɲani.

Waday Pwal ta ghəɲani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ñumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwada ta gwada kə'a. Ka Pwal mantša: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghəña mnduha ɲni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghəña da ta kəma gha. ¹¹ Ka psanpsa ka katsi ná, malapə a fitik ghwanjpdə his manda lafa da da luwa Ursalima da tsəlbu ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had mndu ta slidighata ta zlərdawi nda mndu, ta hwazlaḃa ghəña mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahən ta i'ɲ ndanana ná, graghaftha a vərda hahən wa. ¹⁴ Skwi ya graf i'ɲ ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidziha ɲni nda ta tsa tvi mnə hahən kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zlghafzlgha yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlahā Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'ɲ guli ta ghən ta Lazglafta manda va ɲa hahən ta mnay kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta tdukwa mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ɲavata ka nzaku manda

ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kda fitika da manda dgata da ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tsemi na katanjá mnduha da, nda ya na planatá ghəj ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladiǵhatá sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Kdakwa da ta tsala ghəja da tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwazlabanaf a yu ta ghəja mnduha guli wa. ¹⁹ Ka má mamu sana skwi gana yu ta həj katsi ná, má vərda la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatá i'i da kagha tama. ²⁰ Ka mantša a tsi wu, ma mnanmna nana mnduha na ta dmaku ya ksaf həj ta i'i nda tsi ma fitika lagha da ta kəma gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kəma gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Grafgra yu, “dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa kə'a. Ta ghəja tsaya ta tsa lu ta guma ta ghəja da gita,”» ka'a.

²² Feliks ná, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghəja tva Kristi kəl tsi ka dzanamtá wi ta həj. Ka'a mantša: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya ná, nghan da ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda həj. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghəja la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani da katanja katsi, yaha da pya həj, ka'a.

Pwal ta kəma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa tan Drusil, ta nzakway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptá tsi ta Pwal, ka snə tsi ta gwada ta ghəja zlghaftá Yesu Kristi da tsi. ²⁵ Ka zlaftá Pwal ta zwa gwada ta ghəja nzaku ya ta zdəganatá Lazglafta, nda gwada ta nghuta mndu ta ghəjani, nda gwada ta ghəja ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəja mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zləj mantša: «La tama, badu mutsafər yu ta fitik ya guli ná, hgəgelta da ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi'i ta tsemi da Pwal ka nūmna Filiks sizlay, ta kəl tsi gdāta ta hgagaptá Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Səf səf his ka vaku luta ta magay mantša. Tahula tsa vaku his ya,

ka mbədapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambəl zdəganata tsi ta la Yahuda ka Feliks ná, ka zlanjá tsi ta Pwal ma gamak.

25

Lagha Pwal ta kəma Festus

¹ Tahula fitik hkən manda klafta Festus ta slna nzanaghatá hadikani, ka sli'afat tsi ma luwa Sezare ka lafi da luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghata la mali ta ghəja gwal dra skwi na Lazglafta, nda la mali ta ghəja la Yahuda slanaghata hada. Ka wlatá həj ta Pwal da tsi. ³ «Kdakkdək, kləganagha kla ta Pwal da na luwa Ursalima na,» ka həj ndi'ata ka ndanđā nda tsi. Mataba tsaya ná, nda dzra wa tan na pghata budukwa na dzata ma tvi ta laf tsi. ⁴ Ama ka Festus nda həj mantša: «Wa a Pwal ma gamak ma luwa Sezare. Vərda i'i guli ná, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afsl'i'a sanlaha mataba la maliha ghuni mista da ka dza'a nni da slanaghata hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dīnaku katsi, na wlata tan,» ka Festus nda həj.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwan a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi da luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'afat tsi, ka lagha da vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatá tsa la maliha la Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya dlivis da wamtá Pwal. Ka mnə həj ta gwadaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatá Pwal, ama had hya gwada kligin həj wa. ⁸ Ka Pwal mantša: «Had sana dmaku maga yu wu, dər tvə zlahā la Yahuda, dər tvə həga Lazglafta, dər tvə mgham Sezar wu,» ka'a wadapťā ghəjani.

⁹ «Ta dvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatá na guma na ta kəma tan ra?» Ka Festus nda Pwal na zdanafta nduf ta la maliha ta ghəja la Yahuda. ¹⁰ Ka Pwal mantša: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsadiǵhatá guma. Had dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vərda kagha ka ghəja gha. ¹¹ Ka mamu dmaku gə yu, magamaga yu ta skwi prək ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka had hyahya skwi ma na gwadaha ta mnə həj ta i'i na wu katsi, lavin a mndu ta vlanjá i'i ta həj wa. Ta ndəba dzvu yu da

kagha, ka la na guma na ta kəma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zban̄ta gha ta dza'a na guma na ta kəma mgham ya, dza'a dza'a ka ta kəma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlan̄tá hidaku.

Lagha Pwal ta kəma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghata n̄umna Festus. ¹⁴ Ka zata hən̄ ta fitik tsəbakw hada. Ka rusanaf̄tá n̄umna Festus ta gwada ta ghə̄ja Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantsa: «Mamu sana mndu zlid̄in̄ Feliks hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha dā da luwa Ursalima, ka sli'adaghatá maliha ta ghə̄ja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda slidighata. Ka wlata hən̄. Kdəkkdək, tsan̄na tsa ta guma ta na mndu na, ka hən̄ nda i'i. ¹⁶ Ta snu a an̄ni la Ruma ta gi tsanaghata guma ta mndu mantsa ya wa. Tin̄əl ta guyanata nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlata ya, ŋa zlan̄an̄ta tvi ŋa wadayni ta ghə̄jani ta kəma tsa gwal ta wlata ya karaku, ka yu nda hən̄. ¹⁷ Ka saha hən̄ da hadna mista dā. Gərdava a yu guli wu, ka gi nzata ŋni ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktá lu. ¹⁸ Ba va wana na mnduha ta wlata na dza'a mna ghwadaka skwi maga tsi, ka yu ná, sew had̄ tdukwa skwi mna hən̄ wa. ¹⁹ Ta ghə̄ja zlərdā gwada ta dina tan̄ nda gwada ta sana mndu ta hgə lu ka Yesu ta mtuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda ŋani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta dā ta tsa ghə̄ja mndərga skwi mantsa ya, ka yu nda Pwal mantsa: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka dawən̄ta Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kəl yu ka ŋanata ma gamak dasudasu ma kdə yu ka ghunay da mgham Sezar,» ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda n̄umna Festus mantsa: «Ta kumay i'i ka ghə̄ja dā ta snanatá gwada ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka n̄umna Festus mantsa: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá

vgha má mgham mgham ka lamə hən̄ da həga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Klagaghawakla ta Pwal,» ka n̄umna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka n̄umna Festus mantsa: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta tskavata hadna ma na vlə na kawadaga nda an̄ni. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: «Ra a ka zlan̄tá na mndu na nda hafu wu,» ka hən̄ hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi prək ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma dā ta kəma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kəl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vərda gwada ya ŋa vindanaftá mghama Ruma ta ghə̄jani wa. Tsaya kəl yu ka klagaghata na mndu na ta kəma ghuni, katkatatani ta kəma gha mgham Agripa, ŋa dawanaftá vli, kada snan̄ta yu ta skwi ŋa vinday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul snan̄tá lu ta vərda skwi kəl lu ka ksaf̄ta ná, tsabaku tsaya ta nghadap̄tá yu,» ka'a.

26

Waday Pwal ta ghə̄jani ta kəma Agripa

¹ «ŋagha gwada tama Pwal, gwada ta gwada ŋa wadap̄tá gha ta ghə̄ja gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapaftá Pwal ta dzvu, ka zlaftá tsi ta gwada. Ka'a mantsa: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsafta dā ta tvi ŋa mn̄an̄ta gwada ta kəma gha ŋa wadap̄tá ghə̄ja dā ma inda skwiha ya tsatsadiva la Yahuda. ³ Kəl tsi ka vlihata rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid̄ ta nzakwa la Yahuda nda ghə̄ja skwi ya ta zlərdə hən̄ tani. Kdəkkdək, ka ksa ka ta ŋuduf, ŋa fihata gha ta sləmən̄ ka sna na gwada dā na.

⁴ «Daga ma ga zwan̄ja dā, nda sna la Yahuda ta nzakwa dā. Nda sna hən̄ ka yu nzakwagapta daga tan̄tan̄ mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahən̄ ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay hən̄ katsi, lavin̄lava hahən̄ ta mnay kazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fikaghuta si ta ghə̄ja dina ŋni ta nzakway ka ŋa la Farisa kə'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghə̄ja fafta dā ta ghə̄ja dā ta tatá imi ta

sləmən ya tanaf Lazglafta ta dzidziha mu. ⁷ Tsa mndəra amu ghwanpda his ya guli ná, nda fa ghəna tanə na nghanəta magatá tsa tatá imi ta sləmən ya. Tsaya ta kəl hən ka nəvata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ya. Ta ghəna tsa fafta da ta ghəna ya tama, ta kəl la Yahuda ka tsatsafta gwada ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kəl kaghuni ka nghanay manda skwi laviŋ a Lazglafta ta sli'aganaptá gwal nda rwa wukə'a na? ⁹ Vərdə i'i guli ná, si maganmaga yu kahwathwata ta kdavakta inda skwi na zadənatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magə yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghəna gwal ta gra skwi na Lazglafta mutsafta yu ta mbraku, kəl yu ka hla ndəghata gwal zlghay nda nɔdɔf ka pghay da gamak. Tsaya dīna, ka i'i guli ta psu lu ta hən. ¹¹ Ma fitika ray da ta həga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gay yu tiri na gwal zlghay nda nɔdɔf katakata ka mbəl raza hən ta hga Yesu. Tsa gatá sida da ya ná, nda nza na zbinəta hən nduk ma sana luwaha ta sana hadik sizlay.»

Gwadata zlghafta Pwal ta Yesu
Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kəl yu ka sli'afəta ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi na Lazglafta na dza'a kasa gwal zlghay nda nɔdɔf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wər dək fitik ma ghən tama a mgham Agripa, ka nghanəta yu ta saha tsuwadək daga ta luwa wamtá i'i, nda gwal ta dza'a mista da tani. Malaghumala wudakwa tsa tsuwadək ya katakata ka na fitik. ¹⁴ Ka zləmbutá nni demdem ta hadik. Ka snantá yu ta sana lwi ta gwadgihata nda gwada Hebru: "Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri na da na? Ghuya danəwa na ghəna gha na pgha ghən ta pghə ka nda i'i na," ka'a. ¹⁵ "Wa kagha ní mghama da," ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantse: "I'i tsa Yesu ta gə ka ta iri nani ya. ¹⁶ Sli'afslī'a ka sladata ka. Kəl yu ka maraghanəta ghəna da ná, zbapzba yu ta kagha na magihata slna da, na nzakwa gha ka masləmtsəka da, na mnay gha kinawu ká ka nghanəta i'i gita, na mnay gha ta skwi dza'a maraghanəta yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da

la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ Na gwananata gha ta iri ta hən, Na sli'agapta tanə ma grusl ka lamə da tsuwadək, na kwala halaway ka gəgəltə mgham ta ghəna tanə. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghəna tanə. Mantse ya dza'a kəl hən ka mutsafta planata dmakwa tanə, na mutsafta tanə ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlghaftá Lazglafta,"» ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantse ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu nghanə i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katək ná, "mbədanaf wa mbəda ta nza-kwa ghuni, ka mbədata kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta nərma slna na maranəta tsa mbədata nzakwa ghuni ya," ka yu zlafta mnay karaku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghəna tsaya kəl la Yahuda ka ksafatá i'i ma nzakwa da ma həga Lazglafta má na dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kdanəda yu ta nzakw ka masləmtsəkani ta kəma inda mnduha, nda zwanə tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnəglata i'i ka malaghuta ya mnə la anabi, nda i Musa ta ghəna skwi dza'a magaku, mna hən kazlay: ²³ Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta danəwa, tsatsi ta nza-kway ka tanətanə mndu ta dza'a sli'agapta mataba gwal nda rwa na mnananətani ta tsuwadək ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlghafzlgha ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada na wadapť ghənani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantse: «Pwal! Halaway ka ra? Tsaghis ka halaway na dzanə ta dzanə gha na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantse: «Mghama da, halaway a i'i wa. Vərdəka gwada na ndanay ta gwadə yu. ²⁶ Nda ghada snantə mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma dīfa ma dīfa wa. ²⁷ Mgham

Agripa, grafgra ka kazlay: Mantsa ya tsa gwađa mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantsa: «Va gi ndukuđ dza'a nidista ka, ka krista ka kagha ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantsa: «Dər ma ndukuđ fitikani, dər ma di'in tsi, manda ya kumanj Lazglafta, kagha nda ghəja gha yeya a wu, ɲa inda na kaghuni demdem hadna na nzakwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kaghuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sli'afta i mgham Agripa nda ɲumna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga nda həj. ³¹ Tahula saghwa tanj ma vla tsa guma, ka həj mantsa: «Hađ sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamta ma gamak wu,» ka həj. ³² Ka mgham Agripa nda ɲumna Festus guli mantsa: «Ka má zbanj a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná, ma dza'a zlinjzla lu ta na mndu na,» ka'a.

27

Klaghatá Pwal da luwa Ruma

¹ Ka mnaftá lu kazlay: Dza'a sli'i mu ɲa dza'a ta hađika Italiya kə'a. Ka klaftá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamta ma dzvu ta sana mali ta ghəja la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəja la sludza Agustus.» ² Ka lamə ɲni da kwambala luwa Adramit ta sli'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hađika Asiya. Ta sli'aftá ɲni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzakway ta hađika Mekaduniya nda aɲni. ³ Gamahtsimani, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Sidun. Ka maganatá Zuliyus ta zdaku ta Pwal. Ka slinjtá tsi ɲa dza'a naghanaghatá grahani, ɲa katanjtá həj. ⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá ɲni hada nda kwambalu, ka vru falak ta aɲni. Ka mbədaghatá ɲni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadapta ɲni ta drəf ta nzakway ndusa nda hađika Silisi, nda ya nda hađika Pamfali, ka ɓhadaghatá ɲni da luwa Mira ta hađika Likia. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hađika Italiya. Ka pghamta tsi ta aɲni

mida. ⁷ Tsəbakw fitika ɲni ta ndəru dasuwa. Zlahzlah ka ɲni ɓhadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyaftá falak ta aɲni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbədaghatá ɲni ta vgha nda ma sana vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka ɲni labə hada, ka ɓhadaghata ɲni da sana vli ta hgə lu ka Nərma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya.

⁹ Zuza mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsin ɲa mbađa na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kəl Pwal ka mnay ɲa tanj: ¹⁰ Ka'a mantsa: «Zwana amu, ta ng-hadaptá yu ná, his nda htsin ɲa mbađa mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a ɓadzaku huzlaha mu nda kwambalu tani. Tsahaya yeya a wu, nda htsin mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalaghutá tsa mali ta ghəja la sludzi ya ta sna tsa gwađa Pwal ya, ka laghwi da sna ɲa dani ma Kwambalu, nda ɲa mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dīna a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kəl ndəghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbađma, ka wayaka skwi ɓhadaghaha mu da Finiks ma vla slada kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka həj. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlađa dəđakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drəf

¹³ Fedfedfed ka falaka Sud vyavata. «Zlah dza'a mbađaku na mbađa mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá həj ta kufur ta kəl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta həj vzadata nda tvə Kret, luwa ta tsavata ma drəf ya. ¹⁴ Ta nzđava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zeghwa safa fitik,» nda ma tsa luwa Kret ta tsavata ma drəf ya. ¹⁵ Ka zlagunja tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta ɲafta, ka nzata aɲni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tinjwu tsa falak ya ta aɲni. ¹⁶ Ka tinjwaghata aɲni nda tahula sana zwanja vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kawda. Ka hlaptá ɲni ta hafu hada. Zlahzlah ka ɲni katsakta sana zwanja kwambalu tavata ɲa ɲni. ¹⁷ Tahula tdakta tanj ta tsa zwanja kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta həj nda tőan ta tsa kwambalu dagala ya, ɲa katay yaha hwanzuđa. Ka zlənjaftá həj ta

traku dza'a trata hən ta da6a wutak ndusa nda Libiya. Ka zliŋtá hən ta wupay ta tiŋwa kwambalu. Ma tsaya tama, ka tiŋwu falak. ¹⁸ Gamahtsimani, ka klambarə tsa falak ya ta aŋni katakata. Ka zlraftá ŋni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pghay da drəf. ¹⁹ Bađu ma hkəna fitik, ka hlaftá hahən nda dzva taŋ ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pghaghata da drəf. ²⁰ Kidaghi fitika ŋni, nghava a fitik wu, nghava a tekwatsa wa. Fərtufərtə tsa falak ya katakata. Ta haď mnay kazlay: Ta dza'a mbaku ŋni kə'a ma ghəŋa ŋni wa.

²¹ Nda kďa fitika ŋni zaŋ a ŋni ta skwa zay wa. Ka sli'aftá Pwal ma takataka taŋ, ka'a nda hən mantsa: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwada ďa ta mnay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret kə'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mnaghunata yu ndanana ná, drawa ŋuduf, haď ya dza'a zadavaghuta ďər turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaďuta. ²³ Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka ŋani, nda ya ta maganata yu ta slna ya. ²⁴ Ka'a nda i'i ná, "ma zlən ka ta zlən Pwal, dza'a laghala ka sladata ta kəma mgham Sezar. Wya guli zďaghaŋzďa Lazglafta ta huďi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu," ka'a. ²⁵ Drama ta ŋuduf zwanama, nda fa ghəŋa ďa ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafgra yu kazlay: Dza'a magaku manda va tsaya kə'a. ²⁶ Nziya nza tsi ná, dza'a zləmbatá tavata sana haďik ta tsavata ma drəf mu," ka'a.

²⁷ Ta ma ghwanpďə fwada rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta aŋni ta ghəŋa drəfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda haďik tama," ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamər vli da takala. ²⁸ Ka hbafta hən ta skwi ta ndəgaku ta zu'i ka vzadata da tsa drəf ya ŋa dzəgha latani. Ka graftá hən ka mitir hkənmbsak ndəfəŋ mida. Zadaptə lu dau' guli, ka vzəgladata hən, ka grəglaftá hən ka mitir hisambsak tghas mida. ²⁹ Yaha kwambalu da grunťa palaha ka hən zlənəftá zlən, ka vazadatá hən ta skwa sladanatá kwambalu fwad nda ga

mahulhulani ŋa sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlə hən ta tsadəkwa vli nda mndər. ³⁰ Ka zbə tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata hən ta tsa zwanə kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pghadata skwa slada kwambalu nda ta kəma kwambalu, ka hən magay. ³¹ Ka Pwal nda tsa mali ta ghəŋa la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamə a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vgha wu," ka'a. ³² Na tsa snanťa taŋ mantsa ya ná, ka ratsiŋťa hən ta tsa tbanťha tsa zwanə kwambalu ya ka zlidiŋťa ta drəf.

³³ Ta ghwan a vli ka tsadaku tama wu, ka Pwal mantsa: «Kďəkwakďək, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanpďə fwada fitika ghuni na ta fa ghəŋ mazlay, ta ďan a kuni ta skwa zay wa. ³⁴ Kďəkwakďək, tsuwatsa ta skwa zay ŋa ŋaghunatá ta ŋuduf. Haď ya ma kaghuni dza'a dəďavaghuta swidani ďər ka turtuk wu," ka'a. ³⁵ Kďakwani ta tsa gwada ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəŋani ta kəma taŋ demdem, ka 6alanaptá tsi*, ka zay. ³⁶ Ka draftá sanlaha ta ŋuduf, ka zə hahən guli. ³⁷ His ďərmək nda ndəfəŋ mbsak mku' mida ŋni ma tsa kwambalu ya. ³⁸ Manda baghafta taŋ, ka hlaftá hən ta alkama ka pghaghata da drəf ŋa htanaghutá ndəgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

³⁹ Tsadəkwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga hən wu, ama ka nghanťa hən ta sana maslirŋitsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka hən ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. ⁴⁰ Ka ratsidiŋťa hən da drəf ta tsa skwiha ta kəl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidiŋťa hən ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka sli'anəftá hən ta wupay nda ta kəma kwambalu nda ta tvi ŋa tiŋway falak, ka kla hən nda tvə sgam ya. ⁴¹ Ka lagha hən grunťa duvruhwa ta wutak. Ka laghu ghəŋa tsa kwambalu ya tes dida, lavgliŋ a ta gigďavata ŋa sabə wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drəf 6lidiŋťa tsa kwambalu ya nda tvə mndərani. ⁴² Ka kumə la sludzi ta psliđiŋťa la vu'a, kabga

* 27:35 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

yaha ya dər turtuk da ndapta mataba taŋ nda bibiŋa. ⁴³ Ka pyaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta həŋ ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlimi ya ná, ka vala həŋ ta drəf, ka dza'a həŋ ta 6lu. ⁴⁴ Sanlaha ya, ka la həŋ ta kataku, ka ta na sləahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata həŋ, kəl hahəŋ ka katagaptá vgha demdem ka labə ta 6la ghwa.

28

Pwal ma Malta

¹ Tahula katagapta ɲni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drəf ya, ka ɲni zlra snan̄ta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ɲerma mnduha həŋ, ka tsu'aftá həŋ ta aɲni. Ka van̄naghata həŋ ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda m̄tasl guli. ³ Ka hlafta Pwal ta nivi ka pghay ta ghəŋa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghay gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghəla ta dzva Pwal, ka həŋ mataba taŋ mantsa: «Ta ps̄la m̄ndu na m̄ndu na kah-wathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta zlighisa a yu wu, ba va ta dzaghata d̄a ka guma Lazglafta nda tsi,» ka həŋ. ⁵ Ka wuslikidin̄tá Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had̄ sana skwi ta ghun̄an̄ta d̄ekd̄ek wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zl̄mbatani ka mtutani a tsi, ɲa lam̄ndu si ta kzlay. Ka nzakw həŋ ná, had̄ sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na m̄ndu ná,» ka həŋ mbəd̄glavata.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vla sana mali ta ghəŋa tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya. Publiyus hga tsa m̄ndu ya. Tsatsi ta tsu'aftá aɲni, ka payan̄natá vli d̄ina, ka zatá ɲni ta fitik hkən ga taŋ. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publiyus ta ghzləŋ ta 6asa ɲud̄idar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghatá tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋani, ka mbanaf̄tá tsi. ⁹ Manda mbanaf̄ta Pwal ta tsa m̄ndu ya, ka sli'adaghatá gwal kul dughwanaku ta tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanaf̄tá tsi ta həŋ. ¹⁰ Ka va vlə həŋ ta skwi kavghakavgha ɲa ɲni. Ta sli'i ɲni ka

dza'a da kwambalu guli, ka tsakan̄nafta həŋ ta inda skwi dza'a kata aɲni ma mbada ɲni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən, ka sli'aftá ɲni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hgə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ɲni da luwa Sirikuz, ka zata ɲni ta fitik hkən hada. ¹³ Ka sli'aftá ɲni hada ka 6hadaghata da luwa Regiyu. Gamahtsimani, ka saf falaka Sud, ka 6hadaghata ɲni da luwa Puzul bad̄u mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ɲni ta zwanama ma zlghay nda ɲuduf. Ka həŋ mantsa: «Kd̄əkwakd̄ək, za-waza ta luma kawadaga nda aɲni,» ka həŋ nda aɲni. Mantsa ya ka ɲni 6hadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka snan̄ta zwanama ma zlghay nda ɲuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a həŋ ta sabi kə'a, ka sli'aftá həŋ ka sagha da guya aɲni ha ta luma Apyus nda ya ma sana vli ta hgə lu ka vla hani hkən ya. Nghay Pwal ta həŋ, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavaf̄ta vghani. ¹⁶ Bhadaghata ɲni da luwa Ruma, ka zlan̄an̄tá lu ta tvi ta Pwal ɲa dza'ani nzaku ma ɲani dzuguv̄i nda ghəŋani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Bad̄u mahkəna fitik, ka hagaftá Pwal ta gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Ka'a nda həŋ tskavar həŋ mantsa: «Zwanama d̄a, had̄ sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksaf̄tá lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawad̄ipta tsahaya ta vli, ka kumə həŋ ta zlidista, kabga had̄ sana skwi ksidiif həŋ nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aɲni ta zlin̄ta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma d̄a na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aɲ m̄ndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba nghan̄ta kaghuni ka gwadaŋta mu ta tsa gwada ya. Ta ghəŋa tsa skwi faf la Isra'ila ta ghəŋ tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Had̄ sana d̄elewer vindaf lu ta kagha mutsaf aɲni da la Zudiya wa. Had̄ ya dər turtuk mataba

zwana amu ta sagha da mnaftá gwada ta kagha dər ka vzaftá rutsak ta kagha wa.

²² Ta kumay an̄ni ta snan̄tá skwi ta ndanu kagha ka ghəŋa gha nda ma wa gha. Skwi ya snan̄ an̄ni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lfida dina ghuni na,» ka həŋ.

²³ Ka tsaftá həŋ ta sana fitik tama ŋa gwayavata tan̄. Bađu tsa fitik ya, ka sli'aftá ndəghata həŋ ka lagha slanaghatá Pwal ma vla nzakwani. Ka zlaftá Pwal ta paslay, ka mnay ŋa tan̄ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasərdək, ha tekulemes fitik, ŋa tɔakta ghunislaka tan̄ ta ghəŋa gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlahā Musa, nda ya ma deftera la anabi, ŋa tan̄. ²⁴ Ka ksaftá fəlma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalaghutá sanlaha ta tsu'afta dekdek. ²⁵ Ka traptá həŋ ta dzraftawi ka skwa turtuk, ka gazlə həŋ. Ka Pwal nda həŋ mantsa: «A ta ŋa Sulkum nda ghuḅa ta mnay ŋa dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ “La da slanaghatá na mnduha na, ka ka nda həŋ na:

Dza'a nda sna kuni nda sləmən̄a ghuni, ama tsatsafta a kuni dekdek wa.

Dza'a nda ngha kuni nda ira ghuni, ama tsəmafta a kuni dekdek guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná,

təŋtən̄a ghəŋa tan̄.

Dərzlɪŋdərzla həŋ ta sləmən̄a tan̄,

hahafhaha həŋ ta ira tan̄,

kabga va'a həŋ ta nghan̄ta nda ira tan̄ wu,

va a həŋ ta snan̄ta nda sləmən̄a tan̄ guli wu,

da lamə tsi da ŋudufa tan̄,

da mbəɔdaktá həŋ ta vgha tvə i'i,

da mbanafta* yu ta həŋ kə'a ya kay.”

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway ka la Yahuda. Hahəŋ, dza'a snay həŋ,» ka'a.

[²⁹ Kɔakwa Pwal ta mnatá tsa gwada ya, ka gazlaghutá la Yahuda nda zlərday mataba tan̄.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rən̄ rən̄ his ma tsa həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu'ay ta inda mndu ta lagha slanaghata hada guli.

³¹ Pyaf a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi

ta ghəŋa Mgham Yesu Kristi, had sana skwi ta gurtsan̄ta wa.

* 28:27 Ngha ta Isaya 6:9-10.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Ruma

Ga zgwa Pwal

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i ɲa nzakwa da ka mnda ghu-nayni. Tsatsi ta zbaptá i'i ɲa dza'a da mna Lfida Gwadaɲi ɲa mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləmənɲ ta ghəɲani tvəla anabi ghalya, ka vindaftá hənɲ ta gwada ta ghəɲani ma deftera Lazglafta.

³ Ta ghəɲa zwanani ya ka mnda sɛla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya.

⁴ Ma sli'agaptani ma mtaku, ka kligintá Lazglafta ta ghəɲa nzakwani ka zwanani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa. ⁵ Nda ma Yesu Kristi zdidinɲa Lazglafta ta hudi, ka nidifta ka mnda ghunay ɲa dza'a da mna gwadaɲi ɲa inda mndəra mnduha kavghakavgha, ɲa zlghafta tanɲ ka snata tanɲ. Mantsa dza'a kəl hənɲ ka vlantá glaku ta Yesu Kristi. ⁶ Kaghuni guli ná, tekwa kuni mataba tsa mnduha ya, kabga hagafhaga Yesu Kristi ta kaghuni ɲa nzakway ka ɲani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, dvudva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni ɲa nzakway ka ɲani. Ka nza zdakatahuda Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəɲa ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghatá gwal zlghay nda ɲuduf ma luwa Ruma

⁸ Karaku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta da nda ma Yesu Kristi ta ghəɲa kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlghay nda ɲudufa ghuni ma inda vli ta ghəɲa hadik. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda ɲudufa da turtuk ma mnay da ta Lfida Gwada ta ghəɲa Zwanani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəbay da ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a da Lazglafta ɲa gi vlihatani

ta tvi ka ta kumay tsi ɲa ɓhadaghata da da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanɲá kaghuni. Ta kumay yu ta dguvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum ɲa sgaghunaghatá mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda ɲa da ma zlghay nda ɲuduf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda ɲa ghuni ma zlghay nda ɲuduf.

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snanɲa ghuni kazlay: Nda kda fitika da ta zba ɓhadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu ta ɓhadaghata da ɲa maga slna mataba ghuni, ya dza'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadikha ya.

¹⁴ Dguvta ghəɲa da ka mnanata da ta Lfida Gwada ta inda mnduha, ɲa la Grek, ɲa gwal nda hida nda ya ɲa gwal kul hidaku tani. Na gwal nda guna sləmənɲa tanɲ nda ya ɲa gwal kul gunaku sləmənɲa tanɲ tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma ɓhadaghata da da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli ɲa mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada ɲa mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida ɲa mba inda mndu ta zlghafta. Na zltrafta nda la Yahuda karaku, tahula tsa ɲa kday nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada ya ta maray kinawu ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa tawa irani zlghafər hənɲ. Had sana tvi wu, ta ghəɲa tsa zlghay nda ɲuduf ya kwenkwenɲ. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlghafta Lazglafta ná, tsaya mndu tdukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza'a nzata nda hafu* kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəɲa hadik demdem

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda ɓasa ɲudufani ta ghəɲa inda dmakuha ta magə mnduha, nda kwala tanɲ kul had ta vla glaku ɲani kə'a. Dza'a tsanaghatas ta guma ta hənɲ, kabga ghwadaka skwi ya ta magə hənɲ ná, ta

* 1:17 Ngha ta Habakuk 2:4.

hawuha ta kahwathwata. ¹⁹ Skwi má ña snan̄ta ta ghəñja Lazglafta ná, dífaghu a wu, dáday ta dáfi nzakwani, kabga maran̄an̄mara Lazglafta ta hən̄. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghəñjani nda mbrakwani ya ña kdekeden̄ ná, skwi ya kul lavin̄tá lu ta nghan̄ta ya. Ama daga ka yawu zlafta ghəñja hadik, lavin̄lava lu ta nghan̄ta nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta had̄ mndu nda psiaftawi da tsi wa. ²¹ An̄ mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kə'a kulam nda tsa, had̄ hən̄ ta vla glaku ñani wu, had̄ hən̄ ta rfanaghata guli wa. Katək ná, zwađuta zwađu hən̄ ma ndanu. Ka nzamtá hən̄ ma grusl, sna a hən̄ ta skwi tđukwa wa. ²² Gwal nda hida an̄ni ka hahən̄ ta gray, tsaw ka rgha hən̄. ²³ Má ña tsəlbay tan̄ ta tsəlbú ka vla glaku ña Lazglafta ya ta nzaku nda hafu ña kdekeden̄ ya ná, ka laghu hən̄ da tsəlbú ña skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul had̄ hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya ná, manda tsatá zarak hən̄, manda nimitak fwađ səla mista tan̄ tsatá sanlaha, manda tsatá nahadik sanlaha.

²⁴ Tsaya kəl Lazglafta ka zlin̄tá mnduha ña maga skwi ya kuman̄ maya tan̄. Mant̄sa tama ka magə hən̄ ta skwa hula nda vgha tan̄ mataba tan̄. ²⁵ Ka zlin̄tá hən̄ ta kahwathwata Lazglafta ka laghwi sna tsakalawi. Ka laghwi hən̄ da tsəlbú ña skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna ña tan̄, ka kwalaghutá tsəlbú ña Lazglafta ta tsatsaftá inda skwi. Tsatsi ya ran̄ zləzlvay ña kdekeden̄. Amin.

²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka zlin̄tá hən̄ ña maga skwa hula. Zlan̄zla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghwi da guya vgha nda mi'aha manda hahən̄, skwi ya kul raku magay kadzen̄kadzen̄. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlan̄zla hən̄ ta guya vgha nda mi'aha, ka kakə hara'uwa sani nda sani ta hən̄, ka laghwi hən̄ guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadzen̄kadzen̄. Ka tđanaktá hən̄ ta ghəñja tan̄ ta guma ya prək nda ghwađaka skwi ya maga hən̄.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hən̄ ta snan̄atá Lazglafta ya, ka zlin̄tá Lazglafta guli ta hən̄ mista tsa ghwađaka ndana tan̄ ya. Ka magə hən̄ ta skwi kul raku. ²⁹ Ndəghundəgha

ghwađaka skwiha kavghakavgha ta magə hən̄: Ta ñaslu hən̄, ta tsagana hən̄, ta sidi hən̄, ta draku hən̄, ta psia mndu hən̄, ta zlərdawi hən̄, ta tsaghutá mndu hən̄, ka matsan̄waslay hən̄, ta tsa mndəra mndu hən̄, ³⁰ ta vza rutsak hən̄ ta mndu, ghuma Lazglafta hən̄, ta ghazen̄zen̄ hən̄, ta gla ghən̄ hən̄, ta ghərɓaku hən̄. Me'ka hən̄ ta dzatá vgha ña maga ghwađaka skwi. Sna a hən̄ ta gwada da dadaha tan̄ wa. ³¹ Had̄ ghən̄ da hən̄ wu, maga a hən̄ ta skwi ta mnata hən̄ wu, d̄va a hən̄ ta mndu wu, tawa a hən̄ ta hidahida ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli ná, ta nda sna hən̄ kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndərga tsa nzakuha ya ná, mtaku skwi ta ran̄tá hən̄ kə'a. Magay ta magə hən̄ ta tsa skwiha ya kwen̄kwen̄ yeya a wu, ta ghubay hən̄ ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

2

Guma Lazglafta

¹ Kagha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dər wa ka, had̄ ka nda psiaftawi badu guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsə kagha ta guma ta sanlaha ya ná, ta tsə ta ghəñja gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatá guma ta mndu ya ná, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəñja gwal ta maga skwiha mant̄sa ya kə'a. ³ Kagha mndu ya ta tsanaghatá guma ta ghəñja gwal ta maga skwiha mant̄saya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grə ka ná, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na? ⁴ Lazglafta ná, dagala zđaku da tsi, dagala ksa ñuđuf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagə nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zđakwa Lazglafta ya ta tin̄wa kagha ña mbəđanafta gha ta nzakwa gha kə'a ka na? ⁵ Ma tsa tan̄jatá ghəñja gha ya, ka kwalaghutá ka ta mbəđanaftá nzakwa gha ya ná, guma basatá ñuđufa Lazglafta ta tđanakta ka ta ghəñja gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, badu basafta Lazglafta ta ñuđuf ta ghəñja mnduha, ña tsanaghatani ta guma nda tvani ta inda mndu. ⁶ «Ña vlan̄tani ta nisəla inda mndu

taḡta slani maga* tsi.» ⁷ Na gwal ta gḡata ta maga skwiha ḡinadina ṇa mutsa glaku nda sgít, nda hafu ṇa kḡekedzen ya, dza'a vlanṽla Lazglafta ta nzaku nda hafu ṇa kḡekedzen ta hən. ⁸ Na gwal ta ga sidi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwi da maga ghwaḡaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hən. ⁹ Inda mndu ta maga ghwaḡaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. Na zlafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ṇa gwal ta maga skwiha ḡinadina ya, dza'a vlanṽla Lazglafta ta glaku nda sgít nda zḡaku ta hən. Na zlafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantša ya ná, haḡ Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul haḡ zlaḡa Musa da hən, dza'a rwaku hən ḡər má haḡ tsa zlaḡu ya da hən. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa zlaḡu ya da hən guli, nda tsa zlaḡu ya dza'a tsanaghata lu ta guma ta hən. ¹³ Gwal ta snatá tsa zlaḡa Musa ya a gwal ta nzakway tḡukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa zlaḡu ya gwal ta nzakway tḡukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hən ta zlaḡa Musa wu, tsaw baḡu sani, ta magay hən ta skwi manda ya ta kumə tsa zlaḡu ya. Haḡ zlaḡu da hən wu, vərḡa hahən ta nzakway ka tsa zlaḡu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna tanṽ ta maranṽta kazlay: Tsa skwi ta kumə zlaḡu ta magay lu ya ná, nda vinda ma ṇuḡufa tanṽ guli manda tsaya ṇa tanṽ. Ta ndanay hən baḡu masani kazlay: Skwi ḡina maga yu, skwi ḡina a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfida Gwaḡa ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi baḡu dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ṇa tsanaghata guma ta ghənṽ inda skwi nda ḡifa ma ṇuḡufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá zlaḡu

¹⁷ Kagha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta zlaḡa Musa, ta ghərḡaku ta Lazglafta, ¹⁸ nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi ḡina ma snanṽta ḡa ta zlaḡa Musa ka

ka, ¹⁹ nda fa ghənṽ gha kazlay: Prək i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwaḡaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, ²⁰ mnda tagha skwi ṇa gwal kul snanṽta skwi yu ka ka, mnda taghanaftá skwi ta zwani yu, kabga taghaḡif tagha Zlaḡa Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. ²¹ Mantša nzakwani, ta tagha skwi yu ṇa sanlaḡa ka ka, tagha a ka ṇa ghənṽ gha rki? Dina a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. ²² Dina a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. ²³ Ta ghərḡaku kagha ta nzakwa zlaḡa Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zlaḡu ya kay guli wa. Razanaḡ a ka ta Lazglafta nda tsa ra? ²⁴ Tsaya kəl lu ka vindafta ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwaḡa ta kaghuni ta kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a†.

²⁵ Mantša nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlaḡu katsi, ta tvani tsa tsatá fafaḡa ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafaḡa gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlaḡu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafaḡani. ²⁶ Lagha mndu kul tsaku fafaḡani ka maga skwi ta kumə zlaḡa Lazglafta ní, haḡ Lazglafta dza'a ngha tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafaḡani ra? ²⁷ Ya wya tsa mndu ya ná, haḡ lu ta tsa fafaḡa ma nzakwa mndəra tanṽ wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlaḡu. Haḡ tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlaḡu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindaṽta zlaḡa Musa da kagha, nda tsa fafaḡa gha guli. ²⁸ Vərḡa mnda la Yahuda ná, tsa ta nghaku tsakwam ya a wa. Vərḡa tsatá fafaḡa guli ná, tsa tsa lu ta nghaku miviḡani ya a wa. ²⁹ Vərḡa mnda la Yahuda ná, ma ṇuḡuf nzakwani. Vərḡa tsatá fafaḡa guli ná, ma ṇuḡuf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlaḡu ya vindaḡ lu nda vinda a wa. Vərḡa mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

3

* 2:6 Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdiḡi 24:12. † 2:24 Ngha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5.

Had mndu ta nzakway tdukwa wa

¹ Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hayhaya tsatá fafa na? ² Ndaa a nzakwani ta nghadaptá lu ta nghaynghay wu, kabga tinjal na tan vlagata Lazglafta ta gwađani. ³ Ka si kwalaghukwala sanlaha ma hən ta zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palamapalama tan ya ta nzakwa Lazglafta ka nərma ra? ⁴ Pyafa wu! Dər má ta tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata na Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«kagha Lazglafta,
ka gwađagwađa ka ta gwađa ná, nda sna lu
kazlay:

tdukwa tsa gwađa gha ya kə'a.

Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha,

fləwəđ dza'a saba ka ma gumani.»*

⁵ Ka si tsa ghwađaka skwi ta magə amu ya dza'a marantá nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tudukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwađa lamndu gwađata yu ta tsa gwađa ya. ⁶ Mantsa a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná, wa ka'a dza'a tsa guma ta ghəna mnduha na?

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá kliginjta kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi na vlantá glaku katsi, kabgawu dza'a kəl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kə'a tama? ⁸ Ka si mantsa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dina kə'a? Nu kul magə lu manda ya ta tsanavata sanlaha ta gwađa kazlay: Mantsa ya ta mna hən kə'a nda anji ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahən demdem nzanaghanza dmaku ta hən. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wu,
dər turtuk had wa.

¹¹ Had mndu nda sna ta skwi wu, had ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda tan mbədanambəda hən ta hul ta Lazglafta,

nda zada hən demdem. Had ya dər turtuk ta maga skwi dina wu,
dər turtuk had wa.

¹³ Wa tan ná, manda gunatá kulu nzakwani.

Nda ghanika tan ta nana hən ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa tan.

¹⁴ Dagala ksi'i nda naslu ma wa tan.

¹⁵ Nda tsəra səla tan na dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labə hahən ná, nda hwanzađa inda vli,

ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a hən ta tva zdaku wa.

¹⁸ Had zləna Lazglafta† da hən dekdek wa.»

¹⁹ An mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwađa zlahu ná, na gwal vla Lazglafta ta tsa zlahu ya na tan ta gwađa tsi kə'a. Tsaya tama ná, had mndu nda psaltawi ta kəma Lazglafta wu, kada snanjta inda mndu kazlay: Gaga hən ta dmaku ta kəmani kə'a. ²⁰ Tsaya tama, had mndu dza'a nzakway ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəna vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu wa. Zlahu ná, nda nza na snanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kə'a.

Zlgħay nda ɲuduf ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa

²¹ Ndana tama, marananmara Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kəl hən ka nzakway ka tdukwa mnduha ta kəmani. Tsa nzaku tdukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnanmna zlahu Musa nda la anabi guli ta gwađa ta ghəjani. ²² Tsaya tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta kəmani ya nda nza nda ma zlgħafta dər wa ta Yesu Kristi. Had ya galap Lazglafta, dər la Yahuda dər gwal kul nzakway ka la Yahuda wa. ²³ Inda tan gaga hən ta dmaku traptra hən ma snanjta sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zdananjta Lazglafta ta hudi ta hən ka mbalay, ka nanaftá hən ka gwal tdukwa ta kəmani nda ma Yesu

* **3:4** Ngha ta Zabura 51:6. † **3:18** Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

Kristi ta pligintá hən ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vla Lazglafta ɲa mtutani ta ghəɲa inda mnduha ka planatá dmakwa tan nda usani nda ma zlghafta tan ta Yesu Kristi ɲa maranta kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsa dmaku si ta magə mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul nghanja, ²⁶ ksana ksa ta ɲudufani. Manda va tsaya ta mara Lazglafta ndana guli kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsatsi, tdukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tdukwa ta gwal ta zlghaftá Yesu.

²⁷ Ka si mantasa tsi tama ní, ta mamu skwa ghuba ghən nda tsa tama rki? Had wa. Kabgawu? Kabga zlghay nda ɲuduf ɲərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlghay nda ɲuduf mutsafta mnduha ta nzata ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ɲa la Yahuda nda ghəɲa tan ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantasa nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal nda tsa fafada tan nda ma zlghay nda ɲudufa tan. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlghay nda ɲudufa tan guli. ³¹ Ma tsa zlghafta zlghaf mu ya tama guli ná, hərdin hərdə mu ta zlahu ra? Hərdin amu wu, katək ná, ɲlanafta ɲlanaf mu ta zlahu.

4

Grafta nda nzakwa Abraham

¹ Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəɲa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nahgani mutsaf tsi ma nzakwani? ² Ka si má ma slnani maga tsi mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma ranja ghubayni ta ghəɲani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlgha Abraham ta Lazglafta, tsaya* kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta ranja ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlghaftá Lazglafta nda ɲudufani klaf a ta ghəɲani ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəɲa tsa slnani ta magə tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tdukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tdukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda va tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəɲa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani dər má maga a hən ta skwi dina. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da hən, kə'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha tan, ga hən.

Rfu da gwal hərdin Lazglafta ta dmakuha tan

⁸ Rfu da mndu kul had Mgham Lazglafta ta mbəda dmakwani†.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəɲa gwal nda datsa fafada tan re, ari nda gwal kul datsaku fafada tan guli a na? Ka mu kay na: «Zlghafzlgha Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafadani re, ari tahula tsanata fafada na? Daga ta kul tsaku fafadani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafadani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlghaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafad. Ka nzaku tsa tsatá fafadani ya, ka ɲizla maranta nzakwani tdukwa ta wa ira Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafadani ya, ama ka zlghaftá hən ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta hən ka gwal tdukwa ta wa irani, manda ɲa Abraham ya. ¹² Nda nza ka dani ma gwal nda tsa fafada tan guli, ka ksafksa hən ta sada zlghay nda ɲudufa da mu Abraham ta zlghaftá Lazglafta daga ta kul tsaku fafadani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən ta gwal ta zlghafta

* 4:3 Ngha ta Zlrafta 15:6. † 4:8 Ngha ta Zabura 32:1-2.

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta ghəŋa hadik† kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta sləmən kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tdukwa ma zlghaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta mndu ya katsi ná, bətbət tsa zlghafta zlghaf lu ya, had hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmən ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakkla ta basa ɲudufa Lazglafta, ama ka had zlahu wu katsi, had sana skwi ɲa ɓlanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlghafta nda ɲuduf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmən ta mndu ya. Ka mbalay vlata tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta sləmən ya ɲa inda zivra Abraham. Nza a ka ɲa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kwenkwen wu. Nda nza guli ka ɲa inda gwal ta zlghafta nda ɲuduf manda ɲa Abraham ta nzakway ka Da mu demdem ya. ¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagha ka dani ma inda mndəra mndu\$ kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlghaf tsi nda ɲuduf. Tsa Lazglafta ya ta vranamtá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hgagaptá skwi kul had ɲa nzakwani mamu. ¹⁸ Fəglaf a lu ta ghən sizlay wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghəŋa Abraham, zlghafzlgha ta Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha*, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra gha kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwan a imani ka hda dərək wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa tan ta nzakway ka Sara ta zwan. ²⁰ Dgan a ta ghən dekdek ta ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən wu. Katək ná, zlghay nda ɲudufani ta vlantá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta sləmən ya ná, mamu nda mbraku ɲa magata guli kə'a.

²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa† tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghəŋa Abraham ndaghəŋani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghəŋa amu, ka zlghafzlgha mu ta Lazglafta ta sli'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tdukwa ta wa irani. ²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha ɲa dzata ta ghəŋa dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ɲa nzakwa mu ka gwal tdukwa ta wa irani.

5

Slərɓaptá ta zughu nda Lazglafta

¹ Ndana tama, nda nza mu ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta ma zlghafta mu nda ɲuduf. Mamu zdaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zdakatahuda Lazglafta nda ma zlghafta mu nda ɲuduf. Ta tsa zdakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghəŋa mu ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghəŋa tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya danwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay: Ta taghay ghuya danwa ta ksa ɲuduf kə'a. ⁴ Ksa ɲuduf ta klaktá ghuɓasaptá ghuya danwa. Tsa ghuɓasaptá ghuya danwa ya guli ta klaktá faftá ghən ta Lazglafta. ⁵ Ka faffa mu ta ghən ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbət wu, kabga maramanmara Lazglafta ma ɲudufa mu kə'a dvutá amu nda ma Sulkumani ya vlama tsi.

⁶ Mantsa nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul had mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa gwal dmaku ma fitik ya kuman Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghəŋani ɲa mtuta ta ghəŋa mndu ta nzakway tdukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a lavinlava ta fata ghəŋani ɲa mtuta ta ghəŋa mndu ta maga skwi ya dina. ⁸ Ka Lazglafta maramantá dvutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəŋa amu ya, ka klaktá Lazglafta ta amu ka gwal tdukwa

‡ 4:13 Ngha ta Zlrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18. § 4:17 Zlrafta 17:5. * 4:18 Zlrafta 15:5. † 4:22 Ngha ta Zlrafta 15:6.

ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəŋa amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma ɓasa ɲudufa Lazglafta kə'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka ghuma Lazglafta ná, ka slərɓaptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwanjani. Mantsa tama guli ná, ya nda slərɓa zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwanjani kə'a. ¹¹ Tsaya kwenkwen yeya a wu, ta għərɓaku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slərɓaptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwada ta ghəŋa i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəŋa haɗik nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanaghatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kɗaku Lazglafta ka vlanťá zlahu ta Musa ná, mamu dmaku ma ghəŋa haɗik. Ma fitika nzakwani ta kul haɗ zlahu ná, haɗ lu ta kulaftá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəŋa mndu, nduk ta ghəŋa gwal kul gatá dmaku manda ɲa Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəŋa dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zɗaku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi dīna ɲani ta magata ka ɲa tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlanťa Lazglafta ta zɗakatahudani ta mnduha dər má dagala dmaku maga hən mndani, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tɗukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanaghata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zɗakatahudani katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlanťa tsi ta tsa zɗakatahudani ya

ta hən, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tɗukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ɲa mutsafta tan ta hafu ɲa kɗekedzen, ɲa zay tan ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tɗukwa maga mndu turtuk ta nanaftá inda mndu ka gwal tɗukwa guli, ka plinťá tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá hən ta hafu ɲa kɗekedzen. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanatá gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tɗukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta daɓi. Ma vli sgavagha dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zɗakatahudani Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zɗakatahudani Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tɗukwa ɲa mutsa hafu ɲa kɗekedzen nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

6

Gwal nda ndi'a vgha tan nda Yesu ná, mamu hafu da hən

¹ Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gɗavata mu ma dmaku kada sgavaghata zɗakatahudani Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekdek wa! Mtugudun mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gɗəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, paɗampaɗa lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ɲa nzakwa amu guli nda lfida hafu.

⁵ Anji, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi ɲa nzakwa mu nda lfida hafu. ⁶ Dina

ka sɲaɲta mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zɲəɲaf zɲəɲa lu ta udza zɲəɲay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga ɲa zadanaɲta tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kɲanaɲta nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagha mu ka mtuta kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəɲa mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a. ⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugəɲta a guli wu kə'a. Ta haɲ mtaku nda mbraku ta ghəɲani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuktuk mtuta tsi ta ghəɲa dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka ɲa Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani. ¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, ɲina ka sɲaɲta ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu ɲa Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəgəɲta mgham ta ghəɲa na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanata skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanəɲ kuni ta dmaku ta fawayha ghuni ɲa maga dmaku. Katək ná, vɲaɲwavla ta ghəɲa ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanəɲwa fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tɲukwa nda həɲ. ¹⁴ Mantsa tama, ta haɲ dmaku nda ga mgham ta ghəɲa kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zɲakatahuda Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul haɲ mista zlahu, laghula mu dista zɲakatahuda Lazglafta rki? Mantsa a ɲəkɲək wa! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəɲa ghuni manda vu'a mndu ka snanata gwadani ná, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta gwadani ya kə'a ra? Lavinlawa ka ta nzakway ka vu'a dmaku, ɲa klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavinlawa ka ta snanata ɲa Lazglafta, ɲa naghafta Lazglafta ka mndu tɲukwa ta ghəɲa vəl snanata gha ta gwadani. ¹⁷ Rfama ta

Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana, snasna kuni nda inda ɲuɲufa ghuni ta dughwanə skwi ya ta taghu lu ɲa inda mnduha demdem, ka taghafta kuni. ¹⁸ Manda pligighunista ma dmaku, ka nuta kuni ka vu'a maga skwi tɲukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwadə mnda səla ta gwadaghunata yu ta na gwada na, kabga pəɲɲaf a kuni ta sɲaɲta wa. Ghalya ná, si zɲiɲzla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga ɲəɲaka skwiha, nda dmakuha ɲa kwal kul sna gwada da Lazglafta. Ndanana tama ná, zɲaɲwazla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tɲukwa ɲa nzakway ka gwal ta snanata ɲa Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku ná, Zɲəgaghuna a maga skwi tɲukwa wa. ²¹ Sɲəɲawu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kɲavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli ná, pligighunispla lu ma dmaku ka nuta kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsafta kuni ta nzata nda ghuɲa ma nzakwa ghuni, ɲa mutsay ghuni ta hafu ɲa kɲəkɲɛɲɛɲ ma kɲavaktani. ²³ Manda va tsaya ná, ka ta ga dmaku mndu, nisəlani ná mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta ná, hafu ɲa kɲəkɲɛɲɛɲ ya ma ndi'ata vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

7

Grafta nda nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Zwanama ɲa, nda sna kaghuni ta zlahu. ɲa kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwada na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghəɲa mndu kə'a. ² Ka graghunaf gra yu ɲa! Marakw ga mndu ná, hbaɲhba zlahu ta zə'ala taɲ ka ta ndiri zə'ala taɲ. Ala, ka mtumta zə'ala taɲ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zə'ala taɲ ya. ³ Ka ta ndiri zə'ala taɲ, ka sli'afɲa tsi ka laghwi da sana mndu katsi, hliri ta magə tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zə'ala taɲ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, ɲər sli'afha tsi ka laghu wuma ta sana mndu ná, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nzakwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zɲəɲay ná, mtumta kaghuni

guli kawadaga nda tsi, nda dga vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ɲa sana mndu, ka ɲa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ɲa magay mu ta skwi dīna ɲa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumə maya mu ná, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ɲa mu. Na tsa snan̄ta mu mantsaya, ka mamaftá mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka ksə tsa ghwadaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama ná, falau' vgha mu da zlahu, mtuguduɲmta mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Lavin̄lava mu ta maganatá slna ta Lazglafta ma lfida nzaku ta maraman̄ta Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magəgelta mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ɲa mnay tama? Zlahu ná, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka má had ka zlahu wu ná, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka má mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kə'a ná, ma sna a yu kazlay: Dmaku* ya kə'a wa. ⁸ Mantsa ya tama, ka mutsaftá dmaku ta gaganaf̄ta inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka má had ka zlahu wu ná, gratá skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala da ta kul snan̄tá zlahu ná, ta nzutá nzakwa da yu. Manda snan̄ta da ta zlahu, ka nzatá dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtutá i'i. Lazglafta ná, vlavla tsatsi ta zlahu ɲa mutsa hafu, ama ka klaghatá tsi ta i'i da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klaftá tsi ta zlahu ɲa nana i'i ka ga dmaku, ka dzihatá.

¹² Tsaw zlahu ná, sagha daga da Lazglafta. Inda gwada ya mna tsi ná, nda ghuḅa, tɖukwa nzakwani, dīna guli. ¹³ Tsaya tama ní, lavin̄lava skwi dīna ta dzihata ra? Lavin̄ a wu, dmaku katək ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klaftá tsa ɲərma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga ɲa snan̄tá kdavakta nzakwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku dəday ta daḅi, nda kdavakta ɓadzatani tani.

Mnda sɔla ná, ɲurdika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kə'a. Tsaw i'i ná, mnda sɔla yu habu dmaku. ¹⁵ Kahwathwata ná,

sna a yu ta skwi ta magə yu wu, had yu ta maga skwi ta kumə yu wu, tsa skwi ta husihata ya katək ta magə yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumə yu ya ta magə yu katsi, tsaya kəl yu ka grafta kazlay: Skwi dīna zlahu kə'a. ¹⁷ Tsa ghwadaka skwi ta magə yu ya ná, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Had skwi dīna ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kə'a, na skwi ta kumə yu ta mnay. Ta kumay yu má ta maga skwi dīna, triɖ lavin̄ a yu wa. ¹⁹ Had yu ta maga skwi dīna má ta kumə yu wu, skwi kul dīnaku kul kumə yu, ta magə yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumə yu katsi ná, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tapaf̄ta yu tazlay ma vgha da: Ka maga yu ta skwi dīna ka yu ya ná, gi ka ghwadaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya ɲudufa da ya ná, zdigihazda zlahu Lazglafta. ²³ Ama ma vgha da, ta tapaf̄tapa yu ta sana ghwadaka skwi ta lmu nda vərda skwi dīna ya ta ndanu yu. Tsa ghwadaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ Dan̄wa da ɲa da gra! Wa dza'a dgihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidifta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəɲa da ya ná, ta kumay yu ta sna zlahu Lazglafta, ama ma vgha da ya, zlahu dmaku ta laghu yu da snay.

8

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa

¹ Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha tan̄ nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəɲa i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuḅa ya ta klaptá i'i ma mbrakwa dmaku nda ɲa mtaku tani. ³ Traptra zlahu Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda sɔla ta pyaf̄ta ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwan̄jani turtuktuk ma slu'uvgha manda ɲa gwal dmaku, ɲa klagamapta ma dmaku. Nda tsaya

* 7:7 Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda səla. ⁴ Kada laviŋta mu ta nzaku manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, ɲa nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ná, tsa ɲa slu'uvgha ya ta laghu həŋ da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá Sulkum nda ghuḁa ya guli, tsa ɲa Sulkum nda ghuḁa ya ta laghu hahəŋ da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghəŋ da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuḁa katsi guli ná, kla ghəŋ da hafu nda ya da zdaku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwī da snanatá ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta həŋ, kabga haď həŋ ta sna zlahu Lazglafta wu, traptra həŋ ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, laviŋ a həŋ ta maga skwi ta zdəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, haď kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa kuni ta nzaku. Ka haď Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, ɲa Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga naghunafna Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani. Aŋ mndani dza'a mtumta kuni ta ghəŋa vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vranamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantsa tsi tama zwanama, ka dməŋ tsa nzaku ya ta amu. Dəməŋa nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Haď amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a mtaku kuni. Ala, ka zlanəŋzla kuni ta ghəŋa ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal

ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza həŋ ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, haď ta nighunista ka vu'a ɲa zləŋglay ghuni ta zləŋ wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mnay ɲa sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaf tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaf tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya đəŋwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

Nərma skwi ya faf mu ta ghəŋ tida

¹⁸ Grafgra yu kazlay: Nana ghuya đəŋwa ta ghuyə mu na ná, haď lu dza'a walaŋta gray nda tsa glaku dza'a maramaŋta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəŋiŋ Lazglafta ná, nda mndəŋ ta kzla həŋ ta tsa fitik dza'a maraŋta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəŋiŋ Lazglafta ya ná, nuna həŋ ka skwa bətbət, nda đvay taŋ a nuta həŋ mantsaya guli wu, Lazglafta ta đvaftá nzata taŋ mantsa* ya. Tsaw ta nda fa ghəŋani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinŋta tsi ta inda skwi ya zlagiginiŋ tsi, ma ga vu'a rwaku. ɲa mutsay taŋ ta glaku manda ɲa zwana Lazglafta, ɲa nzakwa taŋ flau' vgha taŋ. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta ɲizi inda skwiha zlagiginiŋ Lazglafta, ta ɓasa vgha həŋ manda marakw ta ɓasa yaku. ²³ Hahəŋ ndaghəŋa taŋ yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta ɓasay ɓasay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitika vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, ɲa nzata mu nda vərđaka falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəŋa mu mbamafta Lazglafta. Ka nda ghada nghanŋa skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ná, fəŋla a lu ta ghəŋ tida wa. Tata fay lu ta ghəŋ ta skwi ya ghada lu ta nghanŋa ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghəŋa mu ta skwi ta kul nghanŋa mu katsi ná, nda ksata ɲuduf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

* 8:20 Ngha ta Zlrafta 3:17.

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghuḅa ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka ndəḅu Sulkum kaghəṇani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda ɲizi, kul laviŋtá lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kḁavakta skwi ma ɲuḁufa mndu. Nda sna ta skwi ta kumə Sulkum ta ḁaway, kabga manda ya ta kumə Lazglafta ta ḁawa Sulkum da tsi ta skwi ɲa gwal ta nzakway ka ɲani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: Ɗa ḁinakwa taŋ mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ɲa gwal ta ḁvuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya, ghadughada ta nanaftá həŋ ɲa gara vgha nda zwanani, ɲa nzakwa tsa zwanani ya ka zumali mataba ndəghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahəŋ ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahəŋ nanaf tsi ka gwal tḁukwa ta wa irani. Tsa hahəŋ nanaf tsi ka gwal tḁukwa ta wa irani ya, tsa hahəŋ ya vlan tsi ta glaku ta həŋ.

Dvuḁva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantša tsi, nu ta ɲa mnay mu ta ghəṇa tsaya tama? Ka si ɲa mu Lazglafta ya ní, wa dza'a dzaŋtá kəma nda amu na? ³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu dem-dem. Wa kə'a dza'a kwal kul vlamatá inda skwi kawadaga nda tsatsi tama? ³³ Wa dza'a tsaftá skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Haḁ mndu wa. Lazglafta ta hlaftá həŋ ka gwal tḁukwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a laviŋta ksutá həŋ ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda ḁvuta ya ḁvu Kristi ta amu na? Ghuya ḁaŋwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pḁa lgut re, nzaku ta wa hḁak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghəṇa gwada ta kagha ta kəl ɲni ka nzakway ta wa hḁak inda fitik.

«Ta kəl lu ka ngha aŋni manda tuwakha ta klə lu ta tumbła† kə'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, fərtapfərtə amu ma zatá ghwa, nda ma mndu ya ta ḁvutá amu. ³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: Dər má mtaku tsi, dər má nzata nda hafu tsi, dər má duhwalha Lazglafta tsi, dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta luwa tsi, dər má nzaku ndanana tsi, dər má nzaku ta kəma a tsi, ³⁹ dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghəṇa haḁik a tsi, dər má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, dər ma skwi kighkigh zaghutani da ghuvata haḁik tsi, haḁ sana skwi zlaganap Lazglafta nda zliga dza'a dgamata nda tsa ḁvu ya ḁvu Lazglafta ta amu, maramaŋ tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu kə'a.

9

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

¹ Kahwathwata na gwada dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa ḁa a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana ḁa guli ta mniḁata Sulkum nda ghuḅa. ² Ta kuzliha kuzla ta ɲuḁufa ḁa katakata, nda ɲra ɲuḁufa ḁa inda fitik, ³ ta ghəṇa zwanama ḁa ta nzakway ka mndəra ini. Ta dər ma Ksi'afṫa Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanaftá tsi ta hahəŋ, ka yu. ⁴ La Isra'ila həŋ. Hahəŋ nanaf Lazglafta ka zwanani, hahəŋ maranaŋ tsi ta sgitani, nda hahəŋ dzrafta tsi ta wi, hahəŋ vlan tsi ta zlahu, hahəŋ maranaŋ tsi ta tvi ká həŋ da tsəlḅu ta kəmani, hahəŋ tanaf lu ta imi ta sləməŋ, ⁵ dzidziha taŋ gwal kulaŋ lu, nda tvi slu'uvgha guli ná, ma mndəra taŋ saba Kristi. Tsatsi ta hemanatá inda skwi dem-dem. Zləzlvama ɲa ḁəkḁək ta Lazglafta. Ka nza tsi mantša.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwada Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka vərḁa la Isra'ila wa. ⁷ Guli ná, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mndəra Abraham a ta nzakway ka vərḁa zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak* dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghəṇa tsa gwada ya na: Zivir ya yagap lu nda ma slu'uvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya

† 8:36 Ngha ta Zabura 44:23. * 9:7 Ngha ta Zlrafta 21:12.

yagap lu nda ta tva dzratawa Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwađa ta ta ta imi ta sləmən mnə Lazglafta ya: «Ta vraktá yu kdəghalam mandana luwa ná, nda zwan† ta ghuva Sara,» ka'a.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanatá tsi ta mbuhwali. ¹¹⁻¹² Ma kdə lu ka yatá tsa zwaniha ya, ka Lazglafta nda Rabika mantša: «Mali dza'a ndəba dzvu da sagən,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka snan̄ta tan̄ ta skwi dīna nda ya kul dīnaku nda tsa ta luta tsa gwađa ya wa. Nzan̄za tsa skwi ya mantša kada nzakwa skwi ta kumə Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbafl̄u ya ná, n̄a nzakwani manda ya ta kumə Lazglafta hgafta lu, ta vəl magatani ta sl̄na a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlan̄tá Isuwa‡,»
ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tudukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantša ya a dekdek wa. ¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dīna ta mndu ya ta kumə yu ta maganatá skwi dīna. Ta taway yu ta hidahida ta mndu ya ta kumə yu ta tawatá hidahida tida\$ guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbafl̄ zba Lazglafta ta mndu ná, ta vəl kumafta maya tsa mndu ya a wu, ta vəl magatani ta sl̄na a guli wa. Lazglafta tani ta dvafta maganatá skwi dīna, ka'a. ¹⁷ Wya ka Lazglafta mnanatá Fir'awna, ka vindaftá lu ma defteri: «Faffa yu ta kagha ka mgham n̄a maravata mbrakwa dā ta kagha, nda ya n̄a tin̄tá hga dā ta ghən̄a hadik* demdem.» ¹⁸ Mantša ya tama ná, ta magay Lazglafta ta skwi dīna n̄a mndu ya kuman̄ tsi, ta tən̄jay ta n̄udufa mndu ya kuman̄ tsi guli.

Manda ya kuman̄ tsi ta maga Lazglafta ta sl̄nani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka n̄a dā kazlay: Ka si mantša ya tsi, kabgawu ta kəl Lazglafta ka mnay, magamaga kuni ta dmaku kə'a nda mnduha tama ba? Tsaw

waya dza'a lavin̄tá kwalaghutá skwi ya kuman̄ Lazglafta na? ²⁰ Kagha mnda sēla, wa hga gha n̄a zl̄rdā ya kuman̄ Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda r̄bisl̄ n̄a mndu ya ta tsafta kazlay: Kabgawu kəl ka ka tsaftá i'i mandana na kə'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafta huzla ya a ta lavin̄ta maga skwi ya kuman̄ tsi nda tsa r̄bisl̄ ya ra? Nda va tsa r̄bisl̄a turtuk ya, lavin̄lava ta tsatsaftá huzla ya n̄a maga sl̄na nda tsi badu gwađa, nda ya n̄a maga sl̄naha badu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kuman̄ta Lazglafta ta maran̄tá basata n̄udufani, nda maran̄tani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksatá n̄uduf katakata ta ghən̄a gwal nda fa n̄a zwaduta ma basata n̄udufani ya ní, nu n̄a gha mida tama na? ²³ Mantša ya kuman̄ta Lazglafta ta snan̄ta mnduha ta glakwa sgitan̄i n̄a gwal tawa tsi ta hidahida ta hən̄, tsa gwal ya thanaf tsi n̄a lami da sgitan̄i ya. ²⁴ Ama tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya:

«Mnduha dā kuni,
ka yu dza'a hga gwal kul had ka mnduha dā.

Gwal d̄vu yu kuni,
dza'a hga yu ta gwal si kul d̄vuta yu.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta hən̄,
“mnduha dā a kuni wu” kə'a ya, ma tsa vli ya dza'a hga lu ta hən̄ ka Zwana Lazglafta nda hafu‡.»

²⁷ Ka Isaya nda n̄ani klan̄tá lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Dər manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba tan̄. ²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghən̄a hadik demdem, had dza'a laghw̄i da gərdaku wu‡,» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má p̄dama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná,
má nda nza mu manda luwa Suduma, má nuna mu manda luwa Gwamura\$ guli,» ka'a.

† 9:9 Ngha ta Zlrafta 18:10-14. ‡ 9:13 Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3. § 9:15 Ngha ta Sabi 33:19.

* 9:17 Ngha ta Sabi 9:16. † 9:26 Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25. ‡ 9:28 Ngha ta Isaya 10:22-23. § 9:29 Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlghay nda nɔdɔf

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zban a hahən ta nzakway ka gwal tɔukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsaftá hən ta nzakway ka gwal tɔukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda nɔdɔf. ³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbanzba hahən ta magatá skwi ta kumə zlahu, ɲa nzakway ka gwal tɔukwa ta wa ira Lazglafta, triɖ traptra hən ta magatá tsa skwi kuman zlahu ya. ³² Kabgawu kəl la Isra'ila ka trapta na? Kabga zban a hən nda ma zlghay nda nɔdɔf wu, nda ma magatá skwi kuman zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahən. Ka dzuntá tuthun ta hən «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna,
pala ya dza'a zlambanaptá mnduha.
Mndu dza'a zlghafta ná,
haɖ dza'a pghanaghatá hula wu* kə'a ya.

10

Turtuktuk Lazglafta ɲa inda mndu

¹ Zwanama dá, skwi ta kumə yu ma nɔdɔfa dá ná, ta kumay yu ta mutsafta la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta magə yu ta du'a ta ghəɲa tan da Lazglafta. ² Nda sna yu kazlay: Ta zbay hən ta Lazglafta nda nɔdɔfa tan kə'a, ama sna a hən ta vərɖa tvi wa. ³ Sna a hən ta tvi ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tɔukwa ta wa irani wa. ɲa tan ɲa tan ma zba tva nzaku tɔukwa ta wa ira Lazglafta ta magə hən, ka kwalaghutá hən ta tsu'aftá tsa tvi ta kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tɔukwa ta wa irani ya. ⁴ Tsaya tama ná, kɖanakkɖa Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ná, nanaf na Lazglafta ta hən ka gwal tɔukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlghafta nda mba

⁵ Ka vərɖa Musa vindafta ta ghəɲa tva nzaku ka mndu tɔukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kɖanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu* ná, dza'a mbaku nda

mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəɲa tva nzaku tɔukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda nɔdɔf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata haɖik da klagatá Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sli'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəɲa tva nzakw tɔukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagha gwada Lazglafta, ma wubisima gha nza-kwani, nda ya ma nɔdɔfa gha† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlghay nda nɔdɔf ya ta mnə ɲni ɲa mnduha. ⁹ Ka mnanɲma ka nda wa gha kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlghafzlgha ka guli ma nɔdɔfa gha kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlghafta nda nɔdɔf ta nuta lu ka mndu tɔukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mniginta nda ma wubisim guli ta mutsafta lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlghafta ná, ta haɖ hula ta ghəɲani wu‡» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta haɖ dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek yeya kə'a wa. Inda tan demdem, Mgham turtuk Mghama tan, ta vla zɖaku katakata ɲa inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbaku§ kə'a.

¹⁴ Ka zlghaf a hən wu, kinawu ka hən dza'a hwayanavata tama, kinawu ka hən dza'a zlghaftá mndu kul snanɲa hən ta gwada ta ghəɲani? Kinawu ka hən dza'a snanɲá gwada ta ghəɲani guli ka haɖ mndu ta mnananɲá hən? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnanɲa ka ghunaf a lu ta hən guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha ɓa ta wadahaata vgha mndu ta ghəɲa gwal ta klədanaghatá Lfiɖa Gwada* ta hən kə'a. ¹⁶ Tsaw inda tan a ta snatá tsa Lfiɖa Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama dá! Wa ta zlghaftá tsa gwada mna ɲni† ya? ka'a. ¹⁷ Mantša ya ná, ma snanɲá gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlghay nda nɔdɔf. Tsa gwada snan lu ya guli ná, gwada

* 9:33 Ngha ta Isaya 28:16. * 10:5 Levitik 18:5. † 10:8 Vrafta ta Zlahu 30:12-14. ‡ 10:11 Isaya 28:16. § 10:13 Yuwel 3:5. * 10:15 Isaya 52:7. † 10:16 Isaya 53:1.

Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snan a tama rki 6a? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na:

«Snavasna hga tan ta inda ghəŋa hadik, 6ha6ha lwa tan guli ta slrəŋa luwa‡,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa ghadata mnata guli na:

«Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda,

dza'a famfa yu ta kaghuni da 6asa ɲuduf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snantá sana skwiš ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwađa kul raku ka mnayni guli na:

«Slafsla gwal kul psantá i'i, ta i'i, maravamara yu da gwal kul dawantá i'i guli,

ka Lazglafta*,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghəŋa la Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzva da ɲa tsu'a gwal kwisa ghəŋa tan,

sna a hən ta gwađa da mndu ya wu‡,» ka'a.

11

¹ Vzinɣza Lazglafta ta mnduhani tama rki na? ka yu guli. Mantsa ya a guli wa. I'i guli ná, la Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabə nda ma mndəra la Benzamen yu guli.

² Vzin a Lazglafta ta mnduhani ya zbu tsi daga ghalya wa. Havakwahava ta skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta ta ghəŋa Iliya, ma fitika tawayni ta taw da Lazglafta ta ghəŋa la Isra'ila, ka'a na: ³ «Mghama da! Pslapsla hən ta la anabi, ka zlazlɪntá hən ta gwirha gha. I'i turtukwa da ta pɔata, ta psa i'i hən guli ɲa dzata*,» ka'a ya. ⁴ Ama waka Lazglafta zlghanaftawani? «Tateke'a mnduha da dambu' ndəfəŋ pghaghu yu, gwal kul walaŋta tsəlɔata ta kəma ba'al‡,» ka'a. ⁵ Ndanana guli ná, teke'a pɔakwa mnduha hutsekw zabap Lazglafta ma zɔakatahudani. ⁶ Ka si nda ma zɔakatahudi tsi, nda ma magatá slna a tsa tama wa.

Ka má mantsa a tsi wu, ma nza a tsa zɔakatahudi ya, ka zɔakatahudi wa.

⁷ Nu klatá ghəŋa tsa gwada ya tama? Tsa ta psə la Isra'ila ya ná, mutsaf a hən wu, ama gwal ɔagap Lazglafta ná, mutsaf-mutsa hahən. Təŋanaftəŋa sanlaha ta ghəŋa tan. ⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Niŋna Lazglafta ta hən dlufur, ka razlɪntá ira tan, ka dərzɪntá sləməŋa‡ tan kulam gitana kə'a. ⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya tan ka dəɔla tan,

ka kadəŋ ɲa tan,

ka tuthun ɲa tan nda ya ɲa ghuzla iri ɲa tan.

¹⁰ Ka ghulpghulpa ira tan ɲa kwala tan nghanťá vli,

ka gɔavata hən nda ɲatá hulš!» ka'a.

¹¹ ɲa dekdek zlambuta hən tama rki? ka yu guli. Mantsa ya a wa. Ma tsa zlambuta zlambu hən ya kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka mutsaftá mbaku, ɲa gagaftá hən da draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlam-bakwa tan ya ta skwi dɪna ta ghəŋa hadik, klanakkla tsa hta ta hən ya guli ta skwi dɪna ta gwal kul nzakway ka la Yahuda katsi, kighkigh dza'a nzakwa tsi bađu vravakər inda la Isra'ila tama?

Tva mbakwa gwal kul had ka la Yahuda

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwađa yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ta ghərɔaku yu ta tsa slna da ya, ¹⁴ ɲa sli'anaftá ɲudufa zwanama da ɲa draku ka má ta magaku tsi ɲa mbanaftá sanlaha mataba tan. ¹⁵ Ma tsa wudɪnta Lazglafta ta hən ya, slərɔapta Lazglafta ta zughu matabani nda hamata mnduha ta ghəŋa hadik. Ka si mantsa ya tsi, kinawu kə'a dza'a magaku bađu tsu'uglafta Lazglafta ta hən? Sabə ma mtaku ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka tanťana tsa'atá skwa zay, vlanťá Lazglafta lu ná, pɔakwani guli* ná, ɲani ya. Ka ɲa Lazglafta slrəŋa fu ná, ɲani zligimaha tsa fu ya guli. ¹⁷ Ka ɔatsanaghutá lu ta zligimaha fwa zaytun ya ta hvə lu nda

‡ 10:18 Zabura 19:5. § 10:19 Vrafta ta Zlahu 32:21.

* 10:20 Isaya 65:1. † 10:21 Isaya 65:2. * 11:3 1 Mghamha 19:10, 14. † 11:4 Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10, 18. ‡ 11:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya

6:10. § 11:10 Zabura 69:23-24. * 11:16 Ngha ta Mbsak 15:19-21.

hva, ka tsaktá ya ma mtak ndi'af ta tida. Kagma mndu kul nzakway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytun ma mtak ka. Kagma tsa ndi'af lu ta dughwanani ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrəŋa tsa fu ya ta mutsə kagma. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma ghər6ə kagma ta ghər6aku ta ghəŋa tsa zligimaha ya. Ka ta ghər6aku ka katsi, dina ka snan̄ta gha ta kagma a slrəŋani wu, ta tsa slrəŋ ya nzafta kagma kə'a.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Datsin̄ nda datsa a lu ta zligimahani, ka ndi'af ta i'i ra kə'a? ²⁰ An̄ mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghəŋa kwala tan̄ kul zlgħafta nda n̄d̄uf, datsin̄ta lu ta hahəŋ, ama kagma, ma zlgħay nda n̄d̄uf gha nzafta kagma nda ndi'atá vgha tida. Ma laghu ka da ghər6aku, zləŋa ta Lazglafta. ²¹ Ka si zlan̄a a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvə lu nda hva ya wu katsi ní, kagma yeya dza'a zlaghata tsi ka zlgħaf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Dagala zdaku da Lazglafta, dagala sidi da tsi guli kə'a. Ta sidi nda gwal ta zlambuta, ama nda kagma ná, mamu zdakwani ka dihavadiha ka ma tsa zdakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsin̄ta lu ta kagma guli.

²³ Manda va tsaya hahəŋ guli, ka gdava a həŋ ma tsa kwala tan̄ kul zlgħafta nda n̄d̄uf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanaf̄ta həŋ ta vla tan̄. ²⁴ Ka si kagma, nzakwa fwa zaytun ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anaf̄ta ta fwa zaytun ya ta hvə lu nda hva ka katsi ya ní, hahəŋ ta nzakway ka fwa zaytun ta hvə lu nda hva nzakwa tan̄ yeya, dza'a kwal lu kul ndi'iglanaf̄ta ta va tsa dughwanani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

²⁵ Zwanama da, va a yu ta nzakwa ghuni kul snan̄ta difatá skwa Lazglafta wu, da klaftá kuni ta ghəŋa ghuni ka gwal nda difil ma ghəŋa tan̄. Gdavgda sanlaha ma la Isra'ila nda tən̄atá ghəŋ, ha ka sli'adaghata nekwata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta. ²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na: «Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna,

ŋa hlin̄tani ta kwal kul sna gwada ma n̄d̄ufa mndəra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klaghukla yu ta dmakwa tan̄, tsaya dza'a nzakway ka dzratawa da nda hən̄†,» ka'a.

²⁸ Ta ghəŋa skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza həŋ ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghəŋa gwada ta zabatani, d̄vud̄va lu ta həŋ ta gwada ta dzidziha tan̄. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, had̄ ta mbədglanaf̄ta wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta tan̄ ta snatá gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahəŋ ta snatá gwada, ka nzaku tsi ka skwi ŋa mutsafta tan̄ ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya. ³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta həŋ demdem.

Di'in gwada ta Lazglafta

³³ Di'in gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snan̄tá skwani ná, laviŋ a lu ta slin̄ta wa. Wa dza'a laviŋtá tsislaptá skwi ya kura Lazglafta na? Malaghumala skwi ya ta magə tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta laviŋta snan̄tá ndana Lazglafta na?

Wati ma mndu ya ta vla hidaku ŋani na#?

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlan̄tá skwi ta Lazglafta,

ŋa faftani ta ghəŋ ta vranamta na\$?» ka'a.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ŋani inda skwi. Ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekeden̄. Amin!

12

Lfida hafu ma Kristi

¹ Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba ghunata dzvu. Vlan̄wavla ta ghəŋa ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghəŋ nda hafu mida, nda ghu6a ta zdəganata. Tsaya vərđaka tva tsəl6ay ghuni

† 11:27 Isaya 59:20-21. ‡ 11:34 Isaya 40:13. § 11:35 Ngha ta Ayuba 41:3.

ta tsəlbu ɲani. ² Ma ksə kuni ta sada mnduha ma na ghəɲa hadik na, zlanɲa Lazglafta ka mbəɖaghunafta tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada laviɲta kuni ta tsatsaftá skwi ta kumə Lazglafta, skwi ya ta dínuta, ta zdəganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zdakatahudi zdidin Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay ɲa inda kaghuni ná, ma klaf dər wa ta ghəɲani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dər wa ka klafkla tsi ta ghəɲani, ka gray nda slna zlghay nda ɲuduf ya vlanɲ Lazglafta. ⁴ Inda mndu ná, tsuhmbura vgha turtuk nzakwani, tsa vgha ya guli ná, nda ndəgha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli ná, nana ndəghata amu na ná, tsuhmbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zdazda Lazglafta ta hudi ka dagamaftá slna ɲa magay mu manda ya kumanɲ tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlanɲ Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlanɲ Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf ɲa maganata slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi ɲa mndu vlanɲ Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi ɲa tanɲ. ⁸ Ka vla mbraku ɲa mnduha vlanɲ Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya ɲa tanɲ. Ka muvla vlanɲ Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madər mistani. Ka nzaku ka mali ta ghəɲa sanlaha vlanɲ Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlanɲ Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmətət ka kuni dɲuvustá vgha ghuni, ma magə kuni ta madgwirmadgwir. Ka husaghunahusa inda ghwadaka skwi. Nafwa vgha ta skwi dína. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni dɲuvustá vgha ghuni mataba ghuni. Navawaɲa ta tinlaghuta vlanɲta glaku ta sani ta ghəɲa ghuni. ¹¹ Kwatskwats ka kuni, ma yadi kuni ta yadi, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghəɲa ghuni. Ksawaksa ta ɲuduf ma ghuya danɲa. Ndi'awandi'a ka maga du'a

ma zlanɲ kuni. ¹³ Dguvuswa dga ta skwa ghuni nda gwal zlghay nda ɲuduf ta pday. Tsu'awatsu'a ta matbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghəɲa gwal ta giri ɲa ghuni. Dawawa tfawi ta ghəɲa tanɲ, ma ksi'i kuni ta həɲ. ¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu. Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli. ¹⁶ Hmətət ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani. Ma zbə kuni ta gla ghəɲ. Magawamaga ta skwi ya ta nghə lu kul had hayhayani. Ma klaf kuni ta ghəɲa ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta ɲaslu nda ɲaslu ta mndu. Zbawa maga skwi dína ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi ɲa nzata nda zdaku nda inda mndu ná, magawamaga ta kdavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama da, ma planam kaghuni ka ghəɲa ghuni ta ɲasla mndu, zlanɲwazla ta basa ɲudufa Lazglafta. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «i'i dza'a planamtá mndu, i'i dza'a vranamta*,» ka Mgham Lazglafta mnata. ²⁰ Katək na, «ka ta kuzlanɲkuzla maya ta ghuma gha katsi, vlanɲvla ta skwi ɲa zay, vlanɲvla ta imi ɲa say. Ma tsa maganata gha mantasa ya ná, nda nza manda skwi ta hanzanaghatá lanzəɲa vu ka ta bdəmani†.» ²¹ Ma zlanɲa ka ta ghəɲa gha ka gay ɲaslu ta mgham ta ghəɲani. Katək ná, maga kagha ta skwi dína ɲa ɲraptá ɲaslu.

13

Sna gwada da ɲumna

¹ Ka haninɲhana inda mndu ta ghəɲ mista ɲumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlanɲta həɲ, Lazglafta ta fata ɲumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghəɲ nda ɲumna ná, tənanaftəɲa ta ghəɲ ta ghəɲa zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta tənanaftá ghəɲani guli ná, dza'a klanakkla ta danɲa ta ghəɲani. ³ Had gwal ta maga skwi dína ta zləɲa ɲumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zləɲay. Ta kumay ka ta kwal kul zləɲa ɲumna ki'e? Ala maga ta skwi dína, dza'a rfaghagha rfa. ⁴ Nda nza mnda ɲumna ka mnda maganata slna ta Lazglafta ɲa kata kagha. Ala, ka ghwadaka skwi

* **12:19** Vrafta ta Zlahu 32:35. † **12:20** Ngħa ta Mahdihdi 25:21-22.

ta magə ka katsi, zləŋa, kabga ka bətbət a ta kla tsi ta budgwani wa. Ma tsa nzakwani ka mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ɲa marantá basa ɲudufa Lazglafta ɲa planamtá inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganatá ghəŋ mistani. Ta ghəŋa zləŋa ghuya danwa yeya a wu, ta daslay dər amu ma ghəŋa mu.

⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta tskay ya guli ná, Lazglafta ta pghatá həŋ ɲa magay tan ta tsa slna ya dina. ⁷ Vlanwawla ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta ranja həŋ: Plawa dzumna ɲa gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ɲa gwal ta tska dzumna huzla. Zləŋawazləŋa ta gwal ta raku ka zləŋay ghuni, vlanwawla ta glaku ta gwal ta raku ka vlanja ghuni ta glaku ta həŋ.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf dməŋa mndu ta kaghuni. Ba dməŋa dʋutá sani nda sani yeya katsi gdavata. Mndu ta dʋutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pdakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həŋ ma tsa gwadā ta mnay kazlay: Dʋudʋa ta mnda səla manda va ghəŋa gha* kə'a ya. ¹⁰ Had dʋu ta maga ghwadaka skwi ɲa mndu wa. Dʋu ta dzanaghata ghəŋa zlahu.

Nzata hzleŋa ka kzla sagha Kristi

¹¹ Navawana, kabga nda sna kaghuni ta na fitik mida lu gitana na. Fitika sli'afra ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mantse ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlghafta mu. ¹² Nda dga rvidik, ndusa tsadakwa vli. Slurtingmaslurta ta slna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta nghanatá tsuwadək. ¹³ Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi gifik. Zluŋmazla ta mblitá skwi nda ghuyaku. Zluŋmazla ta sli'insli'ing nda hliri. Zluŋmazla ta zlərdawi nda draku. ¹⁴ Sudavawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta ghəŋ ka maga skwi ta zdəganata slu'uvgha.

14

Ma laghu kuni tsa guma ta mndu

¹ Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlghay nda ɲuduf, ma vzə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. ² Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma ɲani ma zlghay nda ɲuduf. Ama mndu ya nda hta zlghay nda ɲudufani ya guli ná, masu'ata yeya ɲani ta zay. ³ Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul had ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta ghəŋa mndu ta zay guli, kabga tsu'aftsu'a Lazglafta. ⁴ Wa kagha ɲa tsay kagha ta guma ta kwalva sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zləmba a tsi, nghanatá danahəgani tsaya. Zləmbuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

⁵ Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk həŋ, ka sani nda ɲani. Dina ka snanja dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. ⁶ Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagharfa ta Lazglafta ta ghəŋani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. ⁷ Had mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ɲa ghəŋani wa, had mndu ta mtaku ka ɲa ghəŋani guli wa. ⁸ Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ɲa Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ɲa Mgham Yesu ta mtakwa mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu, ɲa Mgham Yesu mu. ⁹ Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ɲa nzanaghata ta ghəŋa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. ¹⁰ Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta ghəŋa zwanama gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwanama gha na? Wya dza'a laghala inda amu dem-dem ta kəma Lazglafta ɲa tsamaghatani ta guma. ¹¹ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata,

* **13:9** Ngha ta Sabi 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18. * **14:11** Ngha ta Isaya 45:23.

dza'a saghasa inda mndu tsəlbata ta kəma
da.

Inda tan dza'a mnay həŋ nda wa tan ka-
zlay: I'i Lazglafta* ka'a.»

¹² Mantsa ya tama ná, inda amu dza'a
mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu
ŋa Lazglafta.

Dina a zləmbiŋtá zwaŋama wa

¹³ Ma tsəglə mu ta guma ta ghəŋa sani nda
sani mataba mu. Katək ná, dina ka ndanay
dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka
skwa tuthun da zləmbiŋtá yu ta zwaŋama
da kə'a. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha da nda Yesu
Kristi ná, nda sna yu tsidiŋ kazlay: Haŋ
sana skwi kul ghuḡaku wu kə'a. Ama nda
nza tsa skwi ya kul ghuḡaku ka ŋa mndu ta
klafta ka skwi kul ghuḡaku. ¹⁵ Ala, ka ma
skwa zay ta zə ka dəmanafta ka ta ŋudufa
zwaŋama gha katsi, dvu a ka nda tsa wa.
Ma zləmbiŋ ka ta zwaŋama gha nda ma
skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi
ta ghəŋa tsatsi guli. ¹⁶ Yaha tsa skwi klaf
kagha ka skwi dina da kagha ya da nzak-
way ka skwi ŋa raza kagha. ¹⁷ Tsaya ná, nza
a ga mghama Lazglafta ka gwada ta skwi ŋa
zay nda za, nda gwada ta skwi ŋa say nda
sa wa. Nda nza ŋa gwada ta nzaku tdukwa,
nda zdaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda
ma Sulkum nda ghuḡa. ¹⁸ Ka mantsa ya
ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná,
dza'a zdəganazda ta Lazglafta, dza'a rfay
mnduha guli.

¹⁹ Mantsa ya tama ná, ŋavamaŋa ka zba
skwi ya dza'a klaktá zdaku nda ya ŋa ŋla
guyatá ghəŋa mu. ²⁰ Ma badziŋ ka ta ma-
gatá slna Lazglafta nda gwada ta skwa zay.
Kahwathwatani ná, haŋ sana skwi ŋa zay
nda za kul ghuḡaku wa. Ala, ka si dza'a
zləmbiŋzləmba tsa skwa zay ya ta zwaŋama
gha katsi, Zlanzla, ma zə ka. ²¹ Skwi ta
raku ná, zlanzla ta maga skwi ya dza'a
zləmbiŋtá zwaŋama gha. Dər za slu'i tsi, dər
sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda
skwi ya graf kagha, ŋamŋa gha ma ghəŋa
gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa.
Mndu ya ta kuratá maga skwi dina kul
dgaŋtá ghəŋ ta ghəŋani ná, rfu da tsa mndu
ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəŋ ta ghəŋa skwi

ya ta zə tsi ná, ksuxsa guma Lazglafta ta tsa
mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snaŋ tsi
wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəŋ
ná, dmaku ta magə lu.

15

Ksa sada Kristi

¹ Na amu nda mbra ma zlghay nda
ŋuduf na ná, katanŋa kata ta gwal nda
hta mbrakwa tan. Ma laghu mu da zba
skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi
ta zdəganatá mnda səla ŋa katanŋa həŋ ŋa
ŋlakwa tan ma zlghay nda ŋuduf. ³ Kristi
ná, zbaŋ a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata
wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera
Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha
ta kagha ya ná, ta i'i dədafta tsi*,» ka'a.
⁴ Tsaw inda skwi ya vindaf lu ma deftera
Lazglafta manda ghalya ná, vindafvinda lu
ŋa gunamatá sləmən, kada nzakwa mu nda
fata ghəŋ ta Lazglafta, ma ləa ŋuduf nda
ksa ŋuduf ya ta mnamata gwada Lazglafta.
⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta ləa ŋuduf ŋa
mndu nda ksa ŋuduf ŋa mndu ta nzaku
nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay
ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantsa ya, ŋa
zləzlvay ghuni nda ŋuduf turtuk, nda lwi
turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama
mu Yesu Kristi.

Ŋa inda mndu na Lfida Gwada

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda
sani, ŋa vlanŋa glaku ta Lazglafta, manda
ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni
ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa
Yesu Kristi maganatá slna ta la Yahuda ŋa
marananŋa həŋ kazlay: Tdukwa Lazglafta
kə'a, ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi ya tanaf
Lazglafta ta imi ta sləmən ta dzidziha tan.
⁹ Sasa guli ŋa zləzlvay gwal kul nzakway
ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəŋa tawa
hidahidani manda ya nda vinda ma deftera
Lazglafta kazlay:
tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvə hga gha
mataba gwal kul nzakway ka la
Yahuda,
ŋa fay da ta laha vla glaku ŋa hga gha† kə'a
ya.

¹⁰ Ka gwada Lazglafta mnata guli na:

* 15:3 Ngha ta Zabura 69:10. † 15:9 Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50.

«Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta[‡],» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na:

«Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, zləzlvawa Mgham Lazglafta.

Ka zləzlvā inda mndəra mndu ta Lazglafta[§],» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda nani guli na:

«Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay, nja gayni ta Mgham ta ghəna la Grek, nja nzakwa la Grek nda fatá ghəj tida*,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəj ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zdaku ma zlgħay ghuni nda njuduf, kada nzata kuni nda fata ghəj nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama ḁa, grafgra i'i kaghəna ḁa kazlay: Nda fa vgha ghuni nja maga skwi ḁina, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snanṭa, nda sna kuni ta tva vlurvá hiḁaku kə'a. ¹⁵ An mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagħa dva yu ma sana vliha taghəna sana skwiha nja havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantsa ya ná, kabga zḁidinjḁa Lazglafta ta huḁi, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i nja mna Lfida Gwadani, nja nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlan lu ta zḁəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghuḅa ta nanaftá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranṭa Lazglafta.

¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəna ḁa ma Yesu Kristi, ta ghəna slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Haḁ yu ta walanṭá mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nja nzakwa tan ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada ḁa, nda nza nda ma slnaha ḁa. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəməzəma nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zlraf ma luwa Uرسالima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya

ka lagħwi dikw ta haḁika Iliri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snanṭá mnduha ta gwada ta Kristi yeya kumta maya ḁa ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá nja sana mndu ta magata. ²¹ Mantsa ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

«Dza'a nghanṅgha gwal ta kul walanṭa lu ta mnananṭá gwada tida ta hən.

Dza'a snanṣna gwal ta kul walanṭa lu ta snanamṭá[†] hən guli kə'a.»

Gwada Pwal ta ghəna sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə ḁa kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kḁinṅḁa yu ta slna ḁa ma tsa luwaha ya. Nda kḁa fitika ḁvafta ḁa ta lagħa ḁa kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta haḁika Ispay ya ná, dza'a lagħala yu ḁa nzḁavata ḁa kaghuni, nja sli'afta ḁa hada ka dza'a, nja katihata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda sli'a yu ḁa luwa Uرسالima. Ta klanṭá katu ya katan lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlgħay nda njuduf ta haḁika Mekaduniya nda ya ta haḁika Akaya ná, kurakura hahən kaghəna tan ta tskaftá skwi nja katanṭá gwal ka pḁu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Uرسالima. ²⁷ Hahən kaghəna tan ta kurata katanṭá hən. An mndani, ka dmən nzakwani má ta hən kabga katanṅkata la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantsa ya guli ná, nda ra ka katanṭa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahən nda skwiha ma ghəna haḁik ta htagħuta ḁa hən. ²⁸ Dgata ḁa ta vgha nda tsa skwi ya, grafgra yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaḁ lu ta hən ya ḁa dzva tan kə'a ya, sli'afta ḁa tsa ka dza'a ta haḁika Ispay, nja lagħa ḁa nda ḁa kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagħa dza'a lagħa yu ḁa kaghuni ya ná, dza'a lagħa nda tfatawa Kristi katakata yu ḁa kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama ḁa, ma nzakwa ndi'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma ḁvu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndəḁa dzvu yu ḁa kaghuni njavawa nja kawadaga nda i'i ma maga ḁu'a ḁa Lazglafta nja katihata.

³¹ Magawa ḁu'a ḁa Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul snanṭá Yesu ta haḁika

[‡] 15:10 Nghan ta Vrafta ta Zlahu 32:43. [§] 15:11 Nghan ta Zabura 117:1.

* 15:12 Nghan ta Isaya 11:10. [†] 15:21

Nghan ta Isaya 52:15.

Zudiya, nda ya ɲa tsu'afta mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə yu ɲa taŋ na. ³² Mantsa ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a ɓhadaghaɓha yu nda rfu da kaghuni, ɲa mbi'apta da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantsa ya.

16

Ga zgwa Pwal

¹ Ta kumay yu ta sɲaŋta ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə tsi ma luwa Saŋkre. ² Ka ɓhadaghaɓha tsi da kaghuni, ka tsu'afta kuni manda ya ta raŋta mnduha Lazglafta. Ka katanja kuni ma skwi ya zbaŋ tsi ta katanja ghuni. Tsatsi guli ná, dagala mnduha katana tsi, katihakata ta vərda i'i kaghəŋa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksə ɲni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda həŋ ya. ⁴ Kərdakərda htsiŋa taŋ mista da, ɲa mbadiftá i'i. I'i nda ghəŋa da yeya a ta rfa həŋ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa həŋ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga taŋ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da teged teged. Tsatsi taŋtaŋa mndu ta zlghaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ɲa ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ɲni nda həŋ ma gamak. Mal tsa hahəŋ ya sɲaŋ lu mataba gwal ghunay. Tiŋəl hahəŋ ta zlghaftá Kristi ka i'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegedteged ma ndi'atá vgha nda Mghama mu. ⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbeŋ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegedteged guli. ¹⁰ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maraŋtá ndi'ata vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma həga ga Aristabul. ¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyaŋ la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis. ¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghəŋa taŋ tərdehw ka maga slna Lazglafta

ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Persida magra da teged teged, ta ɲavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya. ¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nza-kway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta klaftá i'i manda zwanjani ya. ¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinjkrita nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda pɗakwa zwanama kawadaga nda həŋ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Faluluka nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda həŋ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va huɗukhuɗuk ta həŋ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ɲa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, daswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza həŋ ka tuthun, ta irna həŋ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda həŋ. ¹⁸ Mndərga tsa mnduha ya ná, maganaatá slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həŋ dekdek wu, ɲa huda taŋ ta maga həŋ ta slna. Hle-mem ka həŋ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul sɲaŋtá dgata skwi dīna nda ya kul dīnaku həŋ. ¹⁹ Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlghay nda ɲuɗuf ya ka kuni snatá gwada Mghama mu. Ta rfu yu katakata ta ghəŋa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda dīfla maga skwi dīna. Ka nzata kuni sudek kul maga ghwadaka skwi. ²⁰ Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi hu'anaphu'a ta halaway, ɲa vlaghunatani ta mbraku ta ghəŋani. Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

²¹ Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ɲa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuŋ nda Susipata guli ɲa ghuni.

²² Ta ga zgu i'i Tirtiys ta vindaftá na defteri na guli ɲa ghuni ma hga Mghama mu.

²³ Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga taŋ ya ɲa ghuni. Ta tskə ga taŋ inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ɲanata tseda luwa ɲa ghuni. Ta gay zwanjama mu Kartus guli ta zgu ɲa ghuni.

[²⁴ Ka nza zɔakatahuɔa Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni demdem.]

Na Lazglafta turtukwani glaku

²⁵ Na Lazglafta glaku! Lavinɔlava ta di-haghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəna Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya na, skwi si nda difa ya daga ghalya, zlagigin lu. ²⁶ Ndanana na, sabsa ta daɔi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta na kdekeden guli, ka snanamta lu ta inda mndəra mndu na snata tan ta gwadani ma zlghafta tan.

²⁷ Na Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, na kdekeden! Amin.

Taŋtaŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ I'i Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ŋa nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ŋni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Kwareŋt, kaghuni ta nzakway ka ŋa Lazglafta nda zdakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ŋa nzakwa ghuni ka ŋani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zdakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zdakwa taŋ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta da ta ghəŋa kaghuni ma vəl zdan̄tani ta hud̄i ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwan̄a Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunavla ta inda skwiha. Tsaya kəl kuni ka lavin̄tá gwada nda snan̄ta mnigin̄tá vərda skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ŋni ta gwada Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwada ya ma ŋudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pdatá inda skwiha ta vlə Lazglafta ŋa mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghəglan̄ta mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ŋa ghuni ha ka sagha tsa fitik ya, ŋa kwala lu vzaftá rutsak ta kaghuni badu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta ta hagaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nzakway ka Mghama mu ya ná, had ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwareŋt

¹⁰ Zwanama da! Kdəkwakdək, ta ndəbay yu ta dzvu ŋa ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzərawadzəra ta wi, ma dagə kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kəl yu ka mnay mantša zwanama

da ná, sli'afslí'a gwal ga Kluwe ka sagha da mnihata kazlay: Ta zlərdawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnə kuni ya: «ŋa Pwal aŋni» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kefas aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kristi aŋni,» ka sanlaha guli, na skwi ta mnə kuni. ¹³ Kidaghi gamndər daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zləŋay ta ghəŋa kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta da kabga had ya maganaf yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantša tama, had ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal magidifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta da tsa: Maganafmaga yu ta batem ta la ga Stefanas. Ta graftá yu ná, had sana mndu magəglanaf yu ta batem ta ghəŋa tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ŋa mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfida Gwada ŋa mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá difla ghəŋa gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghəŋa da ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zləŋay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda difla Lazglafta ya

¹⁸ Aŋ mndani, gwada ta mtatá Kristi ta udza zləŋay ná, nda nza ka tsabaku da gwal ta zadaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

¹⁹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Dza'a zadanazada yu ta difla ghəŋa mnda səla, dza'a hərdin̄hərda yu ta mahizla ghəŋa mnda səla,» ka'a.

²⁰ Ka si mantša ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwada ta difla mnda səla tama? Ga gwada ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna aŋni ta zlahu kə'a tama? Ga gwada ta gwal ta zlərdutawi ma na ghəŋa hadik na guli? Had gwada ta həŋ dekdek wa. Niŋna Lazglafta ta difla mnduha ma na ghəŋa hadik ná, ka skwi ka bətbət.

²¹ Nda ŋa taŋ ma difil ná, traptra mnduha ma ghəŋa hadik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ŋani ma difil. Ka klaftá

Lazglafta ta tsa gwada ta mnə mu, niŋ hahəŋ ka gwada tsaɓaku ya, ɲa mbanafá mnduha ta zlghafta. ²² Má maraŋnamara lu ta skwi ka mazənzənzə, kada grafta ɲni ka la Yahuda nda ɲa taŋ. Tsa skwi mnaŋna difla ɲni ya ɲa aŋni ta snay, ka la Grek nda ɲa taŋ. ²³ Aŋni, gwada ta zləŋatá Yesu Kristi ta udza zləŋay ɲa aŋni ta mnay. Ka zadíntá tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsaɓaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. ²⁴ Ka gwal hagaf Lazglafta ɲa nzakway ka ɲani, dər má la Yahuda tsi, dər má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda difla Lazglafta ya, ka hahəŋ. ²⁵ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghə mnduha manda tsaɓaku ya ná, malaghumala ta difla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka mbegi ta grə mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa taŋ.

²⁶ Zwanama da daslawwa nzakwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndəra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Sira a gwal dagaladagala mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa. ²⁷ Lazglafta ka ghəŋani ta zabaftá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ɲa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa taŋ ya. Tsatsi ta zabaftá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ɲa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. ²⁸ Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuha həŋ katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ɲa ɲwisaganatá deghre' ta gwal dagala dagala. ²⁹ Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantša ya, kada kwala mndu ta ghərɓaku ta kəmani. ³⁰ Lazglafta ta ndi'aghunaftá nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. ³¹ Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghərɓaku katsi, ka ghərɓa tsi ta ghəŋa skwi kdiŋ Mgham* ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

* 1:31 Ngha ta Irmiya 9:22-23. * 2:9 Ngha ta Isaya 64:3.

2

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋay

¹ Vərda i'i ná, ma fitika lagha da da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. ² Ta sli'aftá yu ka lagha da kaghuni ná, had sana skwi ta ndanə yu ma ghəŋa da ɲa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa da, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay da ta gwada Lazglafta ka tagha skwi ɲa ghuni ya ná, maraghunanɗa hidaku ka ghuɓaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlghay nda ɲudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difila Lazglafta

⁶ Ta mnə ɲni ta gwada ɲa gwal nda sifa ma zlghay nda ɲuduf ná, vərda difil taghə ɲni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik ta dza'a zwaɗuta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanɗá mnduha si ghalya ya. Ma kɗaku lu ka zlagəŋiŋtá ghəŋa hadik ná, fafa Lazglafta ɲa mba amu, ɲa ɲlamafta. ⁸ Had ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik na, nda sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna həŋ katsi, má zləŋaf a həŋ ka dzata ta udza zləŋay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay: Skwi ya ta kul nghanɗá ira mnduha, nda ya ta kul snanɗá mnduha nda sləmənɗa taŋ, nda ya ta kul ndananɗá mnduha ma ghəŋa taŋ ya, skwi payaf Lazglafta ɲa gwal ta ɗvuta* kə'a. ¹⁰ Na aŋni maraŋnanɗa Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kɗavakta skwi ma

ndana Lazglafta. ¹¹ Mnda sɛla ná, sulkumani yeya nda sna ta kɔavakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kɔavakta skwi ta nghanatá Lazglafta. ¹² Amu ná, Sulkuma na ghɛɲa haɖik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ɲa amu ta mutsafta. Vlamavla Lazglafta ɲa sɲaɲta mu ta inda skwiha vlama tsi nda zɔakatahudani. ¹³ Ta mnɛ aɲni ta tsa skwiha ya ɲa mnduha ná, nda ɖifla mnduha ma ghɛɲa haɖik a wu, nda ɖifil ya ta taghɛ Sulkuma Lazglafta ta tagha aɲni. Mantsa ya kɛl ɲni ka tsislanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ɲa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴ Mndu ya kul haɖ Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghɛ tsa Sulkum ya wa. Manda tsaɔaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviɲ a vani ta sɲaɲta wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviɲta lu ta galay. ¹⁵ Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviɲlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, haɖ sana mnduha dza'a laviɲta galaptá tsatsi wa. ¹⁶ Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay: Waya nda sna ta ndana Mgham na? Waya ta laviɲta vɛɲtá hiɖaku† na kɛ'a ya. Ama aɲni, ndanu manda ɲa Kristi ɲa aɲni ta ndanay.

3

Kwalva Lazglafta aɲni

¹ Ka vɛɖani ka lu mnay katsi zwanama ɖa ná, ma tsa fitika nzakwa ɖa da kaghuni ya ná, manda mna gwada ɲa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma haɲ a mna yu ta gwada ɲa ghuni wu, manda mna gwada ɲa mnduha ma ghɛɲa haɖik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni ma zlglafta ghuni ta Kristi nda ɲuɖuf. ² U'a ya vlaghuna yu, ɖafa a wu, kabga laviɲ a kuni ta ɲafta wa. Dɛr ndanana na ná, laviɲ a kuni ta ɲafta wu, ³ kabga manda nzakwa mnduha ma ghɛɲa haɖik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zɛɖɛwɛ kuni mataba ghuni katsi ya ní, nzaku manda ɲa mnduha ma ghɛɲa haɖik a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda ɲa taɲ tata nzakwa kuni. ⁴ Ka si «ɲa Pwal aɲni,» ka sanlaha, «ɲa Apwalus aɲni,»

ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵ Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ɲni his his, ghunaf tsi ɲa mnaghunatá gwada ɲa zlglafta ghuni ta Kristi. Ta magay dɛr wati ma aɲni ta slna Mgham Yesu manda ya vɛɲna tsi. ⁶ Slɛgafslɛga i'i, ka tiɲtá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta ɖyay ka galay. ⁷ Daga mndu ta slɛgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahɛɲ wa. Lazglafta turtukwani ta ɖyay ka galay. ⁸ Ka skwa turtuk mndu ta slɛgafta nda mndu ta tatiɲtá imi. Dɛr wa dza'a mutsay ta nisɛlani taɔta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹ Nda gwa aɲni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda vwaha Lazglafta.

Manda hɛga Lazglafta nzakwa ghuni guli. ¹⁰ Zɖiɖiɲzɖa Lazglafta ta huɖi ka thatá yu ta tughwani manda vɛɖa mnda ba hɛga, ka lagha sani bay ta ghɛɲani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghɛɲani tama. ¹¹ Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwanani ya ná, Yesu Kristi ya, haɖ sana tughwa hɛga dza'a thɛglafta lu wa. ¹² Ta tsa tughwa hɛga ya ná, ta bɛ nda dzindar sanlaha, nda kufur ɲa sanlaha, nda pala ɲa sanlaha, nda udzu ɲa sanlaha, nda slɛka ɲa sanlaha, nda dzuma ɲa sanlaha. ¹³ Baɖu tsay Lazglafta ta guma dza'a saba dɛr wa ta ɖaɖi kabga vu dza'a galay. ¹⁴ Ka ɖriɲ a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu katsi, dza'a mutsay ta nisɛlani. ¹⁵ Ka ɖriɲdra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisɛla wa. Tsatsi, dza'a mbafmba ɲa nzakwani manda sumbun.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Hɛga Lazglafta ta nzaku Sulkuma Lazglafta mida kuni kɛ'a ra? ¹⁷ Ka ɓaɖziɲɓaɖza mndu ta hɛga Lazglafta ná, dza'a ɓaɖziɲ ɓaɖza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghuɓa hɛga Lazglafta. Tsa hɛga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanɛ mndu ta ghɛɲani. Ka mamu ɖifil ma ghɛɲa ɖa manda ɖasɛlakwa ɲa ghɛɲa haɖik ka mndu, ka niɲna tsi ta ghɛɲani ka rgha kada nzata tsi ka vɛɖa mndu nda ɖifla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kɛl yu ka mna tsaya ná, na ɖifla mnduha ma

† 2:16 Ngha ta Isaya 40:13.

ghəŋa haɖik na ná, ga rgha ya ta kəma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa ŋa taŋ ma hiɖaku* ya ta ksa Lazglafta ta həŋ, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hiɖa, nda sna kazlay: Haɖ hayhayani wu» kə'a†. ²¹ Mantsa ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka ŋa ghuni nzakwani. ²² Dər Pwal, dər Apwalus, dər Kefas, dər ghəŋa haɖik, dər hafu, dər mtaku, dər skwiha ndanana, dər skwiha dza'a sagha nda sa, ka ŋa ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka ŋa Kristi kuni, Kristi guli, ŋa Lazglafta ya.

4

Ghunata mnduha Kristi aŋni

¹ Mantsa tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglafta ta ɖifatá skwani ma dzvu. ² Vərɖa skwi ya ta psə lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná, nzakwani ka nərma mndu. ³ Da i'i taɖa, dər má ta tsa mndəra ɖa kuni, dər má tsadighaha mnda səla ta guma, haɖ gwada ɖa wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta ghəŋa ɖa wa. ⁴ Haɖ sana skwi maga yu ta grə yu wa. Nərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsadighatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawə, ta hway da wa kuni na! Baɖu sagha Mgham ná, dza'a kliginɖa ta ɖaɖi ta skwi nda ɖifa. Ŋa kligintani duway ta ɖaɖi ta skwi ta ndanə mnduha. Baɖu tsa tama, dər wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta ranɖa.

⁶ Zwanama ɖa, tsa skwiha garaghunaf yu ta ghəŋa aŋni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwaɖutá kuni ma tvi ka zluŋtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da ghərɖaku kazlay: Mal tsa ŋa ɖa mndu ya ka ŋa sani kə'a. ⁷ Wa ta mnay ŋa gha kazlay: Mal kagha ka sanlaha kə'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka ghərɖaku manda skwi vlagha nda vla a lu wu ɖa?

⁸ Mantsa a nzakwani wu ki! Nya pɖa kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya ɖaŋwa ŋni aŋni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta grə yu ná, nana aŋni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta aŋni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu ŋa pslatá həŋ ya aŋni. Nda nza ŋni ka skwa katskatsu, ŋa nghay mnduha ma ghəŋa haɖik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza aŋni ka rgha, ta ghəŋa gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hiɖa aŋni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a aŋni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, haɖ mndu ta kulaftá aŋni ka mndu wa. ¹¹ Dər nda va nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta aŋni. Lgut tɖukwa a ta vgha ŋni wu, ta gɖata ta dga aŋni lu. Ta tvi ta tvi səla ŋni. ¹² Aŋni ta hərfaku ka maga* skwi ŋa fadamta ŋni da wa ŋni. Razanɖafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka ŋni. Dər ki lu ta dula aŋni ya ná, mərsu' ká ŋni ta su'ay guli. ¹³ Dər kinawu ká mnduha ta raraza aŋni ya ná, slededa ka aŋni ta gwada nda həŋ. Ka maghdzəka taŋ ká mnduha ma na ghəŋa haɖik na fatá aŋni. Manda nɖəɖak ká həŋ ta nga aŋni.

Zwana ɖa ta ɖvu yu katakata kaghuni

¹⁴ Ŋa pghaghunaghatá hula a ta vindaghunafta yu ta na skwi na wu, ŋa hur-zlaghunaptá sləməŋ ta vindaghunafta yu, kabga zwana ta ɖvu yu kuni. ¹⁵ Dər má ɖəmbu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta ghəŋa Yesu Kristi ŋa ghuni, turtuktuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tiŋəl i'i ta mnaghunatá Lfiɖa Gwada, ka zlgħaftá kuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Kɖəkwəɖək! Ksawaksa ta ghəzama ɖa. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwanə ɖa ya ɖvu yu. Nərma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi səlani ŋa lagha havglaghu-naktá tva nzakwa ɖa ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay ŋa Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Səglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka ghərɖaku. ¹⁹ Ka

* 3:19 Ayuba 5:23, 13. † 3:20 Zabura 94:11. * 4:12 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

ta dɔvay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labə da kaghuni. Ka mamu sana skwi laviŋ tsa gwal ta ghərɔaku ya ta magatá tsi, ka gwadiŋta nda wi a tsi ya, dza'a snay yu bađu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwadiŋta nda wi yeya a wu, ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunaghata nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghata nda zdakwa ghəŋa da, nda ya nda dɔva kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumə kuni mida.

5

Dər nu tsi ka gwal zlghay nda ɲuduf ta magay nda vgha taŋ

¹ Ka lu ta mnay ta snə yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dər gwal kul snanťá Lazglafta ná, haď həŋ ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ɲa dzata ghuni ta ghəŋ ka taw, ka ghzliŋťá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghərɔaku ɲa ghuni ta ghərɔay ta ghəŋa tsa. ³ Dər má di'ŋ nzatanzakwa da nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha da. Nda ghada tsanaghata da ta guma ta mndərga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, tskavawatska. Ka tskavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha da nda kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlanťa kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ɲa ɓadziŋťá slu'uvghani, kada mbanafta Lazglafta ta hafani bađu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ɲa ghərɔay kaghuni ta ghərɔaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ɲlanafɲla ta inda hwaďatá hupa buradi kə'a ra? ⁷ Kliŋwa kla ta tsa dmaku ta nzakway manda is ya mataba ghuni, dza'a kəl kuni ka nzata hezle' manda hwaďatá hupa buradi kul haď is mida. An mndani, nda sna yu kazlay: Ghuɓighunis ghuɓa Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kə'a. Tsatsi ná, nda nza manda Zwanja Tuwak ta hnə lu ɲa za skala Pak* ya. ⁸ Ma

zə mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ɲa ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwaďaka skwi ya. Zama za nda buradi kul haď is mida ta nzakway ka vərɔani dze'dze' ya. Nda ɲuduf ya nda ghuɓa, tɔukwa†.

⁹ Ma tsa delewera da vindaghunaf yu ghalya ya ná, mnaghunamna yu kazlay: Yaha kuni da ksa nzaku nda gwal ta hliri kə'a. ¹⁰ Tsa mnay mnə yu ya ná, ta mnə ta ghəŋa gwal ma ghəŋa haďik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mantša tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghəŋa haďik. ¹¹ Skwi mnə yu ɲa ghuni ná, ma ksə kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kə'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemberaku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walanťá tsghə da hliba turtuk kawadaga nda mndərga tsa mndu ya.

¹²⁻¹³ Nu gwada i'i nda gwal kul sagha zlghaftá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghəŋa tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ɲa ghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa taŋ. Ka defteri na: «Ghzlapwaghzlap ta mndu ta maga ghwaďaka skwi mataba ghuni‡,» ka'a.

6

Tsaptá guma mataba gwal zlghay nda ɲuduf

¹ Ka sli'afsli'a skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walanťá dza'a kla tsa gwada ya da gwal guma kul snanťá Lazglafta, ka zluŋťá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa haďik kə'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa haďik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa guma ta ghəŋa duhwalha Lazglafta kə'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a trapta mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mantša ya ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klaghata da gwal guma kul haď ghzliwa taŋ da Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Nwaya ki mndu dər turtuk

* 5:7 Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. † 5:8 Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ 5:12-13 Vrafta ta zlahu 17:7.

nda difil ma ghəŋani prək ka dzraghunafṭá skwi mataba ghuni ná? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgħay nda ŋuduf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snanṭá Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wluvusta ta wluvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka ɓadzaku. Ka gagha ga mndu ta gwada, ksay gha ta ŋuduf. Ka ghala ghala mndu ta kagha, zlanata gha. ⁸ Nda va tsaya ya ná, tsa kaghuni ya ta ganatá sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwalgudunṭá skwa sani, kulam nda va tsa nzakwa ghuni ka zwanama ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Haḍ vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? Ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. Dina ka snanṭa ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'insli'inj, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgun nda zgun, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kuslemberaku, nda gwal ta zla'uwa mndu ná, haḍ hən dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatá nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghuḅaghunata, ka nzatá kuni hezle', ka naghunafta ka ŋərma mndu kabga zlgħafta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlaŋwa glaku ta Lazglafta nda vgha ghuni

¹² «Haḍ skwi piydif lu ta ghəŋani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavinlava yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw haḍ i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay ná, ŋa huḍi a ra? Huḍi guli ná, ŋa skwa zay a ra?» ka kuni ta mnay guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda huḍi tani, dza'a ɓadzinɓadza Lazglafta ta hən his his. Slu'uvgha ná, magaf a Lazglafta ŋa maga sli'insli'inj nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha ŋa Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka ŋa slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

* **6:16** Ngha ta Zlrafta 2:24.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, fawaya vgha Kristi ya kə'a ra? Dza'a nda ra ka klafta da ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'aftá vghani nda karwa ná, ka skwa turtuk vgha taŋ nda tsi kə'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk*, ka defteri ta ghəŋani. ¹⁷ Mndu ta zlananṭá ghəŋani ta Mgham Yesu ná, ka skwa turtuk ndana taŋ nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlaŋwa sli'insli'inj. Hamata dmakuha ta magə lu ná, ta ɓla vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatá sli'insli'inj ka slnani, ŋa vərda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, həga Sulkum nda ghuḅa ya kə'a ra? Lazglafta ta vlaghunata ŋa nzaku ma kaghuni, ta ka ŋa ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda bla. Tsaya tama, vlaŋwa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magə kuni nda slu'uvgha ghuni.

7

Zlgħa wa Pwal ta ghəŋa gwada ta klu-vustá vgha

¹ Ndanana tama, wana yu ta zlgħaghunaftá wa skwiha ya vindidif kuni: Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama ná, ŋa wara hliri ná, dina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zə'al. ³ Ka vla zə'al ta vghani ŋa markwa taŋ. Ka vla marakw guli ta vghani ŋa zə'ala taŋ. ⁴ Vgha marakw ná, ŋani a wu ŋa zə'ala taŋ ya. Vgha zə'al guli ná, ŋani a wu ŋa markwa taŋ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ŋa fitik rets kabga ŋa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalaghutá vla vghani ŋa sani. Tahula tsaya, ka vrəglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ŋafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ŋa ŋraptá kaghuni.

⁶ Hidaku ŋa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ŋa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw dər wa nda ŋani ma zɗakatahudī vlaŋ Lazglafta. Yeya

ŋa gha, ka'a nda ya, yeya ŋa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnə i'i ná, ta mnay yu ŋa gwal kul haɗ markwa taŋ nda mi'a wadguha ná, dína ka kɗay ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviŋ a kuni ta ŋafta wu katsi, kluvwakla ta vgha. Dər kluvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta kluvtá vgha taŋ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zə'ala taŋ kə'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zə'ala taŋ ya, nzatani mantsa, yaha tsi kləgəltá sana zə'al. Ka mantsa a tsi wu dʒrəglaftani nda zə'ala taŋ. Yaha zə'al da ghzliŋtá markwa taŋ guli.

¹² Wya skwi ta mnə i'i ka ghəŋa ɗa ŋa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlghay nda ŋuɗuf kul zlghaftá markwa taŋ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kɗa nzakwani nda tsa zə'ala taŋ ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghzliŋtá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlghaftá Yesu Kristi nda zə'ala taŋ kul zlghaftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kɗa nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga taŋ. ¹⁴ Kəl yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghuɓa tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlghaftá Kristi ya nda markwa taŋ ta zlghafta ya. Mantsa ya guli, nda ghuɓa tsa guyata vgha marakw kul zlghaftá Kristi nda zə'ala taŋ ta zlghafta ya. Ka má nza a tsi mantsa ná, má dza'a nzaku zwaná taŋ manda zwana gwal kul snəŋtá Lazglafta. Wya kahwath-wata guli ná, nda ghuɓa nzakwa taŋ da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta haɗ yu nda kagha wu, ka tsa kul zlghafta Kristi ya ná, dgaghutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlghay nda ŋuɗuf, flau' nzakwani kabga hgaŋ hga Lazglafta ta kaghuni ŋa nzaku nda zɗaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zɗəganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantsa a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vlaŋ Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hgaŋ Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ŋa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafaɗa mndu ta hgafta Lazglafta katsi, ma thəgəl tsi kazlay: Madər teke'a fafaɗa ɗa kə'a. Ka ta nda fafaɗani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsiŋtsa yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanaghuha lu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, dər tsanaghu a lu wu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, snata zlahu Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta gha ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumutsa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul haɗ ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma niŋ kuni ta ghəŋa ghuni ka vu'a mnda səla. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantsa ta kəma Lazglafta.

Gwada ta ghəŋa gwal ta kul klaftá marakw

²⁵ Ta ghəŋa gwal kul kluvtá vgha taŋ ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snəŋ yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwada ɗa kabga mndu ta fə lu ta ghəŋ tida yu.

²⁶ Ta ghəŋa na blakwa nzaku na ná, wya skwi ta ndanu yu: Dina ka nzakwa mndu mantsa. ²⁷ Ka klafkla ka ta marakw katsi, ma zbəgəl ka ta dgatá vgha nda tsi. Ka klaf a ka ta marakw wu, ma zbə ka ta marakw. ²⁸ Ka klafkla ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi ná, dza'a ghuyay ta ɗaŋwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghunapta ma tsa ghuya ɗaŋwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista taŋ, manda gwal kul haɗ nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul haɗ ta taw. Gwal ta rfu guli, manda gwal kul

haɗ ta rfu. Gwal ta dzawatá skwiha guli, manda gwal kul haɗ skwi da həŋ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghəŋa haɗik, manda gwal kul haɗ ta za mgham, kabga ndusa na ghəŋa haɗik na ka kɗaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul haɗ ma ndanu. Mndu kul klafta marakw ná, ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Lazglafta yeya ta ndanə tsi. ³³ Ama mndu ta klaftá marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haɗik ŋa zba tva zdəganatani ta markwa taŋ. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanə tsi. Mantsa marakw kul haɗ zə'alani nda makwa ta həga guli. Ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ. Tva skwiha ta zdəganatá Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ, kabga fafa həŋ ta ŋuɗufa taŋ, nda ghəŋa taŋ tani, ŋa Lazglafta. Marakw ga zə'al ná, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haɗik ŋa zba tva zdəganatani ta zə'ala taŋ.

³⁵ Ŋa kata kaghuni tsa skwi ta mnə yu ya, ŋa tsaghunamtá matsavada a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'afɗa kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul haɗ sana ndanu.

³⁶ Ka lagha duhwal nda makumidzani mantsa: Kla a yu ta kagha wu ka'a, tahula tsa, ka ndanuglaptá tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu ka'a, tsaw tata tɗu ŋuɗufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagha duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu ka'a, grafgra guli kazlay: Mantsa ya nzakwani ka'a ma ŋuɗufani mndu a ta pyafta wu ka'a katsi, dɪna tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klafkla mndu ta marakw ná, dɪna tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli ná, mal tsaya dɪnakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zə'ala marakw katsi ná, yaha walaŋta dza'a mista sana zə'al. Ala ka nda mta zə'ala taŋ katsi, laviŋlava ta dza'a mista sana zə'al ta kumə tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlghay nda ŋuɗuf katsi. ⁴⁰ Ka má manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantsa ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a laghu tsi mista sana zə'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i ka'a.

8

Za slu'a skwa wuyay

¹ Skwi ya dza'a yu gwaday ndana, dza'a gwaday yu ta ghəŋa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnə kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi ka'a ya ná, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa sɳaŋta skwa mu ya ná, ta vlamata gla ghəŋ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka sɳaŋtani wa. ³ Ka dɗuɗɗa mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəŋa skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəŋa haɗik ka'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ Aŋ mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantsa tsi, ŋa amu ná, turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəŋa haɗik. Nani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Haɗ hafu ma skwa wuyay wu ka'a ná, sna a sanlaha mantsa ya wa. Ta zə həŋ ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka həŋ ta ndanay, kabga snusna həŋ nda skwa wuyay. Ta mutsa a mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuɗuf wu, ŋriŋniŋra na slu'i zu ŋni na ka həŋ ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, haɗ skwi tsamagha tsi wu, haɗ skwi htamaghu tsi guli wa.

⁹ Aŋ mndani, laviŋlava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama ɗasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuɗuf nghər həŋ ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlghay nda ŋuɗuf ka ng-haŋtá kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, haɗ tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli ka'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» ka'a ya ta zadɪŋtá tsa zwaŋama kul

haɗ mbrakwani mtu Kristi ta ghəŋa tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabiŋtá zwanama ma ndanu kul haɗ mbrakwa taŋ ya, maganatá vərɗa Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka si skwa zay dza'a zləmbiŋta zwanama ɗa katsi ná, haɗ yu dza'a walglaŋta za slu'i ɗekɗek wu, kada kwala yu zləmbiŋtá zwanama ɗa.

9

Mnay Pwal ta Lfida Gwada

¹ Laviŋ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira ɗa wu ra? Pəghatá ghəŋa slna ɗa ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ŋa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfida Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlghay nda ŋuɗuf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada ɗa gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ŋni ta skwi ŋa zay, nda ya ŋa say ŋni ma slna ta magə ŋni ra? ⁵ Laviŋ a aŋni guli má ta klinťá mukuma ma zlghay nda ŋuɗuf ta nzakway ka markwa ŋni manda ŋa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari aŋni nda Barnabas yeya a ŋa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kɗə sŋaŋta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zuŋťá ghəŋani ra? Mamu mndu ta ŋəɓata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda sɛla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlahu Lazglafta guli ná, ta mnay mantsa. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlahu Lazglafta: «Ma fanam ka ta budzaŋ ma wi ta sla. Ta ɗgə tsi ta hya*,» ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantsa ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi, ta ɗgə mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi kə'a ya. ¹¹ Ka si aŋni

ta sləgamťá hulfa Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ŋni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal aŋni a má dza'a zay katək wu ra?

Ta ɗawaŋ a aŋni ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay aŋni ta inda ghuya ɗaŋwa ta slaŋnaghata, kabga yaha ŋni nzata ka gwal ta pyaftá sli'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma həga Lazglafta ná, hada ta za həŋ ta skwa zaya taŋ kə'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahəŋ ta ŋa taŋ guli kə'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfida Gwada guli ná, mnamna Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfida Gwada ya dza'a za hahəŋ ta ŋa taŋ guli† kə'a.

¹⁵ I'i ná, ɗawaŋ a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vlihata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa ɗa, ka ya dza'a kləgəɗəɗusta lu ta skwa ghərɓakwa ɗa. ¹⁶ Tsa mna Lfida Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərɓay ɗa ta ghərɓaku nda tsi wu, kabga tkwe' fidaghata lu ta mnay. Ka mnaŋ a yu wu ná, ɗaŋwa ŋa ɗa. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ŋa ɗa. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fidaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay ɗa ka mbalay ta Lfida Gwada kul ɗawa nisəla vəl mnay ɗa ta tsa Lfida Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəŋa ɗa, tsaw ka niŋťá yu ta ghəŋa ɗa ka vu'a inda mnduha ŋa katanťá inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ. Ka mataba gwal ta ksa zlahu Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ, dər má nghadigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul sŋaŋťá zlahu Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta həŋ. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlahu Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlahu Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuɗuf yu

* 9:9 Vrafta ta zlahu. 25:4. † 9:14 Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta hən. Mantsa ya fata i'i ta ghəŋa ɗa, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga inda kɗavakta hiɗakwa ɗa ŋa mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza'a Lfida Gwada ta kəma ta kəma, nda ya ŋa nzakwa i'i tekwa mida guli, ka yu ta kəl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzəgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pɗa' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta ɗaɓi ná, turtuk ya dza'a zata kə'a ra? Hwayawahwaya ta vərɗa hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlaha ta vghani ma taghayni, ŋa zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a ɓwadzu ɓwadza misim-misim. Ŋa amu ya, haɗ ta ɓadzaku dekke wa. ²⁶ Hwayintahwaya ka bətbət a ta hway yu wa. Dzidiŋtá dembi ka dakwal a ta dzə yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghəŋa ɗa ka ghuya ɗaŋwa ŋani, kada kwala vərɗa i'i ta dəɗaghuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

10

Yaha kuni nda skwa wuyay

¹ Zwanama ɗa, ta kumay yu ta havaghu-naktá skwi ta slanaghata dzidziha mu ta fitika Musa. Demdem hən nda bukwa ma ghwayak. Demdem hən ta tsughwadaptá drəfa dva*. ² Demdem hən ta magaftá batem ma drəf ma nzakwa taŋ ma ghwayak ma guyatá vgha taŋ nda Musa. ³ Demdem hən ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem hən ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlanjta tsa kutumba ya ta hən. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbada† kawadaga nda hən. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga skwi kul zɗəganatá Lazglafta ndəghatani mataba taŋ kəl hən ka rwuta ma mtak‡.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ŋa snamamta ŋa kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahəŋ§ ya. ⁷ Ma nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba taŋ, vindaf lu ta

ghəŋa taŋ kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'afɗa hən ka gatsuwa* kə'a ya. ⁸ Ma hlə kuni tiri manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl hən ka rwuta dambu' hisambsak hkən mida ta fitika turtuk† ya. ⁹ Ma dzəghə mu ta Kristi manda ya dzəghəŋ sanlaha mataba taŋ, kəl nahadikha ka zadanatá hən ya. ¹⁰ Ma rurunwaku kuni ta rurunwaku manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá hən ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda hən ŋa snanamta sanlaha. Ka vindafɗa lu ma defteri ŋa gunamanjta sləmən ta amu gwal ta ndusakta nda kɗakwa na ghəŋa hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaslada ɗa, ka mndu ná, ɗaswa katsi tama da zləmbutá tsi. ¹³ Inda tsa dzəghuha ta grughunusta ya ná, dzəghuha ta ranjta mnda səla ya. Lazglafta ná, nərma mndu ya. Haɗ dza'a zlanjta dzəghə ŋa dzəghaghunata ka malaghutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lə kuni da vla skala vla glaku ŋa skwa wuyay

¹⁴ Zwanama ɗa gwal ta ɗvu yu, ka si mantsa tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnə ŋa kaghuni nda guna ghəŋa ghuni ya yu kə'a. Ka gala kaghuni ka ghəŋa ghuni ta na skwi ta mnə yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sə mu, ka rfa Lazglafta ta ghəŋani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta dguvusta‡ mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndəgha amu ta zay. Tsaya a ta maranɗa kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk nda ma dguvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kə'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila 6a. Tsa gwal ta za skwi vla lu ŋa pla ghəŋ ta gwir ya ní, guya a hən nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumə yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghəŋ ta skwa wuyay ya kə'a ra? Ari sana skwi a na tsa

* **10:1** Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. † **10:4** Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11. ‡ **10:5** Mbsak 14:16, 23, 29-30. § **10:6** Mbsak 11:4, 34. * **10:7** Sabi 32:6. † **10:8** Mbsak 25:1-9. ‡ **10:16** Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

skwa wuyay ya na? Sana skwi a dekedek wa. ²⁰ Skwi kumə yu ta mnay ná, pla ghəŋ ta plə gwal kul snan̄ta Lazglafta ná, ɲa duhwalha halaway ta planata hən̄ ta ghəŋ, ɲa Lazglafta a wa. Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Lavin̄ a kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway wa. Lavin̄ a kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ɲa duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganaftá sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

Magawa inda skwi ɲa vla glaku ɲa Lazglafta

²³ Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a dīna wa. Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ɲla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katan̄tá sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəŋani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəŋa ghuni, ²⁶ kabga ka gwada Lazglafta na: «ɲa Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi midaŋ demdem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul snan̄tá Lazglafta ɲa za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi, ma walaŋ kuni ta dawutá vli ta ghəŋani, ma ndananahga kuni ta sana ndanu ta ghəŋani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəŋ ɲa skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu. ²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'i ná, lavin̄lava yu ta za inda skwiha. «Kabgawu tama ɲa mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəŋa skwi zu yu ya ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'i ta ghəŋa skwa zay rfanahga yu ta Lazglafta ta ghəŋani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa

indani ɲa vlan̄tá glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ɲa la Yahuda, dər ka ɲa la Grek, dər ka ɲa Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ɲa da ta maga inda skwi ɲa zdəganatá inda mndu ya. Zba a i'i ta maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katan̄tá ndəghata sanlaha ta magə yu, ɲa mutsafta tan̄ ta mbaku.

11

¹ Ksawaksa ta sada da, manda ya ta ksə i'i ta sada Kristi ya.

Nzakwa zgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'i ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ɲanatá skwiha ta taghaghunafta yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta snan̄ta ghuni kazlay: Ghəŋ ta ghəŋa inda zgun ná, Kristi ya. Ghəŋ ta ghəŋa inda marakw ná, zgun ya. Ghəŋ ta ghəŋa Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgun da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan̄ tsi da Lazglafta a tsi katsi nda bukwatá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan̄ tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwatá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa mghamani. Nda nza manda skwi nda htsa ghəŋani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəŋ wu ka marakw ya ná, htsin̄tani guli 6a! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəŋani, ka htsin̄tani a tsi ya, bukwatani tama!

⁷ Ma bukw zgun ta ghəŋ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgun tsatsi, ⁸ kabga zgun ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgun. ⁹ Zlaganap a lu ta zgun ɲa marakw wu, marakw yeya zlaganap lu ɲa zgun. ¹⁰ Tsaya dza'a kəl marakw ka kla ɲizla mghamani ta ghəŋani, kabga gwada ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantse nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka had̄ zgun wu, lava a ma zgun guli ka had̄ marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw

ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani*.

¹³ Galawa kaghuni 6a! Nda ra ka ndə6ay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwanatá tsi ta ghəŋani ra? ¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlan̄ta zgun ta swida ghəŋani zəmbək kə'a. ¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nza-kwani da tsatsi, kabga vlan̄vla lu ta swidi zəmbək manda skwi ŋa bukwa ghəŋani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zlərday katsi, dīna ka snan̄tani kazlay: Snəgla a an̄ni, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəŋa tsaya wa kə'a.

Guya vgha ŋa zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul haď yu ta rfa kaghuni. Ta tskavatá kuni má ŋa magay ghuni ta skwi ŋa dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul ŋa kaghuni. ¹⁸ Karaku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlḡhay nda ŋuduf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantša ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dina va tsa daga vgha ya mantša mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərda ŋərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, ŋa za skwa zaya Mgham† Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta ŋavata ka za ŋani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari haď wa a həga ghuni, ŋa zay ghuni nda ya ŋa say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghu6asa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni ŋa gwal kul haď skwa tan̄ na? Nu dza'a yu mnay ŋa ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəŋa tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafta yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka 6lanaptá tsi, ka'a mantša: «Nanana ná, slu'uvgha 6a ya ŋa ghuni, ka maga kuni ta na skwi na ŋa havay ghuni

ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantša guli kdakwa tan̄ ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantša: «Nana leghwa na ná, lfida slər6a ta zughu ya zlərdap Lazglafta nda usa 6a. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga kuni ŋa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

²⁷ Mantša ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, nga a ka sana skwi wu katsi, gaga ta dmaku, kabga nga a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghəŋani ta nzakwani karaku ma kdə tsi ka za na buradi na, nda ya ma kdə tsi ka sa skwi ma na laghwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul snan̄tá guyata vgha tan̄ nda Mgham Yesu ná, tđanaktđa ta ghəŋani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi ya. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul đughwanaku mataba ghuni, nda raghwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəŋa mu ta galaptá nzakwa mu katsi ná, haď Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa amu wa. ³² Ala ka tsamagha tsa Lazglafta ta guma ka zlah a mu nda tsi ya, nda nza ŋa kwalani kul tsamaghatá guma kawadaga nda gwal ma ghəŋa haďik.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavat-saka kuni ka za skwi katsi, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlan̄tá mndu katsi, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəŋa ghuni da guma Lazglafta. Pđakwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta baďu laba 6a da kaghuni yu.

12

Skwi ta vlə Sulkum nda ghu6a

¹ Zwanama 6a, ta ghəŋa mbraku ta vlə Sulkum nda ghu6a ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul snan̄ta kuni ta gwada Lazglafta ná, ta tsəl6u ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəl6u, hahəŋ ta tin̄wa kaghuni guli.

† 11:20 Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26 nda 1 La Kwareŋt 10:16.

³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Haď mndu ta mna gwada nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu ka'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum nda ghuđa a tsi wu katsi, haď mndu dza'a laviŋtá mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya ka'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dgay. ⁵ Ta traku slnaha kavghakavgha ta magə lu, ama ŋa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slnaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghuđa ma inda mndani, ŋa katuvtá vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwada nda difil vlanj Sulkum ta sani. Midala gwada vlanj va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlghay nda ŋuduf vlanj tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlanj va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəməzəma vlanj tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlanj tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlanj tsi ta sani. Mbrakwa laviŋtá gwada nda sana gwadaha vlanj tsi ta sani. Mbrakwa snanťá tva mbədiginťá tsa gwadaha ya vlanj tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dgay ŋa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya 6a: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida dər ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantša ya nzakwa Kristi guli. ¹³ Amu demdem, dər la Yahuda tsi, dər la Grek a tsi, dər mndu ka vu'a tsi, dər mndu kul haď ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ŋa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka faway vgha wu,» ka ka səla katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁶ «Iri

a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləmən katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem katsi, ma ndaw dza'a snanťa lu ta sləmən? Ka má sləmən tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kumə tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha katsi ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Laviŋ a iri ta mnay ŋa dzvu kazlay: Haď gwada da nda kagha wu ka'a wa. Mna a ghəŋ guli ŋa səlahə kazlay: Haď gwada da nda kaghuni wu ka'a wa. ²² Katək na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul haď rga tanj ya ná, tsahaya ŋərmani. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Haď ghzliwa tanj wu ka'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ŋa tanj. Tsa fawayha kul dīnaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha dīnadīna ngha ya katək na, haď lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul haď ghzliwa tanj ya, ka ŋərmani, ²⁵ kada kwala daga vgha kul haď ma vgha, ŋa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya đanwa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhani nzakwa ghuni turtuk turtuk.

²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf ná, tanj gwal ghunay pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwadani ka mahkən. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valanj lu ta mbrakwa maga mazəməzəma, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka slna mnduha, nda gwal ta gwada sanlaha ma gwada. ²⁹ Ka gwal ghunay hən demdem ra? Ka la anabi hən demdem ra? Ka gwal ta tagha gwadani hən demdem ra? Inda tanj demdem ta maga mazəməzəma ra? ³⁰ Inda tanj demdem ta mbamba mnduha ra? Inda tanj demdem ta gwada sanlaha ma gwadaha ra? Inda tanj demdem ta mbədiginťá gwada ra?

³¹ Hmætət ka kuni dʋuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

13

Dvu ta hemanatá inda skwi

¹ Dər má nda sna yu ta gwadā inda gwadā sanlaha ma gwadā ta gwadā mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka haď yu ta dʋutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwanƵwan, ka manda ghudzaga hutsan a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda dífatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zlghay nda ɲuduf da i'i ɲa sli'anaftá ghwáha, ka haď yu ta dʋutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlafha yu ta inda skwa da ka daganafatá gwal ka pďu, dər má vlaha yu ta ghəŋa da ɲa pla ghəŋ, ka haď yu ta dʋutá mndu wu katsi, haď sana skwi dza'a katadifta tsaya wa.

⁴ Mamu ksa ɲuduf da mndu ta dʋutá mndu, dagala zdaku da tsi. Haď mndu ta dʋutá mndu ta draku wu, haď mndu ta dʋutá mndu ta ghərbaku wu, haď ta gla ghəŋ wa. ⁵ Haď ta maga skwa hula wu, haď ta tsagana wa. Haď ta basa ɲuduf wu, haď ta zlanťa dugun ma ɲudufani wa. ⁶ Haď ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərda skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Ƴaw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋani ma inda skwi. Nda fa ɲudufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Haď dʋutá mndu ta kdaghuta dekdek wa. Dza'a kdaghukda kla lwa Lazglafta, dza'a kdaghukda gwadā sanlaha ma gwadā, dza'a kdaghukda snanťa skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snan mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama baďu zlagapta tsa vərdani ya ná, dza'a kdaghukda tsaha kul kdaku ya.

¹¹ Ma ga zwanja da ná, ka zwanzwani ka yu ta gwadā, ka zwanzwani ka yu ta ndanu, ka zwanzwani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghinťa yu ta má zwanzwani.

¹² Ndanana ná, manda ngha vli ma dalagar zwətzwət ya ta ngha mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanťa mu. Ndanana ná, ki'aki'a snanťa yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nekwnekw manda snanťa Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkən ta gdavata: Mamu zlghay nda ɲuduf, nda faftá ghəŋ, nda dʋu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, dʋu ya.

14

Ƴa dgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

¹ Ƴawawanja ka zba dʋutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa Lazglafta. ² Mndu ta mna gwadā nda sanlaha ma gwadāha ná, ɲa mnduha a ta mna tsi wu, ɲa Lazglafta. Haď mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa dífatá skwiha Lazglafta ya. ³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwadā tsatsi, ka vlə mbraku ɲa tan, ka ksa ɲuduf ɲa tan, ka ɲla hən. ⁴ Mndu ta mna gwadā nda sanlaha ma gwadāha ná, ɲla ghəŋani ta ɲlə tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ɲani ta ɲlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwadāy kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadāha, ama malaghumala kumay da ta klay ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwadā nda sanlaha ma gwadāha, ka mantša a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbəday dza'a kəl Igliz ka mutsaftá ɲlaku. ⁶ Zwanama da, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klədaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunafta lagha da da kaghuni, ka mnay da ta gwadā nda kaghuni nda sanlaha ma gwadāha, ka sna a kuni ta kliginťa da ta dífatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gragra nzakwani nda hamata skwiha ta kəl lu ka skal: Manda sinlak nda htimbil. Ka sabə a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snanťa kazlay: Mndərga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kə'a na? ⁸ Ka vya a mndu ta duli ɲa dza'a da vlə vulu nda tvani ná, wa dza'a

sli'afɬa na? ⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwadɔ kul snanɬa lu ka kuni gwadɔ katsi, waka lu dza'a snanɬa skwi ta mnə kuni na? Walaya gwadɔ tsa gwadiŋ kuni. ¹⁰ Ta traku gwadaha kavghakavgha ma ghəŋa hadik, inda tan ná, mamu klatá ghəŋani. ¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwadɔ ta gwadɔ lu ya wu katsi, ka matbay yu ma tsa mndu ta gwadɔ tsa gwadɔ ya, ka matbay tsa mndu ta gwadɔ tsa gwadɔ ya ma i'i guli. ¹² Kaghuni, ya ta mama mutsaftá mbraku ta vlə Sulkum kuni ya, ŋavawaŋa ka zba mutsaftá ya dza'a malaghuta ŋlanaftá Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwadɔ nda sana gwadɔ ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ŋa mutsanaftá mbrakwa mbədiginta. ¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaha kul snanɬa lu katsi, ta magə ma sulkuma vgha da yu ma ghunislaka da a wa. ¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha da, dza'a ndəbay yu nduk ma ghunislaka da guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma da, dza'a fay yu nduk ma sulkuma da guli. ¹⁶ Ka mantsa a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kwenkwen, waka hamata mndu ta snay kul snanɬa tsa gwadɔ ya, dza'a mna «amin» ta ghəŋa tsa rfu rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na? ¹⁷ An mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama ŋlanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwadɔ nda sanlaha ma gwadaha ka kaghuni demdem. ¹⁹ Ama malaghumala dɔafta da ta mnatá gwadɔ hutaf ma ghunislaka da mataba Igliz ŋa ŋlanaftá sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwadɔ dəmbu' ghwan nda sanlaha ma gwadaha kul snanɬa lu.

²⁰ Zwanama da, ma nza ndana ghuni manda ŋa zwani. Ka tvə ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikwkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndərha ka kuni ndanay. ²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndəra sana mnduha ta gwadɔ sana gwadɔ, nda ya nda ma huta wa la mayəm dza'a gwadganata yu ta na mnduha na,

tsaw kulam nda tsa snanɬa a hən ta gwadɔ* da wu,» ka Mgham Lazglafta.

²² Mna gwadɔ nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋizla guma ya ŋa gwal kul zlghafta, mantsa ya a da gwal zlghay nda ŋuduf wa. Kla lwa Lazglafta ná, ŋizla zdaku ya ŋa gwal zlghay nda ŋuduf, mantsa ya a da gwal kul zlghafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaha, ta gwadɔ ya ta ŋani, ta gwadɔ ya ta ŋani, ka hən nda sanlaha ma gwadɔ katsi, ka sli'afɬa hamata mnduha, ka gwal kul zlghafta a tsi, ka lami da taba tan, had hən dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da halaway kə'a ra? ²⁴ Ala ka lagha tan demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'afɬa mndu kul zlghafta, ka hamata mndu a tsi ka lami da taba tan, had tsa gwadɔ ya dza'a ksanɬa ŋa zbayni ta pla dmaku ra? ²⁵ Dza'a sabsa skwi ma ŋudufani ta daŋi ŋa zləmbatani zlumbruh ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ŋa mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata kə'a.

Gwadɔ ta ghəŋa tska vgha ma guyata ghəŋ

²⁶ Zwanama da, nu ta raku ŋa magay tama? Ka ta tska vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi ŋa mndu sanlaha, kliginta difata skwa Lazglafta ŋa sanlaha, mna gwadɔ nda sanlaha ma gwadaha ŋa sanlaha, mbədiginta ŋa sanlaha, ŋa ŋlaku ká indani demdem. ²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaha nda sanlaha ma gwadaha katsi, ma malaghumala hən ta mndu his ka hkən a tsi ta gwadɔ, mnaha ya ta ŋani, mnaha ya ta ŋani ka hən da gwaday, mamu ka mndu ŋa mbəday katsi guli. ²⁸ Ka had mndu ŋa mbəday wu katsi, hafta tsa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni maghəŋmaghəŋ nda ya ŋa Lazglafta. ²⁹ ŋa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkən ka mndu ŋa gwadɔ. Psaptá tsa gwadɔ ya ŋa sanlaha. ³⁰ Ka vlanɣla Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta kliginta difatá skwa Lazglafta katsi, nzaghuta tsa mndu tanɬan ya tsərid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, laviŋlava kuni ta kla lwa Lazglafta, ŋa taghafta inda kaghuni ta skwi, ŋa mutsafta

* 14:21 Ngha ta Isaya 28:11-12.

inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva taŋ tsa mbraku vlaŋ Lazglafta ta həŋ ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlaɓaku wa, Lazglafta zɗaku ya.

Manda va ya ta magə mi'aha ma Igliz nda ghuɓa ya, ³⁴ Seftekw ka mi'a ghuni nzata ma tskatá vgha, kabga vlaŋ a lu ta tvi ta həŋ ɲa gwada wa. Nda hanatá ghəŋ ka həŋ nzata manda ya ta mnə deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kumə həŋ ta snan̄ta katsi, ɗaway taŋ da zə'alha taŋ mintgha taŋ. Ka skwa hula gwadaɗ marakw ta gwada mataba Igliz†.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari ɲa ghuni ndaghəŋa ghuni a vlaghunata lu katək na? ³⁷ I'i ná, anabi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, ɗina ka snan̄tani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná, Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ɲavawa ɲa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaɗa ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

15

Sli'agapta Kristi ma mtaku

¹ Zwanama ɗa, ka havaghunak hava yu ta tsa Lfiɗa Gwada mnaghuna yu, ka tsu'aftá kuni, ka ɲavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfiɗa Gwada ya ta mbaghunafta, ka ɲanaɲa kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bətbət tsa zlghafta zlghaf kuni ya.

³ Tsa ɲərma skwi tinlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlghaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa dmakwa mu kə'a, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁴ Ka paɗamtá lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu baɗu mahkən, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranan̄tá tsi ta ghəŋani ta Kefas, tahula tsa ka maranan̄tá tsi ta ghəŋani ta gwal ghwan̄pɗə his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranan̄tá tsi ta ghəŋani ta zwanama ta malaghutá hutaf ɗərmək ta fitik turtuk. Ta

mal gwal ta ndiri ndanana mataba taŋ, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranan̄mara guli ta ghəŋani ta Yakubu, maranan̄ha ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranan̄tani ta ghəŋani ta tsaha ya demdem, ka maridintá tsi ta ghəŋani ta i'i guli, i'i ta nzakway manda ɓazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagəŋ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hgay ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlghaftá Lazglafta. ¹⁰ Nda zɗakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa ɗa na. Nza a tsa zɗakatahudani ɲa ɗa ya ka skwi bətbət wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahəŋ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zɗakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, ɗər má i'i tsi, ɗər má hahəŋ a tsi ná, tsaya skwi ta mnə ɲni, tsaya skwi zlghaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agamap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si had sli'agapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa. ¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bətbət na gwada ta mnə ɲni na nda tsa tama, ba ka bətbət zlghay nda ɲudufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta tsakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aɲni nda tsa mnay ɲni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si had sli'agapta mnduha ma mtaku ya wu, walaŋ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bətbət tsa sləghafta zlghaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda zada həŋ. ¹⁹ Ka ɲa na nzakwa amu ndanana kwen̄kwen̄ fata mu ta ghəŋ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahida katakata mataba inda mnduha.

²⁰ Na ɲa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taŋtaŋa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maran̄ta

† 14:35 Ngha ta 1 La Kwareŋt 11:5.

kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli kə'a. ²¹ Manda ya sagha mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagha sli'agapta ma mtaku. ²² Ta mtay inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həŋ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndi'aftá vgha nda Kristi. ²³ Nda fitikani nda fitikani ta magakwa tsa fitika sli'agapta ya. Kristi tanɔtanɔni, ɔa sagha fitika ɔa gwal ta nzakway ka ɔa Kristi baɔu sagha dza'a sagha tsi. ²⁴ Na zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwaɔaka sulkumha nda mghamha tanɔtani, nda ɔa inda gwal dagal-adagala ma ghəŋa haɔik. Tahula kɔɔntani ta zadanata, ɔa vranavatani ta ga mgham ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá ghuma-hani ka skwa ta diɔlay səlani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanata ɔa dza ghəŋani ná, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a niɔna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta diɔlay səlani*.» Tsa mnay mnə lu kazlay: Dza'a niɔna ta «inda skwi» ka skwa ta diɔlay səlani kə'a ya ná, nda tsala. Haɔ tsa mndu ta vɔaɔtá mbraku ta ghəŋa inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula niɔta Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta diɔlay səlani, hanaganata zwanɔ ta ghəŋ mista tsa mndu ta vɔaɔtá tsa mbraku ta ghəŋa inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghəŋa inda skwi nekwnekw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantša a tsi wu, nu ta psə gwal ta magaftá batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaɔta a gwal nda rwa ta sli'agapta ya wu katsi, ɔaw ta maga həŋ ta batem da mnaka tanɔ na? ³⁰ Ka sli'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi ní, ɔaw ta dza'a aɔni tawa haɔak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kzla i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta ghəɔaku yu ta kaghuni ta ghəŋa slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wudawudə yu nda nimitakha ma luwa Afisus ya, ka nghanatá mnda səla tsi kwenɔkwenɔ katsi ní, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si haɔ sli'agapta ma mtaku wu katsi,

manda va ya ta mnə sanlaha ná, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa† mu mahtsim ya,» ka həŋ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwaɔaka mnduha ná, ta ɔadzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghəŋa ghuni manda ya ta raku. Ma walaɔ kuni ta maga dmaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i taɔa!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a sli'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a ɔaway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a sli'agapta na? Nda wani ma slu'uvgha dza'a sli'agapta həŋ na kə'a?» ³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Haɔ skwi ta sləgadata ka ta ɔyafta ka ta rwa a tsi wu kə'a ra? ³⁷ Skwi ta sləgadata ka ná, kuzunɔni a wa, hyani ya, ɔər má hya tsi ɔər má sana hulfa a tsi. ³⁸ Na vɔaɔta Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzunɔ ɔa ɔər wati ma skwi sləgada ka. Kuzunɔ ya ta ksanavata ta vɔaɔta tsi.

³⁹ Inda skwi ta hafu ná, ndaghəŋani ndaghəŋani slu'u vgha tanɔ: Ndagħəŋani slu'u vgha mndu, ndaghəŋani slu'u vgha skwiha fwaɔ fwaɔ səla mista tanɔ. Ndagħəŋani ɔa zarakha, ndaghəŋani ɔa klipiha.

⁴⁰ Ndagħəŋani tsatsatá skwiha ta luwa, ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta haɔik. Ndagħəŋani wɔakwa skwiha ta luwa, ndaghəŋani wɔakwa skwiha ta haɔik.

⁴¹ Ndagħəŋani wɔakwa fitik, ndaghəŋani wɔakwa tili. Ndagħəŋani wɔakwa tek-watsa. Ta dgavadga wɔakwa sana tek-watsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a sli'agapta ma mtaku guli. Slu'uvgha lamə lu da haɔik ná, ɔa rwutani. Slu'uvgha dza'a sli'agapta ná rwa-vata a wa. ⁴³ Ka ghwaɔaka skwi vza-data lu da haɔik, sli'agaptani ya ná, nda glaku tida. Nda ragħwa ta vzadatá lu, ta sli'agaptá tsi ná, mbrumbra katakata.

⁴⁴ Ka slu'uvgha mnda səla nzakwani ta lamtá lu, ma sli'agaptani mbəɔanaɔmbəɔa Sulkum ta vghani. Ka si mamu slu'uvgha mnda səla ya ná, mamu slu'uvgha ta vlə

* 15:27 Ngha ta Zabura 110:1. † 15:32 Ngha ta Isaya 22:13.

Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu taŋtaŋa mnda sɛla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya ná, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vla hafu‡ ɲa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a taŋtaŋani wu, tsa ka mnda sɛla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa taŋtaŋa mndu tsagap lu ma haɖik ya ná, ɲa haɖik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka haɖik ya ná, ɲa haɖik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ɲa luwa ya ná, ɲa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ɲa haɖik ya ná, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama ɗa, nana skwi ta mnə yu na ná, haɗ slu'uvgha nda us dza'a lavinɗá lami ɗa ga Mgham Lazglafta wa. Haɗ ya ta rwuta dza'a za həga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunatá ɗifatá skwi maridɗiŋ Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbəɗavafta. ⁵² Gi hadahada dza'a mbəɗavafta mu manda kulitsa iri vyar lu ta kɗavakta vyatá duli. Vyata lu ta tsa duli ya ná, gi sli'agapta gwal nda rwa tsa nda slu'uvgha ya kul rwavata, ta mbəɗavaftá amu guli. ⁵³ Manda va tsaya ná, nda nza tkwe' ka mbəɗapta na slu'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata, ɲa mbəɗaptá na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbəɗapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbəɗapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata ya, tsaya dzatá ghəŋa skwi nda vinda ma gwaɗa Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kə'a ya.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura!

Ga gurma gha kay tama mtaku\$?»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlaŋtá mbraku ta dmaku. ⁵⁷ Rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantsa tama zwanama ɗa gwal ta ɗvu yu, dihavawa diha, ma gigɗava kuni, lawala ta kəma ta kəma nda slna Mgham

Lazglafta, ya haɗ visa ghuni dza'a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

16

Tskaftá tsemi ɲa zwanama ma Ursalima

¹ Taghəŋa skwi ta nghaghanaghatá tska skwi ɲa vlay ɲa mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaŋ yu ta Igliz ta haɖika Galat. ² Inda ɗemas, ka faghuta inda kaghuni ta tsemi mintgha ghuni taɓta skwi ya ta mutsafta kuni, ɗa laghu lu kzla i'i kada ts kay. ³ Lagha ɗa dazlay ya, ɲa vivindafta ɗa ta ɗelewer ɲa ghunafta ɗa ta mnduha dza'a zabapta kaghuni ɲa kla tsa skwi dza'a tskafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴ Ala ka nda nza tsi ɲa dza'a vərɗa i'i katək má, gway taŋ ta vgha tsa kawadaga nda i'i.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵ Dza'a labla yu ta haɖika Mekaduniya, hada dza'a sli'afta yu ka labə da nghaghu-naghata. ⁶ Kawaka skwi ná, dza'a hanavahana yu da kaghuni, ka dza'a zə hada a yu ta fwak, ɲa pghay ghuni ta i'i da inda vli ta dza'a yu. ⁷ Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəbakw da kaghuni ta graftá yu, ka nda ɗvay Mgham Lazglafta tsi.

⁸ Ama dza'a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagha fitika Pentekwat*, ⁹ kabga gunihaguna Lazglafta ta watgha buwaŋ ɲa magatá ɲərma slna, aŋ mndani nda ndəgha ghumaha ta lmu nda i'i.

¹⁰ Ka ɓhadaghaɓha Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zləŋ mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda ɲa ɗa. ¹¹ Yaha ɗər wa da hərtətata, ka pghafta kuni nda zɗaku ka sagha tsi da i'i, kabga ta kzlaykzlay ɲni hadna nda zwanama.

¹² Ya manda zwanama mu Apwalus ya ná, ndəɓanandəɓa yu ta dzvu katakata má ɲa laba taŋ nda zwanama da nghaghu-naghata, ama ndanana a kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza'a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

‡ 15:45 Ngha ta Zlafta 2:7. § 15:55 Ngha ta Isaya 25:8, Huseya 13:14. * 16:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:1.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³ Nzawanza hzleŋa, ka dihavata kuni ma zlghay nda ŋuɖuf, yaha kuni da zləŋ, ka mbra kuni ta vgha. ¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni, ka maga kuni nda ɖvutá mndu.

¹⁵ Zwanama ɖa, nda sna kaghuni ta Stefanas nda gwal ga taŋ tani, hahəŋ taŋtaŋa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ta haɖika Akaya, ka fata həŋ ta ghəŋa taŋ ŋa maganata sɪna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶ Snawasna ta gwaɖa da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da inda gwal ta maga mndərga tsa ŋani sɪna ya kə'a.

¹⁷ Ta rfu yu katakata nda sagha i Stefanas nda Fwartunatus nda Akaykus da nghaɖighata. Nghay ɖa ta həŋ ná, manda skwi kaghuni demdem ya ka yu ta nghay, ¹⁸ kabga lɪihalɪa həŋ ta ŋuɖufa ɖa nda ŋa ghuni tani. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, ɖina vla glaku ŋa taŋ.

¹⁹ Ta ga zgu Igliz ta haɖika Asiya ŋa ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma həga ga taŋ tani ŋa ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰ Ta ga zgu inda zwanama ŋa ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹ I'i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva ɖa.

²² Inda mndu kul ɖva Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi'a.

Maranata!† (Mghama ŋni ta sagha!)

²³ Ka nza zɖakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴ Dvuɖva yu ta kaghuni demdem nda ŋuɖufa ɖa ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

† 16:22 Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama ŋni ta sagha kə'a ya, nda gwaɖa Grek.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ŋa 2 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ I'i Pwal zbap Lazglafta ŋa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghunaftá na delewer na. Kawadaga ŋni nda zwanama Timute. Ta ga zgu ŋni ŋa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwareŋt, nda ya ŋa inda gwal zlgħay nda ŋuduf ta kuraghuta kwakwara hadika Akaya tani.

² Ka vlaghunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahida da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gdata* ta l6a ŋuduf ŋa mu ya. ⁴ Tsatsi ta l6a ŋuduf ŋaŋni ma inda ghuya danwa ŋni. Nda tsa l6a ŋuduf ta vlaghnata tsi ya, ta laviŋta aŋni ta l6anata ŋuduf ta sanlaha ta ghuya danwa guli.

⁵ Manda va tsa ghuyta Kristi ta danwa katakata ya ta ghuya aŋni guli. Lazglafta guli ná, ta l6aŋna l6a ta ŋuduf katakata nda ma Kristi. ⁶ Ka ta ghuyay aŋni ta danwa katsi ná, ŋa l6aghunata ŋuduf, nda ya ŋa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlaghnava Lazglafta ta l6a ŋuduf ta aŋni ná, nda nza ŋa l6aghunata ŋuduf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya danwa mndərga va tsa ŋa aŋni ta ghuyay ya ⁷ Grafgra aŋni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta kə'a. Nda gwa mu ma ghuya danwaha. Ka l6aghuna l6a Lazglafta ta ŋuduf manda ya ta l6aŋnata tsi ta ŋa aŋni ya guli.

⁸ Aŋi zwanama, va a aŋni ta kwalaghuni kul snanťa ghuya danwa ghuyə ŋni katakata ta hadika Asiya wa. Fərtufərtə tsa ghuya danwa ya ka malaghuta mbrakwa ŋni. Graf a aŋni kazlay: Si ta dza'a nzanza ŋni da hafu kə'a wa.† ⁹ Manda va tsaya ná, nda fa aŋni ŋa rwiŋta ka aŋni sizlay. Tsaw

Lazglafta ta fata mantsa ŋa maranťa kazlay: Ta mbrakwa ŋni a fafta ŋni ta ghəŋa ŋni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ŋni ta ghəŋ. ¹⁰ Tsatsi ta klaptá aŋni ma mndərga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klanťnaptə mida guli. Ta tsatsi fatá ghəŋa ŋni ŋa klaptá aŋni dazlay guli. ¹¹ Ka kata kuni ta aŋni nda magadu'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa aŋni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəŋani guli tsu'afər Lazglafta ta tsa du'a tan ya.

Mbədapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹² Skwi ya ta vlaghnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ŋni ta nzaku dīna nda inda mnduha ka ŋni ta daslay ma ghəŋa ŋni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ŋni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəŋ manda ya vlaghna Lazglafta. Manda ya ta kumə dīfla slu'uvgha a nza ŋni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta katanťnata nda zdakatahudani. ¹³⁻¹⁴ Skwi ta vindaghunafta aŋni ná, skwi ya ŋa dzanťafta ghuni ŋa snanťa ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snanť kuni ndanana mndani, ta graftá ŋni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aŋni, manda ya dza'a nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aŋni bađu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

¹⁵ Grafgra yu mantsa ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagha da kaghuni karaku, ŋa mutsaghunaftá zdaku his səla. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta sli'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ŋa vragapta da nda da kaghuni guli ta sabə yu‡. Má ŋa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ŋa mnay da kazlay: Aŋi, a' mantsa a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tđukwa ya ná, manda va tsaya tsa gwada mnaghuna aŋni ya. Nza a tsa gwada mna ghuna aŋni ya ka «aŋi,» a' «nantsa a kay guli wu» kə'a ta va tsa

* 1:3 Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. † 1:8 Gray nda 1 La Kwareŋt 15:32. ‡ 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:21.

skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ɲni, i Silas nda Timute nda vərda i'i ta gwada ta Yesu Kristi Zwanja Lazglafta ná, mnay kazlay: Anji, a' mantsa a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aɲni wa. Anji, ɲa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «anji» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləmən. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, ɲa vlanťá glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihaɲnata nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta ɲizla ɲa maranťá kazlay: ɲani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghuđa famam tsi ma ɲudufa mu ɲa gramaftá skwiha dīnadīna dza'a tsi magay ɲa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ɲudufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwareŋt. ²⁴ Kumay ɲni ta faghunaghatá zlabak ta ghəɲa zlgħay nda ɲudufa ghuni a wu, ta maga slna mu ka skwa turtuk, ɲa zdavafta ɲudufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ɲuduf.

2

¹ Skwi kura yu ná, haď yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunaftá a hadika Mekaduniya. yu ta ɲudufa ghuni wa. ² Ka gurdaghunafgurdá yu ta ɲudufa ghuni ya ní, wa dza'a zdidiftá ɲuduf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ɲraghunafta yu ta ɲuduf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa delewer ya ná, va a yu ta laba da slanaghatá mnduha má dza'a zdidiftá ɲuduf mazlay ná, ɲa ɲəridiftá ɲuduf wa. Grafga yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa delewer ya ɲa ghuni ná, nda ghuya ghəɲa da, gurdə gurdá ɲudufa da katakata, ima taw ta ira da. ɲa ɲraghunaftá ɲudufa ghuni a vindaghunafta yu wa. Dina ka snanťa ghuni ta dva kaghuni ya dvaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ ɲranafta mndu ta ɲuduf ta mnduha ná, i'i a ɲridif tsi wu, kaghuni demdem ya, dər má kaghuni demdem a tsi. Tsaw va a yu ta fərtinťá gwada ta ghəɲani wa. ⁶ Tsa

dvanaghata dvanagha ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prək tsaya. ⁷ Ndanana, pliniswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ɲani, yaha ɲudufani da ɲruta ka malaghutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranaɲwamara ta dvu kahwathwata. ⁹ ɲa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na delewer na guli, kabga ta kumay yu ta snanťa, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. Dəmakwa mndu ya plinis yu, ka si mamu dmaku ɲa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda ngħa Kristi guli, ¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu dīnadīna ta hidakwani.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslī'a yu ka laghwī da luwa Truwas da mna Lfidá Gwada ta ghəɲa Yesu Kristi. Manda bhadaghata da, kə'a ka yu ná, məd tadipta Mgham Yesu ta tvi dīnadīna ɲa mna gwada hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəɲa da, kabga slanagħa a yu ta zwanjama da Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni dughwana kə'a nda həɲ, ka sli'afťa ka zlanťá gwal ma luwa Truwas ka laghu yu

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlanťnata za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta aɲni ɲa mnanťá Kristi ma inda vli. Nda nza aɲni manda urdi zda vərtiktika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza aɲni manda urdi zda vərtikatani klaf Kristi ka vlanťá Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ɲa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadinťá ghəɲa tan tani. ¹⁶ Ka ɲa gwal ta mutsa mbaku ná, zda tsa vərtikatani ya, ta vlanťvla Lazglafta ta hafu ta həɲ. Ka ɲa gwal ta zadinťá ghəɲa tan guli ná, zda a tsa vərtikatani ya wu, ta klanakkla ta mtaku ta həɲ. Wa ya prək ka magaftá tsa slna ya tama? ¹⁷ Aɲni ná, nza a aɲni manda hamata sanlaha ta za huda tan ta gwada Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunaftá aɲni, kahwathwata ta mnə aɲni ma Kristi ta kəma Lazglafta.

3

Gwal maga slna ma lfida dzratawi

¹ Ta dza'a zlrɛnda zlrɛnni ta ghuba ghɛɛna ɛnni ra? Delewerɛ lagha maraɛnta ghɛɛna ɛnni da kaghuni ta zbɛ ɛnni re, ari mamu a delewer ta zbɛ ɛnni da kaghuni ɛna mara ghɛɛna ɛnni manda ya ta magɛ sanlaha na?

² Vɛrɛda kaghuni tsa delewer maraɛnta ghɛɛna ɛnni ya vindam Kristi ma ɛɛɛɛɛɛ ɛnni, snaɛ lu, ta dzaɛɛ inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa delewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ɛnni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam* a vindafta tsi guli wu, ma ɛɛɛɛɛɛ mnda sɛla vindamta tsi.

⁴ Kɛl ɛnni ka mnay kazlay: Vindata delewerɛ Kristi kuni kɛ'a nɛ, kabga Yesu Kristi ta gramafɛ mantsa ya nzakwani kɛ'a ta kɛma Lazglafta. ⁵ Nda sna aɛɛni kazlay: Slaghu a aɛɛni ka ghɛɛna ɛnni ka maga tsa slna ya wu kɛ'a. Lazglafta ta vlaɛɛnatɛ mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlaɛɛnatɛ mbrakwa nzaku ka gwal maganaɛta slna ɛna mnay ɛna mnduha ta Lfida dzratawi dzraf tsi. Tsa lfida dzratawi ya nɛ, sladaɛ a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghuɛa sladafta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya nɛ, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghuɛa ya nɛ, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka magɛ Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya nɛ, ta vlaɛɛɛla tsa slna ya ta glaku. Lavinɛ a la Isra'ila ta nghu† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ɛna nzɛɛavata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Had slna Sulkum nda ghuɛa dza'a malaghutɛ glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya nɛ, tsa slna Sulkum ta nanaftɛ mndu tɛɛukwa ya guli, malaghumala ɛnani glaku piyw! ¹⁰ Tsaya tama nɛ, da na glaku ta malaghuta piyw ndanana nɛ, had tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. ¹¹ Ka si tsa

dza'a kwal kul nzɛɛavata ya mamu glakwani ya, malaghumala ɛna na dza'a nzaku ɛna kɛɛkɛɛɛɛ na tama.

¹² Had sana skwi dza'a ɛnni difay ma tsa gwadaha ya wu, kabga nda sna aɛɛni kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya kɛ'a. ¹³ Manda Musa ta bukwanaghutɛ kuma nda lgut yaha la Isra'ila ngħaɛntɛ htakwa tsa glaku ya ma kumani ya a aɛɛni wa. ¹⁴ Tunɛɛɛɛɛ ghɛɛna la Isra'ila. Ha gita, lavinɛ a hɛɛɛ ta snaɛnta tsa kahwathwata ya ta dzaɛɛ hɛɛɛ ta tsa dzratawi ɛna ghalya ya wa. Ta klinɛ a lu ta tsa lgut ya wu kabga lavinɛ a lu wu, ba mndu nda ndi'atɛ vghani nda Kristi kwenkwen. ¹⁵ Kulam gita, ta dzaɛɛ hɛɛɛ ta tsa zlahu Musa ya nɛ, manda skwi bukwanaf tsa lgut ya ta ɛɛɛɛɛɛ ta hɛɛɛ ya hɛɛɛ. ¹⁶ Ama manda skwi ya nda vinda: «Inda mbɛɛɛɛghuta mndu ta vgha tvɛ Mgham Yesu ya nɛ, dɛɛɛɛghuta tsa lgut‡ ya.»

¹⁷ Mgham Yesu nɛ, Sulkum ya. Ma vɛl hada Sulkuma Mgham Yesu guli nɛ, nda pla vgha mnduha. ¹⁸ Amu demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wudakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbɛɛanafta ka nanafta manda va tsatsi, ka kla amu ta kɛma ta kɛma ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

4

Ghuyama danɛwa kawadaga nda Kristi

¹ Lazglafta ta faɛɛnaɛntɛ tsa slna ya ma zɛɛakwani, tsaya ta kwal ɛnni kul rwa ma-landugu. ² Had ta ɛna vgha nda ghwadaka skwiha ta magɛ lu ma difa ma difa, ta pgha hula ɛna mndu wa. Nana a aɛɛni ta mndu wu, had aɛɛni ta mbɛɛanaftɛ gwada Lazglafta wa. Katɛk nɛ, kahwathwatani ɛna aɛɛni ta mnigɛnta banluwa. Mantsa ya dza'a kɛl inda mndu ka dɛsla kahwathwata ɛnni ma ɛɛɛɛɛɛɛni ta kɛma Lazglafta. ³ Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnɛ ɛnni na katsi nɛ, da gwal ta zadɛɛntɛ ghɛɛna tanɛ nzakwa tsi nda difa. ⁴ Sna a hɛɛɛ ta na Lfida Gwada ta mnɛ aɛɛni na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghɛɛna hadik na ta ɛɛɛɛɛɛ tanɛ, ɛna kwala tanɛ kul ngħaɛntɛ tsa

* **3:3** Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmia 31:33, nda Izekiel 11:19, 36:26-27. † **3:7** Ngha ta Sabi 34:29-35. ‡ **3:16** Ngha ta Sabi 34:34.

tsuwadək ta tsuwadaka hən, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghəŋa glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya ná, ka guram nda Lazglafta. ⁵ Ta mnə aŋni ta tsa Lfida Gwada ya ná, gwada ta ghəŋa aŋni a ta mnə ŋni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham ŋa aŋni ta mnay. Aŋni, gwal ksaghunata slna aŋni, kabga nzakwa ŋni mista Yesu. ⁶ Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghəŋa hadik na: «Ka tsuwadaka tsuwadək ta vli ma grusl*,» ka'a. Va tsa Lazglafta ya ta tsuwadakanafatá vli ma ndufu ŋni ŋa tsuwadaka mnduha, ŋa snan̄ta tan̄ ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

⁷ Bəzleghwa tsaf lu nda r̄bisl aŋni, ta kla tsa n̄erma skwa gadghəl ya. Kəl tsi ka nzakway mant̄sa ya ná, Lazglafta ta mbranaghatá maga inda skwi, aŋni a wa. ⁸ Dagala dan̄wa ta ghuyən̄apta lu, kulam nda tsaya, kdan̄na a wa. Dəgan̄ha ŋni ta ghən̄ badu masani, ta hla a ghəŋa ŋni tida wa. ⁹ Gan̄napha lu ta iri, ta zlan̄na a Lazglafta wa. Nun̄nusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma aŋni wa. ¹⁰ Ta wa h̄dak ŋni inda fitik manda va tsa maganata Yesu ya, kada maravata nzakwa Yesu guli ma vgha ŋni. ¹¹ Ma inda ŋa aŋni ma nzaku ná, ta wa h̄dak ŋni ta ghəŋa gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na ŋan̄ni ma slu'uvgha ta mtaku na. ¹² Mant̄sa ya ná, nzaku ta wa h̄dak ŋa aŋni, nzakwa ghuni nda hafu ŋa kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlḡha yu ta gwada ta ghəŋa Lazglafta kəl yu ka gwaday†.» Aŋni guli na, zlghafzlḡha aŋni ta Lazglafta manda va tsaya, ta kəl aŋni guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna aŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku kə'a. Tsatsi guli dza'a sli'agan̄apta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha ŋni nda Yesu. Na h̄ladamaghatani demdem ta kəmani. ¹⁵ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ŋa kata kaghuni nzakwani, ŋa sga sli'adamta mnduha mutsaftá zdakatahuda Lazglafta. Mant̄sa tama, dza'a nda ndəgha mnduha ŋa rfa Lazglafta nda ya ŋa zləzlvay guli.

Faftá ghən̄ yeya skwi ma ghəŋa mu

* 4:6 Zlrafta 1:3. † 4:13 Ngha ta Zabura 116:10.

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa ŋni rwa-vata. Dər má ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani ná, ta lfidaku nda lfida vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, ki'a yeya na ghuya dan̄wa ta ghuyə mu ndanana ka tsa glaku dagala ŋa kdekeden̄ ta payamata tsa ghuya dan̄wa ya ta tvi ŋa mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghan̄tá iri amu ta ghən̄, ta skwi ya nghan̄ iri a wu. Skwi ya ta nghə iri ná, had ta gdavata wu, skwi kul nghan̄tá iri yeya ta gdavata ŋa kdekeden̄.

5

¹ Nda sna mu kazlay: Ka zlin̄zla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi ná, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana h̄ga ta luwa kə'a. Ta ghəŋa vgha mu dza'a vlamata Lazglafta ŋa kdekeden̄ ta luwa ya ta gwada yu ta tsa gwada ya. ² Ta na ghəŋa hadik ná, ta ksamata ka mamay katakata na tsa h̄ga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka lfid ya. Ta gama ta nda ghən̄ nda taw nda taw. Ta dər má sudidiva Lazglafta 6a, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuda lu katsi ná, had sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fərđi'u wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəŋa hadik na katsi ná, tata nda ghən̄ mu manda skwi famagha lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəŋa hadik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tsa ta luwa ya, ka bukwamta tsa nda hafu ŋa kdekeden̄ ya ta tsa ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghən̄ani ta payaftá amu ŋa mbədamaf̄ta mant̄sa ya. Vlamavla ta Sulkumani guli ŋa gramaftá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghən̄ inda fitik. Aŋ mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəŋa hadik na mu katsi ná, ta di'in̄ mu nda h̄ga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta ngha a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlghay nda nduf̄ ta nzə mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəŋa mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na slu'uvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má

tata ghəŋa haɖik mu, dər má ta luwa a mu ná, zɖəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a laghala mu ta kəma Kristi ɲa tsamaghatá guma, ɲa zlgəhay inda mndu ta nisəla slnani ya maga tsi ma nzakwani ta ghəŋa haɖik. Ka ɖina slnani maga tsi, dza'a zlgəhay ta nisəlani, ka ɖina a slnani maga tsi wu dza'a zlgəhay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərɓapta Lazglafta ta zughu nda amu

¹¹ Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zləŋa Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl aɲni ka ɲavata ka kasaktá ghəŋa mnduha. Nda sna Lazglafta ta aɲni dar, ta grafta aɲni guli ná, nda sna kaghuni ma ɲudufa ghuni ta aɲni. ¹² Ghubargəltá ghəŋa ɲni a ɲa aɲni ta ghubargəltá da kaghuni wa. Maraghunatá tvi dza'a kəl kuni ka ghuba aɲni ɲa aɲni ta maraghunata, ɲa snəŋta ghuni ta hanaftawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlan̄ta ya ma ɲuduf. ¹³ Rgha hən̄ ka kaghuni mantša ta mnə sanlaha ya ra? Dər mā mantša tsi, ɲa vla glaku ɲa Lazglafta nzakwani. Ka mantša a tsi katək wu má, ɲa kata kaghuni nzakwani. ¹⁴ Inda skwi ta magə aɲni ná, ta magay aɲni kabga nda sna aɲni ta ɖvu ya ɖvu Kristi ta aɲni. Tsaya ta tiŋwa aɲni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aɲni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. ¹⁵ Mtumta ta ghəŋa inda mndu, kabga yaha gwal ta nda hafu da nzaku gaghəŋgaghəŋa tan̄, ɲa nzay tan̄ ta nzaku ya ta zɖəganata. Ka ɲa tan̄ mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

¹⁶ Ndanana tama ná, nghəgla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəgla a amu manda tsaya wa. ¹⁷ Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfida mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbəɖavafmbəɖa ka lfidani. ¹⁸ Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtuta ɲa slərɓaptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlan̄natá tsi ta slna dza'a mnanatá mnduha ɲa sagha tan̄ slərɓaptá

zughu mataba tan̄ nda tsatsi. ¹⁹ Skwi ta mnə aɲni ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ɲa slərɓaptá zughu matabani nda inda mndu. Nəvgla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunaftá aɲni ɲa dza'a mnay ɲa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərɓapta ɖa ta zughu nda hən̄ kə'a.

²⁰ Kristi ta ghunaftá aɲni ɲa kla lwa gwadani. Lazglafta kaghəŋani ta haga mnduha nda ma wa ɲni. Ma hga Kristi, ta ndəba dzvu yu ɲni ɲa ghuni, slərɓapwa slərɓa ta zughu nda Lazglafta. ²¹ Walaŋ a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəŋa gwadata amu, ɲa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tɖukwa ta wa irani.

6

¹ Ndanana ná, ta ksa slna aɲni nda Lazglafta. Kdəkwakdək ta ndəba dzvu ɲni ɲa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zɖakatahuda Lazglafta ya zlgəhaf kuni. ² Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snaghata yu ta tawa gha.

Ma fitik ɲa mbaghafta, kataghakata yu*,»
ka'a.

Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

³ Va a ɲni ta ksafata mndu ta aɲni nda dmaku ma slna ta magə ɲni wu, tsaya ta kəl ɲni ka ɲavata ka maga skwi ɲa kwal kul zləmbiŋtá mndu. ⁴ Katək ná, ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal maganatá slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ɲni. Dər ta gay lu ta iri ɲaɲni, dər ta ghuyay lu ta ɖaŋwa ɲaɲni, dər ta gigray lu ta aɲni, ta ksay ɲni ta ɲuduf mida. ⁵ Ta dɣay lu ta aɲni, ta pghay lu ta aɲni da gamak, ta sli'anafsli'a lu ta zlərdawi ka gi dza aɲni, ta ghuyay ɲni ta ɖaŋwa ta maga slna, haɖ ɲni ta faftá hani ta iri baɖu ma sani wu, haɖ ɲni ta ɖaŋtá skwa zay guli wa. ⁶ Ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal kul haɖ sana skwi ɲa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ɲuduf, ka gwal maga zɖaku, ka gwal nda Sulkum nda ghuɓa ma hən̄, ka gwal ta ɖvutá mndu nda ɲuduf turtuk. ⁷ Ka gwal ta mna vərɖa gwada, ka gwal nda mbakwa Lazglafta ma hən̄. Huzla vula ɲni ma

* 6:2 Isaya 49:8.

zlaḅa nda zeghwi ná, tsaya kahwathwata.
⁸ Vlaŋnatá glaku ŋa sanlaha, hærtatátá aŋni
 ŋa sanlaha. Zlæzlæva aŋni ŋa sanlaha, raza
 aŋni ŋa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta
 fata mnduha ta aŋni, tsaw kahwathwata ŋa
 aŋni ta mnay. ⁹ Manda gwal kul snaŋtá lu
 ta həŋ ka lu ta nga aŋni, tsaw va nda sna
 lu ta aŋni dīnadīna. Mbli a yaha ya ra, ka
 lu ta nga aŋni, tsaw ta ndiri aŋni dīnadīna.
 Gaŋnapha lu tiri, klap a lu nda kla ta hafu
 ma aŋni wa. ¹⁰ Ma skwi má ŋa ḅasay ŋni ta
 ŋuduf ya ná, rfu ŋa aŋni ta rfay. Ka pḁu həŋ,
 ka lu nda aŋni, tsaw nda ndəgha mnduha ta
 nanaftá aŋni ka gadghəl. Mamu skwa taŋ
 ra, ka lu nda aŋni, tsaw ŋa ŋni inda skwi
 demdem.

¹¹ Kaghuni gwal ma Kwareŋt, haḁ sana
 skwi dīfaghuna aŋni wa, ḁvuḁva aŋni ta
 kaghuni katakata. ¹² Aŋni a ta kwal
 kul ḁvaftá kaghuni wu, kaghuni ta tsuk-
 waghutá vgha ghuni tavata aŋni. ¹³ Manda
 gwada da ŋa zwaŋani ya gwada yu ta na
 gwada na ŋa ghuni, maraŋnawamara ta
 ḁvafta kaghuni ta aŋni ma ŋudufa ghuni
 guli.

*Haḁ skwi ta guyanaftá tsuwadək nda gu-
 rusl wa*

¹⁴ Ma guyə kuni ta ghəŋ kawadaga
 nda gwal kul zlghaftá Lazglafta. Nu ta
 guyanafta mndu tḁukwa nda mndu ta
 maga ghwadaka skwi na? Nu ta guyanaftá
 tsuwadək nda grusl na? ¹⁵ Ta ghəŋa wu
 dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu
 ta guyanaftá mnda zlghay nda ŋuduf nda
 mndu kul zlghafta na? ¹⁶ Nu ta guyanaftá
 həga Lazglafta nda həga skwa wuyay na?
 Amu ná, həga Lazglafta nda hafu amu,
 manda ya mna tsi kazlay:

Mataba taŋ dza'a nzamta yu ka wawaku
 kawadaga nda həŋ.

Ka Lazglafta taŋ ta dza'a nzata yu, ka mndu-
 duha da hahəŋ guli kə'a.

¹⁷ Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ŋa mndu-
 hanı kazlay:

Sli'apwa sli'a mataba taŋ, ka dgaghuta
 kuni ta vgha nda həŋ,
 ma ksaŋ kuni ta skwi kul raku,
 tsaya dza'a kəl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸ Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ŋa
 nzakwa kaghuni ka zwana da nda
 kwagha ḁa† guli,
 ka Mgham Lazglafta nda mbra kə'a ya.

7

¹ Zwanama ḁa, ya mantsa ya ka lu
 tamaftá imi ta sləməŋ ya ná, sudapma
 ghəŋa mu ma skwi dza'a ŋrīntá vgha mu
 nda ŋudufa mu. Ka kḁanakta mu ta nza-
 kwa mu hezle' ma zləŋa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

² Gunaŋnawa guna ta ŋudufa ghuni. Haḁ
 ya mataba ghuni magana ŋni ta ghwadaka
 skwi wu, haḁ ya hlaghu ŋni ta səlani wu,
 haḁ ya tsaghu ŋni guli wa. ³ Tsaghunaghata
 guma a ta tsaghunaghata ŋni wa. Manda
 va tsa mnə ŋni ya ná, ḁvuḁva aŋni ta
 kaghuni. Dər má ŋa mtuta tsi, dər má ŋa
 nzaku nda hafu a tsi ná, haḁ skwi dza'a
 dgamata wa. ⁴ Haḁ yu nda mahulhula
 ndanu ta ghəŋa kaghuni wa. Ta ghərḅaku
 yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta
 ḁaŋwa ná, nda ləa ŋudufa ḁa, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika ḅhadaghata ŋni da luwa
 Mekaduniya ná, haḁ vgha mbi'aŋni wa.
 Ghuya ḁaŋwa dər ndiga ndiga yeya ta
 slaŋnaghata. Gruŋnus gra mnduha, ta zləŋ
 ŋni ma ŋuduf. ⁶ Mbada Lazglafta ya ta ləa
 ŋudufa gwal nda kəa ka ləaŋnatá ŋudufa
 ŋni ma ḅhadaghata Titus. ⁷ Tsa ḅhakta
 Titus yeya a ta ləaŋnatá ŋudufa ŋni wu,
 mnaŋnamna guli ká kuni ləanată ŋudufani.
 Rusaŋnaf rusa ká kuni ta kuma nghəglan-
 tá i'i, ká kuni ta haga madər, ká kuni ta lmiha
 ta lmu kəl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gurḁa ŋudufa
 ghuni ta ghəŋa tsa ḁelewer vindaghu-
 naf yu ya kə'a mndani, haga a yu ta
 madər ta ghəŋani wa*. Aŋ mndani, ha-
 gaŋhaga yu ta madər ma fitik rets, ng-
 hadapər yu ta gurḁatá ŋudufa ghuni ta
 ghəŋa tsa ḁelewer ya. ⁹ Ndanana ná, ta
 rfu yu ta ghəŋa tsa ḁelewer vindaghu-
 naf yu ya. Taghəŋa vəl gurḁaghunaftá
 ŋuduf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu
 yu, kabga tsa gurḁatá ŋudufa ghuni ya ta
 klaghunaktá mbəḁanaftá ŋudufa ghuni ka

† 6:18 Ngha ta Zlahu 26:12, nda Izekiyel 37:27, Isaya 52:11, Irmıya 31:9 nda Izekiyel 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6
 nda Huseya 2:1. * 7:8 Ngha ta 2 La Kwareŋt 2:3.

paya tva ghuni. Har tsa gurdatá ɲudufa ghuni ya ma ghəŋa Lazglafta. Tsaya tama, haɗ sana dmaku magaghuna ɲni dekke wa. ¹⁰ Gurdatá ɲuduf manda ya ta kumə Lazglafta ná, ta mbəɗanafmbəɗa ta ɲuduf ɲa mbafta, ɲa kwala lu kul haga madər. Gurdatá ɲuduf manda ɲa gwal ma ghəŋa haɗik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gurdatá ɲuduf manda ya ta zɗəganatá Lazglafta ya 6a, nghawangha ká kuni ta ɲavata ka payanatá nzaku, ka tsalaptá ghəŋa ghuni mida kə'a ta husaghunata, ká kuni ta zləŋay, ká kuni ta mama nghanjá i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zɗəganatá Lazglafta, ká kuni ta fata ghəŋa ghuni ka zlahá mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maraŋta kuni kazlay: Ta haɗ kuni ma tsa skwiha ya wu kə'a.

¹² Tsa ɗelewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf a yu ta ghəŋa mndu ta gatá dmaku ɗər ta ghəŋa ya gana lu ta dmaku wa. Kəl yu ka vindaghunafta ná, vindaghunafvinda yu, kabga ɲa maraŋta ghuni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ɲaɲni kə'a. Tsaya skwi ta ksaɲnamtá ɲuduf. ¹³ Ta ghəŋa tsa skwi ta ləaɲnatá ɲuduf ya guli ná, ta rfu ɲni katakata nghər ɲni ta rfa Titus, kabga zɗanafta kaghuni demdem ta ɲuduf. ¹⁴ Ghubaŋghuba yu ta ghubakwa ɗa ta kaghuni ta kəmani. Ndanana tama ná, sabsa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gɗata aɲni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ɲni ta kaghuni ta kəma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havaptani ka tsa zləŋata zləŋa kuni, ka slavaptá kuni ka tsu'afta nda ya ka kuni fata ghəŋa ghuni ka snanatá gwadani ya ná, ta sganaghasga ta yifatá kaghuni ma ɲudufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghəŋa ɗa ta kaghuni ma inda skwi.

8

Kataŋtá gwal zlgħay nda ɲuduf ma Ursalima

¹ Zwanama ɗa, ta kumay ɲni ta mnaghunatá skwi maga zɗakatahuda Lazglafta mataba Igliz ta haɗika Mekaduniya. ² Ma

ghuya ɗaŋwa ya ta ghuyə həŋ katakata, ka rfu həŋ ta rfu katakata, kulam nda nzakwa taŋ dgər ka pɗu, ka vlatá həŋ ta skwi dagala ɲa kataŋtá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla həŋ ka ghəŋa taŋ ta skwi manda ya klaf mbrakwa taŋ. Ka vlatá həŋ ha ka malaghuta. Ka ghəŋa taŋ sagha həŋ ⁴ da ɗaway da aɲni ka ɲɗaɲɗa kazlay: Ta kumay aɲni ta nzakway tekwa mataba gwal ta kataŋtá gwal zlgħay nda ɲuduf ta haɗika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla həŋ ya ná, vlavla həŋ ka malaghutá skwi ya má si ta ndanu aɲni. Tinəl ghəŋa taŋ vlay həŋ ta Mgham Yesu karaku, tahula tsa guli ka tsu'aftá həŋ ta maga skwi ya ta mnanata ɲni ta həŋ, manda ya ta kumə Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ɲni ka ndəbanatá dzvu ta Titus ɲa labə ɗa kɗiŋtá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zlafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ɲuduf, ma mna gwada Lazglafta nda tvani, ma sɲaŋtá kahwathwata, ma ɲavata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma ɗvutá ya ɗvu kuni ta aɲni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ɲərma slna ya nda ɲuduf turtuk.

⁸ Mbila kaghuni a ta mbli yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ɲavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maraŋta kazlay: Dvudva kaghuni kahwathwata guli ta kataŋtá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zɗakatahuda Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka ɲiŋtá tsi ta ghəŋani ka pɗu ɲa naghunaftá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pɗani ya.

¹⁰ Wya skwi ta raghunata ta ndanu yu: Kɗa ná, tinəl kaghuni ta kuratá kataŋtá gwal zlgħay nda ɲuduf ta haɗika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, ɗina ka kɗiŋta ghuni ta tsa zɗakwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga taŋtaŋ ya. Ka vla kuni manda ya klaf mbrakwa ghuni. ¹² Ka nda ɲuduf turtuk klafta ka ta skwi klaf mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zɗəganazɗa ta Lazglafta. ɗawa a ta skwi kul haɗ ɗa kagha wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klaghuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəŋa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta ɗaŋwa kə'a wa. Ka guram ka

lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, dīna ka katan̄ta ghuni ta gwal kul haḁ skwi ma dzvu da hən̄. Baḁu pḁay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahən̄ ya, ɲa katay taŋ ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwada Lazglafta na:

«Fərtu a ɲa mndu ta tskanata dagala wu, htu a ɲa mndu ta tskanata kwitikw guli wu*,» ka'a.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfay ɲni ta Lazglafta ta vlan̄tá ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəɲani ɲa kataghunata manda va ɲaɲni. ¹⁷ Tsu'aftsu'a Titus ta ndəba dzva ɲni ya ndəbana ɲni ɲa labə da kaghuni. Makḁaku aɲni ka gwadganata ná, fufa tsatsi ta ghəɲani, yifuyifa ma ɲuḁufani, kabga ḁvuḁva ta kataghunata. ¹⁸ Wya ɲni ta ghunadaptá sana zwanama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga snan̄tani ta mnay nda tvani ta Lfida Gwada. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ɲni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ɲni, ɲa magəgan̄natá na slna ɲa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ɲa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ɲni ta katan̄tá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ɲni ta ɲanata dīna ɲa wara hlawa mnduha ta ghəɲa aɲni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi dīna ta kumə aɲni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu, nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ɲni ta ghunaftá sana zwanama guli kawadaga nda hən̄. Nda kḁa fitika ɲni ta dzəghaŋta ma slnaha kavghakavgha. Ka nghadaptá ɲni ná nda fa ghəɲani ɲa maga slna. Ndanana manda snan̄tani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəɲani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna ḁa ya. Kawadaga nda tsi ta maga ɲni ta slna kata kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabaptá hən̄, ka ghunaftá hən̄ da kaghuni. Ta vlay slna taŋ ta glaku ɲa Kristi. ²⁴ Maranan̄wa mara ta hən̄ ká kuni ḁvutá hən̄ kahwathwata, ɲa snanaghatani ta inda Igliz, dza'a kəl hən̄ ka

snan̄ta kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ɲni ta kaghuni ya kə'a.

9

Ta ḁvay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

¹ Ta ghəɲa gwada ta katu ɲa gwal zlgay nda ɲuḁuf ná, ² Dər má vindaghunaf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəɲa ghuni kə'a. «Daga kḁa ta fata gwal zlgay nda ɲuḁuf ta haḁika Akaya* ta vgha taŋ ka vla tsa katu ya,» ka i'i ghubutá ghubakwa ḁa ta kaghuni da gwal ta haḁika Mekaduniya. Na tsa kulan̄ta ḁa mantsa ta gwada ta kaghuni ya ná, ka sli'anaftá tsi ta wər inda taŋ, ka vlay. ³ Dər má mantsa tsi, wya yu ta ghunadaptá tsa zwanamaha ya ɲa kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ɲa ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa ghubughuba ɲni ta kaghuni ta ghəɲani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka ḁhadaghata ɲni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ɲa ghuni wu katsi, dza'a ksuxsa ta aɲni ka hula, kabga nda ghada mnana ɲni ta hən̄ kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a ḁasa hulani guli. ⁵ Tsaya kəl yu ka ndanapta kazlay: dīna ka ghunadaptá ḁa ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makḁaku yu labə kə'a, ɲa kataghunata ka tsakanatá tsa ɲa ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləmən̄ ya, ɲa slanaghata ḁa ta tskatani. Tsaya dza'a maran̄ta kazlay: Nda ɲuḁuf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ɲa havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mndu ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ɲuḁufani. Nda mtsiriu' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta ḁvay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunaghatá gasifa ɲa gḁata ghuni ta mutsa inda skwiha ɲa maga ɲa ghuni ma slna, ɲa pḁakwani ɲa maga inda

* 8:15 Ngha ta: Sabi 16:18. * 9:2 Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

ŋərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay:

«Ta vliidiŋ vla ta skwiha ŋa gwal ka pɗu, ta gɗavagɗa zɗakwani† kə'a.»

¹⁰ Lazglafta ta vlanɗá hulfa ta mndu ŋa sləgay, tsatsi guli ta vlanɗá skwi ŋa zay. Tsatsi guli dza'a vlaghunatá inda hulfa ta kumə kuni, ŋa tfaghunaghatani ta wi ta ghəŋani ŋa sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zɗaku. ¹¹ Ŋa gɗatani ta tfaghunaghatani ma inda skwi, ŋa nzakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. Ŋa rfay ndəghata mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa katuha ya ta vlata hən nda ma dzva ŋni. ¹² Tsəna katu ta vlata kuni na ná, katanɗá gwal zlgəhay nda ŋuɗuf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafsi'a ta mnduha ŋa va rfay tan ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maranɗá nzakwa ghuni, ŋa zləzlvay tan ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwada Kristi. Dza'a zləzlvay hən guli kabga vəl dɗay ghuni ta skwa ghuni nda hən, ta vlay kuni guli ŋa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay hən ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ŋa mamay tan ta kaghuni kabga tsa zɗaku ta malaghutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamafarfa ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnavata nda wi ya.

10

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwada tida

¹ I'i Pwal kaghəŋa ɗa, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghəŋ nda zɗaku manda ŋa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu ya ná, leɓtekwa yu, ka haɗ yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu. ² Ta ndəbaghunandəba yu ta dzvu, yaha kuni gidiftá sidi ɓhadaghar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ngha aŋni kazlay: Slna slu'uvgha ta magə hən kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda səla aŋni, tsaw vulu manda ŋa mnda səla a ta vulu aŋni wa. ⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vula tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda səla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlanɗatá tsa ŋaŋni huzla nda mbra ta zadənatá vla difa

ghumaha Lazglafta ya. Ta zadənazada ŋni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ŋarapŋara ŋni ta inda ghwadaka ndanuha ta ndanata gwal ta gla ghəŋ ta pya snanɗá Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwada ŋa ksanaktá ndana mnduha ŋa sna gwada Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ŋa dvanaghatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangha ta skwi ta magaku ɓa! I'i ná, ŋa Kristi yu, ka ká mndu, ka vrinɗra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ngha kazlay: Ŋa Kristi aŋni guli kə'a. ⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ŋa sladaghunafta, ŋa zlabighunista a wa. Ghuban ghuba yu ta ghubakwa ɗa nda tsaya, haɗ tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana ɗa ná, zba gagaghunaftá zləŋ a ta zbu yu nda tsa delewera ɗa ya wa. ¹⁰ Aŋ mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta delewera ŋa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Saghani da taba mu kay guli ná, haɗ ta gwada nda mbraku wu, haɗ hayhaya gwada ta gwadata tsi kay guli wu,» ka hən. ¹¹ Dina ka snanɗa tsa mndu ta mnay mantse ya kazlay: Ka nu vindam ŋni ma delewera ŋni ma nzakwa ŋni di'in nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ŋni ta slna ŋni laghar ŋni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahən! Si wa aŋni ŋa gara vgha nda hən na! Hahən ka ghəŋa tan ta klaftá ghəŋa tan ka gara ghəŋa tan. La rghaha! ¹³ Ghuba a aŋni ta ghəŋa ŋni ka malaghutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli granɗaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ŋni. Kuraghwa tsa vli granɗaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ŋni da kaghuni ná, tsughwadaghu a ŋni ta kuraghuta tsa vliha kuraŋna tsi ya wa. Tinəl aŋni ta klədaghunaghatá gwada Kristi. ¹⁵ Haɗ aŋni ta Pak kuraghuta vli vlanɗa lu, ka ghəɓaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavaghasga zlgəhay nda ŋuɗufa ghuni, ka sgavaghata slna ŋni mataba ghuni manda ya kuraŋna* Lazglafta, ¹⁶ ŋa dza'a ŋni mna Lfida Gwada ma sana haɗikha di'in nda kaghuni. Va a

† 9:9 Ngha ta Zabura 112:9. * 10:15 Ngha ta Ruma 15:17-21.

ŋni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ŋa ghərɓay ŋni ta ghərɓaku ta ghəŋa slnaha ghada hahəŋ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərɓaku katsi ná, ka ghərɓa tsi ta ghərɓakwani ta Mgham Yesu†» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta ghuba ghəŋani a ta rfu lu wa, mndu ta ghubu Lazglafta ya.

11

I Pwal nda ghwadaka gwal ghunay

¹ Ka ksa kuni ta ŋuduf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya ná, ka ksa kuni ta ŋuduf. ² Ta draku yu ta ghəŋa kaghuni manda ŋa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuɓa, ŋa vlata da ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ŋa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta zləŋ yu kwenkwen ná, dunwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ŋa Hawa lagha nahadik da barafta nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Zləŋa da guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəŋa Yesu tskəm nda tsa ŋaŋni taghaghunaf ŋni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəŋa Sulkum tskəm nda ya zlghaf kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlghaf kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Walaŋ a hən ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ Aŋ mndani, pərdaf a yu ta snantá gwada wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ŋni ná, maraghunamara ŋni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay da ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəŋ, kabga ŋa ŋlaghunaf. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay da ta slna ŋa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta nghapta ka i'i. ŋa tan ma skwi tskəgudunus yu ta hən ka maga slna ŋa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya, ta pdatá yu ta

skwi ná, had yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pdata yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdan̄ta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa da yu nda tsaya, had mndu ta inda hadika Akaya* dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata da ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kal yu ka mnay mantasa na? Kwala da kul dvutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dvudva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala da kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdan̄ta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsaftá ghurum ŋa ghərɓaku kazlay: Manda va ŋaŋni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə hən. Manda gwal ghunay Kristi ka hən ta klaftá ghəŋa tan. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəŋani guli ná, ta klafta ta ghəŋani ka ninta manda duhwala Lazglafta ta wudaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganatá slna ya ta ghəŋa tan ka ninta manda gwal ta tagha vərda skwi ŋa mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsay hən ta nisəla tan ka gragra nda slna tan ya maga hən.

Ghuya dan̄wa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəglintá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ŋa laviŋta i'i ta ghərɓanta ghərɓakwa da guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwadə manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ŋa mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafgra yu ta skwi dza'a ghərɓə yu ta ghərɓaku tida guli. ¹⁸ Tsəhala nda ndəgha mnduha ta ghərɓaku manda ŋa slu'uvgha ya ní, i'i guli ná, dza'a ghərɓay yu mantasa ya. ¹⁹ Nda hida kaghuni kahwata, ta ksanatá ŋuduf ka tsu'aftá la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a tan. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta tan ta kaghuni ma dzva tan. Ta rfu kuni

† 10:17 Ngha ta Irmiya 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31.

* 11:10 Akaya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

nda nzaghunaghata taŋ. Ta rfu kuni nda dzuḅaghunata taŋ. Ta ksay kuni ta ṇuḍuf ta ghəŋa indani. ²¹ Ta ksə ka hula mnay ta aŋni, traptra aŋni ta magay manda tsaya. Ndanana ná, dza'a gwaday yu ta gwada manda ŋa rgha.

Ka si ta ghərɓaku sanlaha ya ná, dza'a ghərɓay i'i guli ta ghərɓaku. ²² Ka la Hebru hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka la Isra'ila hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka zivra Abraham hahəŋ, mantsa ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanaṭá slna ta Kristi hahəŋ, wana yu dza'a gwada manda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hahəŋ dekdek. Ma vəl hərfaku tsi, ndaḍa a hərfuta yu wa. Ma lamə da gamak tsi, ndaḍa a lama yu wa. Ma mutsaftá dzu tsi, malghumala ŋa da ka ŋa taŋ. Lagha ta wa hɗak tsi, mbəḍava a ŋa da wa. ²⁴ Hutaf səla da ta mutsaftá sləvu† fwaḍmbsak haḍ turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hkən səla lu ta dɗaptá i'i, turtuk səla lu ta zləzlərtsatá i'i, hkən dəḍaghata da drəf nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama drəf. ²⁶ Ma wawakwa da nda səla tazlay ná, dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu da la gənda, dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu da la ini, dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu da gwal kul snanṭá Lazglafta. Dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu, ta drəf. Dagala ghuya ḍaŋwa su'u yu da zwanamaha ka ghwaḍak. ²⁷ Tazlay ná, ta hərfuhərfa yu, ta duda vgha da ta maga slna, haḍ yu ta faftá hani ta iri baḍu ma sani wu, baḍu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, haḍ yu ta mutsaftá skwa zay baḍu ma sani wu, ta dzay mtaŋl ta i'i, ta pɗapɗa yu ta lgut ŋa fafta ta vgha. ²⁸ Zlanha lu ta hamatani, mala skwi ma ghəŋa da ná, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya ná, manda skwi i'i ya kaghəŋa da. Zləmbamṭá mndu ma dmaku, ndaḍa a kə'a ta dra i'i ta wa ṇuḍuf wa.

³⁰ Ka skwi ŋa ghərɓay da tsi katsi ná, hta ta mbrakwa da skwi ŋa ghərɓay da. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zləzlvu lu ŋa kdekeden ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu kə'a. ³² Ma fitika nzakwa da

ma luwa Damas ná, mbaḍaka ṇumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka Aritas, ka pghatá mnduha ta watgha luwa Damas ŋa ḍakwatsa i'i. ³³ Ama, ka habaftá lu ta tḅaŋ ta tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta‡ yu ma dzvani.

12

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta ḍaŋwa ta ghəŋa Kristi

¹ Nda nza tkwe' ka ghərɓay da ta ghərɓaku dər ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwada yu ta ghəŋa skwi maridīŋ Mgham ka snadimta. ² Mamu sana mnda zlghay nda ṇuḍuf klagha Lazglafta ta mahkəna luwa. Ta magay na ta ghwanpɗə fwada vakwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ³ Manda va tsaya ná, klaghakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snanṭá tsi ta gwadaha ya kul lavinṭá lu ta rusay. Vlaŋ a lu ta tvi ta mnda səla ŋa vrinṭa mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ŋa da má dza'a ghubay. I'i tada, htatá i'i ŋa da ta dza'a ghubay kwenkwen. ⁶ Ka má ta kumay yu ta ghuba ghəŋa da ná, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata má dza'a yu mnay. Ta warə nda wara yu ta ghuba ghəŋa da kabga yaha lu da klaftá i'i ka malaghuta ka skwi ya ta nghanṭa lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snanṭa lu ta sabi ma wa da a tsi.

⁷ Kada kwala yu ta ghərɓaku ta ghəŋa tsa skwa ndərmimay katakata mariha Lazglafta ya ná, ka faḍimṭá lu ta mbraz ma vgha ta nzakway manda duhwala halaway ghunaf lu ŋa dzadzudusta, ŋa pyaftá i'i ka ghərɓaku. ⁸ Hkən səla da ta maga du'a má ŋa klinṭa Lazglafta ta tsa ḍaŋwa ya. ⁹ «Vlaghavla yu ta zḍakatahuda da, prək ka nda tsa, ma hta ta ŋa gha ma mbraku ta maravata ŋa da ma mbraku,» ka'a nda i'i. Mantsa tama, mal ghərɓay da ta ghərɓaku ta ghəŋa hta ta mbrakwa

† 11:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 25:3. ‡ 11:33 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23-25.

da kada bukwamta mbrakwa Kristi ta i'i.
¹⁰ Tsaya tama ta kəl yu ka rfu nda hta ta mbrakwa da, nda raraza i'i ta rarazə lu, nda giri ta gə lu ŋa da, nda ghuya danwa ta ghuyə lu ŋa da, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgha ta gwada ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsafta yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋudufma Kwareŋt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwada ya. Kaghuni ta mbrafta i'i guli. Kaghuni a ma dza'a ghuba i'i ra? Had skwi htap i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, dər má had hayhaya da wa. ¹² Nizla ta maraŋta nzakwa da ka mnda ghunay ná, nda nŋha kuni ta ksa ŋuduf ksə yu, nda nŋha kuni ta mandərmimi nda mazəməzəm nda ndəghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa da da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganata sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu skwi kul magaghunata yu, dawəŋ a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta ghəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgha da ŋa labə da kaghuni ŋa mahkəna səla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərda kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tskanata skwi ta dadaha wu, dadaha ta tskanata zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlaghunata yu ta inda skwa da nda ghəŋa da tani ŋa kata kaghuni. Dza'a htanaghuta nda hta kaghuni ta dvutá i'i kabga dvuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: Dawa a yu ta katihata ghuni wu kə'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiduhida Pwal, nənəpnənəba ta amu, ka həŋ. ¹⁷ Kinawu nənəapta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha ghunadap yu da kaghuni ya, ta gatafta skwa ghuni ka kladikta na? ¹⁸ Ndəbana ndəba yu ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka ghunafta yu ta sana zwanama guli mistani*. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbada ŋni ta mbada nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kda fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapta ghəŋa ŋni da kaghuni ŋni kə'a. Mantsa a wu! Ta kəma Lazglafta ta gwada ŋni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta dvu yu, inda tsa skwiha ta magə ŋni ya ná, ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ŋni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, dunwa yu da kwal kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slafta kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋay yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərda wi, nda draku, nda gufwatá ŋuduf, nda dvutá ghəŋ, nda tsanavatá gwada ta mndu, nda tsa mndəra mndu, nda gla ghəŋ, nda hwazlaḡaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, dunwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋa da ná, da slanaghatá yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalaghutá paya tva taŋ ta ghəŋa hliri ta hlə həŋ, nda maga sli'insli'in ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

13

Kdavakta vlata Pwal ta hidaku

¹ Mahkəna səla da na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatsa mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka masləmtsəkha his ka hkən* a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa səla da ta labə da kaghuni, zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatá dmaku nda pdakwa inda sanlaha. Ndanana, dər má di'in yu nda kaghuni ná, ta vrafvra yu ta va tsa gwada da mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, had ya dza'a zlanja yu dər turtuk wa. ³ Tsəhala ta kuma grafta skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa da kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maraŋmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zləŋafta Kristi ta udza zləŋay, htu hta mbrakwani, ama ka nzatá tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ŋni nda

* **12:18** Nŋha ta 2 La Kwareŋt 8:22. * **13:1** Nŋha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

tsatsi. Ama dza'a maraghunan mara ŋni kazlay: Nda hafu ŋni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ghəŋa ghuni, ŋa grafta ghuni ka ma zlghay nda ŋuduf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni 6a ka ghəŋa ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tdukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsaftsatsa aŋni, ta grafta ŋni guli ná, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ŋni da Lazglafta yaha kuni magəgəltá ghwadaka skwi. Va a ŋni ta mnay kazlay, kdanakkda aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi dīna kwenkwen maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər má nda hta aŋni ká mnduha ta nghay. ⁸ Had sana skwi laviŋ aŋni ta maganavatá kahwathwata wu, slna tsa kahwathwata ya ŋa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta ná, má tsidí ká kuni nzatá, ŋa aŋni. ¹⁰ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá na delewer na, ta di'ŋ yu nda kaghuni na na, kabga va a yu ta dava kaghuni 6hadaghar yu da kaghuni wa. Vlihavla Mgham ta mbraku ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ŋa 6adzighunista a wa.

¹¹ Zwanama da, dughwana ka kuni nzata, ka nzata kuni nda rfu, zbawazba ta nzata tsidí, brusuvuswa vgha ghuni, nda dzratawi ka kuni nzata, nzawanza nda zdaku mataba ghuni. Mantsa ya ná, dza'a nzanza Lazglafta ya ta dvutá mnduha, ta vla zdaku ŋa mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa vgha.

Ta ga zgu inda gwal zlghay nda ŋuduf ŋa ghuni.

¹³ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu Kristi, nda dvutá mnda Lazglafta, nda guyata vgha ma Sulkum nda ghu6a nda kaghuni demdem.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Galat

Gazgu

¹ Nana delewer na ná, i'i Pwal ta nza-kway ka mnda ghunay ta vindaghunafta. Daga da mnduha a sagha tsa nzakwa da ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladiktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, ŋa inda kaghuni gwal zlgghay nda ŋuduf ta hadika Galat*. ³ Ka nza zđakatahudi nda zđakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Vərda Yesu kaghəŋani ta vlatá ghəŋani ŋa mbamafta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwadaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kuman Da mu Lazglafta. ⁵ Ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekedzeŋ. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndərmim nda ndərmima yu, ka kuni gi mbədanatá hul ta Lazglafta ya ta hganťa kaghuni ma zđakatahuda Yesu Kristi, ka laghwi da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwaday na, had sana Lfida Gwada wa. Kəl yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbada ghəŋ ghuni, ta kuma mbədanafťa Lfida Gwada† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagha sana mndu, dər va na aŋni na tsi, dər duhwala Lazglafta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tskəm nda ya mnaghuna aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a. ⁹ Mnumna yu má mndani, wana yu ta vrəgliŋťa mnəglaghunata ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tskəm nda ya snan kuni da aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka zđəganata yu ta mnduha ka yu ta kəl yu ka mnay manda nana re, ari ka zđəganata yu ta Lazglafta a na?

Zđəganata da ta mnduha ta psə yu ra? Ka zđəganata da ta mnduha ta psə yu katsi ná, nza a yu ka mnda ksanatá slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama da, ta snaghunamsna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda səla a wu kə'a.

¹² Manda va tsaya ná, snan da mndu a yu wu, mndu a guli ta taghadifta wa. Yesu Kristi ka ghəŋani ta gunidinta.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa da ghalya ma nzakwa da ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu tiri ŋa Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta zadanatá hən.

¹⁴ Mataba kamtaghuha da ná, mal i'i si ta ŋavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghəŋa da ka ksa dina dzidziha‡ da.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nzakwa da ma huda ma da. Ka zđidinta tsi ta hudi ka hgaftá i'i, ŋa ksa slnani. ¹⁶ Ka snidimťa tsi ta zwanani ŋa dza'a da mna gwada ta ghəŋani ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika snidimtani ya, gi sli'af a yu ka laghwi dawanťa hidaku da mndu\$ wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tinlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'afťa yu ka laghwi ta hadika Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwi da luwa Damas.

¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'afťa yu ka lafi da Ursalima ŋa snanťa Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwanpdə hutaf* ga tan.

¹⁹ Had sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda hən wu, ta ghəŋa Yakubu zwanamani ma Mgham† Yesu yeya guyaf ŋni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu ŋa ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kəma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'afťa da ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadika Zudiya wa.

²³ Gwada ta mnə lu ta ghəŋa da yeya snan hən kazlay: Tsa mndu si ta giri ŋa amu

* **1:2** Ŋgha ta Slna gwal ghunay 16:6. † **1:7** Ŋgha ta 2:3-5, aya 12-14. ‡ **1:14** Slna gwal ghunay 8:3, 22:3-5, 26:9-11. § **1:16** Ŋgha ta Slna gwal ghunay 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irmiya 1:5. * **1:18** Ŋgha ta Slna gwal ghunay 9:26-30, nda Yuhwana 1:42. † **1:19** Ŋgha ta Slna gwal ghunay 2:9, nda 15:13.

ghalya ya kay ta mbəḁavafta ndana, ka mna gwada ta ghəŋa tsa Lfida Gwada si ta kumə tsi ta zadanata ya, ka hən. ²⁴ Manda snan̄ta tan̄ kazlay: Nda mbəḁa nzakwa da kə'a, ka zləzlvu hən ta Lazglafta ta ghəŋa da.

2

Pwal ma Ursalima

¹ Vaku ghwan̄pḁə fwaḁ tahula tsa, ka vrəgladaftá yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaftá Titus ta səla da*. ² Kəl yu ka vrəgladafta ná, Lazglafta ta gunidintá tvi kazlay: La kə'a. Manda lafa da, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ɲuduf. Ka mnanan̄tá yu ta hən ta gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ya ta mnə yu ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha da, nda ɲavata ya ta ɲavata yu ma tsa slna ya nzata ka bətbət. ³ Titus gratá wawakwa da ná, mnda la Grek ya. Had̄ mndu ta walan̄tá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafaḁ kə'a nda tsi wa. ⁴ Sabsa gwada ta tsa fafaḁ kabga mamu sanlaha ma zwanama† ka ghwaḁak ta kdikadamta nzamta mataba ɲni, ɲa ɓadza tsa fala'uwata vgha ɲni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay hən ta niɲnista ka vu'a zlahu Musa. ⁵ Walaŋ a ɲni ta zlanan̄tá tvi dər ka ki'a ta hən wu, kada ɲaghunata ɲni ta kahwathwata Lfida Gwada.

⁶ Ama tsa gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ɲuduf ya ná, had̄ sana skwi sganagha hən ta ghəŋa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tada, dər má wa hən, kaskwa turtuk hən da i'i, kabga had̄ Lazglafta ta gala mndu‡ wa. ⁷ Nziya nza tsi ná, grafgra hahən kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda va ya mnana tsi ta Piyer ɲa dza'a da mnay ɲa la Yahuda ya kə'a. ⁸ Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunafta da la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunaftá i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. ⁹ Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudi mataba

Igliz ta tsa zdakatahudi zdidin̄ Lazglafta ya, ka zgwan̄natá hən nda Barnabas ɲa maran̄tá guyatá wa tan̄ nda aɲni. ɲa dza'a aɲni tvə la Grek, ta dza'a hahən tvə la Yahuda. ¹⁰ Ka havapta kuni ka gwal ka pḁu, ka hən yeya skwi mnan̄na hən. Ka magəṢ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

¹¹ Manda lagha Kefas da luwa An̄takiya*, ka dvanaghatá yu ta kəma mnduha ta ghəŋa ɓədzaku ya maga tsi. ¹² Skwi ta magay ná, ta tan̄tan̄, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlghay nda ɲuduf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da aɲni. Manda ɓhadaghata tsa mnduha ya, ka tsaghutá Piyer ta vgha, kabga zləŋa gwada da la Yahuda. ¹³ Ka tsaghutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlghay nda ɲuduf ta vgha guli manda tsa ɲa Piyer ya. Ka dədamtá Barnabas guli da tsa ghwaḁaka ndana tan̄ ya. ¹⁴ Nghay da ná, had̄ tsa magakwa tan̄ ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, kəl yu ka dvanaghatá Kefas ta kəma mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nzaku, nzakwa a ka manda ɲa la Yahuda wu, kabgawu ta kəl ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda ɲa nzaku manda ɲa la Yahuda na? ka yu.

Nda mba dər wa ta zlghafta

¹⁵ Aɲni ná, la Yahuda ɓuzul ɲni. Nza a aɲni ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snan̄tá Lazglafta wa. ¹⁶ Dər má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlghaftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kumə zlahu Musa a wu kə'a. Tsaya tama kəl aɲni ka zlghaftá Yesu Kristi ɲa nzakwa ɲni ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta†. Taghəŋa vəl magay ɲni ta skwi ta kumə zlahu Musa a wu, kabga had̄ mndu dza'a nzata ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kumə zlahu Musa wa. ¹⁷ Aɲni ta nzakway ka la Yahuda, ta

* **2:1** Slna gwal ghunay 11:30, 15:2. † **2:4** Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. ‡ **2:6** Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. § **2:10** Slna gwal ghunay 11:29-30. * **2:11** Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26. † **2:16** Ngha ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

zbay ηni ta nzakway ka gwal tdukwa ta ira Lazglafta nda ma zlglafta ηni ta Kristi. Tsa slanagha lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku ηa dmaku Kristi nda tsa kə'a ra? Dər nekw, hađ tsaya mantsa wa. ¹⁸ Wya tsi, ka mbəđglavambəda yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya katsi ná, ksuxa yu ta ghəŋa da nda tsa. ¹⁹ Zlahu ta dzatá i'i, kəl yu ka zlanťá zlahu ηa nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zlanťá Kristi ta udza zlanay ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. ²⁰ I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slu'uvgha da ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlglafta nda ηuduf ma Zwanja Lazglafta ta dvutá i'i ka vlatá tsi ta ghəŋani ta gwada ta i'i. ²¹ Va a yu ta vzintá zdakatahuda Lazglafta wa. Ala ka laviŋlava lu ta nzakway ka mndu tdukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kumə zlahu Musa ya katsi, hađ hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

3

Ka maga skwi ta kumə zlahu tsi, ka zlglafta nda ηuduf a tsi

¹ Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghunamara yu tsidid ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zlanay. ² Ndanana ná, turtuk skwi ta dawanta yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa mutsafta kuni ta Sulkum nda ghuəa re, ari ma snanťa ghuni, ka zlglaftá kuni ta Lfida Gwada ta mnə lu a na? ³ Nu ta ksutá kaghuni! Wya tinəl nda Sulkum nda ghuəa zlafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta kdinta nda slna slu'uvgha rki? ⁴ Tsaw inda tsa skwiha ta slaghunaghata ya ná, ka bətbət nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka bətbət nzakwani kə'a wa. ⁵ Tsa Lazglafta ta vlaghunatá Sulkum ta maga mazəmzəmha mataba ghuni ya ná, vəl magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa kəl tsi ka magaghunata re, ari vəl snanťa ghuni ka zlglaftá kuni ta Lfida Gwada a na?

Abraham ná, mndu ta zlglafta nda ηuduf ya

⁶ Havakwahava ta nzakwa Abraham 6a! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta ghəŋ kəl tsi ka nzakw ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a. ⁷ Nda tsaya tama na, dina ka snanťa ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlglaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham kə'a. ⁸ Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal tdukwa ta wa irani ma zlglafta tanj nda ηuduf, kə'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mndu nda ma kagha*,» kə'a. ⁹ Mantse tama, tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta gwal ta zlglaftá Lazglafta manda Abraham ta zlglafta ya.

¹⁰ Inda gwal ta faftá ghəŋa tanj ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a hən. Mantse ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kdanatá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. ¹¹ Nda tsala kazlay: Hađ mndu dza'a nzata ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu kə'a. Mantse ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tdukwa ma zlglafta nda ηudufani, dza'a nzata nda hafu kə'a. ¹² Hađ skwi ta guyanaftá zlahu nda zlglafta nda ηuduf wa. Ka zlahu katək na: «Inda mndu ta ksatá inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu†» kə'a.

¹³ Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga niŋna lu ka ksi'atá mndu ηa da manaka amu. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Inda mndu zlanaf lu ta udzu‡ ná, nda ksi'a,» kə'a. ¹⁴ Mantse ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlglafta nda ηuduf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ya.

Ta ta imi ta sləmən nda zlahu

* 3:8 Ngha ta Zlafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zlafta 12:3. † 3:12 Ngha ta Vrafta ta zlahu 27:26, Habakuk 2:4, gray nda Ruma 1:17, aya 12: ngha ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5. ‡ 3:13 Ngha ta vrafta ta Zlahu 21:23.

¹⁵ Zwanama da, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha 6a: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu tan tida katsi ná, had wa sana mndu ka badziŋta dər ka sganaghata ta ghəŋa tsa dzratawa tan ya guli wa. ¹⁶ Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. Na Abraham nda zivrani tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən. Vindaf a lu kazlay: Na Abraham nda zivirhaniš kə'a manda skwi nda ndəgha hən wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, dzrafdzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwađ dərmaək nda hkən mbsak. Tahula* tsa kada sabi gwada ta zlahu. Tsaya tama na, laviŋ a tsa zlahu ya ta badziŋtá tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviŋ a ta badziŋtá tsa imi tanaf Lazglafta ta sləmən ya guli wa. ¹⁸ Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həga ŋa mndu, kabga vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləmən ŋa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanafta tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

¹⁹ Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlaŋnavla, kabga ŋa snanŋa ŋni ta skwiha ya kul zdəganata. Na fitik kwitikw vlaŋnata tsi ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl tsa zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləmən ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tsa zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba† mnduha nda Lazglafta. ²⁰ Mataba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama had mndu ta nzakway matabu ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən‡ ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

²¹ Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləmən ya ná, zdəgana a ta zlahu nda tsa tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviŋta vlanŋta hafu ta mnduha katsi ná, ma laviŋlava ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta guli. ²² Má ŋa nzakwani mantsaya na:

«ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindafta ma gwada Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vlata Lazglafta ta tsa ta ta imi ta sləmən taf tsi ta sləmən ya ŋa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi. Ta ghəŋa vəl zlghafta tan kwenkwen dza'a kəl tsi ka vlanŋta hən.

²³ Ta kul sagha gwada ta zlghay nda ŋuduf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta ngaha anŋi tsam tsi. Zlahu ta ngaha anŋi ha ka sagha fitika gunanŋanŋa Lazglafta ta tva gwadata zlghay nda ŋuduf. ²⁴ Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta ngaha anŋi ha ka sagha Kristi, kada nzakwa ŋni ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda ŋuduf. ²⁵ Ndanana manda sagha gwada ta zlghay nda ŋuduf, ta had walganŋa ŋni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazglafta ma zlghafta ghuni ta Yesu Kristi. ²⁷ Kaghuni demdem, magaghunaf-maga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta had skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, had skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, had skwi ta dganatá zgun nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tsa, mutsafmutsa kuni ta za həga ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən§.

4

Vu'a a wu, Zwanə Lazglafta ya

¹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwan mndu dza'a za tsa həga ya, had skwi ta dganata nda vu'a dər má ŋani inda skwi wa. ² Ma tsa nzakwani ta ka zwan ya ná, ta snanasna ta ŋa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda ŋa gwal ta nghapta ka tsa huzlahani ya tani, ha ka lagha ta tsa fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagha gwada ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghəŋa hadik* na amu. ⁴ Ama magatá tsa fitik ya, ka

§ 3:16 Ngaha ta Zlrafta 12:7. * 3:17 Ngaha ta Sabi 12:40. † 3:19 Ngaha ta Slna gwal ghunay 7:53. ‡ 3:20 Gray nda Vrafta ta Zlahu 6:4. § 3:29 Gray nda Ruma 4:13. * 4:3 Ngaha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20.

ghunagata Lazglafta ta zwanjani. Marakw ta yagata ma saghani, ka nzintá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tsa zlahu ya, kada nuta nni ka zwana Lazglafta.

⁶ Na marañta kazlay: Zwanani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazglafta ta Sulkuma zwanjani da nɔdɔfa mu. Tsa Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da†! kə'a. ⁷ Tsaya tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwanjani ka. Ka nda nza ka ka zwanjani, nda nza ka ka mnda za hēga ma zɔakatahuda Lazglafta.

Dasuwa ka la Galat da nzəglaku həŋ ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snantá Lazglafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vərda‡ Lazglafta si ta gə kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snantá ghuni ta Lazglafta, ta snantá Lazglafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrəglaghuta mista sana skwiha kul haɗ mbrakwa§ taŋ, kul haɗ rəga taŋ, kul haɗ hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghəŋa ghuni ka wara sana vaghuha, nda sana tiliha, nda sana fitikha, nda sana vakuha*! ¹¹ Ta vlihatá zləŋ skwi ta magə kuni. Manda skwi ka bətbət tsa slna da magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama da, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Haɗ dmaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zlafta da ta mnaghunatá Lfida Gwada ná, ma daŋwa yu. ¹⁴ An mn-dani, tsa daŋwa da ya ná, ghwadaka daŋwa ya. Nduk nda tsa, mbida a kuni ta i'i wu, vziɗ a kuni wa. Katək ná, manda tsu'a duh-wala Lazglafta tsu'afta kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'aftá i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul haɗ kuni ta rfu? Grafgra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kə'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga vəl mnaghunata da ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta navaŋa həŋ ka naghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay həŋ ta dgaghunata nda i'i, kabga ŋa nɔavata

ghuni mista taŋ. ¹⁸ Dina nɔavata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlə lu ta nzakwa da mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana da, ta ɓasəgəltá vgha yu ta ghəŋa kaghuni manda marakw ta ɓasa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghu-nata kada snantá yu ta skwi ŋa mnaghunata, kabga kɓidɪfkɓa kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mnihawa mna, sna a kuni ta skwi ta mnə tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vindafta ta ghəŋa Abraham na: Mut-safmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul haɗ ka vu'a. ²³ Tsa zwanə tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwan ya tsa marakw kul haɗ ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazglafta† ta imi ta sləmən tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta luta ya ná, mamu klatá ghəŋa skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Tanɗaŋa dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta haɗika Arabiya. Nda luwa Ursalima‡ gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a həŋ. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

Rfa ta rfu, kagha dzəghəŋ ta kul yanaghutá zwan!

Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayə, kagha ta kul walanɗa ɓasa yaku ya, kabga mal ndəghata zwana marakw vzin zə'ala§ taŋ,

ka ŋa marakw ya ta nzaku nda zə'ala taŋ kə'a ya.

²⁸ Zwanama da, kaghuni zwana ta ta imi ta sləmən manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwan ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri ŋa tsa zwan ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafta

† 4:6 Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17. ‡ 4:8 Ngha ta 1 La Kwareŋt 8:4-6. § 4:9 Ngha ta 4:3. * 4:10 Ruma 14:5, Kwlasuha 2:16-23. † 4:23 Zlafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zlafta 17:16, Ruma 9:7-9.

‡ 4:25 Gray nda Mata 23:37, Lukwa 13:34. § 4:27 Isaya 54:1.

ma deftera Lazglafta na: Ghzlinghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanjani tani, kabga had'zwanja marakw ka vu'a dza'a za hoga nda zwanja marakw kul nzakway ka vu'a* wu kə'a. ³¹ Mantsa tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

5

Plimispla Kristi

¹ Plimispla Kristi, na kwala mu nzəglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantsa tama, di-havawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsan'natá fafad' ta kumə ɲni ka kuni katsi ná, had' sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnəgəлта na inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani na maga inda skwi ta kumə zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bəghapbəgha kuni ma zɖakatahuda Lazglafta. ⁵ Aɲni ná, nda fa ghəja aɲni kazlay: Namafna Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlglafta mu ta Kristi nda ɲuduf kə'a. Tsaya skwi ta kzlə amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, dər nda tsa fafadani, dər tsa a tsi wu, had' ghzliwani wa. Zlglafta nda ɲuduf, ka mara tsa zlgħay ya nda ma ɖvutá sanlaha vərda skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta kəma ta kəma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka snatá na kah-wathwata na? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgaftá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta ɲlanafatá hupu* demdem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Had' fitik dza'a dganata kaghuni ta na ghuni ndanu nda na da wu kə'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlaɖaku da taba ghuni ya, dər má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kə'a.

¹¹ Zwanama da, i'i, ka si tata gdata ta mnay kazlay: dina tsatá fafad' kə'a yu katsi ya ní, kabgawu ta kəl mnduha ka giri na da tama? Had' tsa mtuta mtu Kristi ta udza zləjay ya dza'a nzakway ka tuthun wa.

¹² Inda tsa gwal ta hwazlaɖa kaghuni ya ná, ka hərdɪnhərda həɲ ta vgha taɲ, ka nzakwa həɲ daghəra'!

¹³ Zwanama da, hgaghunahga Lazglafta na kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantsa tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi na dza'a ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, ɖvuvuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴ Inda zlahu ná, ma gwada turtuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ya ta ɖvuta ka ta ghəja gha†kə'a ya. ¹⁵ Ama ka si ta hih'i'ɪduvtá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda na nimitak katsi ná, ɖaswa ká kuni da zadana kuni ta ghəja ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶ Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantsa ka kuni nzaku, had' kuni dza'a wal-glanja laghu maga skwi ta kumə slu'uvgha wu, ¹⁷ kabga va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlərdawi həɲ ma vgha taɲ. Tsaya kwal kuni kul lavɪntá maga skwi ya ta kumə‡ kuni ta magay. ¹⁸ Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta had' kuni mista zlahu Musa wa.

¹⁹ Ma difa a skwiha zɖəgana magay ta slu'uvgha wu, wya həɲ: Maga sli'ɪɲsli'ɪɲ, hliri, maga skwa hula, ²⁰ wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlərdawi, draku, ɖasa ɲuduf, ɖva ghəɲ, daga vgha, kwal kul guya ghəɲ, ²¹ hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha na ghuyaku ka maga sli'ɪɲsli'ɪɲ, nda pɖakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va ya ghada yu ta mnuta ná, had' mndərga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²² Ama, wya skwiha ta yaganapta Sulkum nda ghuɖa: Dvutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zɖaku, nzata nda ksa ɲuduf, nzaku ka ɲərma mndu, maga skwi dina, nzaku tdukwa, ²³ nzaku leɔtekwa,

* 4:30 Aya 29: gray nda Zlrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zlrafta 21:10. * 5:9 Gray nda 1 La Kwareɲt 5:6. † 5:14 Zlahu 19:18. ‡ 5:17 Gray nda Ruma 7:14-23.

wara ghəŋ. Haď zlahu nda gwada ta ghəŋa tsaha ya wa. ²⁴ Gwal ta nzakway ka ŋa Yesu Kristi ná, dzadza hahəŋ ta udza zləŋay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwadaka skwiha kavghakavgha ta mamə həŋ. ²⁵ Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶ Ma glə mu ta ghəŋ! Ma zbə mu ta gwada da mndu, ma drə mu ta draku guli.

6

Skwi sləgafmndu, tsaya dza'a tsi tskay ta vwah

¹ Zwanama da, ka nda nga kuni ta mndu ta maga skwi kul dínaku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərda tvi, ama dasuwa ka kuni magay. Dasuwa ka vərda kagha guli da ksutá tsi ta kagha. ² Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantse ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahu Kristi. ³ Ka haď mndu taďta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəŋani ta nanə tsi. ⁴ Kinawu nzakwa ŋa da ma slna ná, ká inda mndu nga slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəŋani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵ Ŋa ghəŋani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶ Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwada Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay ŋa mndu ta taghanata.

⁷ Yaha kuni nanətá ghəŋa ghuni. Haď Lazglafta ta zlanťa mndu ta nənəay wa. Ka nu sləga* mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tskay guli. ⁸ Ka ŋa slu'uvgha sləga mndu katsi, ŋa slu'uvgha dza'a tskə tsi, ŋa zadamtani mida. Ala ka ŋa Sulkum sləga mndu, ŋa Sulkum dza'a tsi tskay, ta nzakway ka hafu ŋa kdekedzen. ⁹ Ma zlan mu ta maga skwi dína, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tskay mu saghar fitikani. ¹⁰ Mantse tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi dínadína ŋa inda mndu. Katkatatani ŋa zwanama mu ma zlghay nda ŋuduf.

Ga zgu

¹¹ Nghawa ndandaghula'atá na vindi na 6a! Nda dzva da vindafta yu. ¹² Tsa mnduha ta kuma mbłaftá kaghuni ka tsa fafaď

ya ná, ta kumay həŋ ta ghubay mnduha ta həŋ. Skwi kəl həŋ ka magay mantse ya ná, wara ghuyay tan ta đanwa ta gwada ta udza zləŋay Kristi ya. ¹³ Vərda tsa gwal nda đatsa fafaďa tan ya ná, haď həŋ ta maga skwi ta kumə zlahu wa. Ta kumay həŋ ta đatsata ghuni ta fafaď, ŋa ghubay tan ta ghubakwa tan ta ghəŋa đatsatá fafaďa ghuni. ¹⁴ I'i taďa, ta ghəŋa mtuta mtu Mgham Yesu Kristi ta udza zləŋay yeya ta ghubə yu ta ghubakwa da. Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya, mtuta skwi ta kumə slu'uvgha ma i'i, ta mtugudunťa i'i guli ta skwi ta kumə slu'uvgha. ¹⁵ Tsatá fafaď ná, sana skwi a wu, kwal kul tsatá guli ná, sana skwi a wa. Nzata mndu nda hafu vlama Lazglafta, na mali ma skwi. ¹⁶ Ka nza zďakwa Lazglafta nda tawa hidahidani ta ghəŋa inda gwal ta snatá na skwi ta taghə yu na. Mantse ya guli ta ghəŋa gwal ta nzakway ka vərda Isra'ila Lazglafta.

¹⁷ Ta hula tsa tama, yaha mndu walglanťa didiptá vgha, kabga mivíď ya ta vgha da ta maray kazlay: Ŋa Yesu Kristi yu kə'a.

¹⁸ Zwanama da, ka nza zďakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni! Amin.

* 6:7 Ngha ta Ayuba 4:8, Mahdihi 22:8, Huseya 8:7.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Afisus

Gazgu

¹ I'i Pwal, zbap Lazglafta ɲa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni gwal ma luwa Afisus ta nzakway ka ɲa Lazglafta, ɲa kaghuni ta zlghaftá Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ɲani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani ma Yesu Kristi

³ Zlæzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfamaghatawi ma vlamatani ta inda skwi dínadína daga ta luwa ɲa katanťá sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kdaku Lazglafta zlaganaptá ghəɲa hadík, zabapzaba ta amu ɲa nzaku ka mnduhani, ka guyamafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ɲa nza-kwa mu kul had' ghwadaka skwi ta amu. ⁵ Dvudva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya dvuta tsi ma zdakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ɲa zlæzlvay mu ta glakwa zdakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zdakatahudani ya nda ma slna Zwanani dvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá* tsi ta dmakuha mu. Mantsa ya maramanťa Lazglafta ta glakwa zdakatahudani. ⁸ Ka ndəghamaftá tsi nda tsa zdakatahudani ya, ka vlamatá inda difil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanťá tsi ta skwi ɲa magay ya nda difa daga manda ghalya si kul snanťá mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hadík tani, ɲa

nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghəɲa tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ɲa nza-kway ka mnduhani ma guyamaftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta sləmən† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanť tsi, ¹² kada zlæzlvamnduha ta glakwani ma anťi ta faftá ghəɲa ɲni ta Yesu Kristi daga tanťanť ya.

¹³ Mantsa ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanťa ghuni ta vərda gwada ya kəl Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghəɲa ghuni ɲa Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuđa ya tamaftsi ta imi ta sləmən ya. Tsa Sulkum ya ná, ɲizla nzakwa mu ka mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ ɲa dasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ɲa maranťa ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pdakwa skwiha dínadína dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mbamafta Lazglafta ɲa dekdek ya dza'a tsu'a mu. Zlæzlvama glakwa Lazglafta.

Ndəba dzva Pwal ta ghəɲa gwal zlghay nda ɲuduf ma Afisus

¹⁵ Tsaya ta kəl yu ka rfa Lazglafta ta ghəɲa kaghuni. Manda snanťa da kazlay: Zlghafzlgha kuni ta Yesu Kristi, dvudva kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ had' yu ta zlanatá maga du'a ta ghəɲa kaghuni wu, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi ná, Da dagala ya. ɲani ta maganata Mghama mu Yesu Kristi ta slna. Da tsi ta ndəba yu ta dzvu ka vlaghunata tsi ta difil dza'a kəl kuni ka lavinťá snanťá vərda tsatsi. ¹⁸ Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni dina, kada snanťa kuni ta tsa ɲərma skwi kəl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndəbay yu ta dzvu guli dza'a kəl kuni ka snanťá glakwa tsa skwa za həga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka ɲani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta snanťa ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlghafta kə'a. Katakata

* 1:7 Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. † 1:11 Ngha ta Yesuwa 13:19. ‡ 1:20 Ngha ta Zabura 110:1.

tša mbrakwani ya. ²⁰ Nda tša mbrakwani ya sli'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa[‡] ŋa vlanťa glaku. ²¹ Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghəŋa inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa tan. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlan lu ta mndu ŋa ga mgham[§]. Ta ghəŋa gwal vlan lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlanťa* Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. Ma tša nzakwani ka mali ta ghəŋa inda skwiha ya, ka fata tsi guli ŋa nzaku ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz. ²³ Kristi ná, ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tša guyatá vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nzatá nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

2

Sli'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

¹ Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magə kuni. ² Si ta gdata ta ksa sadá mnduha ma na ghəŋa hadik na kuni. Gwada halaway ta ga mgham ta ghəŋa ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvanata luwa si sna kuni. Kulam ndana tša ghwadaka sulkum ya ta gdata ta ksa slna ma ŋudufa mnduha ta kwalaghuta sna gwada Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tša nzakwa hahəŋ ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə ŋudufa mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tša nzatá nzakwa mu manda tsaya ná, ma dza'a dədamdəda amu guli da basa ŋudufa Lazglafta, ka guram nda va ŋa tša mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta ná, dagala tawa hidahidani, dʋudʋa ta amu. ⁵ Kulam nda va tša rwatá amu, kabga vəl magata mu ta ghwadaka skwiha ya ná, ka dʋaftá tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi. Zdakatahuda Lazglafta kəl kuni ka mbafta. ⁶ Ma tša ndi'atá amu nda Kristi ya, ka sli'agamaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda

Yesu Kristi ka pghatá amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mantsa ya maramanťa tsi ta zdakatahuda nda ma Yesu Kristi, ŋa nghanťa mnduha dza'a yayə lu ta kəma ta nzakwa glakwa tša zdakatahuda ta malaghutá inda skwi ya. ⁸ Zdakatahuda tani kəl Lazglafta ka mbaghunaf ta ma zlghafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf a ta ghəŋa vəl magata ghuni ta skwiha dinadina wu, ka mbalay mbaghunaf tsi. ⁹ Mbaghunaf a Lazglafta ta ghəŋa vəl magata ghuni ta sana slna wu, da ghərɓə mndu ta ghərɓaku. ¹⁰ Magatá slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfid ma ndi'atá amu nda Yesu Kristi ŋa gdata mu ta maga slnaha dinadina. Nda ghada payafta Lazglafta manda tsaya, ŋa magay mu.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndəra la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava 6a ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlghaftá kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada tan ka həŋ ta hga kaghuni. Kəl həŋ ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta anŋi ka hahəŋ, kabga datsatá fafada tan. Tsaw tša tsatá fafada tan ya ná, skwi ta nghananťa slu'uvgha ya datsa mnduha nda dzva tan. ¹² Havakwahava kazlay: Ma tša fitik ya ná, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekwa mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekwa a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda həŋ ka tanaftá imi ta sləmən ta həŋ ya wa. Ma nzakwa ghuni ma na ghəŋa hadik na ná, had skwi faf kuni ta ghəŋ tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si di'in kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Yesu Kristi ma pghintani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzatá nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi psliŋta, ka namafta ka mndəra mndu turtuk. Əŋka'a ka tsatsi ta famta zdaku mataba mu. ¹⁵ Ka hliŋťa tsi ta inda tša zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga ŋa guyanaftá mndəra la Yahuda nda sanlaha ma mndəra mndu ŋa nzakwa tan ka

§ 1:21 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindiŋ lu mistani ŋa ŋanata. * 1:22 Ngha ta Zabura 8:7.

sana lfida mndəra mndu turtuk. Ma tsa magatani mantša ya famta tsi ta zdaku mataba tanj. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zlənjay ya guyanafta tsi ta tsa mndəra mnduha his ya ka mndəra mndu turtuk, ka slərɓaptá zughu mataba tanj nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husanťá sani nda sani mataba tanj. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəja hadik da mna Lfida Gwada ta ghəja zdaku na kaghuni gwal si di'inj nda Lazglafta, nda ya na anji gwal si ta ndusanavatá* Lazglafta ya. ¹⁸ Əjka'a ka Kristi kəl amu demdem, kaghuni nda anji tani, ka laviŋta ndusanavatá Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghuɓa turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama ná, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda huda həga. ²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya. Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya. ²¹ Əjka'a ka tsatsi kəl tsa həga ya ka sladata, ka njaku, ka nuta ka həga nda ghuɓa ka na Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafguya nda sanlaha ma gwal zlghay nda nɗuf guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

3

Mnay Pwal ta difatá skwa Lazglafta

¹ Tsaya kəl i'i Pwal hɓam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəja kaghuni. Hɓamhɓa lu ta i'i ta ghəja vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi na kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kahwathwata kazlay: Zɗazda Lazglafta ta huɗi ka vlihatá slna na magay da na ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunidintá ghunislaka da, kəl yu ka snanťá difata skwani manda ya vindaghunaf yu neɗ ya kay. ⁴ Ka dzanafɗanja kuni katsi ná, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difatá skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi kə'a. ⁵ Tsa difatá skwani

ya ná, marananj a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka marigintá tsi nda ma Sulkum nda ghuɓa, ka marananťá tsi ta mnduhani zabap tsi na nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta difanata ya: Dza'a zay gwal kul had ka mndəra la Yahuda ta zlghafta ta za mgham ta vəl Lazglafta kawadaga nda mndəra la Yahuda gwal ta zlghafta. Nda kaghuni tani, nda vərda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndəra mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta sləmən ta gwal ta ndi'aftá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zɗidinjɗa Lazglafta ta huɗi ka nidifta ka Kwalvani na mna tsa Lfida Gwada ya na mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mal i'i hta tani mataba mnduha* Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka zɗanťá tsi ta huɗi ka vlihatá tsa slna mnananťá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zdaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zdaku ya ná, dagala katakata, laviŋ a mnduha ta kɗanaktá snanťa wa. ⁹ Ka zɗidintá Lazglafta ta huɗi guli na tsi-lanapta da ta inda mndu, ká Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa difatá skwi dza'a tsi magay ya. Zlaganapzлага Lazglafta ta inda skwiha. Si nda difa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya†. Ndana tama, ka kligintá tsi ta daɓi. ¹⁰ Ndanana ka zlaganaptá Lazglafta nda ma mnduhani na nghanťa gwal dagaladagala nda gwal nda mbra nda mbra‡ ta luwa ta guyatá vgha mnduhani, na snanťa tanj ta nzakwa difla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kɗa fitika fata Lazglafta daga ta kul magaftá tsi ta ghəja hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlghafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'aftá vgha nda tsi, kəl mu ka ndusanavata Lazglafta kul had zlənj. ¹³ Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba dzvu na ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snanťa ghuni ta ghuya ɗanwa da ta ghəja vəl mnaghunata da ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya ɗanwa da ta ghəja ghuni ya, ta vgha na ghuni.

Dva mnda Kristi

* **2:17** Gray nda Isaya 57:19. * **3:8** Gray nda 1 La Kwareŋt 15:9. † **3:9** Gray nda Ruma 16:25. 26. ‡ **3:10** Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindinj lu mistani na nanata.

¹⁴ Ta ghəŋa tsaya ta kəl yu ka tsəlɔata ka maga du'a ta ghəŋa kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi vərɔa ka Da ta tsaftá hgu ta mndəra gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ndəɔa dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma ɲudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kahwathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta daway yu da tsi guli ta gɔavata Kristi ma ɲudufa ghuni ma zlghafta ya zlghaf kuni. Ta ndəɔay yu ta dzvu da tsi guli, ka ɲavata kuni ka dvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta dvuvusɔva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slrəŋhani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vəl təŋtəŋa. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kəl kaghuni nda inda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snantá kɔavakta dvu ya dvu Kristi ta amu. Had vərvra kɔavakta dvuta ta dvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ An mndani, had mndu ta laviŋtá snantá vərvəra dvuta dvu Kristi ta amu mndani wu, dər má mantsa tsi, ta daway yu da Lazglafta ɲa laviŋta ghuni ta snanta, kada ksafra nza-kwa ghuni ta sadá Lazglafta.

²⁰ Lazglafta ta laviŋtá maga inda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta laviŋta tsi ta maga inda skwiha ka malaghutá skwiha ya ta dawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglafta ta ghəŋa ɲərma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlghafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama zləzlvə ɲa kdekeden! Mantsa ya katsi.

4

Nzaku turtuk ma Kristi

¹ Ta ghəŋa tsaya tama ta kəl i'i tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl maganata ɔa ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndəɔa dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tɔukwa manda ya ta ranjá mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta ɲa nzaku ka ɲani kə'a ya. ² Ma inda skwi ta magə kuni, nda hana ka ghəŋa ghuni, leɔtekwa ka nzakwa ghuni, ta ksay

ka kuni ta ɲuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka dvuta kuni ta hən. ³ Sulkum nda ghuɔa ta guyaghunata, ɲavawəŋa ka nzakwa kuni ta nzaku nda zɔaku, kada nzakwa kuni ka gwal nda guya ghəŋa tan. ⁴ Gwal zlghay nda ɲuduf ná, manda slu'uvgha* Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghuɔa guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghəŋ tida hga ghuna Lazglafta ɲa zlghay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlghay nda ɲudufa mu, nda hga mndu turtuktuk mag-amafta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma inda mndu, ta ga mgham ta ghəŋa inda mndu, ta ksa slna nda inda mndu, ta nzaku ma inda mndu.

⁷ Inda amu dagamaf daga Kristi ta zɔakatahudani prək nda amu ɲa maga slnani, kabga mantsa ya kumafta tsi ta dagamafta. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata:

«Tahula ghuɔasaptani ta ghumahani, ka ɲlaghatá tsi ta luwa,

ka hlina tsi ta kasatá vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafra tsi ta slna kavghakavgha† ta mnduha ta ghəŋa hadik.

⁹ «Ka ɲlaghatá tsi ta luwa,» ka defteri ya ní, nu klatá ghəŋa tsa gwada ya na? Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga tinəl ta na ghəŋa hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghəŋa hadik ya ná, va tsa mndu ya tsa ta ɲlaghatá ta luwa ka zaghuta trezekw, ɲa gayni ta mgham ta ghəŋa inda skwi nda Sulkumani. ¹¹ Tsatsi ta daganafra slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna Lfida Gwada sanlaha, Ka gwal nga gwal zlghay nda ɲuduf ka tagha skwiha‡ ɲa tan sanlaha. ¹² Manda tsaya kə'a daganata ɲa katay tan ta mnduha Lazglafta ɲa maganatá slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ɲlaku ta kəma ta kəma. ¹³ Manda tsaya dza'a nzagwafta mu demdem ta vgha ɲa nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghəŋ ta Zwanə Lazglafta, ɲa snanta mu, ɲa nzakwa mu ka gwal nda ndəha manda Kristi kul had sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda

* 4:4 Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwareŋt 12:12. † 4:8 Ngha ta Zabura 68:19. ‡ 4:11 Gray nda 1 La Kwareŋt 12:28.

tsaya tama ná, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa ghwadaka skwa tan ta taghe hən ya na zadimista ma tvi, manda kwambalu ta klambaraku ta gheja dref wa. ¹⁵ Nzata a mantsa ya wu, kahwathwata skwi ta ng-hanata Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma dvuvusta mu ta vgha mu, na glakwa mu ma inda skwi ma ndi'ata amu nda Kristi ta nzakway ka ghej ta gheja gwal zlghay nda nuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanata vgha mndu ya ná, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vgha mndu manda ya ta raku katsi, dina ta glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlghay nda nuduf guli. Ka ta dvuvusdva mnduha Lazglafta ta vgha tan, ta magay der wa ta slnani ya vlan lu katsi, dza'a glaku hən ta kema ta kema nda mbrakwa Kristi.

Nzawanza ta nzaku ka lfid ma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka ndanda ta mnaghunata yu guli ma hga Mgham. Yaha kuni nzakugelta nzaku manda gwal kul snanta Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul katanata hən ya. ¹⁸ Nda derzla slmənə tan, had lfid hafu ta vle Lazglafta ya da hən wu, kabga təntəna gheja tan, sna a hən ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta hən der kinawu magata hən ta ghwadaka skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hahən ta gheja tan na magay. Sli'insli'in yeya na tan ta magay, zla a hən guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlghafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafgra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlghafta kuni kə'a. Ma ndi'aftha ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlantha ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzakw kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta badza kaghuni, kabga si ta hara'away kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlanəwa tvi ta Lazglafta ka mbədanafta tsi ta nudufa

ghuni, ka ndana kuni ta vərda ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta lfid nzaku ta gara vgha nda naniš. Favawa fa tama ta tsa lfid nzaku ta zdəganata ya. Tudukwa tsa tva nzaku ta zdəganata ya, nda ghuəa nzakwani guli manda ya ta taghe kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgəltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni*, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ka kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi†. Ma dədaghunagha fitik nda basata nuduf, ²⁷ da mutsafta halaway ta tvi na klamtā kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgəltā ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani na kata ghejani, nda ya na mutsaftani ta skwi na katanata la ka pdu. ²⁹ Yaha naslu da sabi ma wa ghuni. Gwada vla mbraku ma zlghay nda nuduf na sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay slməən ka kuni gwaday, na katanata sanlaha. ³⁰ Yaha kuni nranəfta nuduf ta Sulkum‡ nda ghuəa ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghuəa ya ná, njizla nzakwa ghuni ka na Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varata kaghuni dekdek ya. ³¹ Hlinəwa dgun ma nudufa ghuni, zlanəwa basa nuduf, zlanəwa sidi, ma zlərdə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga der mndəra wati ma ghwadaka skwi. ³² Nərma skwi ka kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma Kristi§ ya.

5

Nzaku ma tsuwadək

¹ Ndana tama, zwana Lazglafta ya dvu tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani*. ² Ma slnaha ghuni ta magə kuni inda fitik, maranəwamara ta dvu na sanlaha. Mantsa ya dvuta Kristi ta amu ma mtutani na mba-mafta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda

§ 4:24 Gray nda Zlrafta 1:26. 27. * 4:25 Ngha ta Zakari 8:16. † 4:26 Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta nghay lu ta gwada Grek na ghalya. ‡ 4:30 Gray nda Isaya 63:10. § 4:32 Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunata tsi, ma sanlaha ná, ka plamatā hən. * 5:1 Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48.

ta Lazglafta† manda skwa pla ghəŋ ta vlan̄ta lu.

3 Ya nda nza kuni ka ɲa Lazglafta ya, yaha kuni walan̄tá hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghunafta ta ghəŋa tsa skwiha ya. 4 Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsaɓaku, nda ɓla vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghəŋa inda skwiha magaghuna tsi. 5 Wya skwi ɲa snan̄ta ghuni: Had̄ gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsaftá skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala d̄vafta tan̄ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

6 Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa tan̄. Ta ghəŋa tsa ghwadaka skwiha ya ta ɓasa Lazglafta ta ɲuduf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá guma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. 7 Ma guyə kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. 8 Si ma grusl nzatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadək‡ nzatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadək. 9 Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadək§ na skwiha d̄nadina, nda skwiha tdukwatdukwa, nda kahwathwata. 10 ɲavawaŋa ka tsəmaptá skwi ta zdəganatá Mgham, ka maga kuni. 11 Ma fam kuni ta ghəŋa ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gwal ma grusl*, had̄ hayhayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» d̄ina a wu, ka kuni mnanan̄tá hən̄ ban̄luwa katək. 12 Ta ksaku ka hula dər gwaday ma wi ta tsa skwi ta magə hən̄ ma d̄ifa madifa ya. 13 Ka kligin̄kla lu ta ghəŋa tsa skwiha ya ta daɓi katsi ná, dza'a nzakway tsuwadaka. 14 Ka nda ghada saba skwi ta daɓi katsi ná, gi tsuwadək nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay: «Kagha mndu ta hani, sli'afsl̄i'a ta hani. Sli'afsl̄i'a mataba gwal nda rwa, ka tsuwadəkaghafta Kristi» kə'a ya.

15 Mantsa tama, d̄asuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni mandala rgha, nzawanza manda gwal nda mahizl ma ghəŋa tan̄. 16 Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi d̄ina ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. 17 Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgha, ɲavawaŋa ka sna skwi ta mnaghunata Mgham ɲa magay ghuni.

18 Ma ghuyaf kuni nda ima inabi, ya ta ɓadzay ta nzakwa mndu, Sulkum nda ghuɓa katsi mbutá kaghuni. 19 Wadahanafwa vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndəra lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zləzlvawa Lazglafta ma hyahya ɲudufa† ghuni nda lahaha. 20 Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəŋa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

21 Hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zlən̄ay kaghuni ta Kristi.

22 Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'al tan̄. Manda tsaya dza'a maran̄ta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. 23 Zə'al ná, ghəŋa markwa tan̄ ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlghay nda ɲuduf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. 24 Mantsa ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'al tan̄ ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

25 Kaghuni zə'alha, ka d̄vuta dər wati ma zgun ta markwa tan̄ manda ya ta d̄vu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. 26 Mtumta ta ghəŋani, ka ghuɓin̄tá tsi nda imi‡ nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. 27 Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani d̄ina kul had̄ sana skwi tida. 28 Manda

† 5:2 Gray nda Sabi 29:18. Ta d̄vaftá amu: Ta d̄vaftá kaghuni, ka sanlaha. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 60:1. 3. § 5:9

Tsuwadək: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). * 5:11 Gray nda Ruma. 13:12. † 5:19 Gray nda Zabura 33:1. 3. ‡ 5:26 Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5).

tsaya guli, ka dʋuta zə'al ta markwa tan, manda va ya ta dʋuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta dʋa markwa tan ná, ghəɲani ta dʋu tsi. ²⁹ Had' mndu ta husan̄ta slu'uvghani wu, ta zun̄ za ta skwa zay, kelkelkel kə'a ta nghay, manda ya ta zə Kristi ta skwi ɲa Igliz, ka nghay kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgun ka zlan̄tá dani nda mani, ka laghwi ndi'áftá vgha nda markwa tan, ka nzakwa tan ka slu'uvgha turtuktukŦ,» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəɲa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw nghaghunagha ngha tsa gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka dʋuta tsi ta markwa tan manda ya ta dʋuta tsi ta ghəɲani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da zə'ala tan.

6

Nzakwa zwani nda dadaha tan

¹ Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdəganatá Mghama mu, tsaya skwi tdukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya tan̄tan̄a zlahu fanava Lazglafta nda tatá imi ta sləmən̄ tavatani. ³ Wya tsa tatá imi ta sləmən̄ ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zda nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghəɲa hadik*,» ka'a.

⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa ɲuduf ta zwana ghuni. Galawagala ta hən̄, taghawatagha ta skwiha ɲa tan, zlahawazlaha ta hən̄ manda ya ta kumə Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danahəga tan

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danahəga ghuni ma na ghəɲa hadik na. Zlən̄awa zlən̄a ta hən̄, ka vla kuni ta glaku ɲa tan nda ɲudufa ghuni turtuk, manda skwi ɲa Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira tan̄ kwen̄kwen̄ yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta hən̄ wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda ɲuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga

ta slna ta hən̄ nda zdakwa ɲudufa ghuni manda skwi ta magə kuni ɲa Kristi, ɲa mnduha yeya a wa. ⁸ Dər má ka Kwalva ka, dər má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka ta slna dīna, dza'a mutsay ka ta nisəla gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danahəgaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay ɲa kwalvaha ghuni. Ma ɲruhə kuni ta hən̄. Dīna ka snan̄ta ghuni kazlay: Nda kaghuni tani nda hahən̄ tani, danahəga turtuk ta nzakway ta luwa danahəga ghuni kə'a. Had' tsatsi ta gala mndu† wa.

Huzla vulu ya ta vlə Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatá vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu ɲa vulu nda halaway. Hlawahla demdem, ɲa dihavata ghuni ta lagha halaway da dzəgha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda səla a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha tan̄ ta ga mgham ta maga ghwadaka skwi ta na ghəɲa hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvan̄ata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayaftá kuni saghar ghuya dan̄wa, ɲa dihavata ghuni ka ɲdan̄da ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kahwathwata da kaghuni manda hbatá hudi nda ɓanava. Magawa tdukwa skwi, kabga maga skwi tdukwa ná, manda sufa ta gudum ɲa kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfida Gwada ta vla zdaku ná, nda nza manda sudatá ɓaɓah ma səla ɲa dza'a da vulu.

¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magə kuni ná, fafwa ghəɲa ghuni ta Yesu Kristi. Zlghay nda ɲudufa ghuni ná, nda nza manda zalam ɲa huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta kə'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghəɲ ɲa kata ghəɲa ghuni ya. Nənanawa ta gwada Lazglafta, tsaya ta nza kway manda budugwa faghunam Sulkum

Ŧ 5:31 Zlrafta 2:24. * 6:3 Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16. † 6:9 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17.

nda ghuḁa‡ ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magə kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, ḁawawadawa ta kataghunatani inda fitik manda ya dza'a pghə Sulkum nda ghuḁa ta kaghuni. Nzawanza ndiri, yaha kuni walaṇta zlaṇtá maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghəṇa mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghəṇa i'i guli, ka saba gwada tdukwa ma wa ḁa ta gunaftá yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadaḁ ṇa tsislanaptá mnduha ta skwi nda ḁifa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptá i'i ṇa ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghəṇa tsaya kəl lu ka tsamtá i'i ma gamak ndanana. Magawa du'a da Lazglafta ta ghəṇa i'i ka nzata yu wahwah ka mna gwadani manda ya ta raku.

Ga zgu

²¹ Ta kumay yu guli ta snaṇta kaghuni ta nzakwa ḁa nda skwi ta magə yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik§ ta inda skwi ta ghəṇa ḁa. Tsatsi ná, zwanama mu ma zlghay nda ṇuḁuf ya ta ḁvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni ṇa mnaghunantá nzakwa ṇni, ṇa ksaghunamtá ṇuḁuf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zḁaku, nda tva ḁvuvustá vgha sani nda sani, ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda zlghay ya zlghaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vlaṇvla Lazglafta ta zḁakatahudani ta inda gwal ta ḁvutá Mghama mu Yesu Kristi nda ḁvu ya kul haḁ ta kḁaku.

‡ **6:17** Vliha ṇa gra aya 14 ka labə ta 17: Aya 14: ṇa gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: ṇa gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2. § **6:21** Tisik: gha ta Slna gwal ghunay 20:4.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Filipiya

Ga zgu

¹ I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalva Yesu Kristi ɲni. Ta ga zgu ɲni ɲa ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta nga kaghuni, nda gwal ta ksaghunatá slna tani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndananta da ta kaghuni ya ná, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta.

⁴ Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa kaghuni ya ná, wadāh ɲudufa da.

⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zlafta* ghuni ta nzaku ka gwal ta zlghaftá Yesu Kristi nda ɲuduf, ha ka sagha ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwada Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzla Lazglafta ta maga ɲərma slna ma ɲudufa ghuni kə'a. Dza'a kdanjda ta magay ɲa kɲɲntani baɗu vragata Yesu Kristi†. ⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghəɲa ghuni ya ná, tɗukwa nzakwani, grafgra yu, kabga laghula kuni da ɲudufa da. Kaghuni demdem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zdakatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak ná, nda ya ma ɲavata ta ɲavata yu ka mnigintá gwada Lazglafta kahwathwata ka dihavata ka zlərdatá Lfida Gwada. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta ɗvudva yu ta kaghuni katakata kə'a. ɗvudva yu ta kaghuni ma kɗavakta hyahya ɲudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta magə yu ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa ghuni: Ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda ɗvutá sani nda sani. Tsaya dza'a kəl kuni ka snanťa skwi ɗina, ɲa snanťa ghuni ta dganatá ɲərma skwi nda skwi kul ɗinaku, ¹⁰ ɲa snanťa ghuni ta zbaptá skwi ɗina ɲa magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tɗukwa

kul haɗ rutsak ta kaghuni ha baɗu vragata Kristi. ¹¹ ɲa nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tɗukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na nghanťa mnduha ta tsa ɲərma skwi ta magə kuni ya, ɲa zləzlvay tanťa Lazglafta, ɲa vlay tanťa ta glaku ɲani guli.

Takwa Lfida gwada ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta kumə yu ta snanťa ghuni: Nana ghuya ɗanťwa ta slidighata hadna na ná, hlana a ta mna gwada Lazglafta wa. Katək ná, ta kəma ta kəma ta kla tsi. ¹³ Skwi kəl yu ka mnay mantša na: Inda gwal ta nga həga ɲumna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha ná, nda sna hən kazlay: Nda tsa yu ma gamak kə'a ta ghəɲa magay da ta slna ɲa Kristi‡. ¹⁴ Sana skwi guli ná, nana nzakwa tsatá i'i ma gamak na ná, zəghər gwal sganagha tsi ta mbrakwa faťa ghəɲ ta Mgham Yesu na hən mataba gwal zlghay nda ɲuduf. Nda ta us tira tanťa ka dza'a ta kəma ta kəma ma mna gwada Lazglafta ɲa mnduha.

¹⁵ An mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwada ta Kristi. Sanlaha ya, nda ɲuduf turtuk ta mna hahən. ¹⁶ Tsa hahən ya, ta mnay hən kabga ɗvudva hən ta i'i. Nda sna hahən kazlay: Lazglafta ta ghunaktá i'i da hadna ɲa dihavata da ka zlərdatá Lfida Gwada ɲa mnduha kə'a. ¹⁷ Tsa gwal draku ya ná, ta mnay hahən ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay hahən ta malaghuta ka i'i. Nda ɲudufa tanťa a ta mna hən ta tsa gwada ya wa. Ta kumay hən ta sgidighatá ghuya ɗanťwa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Dər makləwmakləw ta mna hən, mnamna hən ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghəɲani tada. Manda va tsaya, ta kəma ta kəma ta dza'a i'i nda rfay. ¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya ɗanťwaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda ghuɓa ma Yesu Kristi ya ta i'i guli kə'a. ²⁰ Skwi ya ma ɲudufa da fať i'i ta ghəɲa da tida ná, haɗ yu dza'a walanťa magatá skwi dza'a pghidaghatá hula wa. Má vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, dər má yawu tsi, ka dər

* **1:5** Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15. † **1:6** Gray nda 1:10, 1 La Kwareɲť 1:8. ‡ **1:13** Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afisus 3:1, 4:1.

ta ndiri yu, ka dər mtaku a ta slidighata, ka zləzlva mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, ɲa da. ²¹ Ɗa i'i tādā, ka tata hafu yu ná, Yesu Kristi na ɲərma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata nzaku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna ɲa katanɲá mnduha. Ka mantsa tsi katsi tama ná, sna a yu ta skwi ɲa psa'ata da wa. ²³ Ta tādā i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da má si ta zdigihata ɲa dza'a da nghanɲá Yesu Kristi, si má mal tsaya yu. ²⁴ Ɗa kataghunata guli ya, dina nzata da nda hafu. ²⁵ Mantsa ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nzanza yu nda hafu, ɲa nzata da kawadaga nda inda kaghuni, ɲa kataghunata ma dza'a ta kəma ta kəma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlghay ghuni nda ɲuduf. ²⁶ Mantsa, dza'a sgavaghasga ghubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nghanɲa ghuni ta i'i, vrəgladaghar yu da kaghuni dza'azlay.

Ɗavata ka ɲa Lfida gwada

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ɲa nghanɲa mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snanɲa ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla yu da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəɲa ghuni. Ta ɲavaɲa ka kuni nda ɲuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Yaha kuni zləɲa ghumaha ghuni. Ka zləɲaf a kuni ta hən wu katsi, tsaya dza'a kəl hən ka snanɲa kazlay: Dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma ta hən kə'a, ta mbaghu-naftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanzda Lazglafta ta hudi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlghafta. Zlghafta ghuni kwenkwen yeya a wu, ta ghuyay kuni ta danɲa ka ɲani guli. ³⁰ Nda ngha kuni ta wdawdəŋ yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

2

Nzaku nda dzratawi

¹ Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghunatá dra ɲuduf ra? Tsa dvudvaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuḃa a guyatá vgha ghuni ra? Ta dvuvustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantsa tsi, kada zdidifta kuni ta ɲudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka dva kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka ɲudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma dagə kuni ta vgha ka gla ghən, leḃtekwa ka kuni nzata. Ka mali ta ghəɲa kaghuni ka kuni ngha mnduha. ⁴ Inda kaghuni, ma laghu kuni nghutá ghəɲa ghuni, nghapwa ngha ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá ɲudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zban a ta nzaku ka guram nda Lazglafta* wa. ⁷ Ka zlanɲá tsi ta tsa vli ya ka nintá ghəɲani ka kwalva†, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya, ⁸ ka hanaganatá tsi ta ghəɲani, ka snatá tsi ta ɲa Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zlənay mtakwa tsi. ⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlanɲá glaku, ka vlanɲá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem. ¹⁰ Na hganɲá hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsəlḃu ta kəmani. ¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham‡ kə'a, ɲa zləzlway tanɲ ta Lazglafta ta nzakway ka Da.

Nzakway ka tsuwadək ma ghəɲa hadik

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu nda ɲudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghəɲani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəɲa ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta

§ 1:30 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:19-40. * 2:6 Gray nda Zlrafta 3:5. † 2:7 Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28. ‡ 2:11 Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23.

gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləŋa Lazglafta, magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya. ¹³ Lazglafta kaghəŋani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka dʋaftá skwi ya ta zdəganata ɲa magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni ya, ma rurunwaku kuni ta rurunwaku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni kul had rutsak ta kaghuni, nda ghuḅa. Kada nza-kwa kuni ka vərda zwana Lazglafta kul had maslivinza ta kaghuni mataba mnduha nda ḅadza ta maga ḅədzaku ta na ghəŋa hadikṢ na. Nzawanza ta wḁaku mataba tan manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlanɲa kuni ta gwada hafu ta həŋ. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu baḁu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ɲava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlghay zlghaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza manda planatá ghəŋ ta Lazglafta*. Ka waya ka skwi dza'a dzadza həŋ ta i'i, dza'a nzakway usa ḁa ka skwi dza'a tḁanaghata yu ta ghəŋa ɲa ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəŋa ḁa ta ghunadaptá Timute da kaghuni dazlay ɲa vlaghunatá mbraku, ɲa vragaptani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ɲa vlihatá mbraku ta i'i guli. ²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ɲa ḁa mana vəl na, Nḁaḁa a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəŋa tan yeya ta ndanu həŋ, had həŋ ta ndana skwi ta zdəganatá Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: Nərma mndu Timute kə'a, ksagapksa ɲni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna manda zwan ta kata dani ma slna. ²³ Tama ná, kḁiŋta tan

ta dgiŋtá gwada ta i'i ya, dza'a gi ghu-nadapghuna yu da kaghuni. ²⁴ I'i guli nda fa ghəŋa ḁa ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵ Dina ka ghunadaghunapta ḁa ta zwanama ḁa Ipafrudita†, gra ta ksa slna ḁa ta wudə ɲni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si ghunagap kuni nda skwi ɲa katihata. ²⁶ Si ta ndanay ta labə da nghaghunaghata manda snəŋtani kazlay: Snaghunaghasna si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda sli'a ghəŋani ɲa labə. ²⁷ Kahwathwata, si nda ksa da tsa ḁanwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá hadik ta ghəŋani, əŋka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghəŋani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha ɲuduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanafu. ²⁸ Zdigihazḁa tsa ghunədaghunapta ḁa ya, ɲa nghanɲa kaghuni nda ira ghuni, ɲa rfay ghuni ta rfu, wutsan ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹ Ka ḅhadapḁha tsi ya, ka zlghafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlanwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰ Pərda ka mtuta ta ghəŋa slna Kristi, fafa ta ghəŋani ɲa kata i'i da manaka kaghuni.

3

Fafta Pwal ta ghəŋani ta Yesu

¹ Kḁavakta gwada ḁa zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərfava a yu ma vəl vindgəltə wu, dina tsaya ɲa haghunamta ma ghəŋ ɲa kata kaghuni. ² Mantsa tama, ḁasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha* ta ndana ḁatsiŋtá fafaḁ ya. ³ Katək ná, amu vərda gwal ta tsa fafaḁ, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa, ta ghərḅaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walanɲa faftá ghəŋa mu ta skwi ta maga'ata mnda səla wa.

⁴ Ka si nərma skwi, skwi ta maga'ata mnda səla katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha ḁa tida. Ka si mamu mndu ta mnay

Ṣ 2:15 Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghay lu ta gwada Grek ɲa ghalya. * 2:17 Gray nda Timute 4:6.

† 2:25 Ngha ta 4:18. * 3:2 Ngha ta Mata 7:6.

kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda sɛla ta fafta yu ta ghɛna dɛ kɛ'a katsi nɛ, mɛ mal i'i tama. ⁵ Kɛl yu ka mnay mantse na: Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndɛra la Benzamen. Ta mɛ tghasa fitik manda yata lu ta i'i tsihata lu ta fafaɛ dɛ. Tvɛ zlahɛ la Yahuda guli nɛ, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶ His his dzvu nɛnata yu ta tva nza-kwa la Yahuda ha ka ghuyay dɛ ta ɛɛnwa nɛ gwal zlgɛay nda nɛdɛfɛ†. Hɛɛ zlahɛ la Yahuda zlanaghu yu dɛr turtuk wa. Hɛɛ sana skwi dza'a tsɛɛvata lu wa. ⁷ Mamu ndela dɛ mida ka yu sizlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bɛtbɛt, kada nɛtsafta yu ta Kristi katɛk. ⁸ Mantse ya nzakwani, ka skwi bɛtbɛt inda tsa skwiha ya dɛ i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama dɛ. Malaghumala tsatsi ta ghɛna inda skwi, kɛl yu ka pghintɛ inda hamata skwi. Manda nɛɛɛɛk ta ngha yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'afɛ yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ nɛ nzakwa dɛ dɛkɛk ka nɛni. Walgɛɛnta a i'i ta mnay kazlay: Tudɛkwa mndu yu kɛ'a ta kɛma Lazglafta, kabga snata dɛ ta zlahɛ la Yahuda wa. Skwi ta nidifta ka mndu tɛɛkwa ta kɛmani nɛ, vɛl zlgɛafta dɛ ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta nidifta ka mndu tɛɛkwa, kabga zlgɛafta dɛ. ¹⁰ Skwi turtuk ta kumɛ i'i nɛ, snɛnta dɛ ta Kristi nda mbrakwani ya kɛl tsi ka sli'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlɛnta dɛ ta iri manda nɛni, nɛ nuta dɛ manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ nɛ lavintɛ i'i guli ta sli'agapta ma mtaku manda nɛni.

Hwaya nɛ kɛɛnɛkta

¹² Mna a i'i kazlay: Nda ghada kɛɛnɛkta dɛ kɛ'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kɛ'a guli wa. Ta ghɛna nɛvata ka dza'a ta kɛma ta kɛma kada kɛɛnɛkta yu ta ksamta dɛ dzva dɛ yeya nɛ dɛ ta magay, kabga nda na yu ka nɛ Yesu Kristi. ¹³ Mantse ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva dɛ kɛ'a wa. Kɛɛvɛkta skwi ta magɛ i'i nɛ, zanaptɛ skwiha ta luta, ka nɛvata ka dza'a ta kɛma ta kɛma nɛ ksaktɛ tsa skwi ta kɛma ya nɛ dɛ. ¹⁴ Nɛvata ka dza'a ta kɛma ta kɛma nɛ kɛɛnɛkta, nɛ mutsa nisɛla vɛl hgafta

hgaf Lazglafta ta amu, nɛ dɛ. Tsa nisɛla ya nɛ, nzata dɛ ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵ Mantse ya skwi nɛ ndanay amu gwal nda ndɛha ta tva Lazglafta. Ka hɛɛ kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghu-naptsala Lazglafta. ¹⁶ Mali ma skwi na kɛɛnta mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷ Kaghuni demdem zwanama dɛ, ksawaksa ta sadɛ dɛ, fafwa ira ghuni ta gwal dɛna mbadɛ tanɛ manda ya ta nghɛ kuni ta mbadɛ aɛni ya. ¹⁸ Nda ndɛgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatɛ Kristi ta udza zlɛnɛy, ka yu si ta gɛɛta ta mnay nɛ ghuni. Tata kɛɛnkɛɛ yu ta mnay guli nɛ ghuni ta nda va nana nda taw nda taw. ¹⁹ Kɛɛvɛkta nɛ, dza'a zwadɛ zwadɛ hɛn, kabga fafa hɛn ta huda tanɛ ka Lazglafta tanɛ. Dɛr skwa hula‡ ta magɛ hɛn nɛ, rfa tanɛ nɛ tanɛ. Ta ghɛna skwa ghɛna hɛɛk yeya nɛ tanɛ ta ndanay. ²⁰ Amu nɛ, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu dza'a saha ta luwa dɛ slamaghatɛ nɛ amu nɛ kzlay. ²¹ Sahani dza'azlay nɛ, nɛ mbɛɛɛnɛftani ta na vgha mu kul hɛɛ hayhayani na, ka nɛlanɛta manda nɛni, nda mbraku ya kɛl tsi ka nzanaghatɛ inda skwi, dza'a maga tsi.

4

Vla hidaku

¹ Zwanama dɛ gwal dɛvu yu nda nɛdɛfɛ dɛ, mamaya ghuni ta ksihata, ta kumay yu ta nghɛgɛɛntɛ kaghuni. Ta kaghuni ta ghɛrɛba yu ta ghɛrɛbaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantse tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

² I Ivudi nda Sɛntika, wyawa dzvu, nza-wanza nda dzratɛ ghɛn, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatɛ kagha guli gra ta ksa slna dɛ nɛ, wya dzvu, katanɛkata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Kliman, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga hɛn kawadaga nda i'i, ghuyghuya nɛni ta ɛɛnwa nda hɛn ta mna gwadɛ Lazglafta nɛ

† 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11. ‡ 3:19 Huda tanɛ: (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pɛghanaghatɛ hula ta hɛn: Nghanaghatɛ tsa fafaɛ (gray nda Galat 6:13, 15).

mnduha. Hahəŋ ná, vindafvinda Lazglafta ta hga taŋ ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutsa hafu*.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəgliŋtá mnaghunata.

⁵ Nda zdaku ka kuni nzata nda inda mnda səla, ndusa Mgham Yesu ka saha.

⁶ Yaha kuni ndana sana skwi†. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda rfanaghata guli. ⁷ Ka mantsa ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta malaghutá mbrakwa mnda səla, ŋa ksaghunamtani ta ŋudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama da, wya kdavakta gwada da: Skwi ŋa ŋanata ghuni ná, ŋanawa ŋa ta inda kahwathwata, nda inda skwi dīna ta ghubu lu, nda inda skwi tdukwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dīnuta, nda inda skwi ta raku ka zləzlɔvay. Tsaha ya skwiha ŋa ŋanata ghuni ma ghəŋa ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta snan̄ta da i'i, nda skwiha ya nghan̄ kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ŋa magay ghuni, dza'a nzan̄a Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghata la Filip ta ghəŋa skwi vla həŋ

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapn̄gha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul had̄ ya kəl tsi ka zagaptá fitik. ¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantsa guli wa. Dər má kinawu nzakwa da, mamu skwi da i'i, had̄ skwi da i'i katək wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka had̄ skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Bađu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər had̄ tsi katək wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nzaku mida. ¹³ Laviŋlava yu ta ŋaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantsa ya nzakwani mndani, dīna na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya dan̄wa da na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zlrafta da ta mna gwada Lazglafta ma had̄ika Mekaduniya ná, had̄ sana Igliz vluvus‡ ŋni ta skwi nda həŋ wu kə'a. Kaghuni yeya ta katihata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa da ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi§ ŋa da. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katək kabga nda sna yu ta dza'a tfağhunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəŋa skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlghafzlgha yu ta tsa zdakatahuda ghuni tsghaf kuni ta Ipafrudita ya. Had̄ skwi ta pədəgəltə yu wu, hwaslu hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaf lu ta Lazglafta ta zdəganata* katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htaghu kuni ya ná, Lazglafta da dza'a hdaghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ Ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekeden̄. Amin!

Ga zgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ŋa ghuni. ²² Ta ga zgu pɔakwa mnduha Lazglafta ŋa ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar† la Ruma.

²³ Ka tfağhunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

* **4:3** Gray nda Suna Yuhwana 3:5. † **4:6** Gray nda Mata 6:25-34. ‡ **4:15** Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:16. § **4:16** Aya 15-16: Ngha ta Sina gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareŋt 11:9. * **4:18** Gray nda Sabi 29:18, Afisus 5:2. † **4:22** Gray nda 1:13.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Kwalus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda d'vafta Lazglafta, kawadaga ŋni nda Timute zwanama mu ta vindaŋ ŋa ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka ŋerma zwanama ŋni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zdakatahudi nda zdaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəŋa kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlghafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta d'vutá inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəŋa ghuni ta ŋerma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zdakwa gwada ya mna ghuna lu daga tanŋaŋ, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida*. ⁶ Manda va ya bhadagha tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantša ya tata tsi ta ghəŋa hadik demdem. Ndada a tfawi ta klakta tsi wa. Mantša ya nzakwani guli da kaghuni daga badu tsu'aftha ghuni ka snaŋtá kuni ta zdakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka ŋerma gra ta ksa slna ŋni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, ŋerma mnda ksanatá slna ta Kristi† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnaŋnaŋtá gwada ta d'vu faghunamə Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kdakwa ŋni ta snaŋtá gwada ta kaghuni, zlana a ŋni ta maga du'a ta ghəŋa kaghuni, ŋa ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋta ta skwi ya ta kumə tsatsi, ¹⁰ ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zdəganata,

ŋa gdata ghuni ta maga skwi dinadina, ŋa sgakwa snaŋta ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, ŋa laviŋta ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutsa skwiha dinadina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadak. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl‡, ka hladamamta da ga mghama zwanani ya d'vu tsi. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha mu nda tsa Zwan ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa mu§.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramaŋtá Lazglafta kul nghanŋá lu ya, tsatsi tanŋaŋa yaku ta ghəŋa inda skwi zlaganap* lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta hadik, skwiha nghan lu nda ya kul nghanŋá lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham†, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsaftha lu, ŋani tsaftha lu guli. ¹⁷ Ma kdə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəŋa Igliz. Tsatsi zlraftani, ta nzakway ka tanŋaŋa sli'agapta ma mtaku, ŋa nzakwani ka tanŋaŋani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slərɓaptá zughu nda inda skwi nda usa zwanani. Ka famtá tsi ta zdaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni. ²² Ndana, slərɓapslərɓa Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanani ya ta ghuyaptá danwa ma slu'uvgha. Mantša ya magata tsi ŋa ghuɓaghunata hezle', ŋa hladaŋunaghata ta kəma Lazglafta, kul had'sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni. ²³ Gd'avawagda ma zlghay nda nuduf, dihavawadiha ma gigdava kuni. Ma dgaghu kuni ta vgha nda

* **1:5** Gray nda 1 La Kwareŋt 13:13. † **1:7** Ipafras: Gray nda 4:12. Ŋa ghuni: ŋa amu, ka sanlaha. ‡ **1:13** Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. § **1:14** Gray nda Ifesus 1:7. * **1:15** Gray nda Mahdihdi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. † **1:16** Gray nda Galat 4:3.

Lfida Gwada. Tida fatá ghəŋa mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, ɲa inda mndu ta ghəŋa hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna da.

Ghuya danwa Pwal ta ghəŋa slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya danwa ta ghuyə yu ta ghəŋa kaghuni. Ghuya danwa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəŋa Igliz ya ta kdan̄ta yu ta ghuyay ma slu'uvgha da. ²⁵ Ɗa Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta ɲa magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, ɲa mnaghunata vərda gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta snan̄ta tan̄ ta glakwa tsa gadghəlan̄i nda difa ta wudaku, ya payana tsi ɲa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma ɲudufa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəŋa nzata kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə ɲni ta gwada ta ghəŋani, ka vla hidaku ɲa inda mndu, nda tagha skwi nda difil ya laviŋ lu ya, ɲa nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2

¹ Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ɲa ghuni, nda ya ɲa gwal ma luwa Lawdikiya*, nda sanlaha ta kul pghaftá ira tan̄ ta i'i na kə'a. ² Ta kumay yu ta nzata tan̄ nda hbatá ɲuduf, ka nzəvuvusta hən̄ ta vgha ma dvu, ka ndəghafta hən̄ nda vərda hidaku ɲa snan̄ta difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka snan̄tá Kristi ya. ³ Inda gadghəla difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta hən̄. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunafta nda gwadaha ka bətbət. ⁵ Dər má di'in̄ yu ma slu'uvgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana da. Zda ɲudufa da ka nda sna yu ta

dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlghay nda ɲudufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ Zlghafzlgha kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets. ⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slrəŋhani ya. Mbranafwa zlghay nda ɲuduf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwathwata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəŋa hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəŋa mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəŋa hadik†, kul had Kristi ya a tsi. ⁹ Inda glakwa Lazglafta ná, nzamə ma Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəŋa inda mbrakuha nda gwal ta nzanaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafad. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəŋani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafad ya, manda klin̄ta dmaku ta ga mgham ta ghəŋa ghuni ya. ¹² Ma magaghunaftá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da kulu, ka sli'agaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlghafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku‡ya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafada ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərdin̄tá tsi ta batá dmən̄ ya ta hbutá amu, ta raghwa amu ya. Ka hərdin̄ta tsi ma zlən̄jafta ta udza zlən̄jay. ¹⁵ Mantsa ya hləgadanaghuta Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghatá mnduha nda ga mgham ta ghəŋa tan̄. Ka pghanaghatá tsi ta hula ta hən̄ ta kəma inda mnduha, ma hlaftá hən̄ ka vu'a zatá ghwa zwan̄ani ta udza zlən̄jay.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da kəa kaghuni ta ghəŋa skwi ɲa zay nda za, nda ya ɲa say nda sa, ka ta ghəŋa sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta ghəŋa nghakwa tili, nda ya ta ghəŋa fitika Sabat§. ¹⁷ Inda

* **2:1** Ngha ta 4:13. † **2:8** Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin̄ lu mistani ɲa ɲanata. ‡ **2:12** Gray nda Ruma 6:4. § **2:16** Gray nda Ruma 14:1-6.

tsahaya ná, nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagha nda sa. Vərdani tama ná, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlanantá ghəŋa ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta tsəlǝu ta kəma duhwalha Lazglafta ta mna gwađa ta ghəŋa mazəmzəmha nghan hən manda skwi ma suni ya, da nrapta hən ta kaghuni. Tsa mnduha ya ná, ndana mnda səla ma ghəŋa tan, ¹⁹ ndi'a a vgha tan nda Kristi ta nzakway ka ghən ya wa. Əŋka'a ka Kristi ta kəl vgha ka baghaku. Tsatsi ta gwayanaftá vla nzugu nda malaha tani ta kəl tsi ka glaku manda ya ta kumə Lazglafta ya.

Mtuta ɲa nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta haď mbrakwa na ghəŋa haďik* na ta ga mgham ta ghəŋa kaghuni wa. Kabgawu tama ta kəl kuni ka gďata ta magaku manda ɲa gwal ma ghəŋa haďik na? Kabgawu ta kəl kuni ka sna na zlahuha tan ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapan ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksan ka ta yeya,» kə'a ya na. ²² Haď sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksanər lu wa. Mnda səla tani ta tsa'ata fatá tsa zlahuha ya ka taghay mantsa ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi ná, ta dzadza ta vghani ka tsəlǝu ɲa tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, haď dza'a katanja ɲa dzatá ghudzaku ma vghani wa.

3

¹ Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zeghwa Lazglafta* ya. ² Ta luwa ká fatá ghəŋa ghuni, ma nza tsi ta haďik, ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ Vərdá hafa ghuni ná, Kristi ya. Baďu da zlagapər tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

⁵ Zadanawa zaďa ta ɲa ghəŋa haďik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'insli'in,

ghurduǝaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta ghəŋa tsa skwiha ya dza'a kəl ǝasa ɲuďufa Lazglafta ka lanaghatá gwal ta kwalaghuta snanata gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlanwazla ta inda tsahaya: Daga dugun, ǝasa ɲuďuf, sidi, yaha razu nda ɲruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanava kuni ta gwada ta mndu, kabga sabsa kaghuni suďek ma halata nzaku, suďinsuďa kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suďa kuni ta lfida nzaku, ka nuta kuni ka lfida mndu, ta naku ka lfid ka lfid vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafta†. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka snanta Lazglafta dardar. ¹¹ Ndanana tama, ta haď mnay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafaďa tan yehaya, gwal kul tsaku fafaďa tan yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku ghəŋa tan yehaya, la vu'a yeya, gwal falau' vgha tan yehaya ya kə'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka haďatani ma inda tan.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni ɲa nzakwa ghuni ka mnduhani, ta đvay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hidahida ta mndu, nda zďaku, nda hanata ghən, nda nzakw leďtekwa, nda ksanata ɲuďuf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda va ya plighunis‡ Kristi ta dmakuha ghuni ya ná, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta katək ná, đvuvusta ghuni ta vgha ghuni. Tsa đvuvusta vgha ya ta nzakway ka tǝan ta ɲərzlaghunata. ¹⁵ Ka pgha zďakwa Kristi ta ɲuďufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk ɲa nzakwa ghuni ma tsa zďaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamnza gwada Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna ta gwada mataba ghuni, vluvuswavla ta hidaku sani ɲa sani nda kďavakta hidaku. Fawa laha ɲa Lazglafta ma hyahya ɲuďufa ghuni nda rfu, ka zləzlva kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata SulkumŠ. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni,

* **2:20** Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin lu mistani ɲa ɲanata. * **3:1** Ngha ta Zabura 110:1. † **3:10** Gray nda Zlrafta 1:26. ‡ **3:13** Gray nda Mata 6:12, 14. § **3:16** Gray nda Ifisuha 5:19-20.

dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma lfidā hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəja ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, d̥vuwad̥va ta mi'a ghuni. Ma n̥ruhə kuni ta həj.

²⁰ Zwani, snawa gwada da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta zdəganatá Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa n̥d̥uf ta zwana ghuni, da kulistá ghəja tan̥.

²² Kwalvaha, snawa gwada ma inda skwi da danahəga ghuni ta na ghəja hadik na. Ta wa ira tan̥ yeya a dza'a maga kuni ta skwi dina manda skwi na zdəganata ghuni ta həj wa. Magawamaga na tan̥ nda vərda n̥d̥ufa ghuni, kabga zlənafta ghuni ta Mgham Yesu. ²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərda n̥d̥ufa ghuni manda skwi ta magə kuni na Mgham Yesu, nza a ka na mnduha wa. ²⁴ Dina ka snanta ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda skwi ya payana tsi ta mnduhani* kə'a. Vərda danahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta maga ghwadaka skwi ná, va tsa ghwadakani ya nani dza'a mutsay, kabga had Lazglafta ta gala mndu nda gala† wa.

4

¹ Kaghuni danahəgaha, nanawana ta kwalvaha ghuni ta t̥d̥ukwani nda rakwani. Dina ka snanta ghuni guli kazlay: Mamu danahəga kaghuni guli ta luwa kə'a.

Vla hidaku

² Gəɗawa gda ta maga du'a, mantsa ya dza'a kəl kuni ka nzata hzlenə nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa du'a guli ta ghəja an̥ni, kada gunananta Lazglafta ta watgha na mnanaŋta gwadani ta mnduha, mnanaŋha n̥ni ta difata skwa Kristi guli ta həj. Tsa vəl magay da ta difata skwa

Kristi ya kəllu ka h̥bamtá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəja da na laviŋta da ta mnan̋ta gwada ta ghəjani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda difil tavata gwal kul zlghafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsaftá maga n̥erma skwi ya, ma zlidiŋ kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwadə kuni, gwada t̥d̥ukwa katsi sabi ma wubisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlghawi na mndu.

Ga zgu

⁷ Tisik* ta nzakway ka zwanama, hamha ta ghəjani ma slna Kristi. Kawadaga n̥ni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəja da. ⁸ Ta ghunadapghuna yu padak da kaghuni na snanta ghuni ta nzakwa n̥ni, na vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga həj ta labə da kaghuni nda Unesima†, ta nzakway ka zwanama mu. Tsatsi guli, n̥erma mndu ya, zwanə ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna həj ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus‡ na ghuni h̥bam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya na ghuni guli. Ka ɓhadaghaɓha tsi da kaghuni, ka tsu'af̥ta kuni. Nda ghada snanta ghuni ta gwada ta ghəjani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hgə lu ka Yestus ya na ghuni guli. Tsa hahəj yeya la Yahuda ta ksa slna ga mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Ndada a ksidimta həj ta n̥d̥uf wa.

¹² Ta ga zgu Ipafras§ ta nzakway ka mnda ghuni ya, na ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlan̋ta maga du'a da Lazglafta ta ghəja kaghuni wa. Ta magay ta du'a na dihavata ghuni, na sifaghunafta ta tva Lazglafta. ¹³ Nda n̋gha yu ka ghəja da kə'a ta va n̋avata ka ksa slna ta ghəja kaghuni, nda ya ta ghəja gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hiyerapulis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa* vərda mnda mu ta nzakway ka duhtura n̋ni ya guli na ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

* 3:24 Gray nda Galat 4:1-2. † 3:25 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. * 4:7 N̋gha ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22. † 4:9 N̋gha ta Filimuj 10-15. ‡ 4:10 Aristarkus: N̋gha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: N̋gha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: N̋gha ta Slna gwal ghunay 9:27, 11:22, 30, nda p̋dakwani. § 4:12 Ipafras: N̋gha ta 1:7. * 4:14 Lukwa: N̋gha ta 2 Timute 4:11, Filimuj 24. Demaska: N̋gha ta 2 Timute 4:10, Filimuj 24.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta guyavata ga tan ya.

¹⁶ Manda kdinta ghuni ta dzaɲafta na delewer na ná, ka tsghanafta kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya ɲa dzaɲafta hahəɲ guli. ɲa dzaɲafta kaghuni guli ta ya dza'a tsghəgaghunapta gwal ma luwa Lawdikiya. ¹⁷ Mnanawamna ta Artipus[†] «ka ɲavata tsi ma slna ya vlan Mgham Yesu Kristi, ɲa kdanaftani.»

¹⁸ Nda dzva da vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal ɲa ghuni kə'a. Havap-wahava ta hbatá i'i ma gamak. Ka nza zdakatahudi nda kaghuni!

[†] **4:17** Artipus: Ngha ta Filimun 2.

Tan̄a tsghatá lwa Pwal̄ na 1 La Tesalunik

¹ I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga ηni nda i Silas nda Timute, ηa kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudi, nda zdakwani.

Zlghay nda ηudufa la Tesalunik

² Ta gdagdā ηni ta rfa Lazglafta ta ghēna kaghuni demdem. Ta kulay ηni ta kaghuni ma du'a ηni. ³ Ta gdagdā ηni guli ta havakta ta kēma Lazglafta Da ηni ta slna zlghay nda ηudufa ghuni, nda yifatá slna ta magē kuni, kabga dvafta ya dvaf kuni nda dihata fatá ghēna ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama dā, nda sna mu kazlay: Dvudva Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni ηa nzakway ka ηani kē'a. ⁵ Ma mnaghunata ηni ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kwenkwen yeya a mnaghuna ηni wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuḁa guli mnaghunata ηni. Nda sna aηni kazlay: Vērdā gwada tsa gwada ta gwadē ηni ya kē'a. Nda sna kaghuni ka aηni nzakwagaptá nzaku da kaghuni ηa kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sada ηni, nda ηa Mgham Yesu. Dēr má ta ghuya dānwa kuni katakata, tsu'aftsu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghuḁa*. ⁷ Mantsa ya marananta kuni ta ηermata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Əḡka'a ka kaghuni kēl ndəghatá mnduha ka snantá gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghasna ta mnduha dēr ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada ηa mnəgelta ηni ηa tan̄ ta ghēna ghuni wa. ⁹ Nda wa tan̄ ta rusa mnduha ηa ηni, ká kuni tsu'aftá aηni ma lagha ηni da kaghuni, nda ya ká kuni zlan̄tá skwa wuyay ka mbədavata tsəḁu ta kēma vērdā Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ ηa kzla zwanani Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanani

sli'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

2

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

¹ Zwanama dā, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha ηni da kaghuni ya ka bətbət wu kē'a. ² Nda sna kaghuni guli ka ηni ghuyə ta dānwa ma luwa Filipiya, nda ya ká hēn razan̄nata. Ama ka taftá ηni ta us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunatá Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya dānwa. ³ Gwada ya mnə ηni ná, had tsakalawi mida wu, had nənḁa kaghuni mida wu, had bara kaghuni mida guli wa. ⁴ Katək ná, manda va ya klaf Lazglafta ta aηni kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kē'a ka vlan̄nata ya, manda va tsaya ta mna aηni. Mna a aηni ηa zdanaftá ηuduf ta mnduha wu, ηa zdanaftá ηuduf ta Lazglafta ta mna aηni. Nda sna tsatsi ta skwi ma ηudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walan̄ a aηni ta hihinan̄tá hihinaku da mndu wu kē'a. Had gwada ηa hahatá mndu gwada ηni wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantsa ya nzakwani kē'a. ⁶ Nəvan̄ a aηni ta rfan̄naghata mnduha, dēr kaghuni, dēr sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dēr má dza'a maray ηni ta glakwa nza-kwa ηni ka ghunata mnda Kristi mndani ná, maran̄ a aηni wa. Katək ná, leḁtekw hanaganata ηni ta ghēna ηni manda ya ta nghə marakw* ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá ghēna ηni naghuni ya ná, mnaghunatá Lfida Gwada ta sabi da Lazglafta kwenkwen yeya a mnaghuna ηni wa. Kuman̄kuma ηni ta vlaghunata nda hafa ηni tani, kabga lamla kuni da ηudufa ηni kahwathwata. ⁹ Zwanama dā, ta havakhava kuni ta datá vgha ηni ka maga slna da kaghuni. Si ta ksay ηni ta slna nda rvidik tani, nda fitik tani, kada kwala ηni da ghuyanaptá dānwa ta dēr wati mataba ghuni, nda skwi ηa zay ηni ta mnə ηni ta Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta ηa ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masləmtsəka ηni kē'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglafta guli. Ka nərma

* **1:6** Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9. * **2:7** Mamu dzəghu ma leḁtekwaku: Nzan̄a ηni leḁtekw. Ka nzatá ηni manda zwani kwitikw kwitikw, ka sanlaha ta mnay.

mnduha nzata ɲni da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal tɔdukwa nzakwa ɲni, haɗ sana skwi ɲa tsaɲnavata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nza-kwa i da nda zwanani ya nzata ɲni nda inda kaghuni, ¹² ka vla hiɗaku nda mbraku ɲa ghuni. Vlaghunavla ɲni ta hiɗaku, ɲa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni ɲa lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta gɗagɗa ɲni ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata ɲni ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda ya gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ksə tsi ta slna ma kaghuni ta zlghafta ya. ¹⁴ Zwanama ɗa, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta haɗika Zudiya† ya. Ghuyə ghuya kaghuni ta ɗaɲwa da gwal ta haɗika ghuni, manda ya ghuyanap la Yahuda ta hahəɲ ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta pslatá la anabi, ka dzatá həɲ ta Mgham Yesu, ka limistá həɲ ka giri‡ ɲa mu guli. Zɗəgana a tsa skwi ta magə həɲ ya ta Lazglafta wu, nda nza həɲ ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay həɲ ta pyaftá aɲni ta mna gwada Lazglafta ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha həɲ da mbafta. Ndanana, hɗanamhɗa həɲ ta dmakwa taɲ, ka kɗavakta tsi nda ɓasafta Lazglafta ta ɲuɗuf ta ghəɲa taɲ§.

¹⁷ Aɲni zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafta. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ɲuɗuf. Ta ksaɲnaksa mamaya ghuni katakata. Ta kumay ɲni ta nghaghu-naghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ɲni ta vradaghata da kaghuni. Nda kɗa fitika i'i Pwal ka ghəɲa ɗa ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta aɲni. ¹⁹ Ta wa fatá ghəɲa ɲni, nda haratá ghəɲa ɲni, nda ghərɓa zewazewa glaku dza'a ɲni mutsay baɗu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katək na? Ta kaghuni ya a katək tsa

wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ɲni, kaghuni haratá ghəɲa ɲni.

3

¹ Sana skwi guli ná, ma trapta ɲni ta kzlay, mal nzaghu mu hadna ma luwa Atina*, ka ɲni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwanama ɲni, ta ksa slna Lazglafta ya guli. Kawadaga ɲni nda tsi ta mna Lfiɗa Gwada ta ghəɲa Yesu Kristi. Ghunadap ghuna ɲni da kaghuni ɲa sgaghunaghatá mbraku, ɲa dihavata ghuni ma zlghay nda ɲuɗuf, ³ kada kwala ɲuɗufa ɗər wa da tɗu ma na ghuya ɗaɲwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nzakwa ɲni da kaghuni ná, ghadaghada ɲni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya ɗaɲwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya snaɲ kuni. ⁵ Ma trapta ɗa ta hbanatá ɲuɗufa ɗa, kəl yu ka ghunadaptá Timute da kaghuni, ɲa snaɲtá nzakwa zlghay nda ɲuɗufa ghuni. Ta zləɲay yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nzatá tsa slna maga ɲni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, sli'afslí'a Timute da kaghuni† ka vragaghuta da aɲni, ka rusaɲnaftá tsi ta gwada ta zlghay nda ɲuɗufa ghuni, nda ya ká kuni ta ɗvutá mndu. Ka mnaɲnaftá tsi guli ya ká kuni ta famtá aɲni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka kuni ta kuma nghəɲlaɲtá aɲni, manda ya ta kumə aɲni ta nghaɲtá kaghuni ya guli.

⁷ Tsaya tama zwanama, lɓaɲnalɓa zlghay nda ɲuɗufa ghuni ta ɲuɗuf, ma tsa ghuyata ɗaɲwa ɲni ɓasu ɲni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ɲni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ɲni ta Lazglafta ɲni ta ghəɲa kaghuni ma na zɗaɲnafta zɗaɲnaf kuni ta ɲuɗuf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ɲni ta ndi'ata ka maga du'a da tsi, ɲa vlaɲnatani ta tvi, ɲa lagha ɲni da nghaghunaghata, nda ya ɲa kɗighunistá skwi ya ta pɗaghuta ma zlghay nda ɲuɗufa ghuni.

† 2:14 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-6. ‡ 2:15 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12. § 2:16 Ta ghəɲa aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma vla mnay Pwal ta gwada ta ghəɲa kɗanaktani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ɲa la Yahuda. * 3:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:15-16. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5.

¹¹ Má ka 6hadaanagha6ha Lazglafta tsatsi ka ghəṇani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni ya guli, má ka sgaghunagha sga Mgham Yesu ta tsa dṽu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ṇa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta dṽu aṇni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ṇudufa ghuni ṇa nzakwa ghuni nda ghu6a kul haḍ gwada ta ghəṇa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, baḍu sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

4

Nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹ Zwanama da, nu skwi ta pdaku ṇa mnay, ya nda ghada taghaghunafta ṇni ka kuni da magay ṇa zdəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku na. Ta ndə6a ghuna ndə6a ṇni ta dzvu katakata, ta vlaghunavla ṇni ta hiḍaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kḍaṇta kuni ta dza'a ta kəma ta kəma. ² Nda sna kuni ta nzaku ya taghaghunaf ṇni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul haḍ hliri. ⁴ Snaṇta dər wa ta nzaku nda markwa taṇ, ka vlanṭá glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ṇa ghudzaku tida manda ṇa gwal kul snaṇta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsaghu sani ta sani ka nən6apta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndərga tsaya, manda ya ghada ṇni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ṇa maga sli'insli'inj wa. Hgaf ṇa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vzinj tsi wu, Lazglafta ta vlaghunatá Sulkumani nda ghu6a ya vzinj tsi.

⁹ Ta ghəṇa dṽuvusta ghuni ta ghəṇa ghuni ná, ta dza'a vindaghunafta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəṇani ta taghaghunafta. ¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni ṇa inda* mnduha

Lazglafta ta haḍika Mekaduniya demdem. Ta ndə6a dzva yu da kaghuni zwanama, ka kḍaṇta kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ Navawaṇa ka nzata kuni nda zdaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni ṇa kata ghəṇa ghuni, manda ya ghada ṇni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantsa ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlghafta ta glaku ṇa ghuni, haḍ kuni dza'a slaslamaku guli wa.

Gwada ta sagha Mgham Yesu

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snaṇta ghuni ta skwi ta ghəṇa gwal nda rwa, da nzatá kuni sasu'anaka manda gwal ta kul faftá ghəṇa taṇ ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka sli'agaptá tsi kə'a ya, mantsa ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlghay nda ṇuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ṇni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Baḍu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tinlaghuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa. ¹⁶ Baḍu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, ṇa kapaṇta mali ta ghəṇa duhwalhani ta lwi, ka vyatá dula Lazglafta, ṇa saha Mghama mu Yesu ka ghəṇani ta luwa, ṇa sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku taṇtaṇ, ¹⁷ ṇa hla amu ta ndiri ya kawadaga nda hən ma ghwayak, ṇa dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanaṇta luwa. Mantsa ya tama, ṇa nzakwa mu ṇa dekdek kawadaga nda Mgham† Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama lbuvuswa ṇuduf nda tsa gwadaha ya.

5

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

¹ Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəṇa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik* ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zḍa

* 4:10 Ngha ta 2 La Kwareṇt 1:16. † 4:17 Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwareṇt 15:51-52. * 5:2 Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. † 5:3 Gray nda Irmia 6:14, 8:11.

nzaku, ta had hwazlaḁaku† wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa ḁadzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda hudi dluk ya. Had hən dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama ḁa, ma grum a nzatá nzakwa kaghuni, ṅa sagha tsa fitik ya ksaghunaghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwadaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gwal ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantse tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda ṅa sanlaha ya. Katək ná, nzamanza hzlenṅa ndiri ka zlahā vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana hən ta hani, girvidik ta ghuyakwa hən ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, gifitik ta mbaḁa amu ta mbaḁa. Zlahā ma vgha mu. Klafma zlghay nda ṅuduf nda ḁvu ka nzakwa hən manda sudatá lguta kufur ṅa wara nda tsi. Fafma ghəṅa mu ta mbaku manda fatá takazak‡ ma ghəṅ. ⁹ Pəgha a Lazglafta ta amu ṅa ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu ṅa mbamafta nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəṅa amu mtuta Yesu, ṅa nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

Dzatá ghəṅa gwada Pwal

¹² Zwanama ḁa, ta ndəḁa dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku ṅa gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gwal zbap Lazglafta ka fata ta ghəṅa kaghuni ṅa taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku ṅa taṅ dar ka ḁvuta kuni ta hən katakata ta ghəṅa slna taṅ. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama ḁa, ta ndəḁa dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yadī, tsafarawa gwal huleḁhuleḁa, vlawa mbraku ṅa gwal htu mbrakwa taṅ, ka ksa kuni ta ṅuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ṅaslu ta mndu nda ṅaslu. Navawaṅa katək, ka maga skwi ya ḁina mataba ghuni, nda ya ṅa hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni. ¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a. ¹⁸ Rfanaghawa

Lazglafta dər ta ghəṅa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi ṅa magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufiṅ kuni ta Sulkum nda ghuḁa, ²⁰ Ma mnə kuni ta mtsiriu' nda gwada la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya ḁina, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda ḁadzaku.

²³ Ka ghuḁaghunaghuḁa Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəṅani, ka naghunaftá tsi ka ṅani dardar. Ka ṅgha tsatsi ta kaghuni tsuhtsuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi. ²⁴ Dza'a magay tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama ḁa, ndəḁawa dzvu ta ghəṅa aṅni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda ḁvaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndəḁa ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzaṅanafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

† 5:8 Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña la 2 La Tesalunik

Ga zgu

¹ I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na delewer na ña kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ña Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zdakatahudi nda zdakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta ghəña kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama dá, had' ñni ta zlanja rfanaghatá Lazglafta ta ghəña kaghuni wa. Nda nza tsaya tdukwa, kabga ta dza'a ta kəma ta kəma zlgħay nda ñudufa ghuni, nda dñu ta dza'a ta kəma ta kəma ta magə inda kaghuni ña sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kəl ñni ka ghubakwa ñni ta ghəña kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ñanaña kuni ta zlgħay nda ñuduf, ka su'a ghuya ñanwa nda giri ta gə lu ña ghuni.

⁵ Tsa ghuya ñanwa ya ta maray kazlay: Tudukwa guma Lazglafta kə'a, ña klaf-tani ta kaghuni ka gwal nda ra ña da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyə kuni ta ñanwa ta ghəñani ya. ⁶ Skwi tdukwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá ñanwa dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghunaptá ñanwa ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghunavla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá ñanwa ya, nda añni tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgħaku dza'a saha həñ ña ghuzlanaptá iri ta gwal kul snantá Lazglafta*, ta kwalaghutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta həñ ya ná, tsaya zadanatá həñ dza'a zadanata lu di'ñ nda wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ña zləzlvay inda

gwal ta zlgħafta, ña ndərmimay inda tan nda ndərmima. Tekw kaghuni mataba tan, kabga zlgħafzlgħa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuna ñni.

¹¹ Tsaya ta kəl ñni ka gdata ta maga du'a da Lazglafta ta ghəña ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgħaftá kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ña magay ghuni ta skwi dinadina, nda ya ña yifanaftani ta zlgħay nda ñudufa ghuni. ¹² Mantsa ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi ta glaku nda ma kaghuni, ña vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zdakatahuda Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

2

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

¹ Zwanama dá*, ta kumay ñni ta mnaghunata gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kəmani ya. Wya skwi ta ndəbu ñni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghasa fitika sagha Mgham Yesu kə'a, yaha kuni da zləñ ka ghuya ghəña ghuni. Dər má la anabi tsi, dər má snan nda sna a kuni ta gwaday, dər i'i a ta vindaghunafta ká lu má mnaghunata. ³ Yahayaha mndu da nanaftá kaghuni dər nda wati ma tsakalawi. Gi ɓanalan a dza'a sagha tsa fitik ya wa. Makəd tsaya ná, nda ndəgha gwal dza'a gəftá sidi nda Lazglafta, ña saba tsa ghwadaka mndu ya dəday ta dabi. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴ Dza'a sli'avafslí'a ta ghəña inda skwi nda ghuɓa, nda ya ta ghəña inda skwi ta tsəlɓu lu ta tsəlɓu ta kəmani. Ña nzamtani ma həga Lazglafta, ña mnayni kazlay: I'i Lazglafta† kə'a. ⁵ Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa dá da kaghuni. Zaghunapza ra? ⁶ Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta ñaghutá tsa ghwadak ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzłaga. ⁷ An mndani, nda ghada ta magakumagaku slnahani. Ma tsananta tsa mndu ta ñaghuta ya ta tvi

* **1:8** Grawa nda Isaya 66:15. † **1:9** Gray nda Isaya 2:10, 19, 21. * **2:1** Gray nda 1 Tesalunik 4:15-17. † **2:4** Gray nda Daniyel 11:36, Izekeyel 28:2.

dza'azlay ná, kdekdek a dza'a maga tsi ta slnani wa. ⁸ Dza'a sabsa ta da6i. Ma sagha dza'a sagha‡ Mghama mu Yesu ma glakwani, ɲa zadanatani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹ Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, ɲa magayni ta inda mazəmzəmha, nda inda skwi ya ta ndrakawu lu nda ndrakawa, nda inda mandərmimi ɲa nana§ mnduha. ¹⁰ Dza'a magay ta inda ghwadaka skwiha ɲa nanaghatá gwal ta zada ghəɲa tan, kabga kwalaghuta tan ta tsu'afta, dvaf a həɲ ta kahwathwata má dza'a mbanafá həɲ ya wa. ¹¹ Tsaya kəl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zadaku ta ghəɲa tan ɲa zlghafta tan ta tsakalawi, ¹² kada tsanaghata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalaghuta zlghaftá kahwathwata, zdəgana maga ghwadaka skwi ta həɲ ya.

Nzaku ka mnda zlghay nda ɲuduf nda diha

¹³ Aɲni, nda ra ka rfay ɲni ta Lazglafta ta ghəɲa kaghuni zwanama. Dvudva Mgham Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta tantan, ɲa mbaghunaf ta nda ma slna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghu6a, ma zlghafta ghuni nda ɲudufa ghuni ta tsa kahwathwata ya. ¹⁴ ɲa tsaya kəl tsi ka hgaftá kaghuni nda ma Lfida Gwada ya mnaghuna ɲni, ɲa mutsafta ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵ Tsaya tama zwanama da ná, dihavawa diha, ka ɲanata kuni ta inda tsa skwiha taghaghunaf ɲni ya, dər ya mnaghuna lu nda mna, dər ya vindaghu-nafta lu nda vinda a tsi.

¹⁶ Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka ghəɲani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta dvutá amu, ya ta zdanfá hudi ka l6amatá ɲuduf ɲa kdekeden, nda skwi faf mu ta ghəɲ tida. ¹⁷ Ka l6aghunaf tsi ta ɲuduf, ka vlaghunaf tsi ta mbrakwa gdata ta maga skwi dīnadina ma slna nda ya ma gwada.

3

Magawa du'a ta ghəɲa aɲni

‡ 2:8 Gray nda Isaya 11:4. § 2:9 Gray nda Mata 24:24. nda slna gwal ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

¹ Skwi ya ta pɔaku tama zwanama da, magawa du'a ta ghəɲa aɲni, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kəma ta kəma misimmisim, nda ya ɲa ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ² Magawa du'a guli ta ghəɲa aɲni ɲa katanatani da mnduha ta sidi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mnə ɲni na wa.

³ Mgham Yesu ná, vərda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, ɲa nghayni ta kaghuni da halaway*. ⁴ Wya skwi graf ɲni ta ghəɲa kaghuni ma ndi'atá vgha ɲni nda Mgham Yesu: Ta ɲanaɲa kuni ta hidaku ya ta vlaghunata ɲni, nda gdata ta gdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi ɲa dvuta ghuni ta Lazglafta, nda ya ɲa hbay ghuni ta ɲuduf manda ɲa Kristi.

Maga slna manda va ɲa Pwal

⁶ Zwanama da, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna ɲni ta na gwada na ɲa ghuni, tsaghwa vgha tavata mnda zlghay nda ɲuduf ta yadi, kul had ta maga skwi taghaghunaf ɲni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi ɲa magay, ɲa ksay ghuni ta sada ɲni. Ma nzakwa ɲni da kaghuni ná, nza a ɲni ka gwal ta yadi wa. ⁸ Zan a ɲni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. Aɲni ka ghəɲa ɲni ta slavapta nda rvidik tani, nda fitik tani ka maga slna ɲa zay ɲni, kabga va a ɲni ta ghuyaghunaf dāɲwa† ta ghəɲa skwa zay ɲni wa. ⁹ Nza a vəl magay ɲni mantsa ya kazlay, ra a ka mutsay ɲni ta skwi da kaghuni wu kə'a wa. Nda nza tsa slna magə ɲni ya ɲa tagha skwi ɲa ghuni. ¹⁰ Ma tsa fitika nzakwa ɲni da kaghuni ya ná, wya ka ɲni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu ná, ma vlan kuni ta skwa zay guli,» ka ɲni.

¹¹ Tsa nzakwani ya, snaɲnaghasna kazlay mamu sanlaha ta yadi mataba ghuni, kul had ta maga slna kə'a. Ta ghəɲa valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta magə həɲ. ¹² Skwi ta mnə ɲni ɲa tsa mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka ghəɲa ghuni ta skwi ɲa zay ghuni, ka ɲni.

* 3:3 Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15. † 3:8 Gray

¹³ Kaghuni ya zwanama ná, ma hɛrfaku kuni ta maga skwi dína. ¹⁴ Ka haɗ yu ta sna tsa gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnanaŋwa mnduha demdem, ka dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, ɲa ksafani ka hula.

¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klaftá hɛŋ ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka ghɛŋani ta vla zdaku ya, ta zdaku dɛr ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva ɗa, ta ga zgu yu ɲa ghuni. Tsaya thatá dzva ɗa ta inda ɗelewerha ta vindafta yu. Mantsa ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zdakatahudá Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

Tan̄tan̄a tsghatá lwa Pwal ɲa 1 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghəŋ tida ta vinda na delewer na.

² Na kagha Timute*, vərda zwan̄a da ma zlghay nda ɲuduf ta vinda yu. Ka vlaghavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta taghanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu ɲa gha ma sli'a da da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagha tsakalawi ɲa mnduha. Ka dvanaghata ka ta hən̄ ɲa zlan̄ta tan̄. ⁴ Ka mnanata ka ta hən̄, yaha hən̄ da laghwi da hamtá ghəŋ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəda mndəra mndu kul haɗ lu dza'a kdanakta. Ta klaktá hwazlaɓaku, ka zlan̄ta ɲlaku ta kəma ta kəma ma slna Lazglafta ma zlghay nda ɲuduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghəŋa tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya sli'anaftá d̄vu ya ta sabi ma ɲuduf ya nda ghuɓa, nda vərda ndanu kul haɗ sana dga ghəŋ, nda vərda zlghay nda ɲuduf. ⁶ Tsughwadaghu tsughwada sanlaha ta tvi, ka laghwi zadamta ma tsa hwazlaɓakuha dza'a kwal katanafatá hən̄ ya. ⁷ Ta kumay hən̄ ta nzakway ka gwal ta taghanaftá zlahā Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərda hahən̄ ta skwi ta mnə hən̄ wa. Sna a hən̄ ta vərda skwi ya sladafhən̄ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: Dina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka ɲa gwal tdukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu ɲa gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zlan̄a Lazglafta, nda gwal kul snan̄ta dza-hay', nda gwal ta psalatá dadaha tan̄, nda

gwal ta psalatá mndu, ¹⁰ nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wadu ka bətbət, nda ya ɲa gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlan̄ta vərda tagha skwi. ¹¹ Tsa vərda tagha skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fadim lu ɲa mnay ta ghəŋa glakwa Lazglafta lu.

Rfanaghatá Kristi

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prək maga slna da. Ta rfay yu ta ghəŋa vəl klaftani ta i'i ka mndu nda ra ɲa faftá ghəŋ tida, ɲa maganata slna. ¹³ An̄ mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ɲani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala da kul snan̄ta si ta maga† yu ta tsa skwiha ya. Si haɗ zlghay nda ɲuduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zdidin̄ta Mghama mu ta hudi katakata, ka vlihatá zlghay nda ɲuduf, nda d̄vu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi. ¹⁵ Wya tsa vərda gwada nda ra ka tsu'afta inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa hadik ɲa mbanaftá gwal dmaku. I'i mali mataba tan̄. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kumankuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal dmaku ya, ta glakwa ksa ɲudufani. Nda nza ka gray ɲa gwal dza'a zlghaftá tsatsi, ɲa nzakwa tan̄ nda rfu ɲa kdekeden̄. ¹⁷ Ka nza sgit nda glaku ɲa dekdek ɲa Mgham kul haɗ ta mtavata, kul haɗ ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta ɲa kdekeden̄. Amin!

¹⁸ Timute zwan̄a da, na gwada ta mnaghata yu ná, manda va ya mna la anabi ta gwada ta ghəŋa gha ghalya ya, ɲa nzakwa na gwada na ɲa vlaghatá mbraku, kada lavin̄ta ka ta vulaftá vərda vulu. ¹⁹ Nan̄a ta zlghay nda ɲudufa gha nda fatá ndana gha kul haɗ sana dga ghəŋ. Vzin̄vza sanlaha ta tsa fata ndanu kul haɗ dga ghəŋ ya, ka dzatá zlghay nda ɲudufa tan̄. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlan̄vla yu ta hən̄ ta halaway‡, kada kwala hən̄ razəgəltá Lazglafta.

* 1:2 Ngha ta slna gwal ghunay 16:1. † 1:13 Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5. ‡ 1:20 Gray nda 1 La Kwarent 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14.

2

Na wa rakwa tsəlbay mu ta tsəlbə na?

¹ Skwi ya vli yu ta mbraku tan̄tan̄ ta ghəñani karaku ná, tsaya dawa skwiha da Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta ghəña inda mnduha. ² Dina ka maga du'a ta ghəña mghamha nda inda gwal ta n̄anata ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku leʔtekw, ma zdaku, ma zləña Lazglafta nda tvani, n̄a nzay mu ta nzaku manda ya ta raku dər ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi dīna ta zdəganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta* inda mndu, ka mutsafta tan̄ ta snan̄tá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta guyanaf̄tá mndu nda Lazglafta guli. Tsa mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ ta vlatá ghəñani n̄a varatá inda mnduha demdem†. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ N̄a tsaya kəl lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay‡ guli. Nda nza yu ka mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahudaš ta gwada ta zlghay nda n̄uduf, nda kahwathwata. Tsakalawa da a wu, kahwathwata ta mnə yu.

I mi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghuḃa hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zlərdawi a guli wa.

⁹ N̄a mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hahəñ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu həñ da rka nda datá ghəñ ya nda bla. Ma laghu həñ da rka nda dasu, dər nda mizidikw, dər nda lgut ya nda bla dzvani* a tsi. ¹⁰ Ka rka həñ ta rka nda n̄ərmata sl̄naha tan̄, manda ya ta ran̄ta mi'aha ta maran̄tá zləñay tan̄ ta Lazglafta. ¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá ghəñ. ¹² Vlan̄ a yu ta tvi ta marakw n̄a taghanaftá skwi, dər n̄a ga mgham ta ghəña zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na tan̄tan̄a mndu zlaganap Lazglafta, kada

magaf̄tá tsi ta Hawa. ¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta†. ¹⁵ Dər má mant̄sa tsi, dza'a mbanaf̄mba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gdavagda tsi ta n̄avata ma zlghay nda n̄udufani, nda dvutá mndu, nda nzaku nda ghuḃa.

3

Gwal n̄gha Igliz

¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada n̄a faftá ghəñ tida ya. Ka dvaf̄dva mndu ta sl̄na nzakw ka mali ta ghəña Igliz katsi ná, n̄əрма skwi ya dv̄an̄ tsi. ² Dina ka nzakwa mali ta ghəña Igliz, ka mndu kul had̄ rutsak tida, turtuk ka markwani, zlahaf̄zlaha katsi ta ghəñani, ta ndanay katsi ta ndanu t̄dukwa, dīna ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga tan̄, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama leʔtekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ghazen̄zen̄, ma nza tsi ka mndu dvutá ta t̄sedi. ⁴ Nda sna katsi ta n̄anata həgani, nda sna katsi ta zlaha zwanani n̄a nzakwa tan̄ ka zwani ta sna gwada nda hanata ghəñ guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta n̄anata həgani wu katsi, wa kə'a dza'a lavin̄tá n̄ghaftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfida mndu ma zlghay nda n̄uduf, da glə tsi ta ghəñ, da zləmbamtá tsi ma mndərga tsa guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Dina ka nzakwani ka mndu ya ta ghubu dər gwal kul snan̄tá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul had̄ lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtá tsi da dəḃla halaway*.

Gwal ksa sl̄na ma s̄la mnduha

⁸ Gwal ta ksa sl̄na ma s̄la mnduha ya guli, dīna ka nzakwa tan̄. Yaha həñ pgha wirak his ma vu, yaha həñ nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba t̄sedi nda ta ghwadaka tvi. ⁹ Dina ka nzakway tan̄ ka gwal ta n̄anata kahwathwata ya marigin̄ lu ma zlghay nda n̄uduf nda fata ndanu kul had̄ sana dga ghəñ. ¹⁰ Dina ka dzəghan̄tá

* 2:4 Gray nda Izekiyel 18:23. † 2:6 Gray nda Mata 20:28. ‡ 2:7 Gray nda 2 Timute 1:11. § 2:7 Gwal kul snan̄tá Lazglafta Da mu ta Luwa. * 2:9 Gray nda 1 Piyer 3:3. † 2:14 Aya 13-14: N̄gha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6.

* 3:7 Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9.

həŋ karaku. Tahula tsa, ka haď sana skwi ƚa mnafta ta həŋ wu kati, laviŋlava həŋ ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma səla mnduha. ¹¹ Mantsa ya mi'aha ta ksa slna ma səla mnduha guli. Dina ka nzakwa taŋ. Haď wu ka həŋ ta kuslembəaku, zlahaf-zlaha ka həŋ ta ghəŋa taŋ, ka nərmani ka həŋ nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma səla mnduha ná, turtuk ka markwani, pərdəfərdə kati ta zlahə zwanani nda gwal ga taŋ tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma səla mnduha ta slna kati ná, ta vlaŋvla lu ta glaku ta həŋ ma inda vli. Laviŋlava həŋ ta gwaďa taŋ kul haď zləŋ ma fatá ghəŋa taŋ ma zlgəhay nda ƚuďuf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlgəhay nda ƚuďuf

¹⁴ Ta vindi yu ta na deľewer na ƚa gha ná, nda fa ƚuďufa da ta labə da nghaghaghata. ¹⁵ Ala, ka gərdugərdə yu kati, dza'a nda sna ka káka dza'a nzaku ma həga Lazglafta ta nzakway ka Igliz, hahəŋ gugudi ta dihanatá kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda dīfa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlgəhaf mu. Marigiŋ mara Lazglafta ka mnda səla. Tudukwa nzakwani, ka Sulkum nda ghuḅa† maraŋta. Nda ngha duhwalha Lazglafta, ka mnə lu ta gwaďa tida, ƚa inda gwal kul nza-kway ka la Yahuda. Ka zlgəhaftá mnduha ma inda vli ta ghəŋa haďik. Ka klaghatá Lazglafta ta luwa da vla glakwani.

4

Tagha skwa gwal tsakalawi

¹ Tsaliŋtsala Sulkum nda ghuḅa kazlay: Ma kdavakta fitik ná, dza'a zlanavazla sanlaha ta zlgəhay nda ƚuďufa taŋ, ka laghwida sna ƚa sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwaďaka sulkumha kə'a. ² ƚa nanaghata gwal ta maga maďgwirmaďgwir, ta mna tsakalawi, ta həŋ. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda datá kufur ghandand ma vu ya nzakwani. ³ Dza'a lmay həŋ ta kla

marakw, dza'a lmay həŋ ta zay lu ta sanlaha ma skwa zay. Wya Lazglafta ta zlagigintá tsa skwiha ya ƚa zay gwal zlgəhay nda ƚuďuf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zə həŋ ya, ƚa rfay taŋ ta Lazglafta ta ghəŋani. ⁴ Manda va tsaya, inda skwi zlagigini Lazglafta ná, dīna* nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghəŋa skwi ta zə lu, haď sana skwi ƚa wuďanaghuta wu, ⁵ kabga ghuḅini ghuḅa Lazglafta nda gwaďani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vərda mnda maganatá slna ta Yesu Kristi

⁶ Ka taghanaftagha ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama kati, dza'a nzakway ka ka nərma kwalva Yesu Kristi. Dza'a maraŋmara ka kazlay: Nda bagha ka nda gwaďa zlgəhay nda ƚuďuf, nda ya nda vərđaka tagha skwi ya taghaf ka kə'a. ⁷ Zluŋzla ta gwaďa prukutunzumha ta gwaďa halata mi'aha. ƚavaŋa kagha, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vgha gha nda Lazglafta. ⁸ Skwi dīna zavzava ƚa hwaya us ma vgha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vgha nda Lazglafta katək na vərda skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta ta imi ta sləməŋ ta ghəŋ nzaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kəma. ⁹ Nana gwaďa na ná, vərda gwaďa ya, nda ra ka tsu'afat inda mndu kul haď sana dzudzukway. ¹⁰ Taghəŋa tsaya ta kəl mu ka dzatá vgha ka ƚavata ka maga slna, kabga nda fa ghəŋa mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda mndu, katkatatani gwal zlgəhay nda ƚuďuf. ¹¹ Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka taghay.

Nzanza ka mndu ƚa ksa sadani

¹² Yaha mndu da hərtətatá nzakwa gha ta ka zwaŋ. Katək ná, nzanza ka ƚa gwal zlgəhay nda ƚuďuf, ka mndu ƚa kla sadani ma tva gwaďa, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuḅa. ¹³ Ma kdaku yu ka labə ya, ka gďata ka ta dzaŋanaftá gwaďa† Lazglafta ta mnduha, ka vla ka ta mbraku ƚa taŋ, ka tagha ka ta skwi ƚa taŋ. ¹⁴ Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlagha Sulkum ma kagha, ya vlagha lu ma fitika

† 3:16 Gray nda Ruma 1:4. * 4:4 Gray nda Zlrafta 1:31. † 4:13 Ngha ta Lukwa 4:16-21.

mnata la anabi, ka faghaghatá la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵ Nafɲa ta vgha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kdavakta ɲudufa gha, ɲa nghanɲa inda mnduha káka ta dza'a ta kəma ta kəma. ¹⁶ Dasuwa ka ka nda nzakwa gha, dasuwa ka ka nda skwi ta taghə ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay gha mantša ya, dza'a mbanafɲa ka ta ghəɲa gha, nda gwal ta fata sləməɲ ka snay tani.

5

Vla ta hidaku ɲa inda gwal zlghay nda ɲuduf

¹ Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwada nda tsi, manda skwi nda da gha*. Manda mna gwada ɲa zwanama gha ka ka gwada nda zwana duhwalha. ² Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha gha, káka ngha həɲ. Ngha ta daghala mi'aha manda kwagha ma gha kul haɗ ndanantá sana skwi nda həɲ.

Mi'a wadgu

³ Vla ta glaku ɲa vərɗaka mi'aha ka wadgu, ka matuɲulum. ⁴ Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tinəl hahəɲ dza'a zlafta katanɲá gwal ga tan, ɲa planamtá dzva tan. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta. ⁵ Tsa vərɗa wadgu ta nzakway ka matuɲulum kul haɗ mndu ɲa katanɲa ya ná, ta Lazglafta fafta tsatsi ta ghəɲani. Haɗ ta zlanɲá maga du'a, ka tawa ghəɲ da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, ɲa dawa katu da tsi wa. ⁶ Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani ná, nda mta tsaya dər má ta ndiri tsi. ⁷ Tsaya skwi dza'a ka havanaktá həɲ, kada nzakwa həɲ kul haɗ rutsak ta həɲ. ⁸ Ka haɗ mndu ta nghapta ka la tan, katkatatani la ma həga ga tan wu katsi, ɓlinɓla tsa mndu ya ta zlghay nda ɲuduf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zlghaftá Yesu.

⁹ Marakw ya mtu zə'alə tan ná, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbədamta lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka zə'al snəɲ tsi guli. ¹⁰ Ta ghubay ka lu ma ɲərma slnahani ta magə tsi. Va galanafgala katsi dīna ta zwani, ta tsu'ay

katsi ta matbay ga tan, ta mbazay katsi ta səla gwal zlghay nda ɲuduf, ta katay katsi ta gwal ta sa duni, fafa katsi ta ghəɲani ka maga inda ɲərma slna. ¹¹ Yaha ka mbədamtá mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga baɗu sli'avafɲa dɗa zgun ma vgha tan, ka dganatá həɲ nda Kristi ná, zbay tan ta dza'agəltə da zə'al. ¹² Dza'a ksay guma ta həɲ kabga ɓlanapɓla həɲ ta skwi ya si kura həɲ tanɲan. ¹³ Taghəɲa tsa guli, haɗ sana skwi ta magə tsi ta ghəɲa sli'ani da ra watgha həga ga mndu wa. Dza'a ra watgha həga ga mndu yeya a guli wu, dagala va yawa tan. Gwada kul nghanatá həɲ ná, tsaghuzlaram ka həɲ dida. ¹⁴ Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da zə'alha tan, ka yaya həɲ ta zwani, ka ngha həɲ ta həga tan, kada kwala ghumaha mu ta mna gwada kul raku ta amu. ¹⁵ Mamu sanlaha ta gi ghadata mbədaghutá vgha, ka zluɲtá vərɗa tvi, ka laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zlghaftá Yesu, nda mi'a wadgu ma mndəra tan katsi, ka kata tsi ta həɲ, yaha tsi zlanantá Igliz, kada laviɲta Igliz ta katanɲá vərɗa wadguha ya ta dunluɲwaku.

Gwal ngha Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna dīna mataba Igliz ná, dīna ka vla glaku dagala ɲa tan. Katkatatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ɲa mnduha. ¹⁸ Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Haɗ kuni dza'a hbunustá budzan ta wi ta sla ta dga hya wu,» ka'a. Mantša ya ka'a guli na: «Raɲra vlanɲá nisəlani† ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka masləmɲtsək taɓ his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghadvə ta həɲ ta kəma inda mnduha, kada ganafta tsi ta zləɲ ta sanlaha.

²¹ Ta ndəɓa dzvu yu ɲa gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglafta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da dɗa ghəɲ. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta

* 5:1 Gray nda Levitik 19:32. † 5:18 Ngha ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwareɲt 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7.

ghəŋa mndu ɲa vɫaŋtá slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Ngha ta ghəŋa gha, yaha ka faftá rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gdata ta sa imi kwenkwen, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ɲa ghzla skwi ma huɗa gha, nda ya ɲa ghzla tsa gdata ta gdata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha ná, ta daɓi dmakwa taŋ, dər ta la a lu tsanaghatá guma ta həŋ. Ama tahula tsanaghatá guma ta həŋ ta nghavata ɲa sanlaha. ²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ɲərma slna ta daɓi, dər má sabə a tsi ta daɓi gi hadahada wu, dífaghuta a wa.

6

La vu'aha

¹ Inda gwal ta ga vu'a, ka vla həŋ ta glaku ɲa danahəgaha taŋ, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu.

² Ka gwal zlghay nda ɲuduf na danahəgaha taŋ katsi, yaha həŋ da kwal kul sna gwada da həŋ, kabga nzakwa taŋ ka zwanama ma zlghay nda ɲuduf. Ka ɲavaŋa həŋ katək ka maganatá slna taŋ nda tvani, kabga tsa danahəgaha taŋ ta maganata həŋ ta slna ya ná, gwal zlghay nda ɲuduf ta ɗvu Lazglafta həŋ.

Ma tsedi ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ɲa taghay gha ɲa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ɲa taŋ. ³ Ka lagha mndu ka tagha sana skwi tskəm, ka zluŋtá vərɗaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ranťá zlghay nda ɲudufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghəŋ ta glə tsi, haɗ sana skwi snaŋ tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərdutawi nda mbada gwada yeya snaŋ tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərdutawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa'uwalakuha ⁵ nda zlərdutawi kul kdavakta mataba gwal kul haɗ ghunislak ma ghəŋa taŋ. Snəgla a həŋ ta kahwathwata wa. Dina ná, skwi ɲa mutsa gadghəl ya ka hahəŋ ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ An mndani, haɗ

sana skwi ya klaganam mu da ghəŋa haɗik wa. Manda va tsaya guli ná, haɗ sana skwi ya dza'a klinta mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ɲa zay, nda skwi ɲa suday ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dəɗamdəda həŋ da skwi ta dzəgha mndu. ɲa dəɗamta taŋ da dəɓla ghwadaka mnduha ta ɓadza mndu, nda ya ta zadanaťá mndu ɲa dekdek. ¹⁰ Dvutá tsedi ná, ta klakkla ta slrəŋa inda ghwadaka skwi. Ma tsa ɗvuta taŋ ta tsedi ya, ka zlanavatá həŋ ta zlghay nda ɲudufa taŋ, ka garaɓ tsi ta həŋ katakata.

Vərɗaka vula zlghay nda ɲuduf

¹¹ Ama kagha mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tɗukwa, nda tva ndi'anavatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlghay nda ɲuduf, nda tva ɗvutá mndu, nda tva ksa ɲuduf, nda tva nzaku leɓtekwa guli. ¹² Lma ta vərɗa lma zlghay nda ɲuduf. Zak za ta hafu ɲa kdekeden, kabga hgafhga Lazglafta ta kagha ta ghəŋani ma mnanťa gha ta ɲərmata zlghay nda ɲudufa gha ta kəma ndəghata masləmtsəkha. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta ta vla hafu ɲa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mnigintá vərɗa gwada ta kəma Pwanəs Pilat* ná, ¹⁴ ka ɲanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul haɗ sana skwi ta kagha, kul haɗ rutsak, ha ka sagha fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a maravamara baɗu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzuɓaya zdaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghəŋa mghamha†. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani kul haɗ ta mtavata, ta nzaku ma tsuwadək kul lavintá mndu ta ɓhanavata. Haɗ mndu ta kdə nghanťa wa. Haɗ mndu dza'a lavintá nghanťa‡ guli wa. ɲani glaku, nda mbraku, ɲa kdekeden. Amin!

Vlanťá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na ghəŋa haɗik na, yaha həŋ da ghərɓaku,

* **6:13** Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11. † **6:15** Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3. ‡ **6:16** Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20, Yuhwana 1:18. § **6:17** Gray nda Lukwa 12:20.

yaha həŋ da laghwı da faftá ghəŋa taŋ ta gadghəlaŝ taŋ ya dza'a kwal kul nzdavata. Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka haslay ɲa nzakwa mu nda rfu ka həŋ faftá ghəŋa taŋ. ¹⁸ Mnanamna ta həŋ ka maga həŋ ta zdaku. Ka sganaghata həŋ ta maga skwiha dinadina. Mnanamna ta həŋ ka muvla həŋ ta muvla, ka vla həŋ ta skwi ɲa katanťá sanlaha nda tsi. ¹⁹ Ka mantsa ya ka həŋ magay, dza'a tskanatska həŋ ma ɲərma vli ta skwiha taŋ, ɲa slafta taŋ tida bađu mahtsim*, kada mutsafta həŋ ta vərđa hafu.

Dzatá ghəŋa gwada

²⁰ Timute da, dasuwa ka ka ɲanatá skwi ya fagham Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul gra vgha nda zlghay nda ɲuduf, nda tagha skwi ya ta mnə lu kazlay: Snaťá skwi kə'a ya, tsaw tsakalawi ya. ²¹ Ma famťá ghəŋ ka tagha tsa skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlghay nda ɲuduf. Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda kaghuni!

---

* **6:19** Gray nda Mata 6:20.

Mahisa tsghatá lwa Pwal na 2 Timute

Gazgu

¹ I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu na mna gwada na mnduha ta ghəŋa gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi.

² Na kagha Timute* zwanja da, ya ta dvu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəŋa kagha. Nani ta maganata yu ta slna nda nudufa da turtuk, manda ya si ta maganata† dzidziha da. Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha. ⁴ Havakta da ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglantá kagha, kada ndəghafta nudufa da nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya kaka zlghafta kahwathwata nda nudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlghay nda nuduf ya ná, tinəl midza gha Luwis ta zlghafta, ka finťá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlghafzlgha kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudinťá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata da ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, na zbukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dvu nda ksanatá ghəŋ.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlghafzlgha ta ghuya danwa kawadaga nda i'i ta ghəŋa Lfida Gwada, nda fata ghəŋ ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mbamafta. Ka hgaftá tsi ta amu na nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vəl magata mu ta skwi dina wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zdakatahudani.

Tsa zdakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kdaku lu ka fatá ghəŋa hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta klinťá mbrakwa mtaku, ka mara-mata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu na kdekedzen.

¹¹ Na mna tsa Lfida Gwada ya na gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay‡ da na tan. ¹² Ta ghəŋa tsaya ta kəl yu ka ghuya danwa na. Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəŋ tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, na nanatá tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snan ka da i'i ka skwi na klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlghay nda nuduf, nda ya ma dvu ya vlama Yesu Kristi. ¹⁴ Nananja ta nərma tagha skwi ya fagham lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuḃa, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidivazla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fizel nda Hermuzena mataba tan. ¹⁶ Ka marananmara Lazglafta ta tawa hidahidani ta ghəŋa həga ga Unesifura, kabga si ta gdagda ta ksidimťá nuduf. Ksaf a na tsatá i'i ma gamak na ka hula wa. ¹⁷ Katək ná, ma bhagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka ndanđá, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vlanjva Mgham Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta badu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa da ma luwa Afisus.

2

Nzanza ka vərđaka sludza Yesu Kristi

¹ Kagha tama zwanja da, mbra ta vgha ma zdakatahudi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi ya snan ka da i'i ta kəma ndəghata masləmtsəkha ya, taghanaftagha ta nərma mnduha ta lavinťá taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya danwa ta slagghaghata ta ghəŋa gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vərđa sludzi. ⁴ Ka ta ga sludzi

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. † 1:3 Ngha ta Filipiya 3:4-5. ‡ 1:11 Gray nda 1 Timute 2:7.

mndu katsi, haď ta laghwi da famtá ghənjani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zdanaftá ɲudufa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani* wu katsi ná, mutsaf a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta ɲavata ka hva guli ná, tinəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata yu. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nza-kway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sli'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta taghə na Lfida Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghəna tsa Lfida Gwada ya ta ghuya yu ta ɗanwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta magatá ghwadaka skwi. Ama ɗər má mantsa tsi, hɓam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, ɲa mutsafta gwal zabap Lazglafta ta ɗakwa tan, kada mutsafta hahən guli ta mbaku ta nzakway ma Yesu Kristi, ɲa nzakwa tan ma glaku kul haď kɗavaktani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada nda ra ya.

Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya ɗanwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a ɲni ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka ɗər nza a mu ka ɲərma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi† ka ɲərma mndu, kabga laviŋ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a nda ghənjani wa.

Mna ta vərɗaka gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta hən ta kəma Lazglafta, ka zlanɗa hən ta zlərdawi ta ghəna gwadaha. Haď sana skwi ta katanɗa tsa zlərdawi ya ta mndu wu, ta ghəna zadinɗa gwal ta snay yeya katək ta zadinɗa tsi. ¹⁵ Kagha, ɲavaŋa ka nzakwa ka ta kəma Lazglafta ka mndu nda ndəha,

ka mnda maga slna kul haď hula ta ksafɗa ma slnani, ta mna vərɗa gwada nda tvani. ¹⁶ Ma fə ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul ksa vgha nda zlghay nda ɲuduf, kabga gwal ta famtá ghəna tan da mndərga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'inaghuta tan nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada ma wa tan guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene‡ nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zlanɗla hən ta tva kahwathwata. «Nda ghada luta sli'agapta ma mtaku,» ka hən ta mnay. Mantsa ya ka hən ta zlabinɗa sanlaha ma zlghay nda ɲudufa tan. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwanɗa skwi thaď Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwan ya: «Nda sna Mgham Lazglafta ta gwal ta nzakway ka ɲaniŋ.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: ɲa Mgham Lazglafta yu kə'a ná, ka mbəɗanambəɗa tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma həga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rɓisl lu ta sanlaha. ɲa maga slna baɗu gwada dagala sanlaha, ɲa maga slna nda hamata fitik sanlaha guli. ²¹ Ka Zlanɗla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnə yu ya katsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kəl lu ka ksa slna nda tsi baɗu gwada dagala, ya faghu lu nda paya ɲa maga inda slna ɗinaɗina.

Nzanza ka vərɗa mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kumə duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tɗukwa, nda tva zlghay nda ɲuduf, nda tva ɗvu, nda tva zɗaku kawadaga nda gwal nda ghuɓa ɲudufa tan, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da zlərdutawiha ka bətbət, kul haď hayhayani, kabga ta sabsa zlərdawi mida. ²⁴ Vani ná, haď mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlərdawi wa. Katək ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, laviŋlava katsi ta taghanaftá skwi ta mnduha. Ta ksay katsi ta ɲuduf ma skwi ta mnə mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá

* **2:5** Gray nda 1 La Kwareŋt 9:24-27. † **2:13** Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19. ‡ **2:17** Himene: Ngha ta 1 Timute 1:20. § **2:19** Gray nda Mbsak. 16:5.

ghəŋ katsi gwada nda gwal ta mbaɗanaftá gwaɗani. Ka waya ka skwi dza'a vɫaŋvɫa Lazglafta ta tvi ta həŋ ɲa mbəɗanafta taŋ ta nzakwa taŋ, ɲa sɲaŋta taŋ ta kahwathwata. ²⁶ ɲa vrakta ghəŋa taŋ, ɲa ndapta taŋ ma dəbla halaway ya si ta ksaghutá həŋ ɲa sɲanata skwi ta kumə tsi.

3

Kɗavakta fitik

¹ Wya skwi ɲa sɲaŋta gha: Ma kɗavakta fitik ná, dza'a mamu ghuya ɗaŋwa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta ɗvutá ghəŋa taŋ, ka gwal ta ɗvutá tseɗi, ka gwal ta ghərbaku, ta gla ghəŋ, ka gwal ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta, ka gwal kul haɗ nzi'ɲa taŋ ta dadaha taŋ, ka gwal kul haɗ ta rfa mndu, ka gwal kul haɗ ta zɫəŋa Lazglafta. ³ Dza'a nzakway həŋ ka gwal taŋtəŋa ghəŋa taŋ, ka gwal kul haɗ ta tawa hiɗahiɗa ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sidi, ka gwal ka ghuma skwi ɗina. ⁴ Dza'a nzakway həŋ ka gwal ta dza-waptá mndu, ka gwal ta valafta ta mndu, ka gwal ta ghərbuta ma vəl gla ghəŋ. Mal skwi ta zɗəganatá həŋ ɗvu həŋ ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsəlbú ɲa Lazglafta ka həŋ ta nghə lu, ama va a həŋ ta sɲaŋtá mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyə ka ta vgha nda mndərga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba taŋ ta ra watgha, ka dza'a da həga da həga ga mndu da gataftá mi'aha kul haɗ mbrakwa taŋ, hbu dmaku ta həŋ, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghəŋa taŋ. ⁷ Inda fitik həŋ ta tagha skwi mndani, ama triɗ, laviŋ a həŋ ta sɲaŋtá kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghə i Zanes nda Yambres ta ghəŋ ghəŋnaghəŋa nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha ma tsa mnduha ya ta ghəŋ ghəŋnaghəŋa nda kahwathwata. Gwal nda hwaɗa ghwinzlak taŋ həŋ. Haɗ hayhaya zɫghay nda ɲuɗufa taŋ wa. ⁹ Ama haɗ həŋ dza'a zaptá mtak wa. Gi dza'a nda ngha inda mnduha ta tsa tsabakwa taŋ ya, manda va tsa ɲa i Zanes nda Yambres ya.

Vla hiɗaku

¹⁰ Ama kagha, ksafksa kagha ta skwi ta taghə yu, nda tva nzakwa ɗa, nda klatá ghəŋa slna ta magə yu, nda tva zɫghay nda ɲuɗufa ɗa, nda ksa ɲuɗuf ta ksə yu, nda ya ka yu ta ɗvutá mnduha, nda ya ka yu ta gɗavata. Nda sna kagha guli ¹¹ ta tsa giri ya gidip lu, nda ghuya ɗaŋwa ya ghuyɗip lu ma luwa Aŋtakiya, nda ya ma luwa Ikwaniya, nda ya ma luwa Listra ya. Wati ma giri ya kul gidiptá lu na? Nduk nda tsaya ná, Lazglafta ta katagidipta ma indani*. ¹² Nziya nza tsi, inda gwal ta kuma nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ma ndi'atá vgha nda Yesu Kristi ná, dza'a ganapga lu ta iri ta həŋ. ¹³ Ama ghwaɗaka mnduha nda gwal nənɓa mnduha ná, ta kəma ta kəma ta ɓadzakwa nzakwa taŋ. Dza'a nənɓapnənɓa həŋ ta sanlaha, dza'a nənɓapnənɓa həŋ ta ghəŋa taŋ guli. ¹⁴ Ama kagha, ma skwi ya taghaf ka, káka gɗavata. Ka fafta ka ta ghəŋa gha dar tida, kabga nda sna ka ta mndu ta taghaghafta†. ¹⁵ Daga ma ga zwaŋa gha, nda sna ka ta skwi ma vindatá gwada nda ghuɓa ta nzakway ka gwada Lazglafta. Dza'a vlaghavla ta ɗifil ta kla mndu da mbaku nda ma zɫghaftá Yesu nda ɲuɗuf. ¹⁶ Inda skwi nda vinda ka gwada Lazglafta ná, Lazglafta ta mnafta. Dina ɲa tagha kahwathwata, ɲa ɗagɲntá krughuvi, ɲa payaftá mndu, ɲa taghanaftá nzaku tɗukwa ta mndu, ¹⁷ kada nzakwa mnda Lazglafta nda payatá vgha prək ɲa maga inda skwi ɲa maga skwi ɗina.

4

Mna ta gwada Lazglafta

¹ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma Yesu Kristi, ya ta dza'a da tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa. Ka yu ta mnaghata nda ma hga sagha ya dza'a sagha Kristi, nda ya nda ma ga mghamani ná, ² mna ta gwada Lazglafta, ka gɗata ka ta vrafta tida, ɗər ma fitikani tsi, ɗər ma fitikani a tsi wu. Zlaha ta gwal ta maga ghwaɗaka skwi, dva ta həŋ, vɫa ta mbraku ɲa taŋ, hbatá ɲuɗuf ka tagha ka ta skwi ɲa taŋ, ³ kabga mamu

* **3:11** Aŋtakiya (ma Pisidi,) Ikwaniya, Listra: Ngha ta Slna gwal ghunay 13-14. Mgham ma indani: Gray nda Zabura 34:20. † **3:14** Ngha ta 1:5, 2:2.

sana fitik dza'a sagha ɲa kwala mnduha kul snəgəltá vərɖaka tagha skwi. ɲa laghwa taɲ sna skwi ya ta kumə ghəɲ taɲ. ɲa laghwa taɲ da mbala ghwadaka gwal tagha skwi ɲa taghanatá skwi ya ta kumə hən. ⁴ Dza'a nu'afnu'a hən ta sləmənɲa taɲ yaha hən snanťá kahwathwata, ka mbəɖaghutá vgha da sna tsakalawi. ⁵ Ama kagha ya, gdavagda gha ma ghunislaka gha, su'a ta ghuya ɖanwa, magatá kahwathwata slna mndu ta mna Lfida Gwada. Kɖanafkda ta slna nzakwa gha ka mnda maganatá slna ta Lazglafta.

⁶ I'i, nda maga fitika da, taghwan a yu ka mtaku wa. Ndusak ndusa fitika sli'a da. ⁷ Vulavula yu ta vərɖaka vulu, kɖanakkda yu ta vərɖaka hwaya da, ɲanaɲa yu ta zlg hay nda ɲuɖufa da. ⁸ Ndanana, ta kzlaykzlay nisəla vəl zaktá da ta ghwa ta i'i. Tsa nisəla ya ná, zewzewa mbaku ya dza'a vli-hata mnda tsa guma tɖukwa, baɖu fitika tsa guma. ɲa da ndaghənɲa da yeya a wu, nduk nda inda gwal ta kzla ɖvaftá saghani.

Skwi nghadap Pwal kaghəɲani

⁹ Ka ɲavata ka ka sabi slidighata misim-misim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska*, kabga laghula ɖvutá skwa ghənɲa haɖik, ka sli'aftá tsi ka laghwi da luwa Tesalun-ik. Laghula na Kresen ta haɖika Galat, ta laghu Titus ta haɖika Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna† da. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus‡. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta gh-zla mtasla da ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka huta§ ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Alegzandra ta nzakway ka ɖəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga* tsi.

¹⁵ Kagha guli, ɖasuwa káka nda tsi, kabga

nzanza ghəɲagħəɲɲa nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Baɖu tanťana lagha da da guma da mbəɖa gwada ta ghənɲa da ná, haɖ sana mndu ta katihata wu, zlidivazla hən demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta hən. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kɖanaktá mna gwadani, ka snanťá inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay ta i'i ɲa lafa da ta luwa da vla ga mghamani. ɲani glaku ɲa kdekeden. Amin!

Ga zgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura† tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwareɲt na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul ɖughwanaku‡. ²¹ Ka ɲavata ka, ka sabi misimmisim ma kɖaku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Pudənɲa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, ɲa gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha.

Ka nza zɖakatahuda Lazglafta guli nda kaghuni demdem!

* **4:10** Demaska: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimun 24. Tit, ngha ta 2 La Kwareɲt 8:23, Galat 2:3, Tit 1:4. † **4:11** Lukwa: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimun 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwalasuha 4:10 Filimun 24. ‡ **4:12** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwalasuha 4:7. 8. § **4:13** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. Delewera: Huta rini, katkatatani ɲa tuwak, ka ɲa gu a tsi ta payafta lu ɲa vindi tida. * **4:14** Alegzandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafgra nda Zabura 62:13, Mahdihdi 24:12, Ruma 2:6. † **4:19** I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 18:2. Unesifura: Ngha ta 1:16-17. ‡ **4:20** Irasta: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa Titus

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ɲa katanjá mnduha dagap Lazglafta ɲa nzakway ka ɲani, ɲa snanamtá hən ta vərɗaka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zdəganatá Lazglafta ya. ² ɲa nzakwa tan nda fatá ghən ta mutsa hafu ɲa kdekeden, kabga ghadaghada Lazglafta kul haɗ ta tsakalawi ta tamaftá imi ta sləmən, ma kɗaku tsi ka tsaftá ghənja haɗik. ³ Ka kliginjá Lazglafta ta gwadani ɲa mnduha ma fitik ya kuman tsi nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ɲa magay.

⁴ ɲa kagha Titus*, vərɗa zwanja ɗa ma zlghay nda ɲuduf ta vinda yu. Ka nza zdakatahudi nda zdakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawadaga nda kagha.

Mndərga nzaku ta ranjá mnda mali mataba guyata ghən

⁵ Zlaghazla yu ma luwa Kret ɲa payanata gha ta skwiha ta paɗaku. Ka zabapta ka ta gwal ngha Igliz ma inda luwa manda ya taghaghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul haɗ gwada ta ghənja tan katsi, gwal turtuk turtuk markwa tan, zlghafzlgha ka zwana tan ta Yesu, ksu a sli'in ta hən wu, haɗ hən ta mbrəs wu, katsi. ⁷ Mndu kul haɗ gwada ta ghənani katsi, kabga slna Lazglafta ta magə tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslanjanja, ka mndu ta gufwaku ɲudufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazenzen, ma nza tsi ka mndu ta nənɓaptá mndu ma tsemi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tan, ta ɗvay katsi ta maga skwi ɗina, mndu nda hanata ghən katsi, tɗukwa mndu katsi, mndu nda ghuɓa katsi, mndu ta ngha ghənani katsi. ⁹ Mndu ta laviŋta ɲanatá gwada Lazglafta taɓta skwi manda va ya taghanaf lu katsi. Tsaya dza'a kəl tsi ka pərɗafta katanjá sanlaha

nda taghanaftá skwi tɗukwa manda va ya ta raku ta hən, ɲa marananjá krughuva tan ta gwal ta mbəɗanaftá† gwada.

¹⁰ Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha gwal kul haɗ ta sna gwada da mndu, ta tsaɓaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafaɗa tan na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanafta lu ta wi ta hən, kabga ta ɓadza nzaku ma həga ga mndu hən nda tagha skwiha kul raku ɲa mndu, ɲa mutsa skwi ta tvi kul ɗinaku. ¹² Ka sana slayan mataba la Kret ta mnay na: «Tsakalawi slna la Kret, la tsuɗay hən, la yaɗi, la mahahau' hən,» ka'a. ¹³ Ta ɲa tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, dvanaghadvə ta hən ka ɲɗanɗa, ka ksa hən ta tva Lazglafta ɗina. ¹⁴ Dəvanagha dva ta hən ka zlanja hən ta sna tsa garaku ta garə la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbəɗanatá hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda ghuɓa inda skwi demdem ɲa gwal nda ghuɓa. Haɗ skwi nda ghuɓa da gwal kul ghuɓaku kul zlghaftá gwada Lazglafta wu, ɗina a ndana tan wu, ɗina a ghunislaka tan wa. ¹⁶ Nda sna ɲni ta Lazglafta ka hən ta mnay, nda ta tva skwi ta magə hən ya ná, sna a hən ta Lazglafta wu, nda nza hən ka skwa mbiday ka gwal mbrəs, laviŋ a hən ta magatá skwi ɗina ɗər ka ki'a wa.

2

Tva nzakwa mnda zlghay nda ɲuduf

¹ Wya skwi dza'a kagha magay: ɲavanja ka tagha ka ɲa mnduha ta hyahya skwi ta ghənja ɗina. ² Ka mna ka ɲa la galata mndu, ka nzata hən nda hanatá ghən ka gwal nda ra vla glaku ɲa tan, ka gwal nda vərɗa ghunislak da hən, nda zlghay nda ɲuduf tɗukwa, nda vərɗa ɗvu, ka nzata hən ka gwal ksa ɲuduf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata mi'aha guli, ɲa magay tan ta ɲərma skwi manda ya ta zdəganatá Lazglafta. Yaha hən da tsa mndəra mndu, yaha hən da ghuyaku, ka tagha hən ta skwi ɗinaɗina ɲa sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl hən ka taghanaftá daghala mi'aha ta ɗva zə'alha tan nda zwana tan, ⁵ nda tva ndanu tɗukwa, ta hən. Ka nzakwa hən ka

* 1:4 Tit: Ngha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. † 1:9 Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

gwal nda ghuḅa. Ka njanata hən ta həga tan dīna. Ka nzakwa hən ka nərma mi'aha. Ka sna hən ta gwada da zə'alha tan. Mantsa ya ka hən da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hananata hən ta hən ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi dīna nja nghan tan ta kagha, nja ksay tan ta sada gha. Nda nɔdɔf turtuk kaka tagha skwi ta taghə ka nja tan. Yaha ka da tsaḅaku. ⁸ Hyahya gwada kaka mnay, nja ksutani ta gwal mbaḏanafta gwada ka hula kada kwala hən mutsafta vzafta rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna hən ta gwada da danahəga tan ma inda skwi. Ka maganata hən ta skwi dza'a zḏanafta nɔdɔf ta hən. Yaha hən da mbaḏawi nda hən guli. ¹⁰ Yaha hən da kasanṭa skwiha tan. Nərma skwi ka hən da magay katək, kada grafta danahəga tan kazlay: Tudukwa mnduha hən kə'a. Mantsa dza'a kəl mnduha ka ghuba tsa skwiha ta taghə mu ta ghəja Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafta Lazglafta ta mnduha ma dmakwa tan

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maranmara Lazglafta ta zḏakatahudani ta nzakway ka dzuḅaya mbaku nja inda mnduha demdem, nja mutsay tan ta mbaku. ¹² Tsa zḏakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatā kwal kul mbəḏglanatā hul, nja kwal kul maməgaltā skwa ghəja hadik, nja nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəja hadik na nda hanatā ghən, nda maga skwi tḏukwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla nərma fitik faf mu ta ghən tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatā ghənani ka mtuta ma vla mu nja varagamapta ma dmakwa mu, nja nzakwa mu ka gwal nda ghuḅa ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga nərma* slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya kaka da taghanafta hən. Ka vlanṭa ka ta mbraku ta hən. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagha Lazglafta. Yaha mnduha da hərtəta ta kagha.

3

Nzaku ta ranṭa mnda zlghay nda nɔdɔf

¹ Havanakhava ta gwal zlghay nda nɔdɔf, ka hanaganata hən ta ghən mista mghamha* nda ya da la nɔmna ka maga hən ta skwi ta mnanata lu ta hən. ² Mnanamna ta hən, yaha hən da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zḏaku ka hən nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka hən, leḅtekwa ka hən nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, had mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sidi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prək mā ka mbida amu. Ta husanhusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maranṭa Lazglafta mnda mba amu ta zḏakwani nda dḃa mndani katakata, ⁵ ka mbamafta tsi. Vəl magata mu ta skwiha tḏukwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghuḅimistā mbrakwa Sulkum nda ghuḅa,† kəl mu ka mutsafta lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghuḅa ghunaga Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanafta nɔdɔfa mu. ⁷ Mantsa ya kə'a zḏanṭahudi ka namafta ka nərma mnduha nja mutsay mu ta hafu nja kḏekedzen ya faf mu ta ghən tida. ⁸ Vərda skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gḏata ka ta mna tsa gwada ya ka nḏanḏa nja mnduha, kada maga gwal zlghay nda nɔdɔf ta nərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghəja gwada ta mbəḏa mndəra mndu‡ nda ya nda gwada ta ghəja zlaha Musa. Had hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtā daga vgha da taba gwal zlghay nda nɔdɔf katsi, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlan a tsi tahula dvəglanaghata

* **2:14** Gray nda Zabura 130:8, Izekiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha 2:10. * **3:1** Gray nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13. † **3:5** Gray nda Yuhwana 3:5. ‡ **3:9** Ngha ta 1 Timute 1:4. § **3:10** Gray nda Mata 18:15-17.

gha ka mahisŠ wu, ka zliŋta ka ta tvani.
¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantsa
 ya ná, nda sna kazlay: Nda zaɗa yu ma tvi
 kə'a. Ta kəma ta kəma ta dza'a tsi nda maga
 dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta
 ɲani.

Hidaku vlan lu ta Titus

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka
 Tisik a tsi katsi, ka saba ka misimmisim
 slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada
 dza'a za yu ta fwaka ɗa, ka yu ndanapta.
¹³ Ma fitik dza'a sli'afta i Zenas mnda tsa
 guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka
 katanɗa ka ta həŋ, da htuguduntá skwi ta
 həŋ ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanaftá gwal
 zlghay nda ɲuduf manda amu ta ɲavata
 ka maga skwiha ɗinaɗina, ɲa katanɗa taŋ
 ta gwal htaghu skwi da həŋ, kabga dza'a
 mutsay həŋ ta nisəla taŋ.

Ga zgu ɲa kɗiŋta

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i
 ɲa gha, ka ganaghata kagha guli ta zgu ta
 inda graha u ma zlghay nda ɲuduf.

Ka nza zɗakatahuda Lazglafta kawadaga
 nda kaghuni demdem.

Tsgha ta Iwa Pwal ŋa Filimunj

Ga zgu

¹ I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi*, kawadaga nda zwanjama mu Timute ŋni ta vindaghafta, a gra Filimunj ta nzakway ta gwa ghəŋ nda aŋni ma mndərga na slna na.

² Ta ga zgu ŋni ŋa mukuma mu Apiya nda Artipus† ya ta wda slna Lazglafta manda aŋni guli. Ta ga zgu ŋni guli ŋa pɔakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma həga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zɔakatahuda Lazglafta Da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni. Ka vlaghunata həŋ ta zɔaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghəŋa Filimunj

⁴ Inda fitika magay da ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghəŋa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda dɔvuta ya dɔvu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ŋuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghəŋa na zlghay nda ŋuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta nərma skwi ta kumə ŋni ta magata gha ŋa Kristi bɔaŋay ta daɓi. ⁷ Zwanjama da, mndərga tsa dɔvu ta dɔvu ka ta gwal zlghay nda ŋuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufiha ta vgha guli, kabga dɔvudva ka ta gwal zlghay nda ŋuduf, ka mbanafatá həŋ.

Ndəba dzva Pwal da Filimunj ŋa tsu'aftá Unesima

⁸ Aŋ mndani, má si slaghusla yu ma nzakwa da ka ghunatá mnda Kristi, má ŋa mnaghatá tva skwi ma ŋa magay gha dɔna. ⁹ Ama dzvu ta ndəbu yu da kagha nda ma dɔvu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata da ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndəba dzvu yu da kagha ta ghəŋa zwanja da Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa da ma gamak na. ¹¹ Wya si haɔ

hayhayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunədaghapta, ya hara da ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ŋaghuta tavata i'i hadna ma na nzakwa da tsam lu ma gamak ta ghəŋa Lfida Gwada, má ŋa magihatá slna ma vla gha, ya má da dawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, laviŋ a yu ta magay ga ghəŋ ga ghəŋa da kul snanatá yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zɔakwa gha ya ka mbla kagha.

¹⁵ Ba kada vrəglavafta nzakwa ghuni ŋa kɔkedzen ká skwi nda Unesima kəl tsi ka dgata vgha nda kagha ŋa fitik kwitikw.

¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. Dɔvudva i'i, kagha yeya dza'a kwal kul dɔvafra rki. Mnda sɔla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafta ka manda skwi vərda i'i ta zlghə ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha da tsi, da i'i dawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafta nda dzva da yu, dza'a play yu, dməŋa da kagha ma zlgha nda ŋuduf a skwi ta kumə yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama da, ta ndəba dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka lɔihata ka ta ŋudufa da ma guyatá vgha u ma Kristi.

²¹ Ta vindi yu ta na ɔelewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a magihamaga ka ta skwi ta dawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu kə'a.

²² Mantsa, ta daway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafta ta du'a ghuni ŋa vli-hatani ta tvi ŋa bhadaghata da da kaghuni.

Ga zgu ŋa dza ghəŋa gwada

²³ Ta ga zgu Ipafras‡ ŋa gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəŋa mag-anatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ŋni ta slna§ kawadaga da həŋ, ŋa gha guli.

* 1:1 Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23. † 1:2 Ngha ta Ruma. 16:5. ‡ 1:23 Ipafras: Ngha ta Kwalasuha 1:7, 4:12.

§ 1:24 Markus: Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalasuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:11.

²⁵ Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

Tsgha ta lwi ŋa La Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanjani

¹ Manda ghalya ná, nda kda fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidziha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi.
² Ama ndanana, nda ma Zwanjani ta gwađa Lazglafta ta gwađa nda amu. Ma fitika zlagiginŋa Lazglafta ta ghəŋa hadik* ná, nda tsa Zwanjani ya zlagiginŋ tsi. Tsa Zwanjani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. ³ Tsa Zwanŋ ya ta mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ŋanata tsi ta inda skwi ta ghəŋa hadik. Tahula kdintani ta magatá slna ghuŋintá dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta† ya ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanŋ ya ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vlanŋ tsi ka malaghutá ŋa tanŋ ya.
⁵ Had duhwala Lazglafta ya ta kdə walanŋa Lazglafta ta mnanata kazlay:
«Kagha ná, Zwanŋa da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» kə'a wa.
Had ya guli ta kdə walanŋa tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha, dza'a nzakway kagha ka Zwanŋa da‡ kə'a guli wa.
⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghunagatá kdakwa Zwanjani da ghəŋa hadik, ka'a mantsa:
«Ka tsəlŋa inda duhwalha Lazglafta ta tsəlŋu ŋani,» ka'a.
⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəŋa duhwalani:
«Gwal ksihatá slna hahəŋ, ŋa nanaftá həŋ manda falak,
ŋa nzakwa tanŋ manda ghanika vu,»§ ka'a.
⁸ ŋa Zwanjani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəŋani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná, nda nza ŋa kdekeden. Dafa ga mghama gha ná,
nda nza ŋa ga mgham ta ghəŋa mnduha nda tvi tdukwa.
⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdəgaghatá kagha,
dva a kagha ta ghwadaka skwiha wa.
Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdaghaftá ŋuduf,
ka dvutá tsi ta kagha ka malaghutá graha* gha,» ka'a.
¹⁰ Ka'a guli:
«Kagha ná, Mgham ka.
Ma zlraftani, kagha ta magaftá ghəŋa hadik.
Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.
¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hərdū hərdā həŋ.
Ama kagha ná, nda nza kagha ŋa kdekeden.
Tsa hadik ya nda luwa tani ná,
dza'a haluhala həŋ manda halakwa lgut.
¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya,
manda tsaya dza'a mbsafta ka ta həŋ.
Dza'a mbədavafmbəda həŋ, manda ya ta mbədavafta lgut.
Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná,
manda va tsaya ka, had kdavakta† nzakwa gha wa.»
¹³ Ta walanŋ a Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mataba duhwalhani kazlay:
«Sawi nzata nda ga zeghwa da,
dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha ŋa nzakwa tanŋ ka skwata pgha səlaha‡ gha» kə'a wa.
¹⁴ Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganatá slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta həŋ ŋa katanŋá gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

2

Mbaku ta fərtuta katakata

¹ Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga dasuwa nda skwi ya snan mu, kada kwala mu ta zwaduta ma tvi.

* 1:2 Ngha ta Yuh. 1:3. † 1:3 Ngha ta Zab 110:1. ‡ 1:5 Ngha ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14. § 1:7 Aya. 6:7. Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. * 1:9 Aya. 8:9. Ngha ta Zab 45:7-8. † 1:12 Aya. 10:12. Zab 102:26-28. ‡ 1:13 Ngha ta Zab 110:1. * 2:2 Duhwala Lazglafta si ta kla lwa Lazglafta ghalya slna gwal ghunay 7:53.

² Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta* ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa hən ta guma ya ta ranjá hən. ³ Ka si mantša ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tinəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sgamaghatá gwal ta sanjá tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. ⁴ Ka nlanaghatá Lazglafta kaghənani guli ta tsa gwada tan ya, nda ma maga njizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi,† nda mazənzəmhə kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuḅa ta slna ta mnduha na maga skwiha kavghakavgha manda ya kuman tsi guli.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

⁵ Mantša ya ná, duhwalhani a vlan Lazglafta ta ga mgham ta ghənə zamana ta sagha ta mnə mu ya wa. ⁶ Katək ná, wya ka sana mndu vindafta ma deftera Lazglafta: «Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi. Sanawu mnda səla kəl ka ka nghapta ka tsatsi na? ⁷ An mndani, vraganavgha ka gudzekw na fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta. Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgit. ⁸ Ka vlanjta ka ta ga mgham‡ ta ghənə inda skwi demdem,» ka'a. Ka vlanjta Lazglafta ta ga mgham ta ghənə inda skwi, ka lu ya ná, had sana skwi kul had tsi ta ga mgham ta ghənani nda tsaya wa. An mndani, ta ngha a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghənə inda skwi kə'a wa. ⁹ Tsa mndu vragana lu na fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya nghan amu. Ka vlanjta Lazglafta ta glaku, nda sgit ta ghənə vəl mtutani, ka ghuytá danwa. Mantša ya tama, ma zdakatahuda Lazglafta ná, ka na inda mndu danja tsi ta mtaku.

¹⁰ Inda skwi ná, Lazglafta ta magaftha. Ka nani nzakwani guli. Mantša, ka dvaftá Lazglafta ta payaftá Yesu nda ma ghuya danwa ya ghuyə tsi, kada mutsafta ndəghata mnduha ta nzaku ka zwanani, na hlayni ta hən da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla hən da mbaku ya.

¹¹ Tsa mndu ta ghuḅa mndu ya nda tsa gwal ghuḅin lu ya tani ná, ma da turtuk hən. Tsaya tsa kwal hula ksantá Yesu ka hga hən ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantša:

¹² «Dza'a mnanmna yu ta hga gha da zwanama da.

Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha,§» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantša:

«I'i ná, nda fa ghənə da dar ka na Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha* Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda səla hən demdem. Ka nutá Yesu ka ghənani guli ka mnda səla manda va hahən, kada lavinja tsi ta mtuta, na nanatá halaway ta nanatá mbrakwa mtaku ya, ka mbegi. ¹⁵ Mantša ya magata Yesu, na zlu'agaptá hən ta gdata ta nzaku ma zləna mtaku ya ta nintá hən ka vu'ani ya. ¹⁶ Mantša ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katanja wa. Zivra Abraham† ya sa tsi da katanja. ¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghənə gwal ta dra skwi na Lazglafta. Tsatsi ná, dagala tawa hidahida da tsi, nərma ya ma slna Lazglafta, na platá dmakwa mnduha.‡ ¹⁸ Ndanana tama, lavinlava ta katanjá gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghanədzgha lu ta tsatsi ka ghənani, ka ghuyanaptá danwa.

3

Yesu mali ta ghənə Musa

¹ Mantša tama zwanama, kaghuni gwal hgan Lazglafta na nzakw ka nani,

† 2:4 Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12. ‡ 2:8 Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7. § 2:12 Ngha ta Zabura 22:23.

* 2:13 Ngha ta Isaya 8:17, 18. † 2:16 Ngha ta Isaya 41:8-9. ‡ 2:17 Ngha ta Livitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11.

fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunatá mnda Lazglafta, ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlghaf mu ta mnə mu banluwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafta ŋa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka ŋərma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da Lazglafta manda va ŋa Musa, ma magayni ta slnani ŋa inda gwal ma həga Lazglafta* ya.» ³ Mal mndu ta ba həga ta vlan̄ta lu ta sgít ŋani, ka vərda tsa həga ya. Mantsa ya ná, dīna ka vlan̄tá glaku ta Yesu ka malaghutá ŋa Musa. ⁴ Inda həga ná, mndu ta bafta. Mndu ta baftá inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, ŋərma mndu ya ma slna si ta magə tsi ma inda həga Lazglafta. Slənani ná, mnanan̄tá mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwan̄ ta nzanaghata ta ghəŋa həga ya. Amu tsa həgani ya, ka gdanagda mu ta ŋanatá zlghay nda ŋudufa mu, ka ghərḅay mu ta ghərḅaku ma fatá ghəŋa mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda ghuḅa ka mnay kazlay:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

⁸ yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni manda ŋa dzidzīha ghuni,

ta sli'anaftá gwada ma fitika dzəghan̄ta tan̄ ta Lazglafta ma mtak ya.

⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda nghan̄ta tan̄ ta ŋərma skwi magə yu ŋa tan̄ ma vaku fwad̄ mbsak ná, ka dzəghihatá hən̄.

¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaftá sidi nda hən̄. Ka yu mantsa:

“Ta dza'a ta kəma ta kəma hən̄ nda ghwadaka ndanu, sna a hən̄ ta skwi ta kumə yu da hən̄ wa.”

¹¹ Ma tsa gatá sida da ya ná, wadawada yu, had̄ hən̄ dza'a walan̄tá lami da tsa vla mbi'a† vgha payanaf yu ta hən̄ ya wa,» ka'a.

¹² Dasuwa ka kuni zwanama da, yaha ya dər turtuk mataba ghuni da nzata nda ghwadaka ŋuduf ka zlanavatá Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hgay Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha

ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanaghatá kaghuni, da tənanaftá ya dər turtuk ma kaghuni ta ghəŋ. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka ŋanaŋa mu his his dzvu ta kahwathwata fatá ghəŋ ya mutsaf mu daga tan̄tan̄ ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni, manda ŋa dzidzīha ghuni ta sli'anaftá gwada nda tsi‡ ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snan̄tá lwa Lazglafta ka sli'anaftá hən̄ ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabə ta hadika Masar hlagap Musa ta hən̄ ya a ra? ¹⁷ Ta ghəŋa i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwad̄ mbsak ya guli na? Ta ghəŋa tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hən̄ ma mtak ya a ra? ¹⁸ Ŋa i wa wadata tsi kazlay: Had̄ hən̄ dza'a walan̄ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf tsi ta hən̄ ya wu kə'a ya na? Ŋa tsa gwal ta sli'anaftá§ gwada ya a ra? ¹⁹ Nda n̄gha mu ná, traptra ta hən̄ ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf lu ta hən̄ ya, kabga kwalaghuta tan̄ ta zlghafta.

4

¹ Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄ kazlay: Dza'a lavin̄lava kuni ta lami da vla mbi'a vgha ya payaghunaf yu kə'a ya, dasuwa ka kuni tama, da pdaghutá sani dər turtuk mataba ghuni ka kwal lami.

² Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda va ya mnana lu ta dzidzīha mu ghalya. Ama katan̄ a tsa gwada mnana lu ta hən̄ ya dekdek wa. Manda snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya, ka kwalaghutá hən̄ ta zlghafta nda ŋudufa tan̄. ³ Amu gwal ta zlghaftá tsa gwada ya dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na:

«Wadawada yu ma gatá sida da:

Dza'a n̄ghay yu ka waka hən̄ dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha* si payanaf yu ta hən̄ ya,» ka'a.

An̄ mndani, kd̄n̄kda ta magatá slna daga ma zlafta ghəŋa hadik. ⁴ Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghəŋa

* **3:2** N̄gha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya vindin̄ lu mistani ŋa ŋanata. † **3:11** Aya 7-11, Zabura 95:7-1. ‡ **3:15** Zabura 95:7-8, manda ya mnaf gwada Grek ŋa ghalya mnafta lu. § **3:18** Aya 16-18: N̄gha ta Mbsak 14:1-35. Aya 18: Zabura 95:11.

* **4:3** N̄gha ta Zabura 95:11.

mandəfáŋa fitik na: «Badu mandəfáŋa fitik mbi'apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani†,» ka'a. ⁵ Ka'a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hən dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a vgha‡ ya si payanaf yu ta hən ya wu,» ka'a. ⁶ Tsa gwal ta snan̄ta tan̄tan̄ ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamə a hən wu, kabga kwalaghuta tan̄ ta snan̄atá gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza'a lamla sanlaha kə'a guli. ⁷ Tsaya tama kəl tsi ka tsəglaftá sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'in̄ fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwada ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani:

Gita, ka snan̄sna kuni ta lwani,
yaha kuni da tən̄anaftá ghəŋa§ ghuni kə'a ya.

⁸ Ka si má va 6hadanam 6ha Dzesuwa ta hən da tsa vla mbi'a vgha* ya ná, má mnəgla a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹ Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya ɲa mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha badu mandəfán̄ ya. ¹⁰ Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma ɲani ma slna manda mbi'apta mbi'ap Lazglafta ma ɲani ya guli. ¹¹ Tsaya tama ná, ɲavamaŋa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Dasuwa ka mu da kwalaghutá mu ta snan̄atá gwada Lazglafta, manda tsa ɲa dzidziha mu ya.

¹² Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zusa ka malaghutá wa limay his his. Lavin̄lava ta zlagadamta da ɲuduf, nda vla nzugu tani dikw da dudi. Nda sna ta dgaptá skwi ta daslu mndu, nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³ Had sana skwi ta difaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidid̄ hən demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta

¹⁴ Tsəhala mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta hemanata,

ta nzakway ka Yesu Zwaŋa Lazglafta, ta 6hadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafmaslada dar ta zlghay nda ɲudufa mu. ¹⁵ Mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a ɲa amu wa. Katək ná, dzghan̄dzgha lu ta mala mu ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶ Ka si mantse tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghən̄ ta Lazglafta, tsatsi ta vla zdakatahudi, ɲa tawatani ta hidahida ta amu, ɲa vlamatani ta zdakatahudani ɲa katamata ma fitik ya nda ra.

5

¹ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna tan̄ ná, ɲa maganatá slna ta Lazglafta da manaka tan̄ ya, ɲa vla skwi nda pla ghən̄ ɲa Lazglafta ta ghəŋa dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya ná, nda sna hahən̄ ká hən̄ dza'a maga skwi dina ɲa gwal kul snan̄tá maga skwi dina, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghən̄ ɲa Lazglafta, ta ghəŋa dmakuhani*, ta ghəŋa dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Had mndu ta klaftá tsa glaku ɲa nzaku ka mali ta ghəŋa gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghən̄ani wa. Lazglafta ta hgan̄ta manda ya hgan̄ tsi ta Haruna.

⁵ Manda va tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghən̄ani ta nzaku ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay ɲani kazlay:

Kagha ná, Zwaŋa da ka,
nda nza yu ka Da gha gita kə'a.

⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na:

«Kagha mali ɲa kdekeden̄ ta ghəŋa gwal ta ksa slna Lazglafta,
manda ɲa Melkisedek† ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghəŋa hadik ná, ka magə tsi ta du'a ka taw ka ɲdan̄da

† 4:4 Zlrafta 2:2. ‡ 4:5 Zabura 95:11. § 4:7 Zabura 95:7-8, manda ɲa gwada Grek ɲa ghalya mnaf ta lu. * 4:8

Ngha ta Vrafta ta zlahu 31:7, Dzesuwa 22:4. * 5:3 Ngha ta Levitik 9:7. † 5:6 Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4.

‡ 5:7 Ngha ta Mata 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukwa 22:39-46.

da Lazglafta ta lavintá mbanaftha ma mtaku‡. Ka snanatá Lazglafta ta ghəŋa vəl hananatani ta ghəŋani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwanja Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snanta kazlay: Snatá gwada ná, skwi nda bla ya kə'a. ⁹ Manda kdiŋta Lazglafta ta dzanaghatá ghəŋa skwi ya kumanj tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanatá gwadani, ɲa nzakwa tanj nda hafu ɲa kdekedzen. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta manda ɲa Melkisedek.

Dasuwa ka kuni da zlanťa kuni ta zlghay nda ɲuduf

¹¹ Mamu skwi dagala ɲa mnay ta ghəŋani, tsaw nda bla tsiŋlay ɲa ghuni, kabga la a da sləmənja ghuni wa. ¹² Nda kda fitik má prək ka nzakwa ghuni ka gwal taghanatá skwi ta sanlaha, kabga nda kda fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. ɲa sləglavapta nda sla vgha ka taghəgelta ɲa ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tanťan ya. Ta sna a kuni karaku ta za skwa zay ta zə la galata mndu wu, manda zwanj ta ghuva tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwanj ta ghuva tsaya ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tdukwaŋ wa. ¹⁴ ɲa galata mndu na skwa zay tanťənja ta gdata həŋ ta zay, ka slavaptá həŋ ka tagha dganatá skwi dīna, nda ya kul dīnaku, ɲa magay tanj ta skwi dīna.

6

¹ Mantša ya tama, zluŋmazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə mu ta ghəŋa Kristi, mbadma ta ghəŋa tagha skwa gwal nda ndəha. Ma laghu mu vrəglaftha ta ghəŋa dughwanja skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghəŋa pla dmaku, ɲa zlanťa mnduha ta maga slnaha ya ta kla həŋ da Zadaku, nda gwada ta zlghaftá Lazglafta nda ɲuduf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghəŋa mndu, nda gwada ta sli'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghəŋa guma ɲa dekdek ya. ³ Zluŋmazla ta

tsahaya, mbadma ta kəma ta kəma. Wya skwi ɲa magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi ɲa snanta mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwadakanaf tsuwadaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá Sulkum nda ghuḃa ma ɲudufa tanj, ⁵ gwal ya si ta danťá zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá mbraku ya ta nzakway ka ɲa zamana ta sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəglamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəglakta tanj da pləgaltá dmakwa tanj. Zləŋəglafzləŋa həŋ ta Zwanja Lazglafta ta udza zlənay, ka razay* banluwa.

⁷ Lagha imi ka gdata ta nzaku ta vwah, ka magaftha skwi tida ɲa katanťá gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka tsa vwah ya dyanaftha ná, kataf a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksi'afksi'a Lazglafta, dza'a drinđra† lu.

⁹ Zwanama da, anj mndani dər má mantša mnata ɲni ná, da sna anjni kazlay: Ta ɲərma tvi ta nzakway ka tva mbaku ya kaghuni kə'a. ¹⁰ Lazglafta ná, tdukwa tsatsi, had dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, ɲa katanťá zwanama ghuni gwal zlghay nda ɲuduf, ya ta gdata kuni ta kata həŋ ndanana guli ya wa. ¹¹ Ndanana ná, ta kumay ɲni ta ɲavata inda kaghuni nda fata ghəŋ ta skwi ya faf kuni ta ghəŋ tida ha ka kdavaktani. ¹² Ma ksu yađi ta kaghuni. Ksawaksa ta sada gwal ta ɲavata ma zlghay nda ɲuduf, gwal ta faftá ghəŋa tanj ta Lazglafta ka mutsaftá həŋ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ja ta mndu.

Kahwathwata tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən ja ta Abraham

¹³ Ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən ja ta Abraham ná, ka wadānatá tsi nda vərda htsinani, kabga had sana mndu ta malaghutá tsatsi ɲa wadānatani nda tsi wa. ¹⁴ Ka'a nda Abraham mantša: «Dza'a tfaghaghatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra‡ gha tusak,» ka'a. ¹⁵ Mantša ya, ka ɲavatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ja ya. ¹⁶ Ta wadu mndu ta

§ 5:13 Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwarentj 3:2.

* 6:6 Aya 4-6 gray nda 10:26.

† 6:8 Gray nda Zlrafta 3:17-18.

‡ 6:14 Zlrafta 22:16-17.

wadu ná, nda skwi ta malaghutá htsiṇa vərda tsatsi ta wada tsi. Tsa wadu ya guli dza'a hlanatá inda tsa skwi ta zlərdə lu ta ghəṇani ya. ¹⁷ Nda tsaya ná, kumanjuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmən ta mndu ya kazlay: Had' yu dza'a mbədanaf tsi skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganaghata nda wadu. ¹⁸ Mantsa ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul laviṇtá mbədanaf tsi. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləmən ta mndu nda wadu ya wada tsi nda tsi. Had' dza'a walan tsi tsakalatawiš mida wa. Mantsa ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, ṇa ṇavata mu nda fatá ghəṇ ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləmən ya. ¹⁹ Tsa skwi faf mu ta ghəṇ tida ya ná, nda nza manda skwa sladanatá kwambalu ma nzakwa mu. Kah-wathwata dihatani had' skwi ta gigdan tsi wa. Zlaganapzłaga ta złala ka 6hadamta* da vla nzakwa Lazglafta. ²⁰ Da hada tinlaghuta Yesu ta lami ka amu, ṇa nzaku ṇa kdekeden ka mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta manda ṇa Melkisedek ya.

7

Melkisedek Mgham ta ghəṇa ksa slna Lazglafta

¹ Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəṇa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka sli'af tsi ka laghwi da guya Abraham ta vrakta ta kwaraf tsi sana mghamha nda vulu. Ka tfanaghatá tsi ta wi. ² ṇa tsa Melkisedek ya hlanaf tsi Abraham ta Zaka inda skwi zagagha tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəṇa tsa Melkisedek ya ná, «mgham tdukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zduku» ya. ³ Tsatsi ná, had' dani wu, had' mani wu, had' dzidzani wa. Had' vəl mnay kazlay: Baḍu yeya yata lu, baḍu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda Zwan Lazglafta nzakwani. Nda nza ṇa kdekeden ka mnda ksa slna Lazglafta.

⁴ Tsa Melkisedek ya ná, mndu dagala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagha tsi, ka vlan tsi. ⁵ Skwi ṇa snan tsi ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, złaha Musa ta mnanatá hahən, ṇa dza'a tan da dawwa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama tan tsa gwal ta dawu hən da hən ya. An mndani, zivra Abraham hahən guli. ⁶ Melkisedek ná, tekwa tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagha tsi, ka vlan tsi. Ta ghəṇa tsa guli ná, ka tfanaghatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən. ⁷ Had' sana zlərdə wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanaghatawu ta tsa mndu ka sagən ya. ⁸ Mndəra la Levi ta złgha zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay hən ta mtaku. Ama tsəna Melkisedek ta złghaf tsi zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu ṇa kdekeden ya, manda ya nda vinda ma defteri. ⁹ ṇa tsin tsi ghəṇani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klafta tsatsi guli ta zaka ka vlan tsi Melkisedek nda ma dzidza tan Abraham. ¹⁰ An mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

¹¹ ṇa mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta, vlan tsi Lazglafta ta złahu ta la Isra'ila*. Ama tsa slna tan ya ná, slaghw a ṇa dzanaghatá ghəṇa skwi ya kuman Lazglafta, ta vlan tsi ta złahu ta hən wa. Ka má si slaghusla tsi katsi ná, má zbəgla a lu ta sana mali ta ghəṇa gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndəra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbədapmbəda Lazglafta ta mndərga mali ta ghəṇa gwal ta ksa slnani mantsa katsi ná, nda nza tkwe' ka mbədaf tsi złahu guli. ¹³ Tsəna mghama mu ta gwadə lu ta na gwada na ta ghəṇani na ná, Yesu ya. Mataba mndəra sana mndu ta kul walan tsi ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndəra la Yuda† kə'a.

§ 6:18 Gray nda Mbsak 23:2. * 6:19 Gray nda Livitik 16:2. * 7:11 Vla skwi ṇa Lazglafta, la Isra'ila, mnana nda mna lu ta la Isra'ila ta złahu ta ghəṇa vla skwi ṇa Lazglafta, ka mbədatani ma sana vli. † 7:14 Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33.

Nziya ya nza tsi ná, gwadaŋ a Musa ta gwada ta ghəŋa tsa mndəra tan ya ma fitika gwadayni ta gwada ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdəglinťá tsalinťa ná, zlapzłaga sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda va Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata zlahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzanza tsatsi nda mbrakwa hafu ya kul kdavakta. ¹⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ŋa kdekeden ka mnda ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek† ya» ka'a.

¹⁸ Mantša ya ná, nda hərda zlahu ŋa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, hađ hayhayani wa. ¹⁹ Zlaha Musa ná, laviŋ a ta nanafta mndu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta fata ghəŋ ta malaghuta. Tsaya dza'a bhadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghəŋa tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghəŋa gwal ksa slnani ná, ka wadatá tsi ta wadu. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wada a ta wadu wa. ²¹ Yesu ná, nda wadu fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I'i Lazglafta na:

«Wadawada yu, hađ yu dza'a vrəglafta tida wu: "Nda nza ka ka mnda ksa slna ŋa kdekeden§" » ka'a.

²² Ma tsa wadu wada Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slərbatá zughu ya ta malaghuta ka'a.

²³ Guli ná, tsa sanlaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahəŋ, kabga ta mtay hahəŋ ta mtaku hađ həŋ ta gdavata wa. ²⁴ Yesu ná, ŋa kdekeden nzatá nzakwa tsatsi. Slna tsa nzakwani ka mnda dra skwi ŋa Lazglafta ya guli, hađ dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kəl tsi ka slaghuta ka mnda mbanafťa ŋa kdekeden ta inda gwal dza'a bhaku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ŋa kdekeden nzatá nzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa tan.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ya pahan mu. Tsatsi ná, nda ghuđa nzatá nzakwani, hađ rutsak tida wa. Hađ dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Klagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanlaha ma la mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghəŋ inda fitik ŋa ghəŋani, nda ya ŋa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghəŋ ma vlatani ta ghəŋani. ²⁸ La mali ta ghəŋa slna Lazglafta ya ta zbapta zlahu Musa ná, gwal nda hta nzakwa tan ya. Ma fitika wadata Lazglafta ta tsa wadu wada tsi ya, mbəđapta tsa gwada ya ta zlahu Musa. Ka fatá tsi ta zwanani ŋa kdekeden ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta, ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi kuman tsi.

8

Yesu mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta

¹ Wya mala dughwanja skwi ta mnə ŋni: Mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta nzakwa tsatsi nda ga zeghwa dughurukwa Lazglafta*. ² Ta ksa slna tsatsi ma vərda həga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vla nzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu ŋa vla skwi ta vlata lu, nda skwa pla ghəŋ tani. Nda ra ka mutsafta ŋa amu ma mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi ŋa vlayni. ⁴ Ka má si ta hađik na Kristi katsi ná, ma hađ fitik dza'a nzata tsi ka mnda dra skwi ŋa Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta magə tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba həga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa nzakwani maragha yu ta ghwá† ya ná, manda va tsaya káka da bafta,» ka'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlan lu ta Yesu. Tsatsi ta

‡ 7:17 Zabura 110:4. § 7:21 Zabura 110:4. * 8:1 Ngha ta Zabura 110:1. † 8:5 Ngha ta Sabi 25:40.

nzamta ma takataka slərbatá zughu dina ta malaghuta, thaf lu ta tatá imi ta sləmənɟ dina ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma haɗ rutsak ta tsa tanɟana dzratawi ya wu katsi, ma zbəɟla a lu ta mahisani wa. ⁸ Manda tsaya ná, mamu rutsak kəl Lazglafta ka mnay ɲa tanɟ. Ka'a mantsa:

«Dza'a saghasa fitik,

dza'a dzrəɟlafdzra yu ta wi ka lfidani mataba ɗa nda la Isra'ila, nda ya nda la Yuda,

⁹ nzata a manda tsa dzratawi dzraf yu nda dzidziha tanɟ ma tsa fitika hlagapta ɗa ta hənɟ

nda dzva ɗa ma haɗika Masar ya wa.

Hahənɟ ka ghənɟa tanɟ ta ɓadzintá tsa si dzratawa ɗa nda hənɟ ya, ka zlintá i'i ta hənɟ guli,

¹⁰ Mantsa tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafta yu nda la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha ɗa ta hənɟ, ɲa hanamta ɗa ta hənɟ ma ndana tanɟ,

thanamha yu ta hənɟ ma ɲuɗufa tanɟ. Dza'a nzanza yu ka Lazglafta tanɟ, ɲa nza-kwa hahənɟ ka mnduha ɗa guli.

¹¹ Haɗ mndu ɗər turtuk dza'a taghəɟlanafá mndəra tanɟ, ɗər zwanamani kazlay: Snaɲsna ta Lazglafta kə'a wa.

Inda tanɟ dza'a nda sna hənɟ ta i'i, nda zwani tani, nda glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tanɟ, havglakta a yu deɗdeɗ ta dmakuha tanɟ wu,» ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwaɗa ta dzratawi ka lfid ya, niɲna Lazglafta ka halatani ta tsa tanɟanani ya. Tsa ɲa ghalya ta halaku ya, ta ghwanɟ a ka hluta wa.

9

Tsəlbu ɲa Lazglafta ta haɗik, nda ya ta luwa

¹ Ma tsa tanɟana dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku ɲa magay ka lu dza'a tsəlbu ɲa Lazglafta. Mamu həɟa guli ya banaf lu ta Lazglafta ta haɗik, ² nda tumpul bafta lu ta

tsa həɟa ya. Tanɟana huɗa tsa həɟa ya ná, vli nda ghuɓa ta hga lu. Mida famta lu ta pitirla, nda tabəl, nda buradi ɲa Lazglafta.

³ Tahula mahisa zlala, mamu sana huɗi ta hgu lu ka vli nda ghuɓa katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta kəl lu ka dra urdi, nda blukuma dzratawi maganava lu ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu siga ka dasu ndəgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta gwaɗa dzratawi tida. ⁵ Ka tsat-saftá lu ta Kerubuha his ta mara glakwa Lazglafta ta nzəganaghatá tsa blukum ya ka pghəganaghatá z lambak ta vli ya ta vlə lu ta us ɲa Lazglafta ɲa pla dmaku. Ama haɗ lu dza'a pasla gwaɗa* ta tsaya ndana wa.

⁶ Mantsa ya gwagwatá nzakwa tsa həɟa ɲa gɗata gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta lami ɗa maga slna tanɟ ma tanɟana huɗani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa huɗi ya, mali ta ghənɟa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta turtukwani ta lami dida, turtuk ma vaku, ɲa kladanamtani nda usa rini, ɲa vlantá Lazglafta ɲa plinistá krughuvani†, nda ya ɲa plinistá ɲa hamata mnduha guli.

⁸ Mantsa ya kumanɟa Sulkum nda ghuɓa ta mnamanɟa kazlay: Haɗ tvi ɲa lami ɗa tsa huɗi nda ghuɓa katakata ya, ka ta gɗavagɗa tsa tanɟana huɗi ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi ta vlə lu, nda pla ghənɟ ta plə lu ɲa Lazglafta ná, slaghu a ɲa dzanaghatá ghənɟa ghuɓatá dmakwa gwal ta tsəlbu ɲani wu kə'a. ¹⁰ Gwaɗa ta skwa zay, nda skwa say, nda tva ghuɓaku kavghakavgha kwenkwenɟ ta taghamafɗa tsahaya. Tsa skwiha fafa lu laviɲ mnduha ta magay ya ná, nda nza tsahaya ɲa kzla mbəɗanafta Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzak-way ka mali ta ghənɟa gwal dra skwi ɲa Lazglafta famatá vərɗa skwiha ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma həɟa tumpul dagala ta ɗinuta katakata, ya kul baftá mnda səla. Ta ghənɟa na haɗik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami lamə Yesu turtuktuk ɗa

* **9:5** Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi 25:17-22. † **9:7** Aya 6: Mbsak 18:2-6. Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34.

tša huđi nda ghuḅa katakata ya ná, lamə a nda klatá usa duguzumha nda zwanə lghəŋ wa. Vərđa ɲani ma us vla tsi, ka mbamafta ɲa dekdek ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta duguzumha, nda lghəŋha ka wutsika usani ta gwal ta gatá krughuvi manda ya ta mnə zlahu ya. Ta ksafksa lu ta vlək guli ka drata nda dra‡, ɲa fađaftá hutidifani ka dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kəl tša krughuva taŋ ya ka saha ta həŋ manda ya ta mnə zlahu. ¹⁴ Ka si mantsa ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya. Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghəŋani ka vlanťá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa. ɲa kdekeden tša Sulkum ya. Tša usa Kristi ya ta ghuḅintá ɲudufa mu, ɲa zlanťa mu ta maga ghwaḁaka skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kəl Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta nda mnduha, ɲa dzrəgləftawi ka lfidnda həŋ, ɲa zlgəhay gwal haɣaf Lazglafta ta tša ɲərma skwi tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta həŋ ɲa vlanťá həŋ, ɲa nzakwani ka ɲa taŋ ɲa dekdek ya. Əŋka'a ka mtakwa Kristi ta varagaptá mnduha ma ghwaḁaka skwiha ya ta magə həŋ ma dzratawi ya ɲa ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta sləkaḁani ná, ba graftá mtatá tša mndu ta fatá sləkaḁani ya kada dga tša skwani fa tsi ka sləkaḁani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá sləkaḁ ná, hađ lu ta ksantá tša skwani fa tsi ka sləkaḁani ya wa, ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mantsa ya guli, dər tša taŋtaŋa dzratawi ya ná, nda us magafta lu. ¹⁹ Tahula mnanafta Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem, manda ya mnaf zlahu, ɲa klaftani ta usa zwana lghəŋ nda ɲa duguzumha ka gaḁanafta nda imi. Bəlahə ta sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbun lu ta wa udzu, ka tsughumamta ma tša us ya, ka wutsikay ta tša deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka ɲanata kuni ta tša dzratawiš ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta həŋ. ²¹ Wutsikafha guli ta tša həga tumpul ya,

nda inda huzlaha mida ta kəl lu ka ksa slna ka tsəlḅu ta kəma Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wər nda us ta ghuḅintə lu ta inda skwi. Ka pghu* a us ná, hađ platá dmaku wa.

Platá ghəŋ pla Kristi ta ghuḅa dmaku

²³ Nda ra ka ghuḅintə mantsa ya ta tsəna skwiha ta ghəŋa hađik na, kabga fwata vərđə tša skwiha ta luwa ya həŋ. Tsaha ta nzakway ka vərđakani ta luwa ya guli ná, nda ra ɲa taŋ nda pla ghəŋ ya ta malaptá tša taŋtaŋani ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tša vli nda ghuḅa katakata ma həga tumpul magaf mnda səla ya wa. Fwata tša vərđani ta nzakway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kəma Lazglafta ta gwaḁa ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tša mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta dza'a da tša vli nda ghuḅa katakata ma həga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ɲa gḁata ta vlatá ghəŋani wa. ²⁶ Ka má mantsa tsi ná, má mbəḁava a fitika ghuyayni ta ḁəŋwa daga ka yawu zlagapta ghəŋa hađik wa. Turtuktuk səla zlagapta tsatsi ma na kḁavakta fitik na. Ka vlanťá tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ɲa hərdintá dmakwa mu dekdek. ²⁷ Inda mnda səla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk səla, tahula tša ɲa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk səla mtuta tsi, ɲa vlanťá ghəŋani ta Lazglafta, ɲa hərdintá dmakwa ndəghata mnduha†, ɲa vrəglagatani kamahis. Tša vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ɲa hərdgəltá dmaku a wa, ama ɲa mbanaftá gwal ta fata vgha ka kzlay.

10

¹ Zlahə Musa ná, vərđaka nzidida tša skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Lavin a dekdek ta payaftá gwal ta gavanavatá Lazglafta ɲa nzakwa taŋ manda ya ta kumay tsi wa. Waka tša pla ghəŋ ta gḁata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghuḅintə həŋ ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghuḅay tsi katsi, magata taŋ turtuktuk ya ná, má ndanəgla a həŋ ta

‡ 9:13 Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19. § 9:20 Sabi 24:8. ɲa ayaha 19-20, ngha ta 24:3-8. * 9:22 Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22: Ngha ta Livitik 17:11. † 9:28 Gray nda Isaya 53:12.

dmakuha tan wu, má zlanzla lu ta plægəltá ghəŋ. ³ Tsaw mantša ya a wa. Katək ná, tsa pla ghəŋ ta plə hən ya, ta havanaktá hən ta dmakuha tan vaku nda vaku, had ta ghuŋintá hən, ⁴ kabga had usa lghəŋha, nda duguzumha ta hərdintá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ŋa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghəŋa hadik, ka'a mantša:

«Va a ka ta plaghatá ghəŋ nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ŋa plaghata ghəŋ guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ŋa vlaghata.

⁶ Zdəgagha a skwi nda səla ta drə lu nda dra ta gwir,

nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku wa.

⁷ Ka yu mantša: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghəŋa hadik da maga skwi ya ta kumə ka,

manda ya nda vinda ta ghəŋa da ma deftera zlahu*,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghəŋ nda skwi nda səla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda səla ta drə lu nda dra ta gwir tani, nda skwi nda səla ta klafta lu ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku tani, va a ka ta hən wu, zdəgagha a hən guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghəŋ ya kay guli.

⁹ Ka'a guli mantša: «Wana yu, saghasa yu ŋa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa tantəŋa pla ghəŋ ta plə lu ya, ka mbədapta nda mahisani. ¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlantá tsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ turtuktuk səla. Mantša ya kəl mu ka nzakway nda ghuŋa ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta turtuk turtuk, ta sladu ta sladu ta nzata hən ka maga slna tan inda fitik, ta gdata ta vla va tsa skwi turtuk ŋa hərdintá dmaku ya, ama laviŋ a ta hərdintá wa. ¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlata tsatsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ ŋa hərdintá dekdek ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zeghwa Lazglafta. ¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghumahani ka skwa ta dinlay səlani.

¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghəŋani turtuktuk ya, ka nanaftá tsi ka gwal tdukwa ŋa dekdek ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghuŋintá tsi ta dmakwa tan. ¹⁵ Ta tsalamaptsala Sulkum nda ghuŋa guli kazlay: Prək tsa pla ghəŋ turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda hən ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ŋudufa tan, dza'a thanamtha yu ta hən ma ghunislaka tan,» ka'a.

¹⁷ Ka'a guli mantša: «Had yu dza'a havglakta dekdek ta dmakuha tan, nda krughuvha tan wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ŋa vlantá Lazglafta ŋa hərdintá dmakuha wa.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantša tama zwanama da, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuŋa katakata ya nda ma usa Yesu. ²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi ŋa lami nda tida ŋa mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərda ka vgha Yesu dza lu yeya. ²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta hemanata, ta nzanaghatá həga Lazglafta.

²² Ma tsa nzakwani mantša ya tama, gavanamava gava ta Lazglafta nda ŋuduf turtuk, nda fata ghəŋ dar, nda ghuŋata ŋuduf kul had dmaku mida, nda mbazatambaza nda imi tsələŋa. ²³ Sladafmaslada ta fatá ghəŋa mu ka gdata mu ta va mnay kazlay: Tsa mndu ta tamaftá imi ta sləmən ya ná, nərma mndu ya kə'a.

²⁴ Nghapma ngha ka sani nda sani, ŋa vlamatá mbrakwa dvuvustá vgha nda maga skwi dina. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda ya ta snuta sanlaha ta tsanapta ya. Katək ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahula snanŋa mu ta vərda tvi, ka gdata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, grafmagra kazlay: Ta had sana skwi dza'a vlata lu ŋa pla ghəŋ ŋa hərdintá dmaku wu kə'a.

* **10:7** Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mnə Grek ŋa ghalya.

²⁷ Ta ghəŋa kzləy ma zləŋ dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata, ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahā Musa, ka mamu masləmtsəkha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, haď tawa hidahida tida wa. ²⁹ Ka si mantsa ya nzakwani nda zlahā Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlríđintá Zwaŋa Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zdakatahudi ya tama? haď hayhayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghuđinta nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghatsa Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zləŋay gwada ta dədamta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma tanŋa snanŋa ghuni ta gwada Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwaftá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa đanŋa ya. ³⁴ Ksuxsa ka hidahida ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta ma gamak ta gwada ta Yesu. Hludughunusha lu ta huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndanaŋ a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, ŋa kdekeden nzakwani. ³⁵ Mantsa tama, ŋavawa ŋa ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəŋa ghuni ta Lazglafta. Ka ŋavaŋa kuni, dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná, nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta, ŋa vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləmən. ³⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ta bəts nzda guli ná,
dza'a saghasa tsa mndu dza'a sagha ya,
gərdəta a wa.

³⁸ Mndu ya tđukwa ta wa ira đa ná,

dza'a nzakway nda hafu nda ma zlghay nda ŋuđufani.

Ama ka vraghuvra tsi nda hul zdəgləghata a tsa mndu ya wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tekwa mataba gwal ta vru nda hul ŋa zadintá ghəŋa tanŋa ya wa. Ama nda nza amu tekwa mataba gwal ta zlghafta ta dza'a mutsa mbaku ya.

11

Zlghay nda ŋuđuf

¹ Zlghay nda ŋuđuf ná, graftá skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ya. Fatá vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya kahwathwata kə'a ya, dər ta ŋgha a iri. ² Ta ghəŋa zlghay nda ŋuđufa tanŋa, kəl Lazglafta ka ghubanaghata mnduha ghalya.

³ Nda ma zlghay nda ŋuđuf snanŋa mu kazlay: Nda gwadani magafta Lazglafta ta inda skwiha kə'a. Inda skwi ya ta nghanŋa lu nda iri ná, sabə ma skwi ya kul nghanŋa* iri hən.

⁴ Nda ma zlghay nda ŋuđufani klafta Abel ta skwa pla ghəŋ ta malaghutá đinaku ka ŋa Kayinu, ka vlanŋá Lazglafta. Tsa zlghay nda ŋuđufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tđukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vlanŋ tsi ya. Nda mta† Abel má mndani, ama kabga zlghay nda ŋuđufani ná, tata gwada tsatsi.

⁵ Nda ma zlghay nda ŋuđuf kəl Lazglafta ka klaghatá Inuk ta luwa, đanŋ a ta mtaku wa. ŋgha a lu guli wu, kabga klaghakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Zdəganazda Inuk ta Lazglafta‡ ma kđaku tsi ka klaghata ta luwa. ⁶ Ka haď zlghay nda ŋuđuf wu ná, haď fitik zdəgana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavadaghata da Lazglafta ná, đina ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi đina guli ŋa gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlghay nda ŋuđuf snata Nuhu ta gwada ya mnana Lazglafta ta ghəŋa skwi dza'a magaku ta kul nghanŋa iri karaku. Ka tsaftá tsi ta kwambalu dagala manda ya mnana Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga tanŋ tani, ka mbaftá hən. Ma tsa magatani mantsa ya tsanaghata tsi ta guma ta

* 11:3 ŋgha ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9. † 11:4 Zlrafta 4:3-10. ‡ 11:5 Zlrafta 5:24.

ghəŋa haɖik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tɖukwa§ kabga zlghay nda ɲuɖufani.

⁸ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka sli'áftá tsi ka laghwi ta haɖik ya dza'a vɛɛnta Lazglafta ɲa ɲani. Ta sli'áftá tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf, ka lagha tsi nzata ka matbay ma tsa haɖik dza'a lu vɛɛnta, tanaf Lazglafta* ta imi ta sləmənɲ ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa hən ma tsa tatá imi ta sləmənɲ ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani† ya. Lazglafta ka ghənani ta garafta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf mutsafta Abraham‡ ta zwanɲ ma halatani katakata. Markwa tanɲ Sara guli tsutsa ka dzəghənɲ. Ka fatá tsi ta ghənani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwanɲ a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwaŋta ta luwa, nda ya manda wutak ma ghwa§.

¹³ Ma zlghay nda ɲuɖuf rwuta hən dem-dem, ta kul mutsaftá hən ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənɲ ta hən ya. Ama grafgra hən kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəŋa tanɲ ta ghənani. Ka graftá hən kahwathwata kazlay: Matbay ɲni ta wawutá wawaku* ta na ghəŋa haɖik na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantsa ya ná, maranmara hən banluwa kazlay: Ta kzla vla tanɲ hən kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a hən dekdek ta tsa vli sabə hən ya wa. Ka má ta ndanay hən katsi, má si vraghuvra hən. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malaghutá tsaya ɲa tanɲ ta pahanɲa, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zɖəganatá Lazglafta, na hɣay ta hɣə hən ka Lazglafta tanɲ. Ka payanaftá tsi ta luwa tanɲ ta hən.

¹⁷ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf kumafta Abraham ta vlatá zwanani Izak ɲa pla ghən

ma dzəghənɲa ya dzəghənɲ Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kɖakwakɖakwa zwanani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta sləmənɲ ta ghəŋa tsa zwanɲ ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma Izak ya taghaf yu ta imi ta sləmənɲ† ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ¹⁹ Ka fata Abraham ta ndanani kazlay: Lavinɲlava Lazglafta ta vraganaptá mndu ma mtaku nda hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku Izak manda mndu vraganap lu ma mtaku kahwathwata.

²⁰ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf tfanaghata Izak ta wi ta i Yakubu nda Isuwa, ta ghəŋa nzaku ya ká hən dza'a nzakway ta kəma.

²¹ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf tfanaghata Yakubu ta wi ta zwana Yusufu ma ndusakwani ka mtaku. Ta tɖə tsi ta tsa wi ya ɲa tanɲ, ka dzuɖuntá tsi ta vgha ta wa dafani ka tsəlɔu ta kəma Lazglafta‡.

²² Nda ma zlghay nda ɲuɖuf mnanata Yusufu ta zwana la Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku kazlay: Dza'a sli'apsli'a hən ma haɖika Masar kə'a. Ka mnanatá tsi ta hən guli ta skwi ka hən dza'a magay nda ghudzifani§.

²³ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf dīfanata dadahani ta Musa ka tili hkən manda yata. Dinaɖina tsa zwanɲ ya ta wa ira tanɲ. Zlənɲaf a hən ta ɔlanapta tanɲ ta zla ha mghama Masar wa.

²⁴ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf kwalaghuta «Musa ma glatani ta hɣay ka zwanɲa makwa Fir'awna.* ²⁵ Ta dranɲ ghuyay ɖa ta ɖanɲa kawadaga nda mnduha Lazglafta, ka rfay ɖa ta rfu ma gay ɖa ta dmaku ɲa fitik kwitikw. ²⁶ Mal ghuyɖipta mnduha ta ɖanɲa manda ya dza'a ghuyanapta lu ta Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta haɖika Masar,» ka'a, kabga nda fa ɲuɖufani ta skwi ya dza'a vɛɛnta Lazglafta ta kəma.

²⁷ Nda ma zlghay nda ɲuɖuf sli'áfta Musa ka zlanatá haɖika Masar, kul zlənɲanta gatá sida mgham. Ka dihavatá tsi manda skwi nda ngha ta Lazglafta ya kul laviŋtá lu ta nghanɲa nda iri ya.

§ 11:7 Zlafta 6:13-22. * 11:9 Aya 8-9: Ngha ta Zlafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. † 11:10 Ngha ta 11:16, 12:22.

‡ 11:11 Ngha ta Zlafta 18:11-14, 21:2. § 11:12 Ngha ta Zlafta 22:17. * 11:13 Ngha ta Zlafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13. † 11:18 Ngha ta Zlafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlafta 21:12. ‡ 11:21 Aya 20: Ngha ta Zlafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlafta 48:1-20, 47:31. § 11:22 Ngha ta Zlafta 50:24-25, Sabi 13:19. * 11:24 Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta Sabi 2:10-12.

²⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tahaŋatá tsi ta skala Pak. Tahafwa taha ta us ta watgha, ka'a nda la Isra'ila, kada kwala duhwala Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da rwa zumala la Masar da rwintá ɲa ghuni guli, ka'a.

²⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsughwadapta zwana la Isra'ila ta drəfa dva manda skwi ta ghwalata vli. Ama ka tsughwadapta aɲni manda ɲa taɲ ya ka la Masar ná, ka nu'amtá† hən mida.

³⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf zliɲta la Isra'ila ta muhula luwa Yeriku manda magata taɲ ta fitik ndəfán ta wawanafta.

³¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsu'afta‡ Rahab, sana marakw ta hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə da vitsa luwa taɲ. Ma lagha la Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghən nda Lazglafta, ka zlanatá hən ta tsatsi nda hafu.

³² Nu dza'a mnəgəltá yu ka malaghutá tsa tama? Nda hta fitik ka mnəgəltá da ta gwada ta ghəɲa i: Zideyɲ, nda Barak, nda Samsun, nda Yafte, nda Dawuda, nda Samuyel, nda la anabiha§. ³³ Hahən ná, nda ma zlgħay nda ɲuɖuf zazakta hən ta hadikha nda vulu. Ka magatá hən ta skwi tdukwa, ka mutsaftá hən ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta hən. Ka hanaftá hən ta wi ta rveriha. ³⁴ Ka ɲiɲtá hən ta zlgħakwa vu ləmtək. Ma sli'a mnduha pslata hən nda kafay, ka ndaptá hən mida. Had mbraku ma hən wu, ama ka nuta hən ka gwal nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta hən ka bigwala, ka ɲawaftá hən ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəglantá mi'aha ta mnduha taɲ si ta rwuta ta vragapta* nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihin nda kwikwiha lu ta hən ka tataɖaptá hən, ka kwalaghutá hən ta zlanatá hən ɲa mutsa sli'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ ɲa sanlaha ya guli ná, gagə nda gaga lu ta hən, ka sləvaptá hən. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala

zlazlartsata lu ta sanlaha ka pslatá hən, datsanap nda datsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka pslatá hən. Hwayapta ka ra vli ɲa sanlaha, ka nutá hən ka pɖu ka kla huta ta tuwak nda ɲa gu ta vgha. Ka ghuyanaptá lu ta dənwa, ka ganaptá lu ta iri† ta hən. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kurandazl ma mtak, nda ya ma ghurum ma hadik ɲa sanlaha. Ra a ghəɲa hadik ka ɲa tsa mnduha ya wa.

³⁹ Inda taɲ zdəganazda hən ta Lazglafta, kabga zlgħay nda ɲuɖufa taɲ. Tsaw ta mutsaf a hən ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta hən ya wa. ⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malaptá dɪnuta ɲa mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanaghatá ghəɲa slnani nda hahən nda ghəɲa taɲ kul had amu hada wa.

12

Mbra vgha ma ghuya dənwa

¹ Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmtsəkha ta wamafta ya. Pghinmapgha ta inda skwi ta ndəgamata ta gərda amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu dɪna ta vərɖaka hwaya ya mnama Lazglafta ɲa hwayay. ² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlgħay nda ɲuɖuf, tsatsi guli dza'a ɖhadamaghata da vla dzatá ghənani. Tsatsi ta tsu'aftá mtutani ta udza zləɲay. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghənani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zəghwa Lazglafta* ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghəɲa ya ka Yesu su'aftá mndərga husanɲa ya husan tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu kuni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hɖak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwada Lazglafta ta vla mbraku ɲa zwanani ra?

«Zwanɲa dā! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagha katsi, fafa ta ghən, ma kla ka ta ghən tida ka dvaghaghadv tsi.

† 11:29 Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta Sabi 14:21-31. ‡ 11:31 Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21. § 11:32 Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1–25:1. * 11:35 Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37. † 11:37 Aya 36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmiya 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21. * 12:2 Ngha ta Zabura 110:1.

6 Mndu ta zlahu tsi ta d̥vu Mgham Lazglafta.

Mndu ya klaf tsi ka zwanani† ta dzə tsi guli.»

7 Su'uwasu'a ta ghuya d̥anwaha ya ta kəl Lazglafta ka zlahu kaghuni nda tsi. Tsa ghuya d̥anwa ya ta maranta kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwan kul had dani ta zlahay ra? 8 Ka si zlahu a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, wərda zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa. 9 Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghəja hadik na ta zlahu amu, ta snay mu ta gwada da həj. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwada da tsi na mutsa hafu rki na? 10 Ta zlahay dadaha mu ta amu na fitik kwitikw, manda ya ta gradapta həj kazlay: Ma dza'a dina mantse kə'a. Ama Lazglafta ná, na kata amu ta zlahu tsi ta amu, na mutsay mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuḅa ya. 11 Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zdəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghəjani wa. Ama tahula tsa, na yiganaptani ta zdaku, nda nzaku tdukwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dvu nda zlahu

12 Ka si mantse tsi, dayapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta laḅuta ya guli. 13 Mbadawambada ta mbada ta tvi ya nda slada‡, kada kwala səla ya nda wərda ta kd̥inta, katək ná, ka mbafta tsi.

14 Zbawazba ta nzata nda zdaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuḅa ta wa ira Lazglafta. Ka had tsi mantse wu ná, had ya dər turtuk ma kaghuni dza'a nghan̄ta kuma Lazglafta wa. 15 Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbədanatá hul ta zdakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka turtuk da nzakway manda slrəj dahdaha da dyamta ka badza ndəghata mnduha§.

16 Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vzintá skwi ta nzakway ka na Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptá

ma malmalani nda skwa zay kwen̄kwen̄ ya. 17 Tahula tsa, manda ya snəj kuni, ka lagha tsi da zlgha tfawani da dani, ka kwalaghutá dani. Traptra ta ksanaktá ghəja dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw* ta iri.

18 Gavadagha ta vata ghwá Sinay laviṇ lu ta ksanta nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlghaku gigiga, dər tavata grusl t̄dik, dər tavata mghama falak, 19 dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatá lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwadgəlgana† ka kə'a ya a kuni wa. 20 Ndəbandəba həj ta dzvu, kabga laviṇ a həj ta n̄aftá tsa skwi mnana lu ta həj kazlay: Inda mndu dza'a ksantá tsa ghwá ya, dər má n̄imtak tsi, dza'a zlertsazlerts lu nda pala kə'a ya. 21 Ka ganaf̄ta tsa skwi nghan̄ həj ya ta zləj ta həj, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha da da zləj‡ katakata kə'a.

22 Ama kaghuni, gavadagha ta vata ghwá Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul laviṇtá lu ta mbədaftá həj ya kuni. 23 Gavadagha tavata guyatá vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumaliha vindam lu ta hga tan̄ ma defteri ta luwa kuni. Gavadagha tavata mnda tsa guma ta ghəja inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tdukwa, gwal ta kdanakta ya kuni. 24 Gavadagha tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta na dzraftawi ka lfid̄ ya kuni. Gavadagha tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wutsikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malaghumala gwada ta gwadə tsa us ya, ka na Abel§ ta mnata.

25 Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalaghutá snantá lwa Lazglafta ya ta gwada nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalaghutá snatá gwada tsa mndu ta mnay na tan̄ ta ghəja hadik* ya ná, ndap a həj ma guma wa. Amu yeya

† 12:6 Ngha ta Mahdihdi 3:11-12. ‡ 12:13 Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihdi 4:26. § 12:15 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17. * 12:17 Aya 16-17: Ngha ta Zlrafta 25:29-34, 27:30-40. † 12:19 Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22. ‡ 12:21 Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlahu 9:19. § 12:24 Ngha ta Zlrafta 4:10. * 12:25 Gray nda Sabi 20:22.

dza'a ndapta ka mbədanambəda mu ta hul ta Lazglafta ta gwada nda amu daga ta luwa rki tama? ²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanafta lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamafta tsi ta imi ta sləməŋ kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafta yu guli ŋa kwanahani. Hadik nda ghəŋani a dza'a yu ghudzanafta wu, nda luwa† tani kə'a. ²⁷ Tsa gwada ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray ŋa mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanafghudza lu ŋa hlutani, kada gdavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudza-vata. Maranmamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganatá slna ya ta zdəganata nda hanintá ghəŋ, nda ya nda zləŋay. ²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadanatá‡ skwi ya.

13

Vərda gwal nda guya ghəŋa tan

¹ Gdāvawagda nda dvuvustá sani nda sani manda la zwanama. ² Yaha kuni zanaptá tsu'aftha dina ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'afthá duhwalha Lazglafta kul snantá* həŋ. ³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda həŋ. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri ŋa tan, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahəŋ.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlanwavla ta sgit ta kluvtá vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga sli'insli'in, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsedi da tdaghatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəŋa kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had yu dza'a zlaghata wu, had yu dza'a walanatá† vzighista wu,» ka'a. ⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəŋ kazlay: ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had sana skwi ta zləŋə yu wu, nu dza'a magihata mndu‡ na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunatá gwada Lazglafta. Havakwa-hava ká həŋ nzakwagapta, nda ya ká həŋ mtakuš. Ka kla kuni ta sadá zlghay nda ŋudufa tan. ⁸ Va tsa Yesu Kristi ya ta nzakway dahawu, tsa tsatsi ya ta nzakway gita, tsatsi dza'a nzakway ŋa kdekeden guli. ⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwadaka tagha skwiha kavghakavgha da sagha da ghəŋa ghuni. Zdakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranaftá ŋudufa mndu. Tagha skwi kavghakavgha ta ghəŋa za skwa zay a wa. Gwal ta ksa tva mndərga tsa tagha skwi ya ná, had ta kata* həŋ wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, had wa tan ka za skwi ta ŋa mu ma gwir† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, usa rini ŋani ta kladamta da tsa vli nda ghuḡa katakata ya, ŋa pla dmaku. Ama slu'a tsa rini ya, ta drinta tahula luwa‡ lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwaš, ŋa ghuḡintá dmakwa mnduha nda ma ŋani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guyay tahula luwa, ka su'a amu guli ta mndərga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta na ghəŋa hadik na a luwa amu ŋa kdekeden wa. Ama luwa dza'a nzakway* ŋa kdekeden ŋa amu ta pahay. ¹⁵ Gdamagda ta zləzlva Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəŋ nda ma Yesu Kristi. Zləzlva hani nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanatá maga zdaku, nda katanatá mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həŋ ya ta zdəganatá Lazglafta.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həŋ. Hahəŋ ta nghapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlghay həŋ ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həŋ, ya dza'a kəl həŋ ka maga slna tan nda rfu, nda nda ghəŋ a wa. Ka nda nda ghəŋ tsi ná, kataghunaftá a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghəŋa anni. Grafgra

† 12:26 Ngha ta Hagay 2:6. ‡ 12:29 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 4:24. * 13:2 Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. † 13:5 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. ‡ 13:6 Ngha ta Zabura 118:6. § 13:7 Gray nda 10:32-33. * 13:9 Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwareŋt 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3. † 13:10 Gray nda 9:11-14, 13:11-12. ‡ 13:11 Zlahu 16:27. § 13:12 Ngha ta Yuhwana 19:17, 20. * 13:14 Gray nda 11:10, 16.

ɲni kazlay: Haɗ sana ɓɔdzaku ya maga ɲni wu kə'a ma ndana ɲni. Ta kumay ɲni ta gɗata ɲni ta maga skwi dɪnadɪna inda fitik. ¹⁹ Kɗɛkwakɗɛk, ta ndɔɓa dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghɛɲa ɗa, ka mutsidifta Lazglafta ta vradaptɔ ɗa misim-misim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zdaku ta vraganaptɔ Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu dagala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vla tsi ɲa pla ghɛɲ, mutsafta lu ta dzraftawi ɲa kɗekedzen.

²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dɪna, ɲa magay ghuni ta skwi ya ta kumɔ tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zdɛganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway ɲani glaku ɲa kɗekedzen ya. Amin!

Kɗɪɲta nda ga zgu

²² Zwanama ɗa, vindaghunaf vinda yu ta na ɗelewer na ɲa vlaghunatɔ mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunafta yu. Kɗɛkwakɗɛk ka ɲanata kuni ta tsɛna gwadaha na ma ɲudufa ghuni. ²³ Ta snaghunamsna yu kazlay: Zligiɲzla lu ta zwanama mu Timute† ma gamak kə'a. Ka ɓhagagha ɓha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta mal-ihɛ ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya ɲa ghuni.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

† 13:23 Ngha ta Sɪna gwal ghunay 16:1.

Tsgha ta lwa Yakubu

Ga zgu

¹ I'i Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu na ghuni mndəra mnduha Ghwanpda his ta wutsa ta vgha ta ghəŋa hadik*.

Mbra vgha ma ghuya danwa

² Zwanama da, ka slaghunaghasla dər mndərga wati ma ghuya danwa tsi katsi, nghawa nga manda skwa rfu. ³ Dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Skwi ta dzəghantá zlg̃hay nda n̄d̄uf̄a ghuni ná, ta klaghunak kla ta ksa n̄d̄uf̄ kə'a. ⁴ Ama dina ka mar-avata tsa ksa n̄d̄uf̄a ghuni ya kahwath-wata, kada nzakwa kuni ka gwal kul had sana skwi ta ghəŋa ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul had sana skwi ta htapta ma hən̄ dekdek. ⁵ Ka mamu sana mndu mataba ghuni p̄d̄ugudunus difil katsi, ka dawa tsi da Lazglafta, dza'a vlan̄vla†. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zdaku. ⁶ Ama ka dawa tsi nda zlg̃hay nda n̄d̄uf̄, yaha tsi dgan̄tá ghən̄ dər ka ki'a ta ghəŋani. Ka ta dga ghən̄ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa drəf ta vyə falak dər ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷ Yaha mndərga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kə'a, ⁸ kabga mndərga tsa mndu ya ná, his n̄d̄uf̄ani, slada a ghəŋani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magə tsi wa.

Pdu nda Gadghəl

⁹ Ka rfa zwanama ya ta nzakway ka pdu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰ Ka rfa mndu ka gadghəl guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gəgdakwa vzlizla. ¹¹ Safa fitik ghədandan̄ dzafta ta kuzun̄ ná, na ghwalutani, na rkuta vzlizlahani, na luta‡ dinakwa rkatar̄kani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghəl ma slnahani ta magə tsi.

Tirwa a Lazglafta ta mndu da ghwadaka skwi wa

¹² Rfu da mndu ta ksa n̄d̄uf̄ ka su'a skwi ta dzghant̄a, kabga tahula dzghant̄a, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta sləmən̄ ta inda gwal ta dvuta. ¹³ Ka dzghanjdzgha skwi ta mndu, yaha da mnay kazlay: Lazglafta ta dzəgha i'i kə'a. Had ghwadaka skwi ta dzəgha Lazglafta wa, dzəgha a tsatsi guli ta mndu wa. ¹⁴ Ka dzghanjdzgha skwi ta dər wati ma mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafta, ka tdam̄ta tsi. ¹⁵ Ka zlananjla lu ta ghən̄ ta tsa ghudzaku ya katsi, na zlg̃haftani ta hudi, na yatani ta dmaku. Tahula ndəhafta dmaku, na klaktani ta mtaku guli. ¹⁶ Zwanama da, gwal ta dvu yu, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. ¹⁷ Inda skwi ya ta dinuta, nda inda mbəhu ya kul had sana skwi ta ghəŋani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakh̄a. Had tsatsi ta mbəd̄avafta wa, had sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸ Tsatsi ka ghəŋani ta dvutá vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka tan̄tan̄ani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

Ksa slna nda gwada Lazglafta snan̄r lu

¹⁹ Zwanama da gwal ya dvu yu, wya skwi na snan̄ta ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi slru gwada da sləmən̄ani. Ka mndu kul had gwada ta nzun̄ta ta wi a wu, ka mndu ta gi basa n̄d̄uf̄§ a wu, ²⁰ kabga had mndu ta basa n̄d̄uf̄ ta maga skwi ya dina ta zdəganatá Lazglafta wa. ²¹ Tsaya tama, pghin̄wapgha ta inda skwiha ya ta n̄rin̄tá mndu, nda inda ghwadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanata ghən̄ ta gwada ya n̄əbam Lazglafta ma kaghuni ta lavin̄tá mban̄afta hafa ghuni.

²² Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtá snaysnay, da nanətá kuni ta ghəŋa ghuni. ²³ Ka lagha mndu ka snan̄tá gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta nga tsata vghani ma dalagar. ²⁴ Tahula nghan̄tani ta tsatá

* 1:1 Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slna gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. † 1:5 Ngha ta Mahdihdi 2:3-6. ‡ 1:11 Aya 10-11: Ngha ta Isaya 40:6-7. § 1:19 Ngha ta Ekleziyast 7:9.

vghani ka laghu tsi, ɲa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵ Ama mndu ya ta faftá irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatá vgha, ka ndi'aftha vgha tdukwa tida, kul haď ta zanaptá gwada tahula snan̄tani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magə tsi.

²⁶ Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutá ghanikani wu katsi, nana ghəɲani ta nanə tsi, bətbət tsa dinani ya. ²⁷ Wya vərda dina ya ta nghə Lazglafta ka dina nda ghuḅa kul haď rut-sak tida: Nghapta ka zwana tawakri nda wadguha ma ɗanwaha* tan̄, nda nghay mndu ta ghəɲani ma ghwadaka skwiha ta ghəɲa haďik da ɲriŋta tsi ta ghəɲani.

2

Gala mndu nda gala ná, bliŋtá zlahu ya

¹ Zwanama ɗa, yaha kuni da gala mndu nda gala* ma nzakwa ghuni ma zlghay nda ɲuďuf, ma glakwa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbaďaka mndu ka gadghəl ka lami da taba guyata ghəɲa ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka pďu nda sudatá gərzan̄ani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka laghwi da nghapta ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mant̄sa: «Nzanza kagha ma ya vli ɗina ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa pďu ya guli mant̄sa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta haďik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mant̄sa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwadaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama ɗa gwal ɗvu yu, fawafa ta sləmən̄. Lazglafta a ta zabaptá gwal ka pďu ta wa ira gwal ma ghəɲa haďik, ɲa nzaku ka Gadghəl ma zlghay nda ɲuďuf, ɲa mutsay tan̄ ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta sləmən̄, ta gwal ta ɗvuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hərtətatá kuni ta gwal ka pďu. Tsaw sna a kaghuni kazlay: Tsa gwal ka gadghəl ya ta giri ɲa ghuni, ta tsəha kaghuni da vla

guma kə'a katək ra? ⁷ Hahən̄ a tsa gwal ta mbərsu'a tsa ɲərma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlahu Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ghəɲa gha† kə'a ya ná, magamaga kuni ta skwi ɗina. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, dmaku tsa ta gə kuni, ksafksa zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ɲani wa. ¹⁰ Dər wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka ɓlanaptá tsi ta ya tur-tuk ná, ɓlanapḅla ta indani demdem nda tsa. ¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri kə'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu‡ kə'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka laghwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka ka mnda ɓlanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Gwadawagwada ta gwada, ka ndana kuni ta ndanu, manda vərda mndu dza'a tsanaghata lu ta guma ta həɲ nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha kə'a ya. ¹³ Baďu fitika tsa guma ná, haď Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul haď ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghəɲa guma.

Zlghay nda ɲuďuf kul haď slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama ɗa, nu katanaf mnay mndu kazlay: Mamu yu nda zlghay nda ɲuďuf kə'a, ka haď tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafmba tsa zlghay nda ɲuďufani ya nda tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanama, ka sana mukuma a tsi, ka fərđi'u, haď sana skwi ɲa zan̄ta tan̄ inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda həɲ mant̄sa: «Lawala nda vghata zɗaku, ka vlaghunavla Lazglafta ta skwi ɲa bukwa ghuni, nda skwi ɲa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vlan̄ a kaghuni ta skwi ɲa katan̄tá həɲ ya kay wu, nu kataf tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlghay nda ɲuďuf guli. Ka haď slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Haď zlghay nda ɲuďuf, ka haď slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu kazlay: Zlghay nda ɲuďuf ɲa kagha

* 1:27 Ngha ta Isaya 1:17. * 2:1 Ngha ta Ayuba 34:19. † 2:8 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 2:11 Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

ta n̄anata, maga sl̄na n̄a i'i k̄a'a. Ala, «mar-
iha mara kagha ta zlḡhay nda n̄uduf kul
hađ sl̄nani, ta maraghatá i'i ta zlḡhay nda
n̄uduf nda ma sl̄naha ḁa.» ¹⁹ Zlḡhafzlḡha
kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta k̄a'a,
mantsa nzakwani, ta n̄a gha tsa. Ama
ḁina ka sn̄an̄ta kagha guli kazlay: Zlḡhaf-
zlḡha ghwaḁaka sulkumha guli manda
va tsaya k̄a'a, ta ghudzaku h̄an̄ ḁa zlḡh̄š.
²⁰ Rghargha vgha na. Ta kumay ka ku-
lam gita ta mn̄aghan̄ta kazlay: Zlḡhay nda
n̄uduf kul hađ sl̄nani ná, hađ hayhayani
wu k̄a'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu
Abraham ta zwan̄ani Izak ta gwir* ná, ka
mndu t̄dukwa a hga lu nda ma tsa sl̄nani
ya ra? ²² Hada ná, nda ngha ka ká zlḡ-
hay nda n̄udufani ta dza'a kawadaga nda
sl̄nani. Sl̄na ta h̄ḁanaghatá gh̄n̄a zlḡhay
nda n̄uduf. ²³ Mantsa ya dzatá gh̄n̄a skwi
ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlḡhaf-
zlḡha Abraham ta Lazglafta, k̄al Lazglafta
ka klafta ka mndu t̄dukwa†. Tsaya k̄al lu
ka hga Abraham ka gra‡ Lazglafta k̄a'a.
²⁴ Nda ngha kuni tama ká mndu nzak-
way ka mndu t̄dukwa ta wa ira Lazglafta
nda ma sl̄naha, nda ma zlḡhay nda n̄uduf
kwen̄kwen̄ yeya a wa.

²⁵ Manda va tsaya§ nzakwa sana
marakw ta hliri, Rahab hgani. Ka marakw
t̄dukwa ta wa ira Lazglafta nda ma sl̄naha,
ma tsu'aftani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka
kataftá tsi ta h̄an̄, ka k̄ḁikin̄tá h̄an̄ nda ta
sana tvi*. ²⁶ Tsaya tama, ka hađ hafu ma
slu'uvgha ná, nda mta nzakwani, manda
va tsaya zlḡhay nda n̄uduf guli, ka hađ
sl̄nani wu ná, nda mta nzakwani guli.

3

Ghwaḁaka skwi ghanik

¹ Zwanama ḁa, yaha kuni da pghamtá
vgha ḁeska' n̄a nzaku ka gwal tagha skwi,
kabga mal ta gh̄n̄a amu dza'a tsanaghata
lu ta guma katakata. ² Inda amu ná, ḁa-
gala krughuvi kavghakavgha ta ḡa mu. Ka
hađ mndu ta guvtá krughuvi ma gwaḁa

wu ná, n̄ar̄ma mndu tsaya ta laviṇ̄ta ng-
haftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu
ta tsuhwal ma wi ta plisha n̄a snamata
tan̄ ta gwada mu katsi ná, laviṇ̄lava mu
ta kla inda vghani demdem ḁar ndiga tsi.
⁴ Nghawangha guli ḁa ta kwambalu dagala.
Mghama falak yeya ta tin̄way. Nda zwan̄a
suwak kwitikw ta kla mndu ta sway ḁa
inda vli ta kum̄a tsi. ⁵ Manda va tsaya
guli ná, sana skwi ki'a katakata na ghanik,
mataba fawayha ta mndu. Nduk nda tsa
ná, ta gh̄arḁaku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw,
laviṇ̄lava ta drintá mghama zivak nek-
wnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nza-
kwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma amu
ya, nzamta inda ghwaḁaka skwi. Mataba
fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha
ḁadzaku ta vgha demdem. Ta ghanika mu
nzafta duda vu, mbaḁaka ghanik tama ka
pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu
ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mnd̄erga skwiha:
ḁar n̄imtak tsi, ḁar zarak tsi, ḁar nahadik
tsi, ḁar klipi tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama
ghanik ná, hađ mndu ta laviṇ̄tá zlahafta
wa. Sana ghwaḁaka skwi ya kul laviṇ̄tá
lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu
mida. ⁹ Nda tsi ta zlḡzlḡva mu ta Mghama
mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli
ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara
vgha* nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wu-
bisim ya ta sli'agapta tfawi nda ksi'i tani.
Zwanama ḁa, ra a ka nzakwani mantsa
wa. ¹¹ Ta mb̄ezagapmb̄eza imi zḁa nda
imi ḁahḁaha ma va tsa dzuḁay turtuk ya
ra? ¹² Zwanama ḁa, Hađ fwa ghuraf dza'a
walan̄tá yafta yakwa Zaytun̄ wa. Hađ fwa
inabi dza'a walan̄ta yaftá yakwa ghuraf
guli wa. Manda va tsaya guli ná, hađ imi
zḁa ta sabi ma imi n̄am̄n̄ama guli wa.

Da Lazglafta ta mutsafta lu ta ḁifil

¹³ Wati ma mndu ya nda ḁifil ma gh̄an̄ani
nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta sl̄nahani
nda ma nzaku ḁina, nda hanata gh̄n̄a ya
ta mutsu lu ma ḁifil. ¹⁴ Ama ka ndughun-
dughwa n̄udufa ghuni nda draku, nda ya
nda ḁva gh̄an̄ katsi, ma gh̄arḁa kuni ta

§ 2:19 Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Lukwa 4:34. * 2:21 Ngha ta Zlrafta 22:9. † 2:23
Ngha ta Zlrafta 15:6 ‡ 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. § 2:25 Ngha ta Yusuwa 2:1-21 * 2:25
Ngha ta Yusuwa 2:1-21. * 3:9 Ngha ta Zlrafta 1:26-27.

ghərǎaku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndərga tsa difil ya ná, ta saha ta luwa a wa. Na ghəŋa hađik tsaya, ɲa slu'uvgha ya, ɲa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda dʋuta ghəŋ ta mgham ná, mamu hwazlaǎaku nda inda mndərga ghwadaka slnaha tani. ¹⁷ Tanɲan karaku, difil ya ta saha ta luwa ná, nda ghuǎa. Tahula tsa, ta klakkla ta zdaku nzaku, leǎtekwa, ta dzra ghəŋ, dagala hidahida da tsi, slna dɪnadina ta sabi da tsi, hađ ta gala mndu wu, hađ mađgwirmađgwir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta dʋa zdaku ná, zdaku ɲa tan ta sləgay, yakwani ya ta mutsu həŋ ná, tsaya nzaku tdukwa.

4

Ghwadaka ndanu ta klatá zlərdá wi

¹ Nu ta klaktá lmu nda zlərdáwi mataba ghuni na? Vəl hara'uwa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'away kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka pslə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, trid mutsaf a kuni wu, ka zlərdə kuni ta wi, ka lmə kuni ta lmu. Hađ kuni ta mutsaftá skwi ta kumə kuni wu, kabga dawa a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta daway kuni mndani, hađ kuni ta mutsafta wu, kabga nda tvani a ta dawa kuni wu, ɲa maga skwi ta zdəgaghunata ta dawa kuni. ⁴ Fkərwaha na! Sna a kuni kazlay: Dvutá ghəŋa hađik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəŋa hađik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: Dvudva Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katək ta zdakatahudí ya ta fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: Ta pgha ghəŋ Lazglafta nda gwal ta gla ghəŋ, ama ta vlay ta zdakatahudani* ɲa gwal ta hanaganatá† ghəŋa tan kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəŋa ghuni ɲa Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəŋ nda halaway ɲa hwayaghutani di'in nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava‡ tsatsi guli. Mbazɪŋwa dzva

ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghuɪŋwa ɲudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwadaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəzawambəza ta ima taw. Ka nuna ghuǎasu ta ghuǎasu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka ǎasa ɲuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəŋa ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazú kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwanjama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghatá ka ta guma ta zlahu katsi ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta lavɪŋtá mbanafta, tsatsi guli ta lavɪŋtá zadanata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwanjama gha?

Na ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləmən, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, ɲa zata mu ta vaku, ɲa tsakalay mu ta tsakala, ɲa mutsakta mu ta tsedi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim§ wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, ǎats nzdani ɲa gi zwadutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta dʋafdʋa Lazglafta ta kladamapta nda hafu katsi ná, dza'a magay ɲni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghərǎaku kuni ma ndana ghuni, ka gla ghəŋ. Ghwadaka skwi na mndərga tsa gəla ghəŋ ya. ¹⁷ Mantsa tama, mndu ya nda sna ta maga skwi dɪna má ɲa magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5

¹ Ndana tama, fawafa ta sləmən kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəŋa ghuya dɪŋwa

* **4:6** Ngha ta Mahdihdi 3:34. † **4:6** Ngha ta mahdihdi 3:34 mnə lu ma gwada Grek ghalya. ‡ **4:8** Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7. § **4:14** Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1.

ya dza'a dæðagaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzæðək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpaduhpada hzay* ta dasuha ghuni nda tse diha ghuni. Tsa hzayha tan ya dza'a mna gwada ta kaghuni, ɲa dughwaduta tan ta vgha ghuni, manda ya ta dghwadu vu ta skwi. Ta sagha kdakwa ghəɲa hadik ya ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta ksaghunatá slna ma vwah† wa. Nranafɲra kuni ta ɲudufa tan. Ta wahu hən. Ka snanaghatá tsa waha tan ya ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta mghama ghuni ma ghəɲa hadik, magamaga kuni ta skwiha ya kumanɲ maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma ta gwal kul had dmakwa tan, pslapsla kuni ta tdúkwa mnduha kul pghanjá ghən nda kaghuni.

Ksatá ɲuduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantasa tama zwanama da, nzawanza nda ksa ɲuduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha ba ta mnda hva, ya kə'a ta nzata ka kzla ɲərma skwi ya ta sabi ma hadik. Nda ksa ɲuduf ta nzata tsi ka kzlay ha ka mutsaftani ta tanɲa ima sləgu nda kwanaha ima fwak‡. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá ɲuduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha Mgham.

⁹ Zwanama da, ma ɲadə kuni ta ghən ta ghəɲa sani nda sani kada kwala lu tsaghu-naghatá guma. Ya wya mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama da, klawakla ta sada satá duni nda ksa ɲudufa la anabi, gwal si ta mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghəɲa ghuni ka anɲi ta mnay nda gwal ta ghuya danwa nda ksa ɲuduf. Snɲsna kuni ta mna gwada ta ksatá ɲudufa Ayuba, nda ngha kuni ta kdavakta skwi ya vlan Mgham Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda zdaku§ da tsi.

¹² Zwanama da, sana skwi guli ná, ma wadu kuni ta wadu, dər nda luwa, dər nda hadik, dər nda wati ma skwa wadu tsi. Ama

ka «anɲi» tsi, ka nza tsi ka anɲi. Ka «mantasa a tsi wu,» ka nza tsi ka mantasa a wu, kada kwala kuni dædamta ma guma Lazglafta*.

Ndəba dzvu ta ghəɲa danwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka ndəba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha. ¹⁴ Mamu sana mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta gwal ta ngha Igliz. Ka maga hən ta du'a da Lazglafta ta ghəɲani, nda pghanaghatá rdi nda hga Mgham†. ¹⁵ Ka nda ɲuduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya. Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa danwani ya. Ka si mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta. ¹⁶ Mantasa ya tama, mnuvuswa dmakwa ghuni mataba ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa sani nda sani, kada mbaghunafta Lazglafta ma inda danwaha ghuni. Maga du'a mndu tdúkwa ná, ta ksay ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglafta, ɲa kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha ta ghəɲa hadik ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa guli, ka magəglata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zliginjá luwa ta imi, ka zlrəglafatá skwiha ta dayaku‡ ta hadik.

Vranakwa gwal ta zwaɖuta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama da, ka mamu sani mataba ghuni ta di'ɲaghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka vranaktá sani ma mndu katsi, ²⁰ Dina ka snanɲani kazlay: Mndu ya ta vranaktá mnda dmaku ma tvi ya si zwaɖu tsi ná, mbanafmba ta hafa tsa mnda dmaku ya ma mtaku. Ma tsa slna maga tsi ya guli ná, dza'a plinpla Lazglafta ta ndəghata dmakuha§.

* 5:3 Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19. † 5:4 Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. ‡ 5:7 Vrafta ta Zlahu 11:14, Yuwel 2:23. § 5:11 Ngha ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17. Nda Zabura 103:8. * 5:12 Ngha ta Mata 5:34-37. † 5:14 Ngha ta Markus 6:13. ‡ 5:18 Aya 17-18: Ngha ta 1 Mghamha 17:1, 18:1, 18:42-45. § 5:20 Ngha ta Mahdihdi 10:12, 1 Piyer 4:8.

Tan̄a tsghatá lwa 1 Piyer

Gazgu

¹ I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ɲa zabatá mnduha Lazglafta ta wutsatá vgha ta nzaku ka matbay ta hadika Pun̄ nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadika Bitani*. ² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ɲani nda ma Sulkumani nda ghuḅa, ɲa nzakwa ghuni ka gwal ta snanatá gwada Yesu Kristi, ɲa wutsikaghunaftá usani ka ghuḅighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəŋ ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zdakwani, ka yəglatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfíd ma sli'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəŋ ta nzaku nda hafu ka lfíd, ⁴ ka kzla skwi ya kul ḅadzavata, kul ksə rdak, kul kdavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlghafzlgha kuni katsi, ta ngha kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ɲa mbaghunafta. Tsa mbaku ya ná, ma kdavakta fitik dza'a snan̄ta kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. An̄ mndani, ndanana nda ɲra ɲudufa ghuni ɲa fitik kwitikw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ɲa maran̄tá nzakwa zlghay nda ɲudufa ghuni. Ta ḅadzaku na dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ɲa nghay ka vərdani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlghay nda ɲudufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ɲa klaghunaktá tsa zlghay nda ɲudufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgít, baḁu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu

Kristi ya. ⁸ An̄ mndani, ta ngha† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama dvudva kuni, zlghafzlgha kuni guli dər ta ngha a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəŋa zlghay nda ɲudufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zban̄zba la anabi dīna ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaf̄tá mnduha, ka mnutá hən̄ ta gwada ta ghəŋa tsa zdakatahud̄i payaghunaf Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ɲudufa tan̄ ta gwada ta ghuya dan̄wa ya dza'a ghuyta Kristi, ma kdaku tsi mutsa glaku. Ka ɲavatá tsa anabiha ya ka psa snan̄ta, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya‡. ¹² Ka snanamtá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ɲa tan̄ a tsa gwada ya wu, ka ɲaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfida Gwada ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ghunagata Lazglafta snaghunamtá hən̄ ta tsa gwada ya. Tsa gwada ya guli ná, kuman̄kuma duhwalha Lazglafta ta snan̄ta.

Nzaku ya ta ran̄tá gwal zlghay nda ɲuduf

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ɲa ksa slna, nzawanza nda fata ghəŋ hzlen̄a. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahud̄i ya dza'a vlaghunata lu baḁu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana Lazglafta ta snanatá gwadani ya, ma zlanan̄ kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zdəghaghunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul snan̄tá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, nda ghuḅa tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuḅa manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuḅa, kabga nda ghuḅa\$ i'i,» ka'a.

¹⁷ Ka ta hgay kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglafta, ya ta tsa guma ta ghəŋa inda mndu taḁta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zlən̄ay ma na nzakwa ghuni tata na ghəŋa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlaghunən̄ dzidza ghuni lu

* 1:1 Gray nda Yakubu 1:1. † 1:8 Gray nda Yuhwana 20:29. ‡ 1:11 Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26.
§ 1:16 Livitik 19:2.

ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta ɓadzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi* ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwanja tuwak kul haɗ maslivinza, kul haɗ rɗak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kɗaku lu zlaganaptá ghəŋa haɗik, ka marigintá tsi ma na kɗavakta fitik na, ŋa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlghafta kuni ta Lazglafta ya ta sli'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vɓantá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlghafta, ka faftá ghəŋa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuɓa, ma snanata ghuni ta gwaɗa Lazglafta, ŋa ɗvuta ghuni ta zwanama ghuni nda ŋuɗufa ghuni. Gɗawagɗa tama ta ɗvuvustá vgha ghuni kahwathwata nda ŋuɗuf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwaɗa Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ŋa kɗekedzen kə'a. Lazglafta ya kul haɗ ta mtavata ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Inda mnda sɓla ná, manda kuzun nzakwani.

Sgitani guli ná, manda vzlizla kuzun nzakwani guli.

²⁵ Ama gwaɗa Lazglafta ná, ŋa kɗekedzen† nzakwani,» ka'a.

Tsa gwaɗa ya ná, tsaya Lfida Gwaɗa ya mnaghuna lu.

2

¹ Hlinwahla ta inda ghwaɗaka skwiha ma ŋuɗufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwanja vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vɓɗa gwaɗa Lazglafta ŋa glay ghuni ta glaku nda tsi, ŋa mutsay ghuni ta mbaku ŋa ɗekɗek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zɗakwa* Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wuɗidin mnduha ya. Tsatsi zɓap Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ŋa Sulkum, ŋa nzakwa ghuni ka guyata ghəŋa gwal nda ghuɓa ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zɗaganatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zɓapzɓa yu ta vɓɗa palaka tughwa ba həga,

ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta faftá ghəŋani tida ná,

haɗ sana skwi dza'a pghanaghatá hula ɗekɗek wu,» ka'a.

⁷ Ka ŋa kaghuni gwal ta zlghafta ya ná, dagala sgitani, ama mantsaya a da gwal kul zlghafta wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Va tsa pala wuɗidin gwal ba həga ya, ta nuta ka vɓɗaka pala tughwa həga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zlambanaptá† mnduha,» ka'a.

Ta dzay ta hən ka tuthun, kabga kwalaghuta tan ta snanatá gwaɗa Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta hən daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndəra mndu zɓap Lazglafta, ka guyata ghəŋa gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ŋani. Tsatsi ta hafaftá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka pghaghunamta ma tsuwaɗak ta ndərmim lu nda ndərmima, ŋa mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku‡.

¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ŋani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa§ kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

* **1:19** Ngha ta Kwalasuha 1:20. † **1:25** Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaɓ lu manda ya nda Grek ŋa ghalya. * **2:3** Ngha ta Zabura 34:9. † **2:8** Aya 6: Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14.

‡ **2:9** Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20, Sabi 19:5, Vrafta ta Zlahu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1. § **2:10** Huseya 1:6, 9, 2:1, 23, 25.

¹¹ Zwanama da gwal ta dɔvu yu nda ɲudufa da, dina ka sɲaɲta ghuni kazlay, manda matbay nzakwa ghuni, gɔavata a kuni ma na ghɛɲa haɔik na wu kɛ'a. Tsaya ta kɛl yu ka vla mbraku ɲa ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwa kaghuni. Ya hafa ghuni ta zbɛ tsa skwiha ya. ¹² Dina ka kuni nzaku mataba gwal kul sɲaɲtɔ Lazglafta. ɲa nzakwani dɛr mɔ ta vaza rutsak hɛɲ ta kaghuni, ɲa nghay taɲ ta ɲɛrma slɛna ya ta magɛ kuni, ɲa zlɛzlvay taɲ ta Lazglafta baɔu dza'a sagha tsi da guyaku nda hɛɲ.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ɲa Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghɛɲa ghuni mista inda gwal ta ga mgham ta ghɛɲa mnduha. Haniɲwa ghɛɲ mista mgham dagala, ta ga mgham ta ghɛɲa inda skwi. ¹⁴ Haniɲwa ghɛɲa ghuni mista ɲumna ya fa lu ɲa tsanaghatɔ guma ta gwal ta maga ghwaɔaka skwi, nda ya ɲa ghuba gwal maga skwi dɛna*. ¹⁵ Kumaɲkuma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dɛna, ɲa hanaftɔ wi ta gwal kul sɲaɲtɔ skwi, ta gutɔ rgha taɲ. ¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha taɲ. Nziya nza tsi nɔ, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ɲa bukwanatɔ ghwaɔaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta maraɲtɔ nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatɔ slɛna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ɲa inda mndu, dɔvuwaɔva ta zwanama ghuni ma zlghay nda ɲuduf, zlɛɲawazlɛɲa ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ɲa Mgham dagala.

Klawasada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghɛɲa ghuni mista daɲahɛga ghuni, ka zlɛɲa kuni ta hɛɲ kahwathwata. Mista gwal zɔɔa ghɛɲa taɲ nda gwal leɔtekwa yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal taɲtaɲa nzakwa taɲ tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya daɲwa, ta ghɛɲa kumayni ta nzaku manda ya ta zɔɔaganatɔ Lazglafta, dɛr mɔ si ra a ghuyayni ta tsa daɲwa ya wu katsi nɔ, skwi dɛna ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatɔ gwada, ka ghuyɛ lu ta daɲwa ɲa ghuni ta ghɛɲani, ka su'aftɔ kuni katsi, mamu mndu

dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatɔ skwi dɛna, ka ghuyɛ lu ta daɲwa ɲa ghuni ta ghɛɲani, ka su'aftɔ kuni katsi, skwi dɛna tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ɲa tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta daɲwa guli ta ghɛɲa kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ɲa ksay ghuni guli ta sɛlani. ²² Tsatsi nɔ, walaɲ a ta gatɔ dmaku wu, haɔ sana tsakalawi ta sabi ma wani† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta hɛɲ nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta daɲwa ɲani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kɛ'a wa. Ka zlanatɔ tsi ta ghɛɲani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghɛɲani ta klaftɔ dmakwa mu ta vghani ma zlɛɲafta lu ta udza zlɛɲay. ɲa nzakwa mu ka gwal nda rwa tvɛ dmaku, ɲa nzay mu ta nzakwa tɔɔukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunafta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zaa‡, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda ngha tuwak ta nghapta ka hafa ghuni guli.

3

Nzakwa i marakw nda zɛ'al

¹ Kaghuni guli mi'aha, haniɲwahana ta ghɛɲ mista zɛ'alha* ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dɛr mɔ sna a sanlaha ta gwada wu, ɲa nghay taɲ ta ɲɛrma nzakwa mi'a taɲ, ɲa mbɛɔanafta taɲ ta nzakwa taɲ, dɛr mɔ psɛlaf a kuni ta wi. ² Dza'a ngħaɲngħa hɛɲ ta ɲɛrmata nzakwa ghuni, nda ya kɔ kuni ta sna gwada da hɛɲ. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nghay wa iri, manda: Datɔ ghɛɲ ya nda bla, nda ya nda mizidikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda dɛfa ma ɲudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul haɔ ta baɔzavata, manda: Nzaku leɔtekwa, tɛɛkwa. Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta ghɛɲ ta Lazglafta ta rka, ma haniɲta taɲ ta ghɛɲa taɲ mista zɛ'alha taɲ. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama da‡!» ka'a si ta hɛɲ guli. Kaghuni guli nɔ,

* **2:14** Aya 13-14: Ngha ta Ruma 13:1-7. † **2:22** Ngha ta Isaya 53:9. ‡ **2:25** Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6.

* **3:1** Ngha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. † **3:3** Ngha ta 1 Timute. 2:9. ‡ **3:6** Ngha ta Zlrafta 18:12.

kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dina, ka ksu a zləŋ ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zə'alha guli, dina ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta difil ma ghəŋ, ya gwal nda hta mbrakwa taŋ hahəŋ. Ka vla kuni ta sgit\$ ɲa taŋ, kabga tsa hafu ya ta vlə Lazglafta ka zdakatahudani ya ná, nda hahəŋ tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya danwa ta ghəŋa maga skwi dina

⁸ Na kdɪŋta ná, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, dvuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zdaku nzawanza nda hanatá ghəŋ. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katak na tfanaghatfa ta wi*,» kabga ɲa tsaya hgafta Lazglafta ta kaghuni, ɲa tfaghunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zdakwa nzakwani, ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani, ksanatani ta ghanikani, zlanɲtani ta tsakalawi.

¹¹ Zlanɲtani ta maga ghwadaka skwi, ka maga skwi dina.

Zbayni ta zdaku ka ɲavata mistani.

¹² Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tdúkwá.

Nda fa sləmənani ka sna du'a taŋ.

Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná, ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta hən†,» ka'a.

¹³ Ka ɲavaŋa kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi ɲa ghuni na? ¹⁴ Aŋ mndani dər má ta ghuyay kuni ta danwa ta ghəŋa vəl magay ghuni ta skwi tdúkwá ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləŋ kuni ta gwal ta kuma magaghunatá ghwadaka skwi. Ma tdu tsi ta ɲudufa ghuni. ¹⁵ Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham‡ ma ɲudufa ghuni. Fata

kaghuni ta ghəŋa ghuni ɲa ghuni ɲa zlghawi da inda gwal ta dawaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Ta zlghə kuni ta tsa wi ya, zlghawazlgha nda hanatá ghəŋ, nda ya nda vla glaku ɲa taŋ guli. Gədata kaghuni ta maga tsa skwi dina ya ɲaghuni, kada ksuta tsi ka hula ta hən, dər klafkla hən ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza ɲərmata nzakwa ghuni ta tva Kristi. ¹⁷ Ta drəŋ ghuya danwa ta ghəŋa maga skwi dina, ka si mantsaya kumanɲa Lazglafta, ka ghuyay ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi. ¹⁸ Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tdúkwá mndu, ka mtutá tsi turtuktuk ta ghəŋa ghwadaka mnduha, ɲa bhadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma Sulkum\$. ¹⁹ Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta ɲa sulkumha tsam lu ma gamak. ²⁰ Tsa sulkumha ya ná, hahəŋ gwal ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta ghalya. Aŋ mndani, nzdavanzda Lazglafta ka ksanatá ɲudufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hutsekw ma tsa imi* ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya hən kwenkwen. ²¹ Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rdak ta vgha a ta ghuḅu na batem wa. Magaftá batem ná, vlaŋta mu ta ghəŋa mu ta Lazglafta nda vərda ɲudufa mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sli'agapta Yesu Kristi ma mtaku. ²² Vraghuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəŋa duhwalha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

4

Maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta

¹ Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta danwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fata vgha ɲa ghuyay manda ɲani. Mndu ta ghuytá danwa ma slu'uvgha ná, had ta gəgəltá dmaku wa. ² Ma na pdakwa fitik ɲa zay ghuni nda

§ 3:7 Ngha ta Afisus 5:25, Kwalasuha 3:19. * 3:9 Ngha ta Mata 5:44. † 3:12 Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17.

‡ 3:15 Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13. § 3:18 Ngha ta Ruma 1:4. * 3:20 Ngha ta Zlrafta 6:1–7:24.

hafu ta na ghəŋa hađik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. ³ Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zdəganatá gwal kul snanťá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sli'inśli'in, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zdakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakdawaya skwa wuyayha. ⁴ Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snanťá Lazglafta ta kwalaghuta ghuni ta gugəltá ghəŋ nda həŋ ma tsa nzakwa sli'inśli'in ya, ka razu həŋ ta kaghuni. ⁵ Ama hahəŋ nda wa tan dza'a mnanťá slna tan ta kəma Lazglafta ya nda fa vghani ŋa tsanaghatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta dər gwal nda rwa, ŋa nzakwa tan nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum dər má tsanaghatśa Lazglafta ta guma ta həŋ ma ghəŋa hađik, manda va ŋa hamata mnda səla.

Nzaku ma guyatá ghəŋ

⁷ Ndusakndusa kdavakta fitika inda skwi. Nzawanza hzleŋa nda difil ma ghəŋ, ŋa ŋavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gdavata ghuni nda dvuvustá vgha nda ŋuduf turtuk sani nda sani, kabga ta tinway dvu ta mndu ŋa plinistá ndəghata dmakwa* mnduha. ⁹ Ma rurunwaku kuni ta rurunwaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani ŋa sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda gwal ta ksa slna nda zdakatahudi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlanjla Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa maganata* slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlanj Lazglafta. Magawamaga mantsaya ŋa zləzlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. Nani glaku, nda mbraku, ŋa kdekeden. Amin!

Ghuya danwa nzaku ka mnda Kristi

* **4:8** Ngha ta Mahdihdi 10:12, Yakubu 5:20. † **4:11** Ngha ta Slna gwal ghunay 6:2-4, Ruma 12:7. ‡ **4:18** Ngha ta Mahdihdi 11:31, Irmiya 25:29. * **5:2** Ngha ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28.

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu, yaha kuni da ndərmima ghuya danwaha ya ta fwaghu-nata da nzaku tsi ka skwa madukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga nda Kristi ma ghuya danwa, kada ndəghafta ŋudufa ghuni nda rfu badu dza'a maranťa tsi ta glakwani ŋa inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəŋa nzakwa ghuni ka ŋa Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta danwa katsi, ma nza tsi, kabga vəl dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vəl magatani ta ghwadaka skwi, kabga vəl valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya danwa, kabga vəl nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəŋa vəl favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik ŋa zlraftá Lazglafta ta tsa guma. Tinjəl ta ghəŋa həgani dza'a zlrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu zlrafta katsi, kinawu dza'a kdavakta tsi ta ghəŋa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Ka nda danwa mbafta mndu tdukwa katsi, kinawu dza'a kdavakta ŋa ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku‡ na?» ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya danwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gdəta həŋ ta maga skwi dina. Ka fanamta həŋ ta ghəŋa tan ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá həŋ, kul had ta mbədanafťá skwi mna tsi ya.

5

¹ Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta ngha Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, glata mndu yu manda va hahəŋ. Masləmtsəka ghuya ta danwa ghuyə Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta mayaka da ma glakwa Kristi ya dza'a maranťa Lazglafta. ² Wyawa dzvu, ka ngha kuni ta bra ya faghunam* Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda ŋuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbla

kaghuni nda mbla. Ma magə kuni kabga ɲa mutsa tsedi, ama magawamaga kabga dɔvu. ³Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəɲa gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal ɲa ksay tan ɲa sada ghuni. ⁴Ka mantsaya ka kuni magay, badu zlagagaghata mghama gwal ta ngha rini ná, ɲa mutsay ghuni ta zewzewa nda sgit tida, kul ɓadzavata ya.

⁵Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəɲ mista la galata mndu ta ngha Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəɲ ma gwaya vgha ghuni, kabga «zdəgana a gwal ta gla ghəɲ ta Lazglafta wu, ama ta zdənan ɓda ta hudi ta gwal ta hanaganatá† ghəɲ.» ⁶Hanaganawa ghəɲ mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kuman‡ tsi. ⁷Pəghanamwa pgha ma dzvu ta inda ɗanwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni§.

⁸Nzawanza hɓlenja nda difil, kabga ta pgha buɗukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi ɲa dughwadutani. ⁹Dihavawa diha ma zlgħay nda ɲuɗuf, ma zlanəɲ kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa ɗanwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəɲa haɗik demdem kə'a. ¹⁰Tahula ghuyta ghuni ta ɗanwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya ta gɗata ta vla zɗakatahudi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, ɲa lami da glakwani ya ɲa kɗekedzen, ɲa payafta tsatsi kaghəɲani ta kaghuni, ɲa dihaghunatani, ɲa mbraghunaftani, ɲa kwala skwi kul gigidanɗá kaghuni. ¹¹Nani mbraku ɲa kɗekedzen. Amin!

Ga zgu

¹²Silven ɲa katihata kəl yu ka vindaghunaftá na zwanəɲ ɗelewer na. Nda sna yu kazlay: Nerma mndu ya kə'a* ta tva Lazglafta. ɲa vlaghunatá mbraku kəl yu ka vindaghunafta. Nda ya ɲa graghunaftá kahwathwata zɗakatahudi

Lazglafta. Dihavawa diha nda mbraku ta tsa zɗakatahudi Lazglafta ya.

¹³Ta ga zgu Igliz ma Babila ɲa ghuni, gwal ɗagap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwanəɲ† ɗa Markus guli ɲa ghuni. ¹⁴Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa vgha hmətət.

Ka nza zɗakatahudi Lazglafta nda kaghuni demdem, kaghuni gwal ma Kristi ya.

† 5:5 Ngha ta Mahdihdi 3:34. ‡ 5:6 Ngha ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. § 5:7 Ngha ta Zabura 55:23.

* 5:12 Silas: Ngha ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. † 5:13 Babila: Ngha ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwalaſuha 4:10, Filipiya. 24. Zwanəɲ ɗa: Ma sulkum (ngha ta 1 Timute. 1:2.).

Mahisa tsghatá lwa 2 Piyer

Ga zgu

¹ I'i Simun Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer ná, na gwal ta mutsaftá zlghay nda nuduf ka guram nda va nanjani, nda ma zdakwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagha sga Lazglafta ta zdakatahuđi nda zdaku ma snantá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya ta ranťá mnda zlghay nda nuduf

³ Yesu Kristi ta snamamtá Lazglafta ya ta hgaftá amu na dguvusta mu ta glakwani nda zdakwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, na nzay mu ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta đinuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta sləmən daga manda ghalya na vlamata ya. Ma mutsafta ghuni ta tsa skwiha ya, laviŋta kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwa iri ta ghəŋa hadik, ka ksay ghuni ta sadá Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ŋavawa na ka sganaghata kuni ta ghəŋa zlghay nda nudufa ghuni ta nzaku đina. Ta ghəŋa nzaku đina, ka sganaghata kuni ta snantá skwi. ⁶ Ta ghəŋa snantá skwi, ka sganaghata kuni ta ksanatá ghəŋ. Ta ghəŋa ksanatá ghəŋ, ka sganaghata kuni ta ŋavata. Ta ghəŋa ŋavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zdəganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghəŋa nzaku ta zdəganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghəŋa nzaku hmətət manda la zwanama, đvutá mndu. ⁸ Ka mamu kuni nda mndərga tsa nzaku ya, ta gđavagđa kuni ta maga slna nda tsi katsi, had kuni dza'a nzata nda zbukwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda snantá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul had nda mndərga tsa nzaku ya ná, manda ghulpata mndu ta lulumaku ya nzakwani.

Zanapza ta tsa mbanaf mbanaf Lazglafta ma dmakuhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama da, ŋavawaŋa ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka đagaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay had kuni dza'a dđamta da ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghəŋa ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami da ga mgham na kdekedzen ta nzakway ka na Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gđavata ta hava tsa skwiha ya na ghuni, đər má nda ghada snantá ghuni, ta ŋavaŋa kuni ma tsa kahwathwata taghaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi đina na havay da ta tsa skwiha ya ŋaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghəŋ hzleŋa. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwan a kđavakta hafa da ma na ghəŋa hadik na wu kə'a, manda ya snidim Mghama da Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kđavakta mbrakwa da, na nzakwani đər má nda mta yu, na laviŋta ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanťá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ŋni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghəŋa tan a mnaghuna ŋni wu, ama skwi ghada anjani ta nghanťá mbrakwani nda ira ŋni ya mnaghuna ŋni. ¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná, hada anjani. Nda sna anjani nda sləmənə ŋni ta mnə Lazglafta ya ta hemanatá inda skwi kazlay: Nana na zwanə da ya đvu yu ta zdəghata katakata kə'a. ¹⁸ Vərdə anjani ka ghəŋa ŋni ta snantá saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika nzakwa ŋni kawadaga nda tsi ta ghwa nda ghuđa*.

¹⁹ Ta ghəŋa tsaya guli ná, nda fa ghəŋa ŋni ta gwada ya klak la anabi. Đina má ka ŋanata ghuni dasuwa ta tsa gwadaha tan ya, kabga nda nza manda pitirla, ya ta tsuwadakaku ma grum. Đina ka gđata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka sfa gumbəzla na nghanťa ghuni ta tsalatá inda

* **1:18** Aya 17-18: Ngha ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35.

skwi ma ɲuɖufa ghuni. ²⁰ Karku ná, wya skwi ɲa snan̄ta ghuni: Tsa gwadaha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghə̄ɲa tan̄ a hən̄ wa. ²¹ Tsa gwadaha hlak la anabi ya ná, haɖ ya walaɲ mnda səla ta tsa'ata ma ghə̄ɲani wa. Sulkum nda ghuḅa ta vlaɲtá mbraku ta hən̄, ɲa mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta hən̄.

2

Ghwadaka anabiha

¹ Ghalya, zlagapzлага ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagha skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla hən̄ ta ghwadaka tagha skwi ɲa zadɪntá mnduha, ɲa vzɪnta tan̄ ta Yesu Kristi ta nzakway ka mnda tagha skwi ta mbanaf̄ta hən̄ ya. Mantsaya gi dza'a tɖakta hən̄ ta zadaku ta ghə̄ɲa tan̄. ² Nda ndəgha gwal dza'a ksa səla tan̄ ma tsa ghwadaka nzaku ya, ɲa razay mnduha ta vərda tva Lazglafta kabga hahən̄. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, ɲa tsakalay tan̄ ta wi ɲa gatugadughunustá skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatá guma ta ghə̄ɲa tan̄ daga manda ghalya, ta kzlaykzlay zadaku ta hən̄.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zlana a Lazglafta ta hən̄ mantsa wa. Ama ka pghaghatá tsi ta hən̄ da duda vu, ka tsamtá hən̄ nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatá dmaku ya guli ná, zlana a Lazglafta ta hən̄ mantsaya guli wa. Ka zadanaatá tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud. Ta ghə̄ɲa Nuhu si ta mnay ɲa mnduha kazlay: Magawa skwi tɖukwa kə'a yeya mbanaf̄ tsi, nda sanlaha ma mnduha* ndəfán̄ guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zadanaatá tsi ta hən̄ nda vu, ka nɪntá hən̄ ka hutidif. Mantsaya maran̄ta tsi ta gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghatá hən̄†. ⁷ Ludu ná, tɖukwa mndu ya. Ta ku-zlan̄kuzla tsa maga sli'ɪnsli'ɪn̄ ta magə̄ gwal

ma luwa Suduma ya ta ɲuɖufani katakata‡. ⁸ Mataba tan̄ ta nzakwa tsa tɖukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'ɪnsli'ɪn̄ ta magə̄ hən̄ ta hla səla mndu ya. Ta gurda ɲuɖufani, kabga tɖukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hligintá tɖukwa mnduha ma skwi ta dzəghantá hən̄. Nda sna guli kə'a ta pghaghutá gwal ta maga ghwadaka skwi ɲa ganaptá iri ta hən̄ baɖu fitika tsa guma. ¹⁰ Katkatatani ná, ta ghə̄ɲa gwal ta maga ghwadaka skwi kuman̄ slu'uvgha tan̄, nda gwal ta hərtətatá ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri ɲa tan̄.

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, haɖ hula ta wa ira tan̄ wa. Ta gla ghən̄ hən̄. Vla a hən̄ ta glaku ɲa duhwala Lazglafta ta luwa wa. Ta razu nda raza hən̄. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, haɖ hən̄ ta ghuḅasa hən̄, ka raza hən̄ ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, haɖ ghən̄ da hən̄ wa. Manda nimtak ta yaku ɲa kasuta, ka psliɪntá hən̄ ya, ka hən̄ ta magaku. Dər skwi kul snan̄tá hən̄ tsi ná, razay tan̄ ɲa tan̄. Manda va tsaya ná, dza'a zadanaazada lu ta hən̄ manda nimtakha. ¹³ Nda ghuya dan̄wa dza'a vranamta Lazglafta ta hən̄. Manda ya ghuyanap hahən̄ ta dan̄wa ta sanlaha ya. Ka skwa zɖanaftá vgha ta hən̄ ka hən̄ klaftá sasaku, nda maga sli'ɪnsli'ɪn̄ dər nda fitik ma ghən̄ tsi. Ka skwa hula nzamta tan̄ mataba ghuni, ta kuzlaku ta ɲuɖuf guli. Ta zay hən̄ ta say hən̄ kawadaga nda kaghuni, ama mbəɖata tan̄ ta hul ná, skwi ta kumə mayaš tan̄ ta magə̄ hən̄. ¹⁴ Ta tadaku ira tan̄ ta mi'aha, hərfava a hən̄ ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta baraf̄ta hən̄ ta gwal nda hta mbrakwa tan̄ ka pghamtá hən̄ da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira tan̄ ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta hən̄. ¹⁵ Zluɲzla hən̄ ta vərɖaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ɲa Balama zwan̄a Baswara zɖugudun̄ tsedi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghə̄ɲa kwalaghutani ta snatá gwada, ha ka

* 2:5 Ngha ta Zlrafta 6:1–7:24. † 2:6 Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ 2:7 Ngha ta Zlrafta 19:1-16. § 2:13 Ngha ta Yuda aya 12.

gwaḡganatá kḡih kul haḡ ta gwaḡa ya nda gwaḡa manda va ḡa mndu. Ka hanaftá tsi ta tvi ta tsa anabi* ya yaha da gəḡəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwaḡaka skwi ya, ka guram nda ghwayak ta turinṡa falak ya hən guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta hən ma grusl tḡik katakata. ¹⁸ Ta ghərḡaku hən ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta tan yeya ta vgha nda gwal ta gḡata ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka hən ta mnay ḡa tan. Hahən ya kay tatan, nda ghada nzatá hən ka vu'a bədzaku ta kla hən da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwaḡaka skwi ta bədzá mndu ma ghənja haḡik ya, manda snanṡa tan ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəḡlamta da maga tsa ghwaḡaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala bədzatá hən ka nzakwa tan tanṡan. ²¹ Ta dər má kwala tan kul snanṡa tsa tvi tḡukwa ya, ka ya ghada hən ta snanṡa tsa tvi ya ḡinaḡina, tahula tsa, ka zlanavata tan ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta hən. ²² Tsa skwi ta slanaghatá hən ya, maranmara kazlay: Kahwathwata tsa gwaḡa mahdiḡi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vni-hatá vnihani†,» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ḡa vrəḡlamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

3

Faftá ghən ta vragata Mgham Yesu

¹ Graha ḡa ya ta ḡvu yu, mahisa delewera ḡa nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna delewerha ḡa his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiḡa ya ghada kuni ta snanṡa, ḡa ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghənja tan. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiḡa ya mna la anabi nda ghuḡa ghalya. Nda zlahu Mgham Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal

ghunay, ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ḡa snanṡa ghuni karaku ná, ḡina ka snanṡa ghuni kazlay: Ma ndusakta kḡavakta fitik ná, dza'a sli'agapsli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kuman ghənja tan, dza'a ghuḡasay hən ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sləmən kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzidziḡa mu, ta nzaku inda skwi manda va vlani daga ka yawu zlagapta ghənja haḡik,» ka hən. ⁵ Gwal ta mnay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap hən ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwaḡani ta luwa nda haḡik. Kligin ma imi lu ta haḡik, nda imi guli magafta lu ta haḡik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabudbud zadanamta* Lazglafta ta ghənja haḡik ghalya. ⁷ Na luwa nda ghənja haḡik ta nghə mu ndanana ná, va tsa gwaḡa Lazglafta ya ta ḡanata, ḡa zadánata nda vu. Nanənja ta hən ha sagha fitika guma, ḡa zadánatá ghwaḡaka mnduha.

⁸ Graha ḡa gwal ta ḡvu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik dəmbu' nzakwani. Fitik dəmbu' ya guli ná, manda fitik turtuk† nzakwani. ⁹ Gərḡa a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sləmən manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi katək ka kzlay, kabga va a ta zadavaghuta dər wati ma mndu wa. Ta kumay katək ta mutsafta inda mndu ta mbəḡanaftá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudza-gata skwi nda mbraku, ḡa zwaḡuta luwa gi rək. ḡa drinṡa vu ta inda skwi ta luwa, ḡa zwaḡuta‡ ghənja haḡik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwaḡuta inda tsa skwiḡa ya ná, mndərga wati nzaku ta raku ḡa nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghuḡa. Ka vlanṡa kuni ta ghənja ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ḡavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ḡa sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zadánata lu ta

* **2:16** Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35. † **2:22** Ngha ta Mahdiḡi 26:11. * **3:6** Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11. ‡ **3:8** Ngha ta Zabura 90:4. ‡ **3:10** Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2.

luwa ɲa nu'uta inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfida luwa nda tsa lfida hadikŦ, ma vli ya dza'a gdavata nzaku tdukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sləmənɲ ya.

¹⁴ Tsaya tama graha da ya ta dɗu yu, ɲavawa ɲa, ɲa slaghunaghatani nzidid kul had sana skwi ta kaghuni, ɲa nzakwa ghuni nda zdaku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya kəl Mgham Yesu ka gərɗaku ná, kabga ɲa mutsafta mnduha ta mbəɗanaftá nzakwa taɲ, ɲa mbanaftani ta hənɲ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghu-nafta zwanama mu Pwal ya ta dɗu mu guli nda difil ya vlanɲ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mnə tsi ma inda delewerhani ya, ta gwadə tsi ta gwada ta ghənɲa mndəra tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa delewerhani ya, ta tərɗanafta gwal kul snantá skwi, nda gwal kul taghaku skwa taɲ, ta klatá ghənɲa skwi mida. Manda va tsaya ta snuta hənɲ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf lu ma sanlaha ma delewer. Manda tsaya ta klanakta hahənɲ ka ghənɲa taɲ ta zadaku.

¹⁷ Kaghuni graha da ya ta dɗu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwadaka mnduha da zadighunista da tsaghutá kuni ta vgha ta fatá ghənɲa ghuni. ¹⁸ Ama gdavawagda ta dza'a ta kəma ta kəma ma snantá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ɲa vlaghunatani ta zdakatahudani. Nani glaku, daga ndanana nda ya ɲa kdekedenɲ. Amin!

Tanjan tsghatá lwa 1 Yuhwana

Gwada Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

¹ Nana skwi ta vindaghunafta nni na ná, gwada ta ghəja mndu ta vla hafu ta nza-kway daga ta kul zlaftá* inda skwi ya. Ta ghəja skwi snan nni nda skwi nghan nni nda ira nni, nda ya vitsanava nni, nda ya ksan nni nda dzva nni ta mnaghunata nni. ² Na zlagapta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghaná anni nda ira nni. Tsaya kəl anni ka nzakway ka masləmtsəkani, kəl nni ka mnay nja ghuni ta gwada ta hafu nja kdekeden si ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá† tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghan nni nda ya snan nni ya, tsaya ta mnaghunata anni kada nzakwa kuni nda guya nda anni. Ka nda guya ghəja mu katsi, nda guya ghəja mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwanani Yesu Kristi. ⁴ Kada kdinta rfa mu‡ ta ndəghafta ta kəl nni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbada ma tsuwadək

⁵ Tsuwadaka nzakwa Lazglafta, had skwi ka grum da tsi wu, na skwi snan anni da tsi, ta mnaghunata anni. ⁶ Ka nda guya ghəja mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəja tsa tata mbada mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakalə mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbada ma tsuwadək mu ta mbada manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadək ya, nda guya ghəja mu sani nda sani nda tsa nja ghuḃimista usa Yesu Zwanja Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka had mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəja mu ta nanə mu, had kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigimna mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, nja ghuḃintani ta inda dmakwa mu§, nja nzakwa mu tsuwedek ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi

Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Had tsa gwadani ya ma nɔdufa mu nda tsa tama wa.

2

¹ Zwana da, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghunaf vinda yu nja mbəl nja waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta kla lwa mu nani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta nja pla ghəj kada plimista Lazglafta ta dmakuha* mu. Nza a nja pla dmakuha amu ndaghəja mu wu, lavinlava ta pla dmakwa inda mnduha ta ghəja hadik demdem guli.

Lfida zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta maraman̄ta kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mant̄sa, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Had kahwathwata dekdek ma nɔdufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwada Lazglafta ná, dvudva ta Lazglafta kahwathwata. Tsaya ta gramaf̄ta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a. ⁶ Ka nda ndi'a nzakwa da kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka maga tsi ta skwi manda nja Yesu Kristi.

⁷ Zwanama da, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zlaftá† mnaghunatá gwada Lazglafta. Va tsaya tsa gwada snan kuni ya. ⁸ An mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na, kabga nzakwa Yesu Kristi ná, vərda lfida nzaku ya maraman̄ tsi. Mant̄sa ya kaghuni guli. Manda skwi ta had grum tama wu, ta zlagəzlagu vərda tsuwadək.

⁹ Ka «ma tsuwadək yu» ka mndu ta gray, tata husan̄husa zwanamani ta nzakway ma zlghay nda nɔduf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya. ¹⁰ Ala ka ta dvay mndu ta zwanamani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma

* 1:1 Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. † 1:2 Ngha ta Yuhwana 1:14. ‡ 1:4 Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni.

§ 1:9 Gray nda Zabura 32:1-5. * 2:2 Gray nda Ruma. 3:25-26. † 2:7 Ngha ta Yuhwana 13:34.

tsuwadək, haď sana skwi dza'a sabi da tsi ƚa zləmbiŋtá mndu wa. ¹¹ Mndu husaŋ zwaŋamani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatdamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbaď tsi ta mbaďa mida wu, kabga tďikanaf tďika grum ta irani.

Ma đvu kuni ta ghəŋa haďik

¹² Zwana đa, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.»

¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nza-kway daga ta kul zlraftá† inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghuďasapghuďasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda mbra kaghuni, nzamnza gwaďa Lazglafta ma kaghuni, ka ghuďasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəŋa haďik. Ma laghu kuni nŋa skwiha ma ghəŋa haďik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəŋa haďik katsi ná, đva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa. ¹⁶ Skwi ta magə mnduha ma ghəŋa haďik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha taŋ nda skwi kumaf ira taŋ ya. Mutsafta taŋ kay guli, glay taŋ ta ghəŋ nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. Na na ghəŋa haďik na mndərga tsaya. ¹⁷ Dina ka snaŋta kaghuni kazlay: Ta kďakukďaku nana ghəŋa haďik na kə'a. Inda na skwiha ta mamə mnduha na guli ná, dza'a kďukďa. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu na kďekedzen.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana đa, ndusa ghəŋa haďik ka kďaku, manda va ya snaŋ kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa

kďakwa ghəŋa haďik§ kahwathwata kə'a. ¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta həŋ. Si nza a nzakwa taŋ kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa taŋ kawadaga nda amu ná, má gďavagďa həŋ tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga ƚa snaŋta kazlay: Mataba amu a həŋ demdem wu kə'a.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta vərďa skwi ta ghəŋa Yesu Kristi.

²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni kul snaŋtá vərďa skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawi na? Mndu ta vzinťa Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vzinťa i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vzinťa Zwaŋa Lazglafta ná, haď tvani ƚa nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani* guli.

²⁴ Kaghuni, ƚanawa ƚa ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya. Ka ƚanaŋa kuni ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gďavagďa nzakwa ghuni kawadaga nda Zwaŋ nda Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləməŋ ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu ƚa kďekedzen, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta đasuwa nda tsa gwal ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma ƚuďufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu ƚa taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunafta tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta taghaghunafta tsi ya guli ná, vərďa skwiha ya. Haď tsakalawi mida wa. Gďavawagďa

† 2:13 Gray nda 1:1. § 2:18 Nŋa ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22. * 2:23 Nŋa ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana ḏa, ḡḡavawagḏa kawadaga nda Yesu Kristi, ṅa kwala zlēṅ ksa amu baḏu vragata dza'a vragata tsi, ṅa kwala hula ksa amu guli ta kəmani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tudukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka snanṭa ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tḏukwa ná, zwana Lazglafta hən kə'a.

3

¹ Nghawa ka Da mu Lazglafta ḏvutá amu 6a! Zwana ḏa kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta* amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəṅa haḏik ta amu wu, kabga sna a hən ta Lazglafta wa. ² Zwanama ḏa, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ká mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma ḏifa karaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Baḏu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda ngha mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faṭtá ghəṅani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəṅani da dmaku manda ṅa Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta ḡḡagḏa mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlaha Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlaha Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəṅa haḏik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, haḏ dmaku ḡḡḡḡ tida wa. ⁶ Inda mndu ta ḡḡavata kawadaga nda Yesu Kristi ná, haḏ ta ḡḡəḡtá dmaku wa. Inda mndu ta ḡḡata ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

⁷ Mantsa tama zwana ḏa, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta ḡḡata ta maga skwi tḏukwa ná, tḏukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tḏukwa ya. ⁸ Mndu ta ḡḡata ta maga dmaku ná, mista halaway tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zlraftani ta gata. Tsaya kəl Zwanja Lazglafta ka saha.

Sahani ta ghəṅa haḏik ná, ṅa zliṅtá slna halaway.

⁹ Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwanja Lazglafta, haḏ ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ṅuḏufani. Haḏ ta kḏanṭá maga dmaku ḡḡḡḡ wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani. ¹⁰ Dər wati ma mndu kul haḏ ta maga skwi tḏukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwanja Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul ḏva zwanamani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nzakwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ṅa Kristi

¹¹ Daga zlrafta ghuni ta zlglaftá ḡḡaḏa Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumaḏva ta sani nda sani† kə'a. ¹² Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwanja halaway, ka dzatá tsi ta zwanamani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ḡḡwaḏaka skwi ṅa Kayinu ta magay, tḏukwa‡ skwi ṅa tsa zwanamani ya ta magay, kəl tsi ka valafta tida ka dzata.

¹³ Zwanama ḏa, ka ta husanḡhusa§ kuni ta mnduha ma ghəṅa haḏik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndərmimay da kaghuni. ¹⁴ Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu* kə'a, kabga ta ḏvuta amu ta zwanama mu. Mndu kul ḏva zwanamani ná, ma mtaku ta ḡḡavata tsatsi. ¹⁵ Mndu husan zwanamani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ṅa kḡḡḡḡ wu kə'a. ¹⁶ Wya tvi kəl amu ka snanṭa skwi ta ḡḡə lu ka ḏva mndu: Dvudva Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəṅani ma vla amu. Amu guli ná, vlamavla amu ta ghəṅa mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷ Ka mamu skwi da mndu, ka nghanṭá tsi ta zwanamani ta pḏay, ka laghu tsi da nḡhay nda iri† katsi ná, laviṅ a tsa mndu ya ta mnay kazlay: Ta ḏvay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸ Zwana ḏa, ḡḡaḏay ma wi kwenḡkwenḡ a ḏva zwanama wa. Dvumaḏva kahwathwata ma ṅuḏufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

* **3:1** Ngha ta Yuhwana 1:12. † **3:11** Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ **3:12** Ngha ta Zlrafta 4:1-8. § **3:13** Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19. 17:14. * **3:14** Ngha ta Yuhwana 5:24. † **3:17** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:7-8.

¹⁹ Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbadā ta vərda tvi mu ta mbadā kə'a. Tsaya tama ná, nda lba ɲudufa mu ta kəma Lazglafta. ²⁰ Ka ta dga ghəŋ mu ta ghəŋa skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta inda skwi ta magə mu ka ɲudufa mu kə'a. ²¹ Zwanama da, ka haɗ dga ghəŋ ta dgə mu ta ghəŋa skwi maga mu wu katsi, wadāh vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²² Dər má nu dawəŋ mu da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ta maganamaga mu ta skwi ta zdəganata. ²³ Ká tsa zlahā Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta hga Yesu Kristi zwanani, ka dvuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata‡. ²⁴ Mndu ta sna zlahā Lazglafta ná, ta gdavagda kawadaga nda Lazglafta, ta gdavagda Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gdavagda Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

4

¹ Zwanama da, ma gi sna kuni ta gwaɗa mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i kə'a ya. Daslawā tsa skwi ta mnə tsi ya kaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta* mida, ka haɗ wa a tsi. Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha ghwaɗaka anabiha ta sli'agapta ta ghəŋa haɗik. ² Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a grafta mndu nda Sulkuma Lazglafta mida ba: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu kə'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³ Ka haɗ tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu kə'a wu ná, haɗ Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada snan̄ta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya kə'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta ghəŋa haɗik.

⁴ Kaghuni zwana da, zwana Lazglafta kaghuni, ghuḁasapghuḁasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum

ma gwal ma ghəŋa haɗik ya. ⁵ Hahəŋ ná, ɲa ghəŋa haɗik həŋ. Tsaya ta kəl həŋ ka mna skwi ta zdəganatá mnduha ma ghəŋa haɗik. Ta fana fa mnduha ma ghəŋa haɗik ta sləməŋ ta həŋ guli ka snay. ⁶ Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mnə ɲni. Ka Zwanā Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sləməŋ ka sna skwi ta mnə ɲni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda vərda Sulkum ma həŋ nda gwal nda sulkuma nana mndu ma həŋ.

Lazglafta ná, dvu ya

⁷ Zwanama da gwal dvu yu, gdamagda ta dvutá sani nda sani. Tva dvutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta dvutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwanā Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸ Mndu kul dvutá mndu ná, sna a tsa mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta ná, dvu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maraman̄ta tva dva mndani: Ghunagaghuna ta zwanani turtuktuk ta ghəŋa haɗik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi†. ¹⁰ Tin̄əl Lazglafta ta dvutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwanani ka saha da mtuta ɲa pla ghəŋ ɲa plamata Lazglafta ta dmakwa‡ mu. Tsaya na vərda dvutá mndu, da thə amu kazlay: Tin̄əl amu ta dvutá Lazglafta kə'a.

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu, ka si mantsa ya dvuta Lazglafta ta amu katsi ya, dvama dva amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Haɗ mndu ta kəd nghan̄ta Lazglafta§ nda irani wa. Tsa dvutá vgha mu ta dvuta mu sani nda sani ya ná, nza-kwa Lazglafta ta gdavata kawadaga nda amu tsa. Ta dvudva mu ta Lazglafta dar manda ya kuman̄ tsi kə'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya kəl mu ka grafta kazlay: Ta gdavagda amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gdavagda kawadaga nda amu kə'a. ¹⁴ Ghunaga ghuna Lazglafta ta zwanani ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəŋa haɗik*, ka nghan̄ta aɲni nda ira ɲni, tsaya ta mnə aɲni ɲa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay

‡ 3:23 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17. * 4:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 13:2-6. † 4:9 Ngha ta Yuhwana 3:16.

‡ 4:10 Ngha ta 2:2. § 4:12 Ngha ta Yuhwana 1:18. * 4:14 Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42.

banluwa kazlay: Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghə̄ja mu.

Lazglafta ná, dvu ya. Tsaya tama, mndu ta gdata ta dva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a kəl amu ka grafta kazlay: Ta dvay amu ta Lazglafta dar kə'a ná, wya tsi: Bađu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghə̄ja mnduha ya ná, haď amu dza'a zlə̄ja tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghə̄ja haďik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu, haď amu dza'a zlə̄jay wa. Tsa dvutaďvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hlinťa zlə̄j dekdek ma amu. Ala, ka tata zlə̄j mndu katsi, murmura ɲudufani, ta fa a ghə̄jani ta tsa dvudvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zlə̄j.

¹⁹ Amu ná, dvudva mu ta Lazglafta kabga tinəl tsatsi ta dvuta amu. ²⁰ Ka «dvudva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husanhusa zwanamani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, dvu a ta Lazglafta wa. Ka dvu a mndu ta zwanamani ya nghan̄ tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a dvutá Lazglafta ya kul nghanťa tsi na? ²¹ Ka dvudva yu ta Lazglafta ka mndu katsi ná, ka dvudva tsi ta zwanamani† guli, ka zlah̄a Kristi mnata.

5

Zlghafta ta Zwan̄a Lazglafta, tsaya ghuḃasaptá ghə̄ja haďik

¹ Dər wati ma mndu ta zlghaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwan̄a Lazglafta. Ka dvudva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a dvudva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka dvudva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snanťa dvudva mu ta Zwan̄a Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlah̄a Lazglafta ná, tsaya dvafta mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani* ya guli wa. ⁴ Inda

zwana Lazglafta ná, ghuḃasapghuḃasa hən̄ ta ghə̄ja haďik. Nda ghuḃasa ghə̄ja haďik, kabga nda fa ghə̄ja mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghuḃasaptá ghə̄ja haďik na? Ba mndu ta zlghafta kazlay: Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya kə'a ta ghuḃasapta.

Masləmtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghə̄ja haďik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pghinťa tsi ta usani ma mtakwani†. Lami nda ma ima batem kwen̄kwen̄ yeya wu, pghin̄pgha ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a, kabga haďtsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi‡ ta maramanťa kazlay: Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwada tan̄. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwada ta mnata mnduha ta ghə̄ja skwi ta nghanťa hən̄ ya ní, malaghumala a ɲa Lazglafta ma gwada ta mnata, ka ɲa mnduha ra? Lazglafta ka ghə̄jani ta mnanťa tsa skwiha ya ta ghə̄ja zwan̄ani. ¹⁰ Mndu ta zlghaftá Zwan̄a Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlghaftá Lazglafta guli ná, niɲna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlghaftá skwi mna Lazglafta ta ghə̄ja zwan̄ani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ɲa kdekeden̄. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwan̄ani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantša ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlghaftá Zwan̄a Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlghatá Zwan̄a Lazglafta guli ná, mutsa a hafani§ wa.

Hafu ɲa kdekeden̄ da Lazglafta

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ɲa kaghuni gwal ta zlghaftá Zwan̄a Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mut-safmutsa kuni ta hafu ɲa kdekeden̄ kə'a. ¹⁴ Ta lagha mu ta kəma Lazglafta da dawa skwi manda ya ta zdəganata ná, har ghə̄ja mu, kabga ta snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta dawu mu da tsi kə'a, nda sna mu guli kazlay:

† 4:21 Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28.

* 5:3 Ngha ta Yuhwana 14:15.

† 5:6 Ngha ta Yuhwana 19:34.

‡ 5:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.

§ 5:12 Ngha ta Yuhwana 3:36.

Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi dawar mu kə'a.

¹⁶ Ka nda ngha mndu ta zwanamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klaghata da mtaku na kdekeden kati, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ta għana tsa mndu ya na vlanda Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, na gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klaghatá hən da mtaku na kdekeden dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku na kdekeden. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta għana mndərga tsaya kə'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magə lu kul dinaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul had ta kla mndu da mtaku na kdekeden.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dər wati ma mndu ta nuta ka Zwana Lazglafta ná, had ta gəgəltá dmaku wa. Zwana Lazglafta ta nghay, laviŋ a halaway ta ksanta wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kə'a. Sanlaha ma mnduha ta għana hadik ná, ta ma dzva halaway hən demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwana Lazglafta ta għana hadik ka vlamatá tsi ta difil na snantá vərda Lazglafta kə'a. Ka ndi'aftá mu ta vgha nda vərda Lazglafta nda ya nda zwanani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vərda Lazglafta ta vlamatá hafu na kdekeden ya.

²¹ Zwana da, dasuwa ka kuni, yaha kuni da nana vgha nda skwa wuyay.

Mahisa tsghatá lwa 2 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'iglata mndu ta vindaftá na tsghatá lwi ná, ɲa makwata rka ya zbap Lazglafta, nda ya ɲa zwanani ya ta dʋu yu kahwathwata. I'i turtukwa da yeya a ta dʋutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta dʋay ɲni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a gdavagda guli ma amu.

³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta zdakatahudani nda tawa hidahidani, nda zdakwani ɲa nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma dʋutá mndu.

Kahwathwata, nda dʋu

⁴ Manda snanɲa da kazlay: Nanaɲa sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta kə'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfida zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda zlrafta* mu ta zlghaftá gwada Lazglafta yeya. Skwi ta ndəbu yu ta dzvu da kagha ná, dʋumadʋa amu gwal ta zlghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ Vərda tva dʋutá mndu manda ya kumanɲ zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda dʋutá mndu, kabga mantse ya taghamaf lu daga zlrafta mu ta zlghaftá gwada Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ Kəl yu ka mnay mantse ná, nda ndəgha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma ghəɲa hadik. Ka həɲ ta mnay ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta ghəɲa hadik wu, ka həɲ. Tsa mndu ta mnay mantse ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nanə tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda həɲ, da dədəgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da aɲni, ya dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni katakata.

⁹ Dər wati ma mndu ta kwal kul ɲanatá tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ɲani nda

tse, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka gdavagda mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nza-kwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka taghə tsi ta skwi tskəm nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma həga ghuni, ma gə kuni dər zgu ɲani. ¹¹ Ka «hudukhuduk» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwadaka slnani ya.

Ga zgu

¹² Ta teke'a ndəghata pdakwa skwiha má ɲa mnaghunata da mndani, tsaw va a yu ta vindaghunafta nda vinda ta delewer wu. Ta kumay yu ta laba da nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaduvusta mu ka skwa turtuk. Kada zdavafta ɲudufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zbap Lazglafta guli ɲa gha.

* 1:5 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

Mahkəna tsghatá lwa 3 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'í glata mndu ta vinda na delewer na ɲa gra da Gayus* ya ta dʋu yu kahwathwata.

² Zwanama da, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem dīna da kagha. Má dughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nzakwa gha ma zlghay nda ɲudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ɲa da ya káka ta nzaku ta vərda tvi nda ɲuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁴ Had skwi taḅta sɲaɲta da ta dihatá nzakwa zwana da ta vərda tvi wa. ⁵ Zwanama da, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlghay nda ɲuduf dər má ka matbay hən ya ná, ɲərma mndu ka. ⁶ Tsa mnduha katar ka ya ná, ta ghubay hən ta kagha da gwal zlghay nda ɲuduf hadna. Ndada a dʋafta tsi ta aɲni wu, ka hən ta mnay. Wya dzvu, ka kdaɲta ka ta kata mndərga tsa mnduha ya, kada kdaɲta hən ta wawakwa taɲ manda ya ta kumə Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku hən ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi hən. Had sana skwi ta mutsafta hən da gwal kul zlghaftá Yesu wa. ⁸ Amu gwal ta zlghaftá Kristi, dīna ka katay mu ta mndərga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa vərda slna ta magə hən ya.

Daɲwa gwal guyata ghən

⁹ Si vindanafvinda yu ta dlelewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwaḁa ɲni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Baḁu laba da da kaghuni ya ná, dza'a rusanafrusa yu ta mnduha ta tsa ghwaḁaka skwiha ta magə tsi ya, nda tsa raraza i'í ta rarazə tsi ya. Ta ghəɲa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlghay nda ɲuduf ta lagha hən da taɲ ka matbay guli wa. Na sli'a sanlaha da tsu'a mnduha

ya guli ná, pyayni ta hən, ka ɲawa hən mataba guyatá ghən.

¹¹ Gra da ya ta dʋu yu, ma ksə ka ta sada mnduha ta maga ghwaḁaka skwi, ksa ta sada gwal ta maga skwi dīna. Mndu ta maga skwi dīna ná, nda na tsatsi ka Zwanə Lazglafta. Mndu ta maga ghwaḁaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndada a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ɲərma slna ta magə tsi. Aɲni guli ná, ɲərma mndu ya ta mna aɲni. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mnə ɲni kə'a.

Ga zgu

¹³ Ta nda ndəgha skwiha ta kumə yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa. ¹⁴ Nzḁavata a yu ka labə da kaghuni wu, ɲa guyakwa u tsa, ɲa gwaday u.

¹⁵ Ka nza zḁaku kawadaga nda kagha! Ta ga zgu inda graha gha hadna ɲa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk turtuk.

* 1:1 Nğa ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwareɲt 1:14.

Tsgha ta lwa Yuda

Ga zgu

¹ I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu*, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu na ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal dñu tsi ka pghata na Yesu Kristi.

² Ka nza hidahida Lazglafta nda zdakwani nda dñutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghəŋa gwal ghwadak

³ Graha da ya ta dñu yu ma ndufu da, gitagita a ta dñuta yu ta vindaghunaftá skwi ta ghəŋa gwada ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta da, na vlaghunatá mbraku, na navata ghuni ma zlgħay nda ndufu ya zlgħaf kuni, ya vlan Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwada ta mbaku ya ná, had' dza'a walanja mbədaʼavafta wa. ⁴ Klə yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kdikadamta da taba ghuni, ka badza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka həŋ ta mnay. Mantsa ya vzintə həŋ ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghəŋa amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghəŋa tan daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta snanja ba. Ghalya, ka katanjá Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaptá həŋ ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faftá ghəŋa tan ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlan lu ta həŋ, ka zlanavatá tsa vli si vlan Lazglafta ta həŋ ya. Ta ghəŋa tsaya kəl Lazglafta ka hlaftá həŋ ka tsamta, ka zlanjá həŋ ma vəl tdika na kzla kdintə Lazglafta ta tsatá guma ta ghəŋa tan badu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta

wanaftá həŋ. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli'insli'in manda na tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli'amtá həŋ da hliri nda slu'uvgha ya kul raku ka magay mnda səla. Ka pghamtá Lazglafta ta həŋ ma vu kul mtavata dekdek. Tsaya ná, na marananjá mnduha ta skwi ya dza'a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə həŋ. Ta sli'amsli'a həŋ da maga ghwadaka skwi ta zdəganatá həŋ manda ya ta fanaghata suni ta həŋ. Vla a həŋ ta glaku na Lazglafta wu, mbada həŋ ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dər Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má, walan a ta razanaftá halaway badu zlərdəy tan ta wi ta ghəŋa mbala Musa wa. Skwi mnana tsi kwenkwen ná, «Ka dvagha dva Lazglafta†,» ka'a, ¹⁰ Hahəŋ ta tan, raraza skwi kul snanjá həŋ yeya na tan. Manda nimtak magakwa tan, ghəŋa zadaku ta kala həŋ. ¹¹ Danwa na tan, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə həŋ. Ka vzintá həŋ ta ghəŋa tan ka maga ghwadaka skwi na mutsa tsedi manda na Balama ghalya guli, na rwakwa tan kabga sli'avafta tan nda zlərdutawi manda na Kware‡ ghalya. ¹² Ta ksaku ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda həŋ. Ghəŋa tan skwi snan həŋ. Hahəŋ gwal ta nrintá skwa zay ma vla guyatá ghəŋa mnduha ka za skwi, ksa a hula ta həŋ wa. Manda natá matətdu ta vuslin falak ya həŋ, manda fu kul had' ta yafta dər ma fitika yakwani tsi ya həŋ. Manda fu tdin lu nda slrəŋ nda slrəŋ ta mtuta ka ghwaluta dzunəŋ ya həŋ. ¹³ Manda tska ta nədak ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa'uwakwa drəf ya na dmakuha tan. Manda tekwatsa ta sli'afəta ta vla tan ka ndandaraku ta luwa ya həŋ. Ma vəl ka nra tdik fanata Lazglafta ta vli na nzakwa tan na kdekeden§.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandəfəŋa dzidzi daga ta Adamu mnata ta ghəŋa mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na:

* **1:1** Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3. † **1:9** Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbəla Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2. ‡ **1:11** Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35. § **1:13** Ngha ta Zlrafta 5:18, 21:24.

«Wya Mgham ta saha kawadaga nda duh-walhani nda ndəgha nədđəm, ¹⁵ ɲa tsa guma ta ghəɲa inda mndu ta ghəɲa hadik, ɲa tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwadā da tsi. Ta ghəɲa vəl maganata tan ɲa ghwadaka skwi, nda ya ta ghəɲa ɲaslu bədzakana həɲ guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghəɲ tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwadā ya kazlay: Rurunwaku nda ɲadā ghəɲ yeya ɲa tan inda fitik. Skwi ta kumə ghəɲa tan ta magə həɲ, ghuba mndu ɲa gatu ta wi skwi ta gwadə həɲ.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha dā ya ta d̥vu yu, havak-wahava ta gwadā ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghunata. ¹⁸ Ka həɲ mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghuḁasa gwal ta zlgħaftá Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kuman tsa ghwadaka ndana* tan ya, ɲa tan.» ¹⁹ Tsa hahəɲ ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghəɲa tan ta d̥vu həɲ. Had Sulkuma Lazglafta ma həɲ wa.

²⁰ Kaghuni tama graha dā ta d̥vu yu nda ɲudufa dā, katuvuswa vgha ghuni ma zlgħay nda ɲudufa ghuni, ka glakwa kuni. ɲavawaɲa ka maga du'a nda mbrakwa Sulkum nda ghuḁa. ²¹ Nzawanza ma d̥vutá mnda Lazglafta. Fafwa ghəɲa ghuni hzlenja ta zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ɲa mutsa hafu ɲa kdekedzen. ²² Tawawa hidahida, ka katanja kuni ta gwal ta daga ghəɲ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda tdigintá həɲ ma skwi dza'a klamtá həɲ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da tdamtá həɲ ta kaghuni da dmakwa tan.

Vlanja glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ɲa Lazglafta ya ta lavintá ngha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghuḁighunista tsezle' ɲa rfay ghuni ta rfu ta hladaghunaghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ ɲa Lazglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ɲa kdekedzen. Amin.

* **1:18** Ngha ta 2 Piyer 3:3.

Suna Yuhwana

Skwiha marigin Yesu Kristi ma na delewer na

¹ Nana delewer na ná, ta gwaday ta gwada ta ghəṇa skwi ya maranaṇ Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vlanṭá tsa skwiha ya ṇa maranaṇṭá hən, ṇa snaṇta taṇ ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ṇa maranaṇṭá tsa skwiha ya. ² Inda na skwiha nghan yu na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata, masləmtsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³ Tfawi ta ghəṇa gwal ta dzaṇa na delewer na. Tfawi ta ghəṇa gwal ta snaṇṭá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Ndusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsga ta lwi ṇa Iglizha ndəfāṇ

⁴ I'i Yuhwana ta vindaṇ ṇa ghuḅa Iglizha ndəfāṇ ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfāṇ ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zdakatahudi nda zdaku guli. ⁵ Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vərda masləmtsək ya guli, ta zdakatahudi nda zdaku. Tsatsi na taṇṭaṇa mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəṇa inda mghamha ta ga mgham ta ghəṇa hadik.

Dvudva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghinṭá tsi ta usani ṇa varagamapta ma dmaku. ⁶ Tsatsi ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ṇa Lazglafta ta nzakway ka Dani. Nani glaku nda mbraku ṇa kdekeden. Amin!

⁷ Wya tsi dza'a sagha ma ghwayak.

Dza'a nda nghan inda mnduha nda ira taṇ, nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani.

Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəṇani.

Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸ «I'i zlraftani, i'i kdavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanṭa Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹ I'i Yuhwana zwanama ghuni ya ta vindaṇghunafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk mu ma ghuya danwa. Su'away ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta i'i, ka klaghata vzinṭa ta tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus*, ta ghəṇa vəl mnay da nda tvani ta gwada Lazglafta nda kahwathwatani ya marigin tsi ma Yesu.

¹⁰ Ma sana fitik baḍu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuḅa ta i'i. Ka snaṇta yu ta lwi ta gwadata nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula da.

¹¹ Ka'a mantsa: «Klafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghan ka. Ka tsaghanafṭa ka ta ghuḅa Iglizha ndəfāṇ, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

Na snaṇta da ta tsa lwi ya, ¹² ka mbəḍavata yu ka nghan ya wa tsa mndu ta gwada nda i'i ya. Mbəḍavata da, ka nghanṭa yu ta pitirlaha dasu ndəfāṇ. ¹³ Ma takataka taṇ, mamu sana mndu ta sladu manda tsatá Zwanṇa mndu, nda sudatá lgut zutut dikw ta səla ta vghani, hbana tsi ma ghuva nda banava magaf lu nda dasu. ¹⁴ Ka ṇusliṇ tilil swidi ma ghəṇani manda bəta swida tuwak nda ya manda bəta papla. Ta zlghaku iri ma ghəṇani manda vu. ¹⁵ Ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu. Manda ghudzaga bəzrlakwa imi ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶ Ka ṇanatá tsi ta tekwatsaha ndəfāṇ ma dzva zeghwani. Ka sabə kafay nda za slərpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəṇ. ¹⁷ Manda nghanṭa da, ka zləmbatá yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka faftá tsi ta dzva

* **1:9** Patmus: sana zwanṇa vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hlaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ṇumna Ruma ta guma ta hən, na tsa vli ya.

zeghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ! I'i taŋtaŋani, i'i kɔavaktani[†], ¹⁸ i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana ŋa kɔkedzeŋ. Ma dzva ɔa ŋanata yu ta makuɔla mtaku nda hɔga mtaku tani. ¹⁹ Vinda tama ta inda skwi ya nghan ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagha tahula tsa. ²⁰ Wya klatá ghəŋa skwi ya nda ɔifa ma na tekwatsaha ndəfáŋ ta nghə ka ma dzva zeghwa ɔa, nda ya ma Pitirlaha dasu ndəfáŋ na: Tsa tekwatsaha ndəfáŋ ya ná, duhwalha Lazglafta ta ghəŋa ghuɔa Igliz ndəfáŋ ya. Tsa pitirlaha ndəfáŋ ya guli ná, tsa Igliz ndəfáŋ yeya guli.»

2

Tsgħa ta lwi ŋa Igliz ma Luwa Afisus

¹ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta ŋanata tekwatsaha ndəfáŋ ma dzva zeghwani, ta mbaɔa mataba pitirlaha dasu ndəfáŋ. Ka'a mantsa: ² Nda sna yu ta slnaha gha, ta dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta ŋavaŋa ka. Haɔ ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunatá mndu ŋni, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a hən kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghantá ka ta hən, ka tsatsaftá ka kazlay: Gwal tsakalawi hən kə'a. ³ Ta ŋavaŋa ka, ka su'a ghuya ɔanwa ta ghəŋa gwada ta i'i. Haɔ ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta dvu yu ta kagha ta ghəŋani. Dvəgla a ka ta i'i manda ya si ta ɔvə ka taŋtaŋ wa. ⁵ Havak hava, ka ma vəl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nza-kwagha, ka vranaftha ka ta nzakwa gha manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbəɔanafta nzakwa gha katsi, dza'a laghala yu da slagghaghata, ŋa klaghuta pitirla gha ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zɔigihata ma kagha. Ta husa gha husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləmənə snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz.

«ŋa gwal ta zaktá ghwa ya, dza'a vlanvla yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta* ya ta hən, ŋa zay taŋ.»

Tsgħa ta lwi ŋa Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwada ta mnə mndu ta nzakway ka taŋtaŋani nda kɔavaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pɔa gha. Tsaw ka gadghəl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pghə lu ta kagha, nda ya ta pghə tsa gwal ta mnay kazlay: La Yahuda anŋi kə'a ya, tsaw mantsa ya a hən wu, guyata ghəŋa mnduha halaway hən. ¹⁰ Ma zləŋ ka ta ghuya ɔanwa ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafta sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak ŋa dzəghaghunata, ŋa zaghunatá fitik ghwan ta giri ŋa ghuni. Ka sladafta ka ta zlghay nda ŋuɔufa gha ɔər ŋa dzata kagha tsi. Dza'a vlaghavla yu ta hafu ŋa nisəla vəl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləmənə snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, haɔ mtakwa mahis dza'a walanŋa ksantə wa,» ka'a.

Tsgħa ta lwi ŋa Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ya ta nza-kway ka ŋa Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwada ya mna mndu ta ŋanata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma vla ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlghay nda ŋuɔufa gha, ɔər ma fitika dzata Antipas ta nzakway ka ŋərma mndu, ka masləmtsəka ɔa ma luwa ghuni, ma vla nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta ɔvutá tagha skwa Balam, ya ta taghanaftá Balak, ka pghamta zwana la Isra'ila da ga dmaku, ŋa za slu'a skwa wuyay, nda ya ŋa maga sli'insli'in[†] ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta ɔvuta tagha skwa la Nikwalay‡ guli. ¹⁶ Mbəɔanafmbəɔa ta

[†] 1:17 Aya 13. 15: Ngha ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12. * 2:7 Ngha ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2. † 2:14 Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. I Balama nda Balak: Ngha ta Mbsak 22:24. ‡ 2:15 Ngha ta 2:6, nda skwi ya ŋa ŋanata.

nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu katsi, wya yu ta gi lagha slaghaghata. Dza'a lmay nni nda həŋ nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi ta skwi ta mnanata Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zatá ghwa ná, dza'a vlanvlu lu ta skwa zay ya nda difa. Dza'a vlanvlu yu ta inda tan guli ta pala ka nuslin ya vindaf lu ta lfida hguš tida. Tsa hgu ya ná, haď sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlgahfta ya,» ka'a.

Tsgha ta lwi ɲa Igliz ma luwa Tiyatir

¹⁸ «Vinda ɲa duhwala Lazglafta ya ta nza-kway ka ɲa Igliz ma luwa Tiyatir.

«Wya gwada ya mna Zwanə Lazglafta ya ta zlgaku iri ma ghəŋani manda zlgakwa vu, ta wuďaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda dva mndu ya ta dvə ka, nda gdavata ya gdava ka ma zlgay nda ɲuďuf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka tanťan kə'a.

²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta ghəŋani. Zlanənzla ka ta tvi ta sana marakw ta hgə lu ka Zizabel*, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazglafta yu kə'a ya. Mbaďa kə'a ka tagha tsakalawi, ka nanaghatá gwal ta kshata slna da da maga sli'insli'in, nda ya da za slu'a skwa wuyay. ²¹ Zlanənzla yu ta fitik ma ɲa mbədanaf tani ta nzakwani, ama va a ta zlanťa maga tsa sli'insli'inani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta ghzləŋa ghuya ďanwa. Dza'a ganapga yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanaf mbəda həŋ ta nzakwa tanť, ka zlanťa maga tsa ghwadaka slna tanť nda tsi ya katsi, ba tsa kasi'i. ²³ Ta ghəŋa tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka snanťa kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma ɲuďufa mndu tani kə'a. Taď ta slna ya maga† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pďakwa kaghuni gwal zlgay nda ɲuďuf ma luwa Tiyatir, kul snata tsa

ghwadaka tagha skwi ya, kul taghaftá tsa skwi ta hgə həŋ kazlay: Difata skwa hal-away kə'a ya, haď sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa. ²⁵ ɲanawanə kah-wathwata ta zlgay nda ɲuďufa ghuni ta vragaghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta ɲanata slna da ha ka kdavaktani, dza'a vlanvlu yu ta mbraku ta ghəŋa inda mndəra mndu.

²⁷ Tsa mbraku dza'a vlanťa yu ya ná, tsa mbraku vliha Da da yeya. ɲa gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəŋa mnduha. Dza'a dzaďinďzaďa ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dzaďinťa lu ta siga rəisl ya. ²⁸ Dza'a vlanvlu yu ta gumbəzla sərdək‡ guli.

²⁹ «Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum ɲa Igliz,» ka'a.

3

Tsgha ta lwi ɲa Igliz ma luwa Sardis

¹ «Vinda ɲa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ɲa Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta ɲanata Sulkumha ndəfəŋ ka ɲa Lazglafta nda tekwatsaha ndəfəŋ. Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda hafu ma i'i ka ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avaksli'a, mbra ta gwal ta nda hafu ma həŋ sli'ef sli'efa makəď həŋ da kdivta. Ta nghə yu ta slna gha ta kəma Lazglafta da ná, kďanak a ka wa. ³ Havakhava gha tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi taghaghaf lu nda ya ka ka snanťa. Snasna ka mbədanaf ta ka ta nzakwa gha. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a laghala yu manda ghali ksaghaghata, snanťa a ka, ka ta wati luwa dza'a lagha yu wa*. ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha gha, ma va tsa luwa Sardis ya kul ɲinťa lguta tanť. Tsahaya, dza'a sli'i həŋ kawadaga nda i'i nda sudata lguta nuslin, kabga ranťa ta həŋ.

⁵ «Mantsa ya dza'a sudanavata lu ta lguta nuslin ta mndu dza'a zata ghwa. Haď yu dza'a walanťa hərdinťa hgani ma deftera

§ 2:17 Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15. 9:22, 30. † 2:23 Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13.

Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16.

3:10.

* 2:20 Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha

‡ 2:28 Ngha ta Zabura 2:8. 9, grafgra nda

* 3:3 Grafgra nda Mata 24:43. 44, Lukwa 12:39. 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer

ya vindam lu ta hga gwal nda hafu na kdekeden wa. Dza'a mnanmna yu ta hgani ta kama Da da, nda ya ta kama duhwalhani kazlay: Na da han ka'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda slamena snay, ka sna tsi ta skwi ta mne Sulkum na Igliz,» ka'a.

Tsga ta lwi na Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda na duhwala Lazglafta ta nzakway ka na Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mne mndu ya nda ghu6a. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta nanata maku6la mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, had wa mndu ka hafta wa. Ka hafha tsi guli, had wa mndu ka gunata guli wa.

⁸ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda sna yu guli kazlay: Nda hta mbrakwa gha ka'a. Kulam nda va tsaya tani, nanana ka ta gwada da. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu ka'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagha guna yu ta watgha. Had mndu dza'a hafta wa.

⁹ Wya skwi dza'a yu magay na guyata ghena mnduha halaway ta mnay kazlay: La Yahuda anni ka'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakala han. Dza'a tinwaftinwa yu ta han na lagha da tsalu ta kama gha ka vla glaku na gha, na sannta tan kazlay: Dvudva† yu ta kagha ka'a. ¹⁰ Manda va ya nana kagha ta gwada da ka gdavata mida ya, dza'a na gha na i'i ta kagha guli ma ghuya danwa dza'a dadanaghatá inda ghena hadik na dzaghanntá han ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagha. Nanana nda mbraku ta tsa skwi da kagha ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nisala zata ghwa gha.

¹² «Dza'a nanafna yu ta mndu ta zata ghwa ka gugudi ma haga Lazglafta da. Had dza'a walannta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta hga Da da nda hga luwa Da da tani tida. Tsa luwa ya ná, lfida Ursalima ya dza'a saha ta luwa, ghunaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfida hgu‡ ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda slamena snay, ka sna tsi ta skwi ta mne Sulkum na Igliz,» ka'a.

Tsga ta lwi na Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda na duhwala Lazglafta ta nzakway ka na Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mne mndu ta hga lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka varda tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi demdem.

¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda sna yu kazlay: Lanlana a ka wu, ghwitaktaka a ka wu ka'a. ¹⁶ Ma ta der nzakwa gha lanlana ka ghwitaktaka a tsi.

Dza'a vnihinyniha yu ta kagha ma wa da.

¹⁷ Ka kagha ta mnay na: Ka gadghal yu, nda na yu ka gadghal, "had sana skwi ta pdu yu wu," ka ka. Tsaw sna a ka kazlay: danwa na gha, ta ksaku ka ka hidahida ka'a wa. Ka pdu ka, ka fardi'u ka, nda ghulpa ka guli.

¹⁸ Hidaku ya ta vla yu na gha ná, skwa da i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka da nzakwa ka, ka gadghal. Skwa guli ta lguta nuslin na sudavata gha, ka bukwanahtá hula nzakwa gha ka fardi'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri na ta ira gha, kada nghannta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta dvaf§ yu ná, ta dvay yu ta han, ta zlahay yu ta han. Mantsa ya, nanana ka payanata ka ta tva gha. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgha ka dza watgha. Ka sanasna mndu ta lwa da ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tan, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafnza yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa da, manda va ya za i'i ta ghwa ka nzaftá yu kawadaga nda Da da ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda slamena snay, ka sna tsi ta skwi mne Sulkum na Igliz,» ka'a.

4

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

¹ Tahula tsa, ka nghanntá yu ta gunatá watgha ta luwa.

Ka snaglannta yu ta tsa lwi si ta gwadghihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maraghata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

† 3:9 Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4. ‡ 3:12 Ngha ta Isaya 62:2. § 3:19 Ngha ta Mahdihdi hdi 3:12, nda Hebru 12:6.

² Ka gi klaghata Sulkum ta i'i. Ka ng-han̄ta yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha ta hgə lu ka Dzaspa nda Sardwan̄. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Im-rud* ta wanaftá tsa dughuruk ya. ⁴ Mamu dughurukha hisamsak fwaď mida guli ta wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwaď mida galata mnduha guli ta nzan-zafta tida, nda susudatá lguta n̄uslin̄ ta vgha tan̄, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghə̄ja tan̄. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfán̄. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta† ndəfán̄. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərəfa kwalaba ta wđaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma hən̄, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma tan̄ nda ya nda tvə hula tan̄. ⁷ Tsa tan̄tan̄a skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwan̄a lghən̄ nzakwani. Tsa mahkənani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndəru‡ ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən̄ ya ná, mku' mku' zlambakha tan̄. Ka iri dze'dze' wawa ta zlambakha tan̄ nda vli nda ma huđani tani. «Nda ghuḅa! Nda ghuḅa! Nda ghuḅa!

Na nzakwa Mgham Lazglafta,
ya nda mbra.

Kagha manda ghalya,
kagha ndanana,

kagha guli dza'azlay ta kəma§,»
ka hən̄ ta vaghay nda vagha,
ka hanay nda hana, ta mnay.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwaď nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ɲa kdekeden̄, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlambatá tsa galata mnduha hisamsak fwaď mida

ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughu-rukwa ga mgham. Ta tsəlɔu hən̄ ta tsəlɔu ta kəma Lazglafta ya nda hafu ɲa kdekeden̄ ya, ta hlapta hən̄ ta tsa zewazewaha ma ghə̄ja tan̄ ya ka pghata ta kəma tsa dughu-rukwa ga mgham ya. Ka hən̄ mantša:

¹¹ «Mghama ɲni, Lazglafta ɲni,
kagha ta zlaganaptá inda skwi.

Manda ya d̄vaf ka zlaganapta ka ta hən̄,
Ka gi nzaku hən̄.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda
ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.
Nagha mbraku guli,» ka hən̄.

5

Deftera zwan̄a tuwak

¹ Ka ngħan̄ta yu ta mbsatá defteri vin-daf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya. Ka ndi'anaftá lu nda ɲizlaha ndəfán̄.

² Ka ngħə yu ta sana duhwat nda mbra, duhwala Lazglafta, ta hagaku nda lwi da-gala dagala. Ka'a mantša: «Wa ya nda ra ɲa ɓlanapta na ɲizla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Had̄ sana mndu dər ta luwa, dər ta ghə̄ja had̄ik, dər ta mnaka had̄ik*, ta laviŋta gunanafta tsa defteri ya, dər ka ngħamta dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ɲa gunanafta tsa defteri ya dər ɲa ngħanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda i'i mantša: «Ma taw ka ta taw, wya rveri mataba mndəra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a ɓlanaptá tsa ɲizla ya, ka gu-nanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka ngħan̄ta yu ma takataka tsa dughu-ruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwaď nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwan̄a Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfán̄ duliḥani, ndəfán̄ irihani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfán̄ ghunaf lu ta inda ghə̄ja had̄ik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlghaghutá tsa defteri ma dzva zeghwani ya. ⁸ Manda zlghafta

* 4:3 Aya 2-3: Ngħa ta Izeḱiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngħa ta 21:19-20 nda skwi ɲa ɲanata għa. † 4:5 Ngħa ta Sabi 19:16, Izeḱiyel 1:13, Zakari 4:2. ‡ 4:7 Aya 6:7. Ngħa ta Izeḱiyel 1:22, 1:5. 10, 10:14. § 4:8 Ngħa ta Izeḱiyel 1:18, 10:12, Isaya 6:2. 3. * 5:3 Ngħa ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ɲa ɲanata.

tša Zwanja Tuwak ya ta tša defteri ya, ka zlämbata tša skwiha fwaď nda hafu mida, nda tša galata mnduha hisamsak fwaď mida ya ta kəmani. Inda tan, nda njanatá htimbil, nda ndaghatá leghwaha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda ghuḁa, ma dzva tan. ⁹ Ka fə həŋ ta lfida laha. Ka həŋ mantša:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na,
ka ɓlanaptá nɓizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha,
ka varanaktá ka ta Lazglafta
nda usa gha ta inda mndəra mndu ma inda mndəra gwada ta gwada lu,
nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha.
¹⁰ Nanafna ka ta həŋ ka mnduha Lazglafta, kagha ta nzakway ka Mgham.
Nanafna ka ta həŋ ka gwal ksanatá slna ta Lazglafta,
ŋa gay tan ta mgham ta ghəŋa mnduha ma ghəŋa hadik.»

¹¹ Ka nghanja yu ta nɔddəma† ta duhwalha Lazglafta kul laviŋta lu ta mbədafta ta wanafta tša dughuruk ya, nda tša skwiha nda hafu ma həŋ ya, nda tša galata mnduha ya tani. Ka fə həŋ ta laha. ¹² Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantša: «Tša Zwanja Tuwak si dza lu ya kay ná, ranja zlgħaftani ta ga Mgham, nda gadghəl, nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu, nda glaku, nda ghubu,» ka həŋ.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghəŋa hadik tani, nda ya ta mnaka hadik tani, nda ya ma drəf tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka həŋ guli mantša:

«ŋa mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwanja Tuwak na zləzlvu,
nda ghubu, nda glaku, nda mbraku ŋa kdekeden!» ka həŋ.

¹⁴ «Mantša ya nzakwani!» ka tša skwiha fwaď nda hafu ma həŋ ya. Ka zlämbata tša galata mnduha ya ka tsəlbu ta kəmani.

6

Nizlaha

¹ Tahula tša, ka nghə yu ta psanapta tša Zwanja Tuwak ya ta tanjan tša nɓizlaha*

ndəfəŋ ya. Ka snə yu ta mnay sana tanjan tša skwiha fwaď nda hafu ma həŋ ya, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a mantša: «Sawi,» ka'a. ² Kə'a ka yu ná, ka nghanja yu ta sana plis ka nɓusliŋ. Ta nzaku mndu tida nda ŋa ta lghed da tsi. Ka vlanja lu ta zewzewa. Tsatsi ta zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda psanapta tša Zwanja Tuwak ya ta mahisa tša nɓizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tša skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantša: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana plis ka dva. Ka vlanja lu ta mbrakwa hlinja inda zdaku ta ghəŋa hadik ta tša mndu tida ya, kada psuvusta mnduha ta vgha tan. Ka vlanja lu ta sana kafay dagala.

⁵ Manda psanapta tša Zwanja Tuwak ya ta tša mahkəna nɓizla ya, ka snə yu ta mnay tša sana mahkəna skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantša: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka nɓra†. Nda skwa gara skwi ma dzva tša mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadağapta sana lwi ma takataka tša skwiha fwaď nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantša: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwaḁa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkən ya guli ná, prək ka kwaḁa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rdi nda ima inabi ya, ma ksaŋ ka ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda psanapta tša Zwanja Tuwak ya ta tša mafwada nɓizla ya, ka snə yu ta mnay tša sana mafwada tša skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantša: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka kuzun̄kuzun̄. Mtaku hga tša mndu ta nzaku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlanja lu ta mbraku ta həŋ ta ghəŋa sləahw turtuk ma dgata ghəŋa hadik fwaď ŋa rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda danwaha, nda ya nda nimtakha‡. ⁹ Manda psanapta tša Zwanja Tuwak ya ta tša mahutafa tša nɓizla ya, ka nghə yu mista gwir ta hafa gwal psala lu ta ghəŋa gwada Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə həŋ. ¹⁰ Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantša: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghuḁa, ya kahwathwata. Bađu yawu dza'a tša ka ta guma ta ghəŋa

† 5:11 Ngha ta Daniyel 7:10.

*

6:1 Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa njanata.

† 6:5 Aya 2:5. Ngha ta Zakari 1:8, 6:1. 8.

‡ 6:8 Ngha ta Izekeyel 14:21.

na ghəŋa haḁik na, ŋa planamta gha ta həŋ ta vəl pslata taŋ ta aŋni na?» ka həŋ. ¹¹ Ka daganaf ta lu ta lguta ŋusliŋ ta inda taŋ. Ka lu nda həŋ mantsa: «Swidwa karku, ksanawa ksa ta ŋuḁuf ŋa fitik kwitikw, ha ka hḁamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a pslata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda həŋ.

¹² Ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mamku' a ŋizla ya. Ka gigḁavaf ta ghəŋa haḁik katakata. Ka nuta fitik ka ŋra manda biwa ŋra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rka-gata tekwatsaha ta luwa ta haḁik manda rkakwa yakwa ghura ta ka gurambazlak gigḁanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsaghutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsaf ta lu ya. Ka sli'aftá inda ghwáha nda inda haḁikha tsatam imi ma vlaṢ taŋ, ka laghwí. ¹⁵ Ka sli'aftá la ka mgham ta haḁik, nda gwal dagala dagala, nda la mghama sludziha, nda la ka gadghəl, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul haḁ ka vu'a, ka laghwí da ḁiḁifa ma galighaha nda ya ma dzaŋha ta ghwá. ¹⁶ Ka həŋ nda ghwá nda ya nda dzaŋ mantsa: «ḁəḁəgaŋnaghawa ḁəḁa, ka bukwəŋnata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nghanṭá aŋni, yaha Zwanja Tuwak da tsanŋaghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika ḁasata ŋuḁufa taŋ. Wati ma mndu ya dza'a ŋafta* na?» ka həŋ.

7

Nizlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

¹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta duhwalha Lazglafta fwad ta sladu ta slərpuha haḁik fwad. Ka ŋaghuta həŋ ta falakha* fwad, kada kwala həŋ ta vyaku ta haḁik dər ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwala Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda ŋatá ŋizla† Lazglafta ta vla hafu. Ka hganṭá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valaŋ lu ta həŋ ta mbrakwa ḁadziŋṭá haḁik nda imiha tani

ya. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma ḁadziŋ kuni karku ta dər haḁik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anaf ta mu ta ŋizla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta‡ mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mndiŋta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta ŋizla Lazglafta ya. Dəmbu' dərmaḁ nda fwad mbsak fwad mida həŋ. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila həŋ. ⁵ Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Zabulun. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwanṭḁə his mataba mndəra la Benzamen. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta ŋizla Lazglafta ta həŋ.

Mndəra mndu ma inda vli

⁹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu guli ta ṇəḁḁəma ṇəḁḁəma ta mnduha kul lavinṭa lu ta mbəḁaf ta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda haḁikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda ya ma inda gwadā ta gwadə mndu saba həŋ. Ta sladu həŋ ta kəma dughuruk nda ya ta kəma Zwanja Tuwak nda sudatá lguta ŋusliŋ nda ŋatá zlizlam ma dzvu, həŋ. ¹⁰ Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantsa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwanja Tuwak mutsafta mu ta mbaku,» ka həŋ. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma həŋ ya kay tani ta wanafta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata həŋ ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlbu ŋa Lazglafta. ¹² Ka həŋ mantsa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda ḁifil ma ghəŋani, nda ra ka rfay, ka vla

Ṣ 6:14 Aya 12-14: ngha ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4. * 6:17 Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. * 7:1 Ngha ta Irmia 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5. † 7:2 Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa ŋanata. ‡ 7:3 Ngha ta Izekiyel 9:4. 6.

glaku ɲani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, ɲa kdekeden tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantsa: «I wa na mnduha nda sudata lguta ɲusliɲ ta vgha na na? Sagha ga həŋ na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama da,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantsa: «Hahəŋ ná, gwal ta sabi ma giriš ganap lu ta həŋ katakata ya həŋ. Ka ghwaɓaptá həŋ ta lguta taŋ, ka ɓaɓaptá həŋ ma usa Zwaŋa Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl həŋ ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvə tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvidikani tani ma həgani. ɲa katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta həŋ. ¹⁶ Haɗ maya nda ndala dza'a kuzləglaŋta həŋ wa. Haɗ fitik nda vis dza'a dzəgəltə həŋ guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwaŋa Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a ngha həŋ, ɲa hlayni ta həŋ ta dzuɓaya ima hafu, ɲa masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira* ta həŋ.»

8

Mandəfəŋa ɲizla

¹ Manda psanapta Zwaŋa Tuwak ta mandəfəŋa ɲizla*, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəŋ ta sladu ta kəmani. Ka vlaŋta lu ta duliha ndəfəŋ guli ta həŋ.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda ɲatá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlaŋtá lu ta urdi ɲulum ɲa dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk† ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka ɲa Lazglafta. ⁴ Ka sli'afəta diŋa tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanafta nda vu ta gwir, ka wdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wdə luwa ta wdu, ka ghudzavafta hadik‡.

Duliha

§ 7:14 Ngha ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19.

Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8.

‡ 8:5 Ngha ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16.

§ 8:7 Ngha ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22.

* 8:12 Aya 10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmia 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23.

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfəŋ ta ɲaŋanata duli ya kay ta vgha ɲa vyay.

⁷ Ka vyata tsa taŋtaŋa duhwala Lazglafta ya ta ɲani ma duli. Ka sli'agata papla nda vu gaɓanaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dgatá hadik hkən, nda faway turtuk ma dgatá fuha hkən, nda faway turtuk ma dgatá kuzuŋa mukwanekš hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwala Lazglafta ya ta ɲani ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwa dagala ta draku da drəf. Ka mbəɗavaftá faway turtuk ma dgatá imi hkən, ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dgatá skwiha nda hafu ma imi hkən, zaɗanaha lu ta faway turtuk ma dgatá kwambalu hkən guli.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dəɗagata mghama tekwaŋta ta zlgaku manda vu ta luwa, ka dəɗafta ta faway turtuk ma dgatá zala hkən nda ya ta dzuɓay. ¹¹ «ɲilahlaha,» hga tsa tekwaŋta ya. Ka nzatá faway dgatá imi hkən ɲilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta sanjə tsa imi ya, kabga nzakwani ɲilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwaɗa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dzadzantá lu ta faway turtuk ma dgatá fitik hkən, nda faway turtuk ma dgatá tili hkən, nda faway turtuk ma dgatá tekwaŋta hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dgatá tsuwaɗak hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwaɗaka fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwaɗaka* rvidik hkən.

¹³ Tata nghaynghay yu, ka snə yu ta dzala ta zaguta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Daŋwa! Daŋwa! Daŋwa ɲa mnduha ta ghəŋa hadik ghudzagarə vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula taŋ, dza'a vyata həŋ ya,» ka'a.

9

Vyatá mahutafa duli

¹ Ka vyatá mahutafa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka gi nghə yu ta

* 7:17 Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:10, Zabura 23:1,

† 8:3 Ngha ta Sabi 30:1. 3.

* 8:12 Aya 10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmia 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23.

dədagata tekwatsa ta luwa ta haḏik. Ka vlanṭá lu ta tsa tekwatsa ya ta makuḃla mghama gudzuṽruṽ. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzuṽruṽ ya, ka saf ḏiṽ kuḏumbul mida manda ḏiṽa mghama* vu ta zlgħaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani ṭḏik da tsa ḏiṽ ta safi ma tsa gudzuṽruṽ ya. ³ Ka sli'agaptá hi'i ma tsa ḏiṽ ya ka tatá vgha ta haḏik. Ka vlanṭá lu ta mbraku ta hən, manda mbraku ya vlan lu ta rda† ta haḏik. ⁴ Ka lu nda hən mantsa: «Yaha kuni da ksantá kuzun ta haḏik, dər fu, dər wati ma skwi ta dyafta nda dya. Mnduha kul haḏ nṽzla‡ Lazglafta ma bizlbizla kuma tan yeya kwenkwen dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da pslatá hən nda psla, ama ka ganapta kuni tiri ta hən ka tili hutaf,» ka lu nda hən. Manda va kuzlakwa vəl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vəl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafta a hən wa. Ta kumay hən ta mtuta tan, ama dza'a hwayugadunus hwaya§ mtaku ta hən.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghəṽa tan. Manda tsatá kuma mndu ya kuma tan guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghəṽa marakw ya swidi ta hən. Manda sli'in ma wa rveri ya sli'inə tan. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuvə tan. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu* ya ghudzaga zlabaka tan. ¹⁰ Huturha tan ná, ta haha mndu manda va huturha rda. Ma tsa huturha tan ya ta mutsa hən ta mbrakwa haha mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama tan ná, tsaya duhwala halaway ya ta ga mgham ta ghəṽa tsa gudzuṽruṽ ya. «Abadun,» ka lu ta hḡay nda gwaḏa Hebru. Nda gwaḏa Grek ya guli ná, «Apwalian,» ka lu ta hḡay. «Tsaya zadaku.»

¹² Tanṭəṽa ghuya ḏəṽwa tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya ḏəṽwaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwala Lazglafta ta ṽani ma duli guli. Ka snə yu ta lwi ta

sabi ma tuldiha fwaḏ, ta nzakway ka tulda gwira dasu ta kəma Lazglafta† ya. ¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwala Lazglafta nda duli da tsi ya mantsa: «Paliṽpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hḡə lu ka Ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwaḏ ya ná, payaf paya lu ta hahən ṽa tsa vaku ya, nda ya ṽa tsa tili ya, nda ya ṽa tsa fitik ya, nda ya ṽa tsa nzemndi ya. Ka zlazligintá lu ta hən ṽa zadənatá fawaya turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadimṭá lu ta mbsaka sludziha tan ta plis ta plis. Mlenwi his dərmaḡ hən. ¹⁷ Mantsa ya maridintə lu. Ka nghanṭá yu ta plisha nda mnduha tida, nda sudatá lguta kufur manda vu ta vgha tan. Ka kubalkubal manda pala ta hḡə lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwanḡhuvazwanḡ ghandand kay guli. Ghəṽa tsa plis ya ná, Manda tsatá ghəṽa rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa tan ná, vu, nda ḏiṽ, nda ghandandatá vu ya. ¹⁸ Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda ḏiṽ, nda tsa ghandandatá vu ta sabi ma wa tan ya, ka rwintá lu ta faway turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹ Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa tan, nda ya ma hutura tan nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghəṽ tida ya nzakwa tsa huturha tan ya. Nda tsa hutura tan ya ta babala hən ta mnduha.

²⁰ Má ṽa mbəḏanafta pḏakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya ḏəṽwaha ya ta nza-kwa tan ma slnaha tan ta magata hən ya ná, ka kwalaghutá hən. Ka gḏavata hən ta tsəlḃu ṽa halaway, nda ya ṽa skwa wuyayha. Hahən ná, nḡa a hən ta vli wu, sna a hən ta sləmən wu, haḏ hən ta mbaḏa wu, nda dasu tsafṭa lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha, nda ghuvə tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹ Ka kdəṽtá hən ta va psla mndu, ka va mbaḏakwa tan, nda va hlira tan, ka va ghala tan, Zlana a hən ḏekḏek wa.

10

Zwanə tuwak nda zwanə defteri

* 9:2 Nḡa ta Zlrafta 19:28. † 9:3 Nḡa ta Sabi 10:12. 15. Rda: Nḡa ta Lukwa 10:19 nda skwi ya ṽa ṽanata. ‡ 9:4 Nḡa ta 5:1 nda skwi ṽa ṽanata. § 9:6 Nḡa ta Ayuba 3:21, Irmiya 8:3. * 9:9 Aya 7:9. Nḡa ta Yuwel 2:4, 1:6, 2:5. † 9:13 Nḡa ta 8:3 nda skwi ṽa ṽanata.

¹ Ka nghan̄ta yu ta sana duhwala Lazglafta bukwaṃ lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəṇani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlgħakwa vu ya nzakwa səlahani. ² Ka ṇanatá tsi ta gunata zwaṇa defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta səla zlaḅani ta hadik. ³ Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəfāṇ ka luwa ṇəzlata. ⁴ Manda ṇəzlata tsa luwa ya ndəfāṇ, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwadagata ta luwa mantša: «Ma vində ka, ṇamṇa ma ghəṇa gha ta tsa skwi mna tsa ṇəzlata ṇəzla luwa ndəfāṇ ya,» ka'a.

⁵ Ka nghan̄tá yu ta kapafta tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶ Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nzaku ṇa kdekeden, ta zlaganaptá luwa nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá hadik nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda inda skwiha mida tani ya. Ka'a mantša: «Ta had̄ gd̄glata ta gərdaku wu, ⁷ ama baḁu da vyata tsa mandəfāṇa duhwala Lazglafta ya ta ṇani ma duli, baḁu tsaya dza'a hdamta Lazglafta ta difatá skwi ya si mnana tsi ta gwal ksanatá slna, ta nzakway ka la anabi* ya,» ka'a.

⁸ Ka gwad̄gəlgihatá tsa lwi si ta gwadagata ta luwa ya. Ka'a mantša: «La! Ka zlgħafta ka ta tsa zwaṇa defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹ Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgħa, ka dughwaduta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zuḁum. Tahula dughwaduta gha, ḁah dza'a nzata tsi ma huḁa gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰ Ka zlgħaftá yu ta tsa zwaṇa defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwadutá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa ḁa manda zuḁum. Ama tahula dughwaduta

ḁa, ka nzatá vəl ma huḁa† ḁa ḁah manda kurak.

¹¹ Ka lu nda i'i mantša: «Ka kləgəltā ka ta lwa Lazglafta ta gwad̄ay ta ghəṇa ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghəṇa hadikha, nda gwadaha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

11

Masləmtsəkha his

¹ Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantša: «Sli'afslī'a ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbəḁaf ka ta gwal ta tsəlū ṇa Lazglafta mida*. ² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlanantá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahəṇ gwal dza'a diṇla luwa nda ghuḁa ka tili fwad̄ mbsak his mida†. ³ Dza'a ghunafghuna yu ta masləmtsəkha ḁa his, ṇa sudavata tan̄ ta buhu ta vgha, ṇa zata tan̄ ta fitik dəmbu' nda his dərmək nda mku' mbsak ta mna gwad̄a ḁa ma tsa fitikha ya.»

⁴ Tsa masləmtsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghəṇa hadik‡ ya ná, fwa zaytun̄ha his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵ Ka kuman̄kuma mndu ta maganatá ghwadaka skwi ta həṇ katsi, dza'a sabsa vu ma wa tan̄, ṇa zadānatá tsa ghumaha tan̄ ya. Mantša ya dza'a zadānata lu ta mndu ya ta kuman̄tá maganata ghwadaka skwi ta həṇ. ⁶ Mamu həṇ nda mbrakwa haghuta luwa, ṇa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə həṇ ta lwa Lazglafta ya. Mamu həṇ guli nda mbrakwa mbəḁanafta imi guli ka us. Mamu həṇ nda mbrakwa gaktá ḁan̄wa ta ghəṇa mnduha ta ghəṇa hadik ma fitik ya kuman̄ həṇ§.

⁷ Manda kdiṇta tan̄ ta ga masləmtsəka tan̄, ṇa linista tsa nimitak ta safi ma gudzu-vrun̄ ya ta həṇ nda lmu ṇa mbranaghatani ta həṇ, ṇa rwanatani* ta həṇ, ⁸ ṇa nzakwa mbla tan̄ ta ḁaḁi ma luwa dagala, vli ya kəl lu dalafta Mghama tan̄ ta udza zləṇay. Ta grə nda luwa Suduma nda ya nda luwa

* **10:7** Aya 5:7. Ngha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † **10:10** Aya 8:10. Ngha ta Azekiyel 2:8.

3:3. * **11:1** Grafgra nda Izekiyel 40:3, Zakari 2:5. 6. † **11:2** Grafgra nda Lukwa 21:24. ‡ **11:4** Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14. § **11:6** Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. * **11:7** Grafgra nda Daniyel 7:3, 7, 21. † **11:8** Grafgra nda Isaya 1:9. 10. Suduma: Ngha ta Zlrafta 18:19.

Masar† lu ta tsa luwa ya. ⁹ Na nghay inda mndəra mndu ta mbli taŋ, dər ta nzaku ta hadik ga həŋ, dər wati gwadā ta gwadə həŋ, ɲa zata taŋ ta fitik hkən nda rita ta nghay. Dvan̄ta a həŋ ta padamtá tsa mbliha ya wa. ¹⁰ Na rfay mnduha ma ghəŋa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvtá vgha ta ghəŋa rwatá tsa mnduha ya, kabga ganapga həŋ tiri katakata ta mnduha ta ghəŋa hadik.

¹¹ Tahula tsa fitik hkən nda rita ya, ɲa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta həŋ. Na sli'avakta‡ taŋ ka sladata nda səla taŋ. Na ksuta zləŋ katakata ta inda gwal ta ngha həŋ. ¹² Manda sli'avakta taŋ ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda həŋ mantša: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ɲlaghatá həŋ ta luwa ma kusay§ ta ng-hay ghumaha taŋ. ¹³ Gi ma va tsa fitik ya, ka gigdavafta hadik katakata ka hwanzaʁanapta faway turtuk ma dgatá tsa luwa ya ghwan. Ka rwuta mnduha dambu' ndəfán ma gigdavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zləŋ katakata ta gwal ta pɔaku, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

¹⁴ Mahisa ghuya ɔan̄wa tsaya ta luta. Wya mahkənani ta gi sagha.

Mandəfáŋa duli

¹⁵ Ka vyata mandəfáŋa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka həŋ mantša: «Mgham Lazglafta ɲni nda Kristani ta ga mgham ta ghəŋa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ɲa kdekedzer*,» ka həŋ. ¹⁶ Ka zlambata tsa halata mnduha hisamb-sak fwad mida ta nzanzafta ta dughuruk ta kəma Lazglafta ya zluzlumbruha ka tsəlbu ɲa Lazglafta. ¹⁷ Ka həŋ mantša: «Mgham Lazglafta ta mbruta. Kagha ndanana, kagha guli manda ghalya. Ta rfa kagha ɲni, kabga ɲanata gha ta tsa mghama mbrakwa gha ya, ka nzaku ka ka Mgham, ¹⁸ Ka gavaghatá mndəra mnduha ta sidi. Ndana tama,

saghasa fitika ganavata kagha ta sida ta həŋ.

Saghasa fitika tsanaghata gha ta guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valan̄vala ka ta nisəla gwal ta ksaghatá slna ta nzakway ka la anabi,

nda gwal nda ghuḁa, nda gwal ta zləŋa hga gha,

nda zwani tani, nda galata mndu tani.

Saghasa fitik guli ɲa zadənata gha ta inda gwal ta ʁadziŋtá ghəŋa hadik†,» ka həŋ.

¹⁹ Ka gunatá həga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wdə luwa ta wdu, ka snaku hla wi, ka ɲzlə luwa ta ɲzlu, ka gigdavaftá hadik, ka saha papla guli.

12

Sana marakw nda makɔakatandan

¹ Tahula tsa, ka zlagapta sana mandərmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwam lu nda fitik manda skwi nda lgut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tekwaŋtsa ghwan̄pɔə his ma ghəŋ. ² Nda hudi tsa marakw ya ta ʁasa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlan̄tani.

³ Ka zlagəglapta sana mandərmimi ta luwa. Sana mghama makɔakatandan ya ka dva manda vu. Ndəfán ghəŋani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwan̄ duli-hani guli. ⁴ Ka slpidiŋtá tsi ta faway turtuk ma dgatá tekwaŋtsaha hkən ta luwa ta hadik nda hturani. Ka sladata tsa makɔakatandan ya ta kəma tsa marakw ta dza'a dgaku ya ɲa ndutá tsa zwan̄jani ya dgar* tsi. ⁵ Ka yatá tsi ta zwan̄ja zgun ya dza'a ɲanatá inda mndəra mnduha nda saraka kufurani†. Na gi frekw saha tsa zwan̄ ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. ⁶ Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, ɲa zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dərma k nda mku' mbsak.

‡ 11:11 Grafgra nda Izekiyel 37:5, 10. § 11:12 Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. * 11:15 Grafgra nda Sabi 15:18, Daniyel 2:44, 7:14, 27. † 11:18 Grafgra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13. * 12:4 Ngha ta Daniyel 8:10. † 12:5 Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. ‡ 12:7 Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi ɲa ɲanata.

⁷ Ka lmanaftha lu ta lmu ta luwa. Ka lmanafthá i Misel[‡] nda duhwalhani ta lmu nda makdakatandan. Ka lmu i makdakatandan nda duhwalhani tani.
⁸ Ka nawafta i Misel nda duhwalhani ta hən. Ta had wa tan nā nʒəglata ta luwa wa.
⁹ Ka slinwigintá lu ta tsa mghama makdakatandan ya. Tsaya ta nzakway ka dzidza nahadik, ta hgə lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghəna hadik. Ka slinwigintá lu ta hadik kawadaga nda duhwalhani tani[§].

¹⁰ Ka snantá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadata nda mbraku, ka'a mantsa: «Ndana tama, mbamafmba Lazglafta, maranmara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham.

Maranmara Kristi ta nani ma mbraku guli, kabga slinwigintani ta hadik ta mndu ya ta gdata ta nana zwanama mu.

Tsatsi ya ta gdata ta wla zwanama mu ta kəma Lazglafta* mu nda fitik tani nda rvidik tani.

¹¹ Nrapnra hən, kabga vəl varata Zwanja Tuwak ta hən nda usani, nda ya kabga vəl mnay tan kazlay: Kahwathwata gwada Lazglafta kə'a.

Zlanəna a hən ta mtaku ka laghwi da dvutá hafa tan wa.

¹² Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa, nda gwal ta nzaku tida tani. Danwa nā gha hadik nda drəf, kaghuni dza'a ghuya danwa, kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata.

Nda sna kazlay: Ta sira a fitika da wu» kə'a.

¹³ Kə'a ka makdakatandan ná, slinwiginslinw lu ta hadik. Ka lintá tsi ta tsa marakw ta yatá zwan ya.
¹⁴ Ka vlantá lu ta zlabakha his manda nā dzala ta tsa marakw ya, nā ndraghatani da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, nā kwala nahadik bhanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hkən, fwađ ka manzlawats[†].
¹⁵ Ka vnihidintá tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má nā klaghata.
¹⁶ Ama ka kataftá hadik ta tsa marakw ya, ka gunatá wi ka ndaghatá tsi

ta tsa zala zligin makdakatandan ma wani ya.
¹⁷ Ka basaftá tsa makdakatandan ya ta nduf nda tsa marakw ya. Ka sli'aftha tsi ka laghwi da lmu nda pdakwa zivra tsa marakw ya, gwal ta nanatá zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta nanatá ta nzaku ka masləmtsəka Yesu.

¹⁸ Ka laghu tsa makdakatandan ya sladafta ta wutak ta wa drəf.

13

Nimtak ta sabi ma drəf

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana nimtak ta sabi ma drəf. Ndəfən ghən tida, ghwan dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa ghənhani ya mamu vindatá hgə nā raza Lazglafta.
² Tsa nimtak nghə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda səla mandundi səlahani. Manda wa rveri wani. Ka vlantá makdakatandan ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya.
³ Ka nghanja yu ta balatá sani ma tsa ghənhā tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaftá tsa lkwan ya. Ka ndərmim inda mnduha ta ghəna hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i hən mistani.
⁴ Ka tsəlbu hən ta tsəlbu nā tsa makdakatandan ya, kabga vlantani ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsəlbu hən ta tsəlbu nā tsa nimtak ya guli, ka hən mantsa: «Wa kamtagha na nimtak na na? Wa dza'a lavinja guya kuma nda tsi?» ka hən.

⁵ Ka vlantá lu ta tvi gi ka ghəbə tsi ta ghəbaku ka raraza Lazglafta. Ka vlantá lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili wadamsak his mida.
⁶ Ka zlaftá tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda vla nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani.
⁷ Ka zlanantá lu ta tvi nā vulu nda mnduha Lazglafta, nā ghuəasaptani ta hən*. Ka vlantá lu ta ga mgham ta ghəna inda mndəra mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta ghəna inda gwada ta gwadə lu, nda ya ta ghəna inda hadikha,
⁸ nā tsəlbay inda mnduha ta ghəna hadik ta tsəlbu nani, Tsa gwal kul vindaku hga tan ma defteri hafu daga zlafta ghəna hadik da Zwanja.

§ 12:9 Grafta nda Zlafta 3:1, Lukwa 10:18. * 12:10 Grafta nda Ayuba 1:9. 11, Zakari 3:1-2. † 12:14 Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7. * 13:7 Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsəlba tsa tsəlbu ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu ŋa ksaghatá da ga vu'a ya ná,

dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu ŋa dzata nda kafay ya guli ná,

dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, dina ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanatá ŋuduf nda ya nda zlghay nda ŋudufa tanj.

Nimtak ta sabə ma hadik

¹¹ Ka nghanjá yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda ŋa zwaŋa tuwak. Ta gwađa guli manda ŋa makdakatanjan. ¹² Mbrakwa tsa nimtak tantan ya da tsi. Ka marə tsi ta tsa mbraku ya ta kəma tsa tantanə nimtak ya. Ka mblə tsi ta mnduha ma ghəŋa hadik, nda inda skwiha mida ŋa tsəlbu ŋa tsa tantanə nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka magə tsi ta mandərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hadik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghatá tsi ta inda mnduha ma ghəŋa hadik nda skwa ndərmimay ya vlan lu ta tvi ŋa magay ta kəma tsa tantanə nimtak ya. Ka'a nda mnduha ma ghəŋa hadik mantša: «Magafwamaga ta skwa wuyay ŋa vlanjá glaku ta tantanə nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka vlanjá lu ta tvi ta tsa mahisa nimtak ya ŋa vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa tantanə nimtak ya, ŋa gwadayni ta gwađa, ŋa pslatani ta inda gwal kul vlanjá glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimtak ya mantša: Tahanafwataha ta njizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghəl, nda la ka pđu, nda la kul had ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka had tsa njizla ta nzakway ka hga tsa nimtak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghəŋani. Mndu ya nda difil ma

ghəŋani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimtak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərmək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

14

Laha gwal varagagha lu

¹ Ka nghanjá yu kay guli ta Zwaŋa Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dəmbu' dərmək nda fwaď mbsak fwaď mida kawadaga nda tsi. Inda tanj, nda vinda hga Zwaŋa Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma* tanj. ² Ka snanjá yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga ŋəzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fə tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ya, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Had sana mndu ta laviŋta taghaftá tsa laha ya, ka tsa mnduha dəmbu' dərmək nda fwaď mbsak fwaď mida si ta hadik vara lu ta hən ya a tsi wa.

⁴ Hahən ná, ŋriŋ a hən ta vgha tanj nda hliri wa. Ksanaksa hən ta vgha tanj, ka nzata hən hezle'. Mista Zwaŋa Tuwak ta mbada hən ta mbada dər ta dza'a diga tsi. Varagap mataba mnduha lu ta hən. Nda nza hən ka tantanəni vlan lu ta Lazglafta nda ya ŋa Zwaŋa Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi† ma wa tanj wa. Had sana maslvinza ta hən guli wa.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanjá yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvanata luwa. Mamu Lfida Gwađa ŋa kdekedzen da tsi ŋa mnay ŋa mnduha ta ghəŋa hadik, ŋa inda hadikha, ŋa inda mndəra mndu, ŋa inda mndəra gwađa ta gwaď lu, ŋa inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Zləŋawazləŋa ta Lazglafta ka zləzlva kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsəlɓawatsəlɓa ta tsəlbu ŋa mndu ya ta magaftá luwa, nda hadik, nda drəf, nda dzuɓayha‡,» ka'a.

* **14:1** Grafta nda 7:3. 8, Izekiyel 9:4. † **14:5** Grafta nda Sefuni 3:13. ‡ **14:7** Grafta nda 10:6. 7 nda skwi ya ŋa ŋanata.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantsa: «Kweŋ tama! Nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda ɲaniŋ,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkəna sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Ka ta tsəlɓay mndu ta tsəlɓu ɲa tsa nimitak ya, nda ya ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'aftá tsi ta ɲizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima inabi gatá sida Lazglafta kul had' sana skwi gaɓam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa ɓasatá ɲudufa Lazglafta pghamta lu. ɲa gay lu ta iri ɲani ma ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwaŋa Tuwak*.
¹¹ Diŋa tsa vu ta gə lu ta iri ɲa taŋ ya ná, dza'a gdavagda ta ɲlu ta luwa ha ɲa kdekeden†. Tsa gwal ta tsəlɓu ɲa tsa nimitak ya, nda ya ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlghaftá tsa mbsaka hgani ya ná, had' mbi'a vgha taŋ ma ghuya ɗaŋwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlaha Lazglafta, ta zlghaftá Yesu nda ɲuduf, gdavawagda mantsa ya. ¹³ Ka snantá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantsa: «Vinda! Daga ndana ná, "Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta," ka'a. "Mantsa nzakwani, kada mbi'a hən ta vgha ma slnaha taŋ, kabga ta dza'a mista taŋ slnaha taŋ,» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghəŋa mnduha ta ghəŋa hadik

¹⁴ Kə'a ka yu guli ná, ka nghanťá yu ta ghwayak ka ɲusliŋ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwaŋa mndu‡ ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghəŋani, nda ɲatá vdu ya nda za ma dzvani guli. ¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantsa: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vwah, kabga saghasa fitika

tska skwiŋ ta vwah. Nda ndəha nimaya ta hadik,» ka'a. ¹⁶ Ka wudidiŋta tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghəŋa hadik.

¹⁷ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma həga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vdu ya nda za da tsaya.

¹⁸ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghəŋa vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta ɲanatá vdu nda za ya mantsa: «Wudidiŋwuda ta tsa vuda gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta hadik, kabga nda ndəha tsa yakwani ya,» ka'a.

¹⁹ Ka gi wudiŋtá tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa vudani ya ta hadik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta hadik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifiŋa ɓasata ɲudufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifiŋ ya ta hula luwa. Ka mbəzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbada manda zala ha meli hkən dərmaċ*. Latani guli, ka lamla plis dida ná, ghəŋghəŋ yeya dza'a nghanu.

15

Kdavakta ghuya ɗaŋwa

¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta sana ɲizla dagala nzakwani ta ndərmim lu nda ndərmima. Ka nghanťá yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəŋ nda ɲanatá ghuya ɗaŋwaha ndəfəŋ ma dzva taŋ guli. Tsahaya kdavakta ghuya ɗaŋwa, kabga tsahaya dzatá ghəŋa ɓasa ɲudufa Lazglafta.

² Ka nghanťá yu ta sana skwi manda drəf ta wudaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanťá yu guli ta gwal ta ghuɓasapta tsa nimitak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka hgani ya. Ta sladu hən ta tsa drəf ta wudaku manda dalagar ya, nda ɲanatá htimbil ya vlan Lazglafta ta hən. ³ Fa laha ya si ta fə Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fə Zwaŋa Tuwak, ta fə hən. Ka hən mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta,

§ 14:8 Grafta nda Isaya 21:9, Irmiya 51:7. 8. * 14:10 Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyel 38:22. Həga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi ɲa ɲanata. † 14:11 Grafta nda Isaya 34:10. ‡ 14:14 Grafta nda 1:13, Daniyel 7:13. § 14:15 Grafta nda Yuwel 4:13. * 14:20 Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. 6, ɲada ghəŋ 1:15.

dagala slna gha ya ta magə ka,
 ka skwa ndərmimay nzakwani.
 Kagma Mgham ta ghəna inda hadikha.
 Inda skwi ta magə ka ná, tdukwatdukwa
 nzakwani,
 kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama
 da!
 Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku
 na gha ka zləzla kagma na?
 Kagma turtukwa gha ya nda ghuḁa.
 Dza'a sli'agaghasli'a mnduha ta inda
 hadikha da tsəlḁu ta kəma gha,
 kabga nda nḁa hən ta inda skwi ta magə
 ka ná,
 tdukwa nzakwani*,» ka hən.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nḁanṭá yu ta
 gunatá həga tumpul ma həga Lazglafta ta
 luwa† ya ta kəl mnduha ka guya vḁa nda
 Lazglafta. ⁶ Ka sli'agaptá tsa duhwalha
 Lazglafta ndəfán ya kay ma həga Lazglafta,
 nda nənátá ghuya ḁanwaha ndəfán ma dzva
 tan, nda sudatá lguta nḁslin tilil ta wdaku
 ta vḁa tan. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa
 skwiha fwad nda hafu ma hən ya kay
 ta leghwaha ndəfán ka dasu ka dasu, ka
 vlanṭá tsa duhwalha Lazglafta ndəfán ya
 kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda
 ndagha hən nda ḁasa nḁufu Lazglafta ta
 nzakway na kdekeden. ⁸ Ka ndəghanaftá
 ḁin ta sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma
 mbrakwani‡ ta tsa həga Lazglafta ya. Had
 tvi na ləglama mndu da tsa həga Lazglafta
 ya, ha ka dzatá ghəna tsa ghuya ḁanwaha
 ndəfán da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

16

Leghwa ḁasatá nḁufu Lazglafta

¹ Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi
 ma həga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha
 Lazglafta ndəfán ya mantsa: «Lawala da
 pghadata ta hadik ta tsa leghwa ḁasatá
 nḁufu Lazglafta ndəfán ya,» ka'a.

² Ka sli'aftá tanṭanə duhwala Lazglafta,
 ka laghwi pghadatá nani ma leghwa
 ḁasata nḁuf ta hadik. Ka slaftá ghwadak
 ghwadaka lkuha ta kuzlaku* ta gwal nda

nizla nimitak, nda ya ta gwal ta tsəlḁu na tsa
 skwa wuyay tsaf lu ya, ta hən.

³ Ka pghadatá mahisa duhwala
 Lazglafta ta nani ma leghwa ḁasata nḁuf
 da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda
 mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

⁴ Ka pghadatá mahkəna duhwala
 Lazglafta ta nani ma leghwa ḁasata
 nḁuf da ghwa nda ya ta dzuḁayha. Ka
 mbəḁavaftá imi ka us†. ⁵ Ka sana duhwala
 Lazglafta ya ta nənátá imi ta snə yu mantsa:
 «Kagma ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma
 ya.

Manda ghalya ka,
 mamu ka ndanana guli.
 Nda ghuḁa nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pḁhṭá usa mnduha
 gha nda la anabiha gha, Lazglafta.
 Tsaya ta kəl ka ka vlanṭá us ta hən na say
 tan.

Mutsaf mantsa hən ta skwi ta ranṭa hən,»
 ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə
 yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham
 Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta
 tsay ka ta guma kahwathwata nda tvani,»
 ka'a.

⁸ Ka pghanaftá mafwada duhwala
 Lazglafta ta nani ma leghwa ḁasata nḁuf ta
 fitik. Ka mutsaftá fitik ta tvi na dra mnduha
 nda vu. ⁹ Ka kdəhə tsi ta mnduha ka
 nḁanḁa. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta,
 ya nda mbraku ta ghəna tsa ghuya ḁanwa
 ya. Ama ka kwalaghutá hən ta paya tva
 tan na vla glaku nani.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala
 Lazglafta ta nani ma leghwa ḁasata nḁuf
 ta dughurukwa nimitak. Ka nutá ga
 mghamani tdik ka grusl‡. Ka hpadə
 mnduha ta sli'inə tan, kabga vəl ḁasa
 kuzlakwani. ¹¹ Ka razə hən ta Lazglafta ta
 luwa ta ghəna lukwa tan, nda ghuya ḁanwa
 tan. Ka kwalaghutá hən ta paya tva tan ma
 slnaha tan.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala
 Lazglafta ta nani ma leghwa ḁasata nḁuf
 ta ghwa dagala ta hgə lu ka Ifrata. Ka
 su'itá tsa ghwa ya na paya tvi na mghamha
 ta sli'agasta nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka

* **15:4** Nḁa ta Sabi 15:1nda Irmia 10:7, Zabura 86:9. † **15:5** Grafta nda Sabi 38:21. ‡ **15:8** Grafta nda Sabi
 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4. * **16:2** Nḁa ta Sabi 9:10. † **16:4** Gray nda Sabi 7:17. 21. ‡ **16:10**
 Gray nda Sabi 10:21. 22.

nghantá yu ta saba ghwadaka sulkumha hkən manda klən manda klən ma wa makdakatandan, nda ya ma wa nimitak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmimay. Ka laghu hən slanaghatá mghamha ta ghəja hadik demdem, ɲa hagaktá hən ɲa vulu badu tsa mghama fitik ta nzakway ka ɲa Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzlenja, ta ngha lgutani da mbadə tsi ta mbada ka fərđi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanatá tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebru ka Harmagedun.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfəja duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuduf da ghuvanata luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma həga Lazglafta. «Nda kda!» ka'a. ¹⁸ Ka wdə luwa ta wdu, ka hlə lu ta wi, ka ɲzlə luwa ta ɲzlu, ka ghudzavafta hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata ta ɔ ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkən. Ka hwanzaɔtá inda luwaha ta ghəja hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, ɲa sunustá leghwa ɓasata ɲudufaniš katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwazwada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay nghəgla a lu ta ghwaha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha* dagaladagala ta luwa ta ghəja mnduha. Ka rarazə mnduha ta Lazglafta ta ghəja tsa ghuya ɗanwa tan da tsa paplaha ya, kabga fərtufərtə tsa ghuya ɗanwa ya katakata.

17

Guma taghəja Babila

¹ Tahula tsa, ka gavagaghatá sani turtuk ma tsa duhwalha Lazglafta ndəfəj ya ɲanatá leghwaha ndəfəj ya tavata i'i. Ka'a mantša: «Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nzakway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya ɓa. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghəja

hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghəja hadik durin da tsa hliri* ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka ng-hantá yu ta sana marakw ta nzafta ta nimitak ka dva ghlez hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimitak ya, ndəfəj ghəjani, ghwan duli-hani. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvanđvəja nda ya ka dva ghlez sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wduku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu ɲana tsi ma dzvu nda ndəghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma vəl hlirani mida.

⁵ Nda vinda hga difatá skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghəja hadik.» ⁶ Ka nghə yu ta ghuyatá tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa masləmtsəkha Yesu.

Na tsa nghantá da mantša ya ná, ka ndərmimə yu nda ndermima katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantša: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghamna yu ta klatá ghəja difatá skwi ta ghəja tsa marakw ya, nda ya ta ghəja tsa nimitak ya nzaf tsi tida, ndəfəj ghəjani, ghwan dulani ya. ⁸ Tsa nimitak nghə ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvrun† ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəja hadik, tsa gwal kul vindaku hga tan ma deftera hafu daga ma zlafta ghəja hadik, ya hən, ɲa ndermimay tan nda ndərmima nghanər hən ta tsa nimitak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzlaga guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na ɲa snantá skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghəjha ndəfəj ya ná, tsaya ghwaha ndəfəj nzanazaf tsa marakw ya ta hən. Nda nza hən guli ka mghamha ndəfəj. ¹⁰ Hutaf gwal ta zlambuta mataba tan. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzdavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimitak si ghalya ya kay, kul had ndanana

§ 16:19 Gray nda Isaya 51:17. * 16:21 Gray nda Sabi 9:23. 24. * 17:2 Aya 1:2 Gray nda Irmiya 51:13, Isaya 23:17, Irmiya 51:7. † 17:8 Ngha ta 11:7 nda skwi ɲa ɲanata vindin lu mistani.

ya, tsatsi dza'a nzaku na matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndafaj ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwan ngha ka ya na, mghamha ghwan‡ ta kul mutsafta ga mgham ya. Ama dza'a mutsafmutsa han ta ga mgham ma fitik kwitikw kawadaga nda tsa nimitak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya na zlananta tan ta mbrakwa tan, nda ga mghama tan, ta tsa nimitak ya. ¹⁴ Dza'a vulay han ta vulu nda Zwanja Tuwak, na nrapta Zwanja Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka nermani ya, ta han. Zwanja tuwak mgham ta ghana mghamha, tsatsi mali ta ghana maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantsa: «Tsa imiha ngha ka nzaf gwal ta hliri tida ya na, mnduha, nda damga, nda hadikha, nda gwadaha ta gwada lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwan nghan ka nda nimitak ya, dza'a husanhusa tsa marakw ta hliri ya ta han, na sudata tan ka zlanata ka fardi'u, na zuta tan ta slu'ani ka zadanata nda vu. ¹⁷ Mantsa ya na, Lazglafta ta fanamta han ma ndana tan na magata tan ta skwi ya ta kuma tsi. Ka sagha ndana tan ka skwa turtuk, ka vlantata han ta ga mghama tan ta tsa nimitak ya ha ka sagha fitika dzata ghana gwada Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw ngha ka ya guli na, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghana mghamha ta ghana hadik,» ka'a.

18

Zlambata Babila

¹ Tahula tsaya, ka nghanata yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadakanafata tsa glakwa mbrakwani ya ta ghana hadik demdem. ² Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa:

«Nda zlamba!

Ya nda zlamba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla difa inda ghwadaka sulkumha

nda ghwadaka zarakha ta mbitu lu.

³ Zlambuzlamba luwa Babila, kabga fafa ta ghani ka maga sli'injli'in. Sasusasa inda mndera mndu ta ima inaba kbatata tsa sli'injli'inani ya.

Fa fa mghamha ta ghana hadik ta ghana tan ka maga sli'injli'in nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghana hadik ka gadghal

nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka snanta yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantsa:

«Mnduha da! Sli'apwasli'a ma tsa luwa ya, kabga yaha kuni da nlamta ma tsa dmakwani ya,

da dafamta kuni ma ghuya danwa manda nani guli.

⁵ Sli'apwasli'a,

kabga fertuferta ndikata tsa dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tsa ghwadaka snani ya wa.

⁶ Ghuyanapwaghuya ta danwa manda va ya ghuyanap tsatsi ta mnduha!

Manda va tsaya manda va tsaya his

ka kuni planamta skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud his ka kaghuni planamta.

⁷ Ta6 ta tsa glakwani nda zata mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka ninta ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghani na:

«Nda nza nzakwa da ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,

walanta a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,» ka'a.

⁸ Tsaya tama, badu va tsa fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya danwani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida,

nda maya, na drinta nda vu guli.

Mgham Lazglafta na, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatata guma*,» ka'a.

⁹ Nghanata inda mghamha ta ghana hadik ta gutata sli'injli'in nda tsi, ta zutata mgham

‡ 17:12 Gray nda Daniyel. 7:24. * 18:8 Vli na gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmia 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zlrafta 18:20. 21, Irmia 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmia 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7. 9.

da tsi ta dīṇa tsa luwa ya ta draku, dza'a tawin tawa hən, dza'a ṇadīṇṇada hən ta ghən. ¹⁰ Di'in dza'a nzakta hən, kabga zlēṇa tsa ghuya ḍanwa hada ya. Ka hən dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala,

luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma† tsa re!» ka hən.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəṇa hadik ta taw, ka ṇada ghən ta ghəṇa tsa luwa ya, kabga had mndu dza'a skugəltá huzla tan wa. Tsa huzlaha ya ta nzakway ka ¹² dasu, nda dzindar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha kulefedfedá, nda lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wḍaku, nda sanlaha ma lgutha dīnadīna, nda inda mndərga udzuha nda bla mutsay, nda inda mndəra skwiha magaf lu nda sli'īṇa gwi'an, nda skwiha magaf lu nda kufur ka ghuvazwan zwan. Sanlaha guli ná, magaf nda pala lu. ¹³ Ta dzawapdzawa hən guli ta ur-diha kavghakavgha, nda sluhwaha zdazda zi'akwani, nda ima inabi, nda rḍi, nda hupu, nda hya, nda slaha, nda tuwakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda səla guli. Ta had mndu ta skugəltá hən wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantsa:

«Nda zada inda tsa skwiha ta zdəgaghata ya, zwaḍuzwada inda gadghəla gha, nda inda skwiha ta zə ka ta mghama gha tida.

Mutsəglaf a ka wa,» ka hən.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta hən ka gadghəl ya, di'in nzakta hən kabga zlēṇa tsa ghuya ḍanwani‡ ya. Dza'a taway hən ta taw ṇa nzakwa tan ka skwa hidahida. ¹⁶ Ka hən dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala,

si ta rkaftarka nda lgut kulefedfedá,

nda ya nda lguta dva,

nda ya nda lgut ta wḍaku,

nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha,

nda palaha ta dīnuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná,

ka zadanata mndərga tsaya ma gadghəl re!» ka hən.

Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipi tani, di'in nda tsi. ¹⁸ Na nghay tan ta ḍukwakwa dīṇa drakwa tsa luwa ya, ka wahu hən ta wahu. Ka hən mantsa: «Wati luwa ya dagala ṇa gray nda tsa luwa ya na?» ka hən. ¹⁹ Ka tsədə hən ta hadik ta ghən, ka taw, ka ṇada ghən, ka wahu. Ka hən mantsa:

«Aya! Aya luwa dagala!

Luwa ya ta nanaftá gwal kwambalu ka gadghəl.

Gi hadahada ná, gi zadanatá§ tsa re!» ka hən.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghəṇa zadanatá tsa luwa* ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunay, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəṇa tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nzakway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vza-ghata da drəf. Ka'a mantsa: «Mantsaya dza'a vzidīṇta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, ṇa kwal kul nghəḷanṇa. ²² Had lu dza'a snəḡlanṇa ghudzagata htim-bil, dər gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya sinlak, nda gwal ta vya talakwa tani ma luwa Babila wa. Had lu guli dza'a sləḡlanaghatá gwal vivda dər má wati ma sana skwi tsi wa. Had lu dza'a snəḡlanṇa ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had tsuwadaka pitirla ta dza'a tsuwadəkəḡlaku ma Babila wa. Had lu dza'a snəḡlanṇa lwa zwanamidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghatá tsakala ka pdakwa sanlaha ta ghəṇa hadik. Nda

† 18:10 Aya 9:10. Gray Izekeyel 26:16-17. ‡ 18:15 Aya 11:15. Gray nda Izekeyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36.

§ 18:19 Aya 17:19. Gray nda Izekeyel 27:29 34. * 18:20 Gray nda Irmia 51:48. † 18:23 Aya 21:23. Gray nda Irmia 51:63, 64, Izekeyel 26:21, 26:13, Isaya 24:8, Irmia 7:34, 25:10.

tša mbəḁakwa gha ya gataghata ka ta inda mndəra mnduha†,» ka'a.

²⁴ Ta ghəṇa tša guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psła lu ta ghəṇa hadik‡.

19

Laha zatá ghwa

¹ Tahula tša, ka sñantá yu ta lwi dagala ta ṇzlata ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.

Ṇa Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tša tsi ta guma.

Ka tsanaghatá tsi ta guma ta tša mghama sli'ṇ

ta ḁadziṇta hadik nda tša sli'ṇsli'ṇani ya.

Ganapga Lazglafta tiri

kabga vəl psłatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka həṇ ka mahis mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta.

Had tša dṇ ta ḁukwaku ma vəl dra tša luwa ya dza'a hlata wa,

ṇa kdekedenj dza'a gḁavata tsi,» ka həṇ.

⁴ Ka gi zlambatá tša halata mnduha hisamsak fwaḁ mida ya, nda tša skwiha fwaḁ nda hafu ma həṇ ya, ka tsəlḁu ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk. Ka həṇ mantsa: «Amin! Zləzlvawa Lazglafta,» ka həṇ.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tša dughuruk ya. Ka'a mantsa:

«Inda kaghuni kwalvahani,

kaghuni gwal ta zləzlvay,

zwani nda galata mnduha tani,

zləzlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi sñantá yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata manda zala dagala ma ghwa, ta ṇəzlu manda ṇəzla luwa ta ghudzagata nda mbraku. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta! Mghama mu

Lazglafta ta mbruta,

tsatsi ta ga Mgham*.

⁷ Rfamarfa ta rfu, waḁah ká mu nzata,

vlaṇmavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwaṇa Tuwak ta makwamidzani,

nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlaṇvla lu ta tvi ṇa sudavatá lgut kulefed fedá,

ta wudaku, nda ghuḁa guli,» ka'a.

«Tša lgut kulefedfedá ya ná,

słna tḁukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantsa: «Vindafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwaṇa Tuwak† ta makwa» kə'a. Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tša sñanta ḁa mantsa ya, ka zləmbata yu ka tsəlḁu ta kəmani. Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə‡ ka mantsa! Mnda ksanatá słna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta ṇanatá kahwathwata ya marigiṇ lu nda ma Yesu. Ṇa Lazglafta dza'a tsəlḁa ka ta tsəlḁu,» ka'a.

Tša kahwathwata marigiṇ lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta ṇla plisa ṇusliṇ

¹¹ Tahula tša, ka nghanťá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka ṇusliṇ. Ṇəma mndu nda vərḁa mndu ta hga lu ta tša mndu ta tša plis ya. Tuḁukwa ta tša tsi ta guma§, tḁukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlgħakwa vu ya irani. Nda ndəgha zewazewaha ma ghəṇani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tša hgu ya ná, had sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna. ¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta» hgani. ¹⁴ Mbada la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka ṇusliṇ ka ṇusliṇ, nda susudata lgutha kulefedfedá, ka ṇusliṇ ka ṇusliṇ, nda ghuḁa nda ghuḁa guli. ¹⁵ Ka sabə na kafay nda za wani pit ma wani ṇa zadanatá mnduha kul snatá ṇani, ṇa gayni ta mgham ta ghəṇa taṇ nda mani'uwa kufur, ṇa hu'anaptani ta həṇ manda hu'a yakwa inabi ma glifiṇ

‡ 18:24 Gray nda Irmia 51:49. * 19:6 Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekeiel 1:24, Zabura 97:1, 99:1. † 19:9 Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24. ‡ 19:10 Gray nda 22:8-9. § 19:11 Gray nda Izekeiel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4.

na diza imani ya. Tsaya dza'a maranta kazlay: Katakata basata nudufa Lazglafta ta mbruta ka'a. ¹⁶ «Rveri ta gheja rveriha, Mgham ta gheja mghamha,» ka lu vindafta hgu ta lgutani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka ngantá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvajata luwa mantse: «Sli'akwa sli'a ka tskavata kuni na za skwa zaya skalu dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludziha, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta nzakway ka vu'a, nda gwal kul had ka vu'a, zwani nda galata mnduha* tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi ngantá yu ta tsa nimitak ya, nda mghamha ta gheja hadik, nda sludziha tan tani, ta tskavata na vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzhani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimitak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magata mazamzama ta kama tsa nimitak ya. Nda tsa mazamzama maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'afat njizla tsa nimitak ya ka tselbu na skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta hen his his ta ndiri ta ndiri da duda vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a tan.

20

Vaku dambu'

¹ Tahula tsa, ka ngantá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá maku6la gudzuvrui nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka ksafat tsi ta tsa makdakatanan dzidza nahadik, ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hgani ya. Ka habafta tsi na za vaku dambu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuvrui ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka njarzlafta, kada kwala tsi ta nangaltá mnduha ta gheja hadik ha ka hdatá tsa vaku dambu' ya. Tahula tsaya, na zliginta na vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka ngantá yu ta dughurukha*. Ka vlantá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi ngantá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta gheja tan ta gheja vel mna gwada Yesu nda ya ta gheja gwada Lazglafta. Hahen ná, tselban a hen ta tselbu na tsa nimitak ya nda ya na skwa wuyayni tani wa. Had njizlani ta kuma tan nda ya ta dzvuha tan wa. Ka vramtá hen, ka ga hen ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dambu'. ⁵ Tsaya tantana sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vráglam a hahen nda hafu ha ka kdatá tsa vaku dambu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta tantan ma mtaku ya, nda ghu6a hahen. Ta had mahisa mtaku nda mbraku ta gheja tan wa. Hahen ná, dza'a nzakway hen ka gwal ta dra skwi na Lazglafta nda ya na Yesu Kristi, na gay tan ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dambu'.

Kdatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kdatá tsa vaku dambu' ya, na pligintá halaway ma gamakani, ⁸ na sabani da nangalta mnduha ta gheja hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tskanata tsi ta hen na vulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka tan. ⁹ Ka sli'agaghata hen ma inda vli ta gheja hadik, ka wamtá hen ta ghu6a mnduha Lazglafta nda tsa luwa dvu Lazglafta ya tani. Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá hen. ¹⁰ Ka gi klaftá lu ta tsa halaway ta nana hen ya ka vzaghata da duda vu ghandand ma vli hada tsa nimitak nda ghwadaka anabi ya, na giri na tan hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha na kdekeden.

Dzatá gheja guma

¹¹ Tahula tsa, ka ngantá yu ta sana dughuruk ka nuslin dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kamani. Nghaglanata a lu ta hen wa. ¹² Ka gi ngantá yu ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kama tsa dughuruk ya. Ka gwananaftá lu ta defteriha. Ka gunanaftá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta ta6ta slaha tan ta magata

* 19:18 Aya 17:18. Gray nda Izekeiel ... 39:17-20.

* 20:4 Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

həŋ manda va ya nda vinda ma tsa defter-
iha ya. ¹³ Ka varanaktá drəf ta mnduha
ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda
vla tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da
hahəŋ. Ka tsanaghatá lu ta guma ta həŋ
taḡta slnaha taŋ ta magata həŋ. ¹⁴ Ka gi
klafta lu ta mtaku nda vla tska ta vgha
gwal ta rwuta tani, ka pghaghata da duda
vu. Tsa duda vu ya ta nzakway ka mahisa
mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga
dər wati ma mndu ma tsa deftera hafu ya
wu katsi, dza'a klafkla lu ta tsa mndu ya ka
vzaghata da duda vu.

21

Lfida luwa nda lfida hadik

¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta sana lfida
luwa nda sana lfida hadik. Lula taŋtaŋa
luwa nda taŋtaŋa hadik, ta had drəf guli
wa. ² Ka gi nghanťá yu ta saha luwa da-
gala nda ghuḡa, ta nzakway ka luwa Ur-
salima ta luwa daga da Lazglafta. Nda
rkarkani manda makwa ta dza'a da zə'al.
³ Ka snanťá yu ta sana lwi ta gugudagapta
ma dughuruk. Ka'a mantša: Wya hēga
tumpula nzakwa Lazglafta mataba mndu-
ha! Na nzakwani kawadaga nda həŋ,
ŋa nzakwa taŋ ka mnduhani, ŋa nza-
kwa tsatsi guli kawadaga nda həŋ, ⁴ ŋa
masanaptani ta həŋ ta inda ima taw ma
ira taŋ. Ta had mtaku dza'azlay dekdek
wa. Ta had taw dza'azlay dekdek guli wu,
dər wahu, dər kuzlakwa skwi, kabga lula*
taŋtaŋa skwiha.

⁵ Ka tsa mndu ta nzafta ta dughuruk ya
mantša: «Ndana tama, wana yu ta mag-
aftá inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a.
Ka'a guli mantša: «Vindaf vinda, kabga na
gwadaha na ná, kahwathwata nzakwani,
skwi ŋa faftá ghəŋ tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantša: «Nda kda tama!
I'i zraftani nda kdavaktani, i'i nahani nda
kwanahani. Mndu ya kuzlanťa ndala,
dza'a vlanťla yu ta dzuḡaya imi ta vla hafu
ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatá ghwa, dza'a
vlanťla lu ta tsa skwiha ya. Dza'a nza-
kway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway

tsatsi guli ka zwanťa† dā. ⁸ Ama gwal ta
yadi, nda gwal ta mbrəs, nda gwal ta maga
manzakdaway skwiha, nda gwal ta pslatá
mndu, nda gwal ta maga sli'insli'in, nda
gwal ta mbadaku, nda gwal ta wuya skwi,
nda inda gwal ta tsakalawi ya, da duda vu
ghandand dza'a pghaghata lu ta həŋ. Tsaya
ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tsa, ka sagha sani turtuk mataba
tsa duhwalha Lazglafta ndəfán, ta ŋanjanatá
leghwaha ndəfán, nda ndaghatani nda tsa
ghuya danťwaha ndəfán ka kwanahani ya.
Ka gwadgihatá tsi, ka'a mantša: «Saghasa!
Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzak-
way ka markwa Zwanťa Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatá tsi ta i'i kay guli ma
Sulkum ta sana ghwa‡ dagala nda slra. Ka
marihatá tsi ta luwa dagala nda ya nda
ghuḡa ta nzakway ka Ursalima ta saha
ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tsa luwa
ya ná, ta wdaku da glakwa Lazglafta, ta
wdaku manda pala nda sgit tida, manda
pala dzasfa ta wudaku manda dalagar.
¹² Nam ma muhul dagala nda slra lu ta tsa
luwa ya. Ghwanťpdə his watghaha tida,
ghwanťpdə his duhwalha Lazglafta ta wa
tsa watghaha ya, nda vivindatá hgəha tida
guli. Hgəha mndəra zwana la Isra'ila gh-
wanťpdə his tsa hgəha ya. ¹³ Watghaha
hkən nda tvə mndəra luwa, watghaha hkən
nda tvə Nur, watghaha hkən nda tvə Sud,
watghaha hkən nda tvə Mazuš. ¹⁴ Ta
palaha ghwanťpdə his thafta lu ta mndəra
tsa muhula tsa luwa ya. Ka vivindaftá
lu ta tsa palaha ya ta hgəha gwal ghunay
ghwanťpdə his, gwal si ta dza'a mista Zwanťa
Tuwak.

¹⁵ Da tsa mndu ta gwada nda i'i ya ná,
mamu dafa dasu ma dzvani ŋa graftá tsa
luwa ya, nda watghahani, nda muhulani*
tani. ¹⁶ Fwad slərpa tsa luwa ya. Ka gragra
tsa slərpuhani ya guli. Ka graftá tsi ta tsa
luwa ya nda tsa dafa ya ka meli dəmbu'
his nda fwad dərmaḡ. Slrakwani nda
bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa
turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graftá tsi ta slada tsa

* **21:4** Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiyel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19.

† **21:7** Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28. ‡ **21:10** Gray nda Izekiyel ... 40:2. § **21:13** Aya 12:13. Gray nda Izekiyel ... 48:30-35. * **21:15** Gray nda Izekiyel ... 40:3.

muhul ya, ka mbədaftá tsi ka səla dərmək nda fwaď mbsak fwaď mida. Manda va ya snu mnduha ta mbəday mbədafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgə lu ka Dzaspa lu ta tsa muhul ya. Tsa luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu manda skwi ka dalagar. ¹⁹ Thatá mndəra muhula tsa luwa ya ná, nda palaha kavghakavgha ya ta dínuta katakata rkanafu lu ta rka. Tanţanţa palaka thatá mndərani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkəni, nda palaka Kalsedwan. Mafwaďani, nda palaka Imrud. ²⁰ Mahutafani, nda palaka Sarduniksa. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandəfəni, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matəmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwanjani, nda palaka Krisupraza. Maghwanjapďə ndenani, nda palaka Hyasinta. Maghwanjapďə hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tsa watghaha ghwanjapďə his ya ná, palaha ghwanjapďə his ya. Tsa palaha ya ta hgə lu ka Perla. Tvi ma tsa luwa ya ná, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wďaku manda dalagar.

²² Ma tsa luwa ya, ngha a yu ta həga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka həgani, mantša ya Zwanja Tuwak guli. ²³ Zba a tsa luwa ya dər fitik, dər tili ŋa tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafta ta tsuwadaka vli mida. Zwanja Tuwak pitirla tsa luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadə ma tsuwadək inda mndəra mnduha ta mbadə, ŋa hladamta mghamha ta ghəŋa hadik ta gadghəla tan da tsa luwa ya. ²⁵ Had lu dza'a walanţa hahafţá watgha tsa luwa ya gifitik wa, ta had rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hladamhla lu ta inda skwiha dínadina nda gadghəla inda mndəra mnduha da tsa luwa ya. ²⁷ Had skwi kul ghuďaku dza'a lami da tsa luwa ya dər mndu ta vzintá ghəni ka maga manzakďaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga tan ma deftera hafu da Zwanja Tuwak† yeya dza'a lami.

22

¹ Tahula tsa, ka marihatá tsa duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta

wuďaku manda dalagar, ta mbəzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwanja Tuwak*, ² ta mbadə ta tvi ma tsa luwa ya guli. Ta slərpua tsa ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwanjapďə his kə'a ta yafta ma vaku. Tili tili kə'a ta yaku. Ta mbamba inda mndəra mnduha lu nda sluhwahani. ³ Had skwi ksi'af Lazglafta† dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda ŋa Zwanja Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, ŋa tsələy kwalvahani ta tsəlbu ŋani. ⁴ Dza'a nghanŋa hən ta kumani, dza'a mamu hgani ma bizlbizla kuma tan guli. ⁵ Had ta a rvidik dekdek wa. Zbəgəla a hən dər pitirla, dər tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka hən ŋa gay tan ta mgham ha ŋa kdekeden.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantša: «Kahathwata na gwada na, gwada ŋa faftá ghəŋ tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valantá Sulkumani ta la anabi ta ghunafţá duhwalhani ŋa maranată kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantša: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghəŋa gwal ta ŋanată tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta snanţa nda sləmənə da, ka nghanţá yu nda ira da ta tsa skwiha ya. Manda snanţa da ka nghanţá yu, ka zləmbatá yu ta kəma tsa duhwala Lazglafta ta maray ŋa da ya, ka tsəlbu ŋani.

⁹ Ama ka'a nda i'i mantša: «Nawa, ma magə ka mantša! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwanama gha la anabi, manda va gwal ta snatá gwada ma na defteri na, ŋa Lazglafta tsəlba ka ta tsəlbu,» ka'a.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantša: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik. ¹¹ Ka ghwadaka skwi kuman mndu ta magay ya, kďayni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi ŋa mbiday nda mbidə kuman mndu ta magay ya, kďayni ta magay. Ka nzaku tďukwa kuman mndu ta magay ya guli, kďayni ta magay. Mndu ya

† 21:27 Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekeyel ... 44:9. * 22:1 Gray nda Izekeyel ... 47:1, Zakari 14:8. † 22:3 Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17.

nda ghuḁa ya, ka kḁa tsi ta nzakwani nda ghuḁa‡,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisəla yu, ɲa vlanṭá inda mndu taḁta slnani maga tsi.

¹³ I'i zlraftani, i'i kḁavaktani. I'i nahani, i'i kwanahani. I'i tanṭanani, i'i kḁavaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghəɲa gwal ta ghuḁaptá lguta tan. Hahəɲ gwal dza'a mutsaftá laviṇta za yakwa fwa hafu§, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya. ¹⁵ Ama gwal ta nza-kway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbəḁaku, nda gwal ta maga sli'insli'in, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zdəgana tsakalawi, ta tsakalay həɲ guli ya, ma bli dza'a zlanata lu ta tsahaya.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunaftá duhwala ḁa ɲa mnanaṇtá tsa skwiha ya ta Igliz. I'i ná, zivra mghama Dawuda yu, gumbəzla ta wdaku gasərdək yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantsa: «Saghasa,» ka həɲ.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantsa: «Saghasa,» ka'a.

Mndu ya ta kuzlanṭa ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlanṭa lu ka mbalay*.

Dzatá ghəɲani

¹⁸ Ka yu ta mnanaṇtá dər wati ma mndu ya ta snanṭá na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na ná. Ka sganaghasga mndu ta sana skwi katsi, dza'a ganapga Lazglafta tiri nda tsa ghuya ḁanwaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mataba gwaḁaha ma na defteri† ta nzakway ka tsghatá lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuḁa ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghanṭá na skwiha na ta mnay ná, «Ani, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu‡!

²¹ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

‡ 22:11 Gray nda Daniyel. 12:10. § 22:14 Gray nda 2:7, Zlrafta 2:9, 3:22. * 22:17 Gray nda Isaya 55:1. † 22:19 Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ‡ 22:20 Gray nda 1 La Kwareṇṭ 16:22.